

Annektrin Kaivapalu

Lähdekieli kielenoppimisen
apuna

ABSTRACT

Kaivapalu, Annekatrin

Contribution L1 to foreign language acquisition

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2005, 348 p.

(Jyväskylä Studies in Humanities

ISSN 1459-4331; 44)

ISBN 951-39-2391-6

Diss.

This study investigates the effect of Estonian as the mother tongue on the acquisition of Finnish, a closely related language, with particular regard to plural inflection of Finnish nouns. The aims of the study are to determine the essential nature of first language influence on morphology, what constrains it and how it interacts with other factors, and to assess the positive influence of a closely related source language.

The subjects of this study were two test groups, one of 30 Estonian high school students and the other of 30 Russian high-school students. The data were gathered by means of written and oral inflection tests. First of all learners were asked to inflect 30 context-free words in the partitive, illative and elative plural. The second task of the test was designed to elicit the same plural forms of the test words in written narratives. In order to determine how written and oral processing differ from each other, some of the Estonian- and some of the Russian-speaking subjects were given the task of inflecting context-free words orally a few weeks before the written test. Another source of data consisted of the tape-recorded comments of the learners while performing this task.

The study concludes that the source language has an important role among the factors influencing the inflection of plural forms of Finnish nouns. As predicted, the positive influence of source language morphology is at its greatest in the case of words with the same or a very similar stem and inflection in the source and target languages. The influence of the source language acts in conjunction with other factors in the inflectional process of target language in different ways in different contexts and on different occasions. The choice of processing strategy also depends, at least partly, on the particular source language and the level of learner's target language skills. In closely related languages such as Finnish and Estonian the influence of the source language on inflectional morphology is considerably more positive than former studies have argued.

Keywords: crosslinguistic influence, morphological transfer, Finnish nominal inflection, Estonian and Russian learners

Author's address Annkatrin Kaivapalu
Department of Languages
P.O. Box 35 (F)
FIN-40014 University of Jyväskylä
FINLAND

Supervisor Professor Maisa Martin
Department of Languages
P.O. Box 35 (F)
FIN-40014 University of Jyväskylä
FINLAND

Reviewers Professor Helena Sulkala
Department of Finnish, Information Studies and
Logopedics
P.O. Box 1000
FIN-90014 University of Oulu
FINLAND

Professor Helle Metslang
Department of Finno-Ugrian Studies
P.O. Box 25 (Frazéninkatu 13)
FIN-00014 University of Helsinki
FINLAND

Department of Estonian Philology
Tallinn University
Narva mnt. 25
EE-10120 Tallinn
ESTONIA

Opponent Professor Helena Sulkala
Department of Finnish, Information Studies and
Logopedics
P.O. Box 1000
FIN-90014 University of Oulu
FINLAND

ESIPUHE

Joskus tuntuu, että tietyssä vaiheessa jokainen tutkimus alkaa elää omaa, itsenäistä elämäänsä, ja tutkijan on vain pysyttävä mukana. Väitöskirjan „itsenäistyminen“ on pitkä ja monivaiheinen prosessi. Siihen ovat vaikuttaneet monet ihmiset, joita ilman olisi ollut vaikeaa päästä näin pitkälle. Heille haluan esittää lämpimät kiitokseni.

Väitöskirjani on valmistunut Jyväskylän yliopiston kielten laitoksen suomen kielen oppiaineessa professori Maisa Martinin ohjauksessa. Hänen asiantuntemuksestaan, kokemuksestaan ja ei suinkaan vain tutkimukseen rajoittuvasta tuestaan olen erittäin kiitollisena saanut nauttia koko työprosessin ajan. Fennicumini väki on ansainnut kiitokseni ystävällisestä, avuliasta ja virkistävästä ilmapiiristä, jossa olen erinomaisesti viihtynyt. Erikseen haluaisin vielä kiittää professori Matti Leiwoa innostavista keskusteluista, lehtori Jouko Koivistoa varsinkin tietotekniikkaan ja lehtori Vesa Jarvaa väitöskirjan viimeistelyyn liittyvästä avusta ja viron lehtoria Külvi Pruulia jatkuvasta tuesta. Toimistosihteerit Ulla Mustonen ja amanuenssi Hannele Häkkinen ovat ystävällisesti hoitaneet oleskelu- ja virkasuhdebyrokratiaan liittyvät asiat ja neuvonneet monissa käytännön tilanteissa.

Suuret kiitokset myös Suomi toisena ja vieraana kielenä -tutkimusryhmälle, joka on tarjonnut mahdollisuuden lukuisiin työtäni eteenpäin vieviin keskusteluihin. Erittäin kiitollinen olen Minna Sunille, Lea Niemiselle ja Leena Niiraselle, joiden ideat ja mielipiteet ovat muokanneet käsityksiäni morfologiasta ja sen oppimisesta. Olga Milovidovaa haluan kiittää venäjänkielisen aineiston keruun järjestämisestä. Tutkimushankkeen *Viro ja suomi kohdekielinä* seminaareissa ja konferensseissa olen saanut arvokkaita yhteyksiä alan muihin tutkijoihin useista yliopistoista Virossa ja Suomessa. Kiitokseni yhteistyöstä kaikille virsulaisille.

Väitöskirjani tarkastajina ovat toimineet professorit Helena Sulkala ja Helge Metslang, joiden yksityiskohtaiset ja perustellut lausunnot olivat suureksi avuksi väitöskirjani lopullisessa muotoilussa. Emeritusprofessori Kari Sajavaara on lukenut työni käsikirjoitusta useassa eri vaiheessa ja ollut korvaamattomana apuna ja kannustajana varsinkin tutkimukseni loppusuoralla. Lukuisista suomen ja viron kielen taivutusjärjestelmiin koskevista neuvoista olen kiitollinen lehtori Hannu Remekselle, joka on työni kieliasun viimeistelemisen lisäksi jatkuvasti jaksannut muistuttaa fonologian tärkeydestä morfologisten prosessien selittäjänä. Englanninkielisen tiivistelmän ja yhteenvedon kieliasun tarkastivat ystävällisesti Eleanor ja David Underwood. Kiitokset myös Pekka Olsbolle, joka on kärsivällisesti selittänyt tekstinkäsittelyn yksityiskohtia, ja työn julkaisemisesta huolehtinut Jyväskylän yliopiston julkaisuyksikölle.

Tutkimustyössä on erittäin tärkeää mahdollisuus keskittyä vain tähän tehtävään. Olen saanut työlleni rahoitusta usealta eri taholta. Suurimman osan väitöskirjani kirjoittamisen ajasta olen toiminnut Jyväskylän yliopiston apurahatutkijana ja tutkijaopiskelijana. Jyväskylän yliopiston lisäksi haluan kiittää

Suomalais-Ugrilaista Seuraa ja kansanvälisen henkilövaihdon keskusta CIMOa niiden myöntämistä apurahoista.

Ükski väitekiri ei sünni tühjale kohale. Eesti ja soome käändsõna mitmuse võrdleva uurimisega alustasin ülikoolipäevil toleleegses Eduard Vilde nimelises Tallinna Pedagoogilises Instituudis professor Mati Hindi innustusel. Sel ajal omandatud esimesed teadustöö kogemused on võimaldanud tulla toime siiani. Professor Jaan Õispuu asjatundlikul juhendamisel kaitstud magistratöö kavandamisel olid suureks abiks professor Tiit-Rein Viitso nõuanded. Oma varasemate juhendajate toetavat suhtumist olen kogenud pika aja vältel.

Väitekirja eestikeelse ainestiku kogumise eest olgu tänatud Tartu Forseliuse Gümnaasiumi soome keele õpetaja Helja Kirber. Samuti tänan Forseliuse Gümnaasiumi soome keele õppijaid ning oma õpilasi Kärkla Ühisgümnaasiumist, kelle sageli juhuslikud kommentaarid soome keele tundides andsid põhjust huvitavateks mõttearendusteks ja on seega käesolevat uurimust oluliselt mõjutanud. Vene keele morfoloogiasüsteemi osas olen asjatundlikku nõu saanud Tallinna Ülikooli vanemteadurilt Pille Eslonilt ja Tallinna Üldgümnaasiumi teenekalt vene keele õpetajalt Nelly Vesterilt. Raamatu kaanepildi kujundas Kärt Kaivapalu.

Kõige suurem tänu kuulub aga Aivole, Kärdile ja Atsile, kes on mõistvalt ja toetavalt elanud kaasa minu teadustööle.

Kärklassa 17. marraskuuta 2005

Annekatriin Kaivapalu

KUVIOT

- KUVIO 1 Lähdekielen oletettu vaikutus kohdekielen oppimiseen eri teorioiden mukaan
- KUVIO 2 Morfologinen lähdekielen vaikutus geneettisesti ja typologisesti läheisen sekä geneettisesti ja typologisesti etäisemmän kielen oppimisen näkökulmasta
- KUVIO 3 Suomen ja viron monikkotyypit
- KUVIO 4 Tutkimuksen kohderyhmät ja vertailuryhmät
- KUVIO 5 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin SVST-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus
- KUVIO 6 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin SVST-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus
- KUVIO 7 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin EVST-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus
- KUVIO 8 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin EVST-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus
- KUVIO 9 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin SVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus
- KUVIO 10 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin SVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus
- KUVIO 11 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin EVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus
- KUVIO 12 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin EVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus
- KUVIO 13 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin tulokset sanaryhmittäin
- KUVIO 14 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin tulokset sanaryhmittäin
- KUVIO 15 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisen irtosanatestin tulokset sanaryhmittäin
- KUVIO 16 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen taivutustulokset sanaryhmittäin
- KUVIO 17 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen taivutustulokset sanaryhmittäin
- KUVIO 18 Vironkielisten) ja venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin taivutustulokset sanaryhmittäin
- KUVIO 19 Vironkielisten ja venäjänkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin taivutustulokset sanaryhmittäin
- KUVIO 20 Vironkielisten ja venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin taivutustulokset sanaryhmittäin
- KUVIO 21 Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutusstrategiat

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Venäjän substantiivien taivuttaminen yksikössä ja monikossa
TAULUKKO 2	Venäjän adjektiivien taivuttaminen yksikössä ja monikossa
TAULUKKO 3	Eri testitehtäviin osallistuneet oppijamäärät tutkimuksen kohde- ja vertailuryhmittäin
TAULUKKO 4	Suomessa ja virossa samanvartaloiset (läheiset) ja samalla tavalla taipuvat testisanat (SVST-sanaryhmä)
TAULUKKO 5	SVST-sanaryhmän monikkomuotojen taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät
TAULUKKO 6	SVST-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus edistyneiden vironkielisten suomenoppijoiden irtosanatestin vastauksissa
TAULUKKO 7	SVST-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden irtosanatestin vastauksissa
TAULUKKO 8	Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-sana-ryhmän <i>vieras</i> -tyypin sanojen norminvastaiset vastausvariantit monikon partitiivissa
TAULUKKO 9	Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-sana-ryhmän <i>vieras</i> -tyypin sanojen norminvastaiset vastausvariantit monikon elatiivissa
TAULUKKO 10	Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin SVST-sanaryhmän tulosten vertailu: prosenttiosuus vastausparien kokonaismäärästä
TAULUKKO 11	Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus
TAULUKKO 12	Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvät SVST-sanaryhmän monikkomuodot
TAULUKKO 13	Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin kertomusten monikkomuotojen suhde SVST-sanaryhmässä
TAULUKKO 14	Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvät SVST-sanaryhmän monikkomuodot
TAULUKKO 15	Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde SVST-sanaryhmässä
TAULUKKO 16	Suomessa ja virossa erivartaloiset, mutta samalla tavalla taipuvat testisanat (EVST-sanaryhmä)
TAULUKKO 17	EVST-sanaryhmän monikkomuotojen taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät
TAULUKKO 18	EVST-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin vastauksissa
TAULUKKO 19	Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän <i>vieras</i> -tyypin sanojen norminvastaiset vastausvariantit monikon partitiivissa
TAULUKKO 20	Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän <i>vieras</i> -tyypin sanojen norminvastaiset vastausvariantit monikon elatiivissa

- TAULUKKO 21 EVST-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin vastauksissa
- TAULUKKO 22 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin EVST-sanaryhmän tulosten vertailu: prosenttiosuus vastausparien kokonaismäärästä
- TAULUKKO 23 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus
- TAULUKKO 24 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvät EVST-sanaryhmän monikkomuodot
- TAULUKKO 25 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde EVST-sanaryhmässä
- TAULUKKO 26 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvät EVST-sanaryhmän monikkomuodot
- TAULUKKO 27 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde EVST-sanaryhmässä
- TAULUKKO 28 Suomessa ja virossa samanvartaloiset, mutta eri tavalla taipuvat testisanat (SVET-sanaryhmä)
- TAULUKKO 29 SVET-sanaryhmän monikkomuotojen taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät
- TAULUKKO 30 SVET-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden irtosanatestin vastauksissa
- TAULUKKO 31 SVET-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden irtosanatestin vastauksissa
- TAULUKKO 32 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin SVET-sanaryhmän tulosten vertailu: prosenttiosuus vastausparien kokonaismäärästä
- TAULUKKO 33 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus
- TAULUKKO 34 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvät SVET-sanaryhmän monikkomuodot
- TAULUKKO 35 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde SVET-sanaryhmässä
- TAULUKKO 36 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvät SVET-sanaryhmän monikkomuodot
- TAULUKKO 37 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde SVET-sanaryhmässä
- TAULUKKO 38 Suomen testisanat, joilla ei ole virolaisvastinetta sanan vartalon eikä taivutusmallin osalta (EVET-sanaryhmä)
- TAULUKKO 39 EVET-sanaryhmän monikkomuotojen taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät
- TAULUKKO 40 EVET-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden irtosanatestin vastauksissa
- TAULUKKO 41 EVET-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden irtosanatestin vastauksissa

- TAULUKKO 42 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosananatestin EVET-sanaryhmän tulosten vertailu: prosenttiosuus vastausparien kokonaismäärästä
- TAULUKKO 43 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVET-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus
- TAULUKKO 44 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvät EVET-sanaryhmän monikkomuodot
- TAULUKKO 45 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosananatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde EVET-sanaryhmässä
- TAULUKKO 46 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvät EVET-sanaryhmän monikkomuodot
- TAULUKKO 47 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosananatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde EVET-sanaryhmässä
- TAULUKKO 48 Testisanojen merkityksen tuntemisen ja oikeiden vastausten suhde vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisissa irtosananatesteissä
- TAULUKKO 49 Testisanojen merkityksen tuntemisen ja oikeiden vastausten suhde vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisissa irtosananatesteissä
- TAULUKKO 50 Vironkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosananatestin sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuudet
- TAULUKKO 51 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosananatestin tulosten vertailu oikeiden vastausten prosenttiosuuk-sien mukaan
- TAULUKKO 52 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosananatestin tulosten vertailu sanaryhmittäin: prosenttiosuus vastausparien kokonaismäärästä
- TAULUKKO 53 Testisanojen järjestys vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisessa ja suullisessa irtosananatestissä samojen vastausten perusteella: prosenttiosuus vastausten kokonaismäärästä
- TAULUKKO 54 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus sanaryhmittäin
- TAULUKKO 55 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosananatestin ja kertomusten oikeiden vastausten prosenttiosuuk-sien vertailu sanaryhmittäin
- TAULUKKO 56 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosananatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde kaikissa testisanaryhmissä yhteensä
- TAULUKKO 57 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosananatestin ja kertomusten oikeiden vastausten prosenttiosuuk-sien vertailu sanaryhmittäin
- TAULUKKO 58 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosananatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde kaikissa testisanaryhmissä yhteensä.
- TAULUKKO 59 Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosananatestin tulokset taivutustyypeittäin
- TAULUKKO 60 Testisanojen merkityksen tuntemisen ja oikeiden vastausten suhde venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisissa irtosananatesteissä

- TAULUKKO 61 Vironkielisten ja venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin tulokset taivutustyypeittäin
- TAULUKKO 62 Viron- ja venäjänkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin tulokset taivutustyypeittäin
- TAULUKKO 63 Vironkielisten ja venäjänkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin taivutustulokset taivutustyypeittäin
- TAULUKKO 64 Vironkielisten ja venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin tulokset taivutustyypeittäin
- TAULUKKO 65 Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin tulosten vertailu testattavien sijamuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvon perusteella
- TAULUKKO 66 Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin tuotosten vertailu taivutustyypeittäin: prosenttiosuus vastausten kokonaismäärästä
- TAULUKKO 67 Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus taivutustyypeittäin
- TAULUKKO 68 Venäjänkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen kokonaismäärä ja oikeiden vastausten määrä testisanoittain
- TAULUKKO 69 Venäjänkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde
- TAULUKKO 70 Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen kokonaismäärä ja oikeiden vastausten määrä testisanoittain
- TAULUKKO 71 Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde
- TAULUKKO 72 Testisanojen *vieras* (vir. *võõras*) ja *hyinen* (vir. *jäine*) taivutustuloksiin vaikuttavat tekijät
- TAULUKKO 73 Testattujen sijamuotojen väliset yhteydet taivutustyypeittäin

LYHENTEET JA SYMBOLIT

SVST	suomessa ja virossa samanvartaloiset (läheiset) ja samalla tavalla taipuvat testisanat
EVST	suomessa ja virossa erivartaloiset, mutta samalla tavalla taipuvat testisanat
SVET	suomessa ja virossa samanvartaloiset (läheiset), mutta eri tavalla taipuvat testisanat
EVET	suomessa ja virossa erivartaloiset ja eri tavalla taipuvat testisanat
+	taivutustuloksiin vaikuttavan tekijän selvä ja vahva esiintyminen
-	taivutustuloksiin vaikuttavan tekijän heikkous tai puuttuminen
+ -	taivutustuloksiin vaikuttavan tekijän keskimääräinen esiintyminen
+	suullisessa irtosanatestissä oppijalle tuttu sana
?	suullisessa irtosanatestissä kysyvä intonaatio,
/	suullisessa irtosanatestissä lyhyt tauko prosessoitavassa sanassa
//	suullisessa irtosanatestissä pitempi tauko prosessoitavassa sanassa

SISÄLLYS

ABSTRACT

ESIPUHE

KUVIOT JA TAULUKOT

LYHENTEET JA SYMBOLIT

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	17
2	LÄHDEKIELEN VAIKUTUKSEN TUTKIMUSHISTORIA JA NYKYTILANNE	23
2.1	Kontrastiivinen analyysi, lähdekielen vaikutus ja vieraan kielen oppiminen	24
2.2	<i>Transfer</i> -käsitteestä	27
2.3	Lähdekielen vaikutuksen tutkimisen metodologiset haasteet	30
2.4	Lähdekielen vaikutuksen tutkiminen morfologiassa.....	33
2.5	Lähdekielen vaikutus kilpailumallin viitekehyksessä	35
3	SUOMEN, VIRON JA VENÄJÄN KIELEN NOMINIEN MONIKKOTAIVUTUKSEN VERTAILU	39
3.1	Suomen, viron ja venäjän nominitaivutuksen yhteisiä ja erilaisia piirteitä	40
3.1.1	Suomen nominien monikko	40
3.1.2	Viron nominien monikko	42
3.1.3	Venäjän nominien monikko	46
3.2	Suomen ja viron monikkotyyppeiden vastaavuudet	48
3.3.	Kieliopillinen kompleksisuus ja suomen nominitaivutus	50
4	SUOMEN NOMINIMORFOLOGIAN OPPIMINEN KOGNITIIVISENA PROSESSINA	53
4.1	Kielitieto ja kielitaito	54
4.2	Morfologisten muotojen tuottamisprosessi	56
4.2.1	Varastointi, haku ja tuottaminen	56
4.2.2	Säännöt, yhdistäminen ja analogia opetuksen näkökulmasta	58
5	TUTKIMUKSEN METODOLOGIA	62
5.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	62
5.2	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	63
5.3	Informantit	69
5.4	Hypoteesit	72

6	VIRONKIELISTEN SUOMENOPPIJOIDEN TAIVUTUSTESTIN TULOKSET	74
6.1	Samanlainen vartalo, samanlainen taivutus	74
6.1.1	Kirjallinen irtosanatesti	80
6.1.2	Suullinen irtosanatesti	94
6.1.3	Kertomukset	103
6.2	Erlainen vartalo, samanlainen taivutus	110
6.2.1	Kirjallinen irtosanatesti	113
6.2.2	Suullinen irtosanatesti	123
6.2.3	Kertomukset	131
6.3	Samanlainen vartalo, erilainen taivutus	137
6.3.1	Kirjallinen irtosanatesti	143
6.3.2	Suullinen irtosanatesti	157
6.3.3	Kertomukset	164
6.4	Erlainen vartalo, erilainen taivutus	171
6.4.1	Kirjallinen irtosanatesti	174
6.4.2	Suullinen irtosanatesti	187
6.4.3	Kertomukset	193
6.5	Sanaryhmien vertailua	198
6.5.1	Kirjallinen irtosanatesti	199
6.5.2	Suullinen irtosanatesti	205
6.5.3	Kertomukset	215
7	VENÄJÄNKIELISTEN SUOMENOPPIJOIDEN TAIVUTUSTESTIN TULOKSET VERRATTUNA VIRONKIELISTEN OPPIJOIDEN TULOSSIIN	218
7.1	Kirjallinen irtosanatesti	219
7.2	Suullinen irtosanatesti	231
7.3	Kertomukset	243
8	MONIKKOMUOTOJEN TUOTTAMISPROSESSIIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	248
8.1	Lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuus	248
8.2	Kohdekielen taivutusmalli	251
8.2.1	Taivutuksen kompleksisuus	251
8.2.2	Morfofonologisen vihjeen vahvuus	253
8.2.3	Taivutusmallin produktiivisuus ja frekvenssi	255
8.3	Taivutettavan sanan ominaisuudet	257
8.4	Taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden yhteistoiminta ja kilpailu	259
8.5	Kirjallinen ja suullinen prosessointi	260
8.6	Taivutus kontekstista ja kontekstissa	261

9	SÄÄNNÖT, YHDISTÄMINEN JA ANALOGIA TAIVUTUSPROSESSISSA	264
9.1	Säännöt ja yhdistäminen.....	265
9.2	Analogia	267
10	PÄÄTÄNTÖ	273
11	TUTKIMUSTULOSTEN SOVELTAMISMAHDOLLISUUKSIA	276
	SUMMARY	280
	LÄHTEET	287
	LIITTEET	298
1	Vironkielisen ja venäjänkielisen kohderyhmän taivutustesti	
2	Vironkielisen vertailuryhmän taivutustesti	
3	Vironkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin vastausvariantit	
4	Vironkielisten suomenoppijoiden suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailu	
5	Vironkielisten suomenoppijoiden kertomusten vastausvariantit	
6	Vironkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten vertailu	
7	Venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin vastausvariantit	
8	Venäjänkielisten suomenoppijoiden suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailu	
9	Venäjänkielisten suomenoppijoiden kertomusten vastausvariantit	

1 JOHDANTO

Lähdekielen¹ vaikutusta (siirtovaikutus, *transfer*, *crosslinguistic influence*) toisen ja vieraan kielen oppimiseen on tutkittu runsaasti. Tästä huolimatta emme oikeastaan tiedä paljonkaan siitä, miten lähdekieli vaikuttaa. Tämän kuten monen muunkin kysymyksen selvittely on keskittynyt suurimpien indoeurooppalaisien kielten tutkimukseen, eivätkä tulokset ole aina sovellettavissa muihin kieliin. Oppijan lähdekielen mahdollisina vaikutusaloina alan teoreettinen, pääosin englanninkielinen tutkimus luettelee tavallisesti vain fonologian, syntaksin ja semantiikan (Odlin 1989, MacWhinney 1990). Jos morfologinen lähdekielen vaikutus mainitaankin, sen katsotaan olevan harvinaista, eikä siitä juuri löydy esimerkkejä (Faerch & Kasper 1986). Morfologisesti mutkikkaiden kielten oppimista on tutkittu vähän, ja tällöinkin oppijoiden lähdekieli on usein ollut morfologisesti köyhä kieli, josta ei ole ollut siirrettävää kohdekieleen. Lähdekielen vaikutuksen olemassaolo vaatii jonkinlaista lähde- ja kohdekielen järjestelmien kosketuspintaa: molemmissa kielissä on oltava jotain, joka oppijan mielessä on siirrettävissä (Martin 1999). Tältä pohjalta väitetään jopa toisinaan, ettei lähdekielen vaikutus morfologiassa ole mahdollista lainkaan, vaikka se esimerkiksi suomen ja viron välillä on helposti havaittavissa. Vaikka lähdekielen vaikutuksen tutkimuksessa on ollut erilaisia teoreettisia näkemyksiä, suomen ja viron oppijat sekä opettajat ovat tehneet havaintoja siitä, kuinka lähdekieli pyrkii muokkaamaan kohdekieltä kielen joka tasolla (Latomaa 1993: 25, Sulkala 1996).

Suomen kielen opintojen alkuvaiheessa on keskeistä suomen kielen taivutusjärjestelmän omaksuminen. Taivuttaminen koetaan usein vaikeaksi ensisijaisesti monenlaisten pääteainesten ja vaihtelevien vartaloiden yhdistymisen takia. Tässä tutkimuksessa tarkastelen nominien monikkotaivutusta kahden kohderyhmän avulla. Nämä kohderyhmät, viron- ja venäjänkieliset suomenoppijat, kuuluvat suurimpiin suomen kielen oppijaryhmiin, joten näiden ryhmien suomen oppimisen tutkimus on merkittävää. Tutkimuksen taustalla on oma yli kymmenvuotinen kokemukseni suomen opettamisesta vironkielisille peruskou-

¹ Tässä tutkimuksessa käytän yksinkertaisuuden vuoksi termiä *lähdekieli* (muita mahdollisia vaihtoehtoja esim. *äidinkieli*, *ykköskieli*, *ensikieli*) ottamatta sinänsä kantaa oppimisen luonteeseen.

lulaisille ja lukiolaisille.

Vironkieliset oppijat saavat suomen taivutukseen mallia omasta kielestään, mutta viron ja suomen taivutusjärjestelmät myös eroavat toisistaan: virossa on vartalovaihteluilla kieliopillisen merkityksen ilmaisemisessa huomattavasti suurempi osuus kuin suomessa (Remes 1983, 1986, 1995: 8–17, Hint 1997: 50, Viitso 1990: 548). Suomen nominitaivutuksen hallinta on siis myös vironkielisille oppijoille ongelmallista. Merkittävä ero viron ja suomen nominien taivutusjärjestelmissä on monikon muodostuksessa (Hint 1986, Remes 1995: 108–115). Opettamiskokemusteni ja aikaisemman tutkimuksen (Kaivapalu 1998) perusteella totean, että suomen nominien monikkomuotojen oppiminen on vironkielisille oppijoille vaikeaa, eikä mutkikkaiden sääntöjen avulla omaksuttu tieto automatisoidu helposti. Venäjänkieliset oppijat taas joutuvat opettelemaan suomen taivutuksen alusta pitäen, koska oman kielen malleista ei ole alkuunkaan hyötyä. Lähdekielen vaikutuksen tarkempi tutkiminen tilanteessa, jossa toisen oppijaryhmän lähdekieli on kohdekielelle geneettisesti ja typologisesti läheinen sukukieli, mutta toisen etäisempi indoeurooppalainen kieli, tarjoaa monia mahdollisuuksia tarttua lähdekielen vaikutuksen selvittämiseen kansainvälisesti sangen vähän tutkitulla morfologian alueella.

Koska morfologisesti mutkikkaat kielet eivät siis ole tyypillisesti olleet kansainvälisen morfologiantutkimuksen kohteena, sanamuotojen tuottamisprosesseihin liittyvä tutkimus on vähäistä. Tämän tutkimuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa olen ottanut huomioon sekä olemassa olevan viron ja suomen kontrastiivisen tutkimustiedon että aikaisemman taivutusmuotojen prosessointia käsittelevän tutkimuksen.

Suomen ja viron kieliopillisen vertailun tutkimushanke käynnistyi 1980-luvun alussa (ks. tarkemmin Remes 1995: 3–8 ja 2004). Hankkeeseen sisältyi kaksi lohkoa: suomen ja viron kieliopillinen vertailu sekä oppimisvaikeuksiin liittyvä virheanalyysi. Virheanalyysiseminaarien (myöhemmin kontrastiivisten seminaarien) tutkimistuloksia on julkaistu Lähivertailuja-nimisessä sarjassa, jossa on myös viron ja suomen morfologian kontrastiivisia esityksiä (Kingissepp 1992, Künnap 1986, Lõhmus 1992, Remes 1983, 1986, 1992). Sekä Suomen että Viron yliopistoissa on tästä hankkeesta valmistunut lukuisia proseminaari-, seminaari- ja pro gradu -töitä (Kaivapalu 1999b: 19–21). Helle Metslangin väitöskirjan *Temporal Relations in the Predicate and the Grammatical System of Estonian and Finnish* (1994) perustavoitteena oli viron ja suomen aikasysteemin vertailu ja sivutavoitteena viron ja suomen rakenteen typologinen vertailu. Suomen ja viron kielivertailuhanke on merkinnyt Hannu Remeksen (1995: 6) mukaan Suomessa uutta kontrastiivisen tutkimuksen näkökulmaa: vertailtavina ovat läheiset sukukielet, eivät suomi ja jokin indoeurooppalainen kieli. Suomen ja viron kieliopillisen vertailun viitekehyksessä tehdyistä tutkimuksista on tutkimuksenikannalta tärkein Hannu Remeksen lisensiaatintyössään Suomen ja viron vertailevaa taivutustypologiaa (1995) esittämä viron ja suomen monikkotyyppien vertailu, joka toimii aineiston keruuta varten laatimani taivutustestin pohjana.

Oulun yliopistossa vuonna 1994 aloitetussa hankkeessa keskityttiin virolaisten suomen kielen oppimiseen (Sulkala 1994). Tutkimuskohteena oli kolme ryhmää: Virossa adoptoidut lapset, Virossa tulleet koululaiset ja vaihtoopiskelijat sekä Virossa tulleet aikuiset. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitkä ovat vironkielisille suomenoppijoille tyypilliset virheet. Tulosten perusteella todettiin, että viro lähdekielenä aiheutti suomen kielen oppimisessa sekä positiivista että negatiivista siirtovaikutusta. Morfofonologisella tasolla olivat vaikeimpia kvantitatiivinen astevaihtelu, nomini- ja verbitaivutuksen muut vartalovaihtelut, genetiivin päätte *-n* ja imperfekti sekä syntaktis-morfologisella tasolla oikean sijamuodon valinta.

Edellisten hankkeiden jatkoksi käynnistettiin Joensuun yliopistossa keväällä 1997 virolaisten, saksalaisten ja suomalaisten yliopistojen välinen yhteistyöhanke (VIRSU), jonka tavoitteena on tutkia lähdekielen vaikutusta toisen ja vieraan kielen, lähinnä suomen ja viron, oppimiseen ja opettamiseen.

Eri lähdekieliä puhuvien oppijoiden näkökulmasta on suomen nominitaivutusjärjestelmän oppimista käsitelty Maisa Martinin väitöskirjassa *The Map and the Rope* (1995). Väitöskirjassa esitetään, kuinka oppijat taivuttavat nomineja, ja käsitellään taivutuksen oppimista sekä morfologisesta että psykolingvistikseen näkökulmasta. Tutkimusaineiston tarkastelu osoitti, että perinteiset morfologian kuvaustavat soveltuvat hyvin jonkin aineiston osan analyysiin, mutta mikään niistä ei ole oppimisen näkökulmasta käyttökelpoinen kaikkien taivutusilmiöiden kuvaukseen. Taivutusjärjestelmä ei ole tasalaatuinen alue, jonka kaikkia osia voitaisiin kuvata samalla tavalla, vaan erityyppisiä taivutusilmiöitä on kuvattava eri tavoin. Tutkimuksen tulosten perusteella ei siis mikään nykyisistä sisäiseen yhtenäisyyteen ja yleispätevyyteen pyrkivistä psykolingvistikseen malleista selitä kaikkia oppijoiden suomen kielen ilmiöitä. Parempaan selittävyteen päästään malleilla, jotka olettavat useiden kognitiivisten prosessien rinnakkaisen käytön ja sallivat näiden prosessien erilaisen käytösuhteen eri kielissä (Martin 1995: 263–270).

Väitöstutkimuksen edeltäjänä on tutkimukseni (*magistritöö* tarkastettu 13.12.1999 Tallinnan pedagogisessa yliopistossa) *Eesti ja vene õpilaste käännamistesti tulemusi*. Soome käändsõna mitmus, joka käsittelee lähdekielenään viroa ja venäjää puhuvien ja koulussa tai yliopistossa suomea vieraana kielenä opiskelevien nuorten taitoa tuottaa suomen nominien monikkomuotoja sekä irrallisina että lausekontekstissa. Tutkimukseni tuloksena muodostui suhteellisen selvä kuva helpoimmista ja vaikeimmista sijamuodoista, taivutustyypeistä ja vartalonvaihteluista. Vartalonmuutosten määrä ja samankaltaisuus tai erilaisuus verrattuna viroon selitti suuren osan sanojen vaikeusjärjestyksestä, mutta myös sanojen frekvenssi ja tuttuus vaikuttivat (Kaivapalu 1999b). Nämä tulokset olen ottanut huomioon tämän tutkimuksen suunnittelussa.

Tutkimuksessani on siis lähtökohtana *suomi vieraana kielenä* -opetus (*foreign language learning*). Termi *vieras* ei tarkoita tässä kontekstissa tuntematonta, vaan viittaa opettamisympäristöön ja didaktisiin menetelmiin: Virossa ja Venäjällä opetetaan suomea luokkahuoneessa kohdekielisen kieliyhteisön ulkopuolella, kun taas kieliyhteisön parissa toista kieltä omaksutaan (*second language ac-*

quisition). Toisen kielen oppijalla on siis mahdollisuus omaksua kieltä myös luokkahuoneen ulkopuolella (Sajavaara 1999a: 75). Tämä ei tarkoita, että luokkahuoneessa opetettava kieli ei olisi luonnollinen vuorovaikutuksen väline siinä ympäristössä, jossa sitä opitaan. Täydellistä jakoa toinen-vieras ei sen takia voida tehdä. Muutamat tutkijat ovatkin ehdottaneet eräänlaista jatkumoa, jonka toisessa päässä on vieraan kielen oppiminen ja toisessa päässä toisen kielen omaksuminen. Suomen kieltä koskevat ääripäät olisivat Latomaan ja Tuomelan (1993: 243) mukaan seuraavat: ”Ulkomailta vain opetuksen kautta opittava suomi (suomi vieraana kielenä puhtaimmillaan) ja Suomessa yksinomaan ”kadulla” omaksuttava suomi (suomi toisena kielenä puhtaimmillaan).” Termin *vieras kieli* merkitys ei ole tässä tutkimuksessa kuitenkaan puhtaimmillaan, sillä vironkielisillä suomenoppijoilla yleensä on kontakteja Suomeen ja suomalaisiin läheisen maantieteellisen sijainnin vuoksi.

Vaikka lähdekielen osuudesta kielenoppimisprosessissa on esitetty vastakkaisia näkemyksiä eri aikoina, toisen ja vieraan kielen oppimisen tutkimuksessa ollaan tällä hetkellä yksimielisiä siitä, että oppijankielessä esiintyy systemaattisia eroja, jotka riippuvat muun muassa erilaisista lähde- ja kohdekielen välisistä suhteista. Mitä lähempänä lähde- ja kohdekieli ovat toisiaan, sitä nopeammin kohdekieli opitaan, varsinkin oppimisen alkuvaiheessa. Kielten läheisyys saa ainakin olettamaan, että jonkinasteista rinnakkaisuutta esiintyy. Eri mieltä taas ollaan lähdekielen vaikutuksen ulottuvuuksista toisen ja vieraan kielen oppimisessa: millä alueilla ja missä oppimisvaiheessa lähdekieli vaikuttaa, missä ei (Schmidt 2001).

Väitöstutkimukseni pyrkii omalta osaltaan ottamaan kantaa lähdekielen vaikutukseen liittyviin kysymyksiin. Tavoitteenani on selvittää ensisijaisesti positiivisen lähdekielen vaikutuksen olemusta taivutusmorfologiassa: miten lähdekieli vaikuttaa kohdekielen morfologisen järjestelmän omaksumiseen, mikä sitä rajoittaa ja miten se toimii yhdessä muiden tekijöiden kanssa. Sen takia olen valinnut tarkastelun kohteeksi vironkielisten ja venäjänkielisten lukiolaisten suomen nominien monikkotaivutuksen oppimisen. Työni perusoletuksia on, että vironkieliset suomenoppijat hyödyntävät lähdekielen taivutusmalleja myös kohdekielen tuottamisprosessissa ja sen takia heidän taivutustulokset ovat parempia kuin venäjänkielisillä oppijoilla, joiden lähdekielestä vastaava malli puuttuu. Toinen keskeinen oletus on, että lähdekielen vaikutus on vain yksi taivutustuloksiin vaikuttavista tekijöistä, ja se kilpailee taivutusprosessissa kohdekielen taivutusmallin kanssa. Oletan myös, että lähdekieli vaikuttaa oppijoiden taivutusstrategian valintaan.

Tämän tutkimuksen lähtökohta muistuttaa lähdekielen vaikutuksen osalta lähinnä kilpailumallin (*Competition Model*) (Bates & MacWhinney 1987,1989, MacWhinney 1990) viitekehystä, jossa toisen ja vieraan kielen oppiminen nähdään oppijan kielijärjestelmän (verkoston) uudelleen rakentamisena. Kilpailumallin mukaan kielen oppiminen on prosessi, joka koostuu suuresta määrästä eri suuntiin vaikuttavia tekijöitä. Lähdekielen vaikutus on siis yksi tekijä muiden joukossa. Kaikkien tekijöiden prosessointi tapahtuu kielenkäyttäjän ja -oppijan

kognitiivisessa järjestelmässä samanaikaisesti monella tasolla. Kyseessä on kokonaisuus, jossa kaikki jollakin tavalla liittyy kaikkeen.

Kielen oppimisprosessiin sisältyvät yhtenä tekijänä myös rakenteet. Sen takia tämän tutkimuksen suunnittelu ja aineiston analyysi perustuvat lähde- ja kohdekielen rakenteisiin pohjautuvaan kontrastiiviseen tutkimustietoon. Lähde- ja kohdekielen morfologisten järjestelmien vertailu antaa mahdollisuuden löytää kosketuspinta, jota kautta sekä kielen elementtien että prosessien siirto lähdekielestä kohdekieleen voisi tapahtua.

Tässä tutkimuksessa käytän termiä *lähdekielen vaikutus* transferin (siirtovaikutuksen) synonyyminä. Toisaalta korostan sen avulla, että käsitän kielten välisen vaikutuksen laajemmaksi ja kompleksisemmaksi kuin pelkästään rakenteellisten elementtien siirroksi kielestä toiseen ja että kyseessä on nimenomaan lähdekielen vaikutus kohdekielen omaksumiseen eikä lähde- ja kohdekielen molemminpuolinen vuorovaikutus. Lähdekielen vaikutusta pidän ensisijaisesti siirtämisen prosessina ja prosessien siirtymisenä lähde- ja kohdekielen välillä. Molemmissa prosessinäkökuulmissa korostuu erityisesti analoginen aspekti. Toisaalta lähdekielen taivutusmallin käyttö kohdekielen prosessoinnissa on mahdollista nähdä myös oppijan strategiana. Läheisten sukukielten välillä tätä strategiaa ei kuitenkaan käytetä vain oppijoiden tiedoissa olevien aukkojen paikkaamiseen, vaan pääasiassa lähdekielen taivutusmallia hyödynnetään kohdekielen prosessoinnissa.

Tutkimusasetelman ja aineistonkeruun lähtökohtana on Jarvisin (2000) esittämä yhteinen metodologinen viitekehys ja lähdekielen vaikutuksen tutkimisen työmääritelmä. Sen avulla yritin päästä mahdollisemman lähelle lähdekielen vaikutuksen tutkimisessa tarvittavaa metodologisen tarkkuuden tasoa. Aineisto on koottu yhdestä virolaisesta lukiosta Tartossa ja yhdestä Kärkllassa sekä yhdestä venäläisestä lukiosta Pietarissa vuosina 2001–2003. Aineiston keräämisen menetelminä olivat taivutustesti, muutaman informantin ääneenajattelu taivutustestin suorittamisen aikana ja retrospektiivinen haastattelu taivutustestin suorittamisen jälkeen. Analyysi on testisanojen ja koehenkilöiden melko pienestä lukumäärästä johtuen pääasiassa kvalitatiivien.

Työn seuraavassa kolmessa luvussa esitän tutkimukseni teoreettiset lähtökohdat ja tuon esiin erilaisten tutkimussuuntien näkökulmia aiheeseen. Luvussa 2 kuvaan lähdekielen vaikutuksen tutkimisen historiaa ja nykytilannetta sekä sen suhdetta kontrastiivisen analyysin ja vieraan kielen oppimisen tutkimukseen. Luvussa 3 vertailen suomen, viron ja venäjän nominien monikkotaivutusta; luvussa 4 käsittelen suomen nominimorfologian oppimista kognitiivisena prosessina. Työn tällaisen rakenteen tavoitteena on sijoittaa tämän työn aihepiiri yleisempaan lähdekielen vaikutuksen tutkimisen kontekstiin. Vaikka käsittelem tutkimuksessani viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden nimitaivutuksen oppimista, se on vain esimerkki, jonka avulla pyrin pääsemään lähemmäksi morfologisen lähdekielen vaikutuksen olemusta. Luvussa 5 esittelen perusteellisemmin työni tavoitteen, tutkimuskysymykset, aineiston, tutkimusmenetelmät, informantit ja hypoteesit. Luvussa 6 tarkastelen vironkielisten suomenoppijoiden taivutustuloksia ja luvussa 7 vertaan niitä venäjänkielisten oppi-

joiden tuloksiin. Luvussa 8 analysoin kokoavasti suomen nominimuotojen taivutustuloksiin vaikuttavia tekijöitä ja luvussa 9 lähdekielen vaikutusta oppijoiden taivutusstrategiaavalintaan. Luvussa 10 esitän yhteenvedon tutkimukseni hypoteesien toteutumisesta. Luvussa 11 pohdin tutkimustulosten soveltamismahdollisuuksia suomen kielen taivutusmorfologian oppimisessa.

2 LÄHDEKIELEN VAIKUTUKSEN TUTKIMUSHISTORIA JA NYKYTILANNE

Toisen ja vieraan kielen oppimisen tutkimushistoriassa oletukset lähdekielen vaikutuksesta kohdekielen oppimiseen ovat vaihdelleet sen mukaan, millaisista teoreettisista perusteista lähtien asiaa on pohdittu. Jatkumon toinen ääripää on sellainen strukturalistis-kontrastiivinen teoria, jossa lähdekieli on yksinomaan interferenssin (negatiivisen siirtovaikutuksen) lähteenä ja positiivinen siirtovaikutus saa sangen vähän huomiota. Toisessa ääripäässä taas on sellainen universaalikieliopin versio, jossa toisen kielen omaksumisen katsotaan olevan täysin samanlaista kuin ensikielen, jolloin lähdekielellä ei tietenkään voi olla mitään merkitystä. Universaalikieliopin pohjalta voidaan toisaalta päätyä myös teoriaan, jossa lähdekielen vaikutus on jopa täydellistä (Full Transfer/Full Access -hypoteesi, Schwartz & Sprouse 1996). Oletuksena on silloin, että toisen ja vieraan kielen oppijalla on käytössä universaalikielioppi ja mekanismit, joilla ensikieli omaksutaan, ja toisen kielen oppimisen lähtökohtana on saavutettu ensikielen taito. Useimmat toisen kielen oppimisen teoriat ja suuntaukset kuitenkin pitävät lähdekielen vaikutusta tärkeänä, mutta eivät yksinomaisena. Ääripäiden väliin jää esimerkiksi virheanalyysin ja välikielen analyysin näkemys, joka etsii virheiden syitä muualtakin kuin lähdekielestä ja pyrkii selittämään niitä sääntöpohjaisen kielikuvauksen viitekehyksessä. Myös muut niin lingvistisesti, kognitiivisesti, funktionaalisesti kuin interaktionaalisestikin kohdekielen oppimista lähestyvät tutkimukset ottavat lähdekielen huomioon yleensä ainakin tutkimusasetelman ja aineistonkeruun tasolla, vaikkei siihen muuta huomiota kiinnitettäisikään. Suhtautuminen lähdekielen vaikutukseen on samoin vaihdellut ääripäästä toiseen: kokonaan ilmiön olemassaolon kieltämisestä näkemykseen lähdekielen vaikutuksesta kaikkien oppijan ongelmien selittäjänä. (Martin 1999.) Seuraavassa kuviossa 1 on esitetty nuolen yläpuolella teorian nimi ja nuolen alapuolella teorianmukainen lähdekielen oletettu vaikutus kohdekielen omaksumiseen.

TEORIA

STRUKTURALISTIS-
KONTRASTIIVINEN
TEORIA

VIRHEANALYYSI
VÄLIKIELEN ANALYYSI

UNIVERSAALI-
KIELIOPPITEORIA

LÄHDEKIELI → INTERFERENSSI
(NEGATIIVINEN SIIRTOVAIKUTUS)

LÄHDEKIELI ON YKSI
VIRHEIDEN SYISTÄ

LÄHDEKIELEN JA
KOHDEKIELEN OPPI-
MISPROSESSIT
NOUDATTAVAT
SAMOJA MALLEJA
(POSITIIVINEN
SIIRTOVAIKUTUS)

LÄHDEKIELEN VAIKUTUS

KUVIO 1 Lähdekielen oletettu vaikutus kohdekielen oppimiseen eri teorioiden mukaan

Myös muut niin lingvistisesti, kognitiivisesti, funktionaalisesti tai interaktionaalisestikin kohdekielen oppimista lähestyvät tutkimukset ottavat lähdekielen huomioon yleensä ainakin tutkimusasetelman ja aineistonkeruun osalta, vaikkei siihen muuta huomiota kiinnitettäisikään. Suhtautuminen lähdekielen vaikutukseen on samoin vaihdellut ääripäästä toiseen: kokonaan ilmiön olemassaolon kieltämisestä näkemykseen lähdekielen vaikutuksesta kaikkien oppijan ongelmien selittäjänä.

Lähdekielen vaikutuksen tutkimisen historiasta on esitetty monia kuvauksia (ks. esim. Ringbom 1987, Latomaa 1993, Sajavaara 1999a, 1999b), joita tässä yhteydessä ei ole mahdollista eikä tarpeellistakaan toistaa. Sen takia keskityn seuraavassa lähde- ja kohdekielen kontrastiivisen analyysin, lähdekielen vaikutuksen ja vieraan kielen oppimisen tutkimuksen keskinäisiin suhteisiin oman tutkimukseni näkökulmasta.

2.1 Kontrastiivinen analyysi, lähdekielen vaikutus ja vieraan kielen oppiminen

Nykyaikainen, 1950-luvulla alkunsa saanut kontrastiivinen tutkimus oli ensimmäinen systemaattinen yritys ratkaista toisen ja vieraan kielen oppimisen ongelmia ja parantaa kielikoulutuksen tuloksellisuutta. 1950- ja 1960-luvulla kielitiedettä hallitsi strukturalismi ja kielen oppimisen teoriaa behaviorismi. Behavioristisen oppimisteorian mukaan jo omaksuttu aines häiritsi uuden omaksumista eli lähdekieli nähtiin esteenä kohdekielen omaksumiselle. Kontrastiivisissa tutkimuksissa verrattiin lähde- ja kohdekielen rakenteita ja pyrittiin löytämään niiden välisiä eroja. Kielten välisten erojen katsottiin olevan mahdollisia virhelähteitä oppimisessa. Kaikkein vaikeimpia oletettiin olevan tapausten, joissa lähdekielen ilmiölle oli kohdekielessä enemmän kuin yksi vastine. Myös lähdekielestä puuttuvien ilmiöiden oppimisen arveltiin osoittautuvan hankalaksi. Helpoimpina pidettiin tapauksia, joissa lähdekielen monelle ilmiölle oli kohde-

kielessä yksi vastine. Painottamalla kielten välisiä eroja arveltiin voitavan ehkäistä oppijoiden virheitä, joiden ensisijaisen aiheuttajan katsottiin olevan lähdekieli. (Latomaa 1993: 19.) Käsitystä, että vieraan kielen oppimisen ongelmat voitaisiin ennustaa kontrastiivisen analyysin avulla, on kutsuttu kontrastiivisen analyysin *vahvaksi hypoteesiksi*. Vahvan hypoteesin rinnalle kehitetyn *heikon hypoteesin* mukaan läheskään kaikki oppimisvaikeudet eivät ole ennustettavissa lähde- ja kohdekielen rakenteita vertaamalla, vaan vertailu auttaa ainoastaan osittain selittämään vaikeuksia ja virheitä. (Paunonen 1991: 23–24.)

Kielenopetuksen katsottiin siis hyötyvän ratkaisevasti siitä, että käytettävissä olisi lähde- ja kohdekielen tieteellisten kuvausten huolellinen vertailu (Fries 1945: 9). Samoja periaatteita noudatti 1980-luvun alussa käynnistynyt suomen ja viron kieliopillisen vertailun tutkimushanke: läheisten sukukielten rakenteiden vertailun arveltiin ennakoivan ja selittävän oppijoiden vaikeuksia. Kuten kontrastiivisessa tutkimuksessa yleisemminkin, näin ei kuitenkaan käynyt, eikä kokemuksellisia havaintoja ja rakenteellisia vertailuja ole toistaiseksi juuri hyödynnetty oppimistutkimuksen tarpeisiin. Tämän työn tutkimusasetelma ja aineiston keruuta varten laadittu taivutustesti pohjautuvat kuitenkin Hannu Remeksen vertailuhankkeen piirissä valmistuneessa liseniaatintutkimuksessa (1995) esitettyyn viron ja suomen monikkotyypin vertailuun. Olen ottanut huomioon myös Annekatrin Vesterin (1986, 1989, 1990) vertailevan tutkimuksen viron ja suomen monikkovartaloista.

Syyt kontrastiivisen tutkimuksen vähäiseen hyödyntämiseen ovat lähinnä kahdenlaisia: toisaalta kielikäsitteeseen, toisaalta kielen oppijaan liittyviä. Kielentutkimuksessa ja -opetuksessa elää vieläkin sitkeästi strukturalistinen painolasti: käsitys kielestä staattisina rakenteina, jotka kielenoppijan on opittava. Monet kielitodellisuuden ilmiöt ovat kuitenkin prosesseja, eivätkä kielen tuottaminen ja vastaanottaminen ala kielestä, vaan sosiaalisista käytänteistä. Mukana on siis aina sosiopsykologinen ulottuvuus. Kielen oppiminenkin on prosessi, joka koostuu suuresta määrästä eri suuntiin vaikuttavia tekijöitä. Kielen oppimisprosessiin sisältyvät toki yhtenä tekijänä myös rakenteet. Bates ja MacWhinney (1989) ovat kilpailumallissaan osoittaneet, että kielen oppimisessa monet erilaiset kielen kategoriat ovat kilpailusuhteissa keskenään. Nimenomaan tässä on rakenteisiin pohjautuvan ja prosesseja tarkastelevan kontrastiivisen analyysin sopeutumismahdollisuus: "Kun aikaisemmin kontrastiivisessa lingvistiikassa verrattiin ainoastaan kielen rakenteita, tulevaisuudessa tehdään vertailua tietojärjestelmien välillä, ja nämä pitävät myös sisällään tiedon rakenteellisista järjestelmistä." (Kühlwein 1990: 21). Tätä tutkimusta tehdessäni on vahvistunut käsitykseni rakenteisiin pohjautuvan kontrastiivisen tutkimustiedon hyödyllisyydestä lähdekielen vaikutuksen tutkimisessa: ellei käytettävissä ole riittävää vertailevaa tietoa lähde- ja kohdekielen järjestelmistä, ei ole myöskään käsitystä kielten järjestelmien kosketuspinnasta, jota kautta sekä kielen elementtien että prosessien siirto lähdekielestä kohdekieleen voisi tapahtua. Kontrastiivinen analyysi ei siis sinänsä ole tarkoituksetonta: on vain tarkasti mietittävä, millaisia ilmiöitä kannattaa asettaa vertailun kohteeksi (Sajavaara 1999a: 80) ja mihin vertailun tuloksia käytetään.

Kilpailu ei kuitenkaan rajoitu pelkästään kielellisiin ilmiöihin. Suuri määrä monenlaisia kielen ulkopuolella olevia tekijöitä on kiinteässä vuorovaikutuksessa kielellisten tekijöiden kanssa. Kaikkien tekijöiden prosessointi tapahtuu kielenkäyttäjän ja -oppijan kognitiivisessa järjestelmässä samanaikaisesti monella tasolla. Vaikka kielessä ja kielen käytössä voidaan erottaa selvästi erilaisia osa-alueita, mikä tutkimuskysymysten rajaamisen kannalta erittäin tärkeää, on pohjimmiltaan kielen käytössä ja oppimisessa kyseessä kokonaisuus, jossa kaikki jollakin tavalla liittyy kaikkeen. (Sajavaara 1994, 1999a, 1999b.)

Kielen oppiminen on siis vain osittain lingvistinen ongelma. Kontrastiivisuus toteutuu kielenoppijan kognitiivisessa järjestelmässä eikä kielen rakenteissa, ja se toteutuu kielenoppijan tietona, kokemuksena, tulkintana, ennusteena tulevasta. Kahden kielijärjestelmän pelkkä struktuurien tasolla tapahtuva rinnastaminen ei kielen oppimisen tutkimuksessa ole riittävä, sillä kontrastiivisuus "ei ole kielen struktuureissa sinänsä, vaan siinä, miten kukin kielenkäyttäjä 'kokee' kyseiset struktuurit." (Sajavaara 1999b: 123.) Myös lähde- ja kohdekielen välisen etäisyyden määrittelemisessä on otettava huomioon kielenoppijan näkökulma.

Typologisesti tai geneettisesti läheiset kielet ovat toisen ja vieraan kielen oppimisessa eri asemassa kuin vastaavasti etäiset kielet. Tutkijat (esim. Ringbom 1987, Latomaa 1993: 25, Sajavaara 1994, 1999b: 123, Jarvis & Odlin 2001, Schmidt 2001) ovat yksimielisiä siitä, että kohdekielille läheisen (lähde)kielen kieliopillisesta kompetenssista on oppijalle kohdekielen oppimisessa apua: lähdekielen mallin hyödyntäminen voi hyvinkin johtaa hyväksyttävään tulokseen kohdekielessä. Oppimisen vaikeus ei kuitenkaan ole suoraan rinnastettavissa kielten typologiseen etäisyyteen. Monet pienet eroavuudet saattavat osoittautua ratkaisevan vaikeiksi läheistenkin kielten välillä (Sulkala 1996). Kielten kuvailtavissa olevan typologisen etäisyyden ei myöskään tarvitse olla sama asia kuin kielenoppijan tajuama etäisyys, oppijan käsitys tai havainto lähde- ja kohdekielen välisestä etäisyydestä. Vieraan kielen oppimisen kannalta jälkimmäinen saattaa olla paljon ratkaisevampi kuin edellinen (Sajavaara 1994: 22). Tutkimukseni kannalta on tärkeää, että Hannu Remeksen (1995) esittämä viron ja suomen monikkotyypin vertailu on osoittautunut psykolingvistisesti todeksi: kielten rakenteiden vertailun perusteella samanlaiset monikkomuodot olivat samanlaisia myös kielenoppijoiden mielestä (Kaivapalu 2004).

Kielten geneettinen ja typologinen tausta luo odotuksia, joihin liittyvät oppijan käsitykset ja kokemukset samanlaisuudesta ja erilaisuudesta. Läheisissä sukukielissä, kuten viro ja suomi, on asioita, jotka oppijat tavallaan jo osaavat valmiiksi lähdekielensä perusteella ja joita hyödynnetään erityisesti kielen vastaanottamisessa ja ymmärtämisessä. Opeteltava kieli voi tuntua jopa niin tutulta ja helpolta, että oppijat ottavat väärään opiskeluasenteen. Kelmsaaren (1995: 36) mukaan monilla virolaisilla on sellainen käsitys, että suomen kieli on virolaisille niin helppo, ettei sitä tarvitse opiskella. Useimmilla ihmisillä Virossa on hänen mukaansa harhakuvitelma, ettei suomen kielessä ole virolaiselle mitään vaikeaa. Etukäteen on kuitenkin vaikea tietää, mikä kielille todellakin on yhteistä, mikä vain tuntuu sellaiselta (Remes 1995: 7). Väärä opiskeluasenne heijastuu

myös suomi vieraana kielenä -kouluopetuksessa ja tämän tutkimuksen aineistossa: alkuvaiheen harhakuvitelmaa seuraa ensimmäisten kokemusten jälkeen pelko käyttää lähdekieltä apuna, ja vasta myöhemmässä vaiheessa opitaan erottamaan, missä lähdekielestä on hyötyä ja missä haittaa.

Kontrastiivisen tutkimuksen suurimpia haasteita nykyään ovat psykolingvistisen perustan vahvistaminen, prosessinäkökulman soveltaminen, kontrastiivisuuden perusluonteen oikea ymmärtäminen ja kielten välisen etäisyyden merkityksen täsmentäminen (Sajavaara 1999b: 120–124). On myös otettava huomioon, että vain osa toisen kielen omaksumisen ongelmista on kontrastiivisia, kielten välisestä problematiikasta johtuvia. Vaikka olisi riittäviä todisteita lähdekielen vaikutuksesta, ei ole syytä pitää sitä tärkeimpänä tekijänä, vaan yhtenä muiden joukossa. On todettava, että monet tekijät toimivat yhdessä vaikuttaessaan oppijan kohdekielen käyttöön joka hetki ja kaikissa omaksumisvaiheissa (Ellis 1985: 4; Selinker 1992). Sen takia ei nykyaikaisen lähdekielen vaikutuksen tutkimisen tavoitteena pitäisi olla sen osoittaminen, että lähdekielen vaikutus on ainoa tekijä, tai päinvastoin, että sillä ei ole mitään osuutta kohdekielen tuottamisessa. Tarkoituksenmukaisempaa olisi pikemmin selvittää, missä olosuhteissa ja minkälaisissa ympäristöissä lähdekielellä näyttäisi olevan taipumusta vaikuttaa opittavaan kieleen, missä oppimisen vaiheessa minkäkinlaiset asiat vaikuttavat, millä kohdekielen aloilla lähdekielen vaikutus on tärkeämpää kuin muilla, millainen on sen olemus, mikä sitä rajoittaa ja miten se toimii yhdessä muiden tekijöiden kanssa. (MacWhinney 1990: 76, Jarvis 2000: 259.)

2.2 *Transfer*-käsitteestä

Lähdekielen vaikutus on todennäköisesti toisen ja vieraan kielen oppimisen tutkimuksessa eniten huomiota saanut mutta vähiten selviä tuloksia tuottanut ala. Viimeisten neljänkymmenen vuoden lukuisista tutkimuksista huolimatta ei ole selvyyttä, milloin, missä, missä muodossa ja missä määrin lähdekieli vaikuttaa toisen ja vieraan kielen osaamisen (Jarvis 2000: 246), eikä yksimielisyyttä, mitä lähdekielen vaikutus oikeastaan tarkoittaa. Lähdekielen vaikutuksen ristiriitaisille tutkimustuloksille on monia selityksiä (Dechert & Raupach 1989: ix–x): ilmiön äärimmäinen kompleksisuus, tutkimisen keskittyminen suurimpiin indoeurooppalaisiin kieliin, lähdekielen positiivisen vaikutuksen väheksyminen ja yhteisen teoreettisen ja metodologisen viitekehyksen puuttuminen. Myös vaihteleva terminologia ja määritelmien runsaus saattavat ratkaisevasti vaikuttaa tutkimusalan vastakkaisiin tuloksiin (Jarvis 2000: 249–250).

Suomenkielisessä kirjallisuudessa käytetään englanninkielisen termin *transfer* vastineena yleisesti termiä *siirtovaikutus*. Transfer-termi on suoraan peräisin behavioristisesta ajattelusta ja oppimisteoriasta. Sen mukaisesti oletettiin, että ensikielen omaksumisen yhteydessä vakiintuneet reaktiot tulisivat esiin toisen ja vieraan kielen oppimisessakin. Kun behaviorismi syrjäytettiin keskei-

sen oppimisteorian paikalta, varhainen toisen ja vieraan kielen oppimisen tutkimus hylkäsi myös transfer-käsitteen. Myöhemmin samaa käsitettä ruvettiin laajasti käyttämään erilaisesta kielten välisestä vuorovaikutuksesta, ja sen ohella alkoi englanninkielisessä kirjallisuudessa esiintyä termi *crosslinguistic influence*. Aiemman transfer-käsityksen pinnallisuus on tunnustettu yleisesti: transfer nähtiin alkuvaiheessa ensisijaisesti kielen rakenteellisten elementtien siirtona, kielen pintatasolla eikä prosessoinnin tasolla tapahtuvana erittäin monimutkaisena ilmiönä. (Sajavaara 1999a: 80.)

Karkeasti lähdekielen vaikutuksen tutkimus voidaan jakaa produktin ja prosessin tarkasteluun (Sajavaara & Lehtonen 1989). Odlinin (1989: 161) mukaan täytyy ottaa huomioon, että ensin on tunnettava produkti, ennen kuin voidaan tutkia prosessia, eli prosessia on mahdollista lähestyä lähinnä produktin kautta. Tulos ei kuitenkaan välttämättä paljasta, miten siihen on tultu. Raja produktin ja prosessin tutkimisen välillä ei siis aina ole yksiselitteinen. Sekä kansainvälisistä että virolais-suomalaisista kontrastiivisen analyysin tai virheanalyysin viitekehyksessä tehdyistä tutkimuksista löytyy melko hyvin tietoa lähdekielen vaikutuksesta tuotosten tasolla, mutta tätä aineistoa ei ole toistaiseksi käsitelty prosessin näkökulmasta.

Prosessinäkökulma lähdekielen vaikutukseen jakautuu puolestaan ainakin kahteen osaan. Voidaan tarkastella sitä, miten siirtovaikutus tapahtuu eli mitkä kognitiiviset mekanismit ovat käytössä ja miten tieto tai malli tai sääntö siirtyy lähdekielestä kohdekieleen (Martin 1999). Lähdekielen vaikutus määritellään tässä tapauksessa menettelynä, joka aktivoi jonkun kognitiivisen alueen tiedon hyödyntääkseen sitä eri alueella (Faerch & Casper 1989: 173). Prosessin tasolla on Möhlen ja Raupachin (1989: 202) mukaan lähdekielen vaikutukseen kolme näkökulmaa: muistinjälkien interferenssi eli harjaantumisen siirtyminen, yleistäminen eli menettelyjen laajentaminen koskemaan uusia tapauksia ja analogia eli ongelmaratkaisuproseduuri, jossa tietoa lainataan yhdeltä alueelta ja sovitaan se toiselle. Analogiassa lienee aina mukana jonkinlainen samankaltaisuus-olettamus.

Toisaalta lähdekielen vaikutukseksi prosessin tasolla voidaan kutsua myös kielen tuottamiseen tai ymmärtämiseen liittyvien prosessien siirtymistä kielestä toiseen. On mahdollista ajatella, että eri kielissä erilaiset tuottamisprosessit ovat taloudellisia ja toimivia, ja siksi eri kielten puhujat päätyvät käyttämään erilaisia prosesseja. Vaikka kaikilla ihmisillä synnynnäisesti olisikin sama kognitiivinen varustus, saattaa olla mahdollista, että lähdekieli ohjaa joidenkin kognitiivisten mekanismien harjaantumiseen ja erilaiseen prosessien tärkeyden jakaumaan. Jos lähdetään siitä, että ihminen taloudellisena olentona käyttää kohdekielen oppimiseen sitä, mitä jo osaa, eli pyrkii käyttämään lähdekielen prosesseja myös kohdekieleessä, lähdekielen vaikutuksella prosessin tasolla on todennäköisesti tärkeä osuus toisen ja vieraan kielen oppimisessa. (Martin 1999.)

Transfer-käsite kattaa siis suuren joukon erilaisia näkökulmia kielten väliin vaikutusyhteyksiin. Sitä on käytetty monenlaisten käyttäytymisten, prosessien ja rajoitusten yleistämisenä. Dechert ja Raupach (1989) luettelevat lähdekie-

len vaikutusta käsittelevän artikkelikokoelmansa johdannossa 17 erilaista tapaa määrittellä ilmiö eikä tämä lista ole tekijöiden mukaan läheskään kattava. Transferin määrittelyyn liittyvässä keskustelussa on keskitytty siihen, pitäisikö lähdekielen vaikutusta tarkastella siirtämisen prosessina lähde- ja kohdekielen välillä (Odlin 1989), oppijoiden hypoteesimallien rajoituksena (Schachter 1992) vai strategiana, jonka avulla oppija täyttää tiedoissaan olevia aukkoja (Corder 1983, Krashen 1983, Meisel 1983b; Newmark & Reibel 1968). Lähdekielen vaikutusta on pidetty Jarvisin (2000: 250) mukaan myös lähde- ja kohdekielen yhteisen konseptuaalisen järjestelmän jähmettymisen tuotteena ("inert outcome of a shared conceptual system underlying both L1 and L2 structures"); ks. myös Jarvis 1998, Pavlenko 1997, Kellermann 1995, Slobin 1993.

Odlinin (1989) mukaan lähdekielen vaikutuksen määrittelyä edellyttää monien muiden termien, kuten *strategia*, *prosessi*, *yksinkertaistaminen* (*simplifikation*) ja jopa *kieli*, määrittelyä. Selinker (1992: 207–208) on samassa yhteydessä korostanut määrittelyä tarkkuuden tärkeyttä jokaista empiiristä tutkimusta varten. Vaikka täydellisesti sopivaa vaihtoehtoa on vaikea muotoilla, olisi yleisesti hyväksyttävä ja teoreettisesti neutraali määritelmäkin riittävä, jos sen perusteella voisi sanoa, mikä lähdekielen vaikutus on ja miten sitä pitäisi tutkia (Jarvis 2000: 250).

Eniten siteerattu transferin määritelmä on Odlinin (1989: 27) esittämä: "Transfer on aiemmin (kenties epätäydellisesti) omaksuttujen kielten ja kohdekielen yhtenevyyksistä ja eroista johtuva vaikutus." Tämän määritelmän ongelmatermit ovat *vaikutus* ja *omaksuttujen*, joiden sisältö on hämärä ja osittain epäselvä. Siksi Odlin (1989: 32–45) on antanut samassa työssään muutamia selviä ohjeita, miten arvioida ja mitata lähdekielen vaikutusta. Hän korostaa, että lähdekielen vaikutusta voi parhaiten identifioida, kun verrataan oppijoiden tuotoksia, ei vain kielten rakenteita. Toisin sanoen lähdekielen vaikutusta voidaan havainnoida, kun eri lähdekielten puhujat toimivat eri tavalla käyttäessään samaa kohdekieltä. Odlinin (1989: 42) mukaan lähdekielen vaikutuksella on taipumus ilmetä pikemmin yleisinä suuntauksina ja todennäköisyyksinä kuin invarianttien mallien muodossa. Sekä Odlin että Selinker korostavat esiintymien tilastoinnin tärkeyttä. Selinkerin (1992: 201) käsityksen mukaan transfer määrittellään operationaalisesti prosessiksi, joka ilmenee, kun lähdekielen mallin toistuminen kohdekielisessä käyttäytymisessä on tilastollisesti merkitsevää. Odlin on keskittynyt oppijankielten vertailuun, Selinker puolestaan lähdekielen ja oppijankielen vertailuun (1992: 200–209). Jarvisin (2000: 252) mukaan on mahdoton sanoa, kumpi on tehokkaampaa, ja ehdottaa siksi molempien menetelyjen huomioon ottamista. Hän olettaa, että jommankumman käyttö erikseen on aiheuttanut lähdekielen vaikutuksen tutkimisessa kokonaiskuvan puutteen. Jarvisin mukaan työmääritelmä voisi olla seuraava: "Lähdekielen vaikutusta ovat ne oppija-aineiston tapaukset, joissa oppijoiden kohdekielisen käyttäytymisen jonkin piirteen ja heidän lähdekielisen taustansa välillä voidaan osoittaa olevan tilastollisesti merkitsevä korrelaatio."

Tutkimusalan melko yksimielinen käsitys on Kellermannin (1995: 142) ja Odlinin (1989: 26–27) mukaan, että lähdekielen vaikutus saattaa ilmetä sekä

samanlaisuuksina että erilaisuuksina. Useimmiten erotetaan tutkimuksissa positiivinen ja negatiivinen lähdekielen vaikutus. Kummassakin on kyse perusluonteeltaan samasta prosessista: yhdestä kielestä oletetaan siirtyvän tai siirretävän jotakin toiseen. Kun lähde- ja kohdekieli konvergoivat, puhutaan lähdekielen positiivisesta vaikutuksesta, kun divergoivat, on kyseessä negatiivinen vaikutus. On kuitenkin todettava, että tutkimuksessa on tähän saakka keskitytty lähinnä lähdekielen negatiiviseen vaikutukseen ja positiivinen vaikutus on saanut sängen vähän huomiota. Myös virolais-suomalaisessa kontrastiivisessa kielentutkimuksessa puhutaan yleensä vain interferenssista eli negatiivisesta lähdekielen vaikutuksesta, vaikka viron vaikutus suomen kielen oppimiseen saattaa olla sekä positiivinen että negatiivinen (Sulkala 1994: 110–111).

Tässä tutkimuksessa tarkoitukseni on keskittyä ensisijaisesti lähdekielen positiiviseen vaikutukseen läheisen sukukielen oppimisessa, vaikka otankin interferenssin ilmiöt huomioon. Pääasiassa tarkastelen oppijoiden tuotoksia, mutta tuotosten kautta yritän päästä käsiksi myös lähdekielen vaikutuksen yhteydessä tapahtuviin prosesseihin. Tutkimusasetelman ja aineistonkeruun lähtökohtana on Jarvisin esittämä lähdekielen vaikutuksen tutkimisen työmääritelmä. Aineiston tarkastelun myötä on vahvistunut käsitykseni lähdekielen vaikutuksesta kielielementtien siirtämisen prosessina ja prosessien siirtymisenä lähde- ja kohdekielen välillä. Molemmista prosessinäkökuulmissa korostuu erityisesti analoginen aspekti (Dechert & Raupach 1989): ”Analoginen transfer on prosessi, jossa kuulija tai puhuja aktivoi, ymmärtää ja ilmaisee yhden kognitiivisen alueen tai rakenteen esikielellistä tietoa toisen, analogisen kognitiivisen alueen tai rakenteen kautta.” Lähdekielen taivutusmallin käyttöä kohdekielen prosessoinnissa voidaan pitää myös oppijan strategiana. Läheisten sukukielten välillä tätä strategiaa ei kuitenkaan käytetä vain oppijoiden tiedoissa olevien aukkojen paikkaamiseen, vaan ensisijaisesti lähdekielen taivutusmallia hyödynnetään kohdekielen prosessoinnissa. Hyödyntämisen aste puolestaan riippuu oppijoiden kohdekielen osaamisen tasosta.

Käytän tutkimuksessani termiä *lähdekielen vaikutus* käytetään toisaalta transferin (siirtovaikutuksen) synonyyminä, toisaalta korostan sen avulla, että näen kielten välisen vaikutuksen laajempaan ja kompleksisempaan kuin pelkästään rakenteellisten elementtien siirtona kielestä toiseen ja että kyseessä on nimenomaan lähdekielen vaikutus kohdekielen omaksumiseen eikä lähde- ja kohdekielen molemminpuolinen vuorovaikutus.

2.3 Lähdekielen vaikutuksen tutkimisen metodologiset haasteet

Lähdekielen vaikutuksen tutkimisessa esiintyville ristiriitaisille väitteille ja tuloksille on Jarvisin (2000: 245–259) mukaan pääasiallisesti kaksi selitystä: ilmiö sinänsä ja tutkimusmetodologia. Mikäli ilmiö on todella sattumanvarainen, siitä voi tulla tutkimusalalle ylittämätön ongelma. Mikäli ongelma on menetelmäeroissa, se voidaan ratkaista kehittämällä yhteinen metodologinen viitekehys

(*unifed methodological framework*) lähdekielen vaikutuksen tutkimiseen, jotta tulokset olisivat verrattavissa ja yleistettävissä. Yhteisessä metodologisessa viitekehyksessä pitäisi olla vähintään kolme komponenttia:

- 1) teoreettisesti neutraali lähdekielen vaikutuksen määritelmä,
- 2) riittävän tiiviit, mutta perusteelliset todisteet lähdekielen vaikutuksen puolesta tai vastaan ja
- 3) taustamuuttujien kontrolloiminen ja poissulkeminen.

Lähdekielen vaikutuksen määrittelemiseen liittyviä kysymyksiä pohdin tarkemmin luvussa 2.2. Välttämättömän ja riittävän lähdekielen vaikutuksen todistusaineiston olisi esiinnyttävä kolmella tavalla:

- 1) homogeenisuus samaa lähdekieltä puhuvien oppijoiden kohdekielen tuotoksissa,
- 2) heterogeenisuus eri lähdekieliä puhuvien oppijoiden kohdekielen tuotoksissa ja
- 3) yhteys samaa lähdekieltä puhuvien oppijoiden lähdekielen ja kohdekielen tuotosten välillä.

Jarvis olettaa, että esiintymien taustalla on yhtenäinen ilmiö, joka tarjoaa kuitenkin kolme tutkimusmahdollisuutta. Kokonaiskuvan kannalta olisi tärkeä tutkia kaikkia: ensimmäinen ehto näyttää, että saman lähdekielen käyttäjät prosessoivat kohdekieltä samalla tavalla (Selinker 1983); toinen todistaa, että oppijankieli ei ole riippumaton lähdekielestä (Ringbom 1987), ja kolmas täydentää lähdekielen vaikutuksesta esitettyjä argumentteja, sillä se valaisee ja perustelee suhteita lähdekielen vaikutuksen ja sen lähteen välillä.

Samaa lähdekieltä puhuvien oppijoiden kohdekielen tuotosten homogeenisuus saattaa tietyissä olosuhteissa olla heikko todiste. Oppijat voivat päästää ilmaisutavoitteeseen eri tavoin niin, että välttävät tiettyjä valintoja eikä samaa lähdekieltä puhuvien oppijoiden tuotosten homogeenisuus näy. Homogeenisuus samaa lähdekieltä puhuvien oppijoiden tuotoksissa saattaa olla pieni myös niillä kielenkäytön alueilla, jotka ovat alttiita henkilökohtaisille vaihteluille (Odlin 1989: 42, 130–136). Tämä on ongelmallista, sillä lähdekielen vaikutus ja henkilökohtainen vaihtelu eivät ole aina ristiriidassa toistensa kanssa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että sosiaaliset ja pedagogiset taustamuuttujat (ikä, persoonallisuus, kielellinen kyvykkyys, kielten opiskelukokemus, kohdekielen taito) saattavat aiheuttaa lähdekielen vaikutuksen erilaisuuden saman kohdekielen prosessoinnissa. Tällaisessa tilanteessa ei voi homogeenisuuden puutetta samaa lähdekielen puhujien tuotoksissa tulkita lähdekielen vaikutuksen pois-saolona. Usein lähdekielen vaikutus ilmenee lähde- ja kohdekielen tuotosten vertailussa (ks. tarkemmin luku 6).

Tilanne on päinvastainen, mikäli homogeenisuus samaa lähdekieltä puhuvien oppijoiden tuotoksissa on suuri, mutta tämä ei johdu lähdekielen vaikutuksesta, vaan kohdekielen rakenteesta ja kielenoppimisen universaaleista piirteistä. Tämä on hyvin yleistä varsinkin luonnollisessa (toisen kielen) oppimisympäristössä. Näin ollen homogeenisuus samaa lähdekieltä käyttävien oppijoiden tuotoksissa ei ole riittävä lähdekielen vaikutuksen todiste eikä ilmentäjä, vaan sitä on täydennettävä kahdella muulla mahdollisella lähdekielen vaikutusmuodolla.

Heterogeenisuus eri lähdekieliä puhuvien oppijoiden tuotoksissa on edellistä vahvempi todiste. Se vahvistaa väitettä, että tietty kaikille samankielisille oppijoille yhteinen kohdekielen muoto on lähdekielen vaikutuksen seurausta, mutta se saattaa johtaa myös harhaan. On mahdollista, että eri lähdekielten edustajien kohdekielisissä tuotoksissa on sattumanvaraisia samanlaisuuksia (Ijaz 1986). Sen takia tämäkään todistetyyppi ei ole yksin riittävä, sillä se voi aiheuttaa johtopäätöksen, että lähdekielen vaikutusta ei ole edes tilanteissa, joissa se voi olla tärkeä tekijä.

Lähde- ja kohdekielen ilmiöiden yhdenmukaisuus on kyseessä silloin, kun samaa lähdekieltä käyttävien oppijoiden lähde- ja kohdekielen tuotoksissa esiintyy selviä ja jatkuvia vastaavuuksia. Se on ilmeisesti vahvin todistetyyppi, mutta saattaa samoin johtaa harhaan, sillä oppijoilla on taipumus käyttää prototyyppisempiä ja yleisempiä ilmaisuja kuin äidinkielisillä kielenkäyttäjillä. Siitä huolimatta on mahdollista, että lähdekielen vaikutusta esiintyy, vaikka lähde- ja kohdekielen tuotoksissa on erilaisuuksia. Näin ollen ei voi minkäänlaisen aineiston perusteella tehdä vakuuttavia johtopäätöksiä, mikäli tutkitaan vain yhtä kolmesta todistetyypistä. Vähintään kaksi todistetyyppiä tarvitaan ilmiön todistamiseksi, ja kaikkia kolmea täytyy tutkia ennen kuin väitetään, milloin, missä, missä muodossa ja missä määrin lähdekielen vaikutus esiintyy.

Tässä tutkimuksessa vertailen kahden eri lähdekieliä käyttävän oppijaryhmän, viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden, tuotoksia (ks. tarkemmin 5.2 ja 5.3). Näin ollen on mahdollista tarkastella kahta ensimmäistä todistetyyppiä: samaa lähdekieltä puhuvien oppijoiden kohdekielen tuotosten homogeenisuutta ja eri lähdekieliä puhuvien oppijoiden kohdekielen tuotosten heterogeenisuutta. Kolmatta todistetyyppiä, kumpaakin lähdekieltä puhuvien oppijoiden lähde- ja kohdekielen tuotosten välistä yhteyttä tarkastelen viron- ja venäjänkielisten vertailuryhmän avulla. Pyrin siis tutkimuksessani ottamaan huomioon kaikki kolme lähdekielen vaikutuksen esiintymisen todistetyyppiä.

Tärkeä yhteisen metodologisen viitekehyyksen komponentti on mahdollisten taustamuuttujien kontrolloiminen ja poissulkeminen. Ellis (1994: 315) on kuvannut yhdeksää lähdekielen vaikutuksen yhteydessä toimivaa taustamuuttujaa: ikä, persoonallisuus, tehtävätyyppi, kielenkäyttöalue, sosiaaliset tekijät, tutkittavan kielellisen piirteen tunnusmerkkisyys ja prototyyppisyys, lähde- ja kohdekielen etäisyys sekä kehitykselliset tekijät, jotka ovat yhteydessä toisen ja vieraan kielen oppimisen universaaleihin prosesseihin. Taustamuuttajat pitäisi ideaalitapauksessa kontrolloida eli pitää muuttumattomana tai niitä tulisi tutkia aktiivisesti, sillä ne voivat syrjäyttää tai piilottaa lähdekielen vaikutuksen, vaikka se muuten olisi havaittavissa. Vain jos taustamuuttujia kontrolloidaan, voidaan tehdä johtopäätöksiä lähdekielen vaikutuksen esiintymisestä.

Yhteistä metodologista viitekehystä varten Jarvis (2000: 260–261) esittää Ellisin taustamuuttujien perusteella seuraavan kontrolloitavien taustamuuttujien listan:

- 1) ikä,
- 2) persoonallisuus, motivaatio, kielellinen kyvykkyys,
- 3) sosiaalinen, koulutus- ja kulttuuristausta (Biskup 1992),
- 4) kielitausta (kaikki edelliset lähde- ja kohdekielet) (Ringbom 1987),

- 5) kohdekielen osaamisen taso (Sjöholm 1995),
- 6) syötöksen tyyppi ja määrä,
- 7) tehtävätyyppi ja kielenkäyttöalue,
- 8) lähde- ja kohdekielen lingvistinen etäisyys,
- 9) lingvistisen piirteen prototyyppisyys ja tunnusmerkkisyys.

Ellisiin verrattuna Jarvis on lisännyt lähdekielen vaikutuksen yhteydessä toimivien taustamuuttujien listaan kohdekielen osaamisen tason, kieli-, koulutus- ja kulttuuritaustan. Taustamuuttajat eivät ole tärkeysjärjestyksessä vaan järjestetty siten, että oppijaa koskevat muuttajat ovat alussa, lingvistiset lopussa ja sekä oppijakohtaiset että lingvistiset muuttajat keskellä. Jarvisin mukaan (2000: 246–247) olennaisin lähdekielen vaikutuksen yhteydessä toimivista taustamuuttujista on kohdekielen osaamisen taso. Periaatteessa on kuusi mahdollisuutta, miten lähdekielen vaikutus ja kohdekielen osaamisen taso voivat olla suhteessa toinen toisensa kanssa:

- 1) lähdekielen vaikutus vähenee, kun kohdekielen osaamisen taso nousee,
- 2) lähdekielen vaikutus lisääntyy, kun kohdekielen osaamisen taso nousee,
- 3) lähdekielen vaikutus pysyy muuttumattomana, kun kohdekielen osaamisen taso nousee,
- 4) lähdekielen vaikutus lopulta vähenee, mutta ei lineaarisesti,
- 5) lähdekielen vaikutus lopulta lisääntyy, mutta ei lineaarisesti,
- 6) lähdekielen vaikutus lopulta ei vähene eikä lisäännä, mutta sen läsnäolo vaihtelee, kun kohdekielen osaamisen taso nousee.

Jokainen lähdekielen vaikutuksen yhteydessä toimivista taustamuuttujista saattaa vaikuttaa tulosten tarkasteluun, ja sen takia parhaassa mahdollisessa tapauksessa ne kaikki pitäisi kontrolloida. Mikäli tämä on mahdotonta, on tutkimuksen olosuhteiden ohjattava, millaisia tekijöitä kontrolloidaan ja millaisia ei. Kontrolloin tutkimuksessani suoraan seitsemää ja epäsuorasti kahta yllä lueteltua taustamuuttujaa. Lingvistisiä taustamuuttujia olen tarkemmin käsitellyt luvussa 3, syötöksen tyyppiä ja määrää luvussa 4, muita muuttujia luvussa 5. Yritän siis noudattaa Jarvisin esittämän yhteisen metodologisen viitekehyksen periaatteita ja päästä mahdollisemman lähelle lähdekielen vaikutuksen tutkimisessa tarvittavaa metodologisen tarkkuuden tasoa.

2.4 Lähdekielen vaikutuksen tutkiminen morfologiassa

Kaikista kielen osajärjestelmistä on toistaiseksi skeptisimmin suhtauduttu morfologisten rakenteiden siirtomahdollisuuksiin. Whitneyä (1881) lähtien on epäilty taivutusmorfologian, varsinkin sidonnaisten morfeemien (Coetsem 1988: 30–32) siirrettävyyttä. Samankaltaisia väitteitä esiintyy myös historiallisen lingvistiikan ja kielikontaktiteorian edustajien töissä (tarkemmin Thomason & Kaufmann 1988).

Morfologiaa käsiteltiin 1970-luvulla joskus alana, joka on kokonaan immuuni siirtovaikutukselle (Jarvis & Odlin 2000: 535–537). Jarvis ja Odlin ovat morfologian siirrettävyydestä eri mieltä kolmesta syystä.

- 1) Jokaisen väitteen lähdekielen vaikutuksesta morfologiassa olisi otettava huomioon kaikki mahdolliset lähdekielen vaikutuksen esiintymismuodot, ja tässä skeptikot ovat selvästi epäonnistuneet;
- 2) Weinreichilta (1953/1968: 33, 68) löytyy esimerkkejä, jotka todistavat morfologian alttiutta siirtovaikutukselle;
- 3) Weinreichin ajoista lähtien on kertynyt uutta tutkimustietoa.

Termillä *morfologinen transfer* on monta sisältöä. Jokaisen lähdekielen vaikutuksesta johtuvan ilmiön, joka sisältää vapaan tai sidonnaisen morfeemin, voi määrittellä morfologisena lähdekielen vaikutuksena (Jarvis & Odlin 2000: 538). Tämä määritelmä on riittävän laaja sisältääkseen sekä rakenteellisten elementtien että prosessien siirtämisen. Näen tutkimuksessani lähdekielen morfologisen vaikutuksen ensisijaisesti lähdekielen taivutusmallien, mutta myös taivutusprosessien siirtämisenä lähdekielestä kohdekieleen.

Aikaisemmissa morfologiaan liittyvissä tutkimuksissa on enemmän keskitytty negatiiviseen lähdekielen vaikutukseen eli interferenssiin. Koska vertailevat, enemmän kuin yhteen lähdekieleen pohjautuvat lähdekielen vaikutuksen tutkimukset ovat pikemmin poikkeus kuin sääntö, ei ole yllättävää, että mahdollinen agglutinatiivisen morfologian samanlaisuuksien aiheuttama oppimista ja prosessointia helpottava vaikutus on jäänyt huomaamatta (Jarvis & Odlin 2000: 539). Samoin kuin positiivisesta lähdekielen vaikutuksesta kohdekielen omaksumiseen on myös lähdekielen vaikutuksesta kielen ymmärtämiseen keskusteltu vähän. Ringbomin (1992) mukaan ovat lähdekielen vaikutuksen edut erittäin suuria nimenomaan ymmärtämisessä. Siinä tapauksessakin pitäisi lähdekielen vaikutuksen hyödyn sisältää myös morfologista lähdekielen vaikutusta. Tässä tutkimuksessa keskityn kuitenkin ainoastaan taivutusmuotojen tuottamiseen.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on sängen vähän huomiota saanut myös morfologisen siirtovaikutuksen yhteistoiminta muiden taivutuksen tuloksiin vaikuttavien tekijöiden kanssa. Lähdekielen vaikutus ei ole morfologiassakaan irrallinen ilmiö, vaan yksi tekijä muiden joukossa. Schumannin (1986) mukaan lähdekielen vaikutus ja yksinkertaistaminen täydentävät toisiaan kohdekielen omaksumisessa. Jarvis ja Odlin (2000) ovat tulleet samanlaiseen tulokseen tutkimuksessa, joka käsittelee suomen- ja ruotsinkielisten englannin oppijoiden paikallissuhteiden ilmaisemista. On kaksi yleistä yksinkertaistamistyyppiä (Meisel 1980: 36–37), jotka toimivat samanaikaisesti lähdekielen vaikutuksen kanssa:

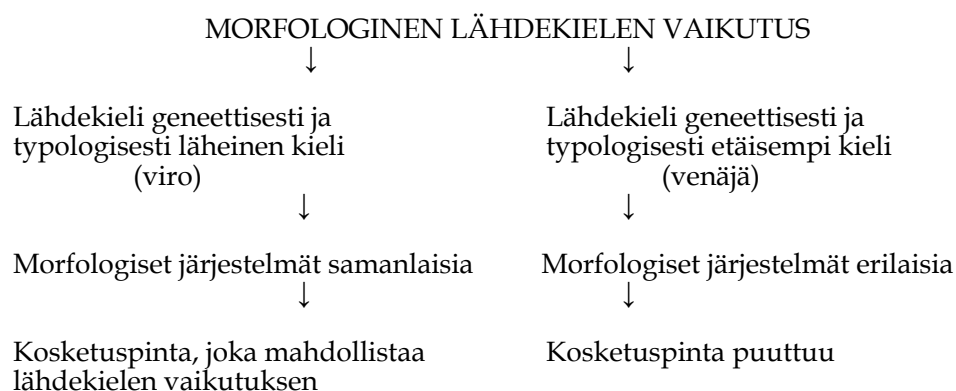
1. Rajoittava yksinkertaistaminen (*restrictive simplification*), joka tarkoittaa rakenteellisesti tai kieliopillisesti supistuneiden mallien käyttöä.
2. Kehittävä yksinkertaistaminen (*elaborative simplification*), jolle on ominaista hypoteesien muotoileminen kohdekielen sääntöjen pohjalta. Yliyleistäminen on yksi kehittävän yksinkertaistamisen lajeja.

Molemmat yksinkertaistamistyydit voivat toimia yhdessä lähdekielen vaikutuksen kanssa. Varsinkin rajoittavan yksinkertaistamisen esiintyminen kasvaa, kun kaksi prosessia toimii samanaikaisesti.

Myös Sulkala (1996) kiinnittää vironkielisten suomen oppimista käsittelevässä tutkimuksessaan huomiota siihen, että lähdekielen vaikutuksen lisäksi

muutkin tekijät olivat mukana taivutusprosessissa. Oppijoiden tuotoksista vain osan voidaan selittää viron kielen vaikutuksella, mutta osa on selitettävissä vain paradigmojen välisten analogisten siirtymien ja poikkeavien morfologisten prosessien yhteisvaikutuksella tai ainakin kumpikin selitysmalli on mahdollinen. Lähdekielen vaikutus on siis taivutusprosessissa yksi tekijä muiden joukossa. Tässä tutkimuksessa tavoitteeni on tarkkailla nimenomaan lähdekielen positiivista vaikutusta kohdekielen taivutusmorfologian oppimiseen ja selvittää, missä tilanteessa, millaisten tekijöiden kanssa ja miten se toimii.

Edellytyksenä sille, että lähdekieli vaikuttaa morfologian alueella, on lähde- ja kohdekielen morfologisten järjestelmien kosketuspinta: molemmissa kielessä on oltava jotain, joka oppijan mielessä on siirrettävissä (Martin 1999). Kun lähdekieli ja kohdekieli ovat geneettisesti ja typologisesti läheisiä ja morfologiset järjestelmät ovat ainakin osittain samanlaiset, on lähdekielen morfologisen vaikutuksen mahdollisuus suuri. Kun lähdekieli on typologisesti etäisempi ja poikkeaa morfologiselta järjestelmältään opittavasta kielestä, morfologinen siirtovaikutus ei ole mahdollista, koska puuttuu väylä, jonka kautta siirto voisi tapahtua (kuvio 2).

KUVIO 2 Morfologinen lähdekielen vaikutus geneettisesti ja typologisesti läheisen sekä geneettisesti ja typologisesti etäisemmän kielen oppimisen näkökulmasta

Morfologisen lähdekielen vaikutuksen tutkimisessa on tärkeää ottaa huomioon myös morfologian ja muiden kielen osajärjestelmien yhteistoiminta (Jarvis & Odlin 2000: 539). Tässä tutkimuksessakin viro lähdekielenä vaikuttaa suomen morfologian oppimiseen usein lähdekielen fonologisen järjestelmän kautta. Nyt lähdekielen vaikutuksen tutkimisen tavoite ei ole siis selvittää, esiintyykö morfologista siirtovaikutusta vai ei, vaan pikemmin, mitä lähdekielen morfologinen vaikutus sisältää ja miten se toimii. Morfologisesti mutkikkaiden läheisten sukukielten oppiminen tarjoaa siihen erinomaiset mahdollisuudet.

2.5 Lähdekielen vaikutus kilpailumallin viitekehyksessä

Tämän tutkimuksen näkemys lähdekielen vaikutuksesta muistuttaa lähinnä kilpailumallin (Competition Model) viitekehystä. MacWhinney ja Batesin ke-

hittämä kilpailumalli (1987,1989) on alun perin suunniteltu ensikielen omaksu-
misen tutkimiseen, mutta sitä on alettu käyttää laajemmin, muun muassa ai-
kuisten lauseiden tulkinnan, afasian sekä toisen ja vieraan kielen oppimisen
tutkimuksessa. Toisin kuin toisen ja vieraan kielen yleisesti englannin kieleen
keskittyvässä tutkimusperinteessä mallin tarkoituksena on selittää morfologi-
sesti mutkikkaiden kielten oppimista. Tässä luvussa tarkoitukseni on käsitellä
niitä näkökulmia ja käsitteitä, jotka ovat tärkeimpiä vieraan kielen oppimisen ja
erityisesti lähdekielen vaikutuksen kannalta, eikä kuvata yksityiskohtaisesti
kilpailumallia.²

Kilpailumallissa keskitytään prosessointiin eikä kompetenssiin; se on tai-
don, ei tiedon malli (Martin 1995: 35–36). Kilpailumallin lähtökohta on funktio-
nalistinen (MacWhinney 1990: 72–74): se pohjautuu Saussuren näkemykseen
lingvistiksestä merkistä sarjana vihjeiden ja funktioiden välisiä suhteita. Vihje
(*cue*) on kilpailumallin keskeinen käsite: jokaista leksikaalista yksikköä tai syn-
taktista rakennetta pidetään vihje-funktio -suhteena. Vihjeet ovat ulkoisia fono-
logisia vihjeitä ja sanajärjestyskuvioita, jotka voidaan havaita ymmärtämispro-
sessin aikana. Funktiot ovat taustalla olevia kommunikatiivisia intentioita tai
merkityksiä. Sanan äänneasu vihjeenä aktivoi siihen kätkeytyneen merkityksen.
Kilpailumallin lähtökohta on siis konnektionistinen ja varsinkin viime vuosi-
kymmenen kehitys on tätä suuntausta vahvistanut (MacWhinney 1990, 1994,
2001).

Kielenoppijan kannalta tuottamisprosessissa tärkeä tekijä on vihjeen vah-
vuus (*cue strength*). MacWhinney (1990: 73) mukaan se on aikuisilla äidinkieli-
sillä kielenkäyttäjillä suoraan verrannollinen vihjeen validiuteen eli siihen, mi-
ten todennäköistä on, että tietty kategoria yhdistetään tiettyyn vihjeeseen. Vih-
jeen validius on lingvistisen ympäristön objektiivinen ominaisuus. Se voidaan
laskea todellisista puhutun ja kirjoitetun kielen näytteistä (Bates & MacWhin-
ney 1989: 56–58) Kielen oppimisen aikana joudutaan hahmottamaan vihjeiden
suhteellista järjestystä kielessä ja sopeuttamaan kognitiivinen systeemi siten,
että se heijastaisi ympäristöä oikein. Kun kielessä on mahdollisuus ilmaista
merkitystä enemmän kuin yhdellä tavalla, aloitetaan yleisemmästä ja frekven-
timmästä. Tässä vaiheessa ovat erittäin olennaisia vihjeen havaittavuus (*per-
ceivability*) ja tunnistettavuus (*assignability*), jotka rajoittavat lauseen tulkinta-
prosessia. Näistä rajoituksista käytetään nimitystä vihjeen hinta (*cue cost*). Vih-
jeen validiudella on hyvin vähän merkitystä, jos vihjettä ei voida kuulla. Jos
lausetta tulkitseva henkilö ei havaitse vihjettä, ei vihje tällöin ole hänen käytet-
tävänsään.

Kohdekielen osaamisen tason kehittyessä vihjeen luotettavuus vihjeiden
kilpailussa tulee oleellisemmaksi. Vihjeet ovat luotettavuudeltaan vahvoja, jos
ne eivät koskaan horju eivätkä johda harhaan. Käytettävyydeltään vihjeet ovat
vahvoja, mikäli ne ovat tarvittaessa saatavilla. Jos sekä vihjeen käytettävyyys että
luotettavuus on vahva, on vihje hyvin validi. Vihjeet, joiden käytettävyyys on
heikko (eli ne esiintyvät harvoin) mutta luotettavuus on korkea, ovat melko va-

² Kilpailumallin morfologisten muotojen tuottamisprosessiin liittyviä lähtökohtia
käsitellen tarkemmin luvussa 4.2.

lideja, vaikka niihin ei voikaan luottaa yhtä paljon kuin jatkuvasti saatavilla oleviin vihjeisiin. Luotettavuudeltaan heikot vihjeet ovat heikkoja myös validiudeltaan. Mutta jos validimpeja vihjeitä ei ole käytettävissä, voidaan turvautua myös epäluotettaviin vihjeisiin. (MacWhinney et al. 1984: 130.)

Kilpailumalli perustuu varsinkin empiirisellä tasolla pääasiassa kuulunymmärtämiseen (Aalto 1991: 20, Martin 1995: 36) eikä tuottamiseen. Morfologisten muotojen tuottamisprosessin kannalta tärkeimmät käsitteet ovat morfofonologisen vihjeen vahvuus ja luotettavuus. Suomen nominitaivutuksessa morfofonologisena vihjeenä toimivat ensisijaisesti taivutettavan sanan loppuäänne tai -äänteet. Taivutettavan sanan loppuäänne tai äänteet saattavat kielenoppijan kannalta olla yksi- tai moniselitteisiä. Vahva ja luotettava vihje johtaa oppijan yhden, heikko vihje monen taivutusmahdollisuuden tielle. Mikäli sanan loppuäänteet ovat morfofonologisena vihjeenä heikkoja, oppija joutuu valitsemaan kilpailevien vaihtoehtojen välillä. Idea kielellisten ilmiöiden kilpailusta ei ole uusi (Martin 1995: 35), ja sitä on hyödynnetty monilla kielitieteen alueilla. Näen tässä työssä kielellisten ilmiöiden kilpailun kaksitasoisena. Keskenään kilpailevat morfologisten muotojen taivutustuloksiin vaikuttavat tekijät (ks. luku 8): lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuus sekä kohdekielen taivutusmallin ja taivutettavan sanan ominaisuudet. Kilpailua esiintyy myös tekijöiden sisällä. Esimerkiksi sanoissa ja sijamuodoissa, joissa on kompleksinen taivutus (ks. 3.3. ja 8.2.1), kilpailevat taivutusprosessissa lukuisat vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmät.

Kilpailumallissa lähdekielen vaikutus on vain yksi toisen ja vieraan kielen oppimisprosessiin vaikuttavista kilpailevista tekijöistä (MacWhinney 1990: 75–85). Toisen ja vieraan kielen oppiminen nähdään oppijan kielijärjestelmän (verkoston) uudelleen rakentamisena. Tämä lähtökohta on lähellä sekä kenttämorfologiaa (Paunonen 1983) että skeemateoriaa (Bybee 1988; 2001: 19–27). Oppijan kielijärjestelmän rakentamiseen vaikuttavat lähdekielen ohella ratkaisevasti kohdekielen vihjeiden hinta (havaittavuus ja tunnistettavuus) ja mallien yleistäminen. Vihjeiden hinta ilmaisee kieliuniversaaleja prosesseja, joita on mahdollista kuvata myös tunnusmerkkisyysteorian termeillä.

Kilpailumallin mukaan toisen ja vieraan kielen oppiminen alkaa massiivisella lähdekielen siirtovaikutuksella, joka ainakaan alkuvaiheessa ei ole tietoista (MacWhinney 1990: 76–77). Mikäli lähde- ja kohdekieli ovat typologisesti ja geneettisesti läheisiä, lähdekielen vaikutus on enimmäkseen positiivista. Tätä vaihetta seuraa pitkä jakso, jonka aikana oppija yrittää muokata omaa kielijärjestelmäänsä mahdollisimman paljon kohdekielen järjestelmän kaltaiseksi. Lähde- ja kohdekielen järjestelmät saattavat tässä vaiheessa olla osittain päällekkäisiä, varsinkin kun lähde- ja kohdekieli ovat läheisiä sukukieliä. Tämän tutkimuksen yksi kohderyhmä, vironkieliset aloittelevat suomenoppijat, ovat nimenomaan tällaisessa kohdekielen oppimisen vaiheessa, kun taas vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kielitajussa ovat lähde- ja kohdekielen järjestelmät jo eriytyneet. Lähdekielen vaikutus toimii siis eri kohdekielen oppimisvaiheissa eri tavalla, ja siinä ovat mukana oppijoiden henkilökohtaiset erot. Lähdekielen vaikutus ei ole kilpailumallissa yhdenmukainen prosessi, vaan yleinen lähes-

tymistapa toisen ja vieraan kielen oppimiseen, strategia, jonka mukaan oppija saattaa kokeilla kaikkia mahdollisia siirtovaikutuksen reittejä. Yhtä hyvin kuin konkreettisia kielellisiä elementtejä voidaan lähdekielestä kohdekieleen siirtää yleisempiä malleja ja prosesseja. Kilpailumallin prosessinäkökulma lähdekielen vaikutukseen on olennainen myös tämän tutkimuksen kannalta.

3 SUOMEN, VIRON JA VENÄJÄN KIELEN NOMINIEN MONIKKOTAIVUTUKSEN VERTAILU

Lähdekielen vaikutuksen tutkimisen yhteisessä metodologisessa viitekehyksessä ovat tärkeitä kontrolloitavia taustamuuttujia lähde- ja kohdekielen lingvistinen etäisyys sekä tutkittavan lingvistisen piirteen prototyypisyys ja tunnusmerkkisyys (Jarvis 2000: 260). Siirtovaikutuksen toimimisen ymmärtämisen kannalta on tärkeää tietää, miten läheisiä tai etäisiä lähde- ja kohdekieli ovat. Olennaista on myös, millaiseksi oppijat kieltenvälisen läheisyyden tai etäisyyden kokevat eli millainen on kieltenvälisen läheisyyden tai etäisyyden psykolingvistinen todellisuus oppijan näkökulmasta. Psykolingvistinen todellisuus siis perustuu lähikielten osalta johonkin yhtäläisyyden hahmotelmaan, mutta mitkä sen ainekset ovat, ei aukene kovin helposti.

Prototyypisten ja tunnusmerkittömien lingvististen piirteiden on toisen ja vieraan kielen oppimisen tutkimuksessa melko yksimielisesti todettu olevan kohdekielen prosessoinnissa suositumpia kuin tunnusmerkkisten piirteiden (Schmidt 2001). Tässä luvussa esitän tutkittavien oppijaryhmien lähdekielten ja kohdekielen nominien monikkotaivutuksen lyhyen vertailun. Tarkoitukseni ei ole referoida aiheeseen liittyvää laajaa kirjallisuutta (esim. Бондарко 1976, Русская грамматика 1982, EKG I 1995, ISK 2004), vain ensisijaisesti keskittyä lähdekielen vaikutusprosessin kannalta keskeisempiin rakenteellisiin seikkoihin. Suomen ja viron kielen osalta kuvaus pohjautuu pääasiassa suomen ja viron kieliopillisen vertailun tutkimushankkeesta lähteneisiin tutkimuksiin (Hint 1986, 1997; Kaivapalu 1999b, Remes 1995), venäjän kielen osalta venäjän ja valkovenäjän kontrastiiviseen kuvaukseen (Булько et al. 1990). Kontrastiivinen näkökulma on lähtökohtana sen takia, että kielten vertailussa ilmenevät selvemmin kuin yhden kielen kuvauksessa kielen oppimisen ja tuottamisen kannalta olennaiset seikat.

3.1 Yhteisiä ja erilaisia piirteitä suomen, viron ja venäjän nominitaivutuksessa

Suomalais-ugrialaisten kielten itämerensuomalaiseen ryhmään sijoittuvat suomi ja viro, mutta myös indoeurooppalaisen kielikunnan itäslaavilaisiin kieliin kuuluva venäjä ovat morfologisilta järjestelmiltään rikkaita kieliä. Vaikka suomen, viron ja venäjän taivutusjärjestelmissä yhdistyy usein agglutinaatio fleksioon, klassisen morfologisen typologian (Comrie 1983: 39–41) perusteella kolmesta kielestä agglutinatiivisin on tämän tutkimuksen kohdekieli suomi ja fleksiivisin³ toisen oppijaryhmän lähdekieli venäjä. Toisen oppijaryhmän lähdekieli viro ei ole säilyttänyt vanhaa agglutinointia taivutusjärjestelmänsä yhtä hyvin kuin suomi, vaan siinä sananmuotojen redusoituminen ja mutkikkaan kvantiteettisysteemin kehittyminen ovat johtaneet fleksiokielille ominaisen sisäisen taivutuksen runsaaseen käyttöön (Remes 1995: 105). Viroa onkin luonnehdittu agglutinatiivis-fleksiiviseksi kieleksi (Hint 1986: 56), joka on kehittynyt agglutinointia kielestä kvasiagglutinatiivisen vaiheen kautta fleksiokieleksi (Viitso 1990: 548; Hint 1997: 50). Venäjässä taas kielen kehityksen tutkijat ovat havainneet päinvastaista suuntausta: vaikka venäjän morfologia on ensisijaisesti fleksiivinen, agglutinatiivisilla piirteillä on taipumus laajentua (Eslon 2005, suullinen tieto). Kielitypologia heijastuu myös kielten taivutusjärjestelmien vertailussa.

3.1.1 Suomen nominien monikko

Suomen kielen nominien taivutusjärjestelmässä on 15 sijamuotoa. Niistä yksi, akkusatiivi, on vain persoonapronomineilla ja pronominilla *kuka*. Komitatiivia ja instruktiivia käytetään ainoastaan monikossa (ISK 2004: 108). Kaikki nominit riippumatta sanaluokasta taipuvat yleensä samalla tavalla. Suomi käyttää sekä yksikkö- että monikkosijojen muodostuksessa agglutinatiivista tekniikkaa: tunnuksiset ja sijapäätteet liitetään vartaloihin. Koska yksikössä ja monikossa esiintyvät enimmäkseen samat sijapäätteet, on monikon tunnus usein ainoa keino pitää erillään yksikön ja monikon muotoja (Remes 1985: 152).

Suomen kaksi agglutinatiivista monikkotyyppeä *t*-monikko ja *i*-monikko ovat keskenään täydennysjakaumassa. *i*-monikko on *t*-monikkoa selvästi yleisempi ja prototyyppisempi ja *t*-monikko vastaavasti tunnusmerkkisempi (Remes 2000). *t*-monikko esiintyy nominatiivissa ja *i*-monikko muissa sijoissa. Vain monikon genetiivissä on rinnakkaisuutta, sillä *i*-monikollisen 1. genetiivin (*miehien, kalojen*) rinnalla on useilla sanatyypeillä *t*-monikollinen eli 2. genetiivi (*miesten, kalain*). Vokaalivartaloisista muodoista on kielihistoriallinen monikon

³ Termiä *fleksiivinen* käytän tässä viron- ja suomenkielisen typologiakirjallisuuden tapaan perinteisessä merkityksessä: fleksiivinen kieli on kieli, joka käyttää taivutuksessa laajasti vartalovaihteluita eikä monien muotojen muodostamiseksi tarvitse lisätä agglutinatiivisia elementtejä. Fleksiokiellisessä sananmuotoja ei ole mahdollista selvästi jäsentää: muoto ilmaisee leksikaalista ja kieliopillista merkitystä kokonaisuutena. Englanninkielisessä kirjallisuudessa termillä *fleksio* tarkoitetaan ensisijaisesti taivutusta ja termi *vartalofleksio* korvataan termillä *fuusio*. (Ks. myös Hint 1986: 56.)

t-tunnus kadonnut (*kala + in < kala + en < kala + δ + en*). Konsonanttivartaloisten 2. genetiivin muotojen *t*: tä (*mies + ten*) ei nykysuomessa tajuttane erilliseksi monikon ilmaisijaksi. (Remes 1995: 108, 112.) Vironkielisille suomenoppijoille sen sijaan suomen *ten*-suffiksi on lähdekielen analogian pohjalta selvä monikollisuuden merkki (Kaivapalu 1999a, 2004). Nominatiivin *t*-suffiksi osoittaa, kuten genetiivin *ten*-suffiksikin, samalla kertaa luvun että sijan (Karlsson 1983: 293). Vaikka suomen nominiparadigmat koostuvat sananmuodoista, joissa ovat yleensä selvästi erottuvina osina vartalo- ja suffiksimorfeemit, ei suffiksien raja ole siis aina selvä: luvun ja sijamuodon suffiksit voivat sulautua yhteen (ISK 2004: 106–107).

Useissa sanatyypeissä on nykykielessä yksinomainen tai tavallinen *i*-monikollinen genetiivi. Monikon 1. genetiivi ja muut sijat muodostetaan agglutinatiivisesti käyttämällä *i*-suffiksia tai sitä sanatyypeittäin genetiivissä ja partitiivissa vastaavaa *j*: tä (*poik + i + en, kalo + j + en, pu + i + ta, huone + i + ssa*). Monikon *-i-* voi laukaista vartalovokaaleissa monenlaisia morfofonologisia vaihteluja: vartalovokaali saattaa muuttua toiseksi vokaaliksi tai kadota (ks. tarkemmin esim. Remes 1985: 83–93, Alvre 1967: 74–75, ISK 2004: 107). Kun vartalovokaali ei muutu monikon tunnuksen edessä, kyseessä on varsinainen agglutinaatio. Vartalovokaalin muuttuminen tai kato taas on luonteeltaan fleksio-prosessi. (Remes 1985: 82.)

Tarkastelen tutkimuksessani suomen kielen kolmen monikon sijamuodon, partitiivin, illatiivin ja elatiivin, tuottamisprosessia (perusteluista ks. 5.2). Monikon ja sijan elementit ovat riippuvat toisistaan, edeltävän vartalon rakenteesta ja morfofonologisista muutoksista. Näiden kytkentöjen takia on luontevinta kuvata monikon ja sijan sijoittaminen yhtenä prosessina varsinkin monikon partitiivissa ja monikon illatiivissa. (Karlsson 1983: 282). Noudatan työssäni johdonmukaisuuden vuoksi sama periaatetta myös monikon elatiivissa. Terminologian tasolla tämä tarkoittaa, että perinteisen *monikon tunnuksen* ja *sijapäätteen* sijasta käytetään termejä *monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin suffiksit* (ks. myös Martin 1995: 68–69), jotka sisältävät sekä luvun että sijan kieliopillisen merkityksen näitä tarkkaan erottamatta. Tämä lähtökohta on lähellä Eesti keele grammatika (EKG I 1995: 120) *formatiivi-* ja Ison suomen kieliopin (2004: 89) *nipputunnus*-käsitettä.

Monikon partitiivin ilmaisemiseksi on kolme mahdollisuutta (Karlsson 1983: 282, ISK 2004: 113–114):

- 1) *-itA*, kun perusmuoto tai vartalo on VV -loppuinen (*vieras : viera- : viera + ita*);
- 2) *-iA*, kun perusmuoto tai vartalo on CV -loppuinen siten, että vokaali katoaa morfofonologisesti (*toinen : toise- : tois + ia*);
- 3) *-jA*, kun perusmuoto on CV -loppuinen ja vokaali ei katoa morfofonologisesti (*koulu : koulu + ja*).

Näistä *jA*-loppuinen monikon partitiivi on nykysuomen kaksitavuisissa vartaloissa yleisin ja produktiivisin. *-jA* on myös sikäli silmäänpiستävä suffiksiaines, että se muodostaa tavun. *itA*-suffiksi on selkeä, mutta ei kovin produktiivinen. *iA* -suffiksi ei ole niin selkeä, sillä foneemisekvenssi *-iA* voi yhtä hyvin olla *i*-vartaloisen nominin yksikön partitiivi (esim. *lasia*). (Niemi et al. 2001: 196.)

Kolmesta monikon partitiivin vaihtoehdosta prototyypisissä ja vähiten tunnusmerkkinen on siis *jA* -loppuinen monikon partitiivi.

Monikon illatiivissa on runsaasti vapaata vaihtelua (Itkonen 1979). F. Karlssonin (1983: 292–293) mukaan nykysuomi tuntuu kuitenkin saavuttaneen melko vakiintuneen järjestelmän, jossa yksikkövirtalon loppu pitkälti ratkaisee monikon illatiivin suffiksin valinnan:

- 1) *-iin*, kun CV-virtalon loppuvokaali katoaa ennen monikon *i*:tä (*kerros* : *kerrokse-* : *kerroks* + *iin*);
- 2) *-ihin*, kun virtalon loppu on pääpainollinen vokaali (*maa* : *ma* + *ihin*), diftongi (*tiistai* : *tiista* + *ihin*) tai CV-jono, jonka vokaali ei katoa morfofonologisesti (*koulu* : *koulu* + *ihin*);
- 3) *-isiin*, kun taivutusvirtalon loppu on pääpainoton kaksoisvokaali (*vieras* : *vieraa-* : *viera* + *isiin*), *-eA* (*pimeä* : *pime* + *isiin*) tai *-Ue* (*ohut* : *ohue-* : *ohu* + *isiin*).

Monikon illatiivin suffiksit ovat lähes täydennysjakaumassa: jokaisella suffiksilla on oma esiintymisalunsa. *-ihin* on marginaalisesti mahdollinen *isiin*-suffiksin vaihtoehtona *s* : *VV* -, *ex-* ja *eA*-nomineissa (*vieras* : *vieraisiin* ~ *vieraihin*; *aihe* : *aiheisiin* ~ *aiheihin*; *pimeä* : *pimeisiin* ~ *pimeihin*). Monikon elatiivin ilmaisemiseksi on vain yksi mahdollisuus: *istA*-suffiksi.

Monikon suffiksit eivät liity suomen kielessä ainoastaan vaihtelemattomiin virtaloihin. Virtalovaihtelut agglutinatiivisen monikon suffiksin edellä ovat monikon ilmaisemisen peruskeinoista paljon monipuolisempia ja mutkikkaampia, mutta toimivat taivutusprosessissa vain agglutinointiperustana eivätkä ilmaise itsenäistä kieliopillista merkitystä (Hint 1986: 56, Vester 1989: 79). Virtalovaihtelujen aiheuttama virtaloomorfien runsaus saattaa kuitenkin osoittautua kielenoppijalle taivutusmuotojen tuottamisprosessissa isoksi haasteeksi. Monikkomuotojen tuottamisen kannalta tärkeimmät morfofonologiset vaihtelut ovat astevaihtelu, monikon *i*-suffiksia edeltävät vokaalivaihtelut ja muut virtalovaihtelut (ks. Karlsson 1983: 312–322, Remes 1983, Hint 1997, EKG I 1995: 129–192, ISK 2004: 86–89). Tutkimukseni testisanoissa esiintyviä morfofonologisia vaihteluita käsitellen tarkemmin tarkasteltavien testisanaryhmien yhteydessä luvussa 6.

3.1.2 Viron nominien monikko

Kieliopeissa esitetyt suomen ja viron sijajärjestelmät ovat melko lähellä toisiaan. Useimmat sijamuodot ovat yhteisiä, ja yleensä sijapäätteiden välillä on kielten kesken vain pienehköjä äänne-eroja. Yhteinen piirre on myös se, että yksikössä ja monikossa käytetään samoja päätteitä. Tästä periaatteesta poikkeavat sijamuodotkin ovat molemmissa kielissä samat: genetiivi sekä osin partitiivi ja illatiivi. Toisaalta kielten muutamissa sijamuodoissa on kuitenkin eroja. Akkusatiivi ei sisälly nykyviron sijajärjestelmään, sillä totaaliobjekti on aina nominatiivitaigenetiivimuotoinen. Virosta puuttuu kokonaan myös instruktiivi: kielessä käytetään vain kourallista adverbistuneita muotoja kuten esimerkiksi yksikölliset *jala*, *tasa* ja monikolliset *paljajalu*, *pikisilmi*, *paljapäi*. Viro on taas ainoana itämerensuomalaisena kielenä kehittänyt sijajärjestelmänsä *ni*-päätteisen terminatiivin (*metsani*, *koolini*). Essiivi ja komitatiivi puolestaan esiintyvät kum-

massakin kielessä, mutta ovat varsin erilaisia. Essiivi tuotiin viron kirjakieleen 1800-luvulla Koillis-Viron rannikkomurteesta suomen kielen esikuvan mukaan, ja yleiseen käyttöön se on levinnyt vasta 1900-luvulla. Viron essiivi eroaa suomen essiivistä muodostusperiaatteiltaan, koska se perustuu genetiiviin ja voi siten olla heikkoasteinenkin (vir. *pojana, jõena* vrt. sm. *poikana, jokena*). Viron komitatiivi (yksikössä esim. *raamatuga*, monikossa *raamatutega*) on melko myöhäistä postpositionaalista perua ja ilmaisee suomen komitatiivista poiketen selvästi luvun. (Remes 1989.)

Monikon muodostuksessa on suomen ja viron taivutusjärjestelmissä merkittävä ero (Hint 1986, Remes 1989). Suomen kahta agglutinatiivista monikkotyyppeä vastaa viron kielessä kolme erityyppistä monikkoa (kuvio 3).

NOMINIEN MONIKKO

SUOMI	VIRO
Agglutinatiivinen <i>t</i> -monikko (- <i>t</i> , - <i>te</i>)	Agglutinatiivinen <i>de</i> -monikko (- <i>d</i> , - <i>de</i> , - <i>te</i>)
<i>lapset, sinisten</i>	<i>lapsed, kaladest, siniste</i>
Agglutinatiivinen <i>i</i> -monikko (- <i>i</i>)	Agglutinatiivinen <i>i</i> -monikko (- <i>i</i>)
<i>raamatuissa</i>	<i>raamatuis</i>
	Vartalomonikko
	<i>kalu, piloi, tube</i>

KUVIO 3 Suomen ja viron monikkotyypit

Agglutinatiivinen *de*-monikko, EKG 1995 mukaan *te*-monikko (*kala* + *d* 'kalat', *kala* + *de* 'kalojen', *kala* + *de* + *s* 'kaloissa'; *hamba* + *d* 'hampaat', *hammas* + *te* 'hampaiden', *hammas* + *te* + *le* 'hampaille'), on mahdollinen kaikissa sanatyypeissä ja kaikissa sijamuodoissa paitsi partitiivissa ainoana mahdollisuutena tai rinnakkaismuotona. Nominatiivin *d*- ja genetiivin *de/te*- tunnuksia voidaan tulkita joko pelkästään monikkoa ilmaiseviksi agglutinatiivisiksi tunnuksiksi (Viitso 1990: 457) tai synkreettisiksi tunnuksiksi,⁴ jotka ilmaisevat sekä luvun että sijan kieliopillista merkitystä (Hint 1986: 57–58). Muut monikon sijat partitiivia lukuun ottamatta rakentuvat monikon genetiivin varaan kuten yksikön sijat yksikön genetiivin varaan. Toisin kuin suomessa on viron genetiivi kehittynyt tunnusmerkittäväksi muodoksi, jonka pohjalta voidaan muodostaa tunnusmerkkiset muodot (Viitso 1990: 457). *de*-monikkotyypin vuoksi on viron monikon genetiivillä huomattavasti keskeisempi asema koko nominien taivutusjärjestelmässä kuin suomen monikon genetiivillä, joka on vain yksi, vaikka suhteellisen taajakäyttöinen, sija muiden sijojen joukossa. Muissa sijoissa viron *de/te*-aines on selvästi vain monikon merkki. Näin on päädytty morfologisesti selkeästi jäsentäviin muotoihin, etenkin kun *-de/te* ei aiheuta vokaalivartaloihin liittyessään morfofonologisia vaihteluja vartalovokaalissa.

⁴ Isossa suomen kieliopissa (2004) käytetään termin *synkreettinen tunnus* sijasta termiä *nipputunnus*. Tässä tutkimuksessa esiintyy viron ja venäjän kielen kuvauksissa kuitenkin perinteinen termi *synkreettinen tunnus*.

Kielihistoriallinen *i*-monikko, joka suomessa on säilynyt agglutinatiivisena, on jakautunut virossa kahdeksi monikkotyyppiä, jotka paradigmoissa ovat toisensa poissulkevia. Agglutinatiivinen *i*-monikko muodostetaan lisäämällä *i*-tunnus ja sijapäätte astevaihteluttomiin tai käänteisessä astevaihtelussa oleviin vahva-asteisiin vokaalivartaloihin (*aasta + i + d, aasta + i + l; vilka + i + d, vilka + i + st, laine + i + d, laine + i + sse*). Tällä tavalla muodostettua monikon vartaloa ei voi käyttää ilman sijapäätettä. Tämä on agglutinatiivisen *i*-monikon tärkeimpiä typologioita tunnuksia. Toisin kuin suomessa *-i* aiheuttaa virossa äännevaihtelua vain parissa sanatyypissä. Ensi tavun pitkä vokaali lyhenee (*puu : pu + i + d*) ja kauempana sanassa vartalon loppu *-i* muuttuu *e*:ksi (*osuti : osute + i + d, paber: paberi : pabere + i + d*). Agglutinatiivinen *i*-monikko on erittäin produktiivinen valtaosassa astevaihteluttomia taivutustyyppisiä ja kaikissa käänteisen astevaihtelun alaisissa taivutustyypeissä. Tämä monikkotyyppi ei ole mahdollinen kaikissa sanatyypissä. Fonotaktisesti sen käyttöä rajoittaa diftongin mahdottomuus 1. ja 2. kvantiteettiasteen sanojen toisessa tavussa. Agglutinatiivisen *i*-monikon käyttö on taivutuksessa rajallisempaa kuin *de*-monikon senkin takia, että *i*-monikko on mahdoton nominatiivissa ja genetiivissä eikä sitä yleensä käytetä terminatiivissa, abessiivissa eikä komitatiivissa. Partitiivissa taas tämä monikkotyyppi on hallitseva ja se esiintyy kaikissa taivutustyypeissä, joissa kirjakielen fonotaktiset rajoitukset tai kieliopillinen homonymia eivät estä sen käyttöä. Agglutinatiivinen *i*-monikko esiintyy partitiivin ohella yleisenä paikallissijoissa ja translatiivissa sekä harvinaisena essiivissä.

Fleksiivisessä eli lyhyessä *i*-monikossa monikollisuus ilmaistaan vartalovokaalin vaihteluin (*a : u, a : i, u : e, i : e*). Tämän vuoksi monikkotyyppistä käytetään nimitystä vartalomonikko (vir. *tüvemitmus* Kross 1984: 13). Monikkovartaloa ei voi tässä tyyppissä analysoida agglutinatiivisesti vartalo- ja monikkomorfeemeista koostuvaksi: muodon monikollisuutta ilmaisee vartalo kokonaisuutena. Vartalomonikko esiintyy melko suppeassa joukossa sanatyyppejä ja yksittäisiä sanoja. Se on mahdollinen ensinnäkin heikkenevässä astevaihtelussa olevien sanojen monikon partitiivissa, joka on vahva-asteinen, mutta harvainen muissa muodoissa, esimerkiksi *jalg* 'jalka' : *jala* 'jalan' : *jalga* 'jalkaa' : *jalgu* 'jalkoja' : *jalu + s* 'jaloissa'; *silm* 'silma' : *silma* 'silman' (2. kvantiteettiaste) : *silma* 'silmaa' (3. kvantiteettiaste) : *silmi* 'silmiä' : *silmi + st* 'silmistä'. Vartalomonikkoa esiintyy myös osassa astevaihteluttomia 1. kvantiteettiasteen sanoja, esimerkiksi *vana* 'vanha' : *vana* 'vanhan' : *vana* 'vanhaa' : *vanu* 'vanhoja' : *vanu + l* 'vanhoilla'; *püha* 'pyhä' : *püha* 'pyhän' : *püha* 'pyhää' : *pühi* 'pyhiä' : *pühi + ks* 'pyhiksi'; *kivi* 'kivi' : *kivi* 'kiven' : *kivi* 'kiveä' : *kive* 'kiviä', sekä muutamissa *se*-vartaloisissa sanatyypissä, esimerkiksi *teine* 'toinen' : *teise* 'toisen' : *teisi* 'toisia'. Vartalomonikon käyttö on muihin monikkotyyppisiin verrattuna huomattavasti suppeampaa, sillä valtaosassa esiintymiä on kyseessä partitiivimuoto. Nominatiivissa vartalomonikko on mahdoton, samoin genetiivissä lukuun ottamatta *kirjanik*-tyyppisiä paradigmoja. Terminatiivissa, abessiivissa ja komitatiivissa vartalomonikkoa ei yleensä käytetä, harvoin essiivissäkään. Muissa sijoissa vartalomonikko on produktiivinen vain *kirjanik*-tyyppisissä paradigmoissa muotojen

heikkoasteisuudesta huolimatta (*kirjanik* 'kirjailija' : *kirjaniku* 'kirjailijan' : *kirjanikku* 'kirjailijaa' : *kirjanikke* 'kirjailijoita' : *kirjanike* + *le* 'kirjailijoille').

Historiallisesti vartalomonikon taustalla on sama *i*-tunnuksinen monikko kuin agglutinatiivisen *i*-monikon taustalla. Kielen kehitys, usein analoginen, on virossa johtanut monikkotyypin jakautumiseen kahdeksi, kun taas suomessa on yleiskielen kannalta säilynyt yhdentyyppinen monikko. Viron kielen tieteellisessä kieliopissa (EKG I 1995: 208) käytetäänkin molemmista monikkotyypeistä yhteisnimitystä vokaalimonikko (vir. *vokaalmitmus*).

Kolmesta viron monikkotyypistä yleisin ja prototyyppisin eli vähiten tunnusmerkkinen on *de*-monikko (Remes 2000). *de*-monikkoon verrattuna muut monikkotyypit ovat tunnusmerkkisempiä, erityisesti siksi, että niitä esiintyy vain osassa sanatyyppejä ja sijamuotoja. Agglutinatiivinen *i*-monikko ja fleksiivinen vartalomonikko ovat toisiaan poissulkevia. Näiden kesken vallitsee hierarkkinen suhde tunnusmerkkisyyden asteessa: lyhyt vartalomonikko on tunnusmerkkisempi kuin agglutinatiivinen monikko, koska sen käyttö monissa sanatyypeissä rajoittuu partitiiviin tai on vain siinä tavallista (*pesi*, *tunde*, *silmi*, *suuri*, *varsi*). Agglutinatiivista *i*-monikkoa sen sijaan käytetään partitiivin ohella useissa muissakin sijoissa (*rattais*, *murdeist*, *raamatuile*, *pabereis*). Käytännössä on kuitenkin huomattu, ettei viron monikkotyyppien keskinäinen tunnusmerkisyshierarkia ole suomenkielisen vironoppijan mielestä samanlainen, sillä useissa tapauksissa hänelle ovat tunnusmerkkisimpiä viron sisäisen asteikon vähiten tunnusmerkkiset muodot. Samaa pätee myös vironkielisiin suomenoppijoihin. Kielenoppijan kannalta on siis tärkeää myös prototyyppisyys- ja tunnusmerkisyysasteikon psykolingvistinen todellisuus, josta toistaiseksi ei ole vielä tutkimustietoa.

Monikkotyyppien osalta viron nominiparadigmat ovat kolmenlaisia (Remes 1989):

- 1) sanalla on vain *de*-monikko;
- 2) sanalla on *de*-monikko ja osassa sijoja *i*-monikko;
- 3) sanalla on *de*-monikko ja osassa sijoja vartalomonikko.

Kaikki viron monikkomuodot eivät kuitenkaan sijoitu luontevasti johonkin kielen kolmesta monikkotyypistä. Taustaltaan analogisessa *sid*-loppuisessa monikon partitiivissa liittyy sanan yksikkövartaloon synkreettinen morfeemi, joka ilmaisee sekä luvun että sijan kieliopillista merkitystä (esim. *nime* + *sid*, *kodu* + *sid*, *jõge* + *sid*). Muodossa ei ole agglutinatiivista monikon suffiksia eikä liioin monikkoa osoittavaa äännevaihtelua. *sid*-suffiksi ei voi esiintyä myöskään missään muussa sijamuodossa monikon ilmaisijana. Tämä partitiivityyppi täyttää tavallaan sen aukon, joka virossa on *de*-monikon sijasarjassa partitiivin kohdalla.

Vironkielisten suomenoppijoiden lähdekieleessä on siis testattavan suomen monikon partitiivin kolmen mahdollisuuden taustalla samoin kolme kohdekieleen verrattuna erilaista mahdollisuutta:

- 1) *id*-loppuinen agglutinatiivinen monikon partitiivi;
- 2) vartalomonikollinen fleksiivinen monikon partitiivi;
- 3) *sid*-loppuinen monikon partitiivi.

Monikon illatiivissa ja elatiivissa on pääasiassa kaksi vaihtoehtoa:⁵ agglutinatiivinen *de*-monikko ja agglutinatiivinen *i*-monikko, johon liitetään sijapäätteet *-sse* ja *-st*. Monissa sanatyypeissä *de*-monikko ja *i*-monikko esiintyvät yleisesti rinnakkaismuotoina.

Kuten suomessa virossakin taivutussuffiksit saattavat liittyä sekä vaihtelemattomiin että vaihteleviin vartaloihin. Monikkotaivutuksen kannalta tärkeimmät morfofonologiset vaihtelut ovat myös samat: astevaihtelu, monikon *i*-suffiksia edeltävät vokaalivaihtelut ja muut vartalonvaihtelut (vir. *tüve lõpuvaheldused*). Morfofonologisten vaihtelujen jakauma, tärkeys ja tehtävät eroavat kahdessa lähisukukielessä kuitenkin selvästi (Remes 1995, Hint 1997: 22–35, EKG I 1995: 150–151, 172–177). Vaikka virossa on vartalovaihtelujen osuus taivutuksessa suomeen verrattuna suuri ja vaikka vironkielinen suomenoppija on lähdekielen pohjalta vartalovaihteluihin tottunut, vaikuttaa taivutustuloksiin todennäköisesti nimenomaan lähde- ja kohdekielen vartalovaihtelujen erilaisuus (Kaivapalu 1999b). Sen takia esitän tutkimukseni testisanojen virolaisvas-tineissa esiintyvistä vartalonvaihteluista tarkempaa tietoa luvussa 6.

3.1.3 Venäjän nominien monikko

Venäjässä nomineja taivutetaan kuudessa sijamuodossa (Русская грамматика 1982: 493–506): nominatiivissa (именительный падеж), genetiivissä (родительный падеж), datiivissa (дательный падеж), akkusatiivissa (винительный падеж), instrumentaalissa (творительный падеж) ja prepositionaalissa (предложный падеж) sekä yksikössä että monikossa. Koska tämän tutkimuksen tavoitteena ei ole käsitellä yksityiskohtaisesti venäjän nominitaivutusjärjestelmää, esitän tässä luvussa vain tutkimukseni testisanojen venäläisvastineiden kannalta olennaiset taivutustyyppit vironkielisille venäjänoppijoille tarkoitetun kieliopin (Eslon 2003) mukaan (taulukot 1 ja 2)

TAULUKKO 1 Venäjän substantiivien taivuttaminen yksikössä ja monikossa (Eslon 2003: 26–29, 60)

	I taivutustyyppi		II taivutustyyppi		III taivutustyyppi	
	Yksikkö	Monikko	Yksikkö	Monikko	Yksikkö	Monikko
Nominatiivi	стен-а 'seinä'	стен-ы	стол 'pöytä'	стол-ы	мышь 'hiiri'	мыш-и
Genetiivi	стен-ы	стен	стол-а	стол-ов	мыш-и	мыш-ей
Datiivi	стен-е	стен-ам	стол-у	стол-ам	мыш-и	мыш-ам
Akkusatiivi ⁶	стен-у	стен	стол	стол-ы	мышь	мыш-ей
Instrumentaali	стен-ой	стен-ами	стол-м	стол-ами	мыш ю	мыш-ами
Prepositionaali	о стен-е	о стен-ах	о стол-е	о стол-ах	о мыш-и	о мыш-ах

⁵ Vartalomonikon käyttö paikallissijoissa on *kirjanik*-tyyppisiä paradigmoja lukuun ottamatta pikemmin teoreettinen mahdollisuus.

⁶ II taivutustyyppin yksikössä ja kaikkien taivutustyyppien monikossa elottoman substantiivin akkusatiivi on nominatiivimuotoinen ja elollisen substantiivin genetiivimuotoinen.

Sijan ja luvun kieliopillinen merkitys ilmaistaan venäjässä ensisijaisesti taivutus-suffikseilla, lisäkeinoina käytetään rektiota ja painoa (Булыко et al. 1990: 98). Tyypillisenä fleksiokielenä venäjässä ei ole selvää rajaa luvun ja sijan morfeemien välillä. Samalla synkreettisellä morfeemilla ilmaistaan sekä monikon että sijan kieliopillista merkitystä. (Русская грамматика 1982: 471, Comrie 1983: 41.) Nominitaivutuksessa otetaan huomioon myös sanan suku, johon taivutustyyppijako perustuu (Русская грамматика 1982: 470), substantiiveissa sen lisäksi vielä taivutettavan sanan elollisuus tai elottomuus. Venäjän nominimuodot ilmaisevat siis monia kieliopillisia merkityksiä samanaikaisesti: esimerkiksi substantiivimuodolla (*вижу*) *ученика* '(näen) oppilaan' ilmaistaan akkusatiivin, yksikön, maskuliinin ja elollisuuden kieliopillista merkitystä, adjektiivimuodolla *зелёная* 'vihreä' nominatiivia, yksikköä ja feminiiniä. (Булыко et al. 1990: 57, 98–99.)

Yksikkötaivutuksessa adjektiivit ja substantiivit kongruoivat suvun ja sijan osalta, monikoltaivutuksessa vain sijan osalta (Русская грамматика 1982: 503). Adjektiivitaivutus on substantiivitaivutukseen verrattuna sekundaari ja vähemmän itsenäinen, alistettu substantiivitaivutukselle (Булыко et al. 1990: 85). Substantiivitaivutuksesta eroava adjektiivitaivutus lisää vieläkin venäjän taivutusjärjestelmän mutkikkuutta (taulukko xxx).

TAULUKKO 2 Venäjän adjektiivien taivuttaminen yksikössä ja monikossa (Eslon 2003: 64)

	Maskuliini	Yksikkö Neutri	Feminiini	Monikko
Nominatiivi	добр- ый 'hyvä'	добр- ое	добр- ая	добр- ые
Genetiivi	добр- ого	добр- ого	добр- ой	добр- ых
Datiivi	добр- ому	добр- ому	добр- ой	добр- ым
Akkusatiivi	eloton=nom., elollinen=gen.		добр- ую	eloton=nom., elollinen=gen.
Instrumentaali	добр- ым	добр- ым	добр- ой	добр- ыми
Prepositioonaali	о добр- ом	о добр- ом	о добр- ой	о добр- ых

Venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutustulosten tarkastelussa täytyy ottaa myös huomioon, että vaikka venäjän kielessä, kuten suomessa ja virossakin, taipuu vain yhdyssanan perusosa, käännetään kolme taivutustestissä esiintyvistä neljästä yhdyssanasta venäjänkielisten oppijoiden äidinkielelle adjektiivin ja substantiivin liittona (*кауппakeskus – торговый центр, talvirengas – зимняя шина, musiikkiliike – музыкальный магазин*).

Venäjän kielen taivutusjärjestelmä on siis monipuolinen ja mutkikas kuten suomen ja viron taivutusjärjestelmätkin, mutta venäjän kielessä taivutusjärjestelmä jakautuu eri tavalla. Venäjänkielisten suomenoppijoiden kohdekielen taivutusprosessissa ei ole lähde- ja kohdekielen sijojen välillä suoraa vastaavuutta. Sen takia venäjänkielisiltä suomenoppijoilta puuttuu lähde- ja kohdekielen välinen kosketuspinta, jota kautta lähdekielen rakenteet ja prosessit saattaisivat mahdollisesti siirtyä kohdekieleen. Tämä tarkoittaa, että venäjänkielisiltä oppijoilta puuttuu myös positiivisen lähdekielen vaikutuksen toimimisen tärkein edellytys, kun taas vironkielisillä suomenoppijoilla tämä on olemassa. Seuraavassa käsitellään tarkemmin suomen ja viron nominien taivutusjärjestelmien kosketuspintaa.

3.2 Suomen ja viron monikkotyyppien vastaavuudet

Vaikka suomessa ja virossa käytetään nominien monikon ilmaisemiseksi samoja typologisia keinoja, niiden jakauma ja tehtävät eroavat kahdessa lähisukukielessä huomattavasti. Hannu Remes (1995: 113–115) on esittänyt suomen ja viron monikkotyyppien vertailun pohjalta seuraavia vastaavuuksia.

Suomen *t*-monikko ja viron *de*-monikko rinnastuvat yleensä hyvin nominatiivin ja konsonanttivartaloisten genetiivien osalta (vrt. sm. *punaiset: punaisten* ja vir. *punased: punaste*, sm. *kielet: kielten* ja vir. *keeled: keelte*). Suomen ja viron *i*-monikot ovat lähellä toisiaan silloin, kun *i*-loppuinen diftongi muodostuu ensi tavuun (sm. *pu + i + ta*, vir. *pu + i + d*) tai jälkitavuihin ja on supistumaperäinen (sm. *hampa + i + ta*, *murte + i + ta*, *kuninka + i + ta*; vir. *hamba + i + d*, *murde + i + d*, *kuninga + i + d*). Läheisiä monikkomuotoja tavataan myös osassa niitä tapauksia, joissa vartalo päättyy labiaalivokaaliin (sm. *raamatu + i + ssa*, vir. *raamatu + i + s*) tai joissa on morfofonologinen vaihtelu vartalon *-i + monikon -i > -ei* (sm. *papere + i + ssa*, *tiikere + i + ssa*, *setele + i + ssa*; vir. *pabere + i + s*, *tiigre + i + s*, *sedele + i + s*). Muissa tapauksissa eroavat sellaiset viron *i*-monikkomuodot, joissa on illabiaalivokaalista ja *i*:stä koostuva diftongi (*-ai* tai *-ei*), selvästi suomen edustuksesta (sm. *kuuluisissa*, *lukijoissa*, *suuremmissa*, *suurimmassa*, *punaisissa*, *teoksissa*; vir. *kuulsais*, *lugejais*, *suuremais*, *suurimais*, *punaseis*, *teoseis*).

Osassa paradigmatyyppejä on suomen *i*-monikkoa lähellä viron vartalomonikko, vaikka siitä ei olekaan erotettavissa itsenäistä monikon tunnusta. Melko helposti havaittavien äännevastaavuuksien perusteella ovat yhdistettävissä esimerkiksi suomen *pesiä*, *silmiä*, *kohtia*, *suomalaisia*, *lehtiä*, *nuotteja*, *lautoja*, *velkoja* ja viron *pesi*, *silmi*, *kohti*, *soomlasi*, *lehti*, *noote*, *laudu*, *võlgu*. Toisaalta on muun muassa varhaisesta kahtalaisesta äännekehityksestä johtuvia eroja, kuten suomen *lupia*, *munia* ja viron *lube*, *mune*, ja eroja, joiden syynä on viron analoginen monikkovartalo (sm. *varjoja*, *lintuja*, *mäntyjä*, *heiniä*; vir. *varje*, *linde*, *mände*, *heinu*). Eroja saattavat aiheuttaa myös fonotaktiset seikat. Esimerkiksi viron fonotaksi ei salli äännejaksoa *-ji* ja siksi suomen monikkoa *tyhjiä*, *kurjia*, *nuijia*, *neljiä* vastaavat virossa vartalomonikot *tühje*, *kurje*, *nuije*, *nelju*.

Eräiden suomen yhtenäisten taivutustyyppien virolaiset vastineet jakautuvat monikon muodostuksessa eri ryhmiin. Suomessa kaikki *e*-loppuiset supistumanominit taipuvat samoin (*huone: huoneita: huoneissa*, *side: siteitä: siteissä*). Virossa *e*-johtimisissa sanoissa käytetään tätä taivutusta vain niissä paradigmoissa, joihin kuuluu kolmannen kvantiteettiasteen muotoja. Jos paradigmassa on pelkästään ensimmäisen kvantiteettiasteen muotoja, on mahdollinen vain *de*-monikko, samoin *sid*-päätteinen monikon partitiivi, eikä taivutuksessa voi esiintyä käänteistä astevaihtelua. Siten vallitsee toisaalta taivutus *hoone* 'huone' : *hooneid* 'huoneita' : *hooneis* 'huoneissa' ja toisaalta *side* 'yhteys, viestitys': *sidesid* 'yhteyksiä, viestityksiä': *sidedes* 'yhteyksissä, viestityksissä'. Sellaiset muodot kuin **sideid* ja **sideis* ovat kielenvastaisia, sillä diftongi ei voi esiintyä lyhytensitavuisten muotojen toisessa tavussa.

Myös suomen *nen*-johtimiset nominit taipuvat kaikki samalla tavalla: *jäinen: jäisiä, punainen: punaisia, entinen: entisiä, suomalainen: suomalaisia, tavallinen: tavallisia*. Sen sijaan virossa vastaavat *ne*-johdokset muodostavat monikkonsa osin agglutinatiivista *i*-monikkaa (*jäine: jäiseid, punane: punaseid*), osin vartalomonikkaa (*endine: endiseid ~ endisi, soomlane: soomlaseid ~ soomlasi*) käyttäen. Taivutustyyppi määräytyy sanan tavuluvun ja kvantiteettiasteen perusteella. Kieli on tosin näissä suhteissa muuttumassa ja *i*-monikon käyttö ekspansiivisesti laajentumassa, mitä osoittaa *raskuseid*-tyypin yleistyminen. Muinaisesta, agglutinatiivista vaihetta seuranneesta fleksiivisestä vaiheesta ollaan siirtymässä taas agglutinaatioon, jossa muodot jäsenyvät morfologisesti selkeämmin. Kielenoppijan kannalta rinnakkaismuotojen esiintyminen tarkoittaa, että kohdekielen yhden mallin taustalla on lähdekielessä enemmän kuin yksi mahdollinen vaihtoehto.

Kielenoppijoiden käsitys viron ja suomen monikkomuotojen läheisyydestä ja etäisyydestä on melko lähellä monikkomuotojen rakenteellista läheisyyttä ja etäisyyttä (Kaivapalu 2004). Vaikka vertailtavien sanaparien välillä on jonkin verran eroja, vironkieliset suomenoppijat ovat hahmottaneet Remeksen vertailun mukaan hyvin rinnastuvat monikkomuodot keskenään samanlaisemmiksi kuin muut monikkomuotojen parit. Oppijat ovat pitäneet suomessa ja virossa samantyyppisissä *t*-monikon osalta nominatiiveja ja konsonanttivartaloisten sanojen genetiivejä, *i*-monikon osalta *i*-loppuisia supistumaperäisiä diftongeja ja morfofonologista vaihtelua *-i + -i > -ei* sisältäviä monikkomuotoja. Samanlaisiksi on tajuttu myös sellaiset *i*-monikon muodot, joissa vartalo päättyy labiaalivokaaliin.

Melko läheisinä on pidetty suomen *i*-monikkaa ja viron vartalomonikkaa sellaisissa tapauksissa kuten *silmissä – silmis, pesiä – pesi, suomalaisia – soomlasi, kohtia – kohti*. Vironkieliset suomenoppijat ovat lähdekielensä perusteella tottuneet siihen, että monikon vartalovokaali saattaa olla *i*:n lisäksi myös *u* tai *e*. Sen takia ei riippunut viron ja suomen monikkomuotojen samankaltaisuuden hahmottaminen aina konkreettisesta vokaalista, vaan pikemmin vokaalivaihtelusta sinänsä. Monet vironkieliset oppijat ovat tajunneet samanlaisiksi esimerkiksi monikkomuotojen pareja *lintuja – linde, kurjia – kurje ja neljiä – nelju*. Lähdekielen morfologinen järjestelmä siis vaikuttaa lähde- ja kohdekielen rakenteiden läheisyyden ja etäisyyden hahmottamiseen. Kun lähdekielessä on saman kieliopillisen merkityksen ilmaisemiseksi enemmän mahdollisuuksia kuin kohdekielessä, voidaan samanlaisiksi tajuta rakenteiden kannalta melko erilaisiakin muotoja. Kieliopillisen merkityksen ilmaisemisen keinojen pienempi määrä lähdekielessä verrattuna kohdekieleen taas vähentää samanlaisiksi tajuttavien muotojen määrää. Tutkimukseni prosessinäkökulman kannalta on myös erittäin kiinnostavaa, että vironkielisten suomenoppijoiden mielestä molemmissa kielissä samanlainen suffiksit liitetään vartaloon samalla tavalla, riippumatta siitä, mikä suffiksi liitetään, eli agglutinaatioprosessi (*paikoista – paikadest, laivoilla – laevadel, perheitä – peresid*).

Lähde- ja kohdekielen rakenteisiin pohjautuva monikkomuotojen samanlaisuus on osoittautunut siis psykolingvistisesti todeksi: rakenteiden vertailun perusteella samanlaiset monikkomuodot ovat olleet samanlaisia kielenoppi-

joidenkin mielestä. Suomessa ja virossa sekä kielen rakenteiden vertailun että oppijoiden kielitajun perusteella hyvin rinnastuvat monikkomuodot ovat nimenomaan se lähde- ja kohdekielen morfologisten järjestelmien kosketuspinta, jonka kautta lähdekielen positiivinen vaikutus saattaa mahdollisesti toimia. Suomessa ja virossa samalla tavalla taipuvista sanoista on tämän tutkimuksen taivutustestiin otettu mukaan supistumaperäisiä diftongeja sisältäviä *hame-* ja *vieras-*tyypin sanoja, eri tavalla taipuvista sanoista *u-* ja *o-*loppuisia, *ä-*loppuisia, *nen-*loppuisia ja *ks-*vartalaisia sanoja. Näitä taivutustyyppisiä kuvailen tarkemmin vironkielisten suomenoppijoiden taivutustulosten tarkastelun yhteydessä luvussa 6. Samassa yhteydessä käsittelen myös tutkimuksen vertailuryhmien lähdekielistä monikkomuotojen käyttöä.

3.3 Kieliopillinen kompleksisuus ja suomen nimitaivutus

Lähdekielen lisäksi kohdekielen taivutusprosessiin vaikuttavat kohdekielen morfologisen järjestelmän ominaisuudet: taivutettavat sanat ja taivutustyyppit eivät ole kielenoppijoille yhtä helppoja tai yhtä vaikeita. Taivutuksen helppoutta ja vaikeutta on mahdollista käsitellä kieliopilliseen kompleksisuuteen liittyvien käsitteiden avulla.

Kieliopillista kompleksisuutta lähestytään sekä absoluuttisesti että suhteellisesti (Miestamo 2004). Kielenopetuksessa on olennaisempaa suhteellinen kompleksisuus: prosessoinnin tai kielenoppimisen ja -omaksumisen vaikeus kielenoppijalle. Suhteellisen kompleksisuuden määrittelyn mukaan kompleksisia ovat kielen ilmiöt, jotka ovat kielenoppijoiden mielestä vaikeita (Kusters 2003).

Suomen kielen mutkikkaan taivutusjärjestelmän omaksuminen koetaan usein vaikeaksi ensisijaisesti vaihtelevien vartaloiden ja monenlaisten pääteainesten yhdistymisen takia. Kun vartalon morfofonologinen kompleksisuus määritellään kahden muodon välisten foneemimuutosten määräksi ja jokainen foneemin poisto, lisäys tai vaihto lasketaan yhdeksi muutokseksi, vartalonvaihtelujen määrä selittää suuren osan oppijoiden taivutusvaikeuksista. Oppijoille kaikkein helpoimpia ovat ja parhaita tuloksia odotuksenmukaisesti tuottavat vaihtelemattomat vartalot, joihin vain liitetään taivutussuffikseja. (Martin 1995: 266.) Alustavat tutkimustulokset (Kaivapalu 2005) ovat osoittaneet, että myös viron- ja venäjänkieliset suomenoppijat kokevat helpoimmiksi vaihtelemattomat vartalot. Vartalovaihtelujen määrän lisäksi taivutuksen suhteelliseen kompleksisuuteen vaikuttaa vartalonvaihtelujen laatu. Vartalonvaihtelujen suhteellinen kompleksisuus näyttää olevan ainakin osittain lähdekielikohtaista: eri lähdekielen puhujien käsitysten mukaan ovat helppoja tai vaikeita eri vartalonvaihtelut.

Vironkielisten suomenoppijoiden lähdekielikohtaiset suhteelliset kompleksisuuserot verrattuna suomen- ja venäjänkielisiin johtuvat nimenomaan var-

talovaihtelujen laadusta. Vironkielisten oppijoiden mielestä helpoimpia ovat seuraavat vartalonvaihtelut:

- 1) vartalonvokaalin vaihtelut, riippumatta siitä, millaisten vokaalien vaihtelusta on kysymys;
- 2) normaali kvantitatiivinen astevaihtelu;
- 3) *nen* : *se*-vaihtelut.

Tämä tarkoittaa, että vironkielisille oppijoille ovat vaihtelemattomien vartaloitten lisäksi helppoja lähdekieleessä laajasti esiintyvät ja produktiiviset (Hint 1997: 28) vartalonvaihtelut. Vaikeammiksi koetaan *as* : *aan* -vaihtelu, varsinkin kun siihen liittyy käänteinen kvantitatiivinen astevaihtelu. Käänteinen astevaihtelu on muutenkin vironkielisten oppijoiden mielestä vaikein vaihtelutyyppejä. Oppijoille on vaikeaa myös lähdekieleessä vain tietyissä leksikaalistuneissa muodoissa esiintyvä *s* : *ks* -vaihtelu.

Venäjänkielisten oppijoiden mielestä helpoimpia ovat vaihtelemattomien vartaloitten lisäksi *nen* : *se* -vaihtelut ja *ks*-vartaloissa sanoissa esiintyvät vaihtelut. Venäjänkieliset oppijat siis pitävät helppoina selvästi havaittavia produktiivisia vartalonvaihteluita. Samoin kuin vironkieliset oppijat myös venäjänkieliset oppijat kokevat vaikeimmaksi vaihtelutyypiksi käänteisen astevaihtelun. Mielenkiintoista on, että oppijat kokevat lähdekielestä riippumatta yhdyssanojen vartalonvaihtelut vaikeammiksi kuin vastaavien yhdistämättömien sanojen vartalonvaihtelut.

Taivutusmallin kokonaiskompleksisuus ei määräydy ainoastaan vartalon morfofonologisen kompleksisuuden perusteella. Kielenoppijan kannalta on myös tärkeää, kuinka monen taivutussuffiksin välillä on sanaa taivuttaessaan valittava. Mahdollisten taivutussuffiksien määrän suhteen ovat testatuista sijamuodoista haasteellisimpia monikon partitiivi ja illatiivi, joissa oppijan täytyy valita kolmen eri suffiksiallomorfin välillä. Suffiksiallomorfit eivät myöskään ole vahvuudeltaan, havaittavuudeltaan eikä produktiivisuudeltaan tasavertaisia (Niemi et al. 2001: 196). Monikon partitiivin *jA*-suffiksi on kohdekielen kaksitekijäisissä vartaloissa yleisin, produktiivisin ja fonologiselta rakenteelta helposti hahmotettava, sillä se muodostaa tavun. Myös *itA*-suffiksi on selkeä, vaikka ei kohdekielellä niin produktiivinen, mutta vironkielisille oppijoille lähdekielen pohjalta tuttu. *iA*-suffiksin monikollisuus ei ole yhtä selkeä, sillä foneemisekvenssi *-iA* voi helposti sekoittaa *i*-vartaloisen nominin yksikön partitiiviin. *iA*-suffiksi on tavurakenteeltakin kolmesta allomorfiasta epämääräisin. Monikon illatiivin suffikseista helpommin hahmotettavia ovat *ihin-* ja *isiin-*suffiksit, kun taas *iin-*suffiksi saattaa helposti sekoittaa yksikön illatiivin suffiksiin. Monikon partitiivissa ja illatiivissa siis morfologinen allomorfia rikkoo merkitys-muoto-suhteen selvyuden ja epäselvyys puolestaan lisää taivutuksen kokonaiskompleksisuutta (Kusters 2003). Monikon elatiivissa on vain yksi mahdollinen suffiksiallomorfi ja tämänkin vironkielisille oppijoille lähdekielen tukema.

Sekä vartalonvaihtelujen kompleksisuudella että taivutussuffiksien määrällä ja ominaisuuksilla on oletettavasti vaikutusta viron- ja venäjänkielisten

suomenoppijoiden taivutusprosessiin. Sen takia otan taivutuksen suhteellisen kokonaiskompleksisuuden huomioon tulosten analysoinnissa luvuissa 6 ja 7.

4 SUOMEN NOMINITAIVUTUKSEN OPPIMINEN KOGNITIIVISENA PROSESSINA

Kielen oppiminen ei ole koskaan pelkästään lingvistinen vaan aina myös psykologinen ja sosiaalinen ilmiö. Lingvistiset, psykologiset ja sosiaaliset tekijät ovat kytköksissä toisiinsa, ja ne vaikuttavat erilaisissa tilanteissa eri tavoin. (Sajavaara 1999a: 76.) Kielen oppimista ja kielen käyttöä on mahdollista kuvata kolmella eri tasolla: kielellisen käyttäytymisen, kognition ja aivojen tasolla (Hulstijn 2002: 195).

Tässä luvussa käsitelen niitä tutkimukseni kannalta olennaisia seikkoja, jotka liittyvät suomen nominitaivutuksen oppimiseen kognitiivisena prosessina. Termi *kognitio* viittaa sekä tiedon esiintymiseen muistissa että tiedon omaksumiseen ja tuottamiseen. Kognitiotasolla kielen omaksumisen ja käytön teorit etsivät vastausta kolmeen peruskysymykseen: miten kielellinen tieto esiintyy (*representation*); miten kielellinen tieto prosessoidaan (*processing*); ja miten kielellinen tieto omaksutaan (*acquisition/ learning/appropriation*)? (Hulstijn 2002: 195.) Laajemmassa näkemyksessä kognitio sisältää myös emootiot ja motivaation (Pinker 1997, Schumann 1998, Gray 1999, Mandler 1999) sekä esiintyy ja kehittyy tiettyssä sosiaalisessa ja kulttuurisessa ympäristössä (Kramsch 1998, Lantolf 2000).

Seuraavassa pohdin ensin kielitiedon ja kielitaidon keskinäisiä suhteita. Sen jälkeen esitän morfologisen lähdekielen vaikutuksen teoreettiset mahdollisuudet taivutusmuotojen tuottamisprosessin osalta ja lopuksi keskityn morfologisten muotojen oppimisprosessiin luokkahuoneympäristössä. Oppimisprosessin yhteydessä kuvailen nominien monikkotaivutuksen esitystä virolaisissa ja venäläisissä suomen kielen oppikirjoissa. Siitä, millä tavalla oppikirjojen kieliaineisto esitetään, riippuvat vieraan kielen opetuksessa ratkaisevasti syötöksen määrä ja laatu, jotka ovat tärkeitä kontrolloitavia taustamuuttujia lähdekielen vaikutuksen tutkimisen yhteisessä metodologisessa viitekehyksessä.

4.1 Kielitieto ja kielitaito

Sekä kontrastiivisessa että virheanalyysilähtöisessä tutkimustraditiossa ajateltiin, että pelkkä tieto kahden kielen välisistä eroista ja tyypillisistä virheistä edistää oppimista, koska opetus voidaan kohdentaa ennakoitaviin ongelmiin ja virheiden estämiseen. Opetuskäytäntö on kuitenkin osoittanut, että tieto oikeista muodoista ei ratkaise oppimisen ongelmia, sillä vaikka oppijat tunnilla suorittavat harjoitukset virheettömästi, he eivät enää jonkin ajan kuluttua hallitse opittua rakennetta vapaassa puheessaan. Kielitaito ei siis ole pelkkää tietoa, vaan tiedon prosessoinnilla ja muuttumisella taidoksi on tärkeä rooli. (Martin 1999.)

Tietoisesti hankitun tiedon ja tiedostamatta omaksutun taidon yhteyksistä ja osuudesta kielenoppimisessa on kirjoitettu paljon. Tietoisuuteen liittyviä vastakohtaisia käsitteitä ovat esimerkiksi seuraavat (Jaakkola 1997: 32):

tietoinen (conscious) ja tiedostamaton (unconscious)/ piilevä (tacit) tieto; eksplisiittinen ja implisiittinen tieto (Odlin 1986); analysoitu ja analysoimaton tieto (Bialystok & Bouchard Ryan 1985); deklaratiiivinen ja proseduraalinen tieto (Anderson 1982); tietäminen (knowing that) ja osaaminen (knowing how) (Ryle 1949); kontrolloitu ja auttomaattinen prosessointi (Shiffrin & Schneider 1977); oppiminen ja omaksuminen (Krashen 1981).

Käytän tutkimuksessani termejä *eksplisiittinen* ja *implisiittinen tieto*. Eksplisiittinen tieto kohdekielestä on tietoista faktatietoa, deklaratiiivista tietoa, 'knowing that'. Implisiittinen tieto taas on tiedostamatonta intuitiivista tietoa siitä, mikä on kohdekielellä korrektaa ja hyväksyttävää kielenkäyttöä, proseduraalista tietoa, 'knowing how' (Ryle 1949: 25–61, Anderson 1995: 236). Oppija siis tekee tietoisesti havaintoja ja saa opetuksessa tietoja opittavasta kielestä. Toisaalta oppija omaksuu kieltä myös ympäristöstään eikä välttämättä pysty analysoimaan omaksumaansa, vaikka osaa käyttää sitä omassa puheessaan. Implisiittinen tieto perustuu omaksuttavien kielellisten ilmiöiden toistumiseen ja luokitteluun, eksplisiittinen tieto on verbalisoitavaa metalingvististä tietoa (Hulstijn 2002: 205).

Kaikki yllä luetellut käsitteparit eivät ole dikotomioita, vaan ennemminkin jatkumoiden vastakkaisia ääripäitä. Lingvistisestä lähtökohdastaan johtuen toisen ja vieraan kielen oppimisen teorit kuitenkin ovat erottaneet toisistaan *mikä- ja miten-puolen*, tiedon olemuksen (*property*) tiedon siirtymisestä taidoksi (*transition*). Tiedon varastointi on pidetty erillään tuottamisesta, omaksumisesta ja kehityksestä keskittymällä tutkimuksissa enimmäkseen edelliseen. Psykologiset mallit sen sijaan käsittelevät useimmiten tiedon omaksumista ja prosessointia. Kielididaktiikassa taas on yritetty sovittaa kielitieto ja -taito yhteen kehitettävällä sekä oppijoiden tietoja kohdekielestä että taitoa sitä käyttäen.

Tiedon esiintymistä, prosessointia ja omaksumista käsittelevät teorit voidaan karkeasti jakaa kahteen isoon ryhmään. Symbolistisen käsityksen mukaan tieto esiintyy symboleina ja symboleiden välisiä suhteita ilmaisevina sääntöinä. Konnektionistisissa teorioissa tieto ei esiinny pelkästään symboleina, vaan

myös hermoverkosta aktiivivana mallina. Symbolistiset teoriat tähtäävät tiedon esiintymisen, tiedon prosessoinnin tai molempien tutkimiseen. Konnektionistisen lähestymistavan mukaan ei eroteta tiedon esiintymistä ja prosessointia eli kognition staattiset ja dynaamiset aspektit käsitellään yhdessä. (Hulstijn 2002: 194–198).

Opetuksen kannalta tietoon ja taitoon liittyviä tärkeimpiä kysymyksiä on kysymys niiden keskinäisistä suhteista, varsinkin tiedon siirtymisestä taidoksi. Laajalti hyväksytyyn käsitykseen mukaan oppimisen kuluessa ihmisen prosessointikyvyn rajoitusten vuoksi ainakin suurimman osan tiedosta on automaatisuttava taidoksi, ennen kuin sujuva tuottaminen on mahdollista (McLaughlin 1978, Anderson 1983). Automaatistuminen edellyttää siis runsasta harjoittelua, kielellisen tiedon (rakenteiden) jatkuvaa toistamista. Nimenomaan siihen pohjautuu perinteinen vieraan kielen opetus. Edelliselle läheisen näkökulman perusteella tieto ei muutu harjoittelun tuloksena taidoksi, vaan pikemmin rakennetaan eri implisiittinen verkosto (Willingham & Goedert-Eschmann 1999).

Hulstijnin (2002: 205–209) mielestä ei ole hänen konnektionismin inspiroiman näkemyksensä valossa syytä erottaa eksplisiittistä ja implisiittistä tietoa eksplisiittisestä ja implisiittisestä oppimisesta. Implisiittinen oppiminen on tiedon rakentumista hermoverkoston muodossa, autonominen prosessi, joka toimii kuulemisen ja näkemisen kautta. Implisiittinen oppiminen ei ole tietoisesti kontrollin alainen, sitä ei voida pysäyttää eikä prosessoinnin komponentteja verbalisoida. Implisiittisellä oppimisella on erittäin olennainen rooli kielen järjestelmän alempien tasojen, kuten esimerkiksi fonetiikan ja fonologian, oppimisessa. Eksplisiittinen oppiminen taas on tiedon järjestämistä ja (tai) järjestymistä symbolien ja niiden suhteiden määrittelevien sääntöjen muodossa. Eksplisiittinen oppiminen perustuu verbalisoitavaan metalingvistiseen tietoon ja edellyttää sellaisenaan tiettyä kognitiivisen kehityksen tasoa. Eksplisiittinen oppiminen saattaa tapahtua opettajan tai oppikirjan johdolla, mutta myös silloin, kun oppija itsenäisesti yrittää tietoisesti muotoilla kohdekielen sääntöjä.

Tällainen näkökulma sulkee Hulstijnin (2002: 208–209) mukaan pois sen mahdollisuuden, että eksplisiittinen tieto transformoituu harjoittelun tuloksena implisiittiseksi tiedoksi. Oppija, jonka tavoitteena on oppia kohdekieltä eksplisiittisesti, ei voi kuitenkaan välttää myös eksplisiittiseen oppimiseen liittyvää syötöstä. Hän kuulee ja lukee, mitä muut ja hän itse puhuvat ja kirjoittavat. Eksplisiittinen ja implisiittinen oppiminen tapahtuvat samanaikaisesti mutta autonomisesti. Oppijalla on valintamahdollisuus vain eksplisiittisen oppimisen osalta, mutta ei implisiittisen oppimisen osalta, sillä tämä toimii tietoisesti kontrollin ulkopuolella. Hulstijnin mielestä eksplisiittinen oppiminen on tarpeellinen, usein myös välttämätön oppimisen muoto, jota voidaan käyttää resurssina varsinkin silloin, kun implisiittinen oppiminen ei ole mahdollista. Menestyksellinen oppiminen edellyttää sekä kieliopillisten sääntöjen hallitsemista että runsasta syötöstä kuuntelemisen ja lukemisen avulla. Tällainen on sopiva eksplisiittisen ja implisiittisen oppimisen suhde myös tutkimukseni aineiston valossa. Vieraan kielen oppiminen luokkahuoneympäristössä on ensisijaisesti eksplisiit-

tistä oppimista, mutta monessa muodossa esiintyvän syötöksen kautta implisiittinen oppiminen on eksplisiittisen oppimisen ohella autonomisesti mukana.

4.2 Morfologisten muotojen tuottamisprosessi

Suomen ja viron kaltaisten, runsaasti taivutusmorfologiaa hyödyntävien kielten osalta eräs keskeinen kysymys on morfologisten muotojen tuottamisprosessi. Taitoon tuottaa morfologisia muotoja liittyy sekä muistiin varastoitu kieliaines että kyky käyttää tätä varastoa puheen ja kirjoituksen tuottamiseen ja ymmärtämiseen. Seuraavassa esitän taivutusmuotojen varastointiin, hakuun ja tuottamiseen liittyvät keskeiset teoreettiset mahdollisuudet lähdekielen vaikutuksen osalta. Oppimisen kannalta tärkeää on myös se, miten taivutusmuotojen tuottamista luokkahuoneessa opetetaan ja miten se on esitetty oppikirjoissa.

4.2.1 Varastointi, haku ja tuottaminen

Taivutusmuotojen varastointiin, hakuun ja tuottamiseen liittyviä mahdollisuuksia on ainakin neljä (Martin 1996: 188–190, ks. myös Järvikivi 2003: 5–16).

1. Kaikki sanamuodot ovat muistissa valmiina, ja ne haetaan sieltä jonkinlaisen hakujärjestelmän avulla. Tällaisista hakujärjestelmistä on näyttöä leksikon osalta, mutta ei saman sanan eri muotojen osalta. Tämän mahdollisuuden ainakin yksinomaaisena tuottamisprosessina sulkee pois se seikka, että äidinkielliset kielenkäyttäjät ovat melko yksimielisiä tekosanojen taivutuksesta, vaikka näiden sanojen muodot eivät tietenkään ole heillä varastoituneena.
2. Sanamuodot tuotetaan varastoiduista perusmuodoista jonkinlaisten sääntöjen eli tietyillä ehdoilla samanlaisena toistuvien prosessien avulla. Prosesseja voidaan kuvata eksplikoimalla niiden ehdot, rajoitukset ja kulku, eikä säännön kuvaustavalla ole tässä yhteydessä merkitystä. Kustakin sanasta on muistissa vain yksi muoto. Sääntöjärjestelmä sisältää joukon vartalonmuodostussääntöjä fonologisine ja leksikaalisine rajoituksineen. Laajalti taivutusmorfologiaa hyödyntävien suomen ja viron osalta tämä vaihtoehto on periaatteessa mahdollinen. Siihen perustuu perinteinen suomi vieraana kielenä ja viro vieraana kielenä -opetus sekä kontrastiivinen ja virheanalyysilähtöinen tutkimustraditio.
3. Sanamuodot tuotetaan opittujen sanojen mallin mukaisesti. Uusille sanoille etsitään tuttujen sanojen joukosta niitä joissakin suhteissa muistuttavat mallisanat, joihin taivutus pohjautuu. Sanat ovat mielessä jonkinlaisena suhdeverkostona, jossa on sekä paradigmaattisia että lekseemien välisiä suhteita (Paunonen 1983, Bybee 1988, 2001).
4. Sanamuodot ovat varastoituneet vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfeina ja ne yhdistetään tuottamisprosessissa (Niemi et al. 1994). Muistiin varastoituneisiin tunnus- ja päätteallomorfeihin täytyy siis liittyä tieto siitä, minkälaiseen sanavartaloon ne voivat yhdistyä.

On tietenkin mahdollista, jopa todennäköistä (Martin 1995: 199), että yhdenkin kielen prosessointiin käytetään kaikkia tai ainakin useampia prosessointimekanismeja:¹ eri sanaryhmät siis prosessoitaisiin eri tavoin. Jos laajennetaan tarkas-

¹ Tässä yhteydessä käytän yleisempää käsitettä *prosessointimekanismi* erotukseksi *prosessointistrategiasta* ja *prosessointitavasta*. Prosessointi- tai tuottamisstrategialla tarkoitetaan (potentiaalisesti) tietoista eksplisiittisten sääntöjen, vartalo- ja taivutusallomorfi-

telua useisiin kieliin, periaatteessa on olemassa seuraavat mahdollisuudet (Martin 1999).

1. Joka kieltä varten on olemassa yksi prosessointimekanismi. Tämä on ei-universaali ajatus, joka on mahdollinen yhden kielen kuvauksessa. Ongelmia syntyy, jos kuvataan kaksikielistä tai kohdekielen prosessointia. Oppijan ei tarvitse vain oppia uusia yksiköitä ja uutta säännöstöä, vaan kokonaan uusi tuottamismekanismi. Toinen vaihtoehto on käyttää oman kielen prosessia kohdekielen prosessointiin. Tuloksena voi olla pinnalta katsoen samanlainen kielitaito kuin äidinkieliä kielenkäyttäjällä, mutta prosesseiltaan täysin erilainen. Tämä vaihtoehto on esitetty yhtenä mahdollisuutena (Hankamer 1992: 405, Martinin 1999 mukaan), mutta siitä ei ole esitetty evidenssiä. Vaikka tämä vaihtoehto ei näytä todennäköiseltä, se selittäisi kuitenkin yhden seikan: läheistä sukukieltä opitaan nopeammin ja helpommin kuin hyvin erilaista kieltä (Schmidt 2001). Tämä voisi selittyä sillä, että läheisten sukukielten prosessointimekanismit ovat samanlaiset. Samalle ilmiölle on kuitenkin monia muitakin selityksiä.
2. Kaikissa kielissä on yksi universaali prosessointimekanismi. On yksi prosessi ja kaikki käyttävät sitä äidinkielessä ja muissa kielissä. Tällöin tarvitsee oppia vain uuden kielen sanat ja rakenteet, ei prosessointia. Jos siis oletetaan, että prosessointi perustuu sääntöihin, joilla syötös jäsennetään ja tuotos muodostetaan, tarvitsee oppia vain uuden kielen perusmuodot ja säännöstö. Jos taas toisaalta kielen uskotaan toimivan analogisten mallien pohjalta, näin olisi kaikissa kielissä. Tämä on selvästi yleisin näkemys, jolle perustuvat kielitieteelliset koulukunnat IA (*the Item and Arrangement model*), IP (*the Item and Process model*) ja WP (*the Item and Process model*). Tämän näkökulman heikko puoli on epätaloudellisuus. Ei ole taloudellista tuhlata muistikapasiteettia silloin, kun yksinkertaisella prosessilla voidaan tuottaa suuri määrä muotoja, eikä prosessointikapasiteettia, kun sääntö pätee vain muutamaankin esimerkkiin.
3. Eri kielissä on kielispesifit moniprosessimallit. Jos kaikilla ihmisillä on kyky käyttää monia prosessointimekanismeja, niiden kielikohtaisuus voi olla kahdenlaista. Tiukka näkemys olisi, että yksi kieli käyttää yhtä prosessia yhteen tarpeeseen ja toista toiseen, kun taas toisella kielellä olisi ihan eri prosessit. Tällöin oppiminen vaatisi prosessien oppimista. Väljempi väittämä olisi, että kaikissa kielissä on monia prosesseja, osin samoja, osin erilaisia, ja niiden jakauma on erilainen.
4. Kaikissa kielissä on universaalit moniprosessimallit. Moniprosessimalli voi olla universaali kahdella tavalla. Vahva oletus on, että kaikki prosessit ovat kaikkien käytössä ja niitä käytetään yhtä paljon. Heikko väite on, että kaikki prosessit ovat kaikkien käytössä, mutta niiden käytön jakauma riippuu kielestä. Tälle väitteelle perustuu periaatteessa kilpailumalli (MacWhinney 1987). Eri kielten puhujilla on käytössään kaikki keinot, mutta he ovat tottuneet käyttämään tiettyjä mekanismeja tiettyyn tarkoitukseen, eli he käyttävät eri viiheitä saman muodon prosessointiin.

Lähden tutkimuksessani oletuksesta, että viron- ja venäjänkieliset suomenoppijat käyttävät suomen nominien monikkotaivutuksessa monia universaaleja prosessointimekanismeja, mutta mekanismien käytön jakauma ja tehtävät ovat eri lähdekieliä puhuvilla oppijoilla ainakin osittain erilaisia. Seuraavassa luonnehditaan tarkemmin keskeisiä taivutusstrategioita oppimis- ja tuottamisprosessissa.

en yhdistämisen tai analogian käyttöä, prosessointitavalla taas tapaa, miten (kokonaisuuksena, osittain, toistamalla) oppija suullisessa irtosanatestissä tuottaa konkreettisen muodon (ks. myös 6.1.2).

4.2.2 Säännöt, yhdistäminen ja analogia opetuksen näkökulmasta

Sääntöjen ja analogian paremmuudesta kielellisten ilmiöiden selittäjänä, niiden suhteesta, tehtävistä ja jakaumasta on keskusteltu monilla kielitieteen alueilla (Anttila 1989, Hint 1998: 233–247, Itkonen 1992, 2005, Muuk 2002). Tiukka rajanveto näiden kahden keskeisen ilmiön välille on osoittautunut kaikkialla vaikeaksi, ehkä tarpeettomaksikin, ja vastakkainasettelun sijasta korostetaan yhä enemmän analogian ja sääntöjen yhdenmukaisuutta. Toisen kielen omaksumisen tutkimukseenkin soveltuu hyvin lähestymistapa, jonka mukaan analogia ja säännöt ovat saman jatkumon ääripäitä ja niiden väliin sijoittuu eri siirtymämuotoja (Itkonen 1976: 52). Sääntöjen on todettu olevan sopivampia poikkeuksettomien ilmiöiden kuvaukseen. Taivutusmallien analoginen käyttö taas tuottaa tavallisesti parempia tuloksia silloin, kun taivutusprosessin kuvaaminen sääntöjen avulla on hyvin mutkikasta, usein hierarkkista ja ei-lineaarista. (Martin 1995: 201.)

Tarkoitan tutkimuksessani säännöllä tietyillä ehdoilla samanlaisena toistuvaa prosessia, joka voidaan kuvata eksplikoimalla sen ehdot, rajoitukset ja prosessin kulku. Säännön kuvaustapa on tässä yhdentekevä. (Martin 1999.) Säännöt ovat prosesseja, joiden avulla perusmuodoista tuotetaan muita muotoja. Analogia merkitsee luovaa prosessia, joka perustuu vertailtavien muotojen todelliseen tai oletettuun samankaltaisuuteen tai lähekkäisyyteen. Taivutusmuotoja analogisesti tuottaessa käytetään malleja eli (tavallisesti tuttuja) esimerkkisanoja, jonka avulla tavoitellut muodot muodostetaan. (Martin 1995: 264–265.)

Alun perin ensikielen omaksumisen tutkimiseen tarkoitettun kilpailumallin (MacWhinney 1978: 1–8) mukaan kielenomaksumisessa tarvittavat keskeiset prosessointistrategiat ovat mekaaninen prosessointi (*by rote*), yhdistäminen (*by rule*) ja analogioitten muodostaminen (*by analogy*). Oppimisprosessissa mekaanisesta oppimisesta on kysymys silloin, kuin lapsi tuottaa oikein tuttuja muotoja, mutta ei osaa taivuttaa outoja sanoja, ei edes mielekkäissä lause- tai morfologisessa kontekstissa. Yhdistäminen taas on kyseessä silloin, jos lapsi tuottaa väärin säännöttömät taivutusmuodot mutta oikein merkityksettömät säännölliset testisanat. Todellisten muotojen tuottaminen oikein mutta epäröinti erilaisen vaihtoehtojen välillä on osoitus analogisten prosessien käytöstä.

MacWhinneyn mukaan lapsi koettaa ilmaista tavoitettaan mekaanisesti sellaisenaan muistiin (leksikkoon) varastoidulla muodolla. Jos tämä epäonnistuu, hän yrittää yhdistämistä ja ottaa sana-, päätte- ja vartalotiedostoista tavoitteeseensa sopivat yksiköt. Kuten SAID-mallissa (Stem Allomorph/Inflectional Decomposition, Niemi et al. 1994) myös tässä lähdetään oletuksesta, että kieli on varastoitunut juuri vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfeina, joista sitten tuottamistapahtumassa poimitaan tavoitteeseen sopivat yksiköt ja ne yhdistetään tuottamisprosessissa. Jos yhdistämisen lopputulos on virheellinen, tuottamistapahtumassa siirrytään korjausvaiheeseen, jolloin lapsi monitoroi ilmaustaan vertaamalla sitä sisäiseen tietoon (omaan kielitietoonsa) tai ulkoa (esimerkiksi aikuiselta) tulevaan palautteeseen. Jos vertailuparin muodot eivät vastaa toisiaan, lapsi korjaa ilmaustaan korvaamalla yhdistetyn muodon analogisella

muodolla, mihin tarvitaan monimuotoisempaa prosessointia. Puheen tuottamistapahtumassa lapsi soveltaa eri prosesseja niin, että hän käyttää analogiaa vain, jos mekaaninen prosessointi ja yhdistäminen epäonnistuvat, ja yhdistämistä vain, jos mekaaninen prosessointi ei johda tulokseen.

(Ensi)kielen omaksuminen nähdään siis kilpailumallissa tietynlaisena asteikkona, jatkumona mekaanisesta prosessoinnista analogiaan. Myös virolaisessa suomi vieraana kielenä -opetuksessa (ks. esim. Sark 1994–1995) morfologisten muotojen tuottamisprosessia lähestytään tavallaan asteittain. Virolaisten koulujen perinteinen vieraan kielen morfologiaopetus pohjautuu vahvasti sääntöjen avulla tuottamiseen. Oppijalle opetetaan, että sanalla saattaa olla useita vartaloallomorfeja, jotka muodostetaan perusmuodosta eli yksikön nominatiivista erilaisten sääntöjen avulla (Sark 1994: 19, 24). Vasta silloin, kun oppijat ovat tottuneet siihen, että sanalla on erilaisia vartalo-, tunnus- ja pääteallomorfeja, on mahdollista ruveta näitä yhdistämään (Sark 1994: 23). Nominien monikkotaivutuksessa noudatetaan samaa periaatetta (Sark 1995: 35–38): vartalonmuodostussäännöt edeltävät vartalo- ja suffiksiallomorfiin yhdistämistä. Analogiaa aletaan soveltaa silloin, kun oppijoilla on tiedossaan vartalo- ja suffiksiallomorfiin yhdistelmiä, joiden välillä voidaan valita (Sark 1995: 41–43). Mielenkiintoinen poikkeus tästä asteikosta on pitempien kuin kaksitavuisten nominien monikon partitiivin taivutus (Sark 1995: 38–39). Monimutkaisen säännöstön luullaan ilmeisesti ylittävän oppijan prosessointikapasiteetin rajan, ja sen takia esitetään monikon partitiivin muodot valmiina malleina. Virolaisten koulujen suomi vieraana kielenä -opetuksessa eniten käytetyssä oppikirjassa (Sark 1994, 1995) lähdetään siis taivutusmorfologian osalta sääntöjen ja analogian välisestä tehtäväjakaumasta: sääntöjä käytetään poikkeuksettomien tapaus-ten opettamiseen ja analogiaa silloin, kun taivutusprosessin kuvaaminen sääntöjen avulla on mutkikasta. Formaalin lingvistisen terminologian avulla samaa ilmiökokonaisuutta voidaan kuvata seuraavalla tavalla (Kasik 1995: 238): ”Taivutusmorfologian kuvaukseen käytetään erityyppisiä sääntöjä. Vartalonmuodostussäännöt ja vartalonvaihtelumallit kuvaavat vartalonvarianttien suhdetta ja varianttien saamista perusmuodosta. Muodonmuodostussäännöt valitsevat oikean vartalovariantin ja kategorian tunnusmorfeemin tietyn sanan tietyn muodon synteesiin. Kolmanneksi kuuluvat taivutussysteemin kuvaukseen analogiasäännöt, jotka kuvaavat muotojenvälisiä yhteyksiä ja suhteita. Niiden ansiosta ei tarvita muodonmuodostussääntöjä erikseen jokaista muotoa varten.”

Venäläisessä suomi vieraana kielenä -opetuksessa käytetään enimmäkseen erilaisia opettajien laatimia oppimateriaaleja, joiden sisältö ja aineiston esittämisen menetelmät vaihtelevat paljolti (Milovidova 1999c). Taivutusmorfologian opetuksessa tutkimukseni venäjänkielisille kohderyhmille on ensisijaisesti lähdetty sanan loppuäänteestä tai -äänteistä, kilpailumallin termejä käyttäen morfofonologisesta vihjeestä. Kuten alla olevasta dialogista näkyy (ks. tarkemmin luvut 5.2 ja 5.3), loppuäänteiden perusteella taivutettava sana sijoitetaan analogisesti taivutustyyppiin ja sen jälkeen ruvetaan soveltamaan taivutussääntöjä. Samanaikaisesti korostetaan sanamuotojen välisiä eli paradigmansisäisiä yhteyksiä.

- M.: *toinen toi-*
 N.M.: На что ты думаешь?
 M.: На окончание.
 N.M.: Вот это важно очень. Что ты думаешь? Главное, *-nen* меняется на *-se*.
 M.: *-kse*
 N.M.: *-se*
 M.: *-ks -ksia -ksia*
 N.M.: Не *-ksi*, где здесь *-kse?* *-nen* на *-se*. В принципе, видите, мы их так и научим. Посмотрит только на конец слова, потому что иначе это не даже по примеру всегда выходит, а конец слова...
 M.: *toi- toi- toisia toisiin toi/si- toi/sis/ta* это *другой и второй*
nirkas : nirka/ksia
 N.M.: Смотри внимательно, на что слово заканчивается? На *-as*, это значит, что в конце две *-a*, правда?
 M.: *nirk/ka/sia*
 N.M.: Так, *nirkkaita*
 M.: *nirk/kai/ta nirk/kai/hin*
 N.M.: Если *-ta*, значит...
 M.: *-siin nirk/kai/siin : nirk/kais/ta*
hidas : hida/ksia
 N.M.: *hidas*. Какое слова надо вспомнить?
 M.: Ох, на *-as*
 N.M.: Это значит, что *hidas : hitaa- : hitai/ta*
 M.: *hitaita : hitai/siin : hitaisi/sta : hitai- hitaista*
- M.: *toinen mm toi-*
 N.M.: Mitä ajattelet?
 M.: Loppuäänteitä.
 N.M.: Tämä on tosi tärkeää. Mitä ajattelet? Tärkeintä, että *-nen* korvataan *se*: llä
 M.: *-kse*
 N.M.: *-se*
 M.: *-ks -ksia -ksia*
 N.M.: Ei *-ksi-*, missä tässä on *-kse?* *-nen* : *-se*.
 Sillä tavalla me heitä periaatteessa opetetaan. Katsoo vain sanan loppuäänteitä, muuten he eivät edes mallin mukaan pärjää, mutta sanan loppuäänteet...
 M.: *toi- toi- toisia : toisiin*
nirkas : nirka/ksia
 N.M.: Katso tarkalleen, millä sana loppuu? *as*-loppuinen sana, tämä tarkoittaa, että vartalon lopussa on kaksi *a*:ta, eikö?
 M.: *nirk/ka/sia*
 N.M.: Niin, *nirkkaita*
 M.: *nirk/kai/ta nirk/kai/hin*
 N.M.: Jos *-ta*, siis...
 M.: *-siin nirk/kai/siin : nirk/kais/ta*
hidas : hida/ksia
 N.M.: *hidas*. Millaista sanaa täytyy muistaa?
 M.: Oh, *as*-loppuista
 N.M.: Tämä tarkoittaa, että *hidas : hitaa- : hitai/ta*
 M.: *hitaita : hitai/siin : hitaisi/sta : hitai- hitaista*

Analogia esiintyy tässä tapauksessa ei-klassisesti, sääntöjen soveltamisen edellytyksenä ja yhdistää tavallaan taivutussäännöt paradigmoihin. Opetuskäytännössä lähdetään siis ilmeisesti kokemusten perusteella näkökulmasta, että taivutusjärjestelmä ei ole tasalaatuinen, jonka kaikkia osia voitaisiin kuvata ja opettaa samalla tavalla. Eriyppisiä taivutusilmiöitä on opetettava eri tavoin, ja siihen hyödynnetään useita mahdollisia taivutusstrategioita. Sekä opetus- että tuottamisprosessi ovat heterogeenisiä ja dynaamisia, kuten on todennut Terho Itkonen (1976: 52): "Yhtä ilmeistä kuin on, että tavallisten sanojen tavalliset

muodot memoroidaan usein kokonaisuuksina, yhtä varmaa on, että harvinaisten sanojen harvinaiset taivutusmuodot muodostetaan joka puhetilanteessa erikseen – konkreetin mallitaivutuksen avulla vai kielitajun abstrahoimia taivutuskaavoja hyväksi käyttäen, se jää kuitenkin ratkaisematta. Ja tuntuu luonnolliselta olettaa, että näiden ääritapausten väliin jää kokonainen siirtymätapausten sarja. Taivutusmuotojen tuotossa olisi siis jatkumo kiinteästä memoroinnista puhtaasti mallinmukaiseen taivutukseen tai abstraktien taivutuskaavojen hyödyntämisen saakka. Tuon jatkumon selvittämisessä lingvistiikalla riittää työtä.” Tutkimuksessanikin pyrin selvittämään taivutusstrategioiden tehtäviä ja jakaumaa viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden tuottamisprosessissa.

5 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

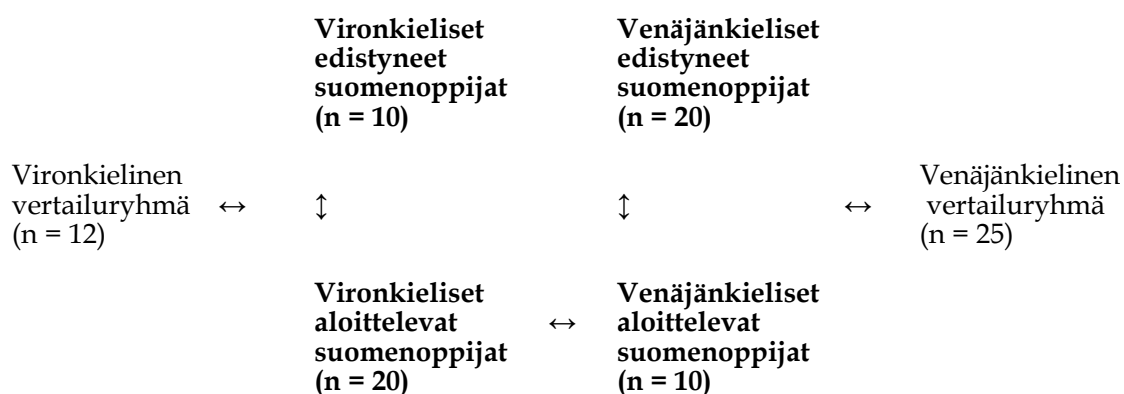
Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten lähdekieli vaikuttaa suomen nominimorfologian omaksumiseen, millainen on vaikutuksen olemus, mikä sitä rajoittaa ja miten se toimii yhdessä muiden tekijöiden kanssa. Nominitaivutus on vain osa morfologiaa ja siitäkin on rajattu tähän työhön suppeahko alue: nominien monikkomuotojen tuottaminen. Monikkotaivutuksen olen valinnut tutkimuskohteekseni seuraavista syistä:

- 1) *luku (numerus)* on universaali kieliopillinen kategoria, monikko ilmaistaan tavalla tai toisella kaikissa kielissä, hyvin usein joko taivutuskategoriana tai kieliopistuneena partikkelina (Karlsson 1998: 226);
- 2) viron ja suomen taivutusjärjestelmät eroavat monikon muodostukseltaan huomattavasti toisistaan, mutta molemmissa kielissä on myös sanaryhmiä ja sijamuotoja, joissa monikon muodostus on samanlaista (Remes 1995: 113–115);
- 3) suomen nominien monikkomuotojen tuottaminen on opetuksen kannalta keskeistä (SKAR 1997: 30–31), mutta ongelmallista ja oppijalle vaikeata (Kaivapalu 1998, 1999b).

Tarkastelen työssäni lähdekielen vaikutusta kahden kohderyhmän, äidinkielenään viroa ja venäjää puhuvien suomenoppijoiden avulla. Tämä antaa mahdollisuuden selvittää, miten läheinen sukukieli (viro) ja indoeurooppalainen kieli (venäjä) eroavat toisistaan vaikutukseltaan. Vähemmän (aloittelijat) ja enemmän (edistyneet) suomea lukeneiden oppijoiden (ks. tarkemmin 5.3) tuotosten vertailu puolestaan pyrkii selvittämään, missä määrin ja miten opiskeluajan pituus ja syötöksen määrä toimivat yhdessä lähdekielen vaikutuksen kanssa, sillä aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että sosiaaliset ja pedagogiset tekijät (ikä, persoonallisuus, kyky, kohdekielen taito) saattavat aiheuttaa lähdekielen vaikutuksen eroja samaa kohdekieltä käyttäessä (Jarvis 2000: 256–257).

Yhteisen metodologisen viitekehyksen periaatteiden (Jarvis 2000: 255–258) mukaan ei samaa lähdekieltä käyttävien oppijoiden tuotosten samanlaisuus eikä eri lähdekieliä käyttävien oppijoiden tuotosten erilaisuus ole riittävä lähdekielen vaikutuksen todiste. Lähdekielen ja kohdekielen tuottamisen yhdenmu-

kaisuus on kyseessä vain silloin, kuin löydetään selviä vastaavuuksia samaa lähdekieltä käyttävien oppijoiden lähde- ja kohdekielen tuotoksissa. Lähdekielen vaikutuksen esiintymistä on siis vahvistettava vertailemalla oppijoiden lähde- ja kohdekielisiä tuotoksia. Vertailua varten tarvittavan lähdekielisen aineiston olen kerännyt viron- ja venäjänkielisen vertailuryhmän avulla, jotka osallistuivat vastaavasti vironkieliseen ja venäjänkieliseen taivutustestiin. Lähdekielisten testien tarkoituksena oli tarkastella testattavien monikkomuotojen virolais- ja venäläisvastineiden esiintymistä oppijoiden lähdekielen käytössä. Lähdekielinen aineisto toimii siis työssäni ensisijaisesti taustatietona, jonka avulla on tarvittaessa mahdollista selventää ja tarkentaa vastauksia tämän työn tutkimuskysymyksiin. Lähdekielisten testien tuloksia kuvaan valikoivasti tarpeen mukaan tutkimukseni analyysiluvuissa 6 ja 7. Tutkimuksen kohderyhmiä ja vertailuryhmiä on kuvattu kuviossa 4.

KUVIO 4 Tutkimuksen kohderyhmät ja vertailuryhmät

Lähdekielen vaikutuksen yhteydessä tarkastelen seuraavia suomen kielen rakenteen ja monikkomuotojen prosessointiin liittyviä kysymyksiä:

1. Miten vaikuttavat tuloksiin kohdekielen taivutusmallin ja taivutettavan sanan ominaisuudet?
2. Minkälaisia taivutusstrategioita oppijat käyttävät tuottaessaan morfologisia muotoja, jos eivät osaa tuottaa niitä suoralta kädeltä, ja miten he kuvaavat tuottamistaan?
3. Miten oppijan lähdekieli ja kohdekielen omaksumisvaihe vaikuttavat taivutusstrategian valintaan?
4. Miten suullinen ja kirjallinen prosessointi eroavat toisistaan; vaikuttaako prosessointiajan lisääntyminen tuottamistuloksiin?
5. Miten irtosanojen taivutus ja samojen sanojen taivutus kertomuksessa eroavat toisistaan?

5.2 Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Tarkastelen työssäni taivutusmuotojen tuottamista mahdollisimman monesta näkökulmasta. Tämä on määrännyt tutkimusaineiston valinnan: kyse on siis aineistotriangulaatiosta. Aineiston keräämisen menetelminä olivat taivutustesti, muutaman informantin ääneenajattelu taivutustestin suorittamisen aikana ja

retrospektiivinen haastattelu taivutustestin suorittamisen jälkeen. Valitsin taivutustestin tutkimusmenetelmäksi seuraavista syistä:

- 1) taivutustestillä saa nopeasti kokoon muotoja, joita vapaassa puheessa esiintyy vähän, joita ei löydy ollenkaan tai joita voi välttää esimerkiksi vaihtamalla taivutettavan sanan toiseen tai jättämällä sanan taivuttamatta (Martin 1992: 271–274);
- 2) molemmat testitehtävät, sekä irtosanojen taivutus perusmuodosta liikkeelle lähtien että elaborointitehtävä, jossa täytyy kirjoittaa kertomus annettuja sanoja käyttäen, ovat vieraan kielen opetuksessa paljon käytettyjä ja sen takia oppilaille tuttuja tehtävätyyppejä;
- 3) suomea vieraana kielenä oppivat eivät hallitse tässä oppimisvaiheessa kohdekieltä vielä niin hyvin, että pystyisivät sitä käyttämään vapaassa puheessa.

Taivutustestissä (ks. liite 1) oli kaksi erityyppistä tehtävää:

- 1) irtosanojen taivuttaminen monikon partitiivissa, illatiivissa ja elatiivissa, lähtökohtana yksikön nominatiivin muoto;
- 2) samojen sanojen samojen sijamuotojen käyttö ns. puolistrukturoidussa kertomuksessa.

Irtosanatestin sijamuotojärjestys oli sama kuin perinteisesti virolaisessa suomen kielen opetuksessa äidinkielen taivutusjärjestelmän mukaan: partitiivi, illatiivi, elatiivi. Testitehtävien ohjeet oli annettu oppijoiden äidinkielellä, siis viroksi tai venäjäksi.

Kaksitavuisten testisanojen valinnan pohjana oli suomen sanojen erilaisuus tai samanlaisuus verrattuna viroon. Sillä perusteella muodostui neljä ryhmää sanoja:

- 1) sanoilla on virossa ja suomessa samanlainen tai erittäin läheinen vartalo ja monikon partitiivissa, illatiivissa ja elatiivissa ainakin yksi samalla tavalla taipuva² (lukuun ottamatta sijapäätteitä, varsinkin illatiivin päätettä) rinnakkaismuoto (SVST)

sm.	<i>laine</i>	<i>laineita</i>	<i>laineisiin ~-hin</i>	<i>laineista</i>
vir.	<i>laine</i>	<i>laineid</i>	<i>laineisse</i>	<i>laineist</i>

- 2) vartalo on virossa ja suomessa erilainen³, mutta sanat taipuvat monikon partitiivissa, illatiivissa ja elatiivissa samalla tavalla (EVST)

sm.	<i>patsas</i>	<i>patsaita</i>	<i>patsaisiin (-hin)</i>	<i>patsaista</i>
vir.	<i>kitsas 'kapea'</i>	<i>kitsaid</i>	<i>kitsaisse</i>	<i>kitsaist</i>

- 3) sanoilla on virossa ja suomessa samanlainen vartalo, mutta taivutus on erilaista (SVET)

sm.	<i>koulu</i>	<i>kouluja</i>	<i>kouluihin</i>	<i>kouluista</i>
vir.	<i>kool : kooli</i>	<i>koole</i>	<i>koolidesse</i>	<i>koolidest</i>

- 4) sekä vartalo että taivutus ovat erilaisia (EVET)

sm.	<i>veistos</i>	<i>veistoksia</i>	<i>veistoksiin</i>	<i>veistoksista</i>
vir.	<i>skulptuur</i>	<i>skulptuure</i>	<i>skulptuuridesse</i>	<i>skulptuuridest</i>

² Samalla tavalla taipuvilla sanoilla tarkoitan viroon ja suomen monikon partitiivissa, illatiivissa (lukuun ottamatta sijapäätteitä) ja elatiivissa helposti rinnastuvia (agglutinatiivisen *i*-monikon muotoja, joiden *i*-loppuinen diftongi muodostuu jälkitavuihin ja on supistumaperäinen (tarkemmin ks. Remes 1995: 113–114 ja 6.1).

³ *Erilainen vartalo* tarkoittaa tässä merkitykseltään, ei fonologiselta rakenteelta erilaista.

Seuraavassa käytetään näistä ryhmistä nimitystä *sanaryhmä*.

Samantavaloisten, samalla tavalla taipuvien ja erivartaloisten, samalla tavalla taipuvien sanojen ryhmiin kuuluvia sanoja ei ole paljon (Tuomi 1980: 133–137, 140–146, 353–356). Sen takia oli samalla tavalla taipuvien sanojen löytäminen testiin melko vaikeaa. Testisanojen valintaa rajoittivat myös sanojen pituus ja sopivuus kävelykierrosta käsittelevään kertomukseen.

Jokaisessa ryhmässä oli mukana yksi yhdyssana sen selvittämiseksi, vaikuttaako sanan pituus tuottamistuloksiin. Samasta syystä kaikki testisanat (yhdyssanoissa yhdyssanan perusosa) olivat kaksitavuisia. Jokaisessa ryhmässä oli myös yksi tekosana. Tekosanat erosivat oikeista sanoista vain alkukirjaimen verran. Tarkoituksena oli selvittää, auttaako tutun sanan taivutusmalli tekosanan taivutuksessa vai ei.

Eri sanaryhmien sanat oli testissä sekoitettu siten, että saman sanaryhmän sanat, yhdyssanat ja tekosanat eivät sijaitsisi lähekkäin. Testiefektin välttäminen ei kuitenkaan onnistunut täydellisesti, ja edelliset sanamuodot saattoivat vaikuttaa seuraavien sanamuotojen tuottamiseen, mutta jollakin tavalla sanat oli järjestettävä.

Monikon partitiivi ja elatiivi olivat testattavina sijamuotoina sen takia, että tiettyjen taivutustyyppien (PS 41 *vieras*-tyyppi ja 48 *hame*-tyyppi) sanojen taivutus on näissä sijamuodoissa ainakin toisessa rinnakkaismuodossa viron ja suomen kielessä samanlaista (lukuun ottamatta viron sijapäätteiden loppuheittoisuutta), esim. vir. *herneid* : *herneist* ja sm. *herneitä* : *herneistä*; vir. *võõraid* : *võõraist* ja sm. *vieraista* : *vieraista*. Partitiivi on keskeinen monikon sijamuoto opetuksenkin kannalta: monissa oppikirjoissa aloitetaan monikon opettaminen partitiivista (ks. esim. Sark 1995, Parviainen & Sander 1998). Viron ja suomen illatiivien sijapäätteet ja astevaihtelusanon aste taas eroavat toisistaan huomattavasti, mutta edellä mainituissa sanaryhmissä muodostetaan viron ja suomen monikon illatiivit (sijapäätteitä lukuun ottamatta) toisessa rinnakkaismuodossa samalla tavalla, esim. vir. *herneisse* ja sm. *herneisiin*; vir. *võõraisse* ja sm. *vieraisiin*. Tämä on siis jonkinlainen kosketuspinta, jota lähdekielen vaikutuksen toimiminen vaatii: molemmissa kielissä on oltava aineksia, joiden välillä voi oppijan mielessä syntyä yhteys (Martin 1999). Suomen *t*-monikko ja viron *de*-monikko rinnastuvat hyvin myös nominatiivissa ja konsonanttivartaloisten sanojen genetiivissä (Remes 1995: 113–115), mutta nämä sijamuodot jäivät monesta syystä tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Monikon nominatiivin muodostaminen on paljolti yksikön muotojen taivuttamisen kaltaista. Monikon genetiivin muodostusta taas ei opeteta virolaisten koulujen C-kielen opetussuunnitelman mukaan (SKAR 1997), sen lukuisten rinnakkaismuotojen käyttö ei ole kohdekielessä suinkaan samanarvoista ja siinä esiintyy suuria sanatyyppittäisiä eroja (ks. luku 3).

Venäjänsuomenoppijoiden tuottamia monikkomuotoja tarkastellen taivutustyyppittäin. Lähtökohtana on tärkeimpänä morfofonologisena vihjeenä toimivat taivutettavan sanan loppuäänne tai -äänteet.

Taivutustestistä on tarkoituksellisesti jätetty pois seuraavat sanat:

- 1) viron ja suomen kielessä samalla tavalla taipuvat yksi- ja kolmitavuiset sanat (esim. *maa, oikea, paperi*);
- 2) sanat, joiden vartalon samanlaisuus viron ja suomen kielessä ei liene opiskelijoille riittävän läpinäkyvä (esim. *mõte* 'ajatus' - *miete*);
- 3) sanat, joiden vartalo on molemmissa kielissä samanlainen, mutta merkitys on kielten erilliskehityksen aikana muuttunut erilaiseksi (esim. *huone, talo, linna*);
- 4) sanat, joiden sanaluokka on virossa ja suomessa eri (esim. *kiire* virossa adjektiivivi);
- 5) sanat, joiden taivutus on vironkielisille oppijoille suomen kielessä tietyssä mielessä marginaalista (monimutkainen ja lähdekieleen verrattuna erilainen taivutus, pieni tai harvinainen sanaryhmä esim. *lyhyt, puuton, käynyt, käsi, kevät, kolmas*);
- 6) sanat, joiden virolaisvastineen taivutus on oppijoiden lähdekieleen käytössä problemaattista: sanojen *öinen, mainen, soinen, voinen, luinen, puinen, jäinen* virolaisvastineiden *öine, maine, soine, võine, luine, puine, jääne* norminmukaisen konsonanttivartaloisen taivutuksen (yks. part. *öist, maist, soist, võist, luist, puist, jäist*; mon. gen. *öiste, maiste, soiste, võiste, luiste, puiste, jäiste*) rinnalle on yleiskielessä kehittymässä vokaalivartaloisen taivutus (yks. part. *öiset, maiset, soiset, võiset, luiset, puiset, jäiset*; mon. gen. *öisete, maisete, soisete, võisete, luisete, puisete, jäisete*);
- 7) nominatiivissa *i*-loppuiset *e*-vartaloiset sanat (SKPS 7 *ovi*-tyyppi), sillä tämän taivutustyyppin sanojen yksikön ja monikon vartalovokaalien suhteet ovat vironkielisten suomenoppijoiden lähdekieleessä erilaisia (vrt. sm. yks. *kivi* : *kiven* : *kiveä* : *kiveen*, mon. *kivet* : *kivien* : *kiviä* : *kiviin*; vir. yks. *kivi* : *kivi*: *kivi* : *kivisse* ~ *kivi*, mon. *kivid* : *kivide* : *kive* : *kividesse*).

Toisessa tehtävässä (ks. liite 1) pyysin oppijoita kirjoittamaan kertomuksen kävelykierroksesta kaupungilla. Matkustaminen, tutustuminen vieraaseen kaupunkiin ja omasta kotikaupungista kertominen on sekä virolaisissa (Sark 1995, Parviainen & Sander 1998) että venäläisissä oppikirjoissa (Milovidova 1999b, 1999c: 77) käsiteltyjä aihepiirejä ja sen takia oppilaille tuttuja. Tarkoitukseni oli selvittää, miten irtosanojen tuottaminen ja samojen sanojen tuottaminen kertomuksessa eroavat toisistaan. Testissä oppijoille annettiin partitiivin, illatiivin ja elatiivin käyttöä vaativia verbejä ja heitä pyydettiin käyttämään testisanoja niiden yhteydessä. Rektio-ongelmien välttämiseksi oli jokaiseen verbiin lisätty vastaavan sijamuodon kysymys (esim. *ostaa mitä?, ihastua mihin?, pitää mistä?*). Molemmissa taivutustestin tehtävissä käytettiin johdonmukaisesti samojen sanojen samoja sijamuotoja, sillä edellisen tutkimuksen (Kaivapalu 1999a) tulokset osoittavat, ettei saman taivutustyyppin sanoja taivuteta irrallisina ja lausekontekstissa aina lainkaan samalla tavalla. Samanlaisessa lausekontekstissakin voivat kaksi saman taivutustyyppin sana antaa erilaisia tuloksia.

Scott Jarvisin yhteistä metodologista viitekehystä varten ehdottamista kontrolloitavista lingvistikista taustamuuttujista (ks. tarkemmin 2.3) ovat siis lähde- ja kohdekielen lingvistisen etäisyyden sekä lingvistisen piirteen prototyyppisyyden ja tunnusmerkkisyyden (ks. luku 3) lisäksi kontrolloitu myös tehtävätyyppi ja kielenkäyttöalue: sekä viron- että venäjänkieliset suomenoppijat suorittivat saman kielenkäyttöalueen samoja tehtäviä.

Lähdekielisten tuotosten keruuta varten laadittu vironkielinen testi (ks. liite 2) oli rakenteeltaan suomenkielisen testin kaltainen: ensimmäisessä tehtävässä pyysin informanteja taivuttamaan irtosanoja monikon partitiivissa, illatiivissa ja elatiivissa, toisessa tehtävässä täytyi kirjoittaa testisanoja käyttäen

kertomus kävelykierroksesta kaupungilla. Molemmissa tehtävissä oli lähtömuotona yksikön nominatiivi. Testissä oli 23 vironkielistä sanaa: 8 sanaa, joilla on viron ja suomen kielessä samanlainen (läheinen) vartalo ja samanlainen (läheinen) taivutus (SVST-ryhmä), ja 7 sanaa, joilla on viron ja suomen kielessä samanlainen (läheinen) vartalo, mutta erilainen taivutus (SVET-ryhmä). Virossa ja suomessa erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien (EVST-ryhmä) suomenkielisten sanojen tilalle laitettiin vironkieliset sanat, joiden fonologinen rakenne muistuttaa vastaavia suomenkielisiä sanoja (esim. sm. *opas* tilalle vir. *koobas*, sm. *ohje* tilalle vir. *vihje*, sm. *patsas* tilalle vir. *kitsas* jne.) ja jotka taipuvat samalla tavalla (sm. *oppaita* : *oppaisiin* : *oppaista*, vir. *koopaid* : *koopaisse* : *koopai*; sm. *ohjeita* : *ohjeisiin* : *ohjeista*, vir. *vihjeid* : *vihjeisse* : *vihjeist*; sm. *patsaita* : *patsaisiin* : *patsaista*, vir. *kitsaid* : *kitsaisse* : *kitsaist*). Tällaisia sanoja oli testissä 8. Kohdekielisten tekosanojen sijasta käytettiin näiden perustana olevia samanrakenteisia todellisia lähdekielisiä sanoja (esim. *n(k)irkas* sijasta *kirgas*, *s(r)yhmä* sijasta *rühm* jne.). Jokaisessa ryhmässä oli mukana myös yksi yhdyssana. Virossa ja suomessa erivartaloisia ja eri tavalla taipuvia sanoja ei otettu vironkieliseen testiin mukaan.

Venäjänkielistä vertailuryhmää pyysin kirjoittamaan äidinkielellään kertomuksen kävelykierroksesta kaupungilla samoja testisanoja venäjäksi käyttäen. Venäjän kielen sijajärjestelmä ja monikon muodostus eroavat itämerensuomalaisen kielten sijajärjestelmästä ja monikon muodostuksesta (ks. tarkemmin 3.1), ja sen takia oli tärkeä selvittää, millaisia venäjän kielen sijamuotoja oppijat käyttävät testisanojen yhteydessä suomen monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin funktioiden ilmaisemiseksi.

Tutkimukseni yksi tavoite oli selvittää, miten suullinen ja kirjallinen prosessointi eroavat toisistaan ja miten prosessointiaika vaikuttaa tuloksiin. Siksi kymmenen vironkielistä ja neljä venäjänkielistä oppijaa suorittivat testin ensimmäisen osan tehtävät eli irtosanojen taivutuksen alussa suullisesti siten, että testitehtävät annettiin nähtäväksi kirjallisesti, oppija sanoi muodostettavat muodot ääneen ja suoritus nauhoitettiin. Valitettavasti suullisen testin vuonna 2002 suorittaneet neljä Tarton Forseliuksen lukion oppijaa eivät olleet ehtineet suomen kielen tunneilla vielä käsitellä monikon illatiivin muodostamista, ja sen takia heidän testivastauksissaan on vain monikon partitiivin ja elatiivin, mutta ei illatiivin muotoja. Kärđlan lukion ja Tartossa vuonna 2001 testin suorittaneiden vastauksissa on monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin muodot. Kahden tai kolmen viikon kuluttua oppijat suorittivat koko testin muiden joukossa uudelleen kirjallisesti. Näin saatuja tuloksia verrattiin toisiinsa.

Testin ensimmäisen osan kirjallisen suorittamisen aikana pyysin yhdeksää vironkielistä ja kolmea venäjänkielistä informanttia ns. ajattelemaan ääneen. Tämän toivoin selvittävän, minkäläisiä taivutusstrategioita oppijat käyttävät muodon tuottamiseen ja pystyvätkö he kuvaamaan sitä. Tavoitteeni oli myös selvittää, miten oppijan lähdekieli ja kohdekielen omaksumisvaihe vaikuttavat taivutusstrategian valintaan. Tällä menetelmällä pyrin saamaan näkyviin tuottamisprosessin ja pääsemään käsiksi mentaalisiin prosesseihin, joista muuten ei saataisi tietoa (Block 1992, Swain & Lapkin 1995). Suullisten testien ja

ääneenajattelujen jälkeen järjestetyt retrospektiiviset haastattelut auttoivat selventämään vastauksia ja syventämään saatavissa olevia tietoja. Sekä ääneenajattelut että haastattelut käytiin oppijoiden äidinkielellä.

Taivutusprosessi voidaan saada osittain näkyviin myös oppijoiden virheiden ja korjausten avulla. Kielivirheet on tavallisesti määritelty tahattomiksi poikkeamiksi normista. Teknisempi määritelmä on esitetty konnektionismin viitekehelyssä, esimerkiksi Schade ja Laubenstein (1993: 86) väittävät, että ”virheitä esiintyy, jos kohdehermosolmun aktivaatio on vähäisempi kuin sen pitäisi olla, ja jokin muu yksikkö valitaan.” Viime vuosikymmenien aikana on psykolingvistiikassa ruvettu puhumaan virheistä kuin hyödyllisistä ja arvokkaista mentaalisten prosessien ja edustusten ulkoisista todisteista. (Hokkanen 2001: 13–14.) Tuottamisprosessia ei voi nähdä virheettömästä tuotoksesta, kun taas virhe saattaa paljastaa lähteensä. Oppijan virheet ovat siis tärkeää tutkimisaineistoa, ikkunoita prosessiin. Erityisesti kielten välisen vaikutuksen selvittämisessä niillä on merkitystä. (Martin 1995: 264.)

Aineisto on kerätty Tartossa kevätlukukausina 2001 ja 2002, Kärklassa syys- ja kevätlukukaudella 2002, Pietarissa kevätlukukaudella 2002 ja syyslukukaudella 2003. Vironkielinen vertailuryhmä osallistui testiin syyslukukaudella 2002, venäjänkielinen vertailuryhmä syyslukukaudella 2003.

Aineiston analyysi on testisanojen ja informanttien pienestä lukumäärästä johtuen pääasiassa kvalitatiivinen. Tavoitteena ei ollut tilastollinen merkitsevyys, sillä se olisi vaatinut Viron yleissivistävien koulujen noin 1500 suomenoppijasta 350–400 oppijan testaamista, eikä niin suurta homogeenista (samanikäistä, samantasoista, yhtä paljon suomea opiskellutta) opiskelijaryhmää ollut mahdollista löytää. Pietarin suomen kielen opetustilanteen ja -sisältöjen perusteellista kartoitusta ja alan historian ja nykypäivän analyysiä ei ollut silloin (Milovidova 2002: 19) eikä ole nytkään. Milovidovan (2002: 20) mukaan opiskelee Pietarissa suomea vieraana kielenä 2500–2800 eri-ikäistä ja eritasoista oppilasta eri opetussuunnitelmien perusteella.

Kummankaan kohderyhmän taivutustestin tulosten analysoinnissa ei ole otettu huomioon vokaalisointuvirheitä eikä klusiilien oikeinkirjoitusvirheitä. Viron yleis- ja kirjakielessä ei ole vokaalisointua, joka on suomelle luonteenomainen piirre; esim. *täna* ’tänään’, *küla* ’kylä’, *kõha* ’yskä’. Vokaalisoinnuttomuuden ja eräiden ääntenmuutosten vuoksi viron fonologisessa järjestelmässä vokaalit *o* (toki tavallinen nimissä ja lainasanoissa), *õ*, *ä*, *ö* ja *ü* voivat esiintyä vain ensi tavussa (Remes 1983: 19). Siksi vironkielinen suomenoppija voi helposti unohtaa diakriittisten merkkien kirjoittamisen sanan jälkitavuuissa.

Klusiilien oikeinkirjoitus eroaa suomen ja viron kielessä huomattavasti. Viron oikeinkirjoituksessa lenisklusiileja *g*, *b*, *d* vastaavat suomen oikeinkirjoituksessa tenuikset *k*, *p*, *t* (vrt. vir. *kangaid* : *kangaisse* : *kangaista* ja sm. *kankaita* : *kankaihin* ~ *-siin* : *kankaista*; vir. *rõngaid* : *rõngaisse* : *rõngaist* ja sm. *(talvi)renkaita* : *(talvi)renkaihin* ~ *-siin* (*talvi*)*renkaista*). Viron ylipitkät geminaattaklusiilit *kk*, *pp*, *tt* kirjoitetaan oikeinkirjoitussääntöjen mukaan pitkän vokaalin, diftongin sekä soinnillisen konsonantin jälkeen viron yleisestä systeemistä (pitkä fortisklusiili yhdellä ja ylipitkä kahdella grafeemilla) poikkeavasti yhdellä grafeemilla (*vil-*

kaid : vilkaisse : vilkaist; tooteid : tooteisse : tooteist). Suomen viroa paljon foneettisemman oikeinkirjoituksen mukaan käytetään samankaltaisissa sanoissa ensimmäisen ja toisen tavun rajalla geminaattaklusiileja *kk, pp, tt* (*vilkkaita: vilkkaihin ~ -siin: vilkkaista; tuotteita: tuotteihin ~ -siin: tuotteista*) (Alvre 1967: 12–13; Palmeos 1981: 113; Remes 1982: 39; 1985: 25, 45–46). Vironkielisille suomenoppijoille klusiilien oikeinkirjoitus on siis ennen kaikkea oikeinkirjoitusongelma, ei astevaihteluongelma. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa (Sulkala 1996: 149) on huomautettu, että vironkielisten suomenoppijoiden astevaihtelusanojen vahvan ja heikon asteen erottamisvaikeudet voivat johtua osittain viron ja suomen oikeinkirjoitusjärjestelmien erilaisuudesta. Taivutustulosten verrattavuuden vuoksi on samaa periaatetta noudatettu myös venäjänkielisten suomenoppijoiden testitulosten tarkastelussa. Oikeinkirjoitus ei ole tämän työn varsinaisen tutkimuskysymys, vaan päähuomio kohdistuu siihen, miten ja millä perusteella oppijat taivutusmuotoa tuottaessaan kombinoivat vartalo-, tunnus- ja pääteaineiksia, jos vartalovaihteluiden lisäksi on valittava myös oikea suffiksialomorfi useampien joukosta.

5.3 Informantit

Tutkimukseni kohderyhmiä on kaksi: vironkieliset ja venäjänkieliset suomea vieraana kielenä opiskelevat lukiolaiset.

Virolaisissa lukioissa opetetaan suomea tavallisesti C- eli kolmantena vieraana kielenä tai valinnaisaineena. Suomea C-kielenä opiskelevat aloittavat suomen kielen opintonsa lukion ensimmäisellä luokalla. Peruskoulun ja lukion opetussuunnitelman sisällön ja jaottelun (mitä, miten ja missä määrin opetetaan) mukaan nominien monikkoa käsitellään (Altsoo 1997: 38) lukion viimeisen luokan toisena lukukautena. Oppijat ovat siinä vaiheessa 17–18-vuotiaita, siis kognitiivisen kehityksensä puolesta nuoria aikuisia (Jaakkola 1997: 68), ja he ovat lukeneet suomea noin 200 tuntia. Termi *aloittelijat* ei tarkoita tässä tutkimuksessa suomen opiskelua vasta aloittaneita oppijoita, vaan viittaa suomea C-kielenä kolmatta lukuvuotta opiskelleihin, jotka ovat aloittelijoita verrattuna suomea valinnaisaineena opiskelleihin *edistyneihin*. Termejä *aloittelijat* ja *edistyneet* ei siis käytetä samassa merkityksessä kuin eurooppalaisessa viitekehityksessä tavallisesti on tapana.

Tutkittavat oppilasryhmät olivat Hiidenmaalta Kärđlan lukiosta ja Etelä-Virosta Tarton B.G. Forseliuksen lukiosta, sillä Pohjois-Virossa voi puhua kielen opiskelusta osittain kohdekielisessä ympäristössä (televisio, radio, sanomalehdet, henkilökohtaiset kontaktit) ja tällöin kielen opiskelussa on siis myös toisen kielen omaksumisen piirteitä. Hiidenmaalla ja Tartossa kyseessä on suomen kielen opetus nimenomaan vieraana kielenä. Vaikka osa molempien koulujen oppijoista oli vierailut lyhytaikaisesti ystävyyskouluissa Suomessa, he olivat keskustelleet vastaanottajien kanssa enimmäkseen englanniksi ja suomen kielen

käyttämisen kokemus oli jäänyt vähäiseksi. Muita kontakteja suomeen kieleen oppijoilla ei ollut.

Tulosten analysoinnissa Hiidenmaan Kärjalan lukion ja Tarton Forseliuksen lukion oppijoiden tuloksia olen käsitellyt yhdessä, sillä he kaikki olivat lukeneet suomea kolmantena vieraana kielenä (C-kielenä) lukion ensimmäiseltä luokalta lähtien saman opetussuunnitelman (SKAR 1997: 30–32) ja saman oppikirjan, Kaare Sarkin (1994–1995) *Yy kaa koo*, mukaan. Kirjalliseen testiin osallistui 10 oppilasta (7 tyttöä ja 3 poikaa) Kärjalan lukiosta ja 10 oppilasta Tarton Forseliuksen lukiosta, heistä 5 (3 tyttöä ja 2 poikaa) kevätlukukaudella 2001 ja 5 (2 tyttöä ja 3 poikaa) kevätlukukaudella 2002. Kaikkiaan kirjalliseen irtosanes testiin osallistui 20 suomea C-kielenä oppijaa, heistä 12 tyttöä ja 8 poikaa. Kertomuksia kirjoitti 17 oppijaa (11 tyttöä ja 6 poikaa). Suulliseen testiin osallistui 2 Kärjalan lukion poikaa, 3 Tarton Forseliuksen lukion tyttöä vuonna 2001 sekä 2 poikaa ja 3 tyttöä vuonna 2002, yhteensä 6 tyttöä ja 4 poikaa. Ääneenajatteluun osallistui 4 tyttöä ja 5 poikaa.

Valinnaisaineen opintojen alku ei ole Viron koulujärjestelmässä tarkasti määritetty. Kärjalan lukion ns. edistyneiden ryhmä oli lukenut suomea kuudennelta luokalta lähtien noin 450 tuntia eli yli kaksi kertaa enemmän kuin C-kielen oppijat. Sen takia heidän tuloksiaan on tarkasteltu erikseen. Myös käytetyt oppikirjat olivat erilaisia: peruskoulussa Taimi Mäntylän oppikirjasarja (1993–1996) *”Aloitamme yhdessä”*, *”Jatkamme yhdessä”* ja *”Juhlimme yhdessä”*, lukiossa Aira Parviaisen ja Klarika Sanderin (1998) *”Löytöretki Suomeen”*. Nominien monikkotaivutusta opetettiin kuitenkin myös edistyneille vironkielisille oppijoille lukiossa systemaattisesti Kaare Sarkin *”Yy, kaa, koo”* mukaan. Edistyneiden ja aloittelevien oppijoiden tuotosten vertaaminen antoi mahdollisuuden tarkastella, miten opiskeluajan pituus (syötöksen määrä) ja kohdekielen osaamisen taso vaikuttavat tuottamistuloksiin, prosessointitapaan ja strategiavalintoihin (Jarvis 2000: 246–247). Ryhmässä oli 12 oppilasta, niistä 7 tyttöä ja 5 poikaa. Testiin osallistui 10 oppilasta: 6 tyttöä ja 4 poikaa.

Kärjalan suomea C-kielenä lukeneista 2 tyttöä ja 1 poika olivat lukeneet A-kielenä eli ensimmäisenä vieraana kielenä saksaa kolmannelta luokalta lähtien ja B-kielenä eli toisena vieraana kielenä englantia kuudennelta luokalta lähtien. Tarton Forseliuksen lukion kevätlukukaudella 2001 testin suorittaneet olivat lukeneet A-kielenä venäjää ja B-kielenä englantia. Kaikki muut sekä edistyneet että aloittelevat vironkieliset oppijat olivat lukeneet A-kielenä englantia ja B-kielenä joko venäjää tai saksaa. Oppijoiden kielitausta oli siis sellainen, että kaikki olivat lukeneet äidinkielen lisäksi vieraana kielenä kahta indoeurooppalaista kieltä: englantia ja saksaa tai englantia ja venäjää.

Vironkielisessä vertailuryhmässä oli 12 Kärjalan lukion toisen luokan 16–17-vuotiasta oppilasta, heistä 4 poikaa ja 8 tyttöä.

Venäjänkielisenä kohderyhmänä ei voinut olla Viron venäjänkieliset lukiolaiset, koska nykyiset oppilaat osaavat yleensä hyvin viroa, eikä sen takia olisi voinut erottaa viro > suomi -siirtovaikutusta mahdollisesta venäjä > (viro >) suomi -siirtovaikutuksesta. Siitä syystä venäjänkieliset kohderyhmät olivat Pietarista koulusta n:o 204, jossa opiskelee noin 1000 7–17-vuotiasta oppilasta. 204.

koulu on suomen kielen opetukseen erikoistunut koulu, jonka opetuksen ja opetussuunnitelmien kehittämisessä on ollut monta vaihetta. Nykyään kaikki opiskelevat kahta vierasta kieltä: ensimmäiseltä luokalta suomea, viidenneltä luokalta englantia. Molemmissa vieraisissa kielissä on erilaajuiset opintokokonaisuudet. Vuodesta 1994 lähtien oppilaat ovat voineet vapaaehtoisena kielenä opiskella myös ruotsia (Milovidova 1999a: 73, 1999b: 292). Äidinkielen ja suomen kielen lisäksi venäjänkieliset oppijat olivat siis samoin kuin vironkieliset oppijatkin lukeneet vähintään yhtä, mutta suurin osaa kahta indoeurooppalaisesta kieltä: englantia ja ruotsia. 204. koulun suomen kielen opetuksessa käytettyjen oppikirjojen ja muiden materiaalien kirjo on monipuolinen: mukana on ollut *finska*- ja suomi toisena kielenä -oppikirjoja, mutta myös oman koulun opettajien laatimia oppimateriaaleja ja oppikirjoja (Milovidova 1999c: 64).

Venäjällä yleissivistävän opiskeluajan pituus on 11 lukuvuotta, ja sen takia lukion viimeisen luokan oppilaat olivat virolaisia hieman nuorempia, 16–17-vuotiaita. Peruskoulun viimeisen luokan, yhdeksännen luokan, oppilaat olivat 15-vuotiaita. Venäjänkielinen edistyneiden ryhmä koostui 20 yhdeksäsluokkalaisesta (13 tyttöä ja 7 poikaa), jotka olivat aloittaneet suomen kielen opiskelun ensimmäiseltä luokalta ensimmäisenä vieraana kielenä. Ennen taivutustestiin osallistumista he olivat lukeneet suomea noin 550 tuntia. Venäjänkielinen aloittelijoiden ryhmä oli 204. koulussa tavallaan poikkeuksellinen: myös he olivat aloittaneet suomen kielen opiskelun ensimmäiseltä luokalta, mutta opettajapulasta ja suomen kielen opetuksen uudelleen järjestämisestä johtuen opiskelu oli jäänyt kesken ja alkanut taas lukion ensimmäiseltä luokalta. 10 oppilaan (7 tyttöä ja 3 poikaa) aloittelijoiden ryhmä oli lukenut suomea, kuten vironkieliset aloittelevat oppijatkin, noin 200 tuntia. Suulliseen testiin osallistui 4 (3 tyttöä ja 1 poika) ja ääneenajatteluun 3 (2 tyttöä ja 1 poika) venäjänkielistä aloittelevaa suomenoppijaa. Venäjänkielinen vertailuryhmä oli peruskoulun yhdeksänneltä luokalta. Eri testitehtäviin osallistuneiden oppijoiden määriä on kokoavasti kuvattu taulukossa 3.

TAULUKKO 3 Eri testitehtäviin osallistuneet oppijamäärät tutkimuksen kohde- ja vertailuryhmittäin

	Kirjallinen irtosanatesti	Kertomukset	Suullinen irtosanatesti	Ääneenajattelut
Vironkieliset	30	27	10	9
edistyneet	10	10		
aloittelijat	20	17	10	9
Venäjänkieliset	30	30	4	3
edistyneet	20	20		
aloittelijat	10	10	4	3
Vironkielinen vertailuryhmä	12	12		
Venäjänkielinen vertailuryhmä		25		

Jarvisin yhteistä metodologista viitekehystä varten ehdottamista oppijoita koskevista taustamuuttujista (ks. tarkemmin 2.3) on siis kontrolloituja kolme: oppilaat ovat suunnilleen samanikäisiä, sosiaalinen, koulutus- ja kulttuuritausta ovat historiallisista ja taloudellisista syistä lähellä toisiaan ja opittavat vieraat kielet ovat molemmissa koulujärjestelmissä samoja. Myös suomen kielen oppimisen motivaatio on sekä vironkielisillä että venäjänkielisillä oppilailta melko korkea, sillä virolaisessa koulussa C-kieli ja valinnaisaine eivät ole pakollisia ja Pietarissa opetetaan suomea vieraana kielenä vain muutamassa koulussa (Milovidova 2002: 20). Kyseessä on siis tavallaan oppijan tai vanhemman vapaaehtoinen valinta. Sekä Virossa että Venäjällä saattavat suomen kielen opiskelun aloittamisen jälkeen opiskelumotivaatioon kielteisesti vaikuttaa toisten oppiainesten iso kokonaistuntimäärä ja englannin kielen ja ATK-tuntien suosio. Sen lisäksi Virossa opiskelumotivaatiota voi heikentää maassa vallalla oleva yleinen käsitys siitä, että kaikki Suomen televisiota seuraavat virolaiset osaavat suomea, joten suomea ei tarvitse opiskella. Opeteltava kieli voi tuntua jopa niinkin tutulta ja helpolta, että oppija omaksuu väärän opiskeluasenteen (Nissilä 2002: 19, 28).

Huomattavasti vaikeampaa on kontrolloida oppijoiden persoonallisuutta ja kielellistä kyvykkyyttä. Testattavien ryhmien opettajien mukaan kaikissa ryhmissä oli kuitenkin suunnilleen tasavertaisesti (noin kolmas osa) niin sanottuja ”hyviä”, ”keskinkertaisia” ja ”heikkoja” oppilaita eli tutkittavat ryhmät olivat tavallisia koululaisryhmiä.

Myös opiskeluajan pituuden suhteen ovat tutkimuksen viron- ja venäjänkieliset kohderyhmät hyvin vertailtavissa. Viron- ja venäjänkielisten aloittelijoiden suomen kielen tuntien määrä on ollut sama. Venäjänkieliset edistyneet oppijat ovat lukeneet suomea noin 100 tuntia vironkielisiä edistyneitä enemmän. Sillä ei todennäköisesti kuitenkaan ole suurta merkitystä, koska ala-asteen alussa edetään opiskelussa huomattavasti hitaammin kuin ala-asteen viimeisellä luokalla. Sekä oppijakohtaisista että lingvistisistä tekijöistä (Jarvis 2000: 260–261) on siis epäsuorasti kontrolloitu syötöksen määrää (syötöksen tyypistä ks. tarkemmin 4.2.2) ja kohdekielen osaamisen tasoa, sillä kumpaakin voidaan tarkastella opiskeluajan pituuden perusteella. On selvää, että yli kaksi kertaa enemmän suomea lukeneet edistyneet oppijat ovat saaneet enemmän syötöstä ja osaavat suomea keskimäärin paremmin kuin aloittelijat, vaikka ryhmien sisällä voi olla melko isoja henkilökohtaisia eroja.

5.4 Hypoteesit

Aiempien tutkimusten tulokset (Martin 1995; Kaivapalu 1998, 1999a, 1999b), opetuskokemus ja tämän työn tutkimuskysymykset johtavat seuraaviin hypoteeseihin:

1. Vironkielisillä suomenoppijoilla on eniten oikeita vastauksia sanoissa, joilla on virossa ja suomessa sama (erittäin läheinen) vartalo ja monikon partitiivissa, illatiivissa ja elatiivissa ainakin yksi samalla tavalla taipuva rinnakkaismuoto.

2. Vironkielisillä suomenoppijoilla on vähiten oikeita vastauksia sanoissa, joilla on virossa ja suomessa samanlainen vartalo, mutta erilainen taivutus.
3. Sanan morfofonologinen kompleksisuus selittää suuren osan venäjänkielisten suomenoppijoiden testisanojen vaikeusjärjestyksestä.
4. Kaksitavuiset sanat tuottavat enemmän oikeita vastauksia kuin yhdyssanat.
5. Tutut sanat tuottavat enemmän oikeita vastauksia kuin tuntemattomat sanat.
6. Todelliset sanat tuottavat enemmän oikeita vastauksia kuin tekosanat.
7. Kirjallisen prosessoinnin tulokset ovat suullisia parempia, prosessointiajan lisääntyminen vaikuttaa positiivisesti tuottamistuloksiin.
8. Vironkieliset oppijat taivuttavat testisanoja kokonaisuutena paremmin kertomuksissa kuin irtosanoina, kun taas venäjänkieliset oppijat onnistuvat paremmin irtosanojen taivutuksessa.
9. Monikkomuotoja tuottaessaan oppijat käyttävät strategioina sanavartalon, monikon tunnuksen ja sijapäätteiden yhdistämistä, muodon tuottamista opittujen sääntöjen avulla ja analogista tuottamista tutun sanan mallin mukaan.
10. Vironkielisten oppijoiden keskeinen strategia on muodon tuottaminen (lähdekielen) tutun sanan mallin mukaan, venäjänkieliset oppilaat puolestaan käyttävät enemmän vartalonmuodostussääntöjä.
11. Vironkieliset edistyneet suomenoppijat uskaltavat aloittelijoita enemmän hyödyntää analogista tuottamista lähdekielen mallin mukaan, sillä he ovat ohittaneet alkuvaiheen tavallisimman ongelmaratkaisutavan, taivuttaa viron sanoja suomen tavalla ja suomen sanoja viron tavalla (Sulkala 1996: 155), ja myös seuraavan vaiheen, jossa kielenoppija olettaa, että toisen kielen malli ei voi olla täysin äidinkielen mallin mukainen ja keksii tilalle jotain erilaista (Nemvalts 1985: 15, Nissilä 2002: 171).

6 VIRONKIELISTEN SUOMENOPPIJOIDEN TAIVUTUSTESTIN TULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen vironkielisten suomenoppijoiden monikkomuotojen taivutustuloksia. Alaluvuissa 6.1–6.4 on tarkoituksena analysoida testisanaryhmien (tarkemmin ks. 5.2) tuloksia erikseen kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä ja kertomuksissa. Jokaisen alaluvun alussa kuvaan sanaryhmää luonnehtivia piirteitä kohdekielen kannalta ja vertaan niitä lähdekielisiin vastineisiin. Vironkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden tuottamistuloksia käsittelen erikseen. Vironkielisten oppijoiden tuottamat kirjallisen taivutustestin vastausvariantit esitän liitteissä: irtosanojen vastausvariantit liitteessä 3 ja kertomusten vastausvariantit liitteessä 5. Liitteissä vastausvariantin jälkeinen numero tarkoittaa kyseisen muodon tuottaneiden oppijoiden lukumäärää, sulkeissa oleva numero niiden oppijoiden lukumäärää, joille sanan merkitys on tuntematon. Oikeiksi olen laskenut kaikki Suomen kielen perus-sanakirjan mallisanojen (PS 1990: XIV–XVII) mukaiset monikkumuodot. Vokaalisointuvirheitä ja klusiilien oikeinkirjoitusvirheitä en ole ottanut huomioon (perusteluista tarkemmin ks. 5.2). Oikeat vastaukset ovat liitteissä lihavoituina; vastaukset, joissa on oikea vartaloallomorfin ja tunnusallomorfin yhdistelmä, mutta väärä sijapäätte, olen lihavoinut ja kursivoinut. Liitteessä 4 vertailen suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotoksia, liitteessä 6 samojen sanojen monikkumuotoja irtosanatestissä ja kertomuksissa. Alaluvussa 6.5 vertailen sanaryhmien tuloksia keskenään.

6.1 Samanlainen vartalo, samanlainen taivutus

Virossa ja suomessa samanvartaloisten ja samalla tavalla taipuvien sanojen ryhmän oletetaan olevan kahden kielen morfologian kosketuspinta. Näiden sanojen taivutuksen pitäisi siis olla vironkielisille suomenoppijoille helpointa (sanaryhmistä tarkemmin ks. 5.2). Tällaisia sanoja oli testissä 30 sanasta 8 (taulukko 4).

TAULUKKO 4 Suomessa ja virossa samanvartaloiset (läheiset) ja samalla tavalla taipuvat testisanat (SVST-sanaryhmä)¹

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.
tuote toode	tuotteita tooteid	tuotteisiin ~ -hin tooteisse	tuotteista tooteist
laine laine	laineita laineid	laineisiin ~ -hin laineisse	laineista laineist
herne ² hernes	herneitä herneid	herneisiin ~ -hin herneisse	herneistä herneist
vieras võõras	vieraita võõraid	vieraisiin (~ -hin) võõraisse	vieraista võõraist
vilkas vilgas	vilkkaita vilkaid	vilkkaisiin (~ -hin) vilkaisse	vilkkaista vilkaist
kangas kangas	kankaita kangaid	kankaisiin (~ -hin) kangaisse	kankaista kangaist
talvi- rengas rõngas	talvi- renkaita rõngaid	talvi- renkaisiin (~ -hin) rõngaisse	talvi- renkaista rõngaist
n(k)irkas kirgas	nirkkaita kirkaid	nirkkaisiin (~ -hin) kirkaisse	nirikkaista kirkaist

Taulukosta näkyy, että toisilleen lähimpinä ovat viron ja suomen partitiivi- ja elatiivimuodot, joissa eroavat vain klusiilien oikeinkirjoitus sekä suffiksien loppuvokaalin esiintyminen suomessa ja puuttuminen virossa. Illatiivissa vastaa viron agglutinatiivista *sse*-sijapäätettä suomessa synkreettinen *siin*- tai *hin*-päätte (Karlsson 1983: 292–293), mutta vartaloallomorfin ja monikon tunnuksen yhdistelmät ovat samanlaisia, lukuun ottamatta klusiilien oikeinkirjoitusta.

Samanvartaloiset ja samalla tavalla taipuvat *as*-loppuiset sanat kuuluvat Suomen kielen perussanakirjan (PS 1990: XVI–XVII) mukaan *vieras*-tyyppiin (41) ja *ex*-loppuiset *hame*-tyyppiin (48). *vieras*-tyypissä on noin 750, *hame*-tyypissä noin 1100 nominia (Tuomi 1980). *vieras*-tyypin on nykysuomessa todettu olevan epäproduktiivinen ja *hame*-tyypin produktiivinen (Martin 1995: 70–72). Suomen kielen tiettyjen taivutustyyppien produktiivisuuden on osoitettu (Nikolajev 2002) toimivan myös suomen kielen ulkopuolella eikä määräytyvän ainoastaan sen morfofonologisten lainalaisuuksien mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että suomenoppijatkin käyttävät kohdekieleessä enemmän produktiivisia kuin epäproduktiivisia taivutusmalleja. Nikolajevin tutkimustulokset ovat osoittaneet selvästi, että produktiivisuuden semioottisen luonteen takia suomalaisten koehen-

¹ Viron ja suomen monikkomuotojen taivutusta vertailevissa taulukoissa (taulukot 4, 16 ja 28) esitän vironkielisten sanojen *de*-monikon muodot vain silloin, kun se on ainoa mahdollinen monikkotyyppi.

² Vaikka suomen *herne* ja viron *hernes* eroavat yksikön sijamuotojen muodostukseltaan (sm. *herne*: *herneen*: *hernettä*, vir. *hernes*: *herne*: *hernes*) ja yksikön nominatiivi antaa erilaisen morfofonologisen vihjeen taivutuksesta, rinnastuvat näiden sanojen viron ja suomen monikkomuodot hyvin.

kilöiden rinnalla myös syntyperäiset venäjänkieliset puhujat suosivat produktiivisia taivutustyyppisiä suomen kielen nomineja taivuttaessaan: *s*-loppuisia tekosanoja taivuttivat sekä suomen- että venäjänkieliset enimmäkseen *ks*-vartaloisina eivätkä *ee*-vartaloisina. Paunosen (1983: 78) mielestä sellaiset taivutustyyppit ovat taivutuskentän ” ’napoja’, jotka pyrkivät vetämään toisia taivutustyyppisiä puoleensa”. Edellisen valossa voisi olettaa, että tässä tutkimuksessa myös vironkieliset suomenoppijat suosivat epäproduktiivisen *vieras*-tyypin taivutuksessa produktiivisia *ks*-vartaloita ja että produktiivisen *hame*-tyypin sanojen taivutustulokset olisivat *vieras*-tyypin sanoja parempia.

Virossa ja suomessa samanvartaloiset ja samalla tavalla taipuvat testisanat ovat nykysuomessa esiintymistaajuudeltaan melko erilaisia. Toisia huomattavasti frekventimpiä ovat *vieras* (Suomen kielen taajuussanaston järjestysnumero 595) ja *tuote* (923), harvinaisempia *herne* (5204) ja *laine* (9466). *kangas* (1225) ja *vilkas* (1557) ovat esiintymistaajuudeltaan lähellä toisiaan, eikä yhdyssanaa *talvi-rengas* löydy SKTS:sta (1979). Yhdyssanan loppuosan *rengas* järjestysnumero on 1626, siis samaa taajuusluokkaa kuin *vilkas*. Tekosanan *nirkas* perustana olevan todellisen sanan *kirkas* järjestysnumero on 1225 samoin kuin sanalla *kangas*. Suomea vieraana kielenä oppivien tuotoksia tarkastellessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että nykysuomen sanafrekvenssiä enemmän vaikuttaa tuloksiin ilmeisesti syötöksessä (eli siis pääasiassa oppikirjoissa ja opettajan puheessa) esiintyvä sanafrekvenssi.

Suomen *s*-loppuiset sanat edustavat kielenoppijan kannalta monitulkin-taista tyyppiä, jossa on useampia hyväksyttäviä monikon partitiiveja: esim. tekosanaa *lirvoas* voidaan oikeutetusti taivuttaa *lirvaseja* (kuten *Carloseja*), *lirvaksia* (kuten *kannaksia*), *lirvaita* (kuten *karvaita*) tai *lirpaita* (kuten *varpaita*) (Niemi et al. 2001: 192). Kilpailumallin (MacWhinney et al. 1984: 129–130; MacWhinney 1990: 71–72) termejä käyttäen (ks. tarkemmin 2.3.) sanan *s*-loppuisuus ei ole muodon tuottajalle vahva eikä luotettava vihje juuri moniselitteisyyden takia: perusmuodon *-s* voi periaatteessa heittää tuotettavan muodon ”taivutusverkon” monille eri ”säikeille” ja kielenoppija saattaa joutua yhtä hyvin oikealle tai väärälle ”säikeelle” (Martin 1990: 97–98).

e-loppuisten sanojen taivutuksessa on sellaisia ”säikeitä” kaksi: *e*-loppuisia sanoja voi taivuttaa monikossa *hame*: *hameita*- tai *nalle*: *nalleja*-tyypin mukaan (Martin 1995: 70). *nalle*-tyypin mukaan taipuvien sanojen lukumäärä on *hame*-tyypin sanoihin verrattuna pieni (Tuomi 1980: 134–176), ja tutkimustulokset (Niemi et al. 2001: 192) osoittavat, että suomenkielisten koehenkilöiden tuotoksissa esiintyy *e*-loppuisten sanojen taivutusvirheitä huomattavan vähän. Sen takia voisi sanojen *e*-loppuisuus olla myös suomenoppijoille *s*-loppuisuutta vahvempi ja luotettavampi vihje. *e*-loppuiset sanat sekoittuvat oppijankielessä kuitenkin helposti erityyppisiin *i*-loppuisiin sanoihin, ja se heikentää *e*-loppuisuuden luotettavuutta vihjeenä (Martin 1995: 71).

Kolmesta taivutustestissä esiintyvistä monikon sijamuodosta (partitiivi, il-latiivi, elatiivi) esiintyy äidinkielisten suomenpuhujien spontaanisessa puheessa (Hokkanen 2001: 100–102) eniten partitiivimuotoja, joissa on suuren frekvenssin takia vähiten virheitä. Partitiivimuotojen esiintymistaajuus muihin sijamuotoi-

hin verrattuna on suuri myös oppikirjoissa, ja usein nominien monikkomuotojen opiskelu aloitetaan nimenomaan partitiivista (Sark 1995, Parviainen & Sander 1998). Partitiivi on kuitenkin monikkumuotojen prosessoinnin kannalta myös haasteellisin: suomenoppijan on vartalovaihteluiden lisäksi valittava oikea suffiksiallomorfi kolmesta. Sekä *vieras-* että *hame-*tyypissä ovat norminmukaisen ja selkeän, mutta ei kovin produktiivisen *itA*-suffiksin ohella periaatteessa mahdollisia myös *-jA* ja *-iA*. Voisi olettaa, että vironkielisten suomenoppijoiden lähdekieli tukisi sekä *vieras-* että *hame-*tyyppisissä testisanoissa³ *itA*-suffiksin käyttöä. Vironkielisten vertailuryhmän testeistä (ks. liite 2) näkyy hyvin, että *vieras-* ja *hame-*tyypin sanojen virolaisvastineissa ainoa mahdollinen partitiivimuoto on *id*-loppuinen eikä muita vastausvariantteja voikaan esiintyä. Kohdekielen prosessoinnissa on tietysti todennäköistä, että selkeä, yleinen ja produktiivinen *jA*-suffiksi saattaa pyrkiä kilpailemaan *itA*-suffiksin kanssa.

Paikallissijat aiheuttavat äidinkielisten suomenpuhujien spontaanisessa puheessa melko homogeenisena ryhmänä enemmän virheitä kuin niiden frekvenssi edellyttäisi. Ainoa poikkeus on illatiivi, jonka erilaiset suffiksiallomorfit verrattuna toisiin paikallissijoihin näyttävät lisäävän muotojen havaittavuutta. Äidinkielisten suomenpuhujien tuotoksissa esiintyy virheitä illatiivimuodoissa enemmän kuin partitiivissa ja vähemmän kuin toisissa paikallissijoissa. (Hokkanen 2001: 101).

Monikon illatiivissa kuten partitiivissakin suomennoppijan on valittava kolmen suffiksiallomorfin välillä, mutta kaksi näistä, yleiskielessä vapaassa vaihtelussa olevat *isiin-* ja *ihin-*suffiksit, toimivat taivutusprosessissa samalla tavalla eli liittyvät samaan vartaloallomorfiin. Molemmat suffiksit ovat sekä *vieras-* että *hame-*tyypissä norminmukaisia, vaikka suomen yleiskielen käytössä suositaan sellaisissa kaksivartaloisissa nimityytypeissä kuin *vieras-*tyyppi ja *hame-*tyyppi ylivoimaisesti *isiin-*suffiksia ja *ihin-*suffiksin käyttö on erittäin rajallista (Itkonen 1979: 67). Norminmukaisen suffiksin ohella on periaatteessa mahdollista, että kielenoppija valitse myös *iin-*suffiksin, mutta se ei ole niin selkeä eikä helposti havaittavissa kuin edelliset. Tämä tekee kielenoppijan kannalta suffiksiallomorfin valinnan partitiiviin verrattuna suppeammaksi, virhemahdollisuus vähenee ja siten oppijalta voisi odottaa parempia taivutustuloksia kuin partitiivissa. Toisaalta taas viron ja suomen monikon illatiivin muodostus eroaa testattujen sijamuotojen monikonmuodostuksesta eniten, ja sen takia voisi olettaa, että monikon illatiivin tuottamistulokset ovat partitiivin ja elatiivin tuottamistuloksia heikompia.

Monikon elatiivi on taivutusmuotojen prosessoinnin kannalta kolmesta sijamuodosta helpoin, sillä valittavia suffikseja on vain yksi, *-istA*, ja sekin on vironkielisille suomenoppijoille lähdekielen tukema. Näin ollen voisi monikon elatiivissa edellyttää parhaita tuottamistuloksia.

³ Viron fonotaktiset säännöt sallivat diftongin vain kolmannen kvantiteettiasteen muotojen toisessa tavussa. Ensimmäisen ja toisen kvantiteettiasteen muotojen toisessa tavussa se ei ole mahdollinen. *hame-*tyyppisten testisanojen virolaisvastineiden monikkomuodot ovat kaikki kolmannessa kvantiteettiasteessa (tarkemmin suomen yhtenäisen *hame-*tyypin virolaisvastineiden jakautumisesta eri taivutustyyppisiin ks. Remes 1995: 114).

Suomenkielisten testisanojen virolaisvastineet ovat Eesti keele sõnaraamatun ÕS (1999: 18–25) mukaan 33 *ratas-kallas*-tyypissä (ÕS 1976 mukaan 32 *vilgas*- ja 34 *võõras*-tyypissä) ja 31 *mõte-hinne*-tyypissä (ÕS 1976 mukaan 30 *aine*- ja 28 *saade*-tyypissä). Suomessa *hame*-tyypissä oleva *herne* on virossa nominatiivin s- loppuisuuden takia sijoittunut *ratas-kallas*-tyyppiin. *ratas-kallas*-tyypissä on noin 2500 sanaa, *mõte-hinne*-tyypissä noin 950 (Hinderling 1979). Nykyvirossa molemmat taivutustyytit ovat Kristiina Krossin (1984: 29) mukaan puoliproduktiivisia,⁴ eli niihin ei tule lisää uusia lainasanoja, mutta kielessä esiintyy tämän tyyppisiä keinotekoisia neologismeja.

Eesti kirjakeele sagedussõnastik noudattaa rakenteeltaan hieman erilaisia periaatteita kuin Suomen kielen taajuusanasto: sanakirjasta löytyvät vain tuhannen frekventimman sanan tarkat järjestysnumerot (EKKSS 2002: 9–16). SVST-ryhmän testisanojen virolaisvastineista on tuhannen frekventeimman sanan joukossa *võõras* (järjestysnumero 689; 379 esiintymistä miljoonan sanan joukossa). Kaikki muut SVST-ryhmän testisanojen virolaisvastineet (paitsi *kirgas*) ovat kymmenen tuhannen frekventeimman sanan joukossa seuraavassa keskinäisessä järjestyksessä: *laine* (92 esiintymistä), *toode* (56), *rõngas* (18), *hernes* (15), *vilgas* (9), *kangas* (8). SVST-ryhmän sanojen taajuus on siis kokonaisuutena lähde- ja kohdekielessä suurin piirtein sama: kaikki testisanat ja niiden virolaisvastineet (paitsi *kirgas*) mahtuvat esiintymistaajuudeltaan ensimmäisen kymmenen tuhannen sanan joukkoon, myös SVST-ryhmän frekventein sana on molemmissa kielissä sama, hieman eroja on vain sanaryhmän testisanojen keskinäisessä järjestyksessä.

Suomen *e^x*-nominien virolaisvastineita taivutetaan nykyvirossa ensimmäisen tavun rakenteesta riippuen useamman taivutusmallin mukaan (Remes 1986: 120–122; 1995: 70–71). Pitkäensitavuisessa *mõte-hinne*-tyypissä käytetään monikon partitiivissa agglutinatiivisia *id*-loppuisia muotoja (*toode* : *tooteid*; *laine* : *laineid*). Monikon illatiivissa ja elatiivissa esiintyvät rinnakkain agglutinatiivinen *de*-monikko (*toodetesse* : *toodetest*; *lainetesse* : *lainetest*) ja agglutinatiivinen *i*-monikko (*tooteisse* : *tooteist*; *laineisse* : *laineist*).

Osassa lyhytensitavuisista *e^x* -loppuisista nomineista käytetään synkreetistä *sid*-loppuisista monikon partitiivia⁵ (*mure* : *muresid*; *vene* : *venesid*) sekä illatiivissa ja elatiivissa vain agglutinatiivista *de*-monikkoa (*muredesse* : *muredest*; *venedesse* : *venedest*). Osa lyhytensitavuisista *e^x* -loppuisista nomineista on siirtynyt ekspansiiviseen *me*-vartaloiseen taivutustyyppiin (*side* : *sidemeid* : *sidemetesse* ~ *sidemeisse* : *sidemetest* ~ *sidemeist*). Jos ottaa huomioon, että sen lisäksi *e*-loppuisia adjektiiveja voi taivuttaa *da*-vartaloisen (*tore* : *toredaid* : *toredatesse* ~ *toredaisse* : *toredatest* ~ *toredaist*) mallin mukaan, on selvä, että virossa toisin kuin suomessa

⁴ Virolaisessa ja suomalaisessa kielitieteessä on erilainen perinne produktiivisuuteen liittyvien termien käytössä. Kristiina Kross puhuu *produktiivsetest* ja *poolproduktiivsetest* muuttuüpidest 'produktiivisista ja puoliproduktiivisista taivutustyypeistä'. Suomenkielisessä kirjallisuudessa tilanne ei ole kovin vakiintunut: yleensä esiintyvät termit *produktiivinen* ja *ei kovin produktiivinen*. Tässä tutkimuksessa on termejä *puoliproduktiivinen* ja *ei kovin produktiivinen* käytetty synonyymeinä.

⁵ Viron taustaltaan analogisesta *sid*-partitiivista ks. enemmän esim. Hint 1986, Remes 1995: 112–113.

sanan *e*-loppuisuus on heikko morfofonologinen vihje ja johtaa enemmän kuin yhdelle taivutusreitille.

Myös viron *s*-loppuisia sanoja taivutetaan monella tavalla. Testisanojen vastineiden käänteisessä astevaihtelussa olevan *ratas-kallas*-taivutusmallin (*ratas* : *rattaid* : *ratastesse* ~ *rattaisse* : *ratastest* ~ *rattaist*; *kallas* : *kaldaid* : *kallastesse* ~ *kaldaisse*; *kallastest* : *kaldaist*) ohella esiintyy *s*- : *se*-loppuinen taivutus, jossa sanat sijoittuvat vartalon kvantiteetista ja tavuluvusta riippuen monikon partitiivin ja siihen pohjautuvien monikkomuotojen mukaan kolmeen paradigmatyyppiin (Erelt & Saari 1985: 21–28; Remes 1995: 71–72; Hint 1997: 254–263): *peegeldus* : *peegeldusi* : *peegeldusisse* : *peegeldusist*; *tehas* : *tehaseid* : *tehaseisse* : *tehaseist*; *raskus* : *raskusi* ~ *raskuseid* : *raskusisse* ~ *raskuseisse* : *raskusist* ~ *raskuseist*. Monikon illatiivissa ja elatiivissa esiintyy yleisimmän agglutinatiivisen *de*-monikon rinnalla enemmän agglutinatiivinen *i*-monikko, vartalomonikon muodot ovat harvinaisempia. Tätä väitettä vahvistavat vironkielisen vertailuryhmän taivutustestit, joista ilmenee, että viron pitkäensitavuisissa *mõte-hinne*-tyypisissä testisanoissa ja käänteisessä astevaihtelussa olevissa *ratas-kallas*-tyypisissä testisanoissa käytetään agglutinatiivista *i*-monikkoa lähes yhtä yleisesti kuin agglutinatiivista *de*-monikkoa.

Merkittävä on sellainenkin seikka, että virossa sanan tavuluvun, erityisesti ensitavun rakenteen ja siitä johtuvan kvantiteetin rooli morfofonologisena vihjeenä on suomea paljon tärkeämpää (Peebo 1997: 13). Todennäköisesti eri morfofonologiset vihjeet liittyvät äidinkielen puhujan kielitajussa tietyiksi malleiksi, jotka ovat kohdekielen taivutusprosessin taustalla ja vaikuttavat siihen myönteisesti (positiivinen lähdekielen vaikutus) tai kielteisesti (negatiivinen lähdekielen vaikutus) sen mukaan, ovatko lähde- ja kohdekielen mallit samantaisia vai ei. Sen takia taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavien tekijöiden taulukossa (taulukko 5) ei ole esitetty lähdekielen morfofonologisen vihjeen vahvuutta, vaan lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhde. Kohdekielen prosessoinnin kannalta on olennaisempaa, onko taivutusprosessin taustalla yksi vai monta lähdekielen taivutusmallia, joita oppija voi käyttää analogisesti tavoitemuodon kannalta oikein tai väärin.

Kuvaan kokoavasti SVST-ryhmän sanoja taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavien tekijöiden kannalta taulukossa 5, jossa + merkitsee tekijän selvää ja vahvaa esiintymistä, – tekijän heikkoutta tai puuttumista, + – tekijän keskimääräistä esiintymistä.

TAULUKKO 5 SVST-sanaryhmän monikkomuotojen taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät

Tekijä	<i>vieras</i> -tyyppi	<i>hame</i> -tyyppi
Lähde- ja kohdekielen sanojen merkityksen ja vartalon äänneasun samanlaisuus	+	+
Lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuus	Mon. part. + Mon. illat. + - Mon. elat. +	Mon. part. + Mon. illat. + - Mon. elat. +
Kohdekielen taivutusmallin produktiivisuus	-	+
Lähdekielen taivutusmallin produktiivisuus	-	-
Testisanojen frekvenssi kohdekielessä Suomen kielen taajuussanaston mukaan	<i>vieras</i> + <i>vilkas</i> + - <i>kangas</i> + - <i>(talvi)rengas</i> + - <i>n(k)irkas</i> + -	<i>tuote</i> + <i>laine</i> - <i>herne</i> -
Testisanojen virolaisvastineiden frekvenssi Eesti kirjakeele sagedussõnastikun mukaan	<i>võõras</i> + <i>vilgas</i> - <i>kangas</i> - <i>kirgas</i> ⁶ <i>hernes</i> + -	<i>toode</i> + - <i>laine</i> + -
Morfologisen vihjeen vahvuus kohdekielessä	-	+ -
Lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhde	<i>moni-moni</i>	<i>moni-yksi</i>
Mahdollisten taivutusallomorfien määrä kohdekielessä (mon. part., illat., elat.)	3 - 3 - 1	
Kohdekielen taivutusmallin suffiksin vahvuus Mon. part. Mon. illat. Mon. elat	<i>-jA</i> +, <i>-itA</i> + -, <i>-iA</i> - <i>-isiin</i> +, <i>-ihin</i> +, <i>-iin</i> - <i>-istA</i> +	

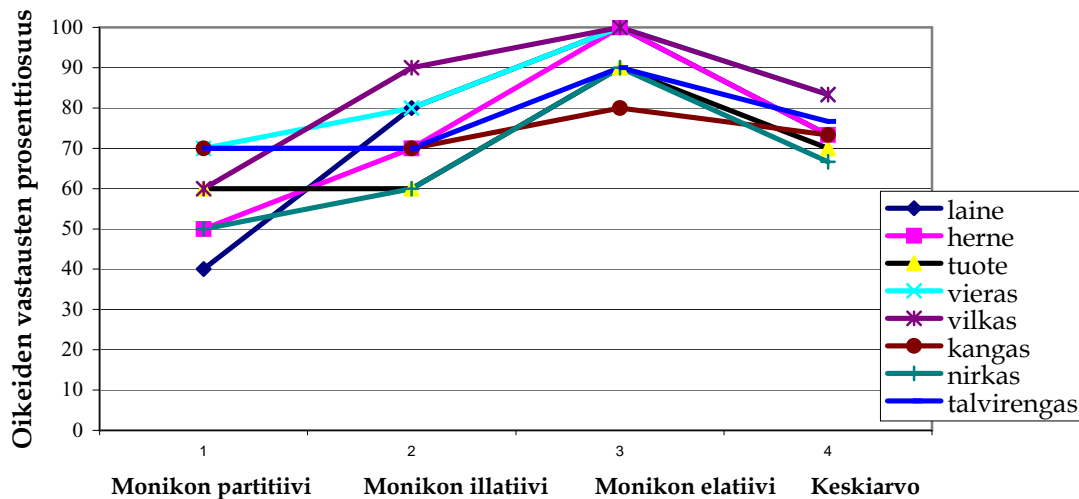
6.1.1 Kirjallinen irtosanatesti

Edistyneet

Vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat kirjallisessa irtosanatestissä taivutaneet suomessa ja virossa samanvartaloisia ja samalla tavalla taipuvia sanoja (seuraavassa SVST-ryhmä) melko tasavertaisesti⁷ (kuvio 5).

⁶ *kirgas* ei esiinny EKKSS:n kymmenen tuhannen frekventeimmän sanan joukossa.

⁷ SVST-sanaryhmän taivutustuloksia kuvaavat käyrät ovat kuviossa 5 tulosten tasavertaisuuden takia osittain päällekkäisiä. Osittaista päällekkäisyyttä esiintyy myös muiden sanaryhmien tuloksia kuvaavissa kuvioissa.

KUVIO 5 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisen irtosanatestin SVST-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus

Kuviosta käy ilmi ensisijaisesti kolme seikkaa:

- 1) kaikkien SVST-ryhmän sanojen (mukaan lukien myös tekosana ja yhdyssana) tuottamistulosten oikeiden vastausten prosenttiosuus on odotuksenmukaisesti korkea;
- 2) yksittäisten sanojen tuottamistulokset eroavat keskenään vähän;
- 3) eroa on eri sijamuotojen välillä.

SVST-ryhmän kaikkien sanojen kolmen sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo on 75,0 %, todellisten sanojen kolmen sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo vaihtelee 83,3 %:n ja 70,0 %:n välillä (*vieras* ja *vilkas* 83,3 %; *kangas*, *herne* ja *laine* 73,3 %; *tuote* 70,0 %). Yhdys-sanaa *talvirengas* on taivutettu yhtä hyvin kuin yhdistämättömiä sanoja: oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo on 76,7 %. Tämä on odotuksenmukaista, sillä vironkielinen suomenoppija tietää äidinkieltensä perusteella, että yhdyssanoissa taipuu vain perusosa, ja usein on testipapereihin kirjoitettukin ainoastaan se.

Tekosanan *nirkas* keskiarvo on saman ryhmän todellisia sanoja hieman matalampi (66,7 %), mutta kuitenkin suhteellisen korkea. Se on verrattavissa esimerkiksi todellisiin testisanoihin *kohde* ja *musiikkiliike*, joiden oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo on sama. Oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvon perusteella laaditussa testisanojen paremmuusjärjestyksessä *nirkas* sijoittuu 14.-16. sijalle eli keskelle.

Tekosanan taivutuksen tulokset näyttävät siis osoittavan, että edistyneillä oppijoilla lähdekielen malli siirtyy kohdekielen melko hyvin silloinkin, kun sanan merkitystä ei tiedetä. Vain yksi vastaaja luuli, että *nirkas* on *lumikko* (*lumikko* on viroksi *nirk*), toiset eivät kirjoittaneet mitään, mutta tekosanan taivutustulokset ovat edistyneillä oppijoilla suurin piirtein verrattavissa saman sanaryhmän todellisten sanojen tuloksiin. Tämä tarkoittaa, että tekosanaisuus on SVST-ryhmässä vironkielisille edistyneille oppijoille vain hiukan vaikeuttava tekijä.

Myös todellisten sanojen joukossa on oppijoille merkitykseltään vieraita sanoja. Jos kaikki tekosanan vastausvariantit ja todellisten vieraiden sanojen vastausvariantit yhdistetään ryhmään ”vieraat sanat” ja lasketaan näiden oikeiden vastausten prosenttiosuus vastausten kokonaismäärästä, on tulos seuraava (taulukko 6).

TAULUKKO 6 SVST-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus edistyneiden vironkielisten suomenoppijoiden (n=10) irtosanatestin vastauksissa

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä Keskiarvo	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on tuttu	35	43,8	39	48,8	48	60,0	122	50,8
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	12	15,0	19	23,8	27	33,8	58	24,2

Taulukosta näkyy, että SVST-ryhmän tuttuja sanoja on taivutettu vähän yli kaksi kertaa paremmin kuin vieraita sanoja. Tämä näyttää olevan ristiriidassa tekosanan taivutuksen tulosten kanssa: tekosanan taivutustulosten perusteella käy ilmi, että lähdekielen malli siirtyy kohdekieleen merkityksestä riippumatta, mutta samanaikaisesti sanan merkityksen tunteminen näyttää vaikuttavan huomattavan myönteisesti taivutustuloksiin. Jotta voisi perusteellisemmin analysoida muodon ja merkityksen suhdetta, täytyy tarkastella myös virossa ja suomessa erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien sanojen (EVST-ryhmä) tuottamistuloksia. EVST-ryhmän tuloksia analysoidaan alaluvussa 6.2.

Eri sijamuotojen taivutustulosten välillä on selviä eroja. Haasteellisimmaksi osoittautuu monikon partitiivi: kaikkien sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuuskien keskiarvo on 50,8 %. Testivastauksista (ks. liite 3) näkyy, että keskenään kilpailemassa ovat tässä sanaryhmässä sekä lähde- että kohdekielessä norminmukainen *itA*-loppuinen ja kohdekielisissä kaksitavuisissa vartaloissa yleisin ja produktiivisin *jA*-loppuinen partitiivi, joka ei kuitenkaan norminmukaisesti esiinny tämän ryhmän sanoissa. Kaikissa *vieras*-tyypin sanoissa, myös yhdyssanassa ja tekosanassa, oppijoilla on taipumus suosia *itA*-suffiksia. *hame*-tyypin sanoissa suffiksien kilpailu on hieman tasavertaisempaa. Näyttää siltä, että edistyneiden oppijoiden tuotoksissa *itA*-suffiksi on alttiimpi siirtymään *vieras*-tyypin kuin *hame*-tyypin sanoihin. Selitys löytynee oppijoiden lähdekielen ja kohdekielen vertailusta. *vieras*-tyypin ohella on sekä lähde- että kohdekielessä muutamia erilaisia *s*-loppuisia taivutusmalleja eli lähde- ja kohdekielen suhde on tässä tapauksessa monen suhde moneen. *hame*-tyypin virolaisvastineet ovat jakautuneet ensimmäisen tavun rakenteesta riippuen muutama taivutus-tyyppiin. Kohdekielen ilmiölle on lähdekielessä siis muutama eri vastine eli lähde- ja kohdekielen suhde on monen suhde yhteen. Vaikka taivutus on melko pitkälle sanakohtaista eikä testisanojen virolaisvastineissa ole enempää kuin yksi partitiivimahdollisuus, voi olettaa, että lähdekielen muutaman läheisen paradigman olemassaolo kuitenkin vaikuttaa sekoittavasti tuotoksiin. Aikaisemminkin tutkimuksissa (Nissilä 2002: 171) on todettu, että läheisen sukukielen op-

piminen ei noudata samoja yleisiä linjoja, joita kontrastiivisessa tutkimuksessa on osoitettu tylogisesti erilaisen kielen oppimisesta. Kontrastiivisessa kielen tutkimuksessa oletetaan, että kaikkein vaikeimpia ovat tapaukset, joissa lähdekielen ilmiölle on kohdekielessä kaksi (monta) eri vastinetta. Nissilän sanastotutkimuksen mukaan nämäkin tapaukset tuottivat oppijoille vaikeuksia, mutta vielä vaikeammiksi osoittautuivat päinvastaiset tapaukset eli sellaiset, joissa kohdekielen ilmiölle on lähdekielessä kaksi (monta) eri vastinetta. Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden monikkomuotojen irtosanatestin tuottamistulosten perusteella voi väittää, että sama pätee myös läheisten sukukielten morfologiassa.

Merkittävä on sellainenkin seikka, että *-itA* liitetään tavoitemuodon kannalta ainoastaan oikeaan vartaloallomorfiin, kun taas *-jA* voi liittyä erilaisiin tavoitemuodon kannalta sekä oikeisiin että väärin vartaloallomorfeihin (*tuoteja - tuotija, vieraja - vierasja, vilkaja - vilkoja, talvirengaja - talvirenkoja, nirkaja - nirkoja*). Sanoissa *herne, laine* ja tekosanassa *nirkas* esiintyy myös *iA*-loppuisia partitiivimuotoja: kaksi vastaajaa on tuottanut muodon *lainia*, yksi *hernia* ja yksi *nirkia*, mutta tuloksista käy selvästi ilmi, että *iA*-suffiksi ei pysty tässä sanaryhmässä kilpailemaan *itA* eikä *jA*-suffiksin kanssa.

Monikon illatiivin taivutustulokset ovat SVST-ryhmässä partitiivia huomattavasti parempia: kaikkien sanojen oikeiden vastausten prosentiosuuksien keskiarvo on 72,5 %. Myös erilaisia vastausvariantteja esiintyy enemmän. Vaikka käytettyjen vartaloallomorfien lukumäärä ei ole suurempi kuin partitiivissa, antavat synkreettiset suffiksiallomorfit ilmeisesti kielenoppijalle enemmän mahdollisuuksia erilaisiksi vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmiksi (tarkemmin ks. liite 3).

Vironkielisille suomenoppijoille *ihin* näyttää olevan *isiin*-suffiksia selvempi monikon illatiivia ilmaiseva suffiksi: *isiin*-suffiksia suosittiin vain *tuote-* ja *vieras-*sanassa, *herne-*sanassa esiintyi molempia suffikseja yhtä paljon. Tällaiseen suffiksin valintaan voi vaikuttaa osaltaan pitkän vokaalin mahdottomuus viron jälkitavuuksissa⁸. Sekä *hin-* että *isiin-*päätettä liitettiin myös yksikön vartaloon: *tuotehin; hernehin, hernesiin; vierahin; kangahin*. MacWhinneyn väitteen (1978: 9-16) mukaan ensikieltä omaksuessaan lapsi välttää lisäämästä päätettä (tai tunnusta) vartaloon, jossa jo näyttäisi olevan tarvittava pääteaines. On mahdollista, että samaa tapahtuu, jos oppija pitää synkreettisessä päätteessä esiintyvää *i*-äännettä epämääräisenä monikon tunnuksena ja välttää sen takia selvän *i*-tunnuksen lisäämistä vartaloon. Muutamat oppijat olivat monikon illatiivin sijasta muodostaneet (klusiilien oikeinkirjoitusta lukuun ottamatta) norminmukaisen yksikön genetiivin muodon: *tuoteen, laineen, herneen, vieraan, vilkaan, kankaan*. *iin*-suffiksia oli käyttänyt vain yksi vastaaja tekosanassa *nirkas*: *nirkiin*.

Eniten oikeita vastauksia tuotettiin monikon elatiivissa: kaikkien sanojen oikeiden vastausten prosentiosuuksien keskiarvo on 93,8 %. On selvä, että jos kohdekielessä ei ole sanoilla useita rinnakasmuotoja, pääsee lähdekielen malli

⁸ Tästä ja seuraavista viron fonologian vaikutukseen liittyvistä ajatuksista kiitän Joensuun yliopiston suomen ja viron kielen lehtoria Hannu Remestä.

vapaasti vaikuttamaan niin, että lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuudesta on kielenoppijalle hyötyä.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin taivutustulokset ovat hyvä esimerkki siitä, miten lähdekielen siirtovaikutus toimii yhdessä muiden taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden kanssa ja miten oppijan kohdekielen järjestelmää muokkaavat ratkaisevasti vihjeiden havaittavuus (*perceivability*) ja tunnistettavuus (*assignability*) sekä kohdekielen piirteiden yleistäminen (MacWhinney 1990: 76). Sekä suomen partitiivin että elatiivin muodostus on samanlaista kuin oppijoiden lähdekieleessä, mutta partitiivissa on lähdekielisen suffiksin ohella kilpailevana tekijänä selkeä ja produktiivinen, vaikka SVST-sanaryhmässä normivastainen, kohdekielinen suffiksi, joka rajoittaa lähdekielisen suffiksin käyttöä ja heikentää taivutustuloksia. Elatiivissa sellaista rajoittajaa ei ole ja SVST-sanaryhmän testisanoja on taivutettu lähes sataprosenttisesti oikein. Illatiivissa puolestaan puuttuu lähdekielen vaikutus sijapäätteen valintaan (vaikka se esiintyy vartalon ja tunnuksen yhdistelmässä); kilpailemassa ovat norminmukaiset kohdekieliset suffiksit, ja se tuottaa partitiivia parempia tuloksia.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän taivutustulokset osoittavat, että kohdekielen taivutusmallin produktiivisuus ei vaikuta taivutuksen tuloksellisuuteen: oppijat eivät taivuttaneet epäproduktiivisen *vieras*-tyypin sanoja kohdekielisen produktiivisen *ks*-mallin mukaan vaan lähdekielisen epäproduktiivisen *ratas-kallas*-tyypin mukaan. Epäodotuksenmukaisesti olivat kohdekielisen produktiivisen *hame*-tyypin sanojen taivutustulokset epäproduktiivisen *vieras*-tyypin sanoja heikompia, mikä puhuu taas sen puolesta, että lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuus voittaa taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden kilpailussa kohdekielen mallien produktiivisuuden.

Lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuus neutraloi myös morfofonologisen vihjeen heikkouden tai vahvuuden: *vieras*-tyypin sanojen *s*-loppuisuus ei aiheuttanut monia taivutusvirheitä, ja tulokset olivat parempia kuin *e*-loppuisissa *hame*-tyypin sanoissa, vaikka *e*-loppuisuus on *s*-loppuisuutta vahvempi morfofonologinen vihje.

Nykysuomen sanojen frekvenssillä ei näytä olevan vaikutusta taivutustuloksiin. Parhaiten on SVST-ryhmän sanoista taivutettu sanoja *vieras* ja *vilkas*, joista *vieras* on sanaryhmän frekventein, mutta *vilkas* esiintymistäajuudeltaan neljäs. Toiseksi frekventeimman sanan *tuote* taivutustulokset ovat SVST-ryhmän todellisista sanoista heikoimpia. Suomi vieraana kielenä -opetuksen kannalta tällainen tulos on odotuksenmukainen, sillä oppilailta ei ole kontakteja kohdekieleen ja suomen kielen sanafrekvenssiä enemmän vaikuttaa ilmeisesti tuloksiin luokkahuonetilanteen, varsinkin oppikirjojen ja muiden oppimateriaalien, sanafrekvenssi.

Taivutustestin tuotosten perusteella voi olettaa, että yksi vironkielisten suomenoppijoiden käyttämistä prosessointistrategioista nominien monikkomuotoja muodostettaessa on yhdistäminen. Usein tavoitemuodon kannalta väärän vartaloallomorfin valinta näyttää aiheuttavan väärän tunnus- ja pääteallomorfin valinnan ja/tai päinvastoin (Martin 1995: 174–176). Kyse on siis pikem-

min väärästä vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfin yhdistelmästä. Tällaiset yhdistelmät ovat melko systemaattisia, ne esiintyvät yleensä samoilla koehenkilöillä saman sanan useammassa sijamuodossa:

nirkia : nirkiin;
lainia : lainihin : lainista;
tuotia : tuotihin : tuotista

Äidinkieleltään suomenkielisen kielenkäyttäjän sananmuotojen varastointia ja prosessointia käsittelevä SAID-malli (Niemi et al. 1994) näyttäisi selittävän melko hyvin myös suomenoppijoiden edellä mainittujen esimerkkisarjojen säännönmukaisuutta: kielenoppija valitsee yhden vartaloallomorfin ja yhdistää siihen yhden tunnusallomorfin ja yhden päätteallomorfin (tai synkreettisen allomorfin). Tulos voi olla yhtä hyvin norminmukainen tai -vastainen, eikä tuotoksen norminmukaisuutta voi saada selville ilman korjaavaa palautetta. Samaa vartaloallomorfia käytetään muissakin testattavissa sijamuodoissa ja yhdistetään siihen vastaavat tunnus- ja päätteallomorfit, niin että muodostuu jonkinlainen uusi (epätäydellinen) paradigma, joka voi tietysti olla myös testiefektin aiheuttama. Tällaisia paradigmoja voi olla enemmänkin kuin yksi, ja niissä voi esiintyä sekä norminmukaisia että -vastaisia sananmuotoja.

Edellä mainituissa esimerkeissä näyttää olevan kyse MacWhinney'n morfologian omaksumismallin uuden muodon omaksumiseen liittyvän prosessoinnin toisesta omaksumisjaksosta (MacWhinney 1978: 9–16): lapsi (oppilas) oppii morfeemin useita allomorfeja, mutta hän ei vielä osaa valita allomorfien välillä ja yhdistämisen tulos on väärä. Tällaista käsitystä tukisi opetuskäytäntökin: perinteisessä suomi vieraana kielenä -opetuksessa näytetään oppijalle sääntöjen avulla, miten vartaloallomorfeja muodostetaan perusmuodosta, että niin sanan vartalolla kuin suffikseilla voi olla muutamia eri allomorfeja ja ne yhdistetään muotoja tuottaessa, vaikka ei käytettäisi selitettäessä sääntöjä ja kielioppitermejä (ks. esim. Sark 1994, 1995). Sääntöpohjaisuus toimii siis opetuksessa tavallaan yhdistämisen lähtökohtana (ks. myös 4.2.2).

Oppijoiden tuotosten perusteella (suomea äidinkielenään puhuvien samantyyppisistä tuotoksista ks. Hokkanen 2001: 103–105) ei ole kuitenkaan aina mahdollista päättää, muodostaako oppilas tarvittavan (vartalo)allomorfin opittuja sääntöjä käyttäen vai onko se poimittu syötöksestä ja jäänyt muistiin sellaisenaan. Selvänä yhdistämisprosessina voi käsitellä vain ns. agglutinatiivisia virheitä, joissa taivutusallomorfi on liitetty suoraan yksikön nominatiiviin (*vieras+ja, tuote+ja; tuote+hin, herne+hin, herne+siin*), jonka on osoitettu suomenkielille olevan psykolingvistisesti todellinen nominien perusmuoto (Niemi et al. 1994). On uskottava, että tällaisissa tapauksissa oppijat eivät ole käyttäneet sanamuodon prosessoinnissa minkälaisia sääntöjä.

Sääntöihin pohjautuva prosessointi on todennäköistä silloin, kun sanamuodostuksessa käytetään kohdekielellä olemattomia vartaloallomorfeja (*tuotija, vilkoja, talvirenkoja, nirkoja*). Kohdekielellä esiintyvien vartalo- ja suffiksiallomorfien norminvastaisten yhdistelmien (*talvirenga+ja, viera+ja, vilka+ja, nirka+ja*) pohjalta ei ole mahdollista päätellä, onko kyseessä säännönmukaisuus

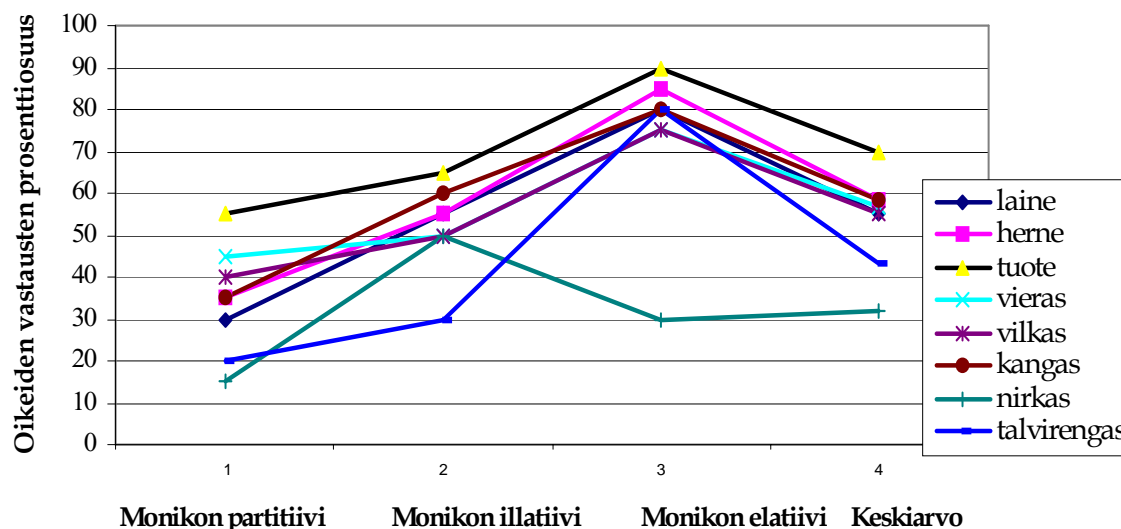
vai yhdistäminen, vartalon muodostaminen (*stem formation*) vai vartalon valinta (*stem selection*). (Hokkanen 2001: 103–104.)

Tuottamisprosessia heijastavat myös oppijoiden vastauksissa esiintyvät korjaukset: esimerkiksi eräs vastaaja on alussa kirjoittanut illatiivimuodon *her-niin*, mutta ruvennut sitten epäröimään ja päättänyt lopuksi, että oikea illatiivimuoto on *herneihin*. Edistyneiden suomenoppijoiden vastauksissa esiintyy sellaisiakin tapauksia, jotka osoittavat, että yhdistämällä tullaan oikean tuloksen puoliväliin: vartaloallomorfile *kanga-* on lisätty monikon tunnuksen allomorfi *-i* → *kangai*, mutta sen jälkeen ei ole osattu tai ehditty päättää, onko sijapäätte *-hin*, *-iin* vai jotain muuta, ja muodon tuottaminen on jäänyt kesken. Samalla tavalla on jäänyt kesken illatiivimuoto *tuoti-*

Sellaiset tapaukset, joista voi aavistaa sääntöpohjaisuuden ja/tai yhdistämisprosessin, esiintyvät vain partitiivissa ja illatiivissa, ja niitä on vironkielisillä edistyneillä oppilailla SVST-ryhmässä huomattavasti vähemmän kuin oikeita vastauksia. On siis todennäköistä, että vironkieliset edistyneet suomenoppijat käyttävät yhdistämistä ja sääntöjen avulla taivuttamista vasta silloin, kun samanvartaloisen ja samalla tavalla taipuvien sanojen taivutuksessa lähdekielen mallin käyttö on jostakin syystä vaikeaa, kuten illatiivissa, joka eroaa lähdekielisestä mallista, tai lähdekielen mallia ei uskalleta käyttää, kuten partitiivissa, jossa tiedetään olevan enemmän kuin yksi monikon muodostamisen mahdollisuus.

Aloittelijat

Aloittelijoiden ryhmien samanvartaloisten ja samalla tavalla taipuvien sanojen tuottamistuloksia kuvaava kuvio (kuvio 6) muistuttaa muodoltaan paljolti edistyneiden oppijoiden tuottamistuloksia kuvaavaa kuviota (kuvio 5).

KUVIO 6 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=20) kirjallisen irtosanatestin SVST-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus

Edistyneiden oppijoiden tuloksiin verrattuna voi kuitenkin huomata seuraavia eroja:

- 1) aloittelijoiden SVST-ryhmän sanojen tuottamistulokset ovat odotuksenmukaisesti edistyneitä heikompia;
- 2) todellisten sanojen tulokset eroavat keskenään vähän, kuten edistyneilläkin oppijoilla, mutta yhdyssanan *talvirengas* ja tekosanan *nirkas* tulokset poikkeavat yleisestä kaavasta;
- 3) sanojen paremmuusjärjestys eroaa edistyneiden paremmuusjärjestyksestä;
- 4) erot eri sijamuotojen välillä ovat vähän isompia kuin edistyneillä oppijoilla.

Edistyneistä suomenoppijoista poiketen aloittelijat eivät myöskään ole taivuttaneet *as*-loppuisia *vieras* -tyypin sanoja *ex*-loppuisia *hame*-tyypin sanoja huomattavasti paremmin: *tuote* ja *herne* ovat sanojen paremmuusjärjestyksen alussa. Kohdekielisen taivutusmallin produktiivisuudella ja morfofonologisen vihjeen vahvuudella näyttää siis olevan hieman vaikutusta aloittelijoiden suomenoppijoiden SVST-ryhmän sanojen tuottamistuloksiin. Lähde- ja kohdekielen mallin samanlaisuus neutraloi kohdekielen mallin produktiivisuuden ja morfofonologisen vihjeen vahvuuden, mutta heikommin kuin edistyneiden suomenoppijoiden tuotoksissa. SVST-ryhmän testisanoista toiseksi frekventeimpää sanaa *tuote* on taivutettu parhaiten, mutta muuten testisanojen frekvenssillä ei näytä olevan vaikutusta tuottamistuloksiin.

Yhdyssanan *talvirengas* taivutus on osoittautunut vironkielisille aloitteleville suomenoppijoille haasteellisemmaksi kuin kaksitavuisten testisanojen taivutus. Erittäin suuri ero kaksitavuisten sanojen ja yhdyssanan taivutustuloksissa on partitiivissa ja illatiivissa. Elatiivissa on yhdyssanaa taivutettu yhtä hyvin kuin yhdistämättömiä sanoja. Näyttää siltä, että sanan pituus eli siis se, että sana on yhdyssana, on aloittelijoille vaikeuttava tekijä silloin, kun taivutusmuodon prosessointi on muutenkin haasteellinen: partitiivissa ja illatiivissa on oppijan valittava muutaman taivutusallomorfin välillä, partitiivissa ovat sen lisäksi kilpailemassa lähdekielinen ja kohdekielinen suffiksiallomorfi. Elatiivissa muita

vaikeuttavia tekijöitä ei ole eivätkä taivutustulokset eroa kaksitavuisten sanojen taivutustuloksista.

Tekosanan *nirkas* kolmen sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuk-
sien keskiarvo on SVST-ryhmän heikoin. Vain illatiivissa ovat tekosanan taivu-
tustulokset verrattavissa todellisten sanojen taivutustuloksiin: *nirkas*-sanaa on
taivutettu illatiivissa yhtä hyvin kuin sanoja *vieras* ja *vilkas*. Partitiivissa ja elatii-
vissa ovat tekosanan taivutustulokset todellisia sanoja huomattavasti heikom-
pia. Voi siis olettaa, että aloittelijoilla ei ole lähdekielen muoto yhtä altis siirty-
mään kohdekieleen kuin edistyneillä oppijoilla.

Myöskään oppijoille merkitykseltään tuttujen ja vieraiden sanojen taivu-
tustulosten välillä ei ole aloittelijoilla niin suurta eroa kuin edistyneillä oppijoil-
la (taulukko 7): tuttuja sanoja on taivutettu kolmasosan verran paremmin kuin
vieraita. Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden taivutusprosessi näyttää
siis olevan mekaanisempaa kuin edistyneillä oppijoilla.

TAULUKKO 7 SVST-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkie-
listen aloittelevien suomenoppijoiden (n=20) irtosanatestin vastauksissa

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä Keskiarvo	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on tuttu	35	21,9	45	28,1	69	43,1	149	31,0
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	20	12,5	38	23,8	48	30,0	106	22,1

Eri sijamuodoista on aloittelijoillekin haasteellisin monikon partitiivi. Aloittelijoiden SVST-sanaryhmän vastauksista (ks. liite 3) käy ilmi, että tässä sanaryhmässä kohdekielessä norminmukaisten ja oppijoiden lähdekielen tukemien *itA*-loppuisten ja kohdekielessä norminvastaisten, mutta oppijoiden taivutusprosessissa kuitenkin mahdollisten *jA*-loppuisten partitiivimuotojen kilpailu on edistyneitä suomenoppijoita tasavertaisempaa. Lähdekielen tukemia *itA*-loppuisia muotoja suositaan *jA*-loppuisten muotojen sijasta *tuote*-, *vieras*- ja *vilkas*-sanojen tuotoksissa. *kangas*-sanon tuotoksissa on sekä *itA*- että *jA*-loppuisia muotoja yhtä paljon. Näyttää siis siltä, että samoin kuin edistyneillä oppijoilla lähdekielinen *itA*-loppuinen partitiivi on hieman alttiimpi siirtymään *vieras*-tyypin kuin *hame*-tyypin sanoihin, vaikka ei niin selvästi kuin edistyneillä oppijoilla. Samoin kuin edistyneiden oppijoiden tuotoksissa, liitetään myös aloittelijoiden tuotoksissa *itA* tavoitemuodon kannalta yleensä oikeaan vartaloallomorfiin (poikkeuksina kahden vastaajan tuotokset *vieroita* ja yhden *nirkeita*), kun taas *-jA* liittyy erilaisiin vartaloallomorfeihin (*herneja*, *hernija*; *viereja*, *vieraseja*; *vilkkaja*, *vilkkeja*, *vilkoja*, *vilkaseja*, *vilkaisija*; *kangaja*, *kangasija*, *kangoja*; *talvirengaja*, *talvirengoja*, *talvirengeja*). Tämä seikka tukee Jussi Niemen (2001: 196) väitettä, että *"-VjA*-loppu on jonkinlainen hätävarasyntagma, jonka avulla muka pääsee pätkä(h)ästä aina, kun pitäisi harrastaa vartalonmuodostusta ja suffiksiallomor-

fin valintaa”. *iA*-loppuisten partitiivimuotojen osuus on edellisiin suffiksiallomorfeihin verrattuna pienempi.

Aloittelijoiden *hame*-tyypin sanojen partitiivituotosten vastausvariantit jakautuvat selvästi suffiksiallomorfien perusteella (*tuoteita* 11, *tuot(t)eja* 5, *tuotia* 3; *laineita* 6, *laineja* 7, *lainia* 6; *herneita* 7, *herneja* 9, *hernia* 2), eikä muita yhdistelmiä juuri olekaan, kun taas *vieras*-tyypin sanojen norminvastaisissa partitiivituotoksissa on paljon enemmän toisistaan eroavia vastausvariantteja (taulukko 8).

TAULUKKO 8 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän *vieras*-tyypin sanojen norminvastaiset vastausvariantit monikon partitiivissa

<i>vieras</i>	<i>vilkas</i>	<i>kangas</i>	<i>talvirengas</i>	<i>nirkas (kirkas)</i>
-	vilk(k)aja 2	kangaja 4	talvirengaja 5	nirkkaja 4
-	vilkoja 1	kangoja 1	talvireng(k)oja 3	nirk(k)oja 2
viereja 3	vilkkeja 1	-	talvirengeja 2	nirkeja 2
vieria 1	vilkia 1	kangia 2	talvirengia 2	nirkia 1
vierasias 2	vilkasia 2	kangasia 2	talvirengasia 1	nirkasia 2
-	vilkasija 1	kangasija 1	-	-
vieraseja 1	vilkaseja 1	-	-	-
vieraisia 1	vilkaisia 1	kangaisia 1	talvirengaisia 1	nirkaisia 1
vieraisi 1	vilkaisi 1	kangaisi 1	-	-

Jussi Niemen (Niemi et al. 2001: 191–193) tutkimuksen mukaan suomenkielisten koululaisten *s*-loppuisissa epäsanoina tehtyjen virheiden päätyypit ovat *s*:n tiputus tyyliin *naiivos: naivoja* ja *s*:n säilyttäminen sellaisenaan tyyliin *naiivosia*. Kolmanteen ryhmään ‘muut’ kuuluvat mm. tapaukset, joissa sana on jätetty taivuttamatta, on taivutettu yksikön partitiiviin, on muutettu epäsanana väen vängällä joksikin oikeaksi sanaksi ym.” Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden monikon partitiivin virheellisten tuotosten joukossa on yleisin *s*:n tiputus, toiseksi yleisin *s*:n säilyttäminen tyyliin *vierasias*. Muiden virheiden yhteiset tunnuksat ovat lähdekielen mallin analoginen käyttö tai lähde- ja kohdekielen koodien yhdistäminen.

Vastausvarianttien ryhmien pohjalta voi yrittää arvella, miten oppijat ovat taivutusmuotoja prosessoineet. *vieras*-tyypin sanojen moniselitteinen *s*-loppuisuus saattaa johtaa kielenoppijat käyttämään eri taivutusstrategioita. Tässäkin tutkimuksessa eniten käytetty prosessointistrategia on sanaloppuisen *s*:n poisto eli siis vokaalivartalon käyttö ja *jA*-suffiksin lisääminen siihen (*vilkas: vilka- + ja*). Monikkomuodon prosessoinnissa on siis yhdistetty kohdekielessä olemassa oleva norminmukainen vartaloallomorfi ja kohdekielessä olemassa oleva, mutta tässä taivutustyyppissä norminvastainen suffiksiallomorfi. Tällaisten tuotosten perusteella ei ole mahdollista päätellä, onko vartaloallomorfi valinnan tai muodostuksen tulos, onko se sellaisenaan muistissa vai onko käytetty sääntöjä.

jA-suffiksin edessä voi vartalovokaali myös muuttua (*vilko- + ja; vilkke- + ja*) ja *iA*-suffiksin edessä kadota (*vilk- + ia*). Tällaiset esimerkit puhuvat taivutusprosessin säännönmukaisuuden puolesta, tätä tukisi opetusperinnekin, mut-

ta samalla on mahdollista, että tämäntyyppiset muodot on prosessoitu analogisesti jonkin tutun mallisanan mukaan (esim. *vilkoja* kuten *kissoja*, *vilkkeja* kuten *pankkeja*, *vilkiä* kuten *koiria*).

vilkasia- ja ehkä myös *vilkasija-*tyyppi virheet voi todennäköisesti tulkita ns. agglutinatiivisiksi virheiksi (Niemi & Niemi 1987), joissa väärin yhdistetään tunnuksia ja/tai päätteitä yksikön nominatiivin vartaloon. *vieraseja-* ja *vilkaseja-*muodot on ilmeisesti tuotettu niin, että vartalo on prosessoitu lähdekielisen väärän mallisanan (esim. *raskus: raskuse*)⁹ mukaan ja lähdekieliseen perusmuotoon (virossa yksikön genetiivi) on lisätty kohdekielinen *JA*-suffiksi, ”hätävärasyntagma”. Helka Riionheimo (2002: 201–202) on nimittänyt sellaisia tapauksia, joissa ei ole selvää rajaa koodien vaihtamisen välillä (esim. molempien kielten imperfektitunnusten käyttämistä: *män-i-si-n*), koodien yhdistämiseksi (*code-blending*). Kaufmanin ja Aronoffin (1989: 202, 1991: 177) mukaan koodien yhdistäminen on morfologinen ilmiö, jossa kahden kielen morfeemit liittyvät yhteen saman sanan sisällä, kun taas lähdekielen fonologiset piirteet ovat pysyneet muuttumattomina. *vieraseja-* ja *vilkaseja-*muodoissa on yhdistetty lähdekielinen (tavoitemuodon kannalta väärä) vartaloallomorfi ja kohdekielinen (väärä) suffiksiallomorfi.

Yhdistäminen kuvaa tilannetta, jossa kielenoppijan kaksi kielioppia menevät päällekkäin. Riionheimon mukaan (2002: 201–202) suomi-viro -kontekstissa yhdistämistä esiintyy fonologiassa, syntaksissa kuin semantiikassakin, ja se aiheuttaa sananmuotoja, joissa suomen ja viron yksiköitä ei ole mahdollista erottaa. Erittäin laajaa yhdistäminen voi olla morfologisesti mutkikkaiden lähisukukielten morfologiassa, sillä Riionheimon aineistosta ilmenee, että 65,0 % verbien imperfektin *si*-malleista näyttää olevan nimenomaan yhdistämistä. Käsiällä olevan tutkimuksen aineiston kannalta täytyy ottaa huomioon, että *vieraseja/vilkaseja-*tyyppisiä tuotoksia on vain muutama, mutta kuitenkin koodien yhdistäminen näyttää olevan myös vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden yksi mahdollinen prosessointitapa. Samantyyppisiä muotoja ei esiinny ollenkaan edistyneiden suomenoppijoiden tuotoksissa. Voidaan siis olettaa, että edistyneet oppijat ja osa aloittelijoista on ohittanut vaiheen, jossa lähde- ja kohdekielen kieliopit ovat päällekkäin, mutta osa aloittelijoista yhdistää saman sanan sisällä lähde- ja kohdekielisiä allomorfeja. Samantyyppisiä suuntauksia on havaittu kaksikielisten lasten kielen kehityksessäkin (Hassinen 2002).

Koodien yhdistämisenä on mahdollista pitää myös *vilkaisia-* ja *vilkaisi-*tyyppisiä taivutusmuotoja. *vilkai-* on sekä lähde- että kohdekielessä norminmukainen monikkovartalo, johon lisätyn *si:n* taustalla voi olla lähdekielisen *raskus-*taivutusmallin partitiivimuoto *raskusi*. *vilkaisia-*muodossa on lisäksi vielä kohdekielinen monikon partitiivin päätte *-a*.

Toisaalta on mahdollista, ettei vartalon, tunnuksen ja päätteen raja olekaan oppijan kielitajussa niin itsestään selvä kuin perinteisesti on totuttu luulemaan, vaikka muotojen analysoimista morfeemeihin on oppijoille opetettu. Vartalon ja

⁹ Eesti keele sõnaraamatissa ÕS (1999) on Õigekeelsussõnaraamatun (ÕS 1976) *raskus-*sanatyyppin (25) sijasta käytetty *oluline-pegeldus-üldine* (12) ja *soolane-tehas* (13) -sanatyypppejä. Kuitenkin *raskus-*mallisana on lähempänä taivutustestin sanojen fonologista rakennetta, joten olen käyttänyt tutkimuksessani nimenomaan tätä vaihtoehtoa.

tunnuksen tai tunnuksen ja päätteen raja on sumea, ja oppijoin on vaikea päätää, missä vartalo loppuu ja tunnus alkaa, missä tunnus loppuu ja päätte alkaa tai mikä sananosa (äännefono) signalisoi, että muoto on monikossa. Sinikka Niemi (2001: 206) on todennut suomenruotsalaisten koululaisten tuottamien äidinkielisten monikkomuotojen perusteella, että ”lapsilla vartalovokaali on laadusta riippumatta ikään kuin osa vartaloa ja ehkä myös väärällä tavalla lisäksi monikon päätteen vokaali”. Oletettavasti ainakin tietyssä kohdekielen omaksumisen vaiheessa ja tietyissä sananmuodoissa tunnukseksi tajutaan laajempi epämääräinen äännekokonaisuus ja varsinainen tunnus prosessoidaan tämän epämääräisen äännekokonaisuuden sisälle, joskus enemmän kuin yhteen paikkaan. Oppijoista tuntuu ilmeisesti, että täytyy vahvistaa sanan monikollisuutta lisäämällä toinenkin monikon tunnus. Samanlaisia esimerkkejä löytyi myös vironkielisen vertailuryhmän tuotoksista: illatiivimuodossa *kummirõngaistesse* ja elatiivimuodossa *kirkaistest* on toinen monikon tunnus (agglutinatiivinen *-i-*) sijoitettu vartaloon ja toinen (agglutinatiivinen *-te-*) on varsinaisessa paikassaan konsonantivartalon ja sijapäätteen välillä.

On huomattava, että tekosana *nirkas* vastausvarianttien joukossa esiintyy myös yksi *ks*-vartaloineen tuotos (*nirkaksia*).

SVST-ryhmän monikon illatiivin taivutustulokset ovat aloittelijoilla, niin kuin edistyneilläkin, partitiivia selvästi parempia, mutta muita sanoja huomattavasti heikommin on partitiivissa taivutettu yhdyssanaa *talvirengas*. Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat suosivat illatiivissa *hin*-suffiksia enemmän kuin edistyneet: kaikissa sanoissa esiintyy *hin*-loppuisia tuotoksia runsaammin kuin *siin*-loppuisia. Kolme vastaajaa on johdonmukaisesti käyttänyt kaikissa illatiivimuodoissa lähdekielistä *sse*-suffiksia muistuttavaa *ssa*-suffiksia (kohdekielessä *inessiivi*) ja yksi vastaaja korvannut illatiivin *siin*-suffiksilla *ssa*-suffiksilla (*laini/ssa*), mutta käyttänyt toisissa sanoissa oikein *hin*-suffiksia (esim. *kohdei/hin*).

siin-suffiksi liittyy tavoitemuodon kannalta vain oikeaan vartaloallomorfiin (*tuoteisiin* 3, *lainisiin* 3, *herneisiin* 2, *vieraisiin* 1, *vilkaisiin* 1, *talvirengaisiin* 1, *nirkaisiin* 1), kun taas *-hin* liitetään moniin erilaisiin vartaloallomorfeihin todennäköisesti eri taivutusstrategioita käyttäen. Säännönmukaisuuden puolesta näyttävät puhuvan sellaiset muodot, joissa vartalovokaali on monikon tunnukseen edessä muuttunut (*vilkkeihin*, *rengihin*; *vilkoihin*, *kangoihin*, *rengoihin*) tai kadonnut (*tuotihin*, *lainihin*, *hernihin*, *kangihin*, *reng(k)ihin*, *nirkihin*), ja yhdistämisen puolesta ns. agglutinatiiviset virheet (*tuotehin*, *lainehin*, *hernehin*), joissa suffiksi on väärin yhdistetty perusmuotoon. Agglutinatiiviseksi virheeksi eli siis yhdistämisprosessin tulokseksi on mahdollista tulkita myös muoto *kangahin*, jossa suffiksi voi olla yhdistetty lähdekieliseen perusmuotoon, yksikön genetiivin vartaloon. On myös mahdollista, että oppija on välttänyt lisäämästä monikon *i*-tunnusta vartaloon, sillä sijapäätteessä näyttää jo olevan tunnus (MacWhinney 1978: 9–16). *vieraseihin*-, *vilkaseihin*-, *kangaseihin*-tuotoksia voi pitää koodien sekoittamisena (Riionheimo 2002: 201–202) kuten partitiivissakin.

iin-loppuisia illatiivimuotoja oli SVST-ryhmän sanoista tuotettu melko vähän (*tuotiin* 1, *lainiin* 2, *herniin* 1, *vieriin* 1, *vilkiin* 1, *nirkiin* 2). Muutama oppija on käyttänyt *hame*-tyypin sanoissa yksikön *seen*-päätettä (*tuoteseen*, *laineeseen*, *herne-*

seen). Vastauksista löytyy myös kaksi *ks*-vartaloista tuotosta: *vierakseen* ja *talvi-rengaksiin*.

Parhaimmat tulokset ovat taas monikon elatiivissa. Todellisten sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus vaihtelee 90,0 %:n (*tuote*) ja 75,0 %:n (*vieras* ja *vilkas*) välillä, mutta tekosanan *nirkas* taivutustulokset ovat merkittävästi heikompia.

hame-tyypin sanojen elatiivimuodoissa on vähän erilaisia vastausvariantteja: norminmukaisten, hallitsevien *tuot(t,d)eista*, *laineista*, *herneistä* ohella esiintyy muutamia *tuotista-*, *lainista-*, *hernista-*muotoja. *vieras*-tyypin norminvastaisten varianttien kirjo on taas monipuolisempi (ks. taulukko 9).

TAULUKKO 9 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-ryhmän *vieras*-tyypin sanojen norminvastaiset vastausvariantit monikon elatiivissa

<i>vieras</i>	<i>vilkas</i>	<i>kangas</i>	<i>talvirengas</i>	<i>nirkas (kirkas)</i>
vieroista 2	vilkoista 1	kangoista 1	talvirengoista 1	nirkoista 3
vierista 1	vilkista 1	kangista 2	talvireng(k)ista 2	nirkista 2
–	–	–	–	nirkeista 1
–	vilkasista 1	kangasista 1	–	–
vieraseista 1	vilkaseista 1	–	–	–
vierasiasta 1	vilkasiasta 1	–	–	–

Vartalovokaalin muutosta (*vieroista*, *vilkoista*, *kangoista*, *talvirengoista*, *nirkoista*; myös *nirkeista*) ja katoa (*vierista*, *vilkista*, *kangista*, *talvireng(k)ista*, *nirkista*) sisältävien tuotosten taustalla on todennäköisesti sääntöihin perustuva prosessointitapa, vaikka täydellisesti ei voi pois sulkea analogista tuottamistakaan. *vilkasista-*, *kangasista-* ja *vieraseista-*, *vilkaseista-*muotojen taivutusmallina on ilmeisesti lähdekielinen *raskus*-malli, jota taivutetaan sekä agglutinatiivista *i*-monikkoa (*raskuseist*) että vartalomonikkoa (*raskusist*) käyttäen (ks. myös 3.1.2), eli kyse on siis lähdekieliseen malliin pohjautuvasta analogiasta.

Erittäin kiinnostavia ovat *vierasiasta-* ja *vilkasiasta-*tuotokset, joissa kienoppija on lähtenyt liikkeelle jo prosessoiduista vääristä partitiivimuodoista ja liittännyt niihin elatiivipäätteet, eli kyse näyttää olevan testiefektistä. Tämän tyyppiseen ketjuprosessointiin (Martin 1995: 178–179) voi vaikuttaa osaltaan myös opetus: monikon partitiivi on, niin kuin on jo monesti todettu, ensimmäinen opittava ja eniten käytetty *i*-monikollinen sijamuoto. On mahdollista, ettei oppija erota jostakin syystä vartalo- ja suffiksiallomorfeja, ja väärin prosessoitu kokonainen monikon partitiivin muoto toimii prosessoinnin lähtökohtana, tavallaan vartaloallomorfina, johon yhdistetään suffiksiallomorfi(t).

Aloittelijoiden tuotoksia tarkastellessa on helppo huomata, että monet suomenoppijat käyttävät kaikissa kolmessa testatussa sijamuodossa johdonmukaisesti samaa prosessointistrategiaa, joka voi johtaa sekä oikeaan että väärään tulokseen ja olla sekä kohde- että lähdekielen vaikutusta:

kankkaja : *kankkaihin* : *kankkaista*
kangia : *kangihin* : *kangista*
vilkia : *vilkiin* : *vilkista*
vilkaseja : *vilkaseihin* : *vilkaseista*
vilkasia : *vilkasissa* : *vilkasista*

vieria : vieriin : vierista
vieraseja : vieraseihin : vieraseista
vierasia : vierasista
lainia : lainihin : lainista
hernija : hernissa : hernista
hernija : hernihin : hernista
nirkeja : nirkeihin : nirkeista
nirkeita : nirkeihin
talvirengia : talvirengihin : talvirengista

a-vartaloisissa sanoissa näyttää vartalovokaalin vaihtelu *-a* → *-o* olevan monelle oppijalle monikon "lisäsignaali" niissäkin sanoissa, jossa norminmukaisesti sellaista vaihtelua ei esiinny. Vartalovokaalin vaihtelu *-a* → *-o* on nykysuomessa todettu olevan produktiivinen (Niemi 2001: 191), ilmeisesti helpon havaittavuuden takia. Ei ole siis yllättävä, että vironkieliset suomenoppijatkin vahvistavat tämän vaihtelun avulla tuotettavien muotojen monikollisuutta.

talvirengoja : talvirengoihin : talvirengoista
kangoja : kangoihin : kangoista
vilkoja : vilkoihin : vilkoista
vieroita : vieroissa : vieroista
vieroita : vieroihin : vieroista
nirkoja : nirkoihin : nirkoista
nirkoissa : nirkoista

Samana prosessointistrategian johdonmukainen käyttäminen enemmän kuin yhdessä taivutettavassa sijamuodossa näyttää tukevan natiiveihin suomenpuhujiin kohdistuvan tutkimuksen tulosta (Paunonen 1983: 61, Martin et al. 2001: 74–75), että taivutusparadigma on selkeä sananmuotoja yhdistävä tekijä kielenkäyttäjän mielessä. On hyvinkin mahdollista, että paradigma sananmuotojen yhdistäjänä on psykolingvistiksi todellinen käsite ainakin vironkielisille suomenoppijoille, joiden lähdekielen rakenne tukisi sellaista käsitystä. Toisaalta voi kyse olla testiefektistä: ensimmäisenä tuotetun taivutusmuodon (partitiivin) prosessointistrategia vaikuttaa seuraaviin tuotoksiin (illatiivin ja elatiivin).

Aloittelijoiden SVST-ryhmän monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin taivutustulosten perusteella voi siis olettaa, että he käyttävät taivutusstrategioina edistyneitä enemmän sääntöjen avulla tuottamista sekä vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistämistä. Lähdekielisen oikean mallisanan analoginen käyttö johtaa SVST-sanaryhmässä kohdekieliseen norminmukaiseen tulokseen, kun taas lähdekielisen väärän mallisanan (esim. *raskus*) käyttö aiheuttaa usein lähde- ja kohdekielen koodien sekoittumista ja kohdekielen piirteiden (esim. monikon partitiivin *jA*- tai *iA*-suffiksin) yleistämistä. Lähdekielen vaikutus ei ole yhtenäinen; lähdekieli voi joskus tarjota enemmän kuin yhden hypoteesin oppijan ongelman ratkaisemiseksi. Nissilän tutkimuksen (2002: 40) mukaan läheinen kielisukulaisuus lisää äidinkielen vaikutusta kielenoppijan tuotokseen. Færch ja Kasper (1988: 191) toteavat artikkelissaan "Transfer in Production: Some Implications for the Interlanguage Hypothesis", että kielenoppijat, joiden lähdekieli on läheistä sukua kohdekielelle, ottavat helposti lähtökohdakseen lähdekielen, hyödyntävät sitä ja vakiinnuttavat tietonsa asteittain sekalaisen lähdekieli-kohdekieli- systeminsä sisällä. Aikaisemmissakin tutkimuksissa (esim. Schu-

mann 1986; Jarvis & Odlin 2000: 534–537) on todettu, että oppijat muodostavat usein lähde- ja kohdekielen hybridejä. Sellaiset yhdistämiset heijastavat vain oppijan yhtä mahdollisuutta rakentaa kohdekieltä, jota muotoilevat monet tekijät, niiden joukossa myös lähdekieli. Aloittelevien suomenoppijoiden tuotoksissa lähdekielen siirtovaikutus ja yksinkertaistaminen (*simplification*) täydentävät toisiaan: kohdekielen piirteiden (yli)yleistäminen on yksi kehittävän (*elaborative simplification*) yksinkertaistamisen lajeja, jolle on ominaista yritys muodoilla hy-poteeseja kohdekielen todellisista säännöistä (Meisel 1980: 37).

Aloittelevien suomenoppijoiden lähde- ja kohdekielen sekasysteemin tasapainottomuudesta ja epäpysyvyydestä kertovat myös edistyneitä runsaammat korjaukset (esim. *herneita* → *herneja*, *lainia* → *laineita*) ja viron klusiilien oikeinkirjoituksen (esim. *kangaihin*, *vilkaita*) yleisempi käyttö: edistyneistä poikkeavasti aloittelijoilla viron lenisklusiili *-d-* voi siirtyä vartalon lisäksi myös sijapäätteeseen (*herneida*, *kangaida*) kuten virossakin.

Aloittelevat suomenoppijat näyttävätkin olevan sellaisessa kohdekielen omaksumisen vaiheessa, että on ohitettu varsinaisen varhaisvaiheen voimakas lähdekielen siirtovaikutus, mutta kohdekielen rakenne on vasta kehittymässä, kielenoppijan lähde- ja kohdekielen kieliopit ovat (ainakin osittain) sekoittuneet ja sulautuneet toisiinsa ilman selviä rajoja. Tässä vaiheessa oppija kokeilee kaikkia mahdollisia siirtovaikutuksen polkuja ja yrittää konstruoida lähdekielen pohjautuvan kohdekielen rakenteen tulkinnan (MacWhinney 1990: 78). Sen takia on partitiivin suffiksien kilpailu aloittelijoiden SVST-ryhmän sanoissa edistyneitä paljon tasavertaisempaa ja tässä sanaryhmässä norminvastaista suffiksia yleistetään enemmän. Jokainen vaikeuttava tekijä, esimerkiksi yhdys- tai tekosanaisuus, voi lisätä oppijoiden prosessointikuormaa ja heikentää tuloksia. *vieras*-tyypin sanojen moniselitteinen *s*-loppuisuus, joka ei aiheuta edistyneille suomenoppijoille vaikeuksia, johtaa aloittelijat monien kohdekielisten vastausvarianttien lisäksi käyttämään myös lähdekielistä, tavoitemuodon kannalta väärää mallisanaa ja yhdistämään sen vartaloon kohdekielisiä suffikseja. Edistyneiden suomenoppijoiden vastauksissa ei löydy *ks*-vartaloisia vastausvariantteja, kun taas aloittelijat tuottavat yhden *ks*-vartaloisen partitiivimuodon ja kaksi illatiivimuotoa. Aloittelijoiden tuotoksissa voi siis havaita erittäin heikkoa tendenssiä produktiivisen taivutustyyppin siirtymisestä epäproduktiivisen sijalle. Kuitenkin lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuus neutraloi myös aloittelijoiden prosessoinnissa sekä kohdekielisen *ks*-vartaloisen mallin produktiivisuuden että muut mahdollisesti monikkomuotojen taivutustuloksiin vaikuttavat tekijät ja osoittautuu vahvimaksi kilpailijaksi.

6.1.2 Suullinen irtosanatesti

Tämän tutkimuksen yksi tavoite oli selvittää, miten suullinen ja kirjallinen prosessointi eroavat toisistaan ja miten prosessointiajan lisääntyminen vaikuttaa tuottamistuloksiin. Luvussa 6.1.2 tarkastelen vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisen irtosanatestin tuloksia (menetelmästä ja informanteista ks. tarkemmin 5.2): alussa vertaan suullisen irtosanatestin tuotoksia kirjallisen irtosanatestin tuotoksiin, sen jälkeen pohdin suullisen prosessoinnin erikoispiir-

teitä. Vertailtavat suullisen ja kirjallisen irtosanatestin vastausparit esitän sijamuodoittain liitteessä 4 siten, että ensimmäisenä on suullisesti ja toisena kirjallisesti prosessoitu muoto. Liitteessä numero muodon edessä tarkoittaa informanttia, + oppilaille tuttua sanaa, ? kysyvää intonaatiota, / lyhyempää ja // pitempää taukoa prosessoitavassa sanassa.

Suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailua

Suullinen prosessointi eroaa kirjallisesta ensi sijassa prosessointiajan pituuden suhteen: kirjoitettaessa on enemmän aikaa miettiä, harkita eri vaihtoehtojen sopevuutta ja korjata tuotoksia, kun taas suullinen prosessointi edellyttää tuotoksen pikaista ääneen sanomista. Voisi siis olettaa, että kirjallisen prosessoinnin tulokset ovat suullisia parempia, sillä todennäköisesti prosessointiajan lisääntyminen vaikuttaa positiivisesti tuottamistuloksiin.

Taulukosta 10 näkyy, miten vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suulliset ja kirjalliset testituotokset eroavat. Tulokset on esitetty prosenttiosuuksin vertailtavien vastausparien kokonaismäärästä, sillä vastausparien kokonaismäärä eroaa sijamuodoittain (tarkemmin ks. 5.2).

TAULUKKO 10 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin SVST-sanaryhmän tulosten vertailu: prosenttiosuus vastausparien kokonaismäärästä¹⁰

	Sama oikea vastaus (%)	Sama väärä vastaus (%)	Suullinen oikea, kirjallinen väärä (%)	Kirjallinen oikea, suullinen väärä (%)
Monikon partitiivi				
tuote	44,4	0,0	11,1	33,3
laine	22,2	11,1	11,1	11,1
herne	33,3	11,1	22,2	0,0
vilkas	33,3	0,0	22,2	22,2
kangas	22,2	0,0	0,0	33,3
vieras	50,0	0,0	25,0	12,5
talvirengas	11,1	11,1	11,1	22,2
nirkas	0,0	0,0	22,2	11,1
Keskiarvo	23,9	4,2	15,5	18,3
Monikon illatiivi				
tuote	50,0	0,0	0,0	16,7
laine	33,3	0,0	0,0	33,3
herne	16,7	16,7	16,7	33,3
vilkas	33,3	0,0	0,0	0,0
kangas	33,3	16,7	0,0	16,7
vieras	40,0	20,0	0,0	0,0
talvirengas	16,7	16,7	0,0	50,0

¹⁰ Taulukossa ei ole esitetty niiden vastausparien prosenttiosuutta, joissa suullisessa ja kirjallisessa irtosanatestissä on eri norminvastainen vastausvariantti.

nirkas	0,0	0,0	16,7	16,7
Keskiarvo	31,9	8,5	4,3	21,3

Monikon elatiivi

tuote	77,8	0,0	22,2	0,0
laine	44,4	11,1	0,0	33,3
herne	33,3	11,1	22,2	22,2
vilkas	55,6	0,0	22,2	22,2
kangas	11,1	0,0	11,1	44,4
vieras	75,0	0,0	12,5	12,5
talvirengas	22,2	11,1	0,0	44,4
nirkas	11,1	0,0	11,1	22,2
Keskiarvo	42,3	4,2	12,7	25,4

Keskiarvo

tuote	66,7	0,0	12,5	16,7
laine	33,3	8,3	4,2	25,0
herne	33,3	12,5	20,8	16,7
vilkas	50	0,0	16,7	16,7
kangas	20,8	4,2	4,2	33,3
vieras	61,9	0,0	14,3	9,5
talvirengas	16,7	12,5	4,2	20,8
nirkas	4,2	0,0	16,7	12,5
Keskiarvo	34,4	5,3	9,2	21,7

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailusta ilmenee, että eniten on tapauksia, joissa sekä suullisessa että kirjallisessa testivastauksessa on käytetty samaa norminmukaista vastausvarianttia. Merkittävästi vähemmän on tapauksia, joissa suullisen ja kirjallisen testin vastausvariantti on sama, mutta norminvastainen. Tapauksia, joissa suullisen testin vastaus on oikea ja kirjallisen testin vastaus väärä, on hieman enemmän kuin molemmissa testeissä samoja vääriä vastauksia. Päinvastaisia tapauksia, joissa kirjallisen testin vastaus on oikea ja suullisen testin vastaus väärä, huomattavasti enemmän. Kirjallinen prosessointi onnistuu siis selvästi paremmin kuin suullinen, eli prosessointiajan lisääntyminen näyttää parantavan tuottamistuloksia. SVST-ryhmässä on kuitenkin sanoja, joiden suullisen prosessoinnin tulokset ylittävät kokonaisuutena kirjallisen prosessoinnin tulokset tai ovat yhtä hyviä: *herne*, *vieras*, *vilkas* ja tekosana *nirkas*.

Sijamuodoittain on tilanne hieman erilainen ja muistuttaa paljolti kirjallisen irtosanatestin tulosten kokonaiskuvaa: molemmissa testeissä samojen norminmukaisten vastausvarianttien prosenttiosuus on hyvin verrattavissa kirjallisen taivutustestin oikeiden vastausten prosenttiosuuteen. Eniten norminmukaisia kummassakin testissä samoja vastauksia on monikon elatiivissa ja vähintään monikon partitiivissa. Monikon illatiivissa on suullisessa ja kirjallisessa testissä samojen väärrien vastausvarianttien osuus verrattuna samoihin oikeisiin variantteihin toisia sijamuotoja hieman suurempi. Tällainen tulos tukee kirjallisen

irtosanatestin tuloksia: vironkielisillä aloittelevilla suomenoppijoilla on kirjallisen irtosanatestin SVST-sanaryhmässä eniten vastausvariantteja monikon illatiivissa (ks. liite 3), vain *vilkas-*, *kangas-* ja *nirkas-*sanoissa ylittää monikon partitiivin vastausvarianttien määrä hiukan illatiivin vastausvarianttien määrän. Ilmeisesti taivutusallomorfien runsaus antaa mahdollisuuden useampiin sekä norminmukaisten että -vastaisten vartalo- ja päätteallomorfien yhdistelmiin. Myös oikeiden suullisten ja kirjallisten vastausvarianttien määrä eroaa monikon illatiivissa eniten. Pitempää miettimis- ja päättelyaikaa hyödynnetään siis eniten silloin, kun täytyy valita monien allomorfien välillä ja niiden yhdistämismahdollisuuksiakin on monia. Tällaista käsitystä tukee myös seikka, että monikon illatiivissa on vain yksi sana, tekosana *nirkas*, jonka suullisen prosessoinnin tulos on yhtä hyvä kuin kirjallisen, kun taas monikon elatiivissa on kirjallisen prosessoinnin tuloksia ylittäviä sanoja neljä: *tuote*, *herne*, *vilkas*, *vieras*.

Pienin ero oikeiden suullisten ja kirjallisten vastausten välillä on monikon partitiivissa. Monikon partitiivissa on myös eniten sanoja, joiden suullinen prosessointi on tuottanut parempia tai yhtä hyviä tuloksia kuin kirjallinen: *herne*, *laine*, *vieras*, *vilkas* ja *nirkas*.

SVST-sanaryhmässä näyttää siis suullinen prosessointi olevan kolmesta sijamuodosta parhaiten onnistunut monikon partitiivissa, vaikka kirjallisen irtosanatestin taivutustulokset olivat kolmen sijamuodon heikoimmat. Syy lienee siinä, että spontaanissa suullisessa prosessoinnissa ei ole oppilailla aikaa, toisin kuin kirjallisessa, pohtia opittuja sääntöjä ja niiden soveltamista, ja lähdekielen malli pääsee vapaasti vaikuttamaan, kuten käy ilmi suullisen testin suorittamisen jälkeen haastatellun oppijan kommentista:

- (1) AK: Kas sa ei mõtle selle peale, et milline on tüvi ja milline on tunnus ja milline on käändelõpp?
 P: Ma ei jõua mõelda nii palju.
 AK: Sa ei jõua mõelda. Nii et sul on nagu mingisugune eeskujusõna ees ja siis sa selle selle järgi teed, jah?
 P: Jah
- A.K.: Etkö ajattele sitä, että millainen on vartalo ja millainen tunnus ja millainen sijapäätte?
 P: En ehdi ajatella niin paljon.
 AK: Et ehdi ajatella. Niin että sinulla on niin kuin jonkinlainen mallisana edessä ja siis teet sen mukaan, niinkö?
 P: Kyllä

Suullisessa prosessoinnissa oppijat eivät ehdi myöskään alkaa pelätä, että tuotos on liikaa lähdekielen muodon kaltainen, mikä on yleensä vironkielisille aloitteleville suomenoppijoille ominaista. Lähdekielen malli johtaa siten suhteellisesti suurempaan määrään norminmukaisia kohdekielisiä tuotoksia. Seuraavasta esimerkistä näkyy, miten oppilas olisi käyttänyt prosessoinnissa analogisesti lähdekielen *võõras*-mallia, mutta päätyi kuitenkin eksplisiittisten sääntöjen soveltamiseen.

- (2) K: *vieras*. vier- oota kohe. See peaks *võõras* olema, see on natuke sarnane. Ma ei tea, kas kaob see -s ära või ei kao. Aga mis vorm see näiteks oleks, kui ma ütlen *vieraita*?
 A.K: Täiesti õige vorm.

K: Aga siis ee ma mõtlesin juba alguse poole niimoodi, aga siis ma olen ikkagi kõik valesti teind. *vieraita, vieraissa vieraista*.

K: *vieras*. vier- odotapas. Se voisi olla *võõras*, se on vähän samankaltainen. En tiedä, häviääkö tämä -s vai ei. Mutta mikä muoto se esimerkiksi olisi, jos sanon *vieraita*?
A.K: Ihan oikea muoto.

K: Mutta siis ee minä ajattelin jo alkupuolella näin, mutta silloin olen kuitenkin kaikki väärin tehnyt. *vieraita, vieraissa vieraista*.

Täytyy myös ottaa huomioon, että monikon partitiivi on ensimmäinen muodostettava testimuoto, ja kun (oikea tai väärä) allomorfiyhdistelmä on löydetty, seuraavien muotojen tuottaminen helpottuu ja nopeutuu merkittävästi.

Suullisen prosessoinnin erikoispiirteitä

Suullisen prosessoinnin luonteenomainen nopeus pakottaa oppijoita tiedostamattomasti etsimään hidastamiskeinoja. Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-ryhmän sanamuotojen suullisessa tuottamisessa esiintyy kolmentyyppisiä prosessointitapoja¹¹, jotka todennäköisesti tähtäävät muodon tuottamisen hidastamiseen ja joiden esiintymistaajuus ja jakauma ovat sijamuodoittain erilaisia:

- 1) tauot tavurajalla,
- 2) tauot muualla kuin tavurajalla,
- 3) toistot.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus on esitetty taulukossa 11.

TAULUKKO 11 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=10) SVST-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus¹².

	Mon.part	Mon.illat.	Mon.elat.	Yhteensä/keskiarvo
Tauot tavurajoilla	11/ 13,8 %	9/ 18,8 %	13/ 16,3 %	33/ 15,8 %
Tauot muualla kuin tavurajoilla	3/ 3,8 %	7/ 14,2 %	7/ 8,8 %	17/ 8,2 %
Toistot	18/ 22,5 %	8/ 16,7 %	5/ 6,3 %	31/ 14,9 %
Yhteensä	32/ 40,0 %	24/ 16,6 %	25/ 31,3 %	81/ 38,9 %

¹¹ Prosessointitavalla tarkoitan tässä tutkimuksessa tapaa, miten oppija tuottaa konkreettista muotoa (kokonaisuutena, osittain, toistamalla), prosessointi- tai tuottamisstrategialla taas (potentiaalisesti) tietoista eksplisiittisten sääntöjen tai analogian käyttöä.

¹² Prosenttiluvut on laskettu suullisessa irtosanatestissä tuotettujen taivutusmuotojen kokonaismäärästä.

Puhevirran jäsentäminen kaksi- ja kolmitavuisiksi painollisella tavulla alkaviksi yksiköiksi on universaali suuntaus (Hint 1998: 105). On siis odotuksenmukaista, että oppijat käyttävät suullisen prosessoinnin hidastamiseksi eniten tavuttamista. Vähiten on tätä keinoa käytetty monikon partitiivissa, eniten monikon illatiivissa ja hieman vähemmän elatiivissa.

Taukojen sijoittumisen pohjalta voi yrittää päätellä, miten oppija hahmottaa morfologisen muodon rakennetta ja onko vartalo-, tunnus- ja pääteallomorfiin raja tuottamisprosessissa yhtä selvä kuin oppimalla opittu. Taivutusuffiksien asema ei ole tavurajojen kannalta samanlainen. SVST-sanaryhmän norminmukainen monikon partitiivin *itA*-suffiksi jakaantuu oppijoiden suullisessa prosessoinnissa kahteen osaan siten, että monikon tunnus *-i* lopettaa toiseksi viimeisen tavun ja partitiivin pääte *-ta* muodostaa erillisen tavun: *tuot/tei/ta; vie/rai/ta, vierai/ta; nirk/kai/ta*. Muodon tavurakenne siis mahdollisesti myötävaikuttaa siihen, että *i*-tunnus tajutaan tässä tapauksessa todennäköisesti enemmän monikkovartalon osaksi kuin itsenäiseksi agglutinotavaksi monikon tunnukseksi, kun taas partitiivin *ta*-sijapäätte liitetään itsenäisenä allomorfin vartaloon.

SVST-sanaryhmässä norminvastainen mutta kuitenkin mahdollinen monikon partitiivin *JA*-suffiksi puolestaan prosessoidaan monikon tunnusta ja partitiivin päätettä erottamatta kokonaisena tavuna: *tuotte/ja, nirk/ko/ja*. *JA*-suffiksin tajuaminen synkreettisen suffiksin kaltaiseksi kokonaisuudeksi selittäisi myös kirjallisen irtosanatestin vastauksissa *-JA:n* edessä laajasti esiintyvää vartalovokaalin vaihtelua taivutusmuodoissa, joissa se norminmukaisesti ei esiinny, esim. *viereja, vilkkeja, vilkoja, kangoja* (ks. myös 6.1.1). *JA*-suffiksin monikollisuus vaatii ilmeisesti vahvistamista vartalovokaalia vaihtamalla, kun taas vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisen irtosanatestin tuotoksissa *itA*-suffiksin edessä vartalovokaalin vaihtelu on erittäin harvinaista, lähes olematonta.

Monikon partitiivin taivutusuffikseista epämääräisin on tässä sanaryhmässä norminvastainen *iA*-suffiksi. Varsinkin *s*-loppuisissa SVST-ryhmän sanoissa *-iA* prosessoidaan yhden pitemmän tavun tai tavusekvenssin osana: *vilkkai/sia, vilkk/keisia; nirkai/sia; talviren/kia*. Vain kerran on muotoa tuotettaessa tauolla erotettu monikon tunnus ja partitiivin pääte: *kankai/si/a*. Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden *si(a)*-foneemisekvenssin kokonaisena prosessoimisen taustalla on todennäköisesti oppijoiden lähdekielen *raskus*-taivutustyyppin *si*-loppuinen vartalomonikko *raskusi*. Monikon partitiivin taivutusuffiksien erilainen prosessointi ei ilmeisesti ole sattumanvaraista. Tämä tukee Jussi Niemen käsitystä partitiivisuffiksien havaittavuudesta (Niemi et al. 2001: 196) ja vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen taivutustestin tuloksia.

Monikon illatiivin *ihin-* ja *isiin-*suffiksit prosessoidaan kuten monikon partitiivin *-itA*: molemmat taivutusuffiksit jakaantuvat kahden viimeisen tavun osalta siten, että monikon tunnus ja sijapäätte ovat eri tavuissa (*tuot/tei/hin, lai/noi/hin, vierai/hin, talvirenk//koi/hin, hernei/siin*). Yksi oppija pysähtyy prosessoinnissa muodon keskellä, mutta tuottaa viimeiset tavut kokonaisuutena (*talviren/koihin, nirk/koihin*).

Monikon elatiivin muotojen tuottaminenkin noudattaa enimmäkseen tavurajoja: *tuot/teis/ta; lainis/ta, lai/nois/ta, laineis/ta; her/neis/ta; vilkais/ta, vilk/kais/ta,*

vierais/ta, talviren/gois/ta. Elatiivin sijapäätteen tällaista prosessointia tukee ilmeisesti seikka, että *-s* on suomessa inessiivin ja elatiivin, virossa kaikkien sisäpaikallissijojen päätteiden yhteinen osa, jota seuraa jokaisen sijapäätteen spesifi aines. Kun kyse on paikallissijojen tuottamisesta, on oppijalle turvallista ja helppoa prosessoida alussa vain *-s* ja vasta miettimisen jälkeen lopettaa sijapäätteen prosessointi. Yhden oppijan tuottamisprosessissa näkyy edellisten partitiivi- ja illatiivimuotojen vaikutus: *lai/nei/sis/ta, hernei/sista, vil/kai/sista, talvirenk//koihista*.

Voi siis olettaa, että monikkomuotojen prosessointitapaan ja todennäköisesti myös niiden rakenteen hahmottamiseen vaikuttaa paljolti taivutussuffiksin tavurakenne. Siitä riippuu, yhdistetäänkö monikon tunnus muotoa tuottaessa pikemmin vartaloon vai sijapäätteeseen, eivätkä suinkaan kaikki suffiksit käyttäydy taivutusprosessissa samalla tavalla.

Muualla kuin tavurajalla esiintyy taukoja huomattavasti vähemmän, vähiten taas partitiivissa ja eniten illatiivissa. Olisi luontevaa ajatella, että jos tavurajat sekä tunnus- ja pääteallomorfien rajat eivät ole samoja, kertoisivat tautot muualla kuin tavurajalla enemmän taivutussuffiksien tuottamisesta ja hahmottamisesta. Monikon partitiivissa on sellaisia muotoja vain kolme ja kaikki ovat *iA*-loppuisia. *vilkas/ia-* ja *vieras/ia-*tapauksissa on suffiksi tunnusta ja sijapäätettä erottamatta liitetty suoraan perusmuotoon, *kank/ia-*muodossa muokattuun vartaloon.

Monikon illatiivin muotojen prosessoinnissa on taukoja muualla kuin tavurajalla vain silloin, kun varsinainen illatiivin päätte on virheellisesti korvattu inessiivipäätteellä. Monikon *i*-tunnus, jos se esiintyy, prosessoidaan kaikissa tapauksissa vartalon osana, mutta sijapäätte voi olla sekä kokonainen (*vilka/ssa, kankai/ssa, talvirenkai/ssa*) että jakaantunut kahteen osaan (*hernei/s/ssa, vilka/ssa*).

Monikon elatiivissa on kuva melko monipuolinen. *i*-tunnus voi olla prosessoitu vartalon osana (*hernei/s/ta, kankai/sta, talvirenki/sta*), taivutussuffiksin osana (*tuotte/ista, talvireng/ista*) tai itsenäisenä (*vilka/i/sta, nirkk/i/asta*). Elatiivin sijapäätte on enimmäkseen prosessoitu kokonaisuutena, mutta tauko voi esiintyä myös päätteen sisällä (*hernei/s/ta*). Sijapäätteen tuottamisen kannalta on erittäin kiinnostava elatiivimuoto *nirkk/i/asta*, josta näkyy edellä prosessoidun partitiivimuodon vaikutusta niin, että partitiivin ja elatiivin päätteet on liitetty yhdeksi kokonaisuudeksi.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän suullisen irtosanatestin prosessointi näyttää tukevan kirjallisen testin tuloksiin pohjautuvaa oletusta, että ainakin osalle oppijoita vartalo-, tunnus- ja pääteallomorfien raja on sumea. Varsinkin monikon *i*-tunnus tajutaan enimmäkseen (monikko)vartalon osaksi, joskus taivutussuffiksin osaksi ja vain harvoin itsenäiseksi morfologiseksi tunnukseksi. *i*-tunnuksen epävarma asema morfologisessa muodossa johtuu pääasiassa sijapäätteestä ja sen tavurakenteesta. Partitiivin *-ta*, illatiivin *-hin* ja *-siin* ovat itsenäisiä tavuja, jolloin monikon *i*-tunnus lopettaa vartalon viimeisen tavun ja on kuin osa vartaloa. Partitiivin *jA*-suffiksissa yhdistyvät tavuksi monikon tunnus ja partitiivin päätte ja *iA*-suffiksikin prosessoidaan lähes aina vartalosta erillisenä kokonaisuutena tai pitemmän foneemijakson osana. Elatiivin *sta*-päätteen *-s* prosessoidaan enimmäkseen monikon *i*-

tunnuksen kanssa toiseksi viimeisen tavun osana ja *-ta* itsenäisenä tavuna, mutta *-s* voi olla tuotettu myös erikseen monikkovartalosta ja *ta*-sekvenssistä. Sen lisäksi *-sta* voidaan prosessoida itsenäisenä tai *i*-tunnukseen yhdistettynä kokonaisuutena.

Tällainen taivutusuffiksien prosessoinnin moninaisuus näyttää kuvaavan tilannetta, että oppija hahmottaa selvästi vartalon alkuosan ja tavunmuotoisen sijapäänteen, mutta huomattavasti epämääräisempi on vartalon loppuosan, monikon tunnuksen ja joissakin tapauksissa myös sijapäänteen alkuosan alue. Varsinkin monikon tunnuksen horjuva asema aiheuttaa sen, että kieliopillisia merkityksiä ilmaisevat taivutusallomorfit tajutaan erilaisten epämääräisten, joskus koko vartaloa tai sen osan sisältävien äännesekvenssien osaksi. Tällaiseen vironkielisten suomenoppijoiden morfologisten muotojen hahmottamiseen myötävaikuttaa ilmeisesti lähdekielessä esiintyvä vartalomonikko: vironkielinen suomenoppija on tottunut siihen, että sanavartalolla on kieliopillisia tehtäviä, varsinkin monikon muodostuksessa. Tämä selittäisi osaltaan oppijoiden vartalo- ja taivutusallomorfien valintaan liittyviä ongelmia.

Toistot ovat yksi tavallisimmista keinoista etsiä oikea vaihtoehto (Muikku-Werner 2002: 16). Ei ole siis yllättävää, että vironkieliset aloittelevat suomenoppijat käyttävät muodon keskeyttämistä ja sen toistoa usein: eniten partitiivissa, hieman vähemmän illatiivissa ja vähiten elatiivissa. Toistojen erittäin runsas käyttö partitiivissa on odotuksenmukaista: onhan se ensimmäinen prosessoitava testimuoto, ja oppijoille on tärkeä löytää oikea reitti myös seuraavia testimuotoja varten. On ymmärrettävää, että eri vaihtoehtojen välillä valitseminen ei ole helppoa ja että se hidastaa prosessointia. Oppijat joutuvat usein keskeyttämään muodon ja palaamaan sananmuodon alkuun tarkistaakseen, kuulostaa-ko tuotettu vaihtoehto (tavallisesti norminmukainen tai *-vastainen vartaloalloomorfi*) sopivalta, ja vasta sen jälkeen prosessoidaan muoto kokonaisuutena:

tuo- tuoteita
laino- lainoja
herno- hernoja
talvirenkais- renkaisia

Jos epäröidään enemmän, pysähdytään prosessoinnissa tavurajalla tai muualla sanassa, jätetään muodon tuottaminen vielä kerran kesken tai prosessoidaan muoto osittain ja vasta sen jälkeen kokonaisuutena:

kan- kan/koja
nirk- nirk/koja
hernei- herne/ita
tuot- tuot/te- tuotteita
vilk- vilk/kaita vilkaita
kang- kangoi/ta kangoita

Muutamasta tuotoksesta näkyy erittäin hyvin horjumisen kahden vartaloalloomorfin tai vartalo- ja tunnusallomorfien yhdistelmän välillä:

talvirenka- talviren/koja
talvirenkai- ta- talvi- rengoita
kankkoja ei kankkaisia kankkoja

Tällainen asteittainen prosessointi antaa oppijalle mahdollisuuden välillä tarkistaa, millaiselta tuotos kuulostaa ja tarvittaessa korjata jo (osittain) prosessoitua muotoa. Oikean tai väärän mutta oppijan mielestä sopivan ratkaisun löytämisen tärkeydestä heti ensimmäisessä prosessoitavassa muodossa kertoo se seikka, että illatiivissa on toistoja paljon vähemmän ja elatiivissa vain muutama. Myös illatiivi- ja elatiivimuotojen toistot aiheutuvat enimmäkseen horjumisesta kahden vartaloallomorfin tai vartalo- ja tunnusallomorfien yhdistelmän välillä:

*vilkkai/sis- vilkkaisiin vilk/kai/si/hin
kank/koi/hin vöi kankkaisiin kankkoihin
vie/rai- vie/rai/siin vieraisiin vieraisihin
talvirenk/ais/sa talvirengissa
nirk/koi/- nirkkoisiin nirk- nirkkois- nirkkaisiin
tuotteista tuot- tuotteisista
talviren//keista vöi -aista*

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisen irtosanatestin taivutusmuotojen prosessointi muistuttaa monesti kirjallisen irtosanatestin (ks. myös 6.1.1) prosessointia: monikon partitiivissa kerran jo prosessoitua vartaloallomorfia käytetään melko usein myös illatiivissa ja elatiivissa ja siihen liitetään useampia erilaisia taivutusallomorfeja:

*lainia : lainissa : lainis/ta
hernei- herne/ita : hernei/s/sa : hernei/s/ta
hernno- hernnoja : hernnoihin : hernnoista
talvirenka- talviren/koja : talviren/koihin : talviren/gois/ta
tuot- tuot/te- tuotteita : tuot/tei/hin : tuotte//ista
nirk/kai/ta : nirkkaihin : nirkkaista*

Voidaan siis olettaa, että ainakin osalla vironkielististä aloittelevista suomenoppijoista on olemassa jonkinlainen käsitys saman sanan taivutusmuotojen välisestä (eli paradigman sisäisestä) suhdeverkosta. Tällaisen suhdeverkon ei tarvitse olla jokaisella oppijalla lopullisesti vakiintunut eikä kaikkia testattuja sijamuotoja kattava:

*nirkai/sia : nirkai/sissa : nirkkaista
kankai/si/a : kankai/ssa : kankai/sta
nirkkeja : nirkkoissa : nirkkoista*

Joskus voi oppija havaita olevansa mielestään väärällä reitillä tai horjua eri vaihtoehtojen välillä enemmänkin kuin yhtä sijamuotoa tuotettaessa:

*kang/aita : kangaihin ei kangoihin: kangoista
kankkoja ei kankkaisia kankkoja : kank/koi/hin vöi kankkaisiin kankkoihin : kankkoisista
nirkkoja : nirk/koi/- nirkkoisiin nirk- nirkkois- nirkkaisiin : nirkkaisista*

Muutaman oppijan tuotoksista voi kuitenkin selvästi havaita testiefektin vaikutusta: jo prosessoituun taivutusmuotoon lisätään toisten sijamuotojen taivutus-suffikseja, esimerkiksi

*vie- vierais- vieraist- vierasia : viera/sis/sa : vierasista
talvi/renkkoja : talvirenk//koi/hin : talvirenk//koihista
herneita : hernei/siin : hernei/sista.*

Sijamuotojen välisen suhdeverkon tajuaminen eroaa ilmeisesti oppijoittain: jotkut hahmottavat sijamuotojen välisiä suhteita täydellisesti, jotkut osittain ja jollekulle jo prosessoitu taivutusmuoto toimii mekaanisesti toisten sijamuotojen taivutussuffiksien agglutinoinnista perustana.

Suullinen prosessointi kertoo siis oppijoiden monikkomuotojen tuottamisesta paljon enemmän kuin kirjallinen prosessointi; myös oppijoiden henkilökohtaiset erot näkyvät suullisessa prosessoinnissa erittäin hyvin. Suullinen prosessointi on kirjallista nopeampaa, vaatii usein hidastamismekanismeja, mutta onnistuu kokonaisuutena kuitenkin huomattavasti paremmin kuin kirjallinen prosessointi.

6.1.3 Kertomukset

Tässä alaluvussa pyrin tarkastelemaan, miten irtosanojen taivutus ja samojen sanojen taivutus kertomuksissa eroavat toisistaan. Opetuskokemukseni perusteella tiedän, että konteksti voi joskus auttaa oppijaa ja antaa lisävihjeitä muodon tuottamiseksi, mutta konteksti saattaa myös lisätä prosessointikuormaa: oppijan on vaikea ajatella samanaikaisesti monia tekijöitä. Tätä tutkimuskysymystä yritän perusteellisemmin pohtia taivutustestin toisen tehtävän, ns. puoli-strukturoidun kertomuksen avulla, jossa oppijoiden oli irtosanatestin sanoja käyttäen kirjoitettava kertomus kävelykierruksesta kaupungissa.

Kertomusten analysoinnissa keskityn taivutusmuotoihin. Morfosyntaktisen tason variaatio jää tämän käsittelyn ulkopuolelle. Tarkasteluun olen ottanut mukaan kaikki kertomuksissa esiintyvät norminmukaiset ja norminvastaiset monikkomuodot ja näiden lisäksi seuraavat ns. rajatapaukset:

- 1) sisällöllisesti merkityksettömät tai vaikeasti ymmärrettävät lauseet, joissa on monikkomuotoja; esimerkiksi

*Vilkkaita talvirenkaita ovat kiinnostunut herkkuihin.
Opaihin ihastusiin kouluihin.*

- 2) monikkomuodot, joita on rektion kannalta käytetty väärin tai joita lausekonteksti ei vaadi; esimerkiksi

*Kaksi vilkkaita poika ostavat musiikkiliikeistä.
Annika tutustui veistoista, patsaista ja kohdeista.
Opaista tulloja meidän kanssa.*

- 3) useamman monikkomuodon joukossa olevat yksikön muodot.

Useamman monikkomuodon joukossa esiintyvät sattumanvaraiset yksikön muodot on laskettu virheellisiksi monikoiksi, sillä kontekstista voi päätellä, että oppijan tarkoitus on ollut monikon muodostaminen. Analyysiin en ottanut mukaan yksikön muotoja, jotka ovat sekä rektion että taivutuksen kannalta oikeita, mutta eivät esiinny monikkomuotojen joukossa, vaan vain yksikseen. Tällaisten tuotosten perusteella on mahdoton päätellä, onko oppilas tarkoituksellisesti käyttänyt yksikköä vai unohtanut, että tehtävänä oli muodostaa monikko.

Käsittelen vironkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden tuotoksia erikseen. Ensiksi kuvaan SVST-sanaryhmän sanojen esiintymistä ker-

tomuksissa, sen jälkeen vertaan keskenään kunkin oppijan samojen sanojen prosessointia irtosanatestissä ja kontekstissa. Kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen melko pienen lukumäärän vuoksi on syytä käsittää seuraavassa esitetyjä tuloksia pikemmin suuntauksina. Vironkielisten suomenoppijoiden kertomusten monikkomuotojen vastausvariantit esitän liitteessä 5, kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten vastausvarianttien vertailun liitteessä 6.

Edistyneet

SVST-sanaryhmän sanojen esiintyminen vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa vaihtelee sekä sanoittain että sijamuodoittain (taulukko 12).

TAULUKKO 12 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kertomuksissa esiintyvät SVST-sanaryhmän monikkumuodot

	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	%
Monikon partitiivi			
laine	4	4	100,0
herne	8	7	87,5
tuote	4	3	75,0
vieras	6	6	100,0
vilkas	7	7	100,0
kangas	7	5	71,4
talvirengas	5	4	80,0
Yhteensä, %-keskiarvo	41	36	87,8
Monikon illatiivi			
laine	0	0	0,0
herne	0	0	0,0
tuote	0	0	0,0
vieras	1	1	100,0
vilkas	0	0	0,0
kangas	0	0	0,0
talvirengas	0	0	0,0
Yhteensä, %-keskiarvo	1	1	100,0
Monikon elatiivi			
laine	1	1	100,0
herne	6	6	100,0
tuote	4	4	100,0
vieras	0	0	0,0
vilkas	3	3	100,0
kangas	3	3	100,0

talvirengas	4	4	100,0
Yhteensä, %-keskiarvo	21	21	100,0
	Yhteensä		Keskiarvo
laine	5	5	100,0
herne	14	13	92,9
tuote	8	7	87,5
vieras	7	7	100,0
vilkas	10	10	100,0
kangas	8	8	80,0
talvirengas	9	8	88,9
Yhteensä, %-keskiarvo	63	58	92,1

Vaikka testitehtävässä olin pyytänyt oppijoita käyttämään kertomuksessa kaikkien testisanojen kaikkia testattavia sijamuotoja, en oletanut, että tavoite sataprosenttisesti toteutuu. Tehtävä oli muotoiltu siten, että se innostaisi kirjoittajia tuottamaan mahdollisimman monia monikkomuotoja. On luonnollista, että oppijat valitsevat kertomukseen merkitykseltään tuttuja sanoja, joita he ainakin luulevat osaavansa taivuttaa. Käytettyjen muotojen määrän ja sijamuotojen välisen jakauman voisi siis olettaa tavallaan kuvaavan oppijoiden kielitaitoa. Toisaalta täytyy ottaa huomioon, että myös kertomusten juoni vaikuttaa sanamuotojen valintaan.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa eniten käytetty SVST-sanaryhmän sana on *herne* ja vähiten käytetty *laine*. Muita SVST-sanaryhmän sanoja esiintyy melko tasaisesti. Sijamuodoista eniten on tuotettu monikon partitiivin muotoja. Partitiivimuotojen määrä jakaantuu sanoittain melko tasapuolisesti. Tuotettujen partitiivien oikeiden vastausten prosenttiosuuskien keskiarvo on korkea. On myös kiinnostavaa, että vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat kertomuksissaan tuottaneet partitiivimuotoja kaikista SVST-sanaryhmän sanoista.

Illatiivituotoksia esiintyy vain yksi sanasta *vieras*, ja se on taivutettu oikein. Monikon elatiiveja on prosessoitu 21 kaikista SVST-sanaryhmän sanoista paitsi *vieras*. Muotojen määrän jakautumisessa on hieman enemmän horjuvuutta kuin partitiivissa. Kertomuksissa esiintyvät elatiivimuodot on taivutettu sataprosenttisesti oikein.

Monet vironkieliset edistyneet suomenoppijat käyttävät kirjallisessa irtosanatestissä, kuten kertomuksissakin, enemmän kuin yhdessä taivutusmuodossa johdonmukaisesti samaa norminmukaista tai virheellistä vartaloallomorfia ja liittävät siihen tavoitemuodon kannalta oikeita tai väärä suffiksiallomorfeja:

herneitä : *herneistä*
herneja : *herneista*
kangaita : *kangaista*
kangaja : *kangaista*
kankaita : *kankaista*

talvirengaita : talvirengaista
tuotteita : tuotteista
tuoteida : tuoteista
laineita : laineista
vieraita : vieraisiin

Kun kirjallisessa irtosanatestissä esiintyvän johdonmukaisuuden voi olettaa johduttuvan testiefektistä, siis samojen vartaloallomorfien johdonmukainen käyttö myös kertomuksissa osoittaa vahvasti, että oppijoiden kielitajussa on sananmuotojen välillä tietty yhteys eli sananmuodot yhdistyvät paradigmoiksi tai skeemoiksi.

Partitiivimuotojen runsas käyttö sekä irtosanatestissä että kertomuksissa voidaan selittää opetuksen vaikutuksella (ks. myös 6.1.1) ja sijamuodon suurella frekvenssillä sekä lähde- että kohdekielellä (Räsänen 1979: 25; Hokkanen 2001: 100–101). Monikon partitiivin muotojen prosessointi on kuitenkin liian haasteellista, jotta tavoitettaisiin sataprosenttinen norminmukaisuus. Monikon elatiiveja käytetään partitiivimuotoja puolta vähemmän, mutta elatiivien taivutus onnistuu SVST-sanaryhmän kaikissa sanoissa. Elatiivimuotojen tuottamistulokset ovat partitiivimuotojen tuloksia parempia kuten irtosanatestissäkin, mutta ero partitiivi- ja elatiivimuotojen tulosten välillä on kertomuksissa huomattavasti pienempi. Kertomusten monikkomuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuudet ylittävät kirjallisen irtosanatestin oikeiden vastausten prosenttiosuudet sekä kaikissa testatuissa sijamuodoissa että kokonaisuutena.

Taulukosta 13 ilmenee, millainen on kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden tuoksissa (tarkemmin ks. liite 7).

TAULUKKO 13 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n=10) kirjallisen irtosanatestin kertomusten monikkomuotojen suhde SVST-sanaryhmässä

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yht.
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksessa, niistä	27	1	17	45
oikeita ¹³	26	1	17	44
vääriä	1			1
Rinnakkaismuodot				
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	5			5
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	1			1
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä	2			2
oikeinkirjoituksen poikkeavuudet				
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien vaihtelut	2			2

Eniten on tapauksia, joissa sekä kirjallisessa irtosanatestissä että kertomuksessa on käytetty samaa norminmukaista monikkomuotoa: kolmessa testatussa sija-

¹³ Oikeiden vastausten joukkoon on laskettu myös tapaukset, joissa klusiileja on käytetty irtosanatestin ja kertomuksen monikkomuodossa eri tavalla, esim. *vilkkaita* ja *vilkaita*.

muodossa yhteensä 44. Kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksessa sama väärä vastaus esiintyy vain kerran (*kangaja*), ja sekin on aluksi kertomuksessa kirjoitettu klusiilin oikeinkirjoitusta lukuun ottamatta oikein (*kangaita*), mutta sen jälkeen korjattu vääräksi (*kangaja*). Korjaamisen syynä lienee lausekonteksti.

Siellä he ostavat leluja, matkalaukkuja, herkkuja, herneja, kangaita, lakkija ja myös kirjeja.

Luettelo alkaa ja päättyy *ja*-loppuisilla sanoilla, joiden välillä on kaksi sekä oppijoiden lähde- että kohdekielessä norminmukaisesti *ita*-loppuista sanaa: *herne* ja *kangas*. *herne*-sanana partitiivimuoto on prosessoitu edeltävien *ja*-loppuisten sanojen mallin mukaan, mutta *kangas*-sanasta on spontaanisti tuotettu norminmukainen *ita*-loppuinen muoto, joka on todennäköisesti viereisten sanamuotojen vaikutuksesta myöhemmin korjattu *ja*-loppuiseksi.

Vähemmän on esiintymiä, joissa irtosanatestin ja kertomuksen muoto eroavat. Laajempi prosessointikonteksti näyttää kuitenkin auttavan vironkielisiä edistyneitä suomenoppijoita. On tietysti mahdollista, että parempiin tuloksiin kuin kirjallisessa irtosanatestissä ei johda konteksti, vaan se, että oppijat valitsivat kertomukseen tuntemiaan sanoja. Sekä irtosanatestissä että kertomuksessa samoja väärä vastausvariantteja on SVST-sanaryhmässä vain kaksi ja nekin ovat samantyyppisiä *kangaisi - kangaisia* ja *talvirengaisi - talvirengaisia*.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän sanojen prosessointi kertomuksissaan on siis sekä kokonaisuutena että sijamuodoittain onnistunut paremmin kuin kirjallisessa irtosanatestissä. Näyttää siltä, että konteksti ei ole tietyllä kielen osaamisen tasolla enää vaikeuttava tekijä eikä lisää prosessointikuormaa, vaan pikemmin antaa oppijoille lisävihjeitä muodon tuottamiseen. Prosessoinnin fokusointi muualle kuin pelkästään muotoon, esimerkiksi kertomuksen juoneen, mahdollistaa todennäköisesti lähdekielen mallin automaattisemman siirtymisen. Oppijoiden on ajateltava samanaikaisesti monia asioita, ja taivutussääntöjen soveltaminen, joka usein estää mallin siirtymistä, jää taka-alalle. Toisaalta voi kyse olla myös siitä, että oppijoilla on vapaus valita, mitä tuottaa, ja on luonnollista, että enemmän käytetään varmemmin omaksuttuja muotoja.

Aloittelijat

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän taivutusmuotojen prosessointi kertomuksissa eroaa edistyneiden prosessoinnista enemmän määrällisesti kuin laadullisesti (taulukko 14).

TAULUKKO 14 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 17) kertomuksissa esiintyvät SVST-sanaryhmän monikkomuodot

	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	%
	Monikon partitiivi		
laine	3	0	0,0
herne	6	3	50,0
tuote	3	3	100,0
vieras	2	1	50,0
vilkas	1	0	0,0
kangas	4	1	25,0
talvirengas	2	0	0,0
Yhteensä, % -keskiarvo	21	8	38,1
	Monikon illatiivi		
laine	0	0	0,0
herne	0	0	0,0
tuote	0	0	0,0
vieras	3	2	66,7
vilkas	0	0	0,0
kangas	0	0	0,0
talvirengas	0	0	0,0
Yhteensä, % -keskiarvo	3	2	66,7
	Monikon elatiivi		
laine	0	0	0,0
herne	1	1	100,0
tuote	1	1	100,0
vieras	0	0	0,0
vilkas	2	1	50,0
kangas	1	1	100,0
talvirengas	3	3	100,0
Yhteensä, % -keskiarvo	8	7	87,5
	Yhteensä		Keskiarvo
laine	3	3	0,0
herne	7	4	57,1
tuote	4	4	100,0
vieras	5	3	60,0
vilkas	3	1	66,7
kangas	5	2	40,0
talvirengas	5	3	60,0
Yhteensä, % -keskiarvo	32	17	64,1

Lyhyemmän opiskeluajan takia on odotuksenmukaista, että vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomukset ovat vaatimattomampia kuin edistyneiden kertomukset. Aloittelijoiden käyttämien SVST-sanaryhmän monikkomuotojen määrä on noin puolet edistyneiden määrästä. Myös aloittelijoiden oikeiden vastausten prosenttiosuus on selvästi heikompi kuin edistyneillä. Samanlaisuutta taas on sanojen käytön määrässä.

Eniten oikeita monikkomuotoja esiintyy aloittelijoilla elatiivissa, ja vähiten partitiivissa. Taas on siis tuotettu eniten monikon partitiiveja mutta samalla on partitiivimuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuus pienin. Samoin kuin edistyneet ovat myös aloittelevat suomenoppijat käyttäneet kertomuksissaan kaikkien SVST-sanaryhmän sanojen partitiivimuotoja. Elatiivimuotoja on muodostettu kaikista sanoista paitsi *vieras* ja *laine*, illatiivimuotoja vain sanasta *vieras*. Kertomuksissa tuotettujen monikkomuotojen määrän ja oikeiden vastausten prosenttiosuuden jakauma sekä sanoittain että sijamuodoittain vastaa siis yleensä edistyneiden jakaumaa, vaikka muotojen määrässä ja oikeiden vastausten prosenttiosuksissa on eroja. Aloittelijoiden oikeiden vastausten prosenttiosuudet vaihtelevat paljon myös sanoittain: sanasta *laine* ei ole tuotettu yhtään oikeaa monikkomuotoa, kun taas sanan *tuote* taivuttaminen on onnistunut aina.

Aloittelijoidenkin kertomuksissa esiintyy samojen vartaloallomorfien johdonmukaista käyttöä enemmän kuin yhdessä taivutusmuodossa mutta edistyneiden kertomuksia huomattavasti vähemmän kuten sopii odottaa:

kangaita : *kangaista*
herneita : *herneista*

Aloittelijoiden ja edistyneiden välisiä eroja näkyy myös kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhdetta kuvaavasta taulukosta (taulukko 15).

TAULUKKO 15 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=17) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde SVST-sanaryhmässä

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yht.
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksessa, niistä	12		5	17
oikeita	6		5	11
väärä	6			6
Rinnakkaismuodot				
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	2	1	2	5
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	1		1	2
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä	7	1		8
oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	4			4
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien vaihtelut	3	1		4

Samoin kuin vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän tuotoksissa on aloittelijoillakin eniten tapauksia, joissa sekä kirjallisessa irtosanatestissä että kertomuksessa on käytetty samaa norminmukaista monik-

komuotoa Irtosanatestissä ja kertomuksissa samoja vääriä tuotoksia esiintyy aloittelijoilla enemmän kuin edistyneillä suomenoppijoilla. Hieman suurempi on myös irtosanatestissä ja kertomuksessa eri väärin vastausten osuus. Laajempi prosessointikonteksti näyttää kuitenkin auttavan aloittelevia suomenoppijoita, joskin hiukan vähemmän kuin edistyneitä.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän monikkomuotojen prosessointi kertomuksissa tukee siis kirjallisen irtosanatestin tuloksia: aloittelijoiden prosessoinnissa heijastuvat suurin piirtein samat tendenssit kuin edistyneiden prosessoinnissa mutta eivät niin selkeästi. Ilmiöiden luonne on karkeasti sama, vaikka se toteutuu eri tasolla. Tämä on odotuksenmukaista, sillä sekä vironkieliset edistyneet että aloittelevat suomenoppijat ovat matkalla samaan suuntaan. Edistyneet oppijat ovat vain päässeet pitemmälle, he pystyvät pitämään lähde- ja kohdekielen järjestelmiä erillään, kun taas aloittelevat suomenoppijat ainakin osittain sekoittavat järjestelmät. Sen takia edistyneet suomenoppijat osaavat ja uskaltavat hyödyntää tarvittaessa sekä lähdekielisiä taivutusmalleja että monikkomuotoja ympäröivää laajempaa kontekstia. Aloittelijoiden prosessoinnissa pääsevät myös kertomuksissa lähdekielen mallin ohella hieman vaikuttamaan muut kilpailevat tekijät, esimerkiksi kohdekielisen *jA*-suffiksin vahvuus ja osin *ks*-vartaloisen taivutuksen produktiivisuus (ks. myös 6.1.1 ja liite 5), eikä laajempi konteksti auta heitä yhtä paljon kuin edistyneitä suomenoppijoita SVST-sanaryhmän sanojen prosessoinnissa.

6.2 Erilainen vartalo, samanlainen taivutus

Suomessa ja virossa erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien sanojen ryhmässä (seuraavassa EVST-sanaryhmä) ovat sellaiset suomen kielen sanat, jotka vartaloltaan (ääneasultaan) ja merkitykseltään eroavat viron kielen sanoista, mutta joiden taivutusmalli kuitenkin esiintyy oppijoiden äidinkielessä: esimerkiksi suomen *patsas* taipuu kuten viron *kitsas* 'kapea' tai suomen *ohje* kuten viron *vihje* 'vihjaus' (taulukko 16).

TAULUKKO 16 Suomessa ja virossa erivartaloiset, mutta samalla tavalla taipuvat testisanat (EVST-sanaryhmä)

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.
kirje ¹⁴ karje 'huuto'	kirjeitä karjeid	kirjeisiin ~ -hin karjeisse	kirjeistä karjeist
kohde saade 'lähetys'	kohteita saateid	kohteisiin ~ -hin saateisse	kohteista saateist
ohje vihje 'vihjaus'	ohjeita vihjeid	ohjeisiin ~ -hin vihjeisse	ohjeista vihjeista

¹⁴ Viron kielessä on olemassa kuitenkin bibliografian termi *kirje* (ÕS 1999: 296), mutta sitä ei esiinny lukiolaisten käyttämässä sanastossa.

opas koobas 'luola'	oppaita koopaid	oppaisiin (-hin) koopaisse	oppaista koopaid
patsas kitsas 'kapea'	patsaita kitsaid	patsaisiin (-hin) kitsaisse	patsaista kitsaid
hidas haldjas 'haltija'	hitaita haldjaid	hitaisiin (-hin) haldjaisse	hitaista haldjaist
musiikki- liike rike 'puute'	-liikkeitä rikkeid	-liikkeisiin ~ -hin rikkeisse	-liikeistä rikkeist
v(n)eule ¹⁵ kolle 'takka'	veuleita koldeid	veuleisiin ~ -hin koldeisse	veuleista koldeist

Samoin kuin samavartaloisten ja samalla tavalla taipuvien sanojen ryhmässä ovat tässäkin toisilleen lähimpinä viron ja suomen monikon partitiivi- ja elatiivimuodot. Monikon illatiivissa eroavat vain sijapäätteet, vartaloallomorfin ja monikon tunnuksen yhdistelmät ovat samanlaisia.

Erivartaloiset ja samalla tavalla taipuvat *as*-loppuiset testisanat kuuluvat Suomen kielen perussanakirjan (1990: XVI-XVII) mukaan epäproduktiiviseen *vieras*-tyyppiin (41) ja *e^x*-loppuiset produktiiviseen *hame*-tyyppiin (48) samoin kuin SVST-ryhmän testisanat (*vieras*- ja *hame*-tyypeistä perusteellisimmin ks. 6.1.). EVST-ryhmän yhdys- (*musiikkiliike*) ja tekosana (*veule*) ovat SVST-ryhmän testisanoista poiketen *e^x*-loppuisia¹⁶ eivätkä *as*-loppuisia kuten SVST-ryhmässä.

EVST-ryhmän testisanoista on frekventein yhdyssanan loppuosa *-liike* (Suomen kielen taajuussanaston järjestysnumero 286). Suunnilleen samaa taajuusluokkaa ovat keskenään *kohde* (607) ja *hidas* (776) sekä *ohje* (923) ja *kirje* (981), muita saman sanaryhmän testisanoja harvinaisempia ovat *patsas* (2802) ja *opas* (4315). Tekosanan *veule* perustana olevaa sanaa *neule* ei löydy Suomen kielen taajuussanastosta. EVST-sanaryhmän sanat ovat siis suomen kielessä keskimäärin SVST-sanaryhmän sanoja frekventimpiä.

EVST-sanaryhmän taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät ovat enimmäkseen samoja kuin SVST-ryhmässä (taulukko 17).

¹⁵ Eesti keele pöördsõnaraamatun (Hinderling 1979: 140) mukaan suomen sanalle *v(n)eule* on äänteellisesti lähin sana viron *kolle*. Vaikka *kolle* on toisin kuin suomen *v(n)eule* astevaihtelullinen, rinnastuvat niiden sanojen testattavat sijamuodot hyvin, sillä viron *kolle*-sanan monikkomuodot (paitsi monikon genetiivin) ovat kolmannessa kvantiteettiasteessa.

¹⁶ Periaatteessa tekosana *veule* voisi taipua myös *nalle*-tyypin mukaan mutta tämä on *hame*-tyyppiin verrattuna nuorehko, pieni ja lähinnä lainasanoja käsittävä taivutus-tyyppi. Testisanan *veule* perustana oleva *neule* on *hame*-tyyppiä.

TAULUKKO 17 EVST-sanaryhmän monikkomuotojen taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät

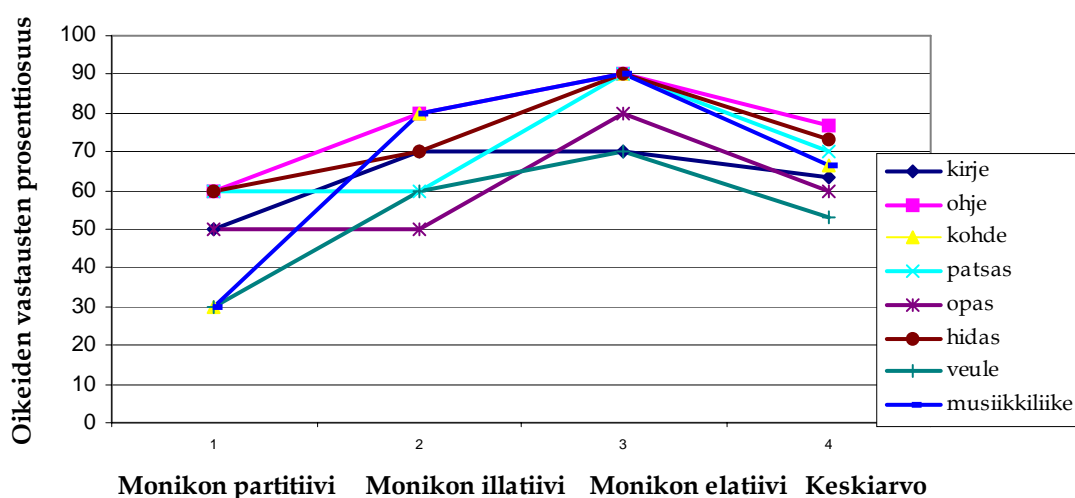
Tekijä	<i>vieras</i> -tyyppi	<i>hame</i> -tyyppi
Lähde- ja kohdekielen sanojen merkityksen ja vartalon äänneasun samanlaisuus	-	-
Lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuus	Mon. part .+ Mon. illat. + - Mon. elat. +	Mon. part .+ Mon. illat. + - Mon. elat. +
Kohdekielen taivutusmallin produktiivisuus	-	+
Lähdekielen taivutusmallin produktiivisuus	-	-
Testisanojen frekvenssi kohdekielessä Suomen kielen taajuussanaston mukaan	<i>hidas</i> + <i>patsas</i> + - <i>opas</i> + -	(<i>musiikki</i>)liike + <i>kohde</i> + <i>ohje</i> + <i>kirje</i> + <i>v(n)eule</i> -
Morfofonologisen vihjeen vahvuus kohdekielessä	-	+ -
Lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhde	<i>moni-moni</i>	<i>moni-yksi</i>
Mahdollisten taivutusallomorfien määrä kohdekielessä (mon. part., illat., elat.)	3 - 3 - 1	
Kohdekielen taivutusmallin suffiksin vahvuus Mon.part. Mon.illat. Mon.elat	<i>-jA</i> +, <i>-itA</i> + -, <i>-iA</i> - <i>-isiin</i> +, <i>-ihin</i> +, <i>-iin</i> - <i>-istA</i> +	

Taulukosta näkyy, että lähde- ja kohdekielen taivutusmalli on molemmissa sanaryhmissä sama, vaikka EVST-ryhmässä kohdekielen sanojen vartalot eroavat äänneasultaan lähdekielen sanojen vartaloista. Samoja ovat myös SVST- ja EVST-ryhmän testisanojen kuuluminen taivutustyyppisiin ja taivutustyyppien produktiivisuussuhteet sekä lähde- että kohdekielessä, lähde- ja kohdekielen morfofonologisen vihjeen vahvuus, kohdekielen mallin suffiksin vahvuus ja mahdollisten taivutusallomorfien määrä kohdekielen monikon partitiivissa, illatiivissa ja elatiivissa (taivutusallomorfeista perusteellisimmin ks. 6.1). SVST-sanaryhmän luonnehdinta pätee siis EVST-sanaryhmässäkin, eikä sitä ole sen takia tässä alaluvussa toistettu. SVST- ja EVST-sanaryhmät eroavat toisistaan vain lähde- ja kohdekielen sanojen merkityksen ja vartalon äänneasun osalta, testisanojen kohdekielen frekvenssin osalta sekä *vieras*- ja *hame*-tyyppien jakauman suhteen.

6.2.1 Kirjallinen irtosanatesti

Edistyneet

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden suomessa ja virossa erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien sanojen tuottamistuloksia kuvaavat käyrät (kuvio 7) muistuttavat muodoltaan SVST-sanaryhmän tuloksia kuvaavia käyriä. EVST-ryhmän yksittäisten sanojen tuottamistulokset eroavat keskenään vähän, mutta eroja on eri sijamuotojen välillä. EVST-sanaryhmän tuottamistulokset ovat kuitenkin SVST-ryhmää heikompia: kaikkien sanojen kolmen sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo on 66,3 %. Todellisten sanojen kolmen sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo vaihtelee 60,0 %:n ja 76,7 %:n välillä. *vieras-* ja *hame-*tyypin sanoja on taivutettu tasavertaisemmin kuin SVST-sanaryhmässä Yhdyssanan *musiikkiliike* taivutustulokset (oikeita vastauksia 66,7 %) ovat yhtä hyviä kuin yhdistämättömien sanojen tulokset. Tekosanan *veule* tulokset ovat todellisia sanoja hieman huonommat (53,3 %), mutta kuitenkin melko lähellä muita EVST-ryhmän sanoja.

KUVIO 7 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisen irtosanatestin EVST-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus

Näyttää siltä, että tekosanaisuus on vironkielisille edistyneille suomenoppijoille taas vain hiukan vaikeuttava tekijä eikä estä kovinkaan vahvasti lähdekieleen muodon siirtymistä kohdekieleen. Sama tendenssi ilmenee sanojen merkityksen tuntemisen ja oikeiden vastausten osuuden suhdetta kuvaavasta taulukosta (taulukko 18).

TAULUKKO 18 EVST-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n=10) kirjallisen irtosanatestin vastauksissa

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä Keskiarvo	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on tuttu	8	10,0	11	13,8	11	13,8	30	12,5
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	29	36,3	42	52,5	56	70,0	127	52,9

Tulos on päinvastainen kuin SVST-sanaryhmässä: merkitykseltään vieraita sanoja on taivutettu yli neljä kertaa tuttuja paremmin. On odotuksenmukaista, että lähde- ja kohdekielessä erivartaloisten sanojen merkitykset tunnetaan huommin kuin samavartaloisten sanojen, mutta on yllättävää, että lähdekielen taivutusmalli on sanan merkityksen tuntemattomuudesta huolimatta kuitenkin niin altis siirtymään kohdekielen.

Eri sijamuotojen tulosten keskinäiset suhteet ovat samanlaiset kuin SVST-sanaryhmässä. Oppijoille selvästi vaikein on monikon partitiivi. SVST- ja EVST-sanaryhmässä ei ole ainoatakaan sanaa, jonka partitiivin oikeiden vastausten prosenttiosuus olisi korkeampi kuin illatiivin ja elatiivin oikeiden vastausten prosenttiosuus. EVST-ryhmässäkin ovat edistyneiden vironkielisten suomenoppijoiden tuotoksissa kilpailemassa tässä sanaryhmässä norminmukainen ja lähdekielen tukema *itA*-suffiksi sekä tässä sanaryhmässä norminvastainen, mutta teoriassa kuitenkin mahdollinen *jA*-suffiksi. Kaikissa *vieras*-tyypin sanoissa ja osassa *hame*-tyypin sanoja suositaan *itA*-suffiksia. *-jA* voittaa suffiksien kilpailun yhdyssanassa *musiikkiliike*, tekosanassa *veule* ja *hame*-tyypin kohdesanassa. *itA*-suffiksi liitetään tavoitemuodon kannalta lähes aina oikeaan vartaloallomorfiin (ainoa poikkeus *kirjoita*), kun taas *-jA* liitetään erilaisiin vartaloallomorfeihin (*kirjeja - kirjoja, opaja - opeja, hidaja - hidoja, liik(k)eja - liikoja, veuleja - veuloja*). Tuotosten joukossa esiintyy myös yksi ns. agglutinatiivinen virhe, jossa *jA*-suffiksi on suoraan yhdistetty kohdekieliseen perusmuotoon, yksikön nominatiiviin (*hidasja*). *iA*-loppuisia partitiivimuotoja on vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden tuotoksissa vähän.

Monikon illatiivin taivutustulokset ovat EVST-ryhmässä samoin kuin SVST-ryhmässä partitiivia parempia. Vironkieliset edistyneet suomenoppijat suosivat kaikkien EVST-ryhmän sanoissa todennäköisesti lähdekielen fonotaksin vaikutuksesta selvästi *hin*-loppuisia illatiivimuotoja. *-hin* liittyy enimmäkseen norminmukaiseen monikkovartaloon (*kirjeihin 5, ohjeihin 6, koht(d)eihin 6, patsaihin 4, hi(d)taihin 5, musiikkiliikeihin 5, veuleihin 5*), mutta voi myös estää lisäämästä monikon tunnusta vartaloon, sillä suffiksissa jo näyttää olevan *i*-tunnus (*kirjehin, kohtehin, patsahin, opahin, musiikkiliikehin, veulehin*). Tällöin *-hin* tajuttaisiin viron monikon partitiivin *sid*-päätteen kaltaiseksi salkkumorfiksi, joka ilmaisee sekä sijan että luvun kieliopillista merkitystä. Sen lisäksi *-ihin* voi aiheuttaa vartalovokaalin vaihtelua (*kirjoihin, opeihin*) tai katoa (*veulihin*) ja liit-

tyä suoraan perusmuotoon (*patsashin, opashin*). *-siin* voi sekä liittyä norminmukaiseen monikkovartaloon (*kirjeisiin 2, ohjeisiin 2, kohdeisiin 2, patsaisiin 2, opaisiin 2, hit(d)aisiin 2, musiikkiliikkeisiin 3, veuleisiin 1*), estää monikon tunnuksen lisäämisen vartaloon (*ohjeisiin, hidasiin*) sekä aiheuttaa vartalovokaalin katoamisen (*patsisiin, hidisiin*). Lyhytensitavuisten tuotosten taustallakin saattaa olla viron fonotaksi, joka ei salli diftongia lyhytensitavuisten sanojen toisessa tavussa. Tuotosten joukossa on myös muutamia *iin*-loppuisia illatiivimuotoja (*kohtiin, musiikkiliikiin, veuliin*).

Monikon elatiivin kaikkien sanojen oikeiden vastausten keskiarvo on testatuista sijamuodoista korkein. Norminmukaisten tuotosten ohella esiintyy muutama muoto, joissa *-i* on aiheuttanut vartalovokaalin vaihtelun (*kirjoista, opeista*) tai katoamisen (*kohdista, patsista, opista*). On mahdollista, että tämän-tyyppisiä taivutusmuotoja aiheuttaa oppijoille tutumpien sanojen (esim. *kirja, oppi*) analogia. Varsinkin sanojen *kirja* ja *kirje* taivutusmuodot saattavat oppijoiden tuotoksissa helposti sekoittua. Kiinnostava on myös erään oppijan prosessoima elatiivimuoto *hidisista*, josta voi olettaa, että hän on liittänyt monikon tunnuksen ja sijapäätteen suoraan perusmuotoon, mutta ilmeisesti monikon varmistamiseksi lisännyt *i*-tunnuksen myös vartalon sisälle. Samantyyppisiä esimerkkejä, joissa monikon tunnus on lisätty enemmän kuin yhteen paikkaan, esiintyy vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän tuotoksissakin (ks. 6.1.1), mutta poikkeuksellista ja kiinnostavaa on, että morfofonologinen vaihtelu *-a* → ∅ toimii vartalon ja suffiksin rajan lisäksi myös vartalon sisällä. Tällaiseen vaihteluun voivat myötävaikuttaa viron kielelle oudot pitkävokaaliset vartalot. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että kyseessä voi myös olla satunnainen lipsahdus.

EVST-sanaryhmässäkin on tavoitemuodon kannalta väärän vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfin yhdistelmiä:

musiikkiliikia : musiikkiliikiin : musiikkiliikista
hidia : hidisiin : hidisista
ohia : (ohieihin) : ohista
patsia : patsisiin : patsista

Oppijoille aiheuttaa taas ongelmia vartalovokaali *i*-tunnuksen edessä: joskus se vaihdetaan silloinkin, kun näin sääntöjen perusteella ei olisi syytä tehdä:

opeja : opeihin : opeista
kirjoja ~ kirjoita : kirjoihin: kirjoista

Ilmeisesti oppija tarvitse jonkinlaisen lisäsignaalin tai *-tunnuksen* vahvistamaan varsinaista monikon tunnusta.

Melko usein partitiivissa ja illatiivissa on valittu väärä vartalo-, tunnus- ja /tai päätteallomorfi, mutta elatiivimuoto on norminmukainen:

patsaja : patsashin, mutta patsaista
kohtia : kohtiin, mutta kohteista

Todennäköisesti on kysymys prosessointikuormasta: oppijan täytyy illatiivissa ja varsinkin partitiivissa ottaa huomioon monia sekä lähde- että kohdekielisiä

(joskus kilpailevia) tekijöitä. Elatiivissa taas ei mikään estä lähdekielen taivutusmallin siirtymistä kohdekieleen, ja se johtaa myös kohdekieleessä norminmukaiseen tuotokseen.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän taivutustulokset tukevat SVST-sanaryhmän tuloksiin pohjautuvia johtopäätöksiä.

- 1) Kohdekielen taivutusmallin produktiivisuus ei vaikuta tuottamistuloksiin: epäproduktiivisen *vieras*-tyypin sanoja on taivutettu EVST-ryhmässä yhtä hyvin kuin produktiivisen *hame*-tyypin sanoja.
- 2) Kohdekielinen produktiivinen *ks*-vartaloinen taivutusmalli ei siirry edistyneiden oppijoiden tuotoksissa epäproduktiivisen *as*-loppuisen mallin sijalle: *vieras*-tyypin sanoja on taivutettu lähdekielisen epäproduktiivisen *ratas-kallas*-mallin mukaan.
- 3) *vieras*-tyypin sanojen *s*-loppuisuus heikkona ja *hame*-tyypin sanojen *e*-loppuisuus melko vahvana morfofonologisena vihjeenä ovat tuottaneet yhtä hyviä tuloksia, mutta *s*-loppuisten sanojen taivutustulokset eivät ole EVST-sanaryhmässä *e*-loppuisia sanoja selvästi parempia kuten SVST-ryhmässä.
- 4) Oppijoiden lähdekielen tukema monikon partitiivin *itA*-taivutussuffiksi voittaa prosessointikilpailussa kohdekielisen produktiivisen ja selkeän, mutta norminvastaisen *jA*-suffiksin vahvemmin *vieras*-tyypin sanoissa kuin *hame*-tyypin sanoissa;
- 5) Testisanojen kohdekielen frekvenssillä ei ole suurta vaikutusta tuottamistuloksiin: frekventeimmät sanat *kohde* ja (*musiikki*)*liike* sijoittuvat tuottamistulosten paremmuusjärjestyksessä keskelle, toiseksi harvinaisin sana *patsas* kolmanneksi (ks. kuvio xxx). Melko frekventit *hidas* ja *kohde* ovat kuitenkin paremmuusjärjestyksen alussa ja EVST-ryhmän testisanoista harvinaisin *opas* lopussa.

Lähde- ja kohdekielen taivutusmallien samanlaisuus on siis myös vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden EVST-ryhmän testisanojen prosessoinnissa vahvempi tekijä kuin lähde- ja kohdekielen taivutusmallien produktiivisuus, morfofonologisen vihjeen vahvuus ja kohdekielen sanojen frekvenssi. Lähde- ja kohdekielen sanojen merkityksen ja vartalon äänneasun erilaisuus antaa kuitenkin muille tekijöille (esim. morfofonologisen vihjeen vahvuus ja kohdekielen sanojen frekvenssi) hieman vaikutusmahdollisuutta ja heikentää tuloksia SVST-ryhmään verrattuna noin 9 prosenttiyksikön verran, mutta muuten SVST- ja EVST-ryhmien testisanat käyttäytyvät taivutusprosessissa samalla tavalla. Lähdekielen taivutusmalli siirtyy lähde- ja kohdekielen sanojen merkityksen ja vartalon äänneasun erilaisuudesta huolimatta yllättävän hyvin kohdekieleen, jos on olemassa lähdekielen siirtovaikutuksen toimimisen vaatima kosketuspinta: molemmissa kielissä on jotain, joka oppijan mielessä on siirrettävissä.

EVST-sanaryhmän sanojen suuri oikeiden vastausten osuus näyttää taas kertovan, että vironkielisten edistyneiden oppijoiden eniten käyttämä prosessointistrategia tässä sanaryhmässä on analoginen tuottaminen lähdekielen taivutusmallin mukaan, mikä johtaa myös kohdekieleessä norminmukaisiin tuloksiin. Sen lisäksi esiintyy ns. agglutinatiivisia virheitä eli perusmuodon ja taivutusallomorfiin suoraa yhdistämistä (*kirjeja*, *liik(k)eja*, *veuleja*; *kirjehin*, *kohtehin*, *musiikkiliikehin*, *veulehin*, *patsashin*, *opashin*).

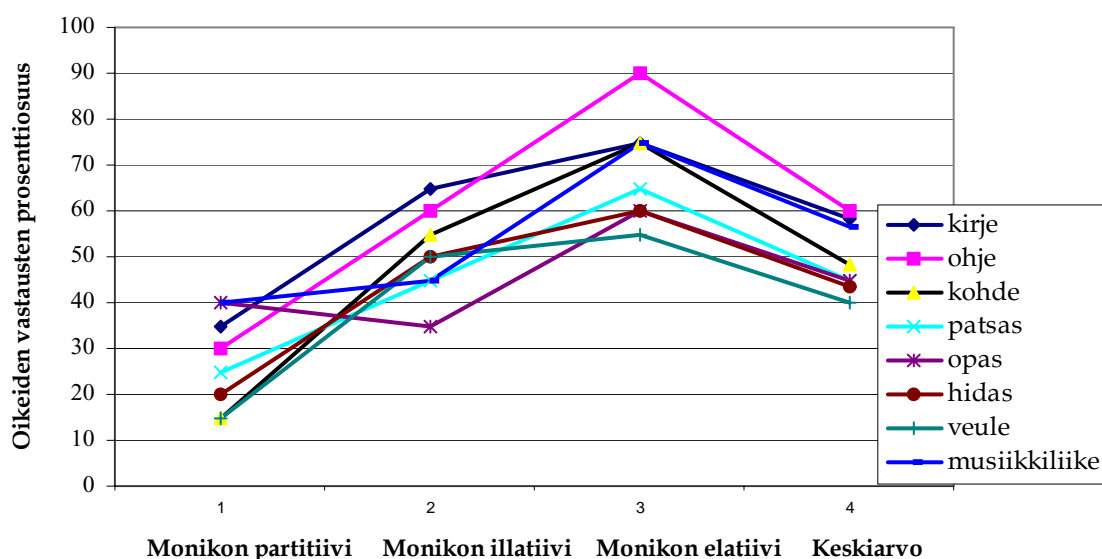
Jos taivutusallomorfi liitetään kohdekieleessä olemattomaan vartaloallomorfiin, jossa on perusmuotoon verrattuna tapahtunut vartalovokaalin muutos tai katoaminen, oppijoiden oletettava prosessointistrategia on sääntöihin perustuva tuottaminen (*ohia*, *koht(d)ia*, *opeja*, *hidoja*, *hidia*, *patsia*, *musiikkiliikoja*, *musiikkiliikia*, *veuloja*; *kohtiin*, *opeihin*, *patsisiin*, *hidisiin*, *musiikkiliikiin*, *veuliin*, *veulihin*;

kohdista, opeista, opista, patsista). Jos suffiksiallomorfit liitetään kohdekielessä olemassa oleviin vartaloallomorfeihin (*opaja, hidaja, opahin, patsahin*), on tuotos-ten perusteella mahdoton päätellä, onko muoto prosessoitu sääntöpohjaisesti vai onko yhdistetty jo valmiit allomorfit. Tapauksissa *kirjoja, kirjoihin* ja *kirjoista* on ilmeisesti sekoitettu testisana *kirje* ja oppilaille tutumpi ja enemmän käytetty sana *kirja*.

Sellaisia muotoja, joiden prosessointimekanismina voi arvella olevan sääntöpohjaisuuden tai yhdistämisen, on norminmukaisiin tuotoksiin verrattuna kuitenkin vain kourallinen. Siten näyttää myös sääntöjen pohjalla tuottamisen ja yhdistämisen osuus tässä aineistossa olevan melko marginaalista verrattuna analogiseen tuottamiseen lähdekielen mallin mukaan.

Aloittelijat

Myös aloittelijoiden ryhmien erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien sanojen tuottamistuloksia kuvaava kuvio (kuvio 8) on muodoltaan lähes samanlainen kuin aloittelijoiden SVST-ryhmän sekä edistyneiden SVST- ja EVST-ryhmän tuloksia kuvaavat kuvat (kuviot 5, 6, 7).

KUVIO 8 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=20) kirjallisen irtosanatestin EVST-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus

Kuviosta näkyy, että EVST-ryhmässä on vironkielisten edistyneiden oppijoiden taivutustuloksiin verrattuna muutamia eroja:

- 1) aloittelijoiden EVST-ryhmän sanojen taivutustulokset ovat edistyneitä heikompia kuten SVST-ryhmässäkin;
- 2) sanojen paremmuusjärjestys eroaa edistyneiden suomenoppijoiden paremmuusjärjestyksestä;
- 3) yhden sanan (*opas*) illatiivimuodon tuottamistulokset ovat partitiivia huonompia.

Aloittelijoiden EVST-ryhmän kaikkien sanojen kolmen sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo on 49,2 %. Todellisten sanojen kolmen sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo vaihtelee 60 %:n ja 43,3 %:n välillä (*ohje* 60,0 %, *kirje* 58,3 %, *kohde* 48,3 %, *opas* ja *patsas* 45 %, *hidas* 43,3 %). Tuloksista käy ilmi, että aloittelijat ovat taivuttaneet EVST-ryhmässä *hame*-tyypin sanoja paremmin kuin *vieras*-tyypin sanoja, kun taas SVST-ryhmässä tulokset ovat tasasempia. Tällä perusteella voi olettaa, että morfofonologinen vihje taivutustuloksiin vaikuttavana tekijänä on aloitteleville suomenoppijoille edistyneitä tärkeämpi. EVST-ryhmän sanojen äänneasun erilaisuus lähde- ja kohdekielessä lisää morfofonologisen vihjeen vaikutusmahdollisuuksia. Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat eivät pysty sanan vartalon äänneasun perusteella tunnistamaan lähdekielisen taivutusmallin toimimista kohdekielessä tai eivät uskalla sitä käyttää. Sen takia he turvautuvat pikemmin morfofonologiseen vihjeeseen ja sääntöihin perustuvan prosessointiin kuin analogiseen tuottamiseen.

Yhdyssanan *musiikkiliike* taivutustulokset ovat tämän sanaryhmän kolmanneksi parhaat: oikeiden vastausten prosenttiosuus on 56,7 %. Kohdekielen sanafrekvenssi näyttää siis tässä vaikuttavan aloittelijoiden taivutustuloksiin (yhdyssanan loppuosa *-liike* on EVST-ryhmän testisanoista frekventein), vaikka sanan pituus (yhdyssanaisuus) heikentää hieman sanafrekvenssin vaikutusta. Tekosanaa *veule* on taivutettu hieman todellisia sanoja huonommin (40 % oikeita vastauksia), mutta tulos on suurin piirtein verrattavissa todellisten sanojen tuottamistuloksiin.

Kuviosta 8 ilmenee, että vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän testisanojen monikon partitiivin tulokset ovat erittäin heikkoja. Syy lienee siinä, että EVST-ryhmän monikon partitiivin prosessoinnissa toimivat samanaikaisesti kaksi taivutusprosessia vaikeuttavaa tekijää. Toisaalta oppilaat ovat vielä sellaisessa kohdekielen oppimisen vaiheessa, jossa lähde- ja kohdekielen muodon samanlaisuuden havaitseminen ei onnistu kovin hyvin ilman vartalon äänneasun samanlaisuutta, eli lähde- ja kohdekielen sanojen vartaloiden erilaisuus peittää taivutusmallin samanlaisuuden. Toisaalta monikon partitiivissa kilpailee kaksi erittäin vahvaa taivutussuffiksia: EVST-sanaryhmässä norminmukainen ja myös oppijoiden lähdekielessä samantyyppisissä sanoissa esiintyvä mutta kohdekielessä ei kovin produktiivinen *itA*-suffiksi ja kohdekielessä selkeä ja produktiivinen mutta EVST-sanaryhmässä norminvastainen *jA*-suffiksi. Kahden taivutusprosessia vaikeuttavan tekijän samanaikainen esiintyminen EVST-sanaryhmän partitiivissa heikentää EVST-ryhmän monikon partitiivin tuottamistuloksia verrattuna SVST-ryhmään, jossa sanojen vartaloiden äänneasut ja merkitykset ovat sekä lähde- että kohdekielessä samanlaisia ja antavat sen takia lisävihjeitä taivutuksesta.

Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat suosivat *jA*-suffiksia toisin kuin SVST-ryhmässä kaikissa EVST-ryhmän partitiivimuodoissa paitsi sanassa *opas*. *vieras*-tyypin sanoissa käytetään *itA*-suffiksia hieman enemmän kuin *hame*-tyypin sanoissa. Oppijoiden lähdekielessä esiintyvä suffiksi on siis ollut taas alttiimpi siirtymään *as*-loppuisiin sanoihin, kuten aloittelijoiden SVST-ryhmän, ja

edistyneiden suomenoppijoiden kummankin sanaryhmän tuotoksissa, mutta häviää taivutussuffiksien kilpailussa kuitenkin kohdekielen selvälle ja produktiiviselle, joskin EVST-ryhmässä norminvastaiselle *jA*-suffiksille.

jA-suffiksi näyttää olevan vironkielisille aloitteleville suomenoppijoille ainakin SVST- ja EVST-sanaryhmän (*as-* ja *e^x-*loppuisissa) sanoissa monikon partitiivin prototyypisuffiksi, johon turvaudutaan silloin, kun ei osata päätellä, millainen monikon partitiivin suffiksi valita. Martinin (1995: 127) tutkimuksen mukaan on sanassa *isompi* ja *i-* ja *A*-loppuisissa tekosanoissa eri äidinkieliä puhuvien suomenoppijoiden, mutta myös suomenkielisen vertailuryhmän monikon partitiivin prototyypisuffiksi *-iA*. *iA*-loppuisia partitiivimuotoja esiintyy vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-ryhmän testivastauksissa noin kuudesosa. On mahdollista, että oletettava prototyypisuffiksi riippuu morfofonologisesta vihjeestä, sanan loppuäänteestä tai -äänteistä, ja on eri taivutustyypeissä erilainen.

Samoin kuin SVST-ryhmässä liitetään *itA*-suffiksi tavoitemuodon kannalta yleensä oikeaan vartaloallomorfiin (paitsi yhden oppijan tuotos *opeita*, yhden *hidoita* ja yhden *veuloita*). *-jA* liittyy *hame*-tyypin sanoissa sekä suoraan perusmuotoon (*kirjeja*, *ohjeja*, *kohdeja*) että aiheuttaa vartalovokaalin muutoksia (*kirjoja*, *ohjija*, *kohdija*). *vieras*-tyypin sanoissa aloittelijoiden norminvastaisten vastausvarianttien kirjo on *hame*-tyypin sanoja monipuolisempi kuten SVST-ryhmässä (taulukko 19).

TAULUKKO 19 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän *vieras*-tyypin sanojen norminvastaiset vastausvariantit monikon partitiivissa

<i>patsas</i>	<i>opas</i>	<i>hidas</i>
patsaja 6	op(p)aja 5	hidaja 4
patsoja 2	-	hidoja 1
-	opeja 1	hideja 1
patsia 1	op(p)ia 2	-
patsasia 2	opasia 1	hidasia 3
-	-	hidasija 1
patsaseja 1	-	-
patsaisia 1	-	hidaisia 1
-	-	hidaisi 1
patsias 1	opias 1	hidaias 1

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-ryhmän *vieras*-tyypin norminvastaiset monikon partitiivin tuotokset voi karkeasti jakaa kahteen ryhmään. Tuotoksissa, joissa sanan loppu-*s* on kadonnut, liitetään sekä *-jA* että *-iA* yksinkertaistettuun vartaloon. Ilmeisesti suffiksiallomorfien yhdistäminen liian pitkään ja monimutkaiseen *s*-loppuiseen vartaloon ylittää tällaisissa tapauksissa oppijan prosessointikapasiteetin rajan ja sen takia vartalo lyhennetään ja yksinkertaistetaan. Vartalovokaali jää enimmäkseen samaksi (*patsaja*, *op(p)aja*, *hidaja*), mutta voi myös kadota (*patsia*, *op(p)ia*) tai muuttua (*patsoja*, *opeja*, *hidoja*, *hideja*). Saman tendenssin voi havaita sekä edistyneiden että aloittelijoiden SVST-sanaryhmän tuotoksissa. On kiinnostavaa, että vartalovokaalin vaihdossa seurataan (tiedostamattomasti) kaksitavuisen *a*-vartaloisten sanojen vartalovokaa-

lin vaihteluun kohdistuvaa dissimilatorista tendenssiä (Remes 1995: 83): ensimmäisen vokaalin labiaalisuus estää vartalovokaalin labiaalistumisen ja vastaavasti ensimmäisen vokaalin illabiaalisuus toisen tavun vokaalin säilymisen illabiaalisena eli siis *patsoja* ja *hidoja*, mutta ei *opoja*, vaan *opeja*.

Tuotoksissa, joissa sanan loppu-s on säilynyt, voi aavistaa erilaisia prosessointistrategioita. *patsasia*, *opasia*, *hidasia* -muotojen taustalla on mahdollista olettaa *iA*-suffiksin suoraa yhdistämistä perusmuotoon, mutta myös kohdekielisen *a*-sijapäätteen liittämistä lähdekieliseen *raskus*-taivutusmalliin (vir. mon. part. *raskusi*) eli lähde- ja kohdekielen koodien yhdistämistä. Koodien yhdistämiseksi voi käsittää myös *patsaseja*-muodon: lähdekieliseen perusmuotoon (vir. yks. gen. *raskuse*) on liitetty kohdekielinen *JA*-suffiksi. Sen puolesta, että oppijalle sanan vartalon loppuosa ja taivutussuffiksit muodostavat jonkinlaisen epämääräisen kokonaisuuden, puhuvat *patsaisia*- ja *hidaisia*-muodot, joissa on oikeastaan kaksi monikon *i*-tunnusta. *patsias*-, *opias*-, *hidias*-muodoissa, monikon *-i*- on sijoitettu melko sattumanvaraiseen paikkaan. Tuotosten joukossa esiintyy yksi muoto, jossa kohdekielen produktiivinen taivutusmalli on siirtynyt epäproduktiivisen sijalle (*hidaksia*).

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden monikon partitiivin ja illatiivin tuottamistulosten välillä on suuri ero kuten edistyneillä oppijoillakin: monikon illatiivin kaikkien sanojen oikeiden vastausten prosentiosuuksien keskiarvo on partitiivia huomattavasti korkeampi. Sekä yhdyssanaa *musiikkiliike* että tekosanaa *veule* on taivutettu yhtä hyvin kuin yhdistämättömiä tavallisia sanoja.

Aloittelijoiden suosituin illatiivisuffiksi EVST-sanaryhmässä on *-ihin*, johon verrattuna *siin*-loppuisia vastausvariantteja esiintyy erittäin vähän (ks. liite 3), mutta kaikki ne ovat norminmukaisia. *ihin*-suffiksi puolestaan voi liittyä moniin erilaisiin vartaloallomorfeihin: esim. norminmukainen *op(p)aihin*, mutta myös *opihin*, *opeihin*, *oppoihin*. *opahin*-tapauksessa on *hin*-suffiksissa esiintyvä *-i* oletettavasti estänyt monikon *i*-tunnuksen lisäämisen vartaloon, sillä suffiksissa jo näyttää olevan *i*-tunnus. Norminmukaisen vastausvariantin prosessointimekanismina on todennäköisesti analoginen tuottaminen lähde- ja kohdekielen yhteisen mallin mukaan (sijapäätettä lukuun ottamatta), norminvastaisissa muodoissa säännönmukaisuus tai vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistäminen. Lähde- ja kohdekielen koodin yhdistämistä on mahdollista taas olettaa *patsaseihin*-, *hidaseihin*-muodoissa, joiden mallina on ollut lähdekielinen *raskus*-taivutusmalli.

Tuotosten joukossa esiintyy muutama *iin*-loppuinen muoto, jonka taustalla voi olla suffiksin yhdistäminen perusmuotoon (*ohjeiin*, *hidaiin*) tai analoginen tuottaminen väärän kohdekielisen mallisanan mukaan (*koht(d)iin* kuten *koiriin* tai *ohjiin* kuten *kurjiin*). Kohdekielisten *ihin*-, *isiin*- ja *iin*-suffiksien ohella käytetään *ssa*-suffiksia (*hidasissa*; *opasissa*, *opissa*, *opessa*), joka voi olla kohdekielen illatiivi- ja inessiivimuotojen sekoittamista tai lähdekielisen monikon illatiivin *sse*-päätteen vaikutusta. Todennäköisesti käytetään *ssa*-päätettä sen takia, että se on äänteellisesti lähellä viron *sse*-illatiivipäätettä ja sen tiedetään esiintyvän suomessa. *-ssa* voi liittyä agglutinatiivisesti suoraan perusmuotoon ja monikon

tunnukseen (*hidasissa, opasissa*) tai jollakin tavalla muokattuun vartaloallomorfiin (*opissa, opessa*), joka saattaa olla sekä syötöksestä muistiin jäänyt että sääntöjen käyttämisen tulos.

Monikon illatiivissa on testatuista sijamuodoista sekä lähde- että kohdekielessä eniten erilaisia vartalo-, tunnus- ja pääteallomorfien yhdistämisen mahdollisuuksia. Se heijastuu myös vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-ryhmän tuotoksiin: monikon illatiivissa on eniten vastausvariantteja, usein melko sattumanvaraisia yhdistelmiä, joiden taustalla voivat olla sekä lähde- että kohdekielen allomorfit.

Testatuista sijamuodoista vironkielisille aloitteleville suomenoppijoille on odotuksenmukaisesti helpoin monikon elatiivi. Samoin kuin aloittelijoiden SVST-ryhmän tuotoksissa on myös EVST-ryhmän *hame*-tyypin monikon elatiiveissa vähän erilaisia vastausvariantteja. Norminmukaisten ja hallitsevien tuotosten ohella on prosessoitu muutamia muotoja, joissa vartalovokaali on muuttunut (*kirjoista 4, musiikkiliikoista 1, veuloista 2, veuluista 1*) tai kadonnut (*kohdistista 3, ohjista 1*). *vieras*-tyypin sanojen norminvastaisissa vastausvarianteissa voi huomata tiettyä johdonmukaisuutta, kuten SVST-ryhmässäkin (taulukko 20)

TAULUKKO 20 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän *vieras*-tyypin sanojen norminvastaiset vastausvariantit monikon elatiivissa

<i>patsas</i>	<i>opas</i>	<i>hidas</i>
patsoista 3	oppoista 1	hidoista 1
patseista 1	opeista 1	hideista 3
patsista 1	opista 3	-
-	-	hidosta 1
-	opesta 1	-
patsaseista 1	-	hidaseista 1
-	opasista 1	hidasista 1
patsasiasta 1	-	hidasiasta 1
-	opiasta 1	-

Vartalovokaalin muutos tai katoaminen näyttää oppijaille olevan monikon tunnusta vahvistava tekijä (*patsoista, oppoista, hidoista; patseista, opeista, hideista; patsista, opista*). Joskus vartalovokaali on vaihdettu mutta varsinainen monikon tunnus jäänyt pois (*hidosta, opesta*). Tuotosten joukossa esiintyy muutamia esimerkkejä, jotka on oletettavasti prosessoitu analogisesti lähdekielen väärän mallisanan mukaan: sekä *patsaseista-*, *hidaseista-* että *opasista-*, *hidasista-*muotojen mallina on todennäköisesti oppijoiden lähdekielen *raskus*-taivutusmalli, jossa virossa on yleisimmän *de*-monikon ohella kaksi norminmukaista *i*-monikon rinnakkaismuotoa (*raskus: raskuseist ~ raskusist*). *opasista-*, *hidasista-*muodot voi tulkita myös agglutinatiivisina virheinä. EVST-sanaryhmässäkin esiintyy pari *patsasiasta-*, *hidasiasta-*tyyppistä tuotosta, kuten SVST-sanaryhmässä, jossa prosessoinnin lähtökohtana on jo prosessoitu partitiivimuoto.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-ryhmän tuottamistulosten yhteinen piirre on edistyneitä suurempi epävarmuus, mikä oletettavasti heijastaa taivutuksen osaamisen ja muotojen automaattisuuden heikompaa asetta. Paljon enemmän kuin edistyneillä on sekä vastausvariantteja että kahden

muodon välillä epäröintiä osoittavia korjauksia: *kirjoja* 3 (2) ← *kirjeja* 1, *kirjoihin* 2 (2) ← *kirjeihin* 1, *kirjoista* 4 (3) ← *kirjeista* 1, *patsoihin* 4 (4) ← *patsaihin* 1 (1), *hidasista* 1 (1) ← *hidaista* (1).

Aloittelijoiden vastauksissa esiintyy monia vääriä mutta systemaattisia paradigmoja:

veuluisiin : veuluista
veulia : veuliin : veulista
veulia : veulihin
kohdija : kohdiin : kohdist
musiikkiliikoja : musiikkiliikoihin : musiikkiliikoista
opaseja : opaseihin : opaseista
hideja : hideihin : hideista;
ohjija : ohjiin : ohjista
patsaseja : patsaseihin : patsaseista
patsia : patsihin : patsista

Oppijoiden ääneenajatteluistakin ilmenee, että usein vartaloallomorfi pysyy samana, ja taivutusprosessissa vaihdetaan vain suffiksiallomorfeja.

- (1) E: *musiikki- musiikkiliike 'muusikaliik' musiikkilii/ki/ja -ssa -sta*. Pikalt ei pea välja kirjutama, sest mul on algus juba olemas.

E: *musiikki- musiikkiliike 'muusikaliik' musiikkilii/ki/ja -ssa -sta*. Pitkästi ei tarvitse kirjoittaa, sillä alku on minulla jo olemassa.

Toisaalta on sellaisiakin taivutussarjoja, joissa ei näytä olevan minkäänlaista johdonmukaisuutta:

musiikkiliikeja : musiikkiliikoihin : musiikkiliikistä
musiikkiliikeja : musiikkiliikihin : musiikkiliikistä

Samoin kuin edistyneillä oppijoilla on aloittelijoidenkin EVST-sanaryhmän testivastauksissa melko usein partitiivia ja illatiivia taivutettu yhden, vääriin tulokseen johtavan systeemin (mallin, säännön) mukaan, mutta elatiivi on kuitenkin norminmukainen:

kohtia : kohtiin, mutta kohdeista;
hidaisia : hidasiin, mutta hidaista;
hidaksia : hidaksiin, mutta hidaista.

Ilmeisesti on kyse prosessointikuormasta: monikon elatiivissa on vain yksi mahdollinen suffiksiallomorfi, jonka voi liittää erilaisiin vartaloallomorfeihin, ja sekin on lähdekielen tukema.

Sanan merkityksen tuntemisen ja oikeiden vastausten osuuden suhde on vironkielisillä aloittelevilla suomenoppijoilla (taulukko 21) samanlainen kuin edistyneillä oppijoilla, vaikka tuttujien ja vieraiden sanojen oikeiden vastausten ero on aloittelijoilla edistyneitä suurempi.

TAULUKKO 21 EVST-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=20) kirjallisen irtosanatestin vastauksissa

	Mon. part.		Mon illat.		Mon. elat.		Yhteensä n	Keskiarvo %
	n	%	n	%	n	%		
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on tuttu	8	5,0	10	6,3	15	9,4	33	6,9
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	36	22,5	71	44,4	94	58,8	201	41,9

Aloittelijoiden prosessointi näyttää siis taas olevan edistyneitä mekaanisempaa kuten SVST-sanaryhmän sanoissa (ks. 6.1.1). Tuttujen sanojen erittäin pieni ja vieraiden sanojen melko iso oikeiden vastausten määrä puhuu taas sen puolesta, että lähdekielen malli siirtyy kohdekieleen silloinkin, kun oppija ei pysty äänneasun perusteella tunnistamaan lähde- ja kohdekielen sanojen samanlaisuutta, mikäli vain on olemassa kahden kielen morfologian kosketuspinta.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän taivutus-tuloksista näkyy, että lähde- ja kohdekielen mallin samanlaisuuden ohella tuloksiin vaikuttavat enemmän kuin edistyneillä oppijoilla muut tekijät: kohdekielen morfofonologisen vihjeen vahvuus, mahdollisten taivutusallomorfien määrä ja varsinkin monikon partitiivissa kohdekielen suffiksin vahvuus, hie-man myös testisanojen frekvenssi kohdekielessä. Tuotosten joukossa on yksi esimerkki kohdekielen produktiivisen taivutusmallin siirtymisestä epäproduktiivisen sijalle: *hidaksia*. Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden EVST-ryhmän testisanojen prosessoinnissa lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuus pystyy neutraloimaan muut taivutustuloksiin vaikuttavat tekijät testisanojen äänneasun ja merkityksen erilaisuudesta huolimatta, kun taas aloittelijoilla testisanojen lähde- ja kohdekielen äänneasun ja merkityksen erilaisuus lisää muiden tekijöiden osuutta.

6.2.2 Suullinen irtosanatesti

Tässä alaluvussa tarkastelen vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän sanojen suullisen irtosanatestin tuloksia. Analysoinnissa seuraan samaa esitysmallia ja -järjestystä kuin SVST-sanaryhmän sanoissa (tarkemmin ks. 6.1.2): ensiksi vertaan suullisen irtosanatestin tuotoksia kirjallisen irtosanatestin tuotoksiin ja sen jälkeen pohdin suullisen prosessoinnin erikoispiirteitä.

Suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailua

Tämän tutkimuksen yksi hypoteesi on, että kirjallisen prosessoinnin tulokset ovat suullisia parempia, sillä prosessointiajan lisääntyminen vaikuttaa positiivisesti tuottamistuloksiin. Taulukosta 22 ilmenee, miten vironkielisten aloittelevi-

en suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän sanojen suullisen ja kirjallisen prosessoinnin tulokset eroavat toisistaan.

TAULUKKO 22 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin EVST-sanaryhmän tulosten vertailu: prosenttiosuus vastausparien kokonaismäärästä

	Sama oikea vastaus (%)	Sama väärä vastaus (%)	Suullinen oikea, kirjallinen väärä (%)	Kirjallinen oikea, Suullinen väärä (%)
Monikon partitiivi				
kirje	22,2	22,2	22,2	22,2
ohje	11,1	0	33,3	22,2
kohde	0	12,5	25	12,5
patsas	22,2	0	0	11,1
opas	33,3	22,2	0	11,1
hidas	22,2	11,1	0	0
musiikkiliike	22,2	33,3	0	11,1
veule	0	0	0	0
Keskiarvo	17,6	13,2	10,3	11,8
Monikon illatiivi				
kirje	16,7	0	0	50
ohje	33,3	0	0	33,3
kohde	33,3	0	0	50
patsas	16,7	0	0	50
opas	33,3	16,7	0	16,7
hidas	16,7	0	16,7	33,3
musiikkiliike	16,7	16,7	16,7	16,7
veule	0	0	20	20
Keskiarvo	21,3	4,3	6,4	22,3
Monikon elatiivi				
kirje	33,3	0	11,1	33,3
ohje	44,4	0	0	33,3
kohde	75	12,5	0	12,5
patsas	11,1	11,1	11,1	44,4
opas	55,5	11,1	0	0
hidas	22,2	0	0	33,3
musiikkiliike	44,4	11,1	11,1	22,2
veule	28,6	28,6	0	14,3
Keskiarvo	26,1	8,7	4,3	24,6
Keskiarvo				
kirje	25	8,3	12,5	33,3
ohje	25	4,2	12,5	29,2

kohde	36,3	9,1	9,1	22,7
patsas	16,7	4,2	4,2	33,3
opas	41,7	16,7	0	8,3
hidas	20,8	4,2	4,2	20,8
musiikkiliike	29,2	20,8	8,3	16,7
veule	11,1	11,1	5,6	11,1
Keskiarvo	21,7	9,2	7,1	22,3

Taulukosta näkyy, että aloittelevien vironkielisten suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestissä samojen oikeiden vastausten osuus on EVST-sanaryhmässä huomattavasti pienempi kuin SVST-sanaryhmässä. SVST-sanaryhmään verrattuna on hieman vähemmän myös sellaisia tapauksia, joissa suullisen irtosanatestin tuotos on oikea, mutta kirjallisen testin tuotos väärä. Kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä samojen väärin vastausten osuus on EVST-sanaryhmässä suurempi kuin SVST-sanaryhmässä, ja eniten on tapauksia, joissa kirjallisessa irtosanatestissä käytetään oikeaa vastausvarianttia ja suullisessa väärää. EVST-sanaryhmässä ei esiinny lainkaan sellaisia sanoja, joiden suullisen irtosanatestin tulokset ylittävät kokonaisuutena kirjallisen irtosanatestin tulokset.

Kirjallinen prosessointi on siis EVST-sanaryhmässä onnistunut suullista prosessointia paremmin kuin SVST-sanaryhmässä, eli erot suullisen ja kirjallisen prosessoinnin välillä ovat EVST-sanaryhmässä suuremmat. Pitempää miettimis- ja päättelyaikaa hyödynnetään tehokkaammin todennäköisesti EVST-sanaryhmän sanojen vieruuden takia: lähde- ja kohdekielen vartalon ja merkityksen erilaisuus pakottaa oppijat enemmän pohtimaan, miten sanaa taivutetaan, ja automaattisen tuottamisen osuus on pienempi.

Kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä samojen oikeiden vastausten osuus eroaa sijamuodoittain vähemmän kuin SVST-sanaryhmässä, mutta sijamuotojen järjestys on sama. Monikon partitiivissa on molemmissa testeissä samojen väärin vastausvarianttien osuus verrattuna samoihin oikeisiin variantteihin suurempi. Tällainen tulos poikkeaa SVST-sanaryhmän tuloksista, joissa samojen väärin vastausvarianttien osuus on suhteellisesti suurempi monikon illatiivissa, mutta tukee vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän kirjallisen irtosanatestin tuloksia. Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin EVST-sanaryhmän monikon partitiivin taivutustulokset ovat kaikkien sanaryhmien kaikista sijamuodoista heikoimmat. Myös eri vastausvariantteja (ks. liite 3) on EVST-sanaryhmän kirjallisen irtosanatestin monikon partitiivissa lähes yhtä paljon tai enemmän kuin illatiivissa. Samoin kuin SVST-sanaryhmässä on EVST-sanaryhmässä lähes saman verran sellaisia tapauksia, joissa suullisen testin vastaus on oikea ja kirjallisen väärä, ja päinvastaisia, joissa kirjallisen testin vastaus on oikea ja suullisen väärä. EVST-sanaryhmän monikon partitiivissa on kuitenkin kolme *e*-loppuista sanaa (*kirje*, *ohje*, *kohde*), joissa suullinen prosessointi on tuottanut parempia tai yhtä hyviä tuloksia kuin kirjallinen. Sanan *e*-loppuisuus on osoittautunut siis taas vahvemiksi morfofonologiseksi vihjeeksi, joka johtaa oppijan nopeammin oi-

kealle taivutusreitille kuin *s*-loppuisuus. Tästä voi päätellä, että morfofonologinen vihje on vironkielisille aloitteleville suomenoppijoille tärkeäkö taivutustuloksiin vaikuttava tekijä.

EVST-sanaryhmän monikon partitiivi on sekä kirjallisen että suullisen irtosanatestin perusteella vironkielisille aloitteleville suomenoppijoille haasteellisin, kahden vahvan suffiksin (*-jA* ja *-itA*) kilpailun alainen sijamuoto, jossa tuotetaan melkein yhtä paljon kummassakin testissä samoja vääriä ja samoja oikeita vastauksia ja jossa on lähes saman verran suullisessa testissä oikeita mutta kirjallisessa testissä vääriä, ja kirjallisessa testissä oikeita mutta suullisessa testissä vääriä vastausvariantteja. Lähde- ja kohdekielen vartalon ja merkityksen erilaisuus peittää oppijalta taivutusreitit, ja sen löytäminen on vaikeampaa kuin SVST-sanaryhmässä. Monikon partitiivi on testitehtävästä johtuen ensimmäinen askel tällä reitillä. Jonkinlaisen ratkaisun, oikean tai väärän, tekeminen helpottaa seuraavia askelia. Partitiivin perusteella voi pohtia illatiivin ja elatiivin taivutusta, ja siksi prosessointiajan lisääntyminen parantaa näissä sijamuodoissa taivutustuloksia enemmän kuin partitiivissa.

Suullisen prosessoinnin erikoispiirteitä

Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat käyttävät kirjallista prosessointia merkittävästi nopeamman suullisen prosessoinnin hidastamiseksi kolmenlaisia keinoja (ks. luku 6.1.2):

- 1) tauot tavurajalla,
- 2) tauot muualla kuin tavurajalla,
- 3) toistot.

Hidastamiskeinojen esiintymistaajuus ja jakauma eroavat myös EVST-sanaryhmässä sijamuodoittain (taulukko 23).

TAULUKKO 23 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=10) EVST-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus

	Mon.part	Mon.illat.	Mon.elat.	Yhteensä/keskiarvo
Tauot tavurajoilla	18/ 22,5 %	10/ 20,8 %	9/ 11,3 %	37/ 17,8 %
Tauot muualla kuin tavurajoilla	1/ 1,3 %	10/ 20,8 %	10/ 12,5 %	21/ 10,1 %
Toistot	19/ 23,8 %	8/ 16,7 %	6/ 7,5 %	33/ 15,7 %
Yhteensä	38/ 45,7 %	28/ 58,3 %	25/ 58,3 %	91/ 43,8 %

Taivutusprosessin hidastamiseksi käytetään tässä sanaryhmässä eniten tavuttamista. Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa esiintyy taukoja tavurajalla enemmän kuin

SVST-ryhmän sanojen prosessoinnissa. Tämä on odotuksenmukaista, sillä EVST-sanaryhmän sanojen taivutus on SVST-sanaryhmän sanoja huomattavasti haasteellisempaa lähde- ja kohdekielen sanojen vartalon ja merkityksen erilaisuuden takia ja vaatii enemmän miettimisaikaa. Siksi on luonnollista, että SVST-sanaryhmästä poiketen tarvitaan pisintä aikaa partitiivimuotojen suulliseen prosessointiin, testitehtävän ensimmäisen muodon tuottamiseen, ja nopeimmin sujuu elatiivimuotojen taivutus.

Taivutussuffiksien prosessointi on EVST-sanaryhmässä samanlainen kuin SVST-sanaryhmässä. EVST-sanaryhmässä norminmukainen monikon partitiivin *itA*-suffiksi jakaantuu oppijoiden suullisessa prosessoinnissa poikkeuksetta kahteen osaan siten, että monikon tunnus *-i* lopettaa toiseksi viimeisen tavun ja partitiivin päätte *-ta* muodostaa erillisen tavun: *kir/jei/ta*, *koh/tei/ta*, *kohte/ta*, *op/pai/ta*, *musiikkiliik/kei/ta*. *i*-tunnus yhdistyy siis oppilaiden kielitajussa todennäköisesti monikkovartaloon, kun taas partitiivin *ta*-sijapäätte liitetään vartaloon itsenäisenä allomorfinä.

EVST-sanaryhmässä norminvastainen mutta kuitenkin teoriassa mahdollinen monikon partitiivin *ja*-suffiksi puolestaan prosessoidaan monikon tunnusta ja partitiivin päätettä erottamatta kokonaisuutena tavuna: *koh/te/ja*, *musiikkiliikke/ja*, *musiikkiliik/ke/ja*. *ja*-suffiksin monikollisuutta vahvistetaan kuten SVST-sanaryhmässäkin vaihtamalla vartalovokaalia siellä, missä vaihtelu ei norminmukaisesti esiinny: *kirjo/ja*, *koh/to/ja*, *pat/so/ja*, *hitoja*.

iA-suffiksi prosessoidaan EVST-sanaryhmän sanoissa kaksi kertaa siten, että monikon *i*-tunnus yhdistetään *s*-äänteen kanssa toiseksi viimeiseksi tavuksi ja partitiivin *-a* muodostaa erillisen tavun: *opai/si/a*, *op/pa/si/a*. Kerran on *-iA* pitemmän äännekokonaisuuden osa: *pat/sa/sia*. Tällaisten tapausten taustalla voi olettaa olevan oppijoiden lähdekielisen *raskus*-taivutustyyppin partitiivimuodon *raskusi*.

Monikon illatiivin *ihin-* ja *isiin-*suffiksit prosessoidaan kuten monikon partitiivin *-itA*: molemmat taivutussuffiksit jakaantuvat kahden viimeisen tavun välillä siten, että monikon tunnus ja sijapäätte ovat eri tavuissa (*koh/tei/siin*, *hi/tai/siin*, *musiikkiliik/kei/hin*, *musiikkiliik/koi/hin*, *kir/joi/hin*, *veului/hin*). Kahdessa muodossa on yksi oppilas prosessoinut vartalon ja suffiksin väliin *si*-äännesekvensin: *patsoi/si/hin*, *oppai/si/hin*. Kyseessä on todennäköisesti jo tuotetun partitiivimuodon vaikutus.

Monikon elatiivin muotojen tuottaminenkin noudattaa tavurajoja: *opais/ta*, *musiikkiliik/kois/ta*, *patsasis/ta*. Yhden oppilaan tuottamisprosessissa näkyy edellisten partitiivi- ja illatiivimuotojen vaikutus: *kir/joi/hista*, *koh/teisista*, *oppai/sista*. Yksi oppilas on pysähtynyt prosessoinnissa elatiivimuodon keskellä, mutta tuottanut viimeiset tavut kokonaisuutena: *op/paista*.

Kuten SVST-sanaryhmässäkin esiintyy taukoja muualla kuin tavurajalla myös EVST-sanaryhmässä huomattavasti vähemmän. Eniten tällaisia taukoja on monikon illatiivissa, vähiten monikon partitiivissa. Taukojen jakauma sijamuodoittain vastaa siis SVST-sanaryhmän jakaumaa, mutta sekä monikon illatiivissa ja elatiivissa että kokonaisuutena on taukoja muualla kuin tavurajalla EVST-sanaryhmässä määrällisesti enemmän kuin SVST-sanaryhmässä.

Monikon partitiivissa on tauko on muualla kuin tavurajalla vain yhden kerran: *ohje/i/ta*. Toisin kuin valtaosassa *itA*-loppuisista partitiivimuodoista, on monikon *i*-tunnus prosessoitu vartalosta erikseen. Partitiivin päätekin on prosessoitu erikseen, ja sen prosessoinnissa seurataan tavurajaa. Sama oppilas on samalla kokonaiskuvaan verrattuna poikkeuksellisella tavalla tuottanut myös illatiivimuodon *ohje/i/hin*.

Kaikissa muissa monikon illatiivin muodoissa taukoja esiintyy muualla kuin tavurajalla vain silloin, kun varsinainen illatiivipääte on virheellisesti korvattu inessiivipäätteellä. Samoin kuin SVST-sanaryhmässä on kaikissa sellaisissa tapauksissa monikon *i*-tunnus prosessoitu vartalon osaksi, mutta sijapäite voi olla sekä kokonainen (*kirjei/ssa, kohtei/ssa, opai/ssa, musiikkiliiki/ssa*) että jakaantunut kahteen osaan (*kirjoi/s/ssa, hitoi/s/ssa, musiikkiliikkei/s/ssa*). Melko kiinnostavia ovat yhden oppilaan taivuttamat muodot *ohjoise/s/ssa* ja *patsoi/se/ssa*, joissa vartaloon on liittynyt monikon *i*-tunnuksen ja sijapäätteen väliin sijoitettu *se*-äännesekvenssi. Todennäköisesti on syynä edellä virheellisesti tuotetun partitiivimuodon vaikutus, joka jatkuu elatiivissakin: *ohjo/i/sta : ohjoise/s/ssa : ohjoises-ta; pats- patsoi/s- patsois- patsoista : patsoi/se/ssa : patsoises/ta*. On myös mahdollista, että tällaisiin tuotoksiin on myötävaikuttanut esimerkiksi sanan *pohjoinen* analogia.

Monikon elatiivissa on *i*-tunnus prosessoitu enimmäkseen vartalon osana ja *sta*-sijapäite kokonaisena (*kirjei/sta, ohjei/sta, musiikkiliikkei/sta, musiikkiliik/kei/sta*). Kerran *i*-tunnus on liitetty itsenäisenä vartaloon (*musiikkiliik/kei/sta*). Yhdessä muodossa on *sta*-pääte tuotettu kokonaisena, mutta monikkovartalon loppuun on sijoitettu oletettavasti partitiivimuodon vaikutuksesta *si*-äännesekvenssi (*hitaisi/sta*). Edellä prosessoitujen muotojen vaikutusta voi huomata myös *hitoi/s/esta*-muodossa.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisen irtosanatestin EVST-sanaryhmän sanojen prosessointi näyttää siis tukevan SVST-sanaryhmän suullisen testin tuloksiin pohjautuvaa päätelmää, että taivutussuffiksien hahmottaminen ja prosessointi riippuu monesti suffiksien tavurakenteesta. Samoin kuin SVST-sanaryhmässä prosessoidaan myös EVST-sanaryhmässä sekä monikon partitiivin *itA* että illatiivin *ihin* ja *isiin* yhtä oppilasta lukuun ottamatta lähes poikkeuksetta siten, että monikon *i* on monikkovartalon osa ja sijapäite itsenäinen suffiksi. Myös monikon elatiivin muodoissa on *i*-tunnus lähes aina vartalon osa riippumatta siitä, prosessoidaanko sijapäite *-sta* kokonaisena vai kahdessa osassa. EVST-sanaryhmässä norminvastainen mutta mahdollinen monikon partitiivin *jA*-suffiksi ei jakaannu koskaan kahteen osaan ja se tuotetaan aina kokonaisuutena, joskus pitemmän äännesekvenssin osana mutta enimmäkseen itsenäisenä. *jA*-suffiksin tajuaminen synkreettisen suffiksin kaltaiseksi kokonaisuudeksi aiheuttaa usein vartalon monikollisuuden vahvistamisen vartalovokaalin vaihtelun avulla taivutusmuodoissa, joissa vaihtelua norminmukaisesti ei esiinny. Tällaiseen vahvistamiseen myötävaikuttavat ilmeisesti myös kohdekielen todellisten sanojen analogiamallit, esimerkiksi *kaloja* tai *värejä*. Kuten SVST-sanaryhmässä on EVST-sanaryhmässäkin epämääräisin norminvastainen monikon partitiivin *iA*-suffiksi, joka prosessoidaan joskus ko-

konaisena pitemmän äännesekvenssin osana, joskus monikon tunnus ja sijapäätte erottaen.

Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat käyttävät EVST-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa runsaasti myös muodon kesken jättämistä ja sen toistoa. Erittäin paljon tätä keinoa on odotuksenmukaisesti hyödynnetty monikon partitiivissa. Toistojen määrä EVST-sanaryhmän sanojen partitiivissa ylittää sekä EVST-sanaryhmän partitiivissa tavurajalla esiintyvien taukojen että SVST-sanaryhmän partitiivissa esiintyvien toistojen määrän. Oikean tai väärän, mutta edes jonkinlaisen taivutusreitint löytäminen vaatii EVST-sanaryhmässä huomattavasti enemmän monitorointia, sillä sanojen vartalot eivät anna minikäänlaisia vihjeitä taivutuksesta. Oppijoiden on usein pakko jättää muoto kesken tarkistaakseen, kuulostaako tuotettu vaihtoehto sopivalta. Vasta sen jälkeen palataan uudestaan sanan alkuun ja prosessoidaan muoto kokonaisuutena:

kohtei- kohteja
op- oppaita
veul- veuloja
veuli- veulia
veu- veuleja

Samantyyppisiä esimerkkejä esiintyy myös illatiivissa ja elatiivissa. Melko usein liittyy toistoihin taukoja tavurajalla tai muualla sanassa:

ohj- ohjain
ohjes- ohje/ssa
hitais- hitais/issa
veu/lei- veuleihin
veulo- veu/loi/hin
ohje- ohje/i/hista

Joskus voi prosessointi olla erittäin moniasteinen:

pats- patso/is- patsoi- patsoista
musiikkiliik/keis/ta liik- liikkei- liikeista
op/pai/sin oppai- oppai- oppaisin? oppai//siin
opaisi/s/sa ek-ee vöi siis opaisis- ei opaisi/ssa

Kuten käy selvästi ilmi viimeisestä esimerkistä, toistot aiheutuvat oppijan horjumisesta kahden muodon välillä. Oppija monitoroi jo prosessoitua muotoa, ja se kuulostaa hänestä oudolta. Hän yrittää löytää toisen vaihtoehdon, mutta palaa kuitenkin ensimmäisenä tuotettuun versioon.

Oppijoiden empimiset jakaantuvat karkeasti kahteen ryhmään. Enimmäkseen horjutaan kahden vartaloallomorfin välillä:

kirjeita ei kirjoita
hitaisi- hitaiseista
musiikkiliikk/ei- musiikki//liikkia

Kilpailemassa voivat olla myös taivutussuffiksit:

kohteja koh/tei/ta
musiikkiliik/kei/hin liik/kei/siin

Melko usein horjuminen kahden vartaloallomorfin välillä aiheuttaa taivutussuffiksin vaihdon eli oppilas epäröi kahden vartalo- ja taivutusallomorfin yhdistelmän välillä:

hitoja hi/taisia
musiikkiliik/koja musiikkiliik/kiä

On vaikea sanoa, vaikuttaako vartaloallomorfin valinta suffiksiallomorfin valintaan vai päinvastoin. Näyttää kuitenkin siltä, että vaikutus on pikemmin molemminpuolista kuin lineaarista, kuten Urho Määttä on todennut (1998: 2): "Kielen rakenne perustuu, siis sekä muoto-opin että lause-rakenteen tapauksissa, eritasoisiin ja -suuntaisiin pintamuotojen välisiin vaikutusyhteyksiin."

Monitoroinnin tuloksena haetaan joskus vielä kerran perusmuotoa, ennen kuin prosessointi jatkuu:

opia opas opaita
kirje kirjois- kirja kirjei- kirje/a

Jonkin toisen sijamuodon käyttäminen apuvälineenä osoittaa, että oppijoilla on oma käsityksensä sanan taivutusmuotojen välisestä suhdeverkosta. Yksikön nominatiivin eli testin lähtömuodon käytön voi väittää johtuvan testiefektistä, mutta oppilaiden ääneenajattelusta käy ilmi, että EVST-sanaryhmässä samantapaisena apuvälineenä toimivat muutkin sijamuodot; esimerkiksi yksikön illatiivi auttaa prosessoimaan monikon illatiivia, yksikön elatiivi monikon elatiivia.

- (2) M: *oppaita*. Sisseütlev on... ainsuses vist tuleb *oppeen*, mitmuses *oppiin*, seestütlev on *oppista*.

M: *oppaita*. Illatiivi on ... yksikössä kai tulee *oppeen*, monikossa *oppiin*, elatiivi on *oppista*.

- (3) M: *kohde kohteita kohtei/siin*. Ja seestütlev on ainsuses oleks mingi *kohteesta*, vist siis mitmuses oleks *kohteista*.

M: *kohde kohteita kohtei/siin*. Ja elatiivi on ... yksikössä olisi jokin *kohteesta*, siis monikossa kai olisi *kohteista*.

Oppija voi monitoroinnin tuloksena myös havaita tuottaneensa väärän sijamuodon, esimerkiksi partitiivin sijasta elatiivin, ja korjata tuotoksen:

kohdeista kohdista koht- kohtia

EVST-sanaryhmän suullisen irtosanatestin prosessoinnissa toistuu sama ilmiö kuin SVST-sanaryhmässä: jo kerran prosessoitua vartaloallomorfia käytetään muissakin sijamuodoissa ja siihen liitetään useampia erilaisia taivutusallomorfeja:

kirjoja : kirjoihin : kirjoista
ohjeita : ohjeihin : ohjeista
ohjaita : ohj- ohjain : ohj/ai/sta ohjaista
hitaisia : hitais- hitais/issa : hitaisi/sta
hitoja : hitoihin : hitoista

Saman sanan taivutusmuotojen välisen suhdeverkon tajuaminen ei ole aina lopullisesti vakiintunut eikä kaikkia testattuja sijamuotoja kattava, kuten ei SVST-sanaryhmässäkään:

koh/toja : kohtoihin : kohteista
patsoja : patsissa : patsista

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisen irtosanatestin EVST-sanaryhmän tulokset näyttävät, että monitoroinnin osuus ja tärkeys kasvavat, jos sanan vartalon asu on tuntematon eikä anna lisävihjeitä taivutuksesta. Monitoroinnin edellytyksenä on suullisen taivutusprosessin hidastaminen. Nimenomaan sen takia on EVST-sanaryhmässä kaikkien hidastamiskeinojen käyttö taajempaa kuin SVST-sanaryhmässä. Eniten hyödynnetään, varsinkin monikon partitiivissa, taukoja tavurajalla ja toistoja. Suullisen prosessoinnin hidastaminen ja monitorointi auttavat oppijoita löytämään taivutusreitit, jota pitkin kulkea sijamuodosta toiseen.

6.2.3 Kertomukset

Tässä alaluvussa tarkastelen vironkielisten suomenoppijoiden kirjallisen testin erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien sanojen taivutusta ns. puoli-strukturoidussa kertomuksessa saman esitysmallin ja -järjestyksen mukaan kuin alaluvussa 6.1.3. Alussa kuvaan EVST-sanaryhmän sanojen esiintymistä kertomuksissa, sen jälkeen vertaan keskenään kunkin oppilaan irtosanatestin ja kertomuksen samojen sanojen taivutusta. Vironkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden tuotoksia käsittelem erikseen.

Edistyneet

Vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat kertomuksissaan tuottaneet EVST-sanaryhmän sanoista lähes yhtä paljon monikkomuotoja kuin SVST-sanaryhmän sanoista (taulukosta 24)

TAULUKKO 24 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kertomuksissa esiintyvät EVST-sanaryhmän monikkomuodot

	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	%
		Monikon partitiivi	
kirje	9	6	66,7
ohje	4	2	50,0
kohde	7	5	71,4
patsas	4	2	50,0
opas	8	8	100,0
hidas	3	3	100,0
musiikkiliike	2	2	100,0
Yhteensä, %-keskiarvo	37	28	75,7

Monikon illatiivi

kirje	0	0	0,0
ohje	1	1	100,0
kohde	3	3	100,0
patsas	4	2	50,0
opas	1	1	100,0
hidas	1	1	100,0
musiikkiliike	3	2	66,7
Yhteensä, % -keskiarvo	13	10	76,9

Monikon elatiivi

kirje	5	5	100,0
ohje	0	0	0,0
kohde	1	1	100,0
patsas	4	4	100,0
opas	4	4	100,0
hidas	0	0	0,0
musiikkiliike	2	2	100,0
Yhteensä, % -keskiarvo	16	16	100,0

Yhteensä

kirje	14	11	78,6
ohje	5	3	60,0
kohde	11	9	81,8
patsas	12	8	66,7
opas	13	13	100,0
hidas	4	4	100,0
musiikkiliike	7	6	85,7
Yhteensä, % -keskiarvo	66	54	81,8

Taulukosta näkyy, että eniten käytetty EVST-sanaryhmän sana on *kirje* ja vähiten käytetty *hidas*. Runsaasti esiintyy lisäksi sanoja *opas*, *patsas* ja *kohde*, vähemmän sanoja *musiikkiliike* ja *ohje*.

Sijamuodoista on, kuten SVST-sanaryhmässäkin, eniten tuotettu monikon partitiiveja. EVST-sanaryhmän partitiivimuotojen kokonaismäärä on hiukan SVST-sanaryhmän partitiivimuotoja pienempi, mutta on kaksi kertaa niin suuri kuin EVST-sanaryhmän illatiivien ja elatiivien määrä. Partitiivimuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo on matalampi kuin SVST-sanaryhmässä, mutta kuitenkin suhteellisen korkea. On myös huomattava, että vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat kertomuksissaan käyttäneet kaikkien EVST-sanaryhmän sanojen partitiivimuotoja.

Monikon illatiivin muotoja esiintyy merkittävästi vähemmän kuin partitiivimuotoja, mutta toisaalta paljon enemmän kuin SVST-sanaryhmän illatiivi-

muotoja. Muotojen määrä jakaantuu sanoittain melko tasapuolisesti. Ainoa EVST-ryhmän sana, jota ei ole vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa illatiivissa käytetty, on *kirje*. Kertomuksissa käytettyjen illatiivimuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuus on hiukan korkeampi kuin partitiivissa.

Monikon elatiivin muotoja on tuotettu EVST-sanaryhmän sanoista yhteensä 16. Sanojen *ohje* ja *hidas* elatiiveja ei ole edistyneiden oppijoiden kertomuksissa lainkaan. Kaikkien kertomuksissa esiintyvien EVST-sanaryhmän elatiivimuotojen taivutus on onnistunut sataprosenttisesti.

Oppijakohtaisesta testattavien sijamuotojen vertailusta ilmenee, miten vironkieliset edistyneet suomenoppijat hahmottavat eri sijamuotojen välistä eli siis skeeman tai paradigman sisäistä suhdeverkkoa:

patsaita : patsaista
patsaita : patsaihin
patsoja : patsoihin
hidaita : hidaihin
opaista : opaista
opaista : opaihin : opaista
ohjeita : ohjeihin
kohdeita : kohdeihin
kohdeita : kohdeista
musiikkiliikeita : musiikkiliikeihin

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän sanojen prosessointi on siis kertomuksissa onnistunut selvästi kirjallista irtosanatestiä paremmin sekä kaikissa sijamuodoissa että kokonaisuutena. Erittäin iso ero irtosanojen ja kertomusten välillä on EVST-sanaryhmän partitiivissa. Monimutkaisen monikon partitiivin prosessointi näyttää onnistuvan paremmin silloin, kun edistynyt oppija fokusoi huomionsa muualle, esimerkiksi kertomuksen juoneen, ja antaa tiedostamattomasti lähdekielen taivutusmallin vapaasti vaikuttaa.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde näkyy taulukosta 25.

TAULUKKO 25 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n=10) kirjallisen irtosanatestin kertomusten monikkomuotojen suhde EVST-sanaryhmässä

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yht.
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksessa, niistä	18	6	12	36
oikeita	16	6	12	34
väärä	2			2
Rinnakkaismuodot				
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	7	2	2	11
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	2	2		4
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	5	1		6
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfiin vaihtelut	5	1		6

Samoin kuin vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän tuotoksissa on myös EVST-sanaryhmässä eniten sekä irtosanatestissä että kertomuksissa samoja norminmukaisia monikkomuotoja. Vähemmän on tapauksia, joissa irtosanatestin ja kertomuksen muoto eroavat. Sekä irtosanatestissä että kertomuksissa väärää vastausvariantteja esiintyy EVST-sanaryhmässä SVST-sanaryhmää enemmän. Irtosanatestissä ja kertomuksissa väärin käytettyjen vastausvarianttien erilaisuus johtuu enemmän kuin yhdestä mahdollisuudesta yhdistää vartalo-, tunnus- ja pääteallomorfeja (*kirjoja kirjejä, ohjeisi ohjeisia, kohdia kohdeja, patsashin patsasiin*).

Ero kertomuksissa oikeiden ja irtosanatestissä väärin sekä kertomuksissa väärin ja irtosanatestissä oikeiden vastausvarianttien välillä on EVST-sanaryhmässä suurempi kuin SVST-sanaryhmässä. Laajempaa prosessointi-kontekstia hyödynnetään siis enemmän, jos sanoilla on lähde- ja kohdekielellä samanlainen taivutusmalli, mutta se on piilotettu erilaiseen vartaloon ja merkitykseen. Oppijoiden huomion fokuosoinnin tärkeys muualle kuin muotoon kasvaa, jos kohdekieleen on siirtymässä lähdekielen pelkkä muoto ilman samanlaisen vartalon ja merkityksen antamia vihjeitä.

Aloittelijat

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyy EVST-sanaryhmän sanoja määrällisesti enemmän kuin SVST-sanaryhmän sanoja (taulukko 26).

TAULUKKO 26 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 17) kertomuksissa esiintyvät EVST-sanaryhmän monikkomuodot

	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	%
Monikon partitiivi			
kirje	6	3	50,0
ohje	4	1	25,0
kohde	6	1	16,7
patsas	3	0	0,0
opas	3	0	0,0
hidas	5	0	0,0
musiikkiliike	2	0	0,0
Yhteensä, % -keskiarvo	29	5	17,2
Monikon illatiivi			
kirje	0	0	0,0
ohje	1	0	0,0
kohde	1	1	100,0
patsas	2	0	0,0
opas	0	0	0,0

hidas	0	0	0,0
musiikkiliike	2	1	50,0
Yhteensä, %-keskiarvo	6	2	33,3

Monikon elatiivi

kirje	2	2	100,0
ohje	0	0	0,0
kohde	1	1	100,0
patsas	0	0	0,0
opas	2	2	100,0
hidas	0	0	0,0
musiikkiliike	4	3	75,0
Yhteensä, %-keskiarvo	9	7	77,8

Yhteensä**Keskiarvo**

kirje	8	5	62,5
ohje	5	1	20,0
kohde	8	2	25,0
patsas	5	0	0,0
opas	5	2	40,0
hidas	5	0	0,0
musiikkiliike	8	4	50,0
Yhteensä, %-keskiarvo	44	14	31,8

Aloittelijoiden kertomuksissa on EVST-sanaryhmän monikkomuotoja noin kaksi kolmasosaa edistyneiden EVST-sanaryhmän muotojen määrästä, kun taas SVST-sanaryhmässä noin puolet. Kertomusten monikkomuodot jakaantuvat sanoittain melko tasapuolisesti. Partitiivimuotoja on tuotettu kaikista EVST-sanaryhmän sanoista, illatiivimuotoja sanoista *ohje*, *kohde*, *patsas* ja *musiikkiliike*, elatiivimuotoja sanoista *kirje*, *kohde*, *opas* ja *musiikkiliike*. Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat ovat siis tuottaneet kertomuksissaan suhteellisen paljon EVST-sanaryhmän monikkomuotoja sekä verrattuna SVST-sanaryhmään että edistyneiden oppijoiden EVST-sanaryhmän tuotoksiin.

Samalla samojen tai vain klusiilien oikeinkirjoituksen osalta poikkeavien vartaloallomorfien johdonmukaista käyttöä enemmän kuin yhdessä testattavassa sijamuodossa esiintyy aloittelevien oppijoiden kertomuksissa kuitenkin paljon vähemmän kuin edistyneillä:

kirjeita : *kirjeista*
kohdia : *kohtista*

Tämä on odotuksenmukaista, sillä aloittelijoiden kertomukset ovat lyhyemmän opiskeluajan takia vaatimattomampia sekä sanaston että kieliopin tasolla.

Aloittelijoiden kertomuksissaan käyttämien EVST-sanaryhmän monikkomuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuus on erittäin matala. Matalin oikeiden vastausten prosenttiosuus ja suurin ero verrattuna edistyneihin on partitiivissa. EVST-sanaryhmässä aloittelijoiden kirjallisen irtosanatestin tulokset ovat siis selvästi parempia kuin kertomusten tulokset. Aloittelijoiden EVST-sanaryhmän kirjallisen irtosanatestin tulokset ovat kertomusten tuloksia parempia myös monikon partitiivissa ja monikon illatiivissa, kun taas elatiivissa ylittää kertomusten oikeiden vastausten prosenttiosuus irtosanatestin oikeiden vastausten prosenttiosuuden.

Monikon illatiivin ja varsinkin monikon partitiivin taivutusprosessi on paljon mutkikkaampi kuin monikon elatiivin muotojen prosessointi ennen kaikkea useamman kuin yhden kilpailevan taivutussuffiksin vuoksi. On siis ymmärrettävää, että haasteellisempien sijamuotojen taivuttaminen onnistuu aloittelevilla oppijoilla paremmin irtosanatestissä kuin kertomuksissa: taivutusprosessi on muutenkin vaikeaa ja kertomuksissa taivutettavien sanojen konteksti vain lisää prosessointikuormaa. Oppilaat ovat itse kommentoineet tilannetta sanoilla: "Need teised sõnad segavad meid. (Ne toiset sanat häiritsevät meitä.)" Monikon elatiivi on kolmesta testatusta sijamuodosta helpoin eikä "toisista sanoista" ole aloittelijoillekaan haittaa.

Sama tendenssi ilmenee myös vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhdetta kuvaavasta taulukosta (taulukko 27).

TAULUKKO 27 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=17) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde EVST-sanaryhmässä

	Mon. part.	Mon.illat.	Mon. elat.	Yht.
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksessa, niistä	13	2	4	19
oikeita	1	1	4	6
vääriä	12	1		13
Rinnakkaismuodot		2		2
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	4		3	7
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	3	2	1	6
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä	9		1	10
oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	1			1
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfiin vaihtelut	8		1	9

Samoin kuin vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVST- ja EVST-sanaryhmän ja aloittelijoiden SVST-sanaryhmän tuotoksissa on eniten tapauksia, joissa sekä kirjallisessa irtosanatestissä että kertomuksessa esiintyy sama monikkomuoto. On huomattava, että edistyneiden SVST- ja EVST-sanaryhmän ja aloittelijoiden SVST-sanaryhmän tuotoksista poiketen on irtosanatestissä ja kertomuksessa samojen norminmukaisten- ja norminvastaisten muotojen suhde päinvastainen: samoja vääriä vastauksia on noin kaksi kertaa enemmän kuin samoja oikeita vastauksia. Erittäin merkityksellistä on samojen oikeiden ja sa-

mojen väärrien partitiivimuotojen suhde: 12 kertaa on käytetty irtosanatestissä ja kertomuksessa samaa väärä vastausvarianttia ja kerran samaa oikeata vastausvarianttia. Illatiivissa on sekä samoja oikeita että samoja vääriä vastausvariantteja yksi, ja elatiivissa esiintyy vain samoja oikeita vastausvariantteja. Sellaisia tapauksia, joissa irtosanatestissä on tuotettu väärä vastausvariantti ja kertomuksessa oikea, ja sellaisia, jossa irtosana on oikea mutta kertomuksessa väärä vastausvariantti, on yhteensä lähes yhtä paljon.

Vironkielistä edistyneistä suomenoppijoista poiketen on siis aloittelijoiden EVST-sanaryhmän sanojen prosessointi kertomuksissa onnistunut huommin kuin kirjallisessa irtosanatestissä. Kertomusten laajempi prosessointikonteksti, prosessoinnin fokusointi muualle kuin muotoon, ei auta oppijoita, vaan lisää prosessointikuormaa silloin, kun yhdistyvät monet prosessointia vaikeuttavat tekijät: lyhyempi oppimisaika, mutkikas taivutus (monikon partitiivissa ja illatiivissa), lähde- ja kohdekielen sanojen vartalon äänneasun ja merkityksen erilaisuus. Tässä tapauksessa vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden prosessointi noudattaa toisenlaisia säännönmukaisuuksia kuin edistyneiden oppijoiden prosessointi.

6.3 Samanlainen vartalo, erilainen taivutus

Suomessa ja virossa samanvartaloisten, mutta eri tavalla taipuvien sanojen ryhmään (seuraavassa SVET-sanaryhmä) on koottu sanat, joiden vartalon äänneasun on suomessa ja virossa samanlainen tai läheinen, mutta joiden monikon muodot eroavat toisistaan vartalovaihtelultaan ja/tai taivutusallomorfeiltaan (taulukko 28).

TAULUKKO 28 Suomessa ja virossa samanvartaloiset, mutta eri tavalla taipuvat testisanat (SVET-sanaryhmä)

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.
koulu kool : kooli ¹⁷	kouluja koole	kouluihin koolidesse	kouluista koolidest
kirkko kirik : kiriku	kirkkoja kirikuid	kirkkoihin kirikuisse	kirkoista kirikuist
pankki pank : panga	pankkeja panku	pankkeihin pankadesse	pankeista pankadest
toinen teine : teise	toisia teisi	toisiin teistesse (teisisse)	toisista teistest (teisist)
kerros korrus : korruse	kerroksia korruseid	kerroksiin korruseisse	kerroksista korruseist

¹⁷ SVET-sanaryhmän viron ja suomen sanojen vartalovokaalien erilaisuuden takia on taulukossa esitetty myös viron nominien perusmuoto yksikön genetiivi.

kauppa- keskus keskus : keskuse	kauppa- keskuksia keskuseid keskusi	kauppa- keskuksiin keskuseisse keskusisse	kauppa- keskuksista keskuseist keskusist
s(r)ryhmä rühm : rühma	syhmiä rühmi	syhmiin rühmadesse (rühmisse)	syhmistä rühmadest (rühmist)

Kahden lähisukukielen sanojen etäisyys ei ole kaikissa muodoissa samanlainen. Toisiaan lähimpänä ovat monikon partitiivissa suomen *i*-monikon ja viron vartalomonikon muodot, esim. sm. *toisia* ja vir. *teisi*, sm. tekosana *s(r)ryhmiä* ja vir. *rühmi*, sekä näihin pohjautuvat monikon elatiivin muodot, esim. sm. *toisista* ja vir. *teisist*, sm. *s(r)ryhmistä* ja vir. *rühmist*. Monikon illatiivin muodot (sm. *toisiin*, vir. *teissime*; sm. *s(r)ryhmiin*, vir. *rühmisse*) ovat läheisiä vartalovaihtelultaan, mutta eroavat taivutusallomorfeiltaan. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että vaikka sanojen *teine* ja *rühm* vartalomonikolliset illatiivi- ja elatiivimuodot ovat norminmukaisia (ÖS 1999), on näiden käyttö yleiskielessä äärimmäisen rajoitettua (*rühmisse*, *rühmist*) tai lähes olematonta (*teissime*, *teisist*). Monikon partitiivin muodostukseltaan ovat toisiaan melko lähellä myös sm. (*kauppa*)keskuksia ja vir. *keskusi*, jotka eroavat vartalovaihteluiltaan, ja kielihistoriallisesti monikon illatiivi- ja elatiivimuodot sm. *kirkkoihin*, vir. *kirikuisse* ja sm. *kirkoista*, vir. *kirikuist*.

Tällainen kielen ammattilaisille selvä kielten rakenteisiin ja kielihistoriaan pohjautuva läheisyys ei ole kielenoppijoille aina niin helposti havaittavissa. Tutkimustulosten (Kaivapalu 2004: 67–68) mukaan 24 vironkielisestä lukiolaisesta suomenoppijasta vähän yli puolet tajusi samanlaisiksi suomen *n*-loppuisten (esim. vir. *soomlasi* ja sm. *suomalaisia*, 14) ja kaksitavuisten *A*-vartaloisten sanojen (esim. vir. *pesi* ja sm. *pesiä*, 15) monikon partitiivin muodot. Suomen *s : ks* -vartalonvaihtelua sisältävien monikkomuotojen (esim. vir. *teoseis* ja sm. *teoksissa*, 8; vir. *keskustesse* ja sm. *keskuksiin*, 8) samanlaisuuden havaitsi kolmasosa oppijoista. Jos kahden kielen sanojen vartaloiden tavumäärä ja -rakenne erosivat toisistaan (esim. vir. *tiigreilt* ja sm. *tiikereiltä*, vir. *kuulsais* ja sm. *kuuluisissa*) tunnistivat paikallissijojen läheisyyden alle puolet (10 ja 6) vironkielistä suomenoppijoista. Oppijoiden tajuama lähde- ja kohdekielen taivutusmuotojen läheisyys tai etäisyys ei siis kuitenkaan ole suoraan rinnastettavissa kielten typologiseen etäisyyteen, vaikka yleisiä suuntauksia voidaan kielten rakenteiden perusteella melko hyvin ennakoida.

SVET-sanaryhmän testisanojen jakauma taivutustyypeittäin on monipuolisempi kuin SVST- ja EVST-sanaryhmässä, sillä näissä kahden kielen kosketuspinta on suhteellisen kapea, kun taas SVET-ryhmän taivutusmuodot eroavat toisistaan monella tavalla.

u- ja *o*-loppuiset testisanat *koulu* ja *kirkko* kuuluvat PS: n (1990: XVI–XVII) mukaan *valo*-tyyppiin (1). *o*- ja *u*-vartaloisia sanoja on nykysuomessa paljon, ja tyyppi on frekventti. Tyyppiin tulee myös edelleen lainasanoja tai muita uudismuodosteita (esim. *pesto* tai *mamu*). Yksikössä *i*-vartaloiset ja monikossa useimmissa sijamuodoissa *e*-lliset kaksitavuiset sanat (taivutustestissä *pankki*) ovat *risti*-tyypissä (5), joka on iso (noin 8500 sanaa), frekventti ja erittäin produktiivinen tyyppi. Suomen neologismien ja lainasanojen valtaosa sijoittuu *ris*-

ti-tyyppiin. *ä*-loppuisista sanoista on testissä vain *ryhmä*-sanaan perustuva tekosana *syhmä*. *ä*-loppuiset kaksitavuiset sanat kuuluvat PS:n mukaan *koira*-tyyppiin (10). Se ei ole produktiivinen eikä erittäin frekventti tyyppi, mutta siihen kuuluu monia tavallisia sanoja. *ks*-vartaloiset *kerros* ja *kauppakeskus* ovat frekventtiä, erittäin produktiivista ja varsinkin slangissa hyvin yleistä *vastaus*-tyyppiä (39), johon kuuluu noin 4000 sanaa. Myös *nen*-loppuisten sanojen (taivutustestissä *toinen*) *nainen*-tyyppi (33) on suuri, frekventti ja hyvin produktiivinen tyyppi, jossa on useita tavallisia *nen*-johtimia (*-nen*, *-llinen*, *-lAinen*). *nainen*-tyypissä on noin 7300 sanaa. (Karlsson 1983: 201–207.)

Kielenoppijan kannalta varsinkin alkuvaiheessa kohdekielen frekvenssi- ja produktiivisuussuhteita olennaisempaa on taivutettavan sanan morfofonologisen vihjeen selvyys ja havaittavuus. Sanojen *u*- ja *o*-loppuisuus, *nen*-loppuisuus ja monikon kannalta myös *ä*-loppuisuus ovat vahvoja vihjeitä, sillä ne johtavat oppijan vain yhden taivutusmahdollisuuden tielle, muita vaihtoehtoja ei ole. Vironkielisille suomenoppijoille suomen *ä*-vartaloisten sanojen monikko saattaa olla joskus epäodotuksenmukainenkin lähde- ja kohdekielen erilaisten vartalovokaalin vaihtelujen takia, vrt. esimerkiksi sm. *seinä* : *seiniä* ja vir. *sein* : *seinu* (Remes 1995: 12). Sanan *i*-loppuisuus on kielenoppijalle heikko vihje, sillä on muitakin *i*-loppuisia taivutustyyppisiä (esim. *kieli*- ja *nimi*-tyyppi), ja ne sekoittuvat helposti. Samoin heikko vihje on *s*-loppuisuus, joka voi johtaa oppijan taivuttamaan sanaa *vastaus*-tyypin lisäksi esim. *vieras*-tyypin mukaan. (Martin 1995: 69–76.)

Suomessa ja virossa samanvartaloisten, mutta eri tavalla taipuvien testisanojen keskimääräinen frekvenssi on neljän testisanaryhmän korkein. SVET-ryhmän testisanoista on frekventein *toinen* (Suomen kielen taajuussanaston järjestysnumero 25). Suunnilleen samaa taajuusluokkaa ovat keskenään *kirkko* (196) ja *koulu* (225) sekä *kerros* (1267), yhdyssanan *kauppakeskus* loppuosa *keskus* (1557) ja *pankki* (1847). Toisia SVET-ryhmän sanoja harvinaisempi on tekosanan *syhmä* perustana oleva *ryhmä* (4315).

Testattujen monikon sijamuotojen taivutuksen haasteellisuuden kannalta SVET-sanaryhmä ei ole yhtenäinen. Monikon partitiivin muodot ovat norminmukaisesti *jA*- (*kouluja*, *kirkkoja*, *pankkeja*) tai *iA*-loppuisia (*kerroksia*, *toisia*, *syhmiä*, *kauppakeskuksia*), mutta eri vartalo- ja taivutusallomorfeja yhdistämällä on mahdollista muodostaa myös norminvastaisia *itA*-loppuisia partitiivimuotoja. Oppija voi siis periaatteessa valita kolmen monikon partitiivin suffiksin välillä, joista *-jA* on kolmessa SVET-ryhmän sanassa norminmukainen, kaksitavuisissa vartaloissa yleisin ja produktiivisin, *-itA* helposti havaittava ja vironkielisten suomenoppijoiden lähdekielen tukema, mutta ei niin produktiivinen eikä SVET-ryhmässä norminmukainen, ja *-iA* neljässä sanassa norminmukainen, mutta ei niin selkeä kuin edelliset.

Monikon illatiivissa ovat SVET-ryhmän sanoissa norminmukaisia *ihin*- (*kouluihin*, *kirkkoihin*, *pankkeihin*) ja *iin*-loppuiset (*kerroksiin*, *toisiin*, *syhmiin*, *kauppakeskuksiin*) illatiivimuodot. SVST- ja EVST-ryhmässä yleisin *-isiin* ei ole SVET-ryhmässä norminmukainen, mutta taivutusprosessissa kuitenkin mahdollinen. Monikon illatiivin suffiksiallomorfit ovat siis partitiiviin verrattuna keskenään

tasavertaisempia: *-iin* on norminmukainen, mutta ei ole niin selkeä, *-ihin* ja *-isiin* käyttäytyvät taivutusprosessissa samalla tavalla, liittyvät samoihin vartaloal-lomorfeihin, vaikka toinen on norminmukainen ja toinen ei, eikä yksikään suf-fiksiallomorfi ole oppijoiden lähdekielen tukema. Monikon elatiivissa on valit-tavana vain yksi suffiksiallomorfi *-istA*, ja se on sama kuin oppijoiden lähdekie-lessä, mutta voi kuitenkin liittyä erilaisiin vartaloallomorfeihin.

Suomenkielisten testisanojen virolaisvastineet jakaantuvat Elmar Muugin vuonna 1927 esittämästä systeemistä lähtien (Valgma & Remmel 1970: 67–70) virolaisessa äidinkielen opetuksessa perinteisesti kolmeen ryhmään, perustana tavuluku, kestoaste, astevaihtelu ja vartalovokaali.

1. *kool*, *rühm* ja *pank* ovat normaalin kvantitteettivaihtelun (*nõrgenev vältevaheldus*) alaisia sanoja, joiden yksikön genetiivin muoto on heikkoasteinen. *kool* ja *rühm* ovat myöhäisen kvantitteettivaihtelun (*hiline vältevaheldus*) alaisia ja *pank* geminaattaklusiilien kvantitteettivaihtelun (*geminaatklusiilide vältevaheldus*) alainen. Sekä geminaattaklusiilien astevaihtelu että varsinkin myöhäinen astevaihtelu ovat nykyvirossa produktiivisia (Hint 1997: 28). Kaikissa kolmessa sanassa yhdis-tyy astevaihtelu vartalon loppuvaihteluun (*tüve lõpuvaheldus*) Ø : V (Kross 1984: 18–22). Sanoja, joiden yksikön nominatiivista puuttuu vartalovokaali, joka esiin-tyy kaikissa muissa taivutusmuodoissa, on viron kielessä noin 17 000, näistä *i*-vartaloisia 9330 ja *a*-vartaloisia 1494. Vartalon loppuvaihtelu Ø : *-i* on nykyvirossa erittäin produktiivinen: yli 70 % *i*-vartaloisista sanoista on vierasperäisiä. Vaihte-lu Ø : *-a* on Krossin (1984: 23) mukaan puoliproduktiivinen (*poolproduktiivne*) eli tähän ryhmään ei tule lisää vierasperäisiä sanoja, mutta kielessä esiintyy tämän-tyyppisiä keinokekoisia sanoja. Vartalovokaalin perusteella on *kool* ÖS 1976:n mu-kaan 73 *toon*-tyypissä, ÖS 1999:n mukaan *paks-forell-kabinet*-tyypissä, *rühm* sekä ÖS 1976:n että ÖS 1999:n mukaan *külm*-tyypissä (tyyppien numerot vastaavasti 21 ja 70), *pank* ÖS 1976:n mukaan 64 *tark*-tyypissä ja ÖS 1999:n mukaan 22 *örn-leib*-tyypissä. Suomen *s(r)ryhmä*- ja viron *rühm*-sanassa on siis vokaalisointua lukuun ottamatta sama vartalovokaali *-A*, suomen *koulu* ja viron *kool*: *kooli* sekä suomen *pankki* ja viron *pank*: *panga* eroavat vartalovokaaleiltaan. Vironkielisen vertailuryhmän kaikki oppilaat ovat tuottaneet sanojen *kool*, *rühm* ja *pank* monikon partitiivin vartalomonikollisena (*koole*, *rühmi* ja *panku*). Kaksi oppi-lasta on muodostanut sanasta *pank* vartalomonikollisen muodon lisäksi rinnak-kaismuotona myös *sid*-loppuisen partitiivin *pankasid*. Monikon illatiivissa ja elatiivissa on käytetty ainoastaan *de*-monikkaa: *koolidesse* : *koolidest*, *rühmadesse* : *rüh-madest*, *pankadesse* : *pankadest*. Vaikka ÖS 1999 mukaan (1999: 22) vartalomonikolliset muodot ovat norminmukaisia myös muissa sijamuodoissa paitsi partitiivissa, on niiden käyttö erittäin harvinaista ja vaihtelee paljon sanoittain.
2. Viron astevaihteluton yksikön nominatiivissa kaksi- ja yksikön genetiivissa kol-mitavuinen *u*-vartaloineen *kirik* : *kiriku* on ÖS 1976:n mukaan *lapsik*-tyyppiä (3), ÖS 1999 mukaan *õpik-ohutu-kindel*-tyyppiä (8). Tässä produktiivisessa (Kross 1984: 28–30) tyypissä on noin 6000 sanaa (Viks 1982: 40). Vironkielinen vertailuryhmä on poikkeuksetta tuottanut sanan *kirik* monikon partitiivin *kirikuid* agglutinatiivista *i*-monikkaa käyttäen. Monikon illatiivi ja elatiivi esiintyvät kakkien oppilai-den testivastauksissa *de*-monikollisena (*kirikutesse* : *kirikutes*), neljässä testissä on muodostettu sen lisäksi rinnakkaisena agglutinatiivisen *i*-monikon muodot (*kiri-kuisse* : *kirikuist*). Agglutinatiivisen *de*- ja *i*-monikon tasavertaisuudesta oppilaiden äidinkielen tajussa kertoo myös seikka, että yhden oppilaan testissä sanan *kirik* monikon illatiivi on *i*-monikollinen, mutta elatiivi *de*-monikollinen.
3. Viron (*kaubandus*)*keskus*, *korrus* ja *teine* on perinteisesti luokiteltu *ne*- ja *s*-sanojen (*vir. ne*- ja *s*-*sõnad*) ryhmään. Tähän erittäin isoon ja monesta alaryhmästä koos-tuvan ryhmään (noin 13000 sanaa) kuuluvat astevaihteluttomat sanat, joiden yk-sikön nominatiivi on *ne*- tai *s*- ja yksikön genetiivi *se*-loppuinen. *s* : *se* -vaihtelullinen taivutus on nykyvirossa produktiivinen, *ne* : *se* -vaihtelullinen puo-liproduktiivinen. Monikon partitiivissa ja siihen pohjautuvissa *i*-monikon muo-doissa riippuu *ne*- ja *s*-sanojen taivutusmalli kvantiteettiasteesta ja yksikön gene-tiivin tavuluvusta (Hint 1997: 56–57, 254–263; Remes 1995: 72–73). Kolmannessa

kvantiteettiasteessa olevan ja yksikön genetiivissä kolmitavuisen sanan *keskus* (ÖS 1976:ssa 23 *üldine*-taivutustyyppi, ÖS 1999:ssa 12 *üldine*-alatyyppe) monikon partitiivissa ja siihen pohjautuvissa monikon muodoissa on norminmukaisesti (Erelt–Saari 1985: 21–28) kaksi rinnakkaismuotoa (vartalomonikko ja agglutinatiivinen *i*-monikko): *keskusi* ~ *keskuseid*, *keskusisse* ~ *keskuseisse*, *keskusist* ~ *keskuseist*. Toisessa kvantiteettiasteessa olevan ja yksikön genetiivissä kolmitavuisen *kerros*-sanana (ÖS 1976:n mukaan 21 *tehas*-tyyppi ja ÖS 1999:n mukaan 13 *soolane-tehas*-tyyppi) ainoa mahdollinen monikon partitiivi on *korruseid*. Suomessa yleinen ja produktiivinen *s* : *ks* -vaihtelu on virossa syrjäytynyt *s*:llisen taivutuksen tieltä ja säilynyt vain muutamissa sanoissa (Remes 1995: 91), esim. *vennas* : *vennaksed*, *õeksed*, *omaksed* ja leksikaalistumissa: *teoksil* ‘tekeillä’, (*olla*) *pahuksis* ‘kantaa kaunaa’. Oppijalle on siis *s* : *ks* -vaihtelu lähdekielellä erittäin marginaalista, ja kohdekielen *s* : *ks* -vaihtelun vastineena on lähdekielellä muutama erilainen *s* : *se* -taivutusmalli.

Vironkielisen vertailuryhmän oppilaiden testivastauksissa sanan *korrus* monikon partitiivi on tuotettu poikkeuksetta agglutinatiivista *i*-monikkoa *korruseid* käyttäen. Sanan *kaubandu*)*keskus* partitiivissa on vaihtelua enemmän: viiden oppilaan testivastauksissa esiintyy vartalomonikollinen muoto *kaubanduskeskusi*, neljän oppilaan testissä agglutinatiivinen *i*-monikko *kaubanduskeskuseid* ja kahden oppilaan testissä molemmat muodot rinnakkaisina. Monikon illatiivissa ja elatiivissa on kummassakin sanassa hallitseva agglutinatiivinen *de*-monikko (*korrustesse* : *korrustest*, *kaubanduskeskustesse* : *kaubanduskeskustest*). Sanasta *korrus* on kolme oppilasta tuottanut myös *i*-monikolliset rinnakkaismuodot *korruseisse* : *korruseist*. Erittäin mielenkiintoisella tavalla on kaksi oppilasta käyttänyt sanan *kaubanduskeskus* rinnakkaismuotoa tuottaessa lyhennettyä ja yksinkertaistettua vartaloa (*ks*, myös MacWhinney 1978: 9–16): *kaubanduskeskuisse* : *kaubanduskeskuist*.

Viron *teine* (ja myös *naine*) on *ne*- ja *s*-sanojen ryhmässä poikkeuksellinen siinä mielessä, että monikon partitiivin lähtömuoto yksikön partitiivi on toisessa, mutta monikon partitiivi kolmannessa kvantiteettiasteessa. *teine* on kuitenkin niin frekventti ja taipuu *i*-monikossa samalla tavoin kuin monet kahden moran pääpainollisen puhetahdin (*kahemooraline pearõhurühm*) sanat (Hint 1997: 255), ettei se aiheuta vironkielisille äidinkielellä vaikeuksia. Vironkielisen vertailuryhmän kaikkien oppilaiden testivastauksissa on sanan *teine* monikon partitiivi *teisi* vartalomonikollinen, monikon illatiivi *teistesse* ja elatiivi *teistest de*-monikollisia.

SVET-ryhmän sanoissa on siis toisin kuin SVST- ja EVST-ryhmissä lähde- ja kohdekielen morfofonologisten vihjeiden osuus ja tärkeys erilainen: kohdekielellä ovat oppijan kannalta ensisijaisesti olennaisia sanan loppuäänteet, kun taas lähdekielellä vaikuttavat enemmän sanan tavulukku- ja rakenne, kvantiteettiaste sekä astevaihtelu. Samoin kuin usein suomessakin viron yksikön nominatiivin pohjalta ei ole mahdollista päätellä, millainen sanan vartalovokaali on: vartalovokaali näkyy yksikön genetiivistä. Testin lähtömuoto yksikön nominatiivi saattaa antaa oppijoille lähde- ja kohdekielellä erilaisen morfofonologisen vihjeen, mutta kuitenkin lähdekielen yksikön nominatiivin ja vartalovokaalin sisältävän yksikön genetiivin yhteys on äidinkieliselle puhujalle automaattisesti selvä. Kohdekielen prosessoinnin kannalta on lähdekielen yksittäisiä morfofonologisia vihjeitä tärkeämpi vihjeiden yhdistyminen malleiksi, jotka ovat oppijoilla kohdekielen taivutusprosessin taustalla ja vaikuttavat siihen. Sen takia SVET-sanaryhmän monikkomuotojen taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavien tekijöiden taulukossa (taulukko 29) on lähdekielen morfofonologisen vihjeen vahvuuden sijasta esitetty kohdekielen taivutusprosessin taustalla olevien lähdekielen taivutusmallien määrä sekä lähde- ja kohdekielen taivutusmallien keskinäinen suhde.

SVET-sanaryhmän testisanojen virolaisvastineista ovat taajuudeltaan ensimmäisen tuhannen sanan joukossa *teine* (järjestysnumero 32, 26–47 esiintymää miljoonan sanan joukossa), *kool* (järjestysnumero 211, 518 esiintymää), *pank* (järjestysnumero 266, 433 esiintymää), *kirik* (järjestysnumero 643, 178 esiintymää) ja *korrus* (järjestysnumero 829, 139 esiintymää). Muita harvinaisempia ovat yhdysosan loppuosa *keskus* (99 esiintymää miljoonan sanan joukossa) ja tekosanan *sylhmä* pohjana olevan *ryhmä*-sanan virolaisvastine *rühm* (55 esiintymää), jotka kuuluvat kuitenkin kymmenen tuhannen frekventeimmän sanan joukkoon. (EKKSS 2002: 916.) SVET-sanaryhmän testisanojen virolaisvastineet ovat siis kohdekielisiä testisanoja hieman frekventimpiä.

SVET-sanaryhmän monikkomuotojen taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät on kokoavasti esitetty seuraavassa taulukossa.

TAULUKKO 29 SVET-sanaryhmän monikkomuotojen taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät

Tekijä	<i>valo</i> -tyyppi <i>koulu</i> <i>kirkko</i>	<i>risti</i> -tyyppi <i>pankki</i> <i>kauppa-</i> <i>keskus</i>	<i>vastaus</i> -tyyppi <i>kerros</i>	<i>nainen</i> -tyyppi <i>toinen</i>	<i>koira</i> -tyyppi <i>s(r)ylhmä</i>
Lähde- ja kohdekielen sanojen merkityksen ja vartalon äänneasun samanlaisuus (läheisyys)	+	+	+	+	+
Lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuus	Mon. part. - Mon. illat. + - ¹⁸ Mon. elat. + -	Mon. part. - Mon. illat. - Mon. elat. -	Mon. part. - Mon. illat. - Mon. elat. -	Mon. part. + - Mon. illat. - Mon. elat. -	Mon. part. + - Mon. illat. - Mon. elat. -
Kohdekielen taivutusmallin produktiivius	+ -	+	+	+	+ -
Lähdekielen taivutusmallin produktiivius	+	+	+	+ -	+ -
Testisanojen frekvenssi kohdekielessä Suomen kielen taajuussanaston mukaan	<i>koulu</i> + <i>kirkko</i> +	<i>pankki</i> + -	<i>kerros</i> + - (<i>kauppa-</i>) <i>keskus</i> + -	<i>toinen</i> +	<i>s(r)ylhmä</i> + -
Testisanojen virolaisvastineiden frekvenssi "Eesti kirjakeele"	<i>kool</i> + <i>kirik</i> +	<i>pank</i> +	<i>korrus</i> + (<i>kaubandus-</i>) <i>keskus</i>	<i>teine</i> +	<i>rühm</i> -

¹⁸ *valo*-tyypin sanoista ovat toisiaan lähempänä vain viron *kirik*- ja suomen *kirkko*-sanojen illatiivi- ja elatiivimuodot, eivät viron *kool*- ja suomen *koulu*-sanojen illatiivi- ja elatiivimuodot.

sagedussõnas-
tikun” mukaan

Morfologisen +
vihjeen vahvuus
kohdekielessä

- - + +

Lähde- ja kohde-
kielen taivutus-
mallien suhde

yksi-yksi *yksi-yksi* *moni-moni* *moni-yksi* *yksi-yksi*

Mahdollisten
Taivutusallomor-
fien määrä kohde-
kielessä (mon.
part., illat., elat.)

3 - 3 - 1

Kohdekielen taivu-
tusmallin suffiksin
vahvuus

Mon.part.

Mon.illat.

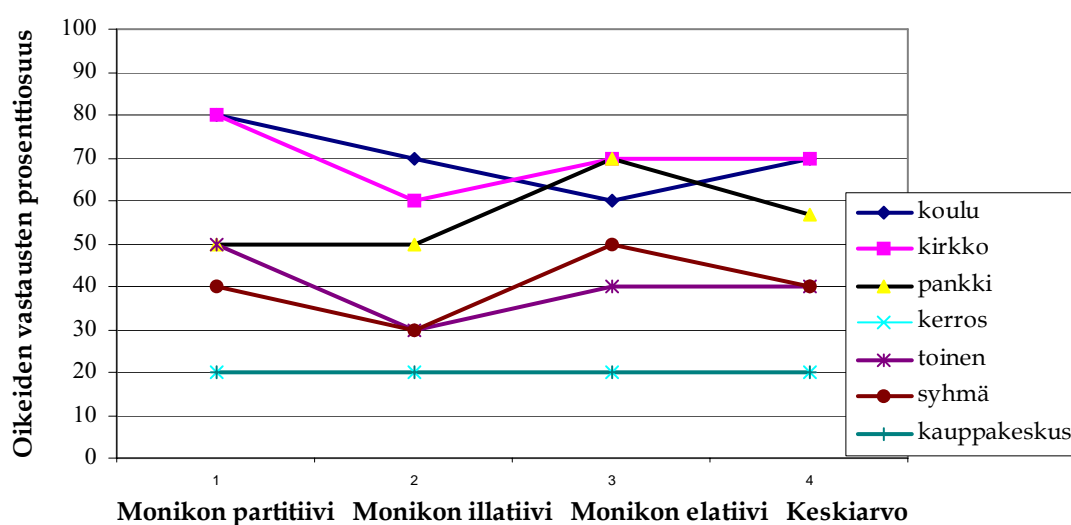
Mon.elat.

-jA +, -itA + -, -iA -
-isiin +, -ihin +, -iin -
-istA +

6.3.1 Kirjallinen irtosanatesti

Edistyneet

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden lähde- ja kohdekielessä samantavaloisten, mutta eri tavalla taipuvien sanojen taivutustuloksia kuvaava kuvio (kuvio 9) eroaa muodoltaan huomattavasti SVST- ja EVST-sanaryhmän tuloksia kuvaavista kuvioista.

KUVIO 9 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisen irtosanatestin SVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus

Kuviosta ilmenee SVST- ja EVST-sanaryhmien taivutustuloksiin verrattuna lähinnä kaksi seikkaa:

- 1) yksittäisten sanojen tuottamistulosten välillä on erittäin isoja eroja;
- 2) testattavien sijamuotojen taivutustulosten paremmuusjärjestys poikkeaa SVST- ja EVST-sanaryhmistä: oppijoille vaikein sijamuoto on SVET-sanaryhmässä monikon illatiivi, parhaiten on onnistunut partitiivimuotojen taivutus.

SVET-sanaryhmän kaikkien sanojen kolmen sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo on 45,2 %, siis SVST- ja EVST-sanaryhmää paljon matalampi. Todellisten sanojen testattavien sijamuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo vaihtelee 20,0 %:n ja 70,0 %:n välillä (*koulu* ja *kirkko* 70,0 %, *pankki* 56,7 %, *toinen* 40 %, *kerros* 20 %). Yhdyssanaa *kauppakeskus* on taivutettu yhtä hyvin kuin sanaa *kerros*: kolmen sijamuodon keskiarvo on 20,0 %. Myös tekosana *syhmä* sopii oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvoltaan todellisten sanojen joukkoon: oikeita vastauksia on 40,0 %.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän taivutustulokset näyttävät, että samanvartaloisten, mutta eri tavalla taipuvien sanojen prosessoinnissa on testisanojen morfofonologisella vihjeellä huomattavasti suurempi osuus kuin lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvien sanojen prosessoinnissa. Toisia saman sanaryhmän sanoja selvästi paremmin on onnistunut *u*-loppuisen sanan *koulu* ja *o*-loppuisen sanan *kirkko* taivutus. *u*- ja *o*-loppuisuus ovat molemmat vahvoja morfofonologisia vihjeitä, jotka johtavat oppijan vain yhden taivutuksen tielle, kilpailevia vaihtoehtoja ei ole. Molemmat sanat ovat kohdekielessä frekventtejä, mutta eivät kuulu kovin produktiiviseen taivutustyyppiin. Lähdekielisten vastineiden isosta frekvenssistä ja taivutustyyppien produktiivisuudesta on eri tavalla taipuvien sanojen ryhmässä enemmän haittaa kuin hyötyä, sillä ne voivat johdatella oppijoita taivuttamaan testattavia sanoja sellaisen lähdekielen mallin mukaan, jollaista kohdekielessä ei esiinny. Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin taivutustulosten perusteella näyttää kuitenkin siltä, että jos kohdekielen sanassa on vahva morfofonologinen vihje ja molemmissa kielissä vain yksi taivutusmahdollisuus eli lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhde on yksiyksinen, ei lähdekielen produktiivinen taivutusmalli siirry kohdekielen lievästi produktiivisen mallin sijalle.

Kohdekielessä vahva morfofonologinen vihje on myös sanojen *nen*-loppuisuus. *nen*-loppuisten sanojen taivutus ei aiheuta äidinkieleltään suomenkielisille puhujille vaikeuksia: tässä taivutustyyppissä esiintyy virheitä huomattavan vähän (Niemi et al. 2001: 192). Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden *nen*-loppuisen testisanan *toinen* taivutustulokset ovat *u*- ja *o*-loppuisia sanoja keskimäärin prosenttiyksikön verran heikompia, vaikka se on SVET-sanaryhmän frekventin sana kohdekielessä ja kuuluu produktiiviseen taivutustyyppiin. *toinen*-sanan taivutuksessa yhdistyvät siis kolme vahvaa kohdekielistä tekijää: morfofonologinen vihje, taivutustyyppin produktiivisuus ja sanan frekvenssi, joten voisi edellyttää todellisuutta paljon parempia taivutustuloksia. On mahdollista, että *toinen*-sanan taivutustuloksia heikentää oppijoiden lähdekielen tausta: suomen *nen*-sanojen virolaisvastineita *ne* : *se* -sanoja voi taivuttaa

yksikön genetiivin tavuluvusta ja kvantiteettiasteesta riippuen kolmella eri tavalla (Remes 1995: 114–115). Kohdekielen ilmiölle on siis lähdekielellä monta eri vastinetta, eli lähde- ja kohdekielen suhde on tässä tapauksessa kuten SVST-sanaryhmän *hame*-tyyppisissä sanoissa monen suhde yhteen, jonka on todettu (esim. Nissilä 2002: 171) aiheuttavan vaikeuksia nimenomaan läheisen sukukielen oppimisessa (ks. myös 6.1.1).

Vahvan morfofonologisen vihjeen tärkeys näkyy erittäin hyvin *ä*-loppuisen tekosanan *syhmä* taivutustuloksista, jotka ovat keskimäärin yhtä hyviä kuin *nen*-loppuisen sanan tulokset ja kaksi kertaa parempia kuin *ks*-vartaloisten sanojen *kerros* ja *kauppakeskus* tulokset, kun taas SVST- ja EVST-sanaryhmissä taivutettiin tekosanoja hieman todellisia sanoja heikommin.

Sanan *s*-loppuisuus on kielenoppijan kannalta heikko morfofonologinen vihje, sillä se voi johtaa taivuttamaan sanaa *ks*-vartaloinen mallin lisäksi lukuisien muiden mallien mukaan (Niemi et al. 2001: 192). *ks*-vartaloisen taivutus on kohdekielellä erittäin produktiivista, mutta oppijoiden lähdekielellä väistynyt *s* : *se* -tyyppisen taivutuksen tieltä ja esiintyy vain muutamassa sanassa ja leksi-kaalistuimissa eli on oppijoille lähdekielen taivutusprosessissa lähes tuntematon. Sekä lähde- että kohdekielellä on siis monia kilpailevia mahdollisuuksia *s*-loppuisten sanojen taivuttamista varten, joten lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhde on tässä tapauksessa monen suhde moneen. Lähdekielen taivutusmallin produktiivisuudesta ei ole oppijoille *ks*-vartaloisten sanojen taivutuksessa hyötyä: kohdekielestä poikkeava produktiivinen lähdekielen taivutusmalli voi siirtyä kohdekielen mallin sijalle ja aiheuttaa vääriä vastausvariantteja (esim. *kerroseita* : *kerroseihin* : *kerroseista*; *kauppakeskusi*, *kauppakeskuseita*, vrt. vir. *korruseid* : *korruseisse* : *korruseist*; *kaubanduskeskusi* ~ *kaubanduskeskuseid*) toisin kuin *o*- ja *u*-loppuisissa sanoissa, joissa vahva morfofonologinen vihje estää lähdekielen mallin siirtymisen. Kohdekielen taivutusmallin produktiivisuus ainoana vahvana tekijänä ei pysty neutraloimaan monien tuloksia heikentävien tekijöiden yhteisvaikutusta ja siten ovat *ks*-vartaloisten testisanojen taivutustulokset SVET-sanaryhmän heikoimmat. On huomattava, että sekä yhdyssanan *kauppakeskus* että yhdistämättömän sanan *kerros* kolmen sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo on sama, 20 %. Sanan pituus (yhdyssanaisuus) ei vaikeuta siis vironkielisten edistyneiden oppijoiden SVET-sanaryhmän taivutusprosessia samoin kuin SVST- ja SVET-sanaryhmissäkin.

Sanan *i*-loppuisuuskin on heikko morfofonologinen vihje. Siitä huolimatta ovat *i*-loppuisen testisanan *pankki* taivutustulokset SVET-sanaryhmän kolmanneksi parhaat. On mahdollista, että tällaisiin tuloksiin on vaikuttanut lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhde. Molemmissa kielissä on oma taivutusmallinsa, ja ne eroavat toisistaan niin perusteellisesti, etteivät sekoitu keskenään. *pankki*-sanon monikkomuotojen prosessoinnissa liittyvät heikko morfofonologinen vihje sekä lähde- ja kohdekielen yhden suhde yhteen, jotka yhdessä aiheuttavat heikompia tuloksia kuin *o*- ja *u*-loppuisten sanojen prosessoinnissa liittyvät vahva morfofonologinen vihje sekä lähde- ja kohdekielen yhden suhde yhteen. Lähde- ja kohdekielen mahdollisten taivutusmallien määrällä ja niiden suhteella kohdekielen mallien määrään näyttää siis olevan kohdekielen morfo-

fonologisen vihjeen vahvuuden ohella tärkeä rooli samavartaloisten, mutta eri tavalla taipuvien testisanojen taivutuksessa.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän testattavien sijamuotojen taivutustulosten keskinäinen järjestys poikkeaa monesti SVST- ja EVST-sanaryhmien sijamuotojärjestyksestä: parhaiten on onnistunut partitiivimuotojen taivuttaminen. Monikon partitiivin norminmukaisesti *jA*-loppuisten sanojen vastausvarianttien joukossa esiintyy hallitsevien *jA*-loppuisten muotojen ohella muutamia *itA*-loppuisia vastausvariantteja (*kouluita* 2, *kirkkoita* 2, *pankkeita* 2) ja yksi *iA*-loppuinen muoto (*pankkia*).

Sekä *jA*- että *itA*-loppuisia vastausvariantteja esiintyy myös norminmukaisesti *iA*-loppuisten partitiivimuotojen joukossa, runsaimmin *ks*-vartaloisissa sanoissa (*kerroksia* 2, *kerroja* 5, *kerroita* 2, *kerroseita* 1; *kauppakeskuksia* 2, *kauppakeskusia* 1, *kauppakeskuja* 2, *kauppakeskuita* 3, *kauppakesuuta* 1, *kauppakeskuseita* 1). *iA*-loppuisia muotoja on enemmän kuin *jA*- ja *itA*-loppuisia muotoja vain *toinen*- ja *syhmä*-sanan monikon partitiivissa (*toisia* 5, *toiseita* 3, *toisija* 1; *syhmiä* 4, *syhmäitä* 3, *syhmäjä* 3), joka on melko lähellä viron vartalomonikkoa (vrt. vir. *teisi* ja *rühmi*). Voi siis todeta, että monikon partitiivin suffiksien kilpailussa *-jA* ja *-itA* ovat alttiimpia siirtymään *iA*-suffiksin sijalle kuin päinvastoin, jos estämässä ei ole jonkinlaista *iA*-suffiksin asemaa vahvistavaa tekijää, esimerkiksi lähde- ja kohdekielen partitiivimallin läheisyyttä, kuten sanoissa *toinen* ja *syhmä*.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden monikon illatiivin taivutustulokset ovat SVET-sanaryhmässä kolmen sijamuodon heikoimmat. SVET-sanaryhmän monikon illatiivin muodot jakaantuvat taivutussuffiksien mukaan kahtia: sanoissa *koulu*, *kirkko* ja *pankki* on norminmukainen *ihin*-loppuinen ja sanoissa *kerros*, *toinen*, *syhmä* ja *kauppakeskus* *iin*-loppuinen illatiivi. *ihin*-loppuisten sanojen taivutus on onnistunut huomattavasti paremmin. Norminmukaisten *ihin*-loppuisten muotojen ohella esiintyy SVET-sanaryhmässä muutama norminvastainen *isiin*-loppuinen (*kouluisiin* 1, *kirkkoisiin* 1, *pankkeisiin* 2) ja yksikön vartaloon perustuva muoto (*kouluhin* 2, *kirk(k)ohin* 3, *pank(k)ihin* 3). *iin*-loppuisia illatiivimuotoja ei ole taivutettu yhtä hyvin. Norminmukaisten *iin*-loppuisten muotojen lisäksi tuotosten joukossa on monia *ihin*-loppuisia (*kerroihin* 4, *kerrohin* 1, *kerroseihin* 1; *toiseihin* 1, *toineihin* 1, *toinehin* 1, *toisihin* 1, *toisehin* 1; *kauppakeskuihin* 3; *syhmihin* 1, *syhmäihin*, *syhmeihin* 1) ja muutamia *isiin*-loppuisia (*kerroisiin* 1; *toiseisiin* 1; *kauppakeskuisiin* 2) muotoja. Varsinkin *-ihin*, mutta myös *-isiin*, liittyy helposti erilaisiin tavoitemuodon kannalta sekä oikeisiin että väärin vartaloallomorfeihin. Usein *-hin* on oppijoille riittävä monikon illatiivin ilmaisija: sijapäätteeseen sisältyvä *i* estää varsinaisen monikon tunnuksen agglutinoinnisen vartaloon (ks. myös MacWhinney 1978: 9–16).

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden selvä monikon illatiivin suosikkisuffiksi on siis *-ihin* (ks. myös 6.1.1 ja 6.2.1), jota käytetään eniten SVET-sanaryhmän illatiivimuotojen taivutusprosessissa sekä norminmukaisesti että *iin*-suffiksin sijasta norminvastaisesti. Kummallekaan suffiksille ei ole vastinetta oppijoiden äidinkielellä, mutta *-ihin* on tavarakenteeltaan selvemmin havaittava eikä siihen sisälly pitkää vokaalia, joka on vironkielisille suomenoppijoille äidinkielen jälkitavuissa tuntematon. Norminmukaisia *iin*-loppuisia illatiivimuotoja

on SVET-sanaryhmässä enemmän, ja *ihin*-suffiksin virheellinen käyttö heikentää sen takia sanaryhmän keskimääräistä monikon illatiivin taivutustulosta.

SVET-sanaryhmän sanojen monikon elatiivin taivutustulokset ovat hyvin verrattavissa monikon partitiivin tuloksiin. Samoin kuin partitiivissa ja illatiivissa on yksittäisten testisanojen välillä isoja eroja. Toisin kuin partitiivissa ja illatiivissa on elatiivissa ainoastaan yksi mahdollinen taivutussuffiksi, joka ei voi vaikuttaa sanaryhmän sisäiseen heterogeenisuuteen. SVET-sanaryhmän elatiivitaivutuksessa on siis tärkeämpi muiden mahdollisesti taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden osuus.

Monikon elatiivin taivutustulosten perusteella erottuvat SVET-sanaryhmässä selvästi kolme alaryhmää (ks. kuvio yyy):

- 1) *koulu* ja *kirkko*, joissa on sekä vahva morfofonologinen vihje että lähde- ja kohdekielen välillä *yksi-yksi*-suhde, ja *pankki*, jossa on lähde- ja kohdekielen välillä *yksi-yksi*-suhde, mutta heikko vihje;
- 2) *syhmä* ja *toinen*, joissa on molemmissa vahva morfofonologinen vihje, mutta edellisen tuloksia heikentää tekosanaisuus ja jälkimmäisen tuloksia lähde- ja kohdekielen *moni-yksi*-suhde;
- 3) *kerros* ja *kauppakeskus*, joiden lähde- ja kohdekielen suhde on *moni-moni*-suhde ja kohdekielen vartalovaihtelu oppijoiden lähdekielessä tuntematon.

Ensimmäisen alaryhmän sanojen monikon elatiivin tuotosten joukossa esiintyy norminmukaisten vastausvarianttien lisäksi vain yksikön vartaloon pohjautuvia virheellisiä muotoja (*koulusta* 4, *kirk(k)oista* 3, *pank(k)ista* 3), kun taas toisen ja kolmannen alaryhmän norminvastaisten vastausvarianttien kirjo on monipuolisempi (*toisesta* 3, *toiseista* 1, *toineista* 1; *kerrosta* 4, *kerroista* 3, *kerroseista* 1; *kauppakeskuista* 4, *kaup(p)akeskusta* 3, *kauppakeskusesta* 1; *syhmäistä* 3, *syhmästä* 2). Tilanteessa, jossa ei ole suffiksiallomorfien kilpailua, ratkaisee taivutustuloksen pääasiassa mahdollisten vartaloallomorfien määrä. Määrä puolestaan riippuu kohdekielen morfofonologisen vihjeen vahvuudesta, eli siitä, kuinka monelle taivutusreitille sanan loppuäänne (-äänteet) oppijan kohdekielessä johtavat, ja oppijoiden lähdekielessä kohdekielen taivutusprosessin taustalla olevien mahdollisten taivutusmallien määrästä.

Samavartaloisten, mutta lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen vartalo- ja suffiksiallomorfien kilpailun olennaisuus ilmenee myös yksittäisten oppijoiden kirjallisessa irtosanatestissä tuottamista kolmen testattavan sijamuodon paradigmoista. Samoin kuin SVST- ja SVET-sanaryhmässä käyttävät monet vironkieliset edistyneet suomenoppijat johdonmukaisesti kaikissa kolmessa sijamuodossa samaa norminmukaista tai virheellistä vartaloallomorfiä ja liittävätkin siihen tavoitemuodon kannalta oikeita tai vääriä suffiksiallomorfeja. Parhaita tuloksia tuottaneissa sanoissa *koulu* ja *kirkko* kilpailevat (astevaihtelua lukuun ottamatta, perusteluista ks. 6.1) vain suffiksiallomorfit:

kouluja : *kouluihin* : *kouluista*
kouluita : *kouluihin* : *kouluista*
kouluita : *kouluisiin* : *kouluista*
kirkkoja : *kirkkoihin* : *kirkkoista*
kirkkoita : *kirkkoihin* : *kirkkoista*
kirkkoita : *kirkkoisiin* : *kirkkoista*

Kuten alaluvuissa 6.1.1 ja 6.2.1 olen todennut, on tuotosten perusteella mahdoton päätellä, onko muoto prosessoitu sääntöpohjaisesti vai onko yhdistetty jo valmiit allomorfit, silloin kun suffiksiallomorfit liitetään kohdekielessä olemassa oleviin vartaloallomorfeihin edellä esitettyjen esimerkkien tapaan.

Sanoissa *pankki*, *toinen* ja *syhmä* esiintyy vartalo- ja suffiksiallomorfiin yhdistelmissä erilaisia vartaloallomorfeja ja vastaavasti vastausvarianttien määrä nousee:

pankkeja : *pankkeihin* : *pankeista*
pankkeita : *pankkeihin* : *pankeista*
pankkeita : *pankkeisiin* : *pankkeista*
pankkija : *pankihin* : *pankista*
toisia : *toisiin* : *toisista*
toiseita : *toiseisiin* : *toiseista*
toineita : *toineihin* : *toineista*
syhmiä : *syhmiin* : *syhmistä*
syhmäitä : *syhmäisiin* : *syhmäistä*

Esimerkissä *pankkija* : *pankihin* : *pankista* on todennäköisesti kyseessä (varsinkin monikon partitiivissa) ns. agglutinatiivinen virhe eli taivutussuffiksin suora yhdistäminen perusmuotoon. Ensimmäisen testattavan sijamuodon prosessoinnin jälkeen oppija on oletettavasti yrittänyt soveltaa astevaihtelun heikkoa astetta, mutta on tehnyt niin monikon elatiivin lisäksi myös monikon illatiivissa, joka on norminmukaisesti vahva-asteinen. Esimerkeissä *toiseita* : *toiseisiin* : *toiseista* ja *toineita* : *toineihin* : *toineista* on oletettavana prosessointistrategiana sääntöihin pohjautuva tuottaminen, mutta on myös mahdollista, että oppijoiden lähde- ja kohdekielen koodit ovat sekoittuneet (vrt. vir. vartaloallomorfit *teine* : *teise* ja kohdekielen tavoitemuodon kannalta väärä lähdekielen taivutusmalli *raskuseid* : *raskuseisse* : *raskuseist*).

Erittäin runsaasti erilaisia vastausvariantteja on *ks*-vartaloisissa sanoissa:

kerroksia : *kerroksiin* : *kerroksista*
kerroseita : *kerroseihin* : *kerroseista*
kerroja : *kerroihin* : *kerroista*
kerroita : *kerroisiin* : *kerroista*
kauppakeskuksia : *kauppakeskuksiin* : *kauppakeskuksista*
kauppakeskuita : *kauppakeskuihin* : *kauppakeskuista*
kauppakeskuita : *kauppakeskuiisiin* : *kauppakeskuista*
kauppakeskuja : *kauppakeskuihin* : *kauppakeskuista*

Norminmukaisten muotojen ohella *ks*-vartaloisissa sanoissa esiintyy usein vartalon lyhentymisiä. Samantyyppisiä vartalovirheitä on osoitettu olevan myös norjankielisten, suomea vieraana kielenä¹⁹ oppivien koululaisten tuotoksissa (Niiranen 2003). Liian pitkän ja monimutkaisen vartalon sekä suffiksiallomorfin yhdistäminen ylittää oppijan prosessointikapasiteetin rajan, ja sen takia vartalo lyhennetään ja yksinkertaistetaan (MacWhinney 1978: 9–16).

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden *ks*-vartaloisten tuotosten joukossa on myös selviä esimerkkejä lähdekielen mallin soveltamisesta kohdekielen sanojen prosessoinnissa, joka toisin kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä

¹⁹ Termeistä *suomi äidinkielenä*, *suomi toisena kielenä* ja *suomi vieraana kielenä* Norjan kouluissa ks. Niiranen 1999.

johtaa SVET-sanaryhmässä virheellisiin tuotoksiin. Jotkut oppijat käyttävät testisanojen taivuttamista lähdekielen mallin mukaan systemaattisesti kaikissa testattavissa sijamuodoissa (esim. *kerroseita : kerroseihin : kerroseista*, vrt. vir. *korruseid : korruseisse : korruseist*), jotkut vain monikon partitiivissa (*kauppakeskuseita*, vrt. vir. *kaubanduskeskuseid*; *kauppakeskusia*, vrt. vir. *kaubanduskeskusi*) ja turvautuvat sen jälkeen lyhennettyyn ja yksinkertaistettuun vartaloon (*kauppakeskuisiin : kaupakeskuista; kaupakeskusiin : kaupakeskusta*). Yksi oppilas on prosessoinut kohdekielen monikon elatiivin muodon lähdekielen yksikön elatiivin taivutusmallin mukaan (*kauppakeskusesta*, vrt. vir. yks. elat. *kaubanduskeskusest*).

SVET-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen ja oikeiden vastausten osuuden suhde ilmenee seuraavasta taulukosta.

TAULUKKO 30 SVET-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n=10) irtosanatestin vastauksissa

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä Keskiarvo	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Oikeiden vastausten tuttu määrä, kun sana on	26	37,1	24	34,3	25	35,7	75	35,7
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	8	11,4	4	5,7	13	18,6	20	9,5

Taulukosta näkyy, että oppijoille merkitykseltään tuttuja sanoja on taivutettu lähes neljä kertaa paremmin kuin vieraita sanoja. Sanan merkityksen tunteminen auttaa siis oppijoita taivutusprosessissa silloinkin, kun lähde- ja kohdekielen taivutusmallit eroavat. Ilmeisesti sanan merkitys toimii tiettyinä vihjeinä, joka auttaa oppijoita löytämään oikean taivutusreitit ja aktivoi sananmuotojen välisiä yhteyksiä. Sanan merkityksen tuntemisen tärkeyttä on korostettu varsinkin irtosanojen taivutuksessa, jossa oppijalla ei ole apua kontekstista (Martin 1995: 126). Sanan merkityksen tunteminen heijastaa tavallaan yleisemminkin sanaston hallintaa, minkä on osoitettu varsinkin verbintaivutuksessa korreloivan taivutusvirheiden määrään (Niiranen 2003).

Kuitenkin sekä tuttujen että vieraiden sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus on huomattavasti pienempi verrattuna samavartaloisten ja samalla tavalla taipuvien sanojen ryhmään. Erittäin suuri ero on SVST- ja SVET-sanaryhmien vieraiden sanojen oikeiden vastausten määrässä. Näyttää siis siltä, että lähdekielen taivutusmalli siirtyy melko hyvin kohdekieleen huolimatta sanan merkityksen outoudesta oppijoille, jos malli on samanlainen kuin kohdekieleessä, kun taas vain kohdekieleessä esiintyvän taivutusmallin löytäminen ilman sanan merkityksen tuntemista on vaikeampaa.

Jos lähdetään siitä, että kielen muotoja hahmotetaan skeemojen (mallien, paradigmojen) avulla, jotka ovat kiinteässä yhteydessä kielen konkreettisiin muotoihin (Bybee 1988; 2001: 19–27), olisi luontevaa ajatella, että kohdekielen eri omaksumisvaiheessa olevien oppijoiden (MacWhinney 1990: 76) skeemat eroavat toisistaan, sisältävät eri komponentteja ja näiden välisiä yhteyksiä. Vi-

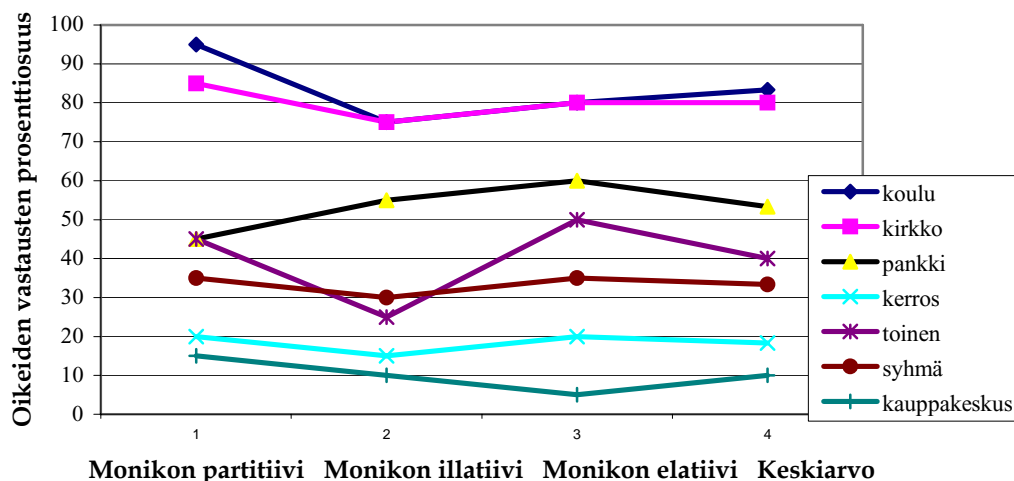
ronkielisten edistyneiden suomenoppijoiden joukossakin on oppijoita, joiden skeemat vastaavat täydellisesti kohdekielen skeemoja ja jotka ovat omaksuneet esimerkiksi vironkielisille oppijoille vaikean *ks*-vartaloisen taivutuksen. Toiset taas ovat vasta matkalla kohti kohdekielistä taivutusta, ja heidän skeemansa sisältävät kohdekielen elementtien ohella sekä erilaisia tavoitemuodon kannalta virheellisiä vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmiä, lyhennettyjä ja yksinkertaistettuja vartaloallomorfeja että lähdekielen taivutuksen elementtejä, jotka samavartaloisten, mutta eri tavalla taipuvien testisanojen ryhmässä johtavat oppijan harhaan.

Taivutuksen menestyksellisyys riippuu oppijan skeeman ja kohdekielen skeeman läheisyydestä, mihin vaikuttavat vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVST-sanaryhmän sanojen prosessoinnissa eniten kohdekielen morfofonologisen vihjeen vahvuus, kilpailevien taivutussuffiksien määrä ja ominaisuudet sekä kohdekielen taivutusprosessin taustalla olevien lähdekielen mahdollisten taivutusmallien määrä ja näiden suhde kohdekielen mahdollisten taivutusmallien määrään. Kysymys näyttää siis olevan pikemmin eri taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden yhdistelmästä, ei yksittäisten tekijöiden vaikutuksesta. Testisanojen kohdekielen frekvenssillä ja kohdekielen taivutusmallin produktiivisuudella ei ole olennaista osuutta vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän taivutukseen. Testisanojen lähdekielisten vastineiden frekvenssi ja taivutusmallin produktiivisuus puolestaan vaikuttavat tuloksiin kielteisesti, sillä lähde- ja kohdekielen taivutus eroavat toisistaan.

Aloittelijat

SVET-sanaryhmässä katoaa yli kaksi kertaa enemmän lukeneiden edistyneiden oppijoiden etu: vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden taivutustulokset ovat sekä kokonaisuutena että sijamuodoittain samanlaiset tai paremmat kuin edistyneillä suomenoppijoilla, vaikka erot aloittelijoiden yksittäisten testisanojen taivutustuloksissa ovat isompia (kuvio 10).

Aloittelijoiden SVET-sanaryhmän kaikkien sanojen kolmen testattavan sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvo (45,5 %) ylittää hieman edistyneiden keskiarvon (45,2 %). SVET-sanaryhmän testisanoista ovat aloittelijat edistyneitä paremmin taivuttaneet sanoja *koulu* (oikeita vastauksia 83,3 %, edistyneillä 70 %) ja *kirkko* (oikeita vastauksia 80 %, aloittelijoilla 70 %) sekä yhtä hyvin sanaa *toinen* (oikeita vastauksia sekä aloittelijoilla että edistyneillä 40 %).

KUVIO 10 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 20) kirjallisen irtosananest-
tin SVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus

Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat ovat siis edistyneitä paremmin tai yhtä hyvin menestyneet sellaisten testisanojen taivuttamisessa, joissa kohdekielellä on vahva morfofonologinen vihje (*u-*, *o-* tai *nen-*loppuisuus). Sanoissa *koulu* ja *kirkko* toimii samanaikaisesti vahvan morfofonologisen vihjeen kanssa lähde- ja kohdekielen taivutusmallien *yksi-yksi-*, sanassa *toinen* *moni-yksi-*suhde. Aloittelijoidenkin taivutuksessa, samoin kuin vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden taivutuksessa, vahvan morfofonologisen vihjeen sekä lähde- ja kohdekielen taivutusmallien *yksi-yksi-*suhteen yhdistelmä tuottaa parhaita tuloksia, kun taas lähde- ja kohdekielen taivutusmallien *moni-yksi-*suhde heikentää vahvan morfofonologisen vihjeen vaikutusta.

Muissa SVET-sanaryhmän testisanoissa vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden taivutustulokset ovat edistyneitä hieman heikompia. Sekä todellisessa sanassa *pankki* että tekosanassa *syhmä* on lähde- ja kohdekielen taivutusmalleissa suhde *yksi-yksi-*suhde, mutta aloittelijoiden todellisen sanan taivutustulokset ylittävät tekosanan taivutustulokset 20 %:n verran huolimatta siitä, että *i-*loppuisuus on heikko ja *ä-*loppuisuus vahva morfofonologinen vihje. Tekosanaisuus on siis vironkielisille aloitteleville suomenoppijoille taivutusprosessia enemmän vaikeuttava tekijä kuin edistyneille suomenoppijoille: ero edistyneiden *pankki-* ja *syhmä-*sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvojen välillä on 16,7 prosenttiyksikköä. Toisaalta aloittelijoiden tekosanan *syhmä* taivutustulokset ovat hyvä esimerkki siitä, miten vahva morfofonologinen vihje sekä lähde- ja kohdekielen taivutusmallien välinen *yksi-yksi-*suhde vaikuttavat positiivisesti taivutusprosessiin: SVST- ja EVST-sanaryhmissä tekosanoja taivutettiin hieman todellisia sanoja heikommin.

Samoin kuin edistyneillä oppijoilla ovat vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän heikoimmat tuottamistulokset *ks-*vartalosisissa sanoissa, mutta on huomattava, että edistyneistä oppijoista poiketen ovat aloittelijat taivuttaneet yhdistämätöntä sanaa *kerros* paremmin kuin yhdys-sanaa *kauppakeskus*. Kuten SVST-sanaryhmässä, näyttää yhdyssanaisuus (sanan pituus) olevan vironkielisille aloitteleville suomenoppijoille taivutusprosessia

hieman vaikeuttava tekijä, jos sananmuodon prosessointi on muutenkin haasteellista.

SVET-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen ja oikeiden vastausten osuuden suhde on esitetty taulukossa 31.

TAULUKKO 31 SVET-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=20) irtosananestien vastauksissa

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä Keskiarvo	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on tuttu	58	41,4	49	35,0	57	40,7	164	39,1
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	10	7,1	8	5,7	8	5,7	26	6,2

Taulukosta ilmenee, että ero vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden merkitykseltään tuttujen ja vieraiden sanojen taivutuksessa on isompi kuin edistyneillä oppijoilla. Sanan merkityksen tunteminen auttaa siis aloittelijoita SVET-sanaryhmän sanojen taivutuksessa enemmän kuin edistyneitä. Vironkielististä edistyneistä suomenoppijoista poiketen ylittää aloittelijoiden SVET-sanaryhmän tuttujen sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus myös SVST-sanaryhmän tuttujen sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuuden. Tällainen vertailu näyttää tukevan vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän taivutustuloksiin pohjautuvaa johtopäätöstä, että lähdekielen taivutusmalli siirtyy melko hyvin kohdekieleen huolimatta sanan merkityksen vieraudesta oppijoille, jos se on samanlainen kuin kohdekielessä, kun taas vain kohdekielessä esiintyvän taivutusmallin löytäminen sanan merkitystä tuntematta on vaikeampaa. Varsinkin aloittelevat suomenoppijat turvautuvat epävarmassa tilanteessa muiden vihjeiden ohella myös sanan merkitykseen, joka ilmeisesti auttaa oppijoita orientoitumaan kohdekielen taivutusjärjestelmässä.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän testattavien sijamuotojen taivutustulosten keskinäinen järjestys on sama kuin edistyneillä suomenoppijoilla. Parhaiten on myös aloittelijoilla onnistunut partitiivimuotojen tuottaminen. Aloittelevien oppijoiden tuottamien partitiivivarianttien määrän osalta jakaantuvat SVET-sanaryhmän testisanat selvästi kahtia. Sanoissa *koulu* ja *kirkko* esiintyy hallitsevien norminmukaisten *jA*-loppuisten muotojen ohella vain muutama *itA*-loppuinen (*kouluita* 1, *kirkkoita* 3) monikon partitiivin muoto. Oppijat horjuvat siis kahden suffiksiallomorfin välillä, jotka liittyvät samaan vartaloallomorfiin. Selvä ja tavarakenteen takia helposti havaittava *jA*-suffiksi vahvistaa testisanoissa *koulu* ja *kirkko* edellä mainittujen tekijöiden (kohdekielen morfofonologisen vihjeen vahvuus, lähdekielen mahdollisten taivutusmallien määrä sekä lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhde) yhteisvaikutusta, joka tuottaa SVET-sanaryhmän parhaat taivutustulokset.

Kaikista muista SVET-sanaryhmän testisanoista paitsi *koulu* ja *kirkko* on tuotettu monia partitiivivariantteja, odotuksenmukaisesti huomattavasti run-

saammin kuin ovat tuottaneet edistyneet suomenoppijat. Monikon partitiivissa norminmukaisesti *jA*-loppuisessa testisanassa *pankki* liitetään taivutussuffiksi sekä norminmukaisiin että tavoitemuodon kannalta virheellisiin vartaloallomorfeihin: *pank(k)ēja* 9, *pank(k)ija* 6, *pankkoja* 1. Tuotosten joukossa esiintyy myös kaksi *iA*-loppuista (*pankkia*) ja yksi *itA*-loppuinen muoto (*pankeita*). Kuten edellä olen todennut, eivät *itA*- ja *iA*-suffiksit ole erityisen alttiita siirtymään *jA*-suffiksin sijaan. Kun yleensä vartalovokaalin vaihtaminen on oppijalle muodon monikollisuutta vahvistava tekijä, niin *i*-vartaloisissa sanoissa usein vältetään *i*-vokaalin vaihtamista todennäköisesti sen takia, että se jo näyttää monikon tunnukselta, eli oppijat eivät hahmota riittävästi *i*-vartaloisten sanojen paradigman sisäisiä yksikön ja monikon välisiä suhteita. Koska viron *pank* on *a*-vartaloinen, lähdekieli ei tue suomen *pankki*-sanassa vartalon *-i* + monikon *i > ei* -prosessia. Myös tavuluku vaikuttaa: viron kaksitavuisten sanojen monikon partitiivi edustaa vartalomonikkaa. Toisaalta partitiivimuotoa *pank(k)ija* voi käsitellä myös ns. agglutinatiivisena virheenä eli taivutussuffiksin suorana yhdistämisenä perusmuotoon.

Varsinkin *jA*-, mutta myös *itA*-loppuisia vastausvariantteja esiintyy melko runsaasti norminmukaisesti *iA*-loppuisten partitiivimuotojen joukossa. Tekosanan *syhmä* taivutuksessa on sekä *jA*- että *itA*-suffiksia käytetty yhtä paljon ja liitetty samoihin vartaloallomorfeihin (*syhmäjä* 4, *syhmejä* 1; *syhmäitä* 3, *syhmeitä* 2). Yksi oppija on yhdistänyt *iA*-suffiksin suoraan perusmuotoon (*syhmäiä*).

ks-vartaloisissa sanoissa liittyvät *-jA* ja *-itA* useimmiten lyhennettyyn ja yksinkertaistettuun vartaloon (*kerroja* 7, *kerroita* 6; *kauppakesk(k)uja* 4, *kauppakeskuita* 4), mutta monissa tuotoksissa voi olettaa lähde- ja kohdekielen koodien yhdistämistä. Taivutusmuodoissa *kerroseja* ja *kauppakeskuseja* on *jA*-suffiksin agglutinoinnin pohjana ilmeisesti lähdekielen yksikön genetiivin malli (vrt. vir. yks. gen. *korruse* ja *kaubanduskeskuse*), taivutusmuodossa *kauppakeskusia* turvaututaan lähdekielen monikon partitiivin analogiaan (vrt. vir. mon. part. *kaubanduskeskusi*). Samaa mallia käytetään todennäköisesti muodossa *kerrosia*, vaikka se lähdekielessä on norminmukainen vain kolmannessa kvantiteettiasteessa olevien *s : se* -sanojen, ei toisessa kvantiteettiasteessa olevien sanojen, kuten *korrus*, monikon partitiivissa. Vastausvarianteissa *kerroisi*, *kauppakeskuisia* ja *kauppakeskuija* on monikon *i*-tunnus sijoitettu suffiksin lisäksi vartalon loppuun, joka puhuu taas sen puolesta, että joillekuille oppijoille ovat vartalon, tunnuksen ja sijapäätteen rajat melko sumeita ja vartalon loppuosa suffikseineen muodostaa kielitajussa jonkinlaisen epämääräisen kokonaisuuden. Erittäin mielenkiintoinen on yhden oppijan monikon partitiivin sijasta prosessoima muoto *kauppakeskusden*, jonka voisi olettaa olevan monikon genetiivin muodon, jos monikon genetiivin opettaminen olisi Viron koulujen suomi vieraana kielenä -opetussuunnitelmassa. Näyttää siis siltä, että lähdekielen monikon genetiivin muoto *kaubanduskeskuste* on siirtynyt kohdekieleen ilman mitään opetusta.

Erittäin paljon erilaisia vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmiä on *nenn*-loppuisessa sanassa *toinen*. Suurin osa norminvastaisista vastausvarianteista on *jA*-loppuisia (*toisija* 2, *toiseja* 1, *toineja* 1, *toineneja* 1, *toineneija* 1) ja vain yksi *itA*-loppuinen (*toiseita*). Tavoitemuodon kannalta virheellisissä vartaloallomorfeissa

voi olettaa lähdekielen taivutusmallien vaikutusta: *toisi-*, vrt. vir. mon. part. *teisi*; *toise-*, vrt. vir. yks.gen. *teise*; *toine-*, vrt. vir. yks. nom. *teine*) eli siis lähde- ja kohdekielen koodien yhdistämistä taivutusprosessissa, mutta myös vartalovo-kaalin ja taivutussuffiksin lisäämistä konsonanttivartaloisen sanan perusmuotoon (*toinene-*) eli väärrien sääntöjen soveltamista. Partitiivituotosten joukossa esiintyy muutama sattumanvarainen yksikön muotokin (*toisen*, *toista*).

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän monikon illatiivin taivutustulokset ovat kolmen testattavan sijamuodon heikoimmat, mutta kuitenkin hieman paremmat kuin edistyneillä. On mielenkiintoista, että norminmukaisesti *ihin*-loppuisten sanojen taivutus on onnistunut aloittelijoilla edistyneitä paremmin ja norminmukaisesti *iin*-loppuisten sanojen taivutus yhtä hyvin tai huonommin kuin edistyneillä.

Samoin kuin edistyneillä oppijoilla on siis vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän sanojen hallitseva illatiivisuffiksi *-ihin*, joka johtaa kolmessa testisanassa enimmäkseen norminmukaisiin tuotoksiin, mutta liittyy myös yksikön vartaloon (*kouluhin* 2, *pank(k)ihin* 4). Muutamat oppijat käyttävät norminmukaisesti *ihin*-loppuisissa illatiivimuodoissa johdonmukaisesti *isiin-* (*kirkkoisiin* 1, *pankkoisiin* 1) tai *issA*-suffiksia (*kirkkoissa* 3, *pankkoissa* 1), joka saattaa olla sekä kohdekielen inessiivin että lähdekielen *sse*-illatiivin aiheuttama. Ensisijainen syy on varmaankin viron *sse*:llinen illatiivipääte, joka on äänteellisesti yhdistetty läheiseen suomen inessiivipäätteeseen.

ihin-suffiksilla on vahva asema myös norminmukaisesti *iin*-loppuisten illatiivimuotojen prosessoinnissa. *ihin*-suffiksi liittyy helposti tavoitemuodon kannalta sekä oikeisiin vartaloallomorfeihin (*toisiin* 1, *syhmihin* 1, *kerroksiin* 1, *kauppakeskuksiin* 1) että vääriin vartaloallomorfeihin. Tavoitemuodon kannalta väärrien vartaloallomorfien joukossa on lyhennettyjä ja yksinkertaistettuja (*kerroihin* 11, *kauppakesk(k)uihin* 9, *toihin* 1), eri vartalovokaaleja sisältäviä (*syhmäihin* 4, *syhmeihin* 2, *syhmoihin* 2) ja lähdekielen vaikutteisia (*kerroseihin* 1, *toineihin* 1) vartaloallomorfeja. Joskus agglutinoidaan *ihin*-suffiksi suoraan perusmuotoon (*kerrosihin* 1, *kauppakeskusihin* 1), joskus taas *-hin* estää lisäämästä varsinaista monikon *i*-tunnusta vartaloon (*toisehin* 2, *syhmäihin* 1). *isiin-* (*kerroisiin* 1, *kauppakeskuisiin* 2, *syhmäisiin* 1) ja *issA*-loppuisia (*toisissa* 2, *toiseissa* 1; *syhmeissä* 1, *syhmäissä* 2; *kerroissa* 2; *kaupakeskuissa* 2, *kauppakeskuksissa* 1) illatiivimuotoja esiintyy vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän sanoissa huomattavasti vähemmän.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin SVET-sanaryhmän monikon partitiivin ja illatiivin tuottamistulokset osoittavat, että valtaosa oppijoista on sellaisessa kohdekielen omaksumisvaiheessa, jossa kieliopillisen merkityksen ja muodon välillä on *yksi-yksi*-suhde (ks. myös MacWhinney 1990: 77–78) eli yhtä kieliopillista merkitystä ilmaistaan vain yhdellä tavalla eikä muita mahdollisia vaihtoehtoja oteta huomioon. Monikon partitiivin kieliopillista merkitystä ilmaisee enimmäkseen *jA*-suffiksi, monikon illatiivin merkitystä *ihin*-suffiksi, jotka molemmat ovat selviä, produktiivisia, tavurakenteen takia helposti havaittavia ja voittavat kilpailussa sen takia muut samaa kieliopillista merkitystä ilmaisevat suffiksit. Monikon partitiivin *iA*-

suffiksi pystyy kilpailemaan *jA*-suffiksin kanssa vain silloin, kun kohdekielen taivutusprosessin taustalla on vastaava lähdekielen (oikea tai väärä) taivutusmalli. On siis ymmärrettävää, että testisanat, joissa selvät, produktiiviset ja helposti havaittavat suffiksit ovat norminmukaisia, ovat tuottaneet SVET-sanaryhmän parhaita taivutustuloksia, kun taas *jA*- ja *ihin*-suffiksin ekspansiovinen laajentuminen muiden taivutustyyppien sanoihin johtaa virheellisiin tuotoksiin ja heikentää tuloksia.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden monikon elatiivin taivutustulokset ovat SVET-sanaryhmän toiseksi parhaat ja, kuten partitiivissakin, täsmälleen yhtä hyviä kuin edistyneillä. Monikon elatiivissakin on parhaiten onnistunut *u*- ja *o*-loppuisten sanojen taivutus. Muiden SVET-sanaryhmän sanojen elatiivimuotojen taivutustuloksissa on selviä eroja. Aloittelijoiden prosessoinnissa kieliopillisen merkityksen ja muodon välillä vallitseva *yksi-yksi*-suhde ei aiheuta ongelmia elatiivisuffiksin valinnassa. Sen takia monikon elatiivissa on erilaisia vastausvariantteja vähemmän kuin partitiivissa ja illatiivissa, mutta horjumista vartaloallomorfioiden välillä kuitenkin esiintyy. Elatiivisuffiksi liittyy tavoitemuodon kannalta oikeiden vartaloallomorfioiden lisäksi myös yksikön vartaloon (*koulusta* 3, *kirk(k)osta* 4, *pank(k)ista* 5, *toisesta* 4, *syhmästä* 2) ja tavoitemuodon kannalta väärää vartalovokaalia sisältäviin vartaloallomorfeihin (*pankkoista* 2, *toisesta* 3, *syhmäistä* 9, *syhmeistä* 1, *kerrokseista* 1, *kauppakeskustoista* 1). *ks*-vartaloissa sanoissa käytetään eniten lyhennettyä ja yksinkertaistettua vartaloallomorfia (*kerroista* 14, *kaup(p)akesk(k)uista* 13), mutta on selvästi lähdekielen aiheuttamia muotojakia: *kauppakeskusesta* 1 (vrt. vir. yks. elat. *kaubanduskeskusest*) ja *kauppakeskusteista* 1 (vrt. vir. *kaubanduskeskustest* ~ *kaubanduskeskuseist*), joka on erityisen kiinnostava vartaloon agglutinoidun kahden monikon tunnuksen *-te*- ja *-i*- takia. Tässä ilmeisesti viron monikkovartaloon *-keskuste* on liitetty suomen suffiksi *ista* ja näinkin vältetään *s : ks*-vaihtelua. Kaksi oppilasta on liittänyt monikon elatiivin suffiksin suoraan perusmuotoon (*kerrosista*). *kerrosista*-muoto voitaisiin tulkita myös niin, että lähtökohtana on aivan oikein *s*-loppuinen vokaalivartalo, johon on liitetty monikon *i*-tunnus. Oppilas on ”tiennyt”, että suomessa aina lyhyt *e* katoaa vartalon lopusta monikon *i*:n edeltä. Muodossa on vain virheellistä se että siinä ei ole sovellettu kohdekielen *s : ks*-vaihtelua. Elatiivituotosten joukossa esiintyy myös muutamia sattumanvaraisia vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmiä (*toinista* 1), yksikön partitiivin muotoja (*toista* 2, *kauppakeskusta* 2) ja testiefektistä johtuvia muotoja (*pankkiasta* 1, *kauppakeskusiasta* 1). Viimeisissä muodoissa, jotka ovat rakenteeltaan monikon partitiivin muodon ja elatiivin päätteen yhdistelmiä, voisi myös ajatella viron agglutinatiivisen *i*-monikon vaikutusta, sillä viron monikon partitiivin pohjalta muodostetaan muu monikko.

Vahvan morfofonologisen vihjeen, lähde- ja kohdekielen mahdollisten taivutusmallien suhteen sekä taivutusallomorfioiden määrän ja vahvuuden yhteisvaikutus ilmenee hyvin oppijakohtaisesta kolmen testattavan sijamuodon tuotosten vertailusta. *koulu*- ja *kirkko*-sanassa on vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden hallitseva taivutusmalli johdonmukaisesti yhteen vartalo-

allomorfiin ja yhteen taivutusallomorfiin perustuva, eivätkä oppijoiden henkilökohtaiset erot tule erityisesti näkyviin:

kouluja : kouluihin : kouluista
kirkkoja : kirkkoihin : kirk(k)oista

Vain muutama oppija on norminmukaiseen vartaloon agglutinoinut norminvastaisia suffiksiallomorfeja tai unohtanut varsinaisen monikon tunnuksen:

kouluja : kouluihin : koulusta
kouluita : koulussa : kouluista
kirkkoja : kirkkoseen : kirkkoista
kirkoita : kirkoissa : kirkoista
kirkkoja : kirkoissa : kirkoista

Muissa SVET-sanaryhmän sanoissa tulevat ilmi oppijoiden melko isot henkilökohtaiset erot. On oppijoita, jotka käyttävät kaikissa testatuissa sijamuodoissa johdonmukaisesti samaa norminmukaista tai tavoitemuodon kannalta virheelistä vartaloallomorfia ja liittävät siihen norminmukaisia tai tavoitemuodon kannalta virheellisiä taivutusallomorfeja:

pankkeja : pankkeihin : pankeista
pankkoja : pankkoihin : pankkoista
pankkija : pankkiin : pankkista
pankkija : pankkiin : pankista
toisia : toisiin : toisista
toiseita : toiseihin : toiseista
syhmiä : syhmiin : syhmistä
syhmäjä : syhmäihin : syhmäistä
syhmäitä : syhmäisiin : syhmäistä
syhmeitä : syhmeihin : syhmeistä
kerroksia : kerroksiin : kerroksista
kerroja : kerroisiin : kerroista
kerrosia : kerrosihin : kerrosista

Oletettavasti tällainen johdonmukaisuus heijastaa oppijoiden taivutusprosessin taustalla olevaa käsitystä sijamuotojen välisestä suhdeverkostosta: tässä tapauksessa oppijat hahmottavat todennäköisesti kaikkien testattavien sijamuotojen välisiä yhteyksiä, vaikka jokainen omalla tavallaan. Osa oppijoista on prosessoinut kaksi sijamuotoa samaa, mutta kolmannen eri vartaloallomorfia käyttäen:

pankkeista : pankkeihin : pankkoista
kerroseja : kerroseihin : kerrosista
kerroisi : kerroksiin : kerroista
kauppakeskuseja : kauppakeskuihin : kauppakeskuista

Joskus jokainen testattava sijamuoto on tuotettu eri tavalla:

toineneija : toineihin : toiseista
toineneja : toiseihin : toisesta
toisija : toineen : toisesta
kerroksia : kerroihin : kerrokseista

Näyttää siltä, että niissä SVET-sanaryhmän testisanoissa, joiden taivutuksessa yhdistyvät vahva morfofonologinen vihje, lähde- ja kohdekielen taivutusmalli-

en välinen *yksi-yksi*-suhde sekä selvästi havaittava taivutussuffiksi, on sijamuotojen välisen eli paradigman sisäisen suhdeverkoston hahmottaminen aloitteleville oppijoille helpompaa ja testattavat sijamuodot prosessoidaan johdonmukaisesti samaa mallia käyttäen. Testisanoissa, joiden taivutus on mutkikkaampi, on sijamuotojen välisten yhteyksien tajuaminen vaikeampaa: kohdekielen omaksumisen alkuvaiheessa oleva oppija ei pysty aina ymmärtämään, missä sijamuodossa minkäkinlaiset vartalo- ja taivutusallomorfit yhdistyvät, varsinkin jos allomorfeja on enemmän kuin yksi, ja sen takia sijamuotojen prosessointi voi olla melko sattumanvaraista. Monimutkaisempien testisanojen taivutuksessa näkyvät paremmin myös oppijoiden henkilökohtaiset erot kohdekielen omaksumisessa: jotkut vironkieliset aloittelevat suomenoppijat selviytyvät hyvin vaikeidenkin (esim. *ks*-vartaloisten) sanojen taivutuksesta, kun taas isolle osalle oppijoista ne aiheuttavat ongelmia. Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden henkilökohtaiset kohdekielen omaksumisvaiheet heijastuvat siis SVET-sanaryhmän sanojen skeemojen johdonmukaisuudessa ja läheisyydessä kohdekielen skeemoihin.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin SVST-sanaryhmän taivutustulosten perusteella on todettava, että lähde- ja kohdekielessä samavartaloisten, mutta eri tavalla taipuvien sanojen prosessoinnissa on tärkein tehtävä kohdekielen sanojen morfofonologisen vihjeen vahvuudella, lähde- ja kohdekielen taivutusmallien määrällä ja näiden keskinäisellä suhteella sekä kohdekielen taivutussuffiksien määrällä ja vahvuudella. Lähdekielen morfologinen (SVET-sanaryhmässä SVST- ja EVST-sanaryhmistä poiketen negatiivinen) siirtovaikutus toimii testisanoissa, joissa kohdekielen taivutusprosessin taustalla on vastaava, vaikkakin kohdekielen tavoitemuodon kannalta väärä lähdekielen taivutusmalli, esimerkiksi *ks*-vartaloisissa ja *nen*-loppuisissa sanoissa. Sekä positiivinen että negatiivinen siirtovaikutus vaativat siis lähde- ja kohdekielen välistä kosketuspinta, jota kautta siirto voisi tapahtua.

6.3.2 Suullinen irtosanatesti

Alaluvussa 6.3.2 pyrin analysoimaan vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän sanojen suullisen irtosanatestin tuloksia. Aineiston käsittelymalli ja -järjestys ovat samat kuin luvuissa 6.1.2 ja 6.2.2: aluksi vertaan suullisen irtosanatestin tuotoksia kirjallisen irtosanatestin tuotoksiin ja sen jälkeen pohdin suullisen prosessoinnin erikoispiirteitä.

Suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailua

Taivutusmuotojen kirjallinen ja suullinen prosessointi eroavat toisistaan pääasiassa prosessointiajan pituuden suhteen (ks. luvut 6.1.2 ja 6.2.2): suullinen prosessointi on kirjallista huomattavasti nopeampaa, ja siitä johtuvat suullisen prosessoinnin erikoispiirteet verrattuna kirjalliseen prosessointiin. Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden lähde- ja kohdekielessä samavartaloisten, mutta eri tavalla taipuvien sanojen suullisten ja kirjallisten tuotosten vertailu on esitetty taulukossa 32.

TAULUKKO 32 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin SVET-sanaryhmän tulosten vertailu: prosenttiosuus vastausparien kokonaismäärästä

	Sama oikea vastaus (%)	Sama väärä vastaus (%)	Suullinen oikea, kirjallinen väärä (%)	Kirjallinen oikea, suullinen väärä (%)
Monikon partitiivi				
koulu	87,5	0,0	0,0	12,5
kirkko	77,8	0,0	0,0	22,2
pankki	33,3	22,2	11,1	22,5
toinen	75,0	0,0	12,5	0,0
kerros	11,1	44,4	0,0	0,0
kauppakeskus	0,0	44,4	0,0	0,0
syhmä	37,5	12,5	25,0	12,5
Keskiarvo	45,0	18,3	6,7	10,0
Monikon illatiivi				
koulu	40,0	0,0	20,0	20,0
kirkko	50,0	0,0	0,0	0,0
pankki	33,3	0,0	0,0	0,0
toinen	33,3	16,7	0,0	16,7
kerros	0,0	50,0	0,0	0,0
kauppakeskus	0,0	33,3	0,0	0,0
syhmä	0,0	0,0	0,0	20,0
Keskiarvo	25,7	17,1	2,9	8,6
Monikon elatiivi				
koulu	87,5	0,0	0,0	12,5
kirkko	88,7	0,0	0,0	11,9
pankki	44,4	22,2	11,1	22,2
toinen	33,3	22,2	11,1	11,1
kerros	0,0	66,7	0,0	0,0
kauppakeskus	0,0	44,4	0,0	0,0
syhmä	12,5	12,5	25,0	12,5
Keskiarvo	37,7	24,6	6,6	9,8
Keskiarvo				
koulu	76,2	0,0	4,8	14,3
kirkko	75,0	0,0	0,0	12,5
pankki	37,5	16,7	8,3	16,7
toinen	39,1	13,0	8,7	8,7
kerros	4,2	54,2	0,0	0,0
kauppakeskus	0,0	41,7	0,0	0,0
syhmä	19,0	9,5	19,5	14,3
Keskiarvo	37,8	20,5	5,8	9,6

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailusta ilmenee, että eniten esiintyy suul-

lisessa ja kirjallisessa irtosanatestissä samoja oikeita vastausvariantteja kuten myös SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Suullisessa ja kirjallisessa irtosanatestissä samoja vääriä vastausvariantteja on SVET-sanaryhmässä enemmän kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Taulukosta näkyy hyvin myös SVET-sanaryhmän sisäinen heterogeenisuus: samojen oikeiden ja samojen väärin vastausten jakauma sanoittain vastaa kirjallisen irtosanatestin SVET-sanaryhmän sanojen keskinäistä paremmuusjärjestystä. Eniten molemmissa testeissä samoja oikeita vastauksia on sanoissa *koulu* ja *kirkko* ja eniten samoja vääriä vastauksia *ks*-vartaloisissa sanoissa *kerros* ja *kauppakeskus*.

Sijamuodoittainkin on molemmissa testeissä samojen oikeiden vastausten prosenttiosuus hyvin verrattavissa kirjallisen irtosanatestin tuloksiin: eniten suullisessa ja kirjallisessa irtosanatestissä esiintyy samoja norminmukaisia vastausvariantteja monikon partitiivissa, joka on vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisessa irtosanatestissä parhaita tuloksia tuottanut sijamuoto. Vähiten kummassakin testissä samoja oikeita vastausvariantteja on monikon illatiivissa, joka on osoittautunut myös kirjallisessa irtosanatestissä aloittelijoille vaikeimmaksi. Kuten kirjallisessa irtosanatestissäkin sijoittuu partitiivin ja illatiivin väliin elatiivi.

Sellaisia tapauksia, joissa suullisen irtosanatestin vastaus on oikea, mutta kirjallisen testin vastaus väärä, on hieman vähemmän kuin tapauksia, joissa kirjallisen testin vastaus on oikea, mutta suullisen testin vastaus väärä. Kuitenkin vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän sanojen suullinen ja kirjallinen prosessointi on paljon tasavertaisempi kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä. SVET-sanaryhmän kirjallisen prosessoinnin suhteellisesti pieni etu verrattuna SVST- ja EVST-sanaryhmiin johtuu todennäköisesti sanaryhmän sisäisestä heterogeenisuudesta: sanaa joko osataan taivuttaa (esim. *koulu* ja *kirkko*) tai ei osata (esim. *kerros* ja *kauppakeskus*) riippumatta siitä, onko prosessointi suullinen vai kirjallinen.

Kuten SVST-sanaryhmässä hyödynnetään myös SVET-sanaryhmässä kirjallisen irtosanatestin pitempää prosessointiaikaa eniten monikon illatiivissa, ilmeisesti sekä mahdollisten vartalo- että taivutusallomorfien runsauden takia. Monikon partitiivissa ja monikon elatiivissa on ero suullisessa testissä oikeiden mutta kirjallisessa testissä väärin, ja kirjallisessa testissä oikeiden mutta suullisessa testissä väärin vastausvarianttien välillä pienempi. Samavartaloisten, mutta lähde- ja kohdekielellä eri tavalla taipuvien sanojen ryhmässä herättää huomiota *nen*-loppuisen sanan *toinen* ja varsinkin tekosanan *syhmä* melko onnistunut suullinen prosessointi sekä monikon partitiivissa ja elatiivissa että kokonaisuutena. Selitys löytynee oppijoiden äidinkielestä: lähdekieliset partitiivimuodot *teisi* ja *s(r)ühmi* ovat lähempiä kohdekielisiä partitiivimuotoja *toisia* ja *s(r)yhmiä* kuin muut SVET-sanaryhmän morfologiset muodot. Eesti keele sõnaraamatun ÖS (1999: 22, 692, 795) mukaan viron kielenkäytössä ovat hallitsevien *de*-monikollisten monikon elatiivin muotojen *teistest* ja *s(r)ühmadest* ohella norminmukaisia myös vartalomonikolliset *teisist* ja *rühmist*, jotka ovat monikon partitiivin tavalla melko lähellä suomen elatiivimuotoja. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että vartalomonikollisten elatiivimuotojen käyttö ei ole viron yleis-

kielessä *de*-monikollisiin elatiivimuotoihin verrattuna tavallista eikä vironkielisen vertailuryhmän testivastauksissa esiintynyt sanoissa *teine* ja *rühm* yhtään vartalomonikollista elatiivimuotoa. Tyyllisesti rajallinen on erityisesti elatiivimuoto *teisist*, ja tämä heijastuu myös vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän kirjallisen ja suullisen irtosanatestin vertailussa.

Näyttää siis siltä, että vironkieliset aloittelevat suomenoppijat menestyvät suullisessa prosessoinnissa kirjallista paremmin silloin, kun kohdekielen prosessoinnin taustalla on vastaava lähdekielen taivutusmalli (ks. myös 6.1.2 ja 6.2.2), joka ilmeisesti myötävaikuttaa kohdekielen muotojen automaattisempaan tuottamiseen. Muiden SVET-sanaryhmän sananmuotojen tuottamisessa hyödynnetään kirjallisen prosessoinnin pitempää miettimisaikaa, sillä lähtökohta on vain kohdekielen morfologinen järjestelmä, eikä kohdekielen muotojen prosessointi ole aloittelijoilla vielä automatisoitunut. Kysymys on siis pikemmin siitä, löytääkö oppija sääntöjen tai analogian avulla oikean taivutusreitit, oikean vartalo- ja suffiksiallomorfiien yhdistelmän. Valinta monien vaihtoehtojen välillä vaatii aikaa, jota kirjallinen prosessointi suullisesta poiketen tarjoaa.

Suullisen prosessoinnin erikoispiirteitä

Samoin kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä käyttävät vironkieliset aloittelevat suomenoppijat lähde- ja kohdekielessä samavartaloisten, mutta eri tavalla taivutuvien sanojen suullisen prosessoinnin hidastamiseksi erilaisia keinoja:

- 1) tauot tavurajalla,
- 2) tauot muualla kuin tavurajalla,
- 3) toistot.

SVET-sanaryhmän suullisessa prosessoinnissa käytettyjen hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus on esitetty taulukossa 33.

TAULUKKO 33 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=10) SVET-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus

	Mon. part	Mon. illat.	Mon. elat.	Yhteensä/keskiarvo
Tauot tavurajoilla	12/ 17,6 %	9/ 23,1 %	6/ 8,7 %	27/ 15,3 %
Tauot muualla kuin tavurajoilla	3/ 4,4 %	4/ 10,3 %	7/ 10,1 %	14/ 8,0 %
Toistot	11/ 16,2 %	4/ 10,3 %	4/ 5,8 %	19/ 10,8 %
Yhteensä	26/ 38,2 %	17/ 43,5 %	17/ 24,6 %	60/ 34,1 %

Taulukosta ilmenee, että samoin kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä SVET-sanaryhmässäkin on suosituin hidastamiskeino tavuttaminen. Eniten tätä keinoa on hyödynnetty monikon illatiivissa, vähemmän monikon partitiivissa ja

vähiten monikon elatiivissa. SVET-sanaryhmän tavurajoilla esiintyvien taukojen kokonaismäärä on siis pienempi kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä, mutta niiden jakauma sijamuodoittain muistuttaa paljolti SVST-sanaryhmän jakaumaa.

SVET-sanaryhmä sijoittuu tavurajalla esiintyvien taukojen prosentiosuudessa monikon partitiivissa SVST- ja EVST-sanaryhmien väliin. Voidaan siis todeta, että ensimmäisen testimuodon tuottaminen on SVET-sanaryhmässä helpompaa kuin EVST-sanaryhmässä, jossa lähde- ja kohdekielen vartaloiden erilaisuus peittää oppijalta taivutusmallin, mutta vaikeampaa kuin SVST-sanaryhmässä, jossa sekä vartalo että taivutusmalli ovat lähde- ja kohdekielessä samanlaisia.

Monikon partitiivin taivutussuffiksit prosessoidaan SVET-sanaryhmässä samalla tavalla kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Kolmessa SVET-sanaryhmän sanassa (*koulu*, *kirkko*, *pankki*) norminmukainen *jA*-suffiksi prosessoidaan monikon tunnusta ja sijapäätettä erottamatta erillisenä tavuna (*kirkko/ja*, *syhme/jä*) tai pysähdytään sanan keskellä ja tuotetaan sanan kaksi viimeistä tavua kokonaisuutena (*kirk/koja*, *pank/keja*, *pank/koja*, *kauppakes/kuja*). Kuten esimerkeistä näkyy, on *jA*-suffiksi SVET-sanaryhmässä samoin kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissäkin altis siirtymään *iA*-suffiksin sijalle ja aiheuttaa vartalovokaalin muutoksen sanoissa, joissa se norminmukaisesti ei esiinny. SVET-sanaryhmässä norminvastainen, mutta kuitenkin mahdollinen *itA*-suffiksi prosessoidaan siten, että monikon *i*-tunnus on vartalon osa ja partitiivin *tA*-päätte agglutinoidaan itsenäisenä vartaloon (*kirkkoi/ta*, *pank/kei/ta*). Neljässä SVET-sanaryhmän sanassa (*toinen*, *kerros*, *kauppakeskus*, *syhmä*) norminmukainen *iA*-suffiksi prosessoidaan *siA*-äännesekvenssin osana (*toi/sia*, *kauppakesku/sia*) tai siten, että monikon *i*-tunnus on vartalon osa ja partitiivin sijapäätte itsenäinen (*toisi/a*).

Monikon illatiivin *ihin*- ja *isiin*-suffiksit jakaantuvat enimmäkseen kahdeksi ainekseksi samalla tavalla kuin monikon partitiivin *itA*-suffiksi: monikon *i*-tunnus on osa vartaloa ja illatiivin päätteet lisätään itsenäisinä vartaloon (*koulu/hin*, *toi/siin*, *toi/si/hin*, *ker/roi/siin*, *kauppakeskui/hin*). Kerran on *i*-tunnus tuotettu vartalosta ja illatiivin päätteestä erillään (*pank//ke/i/hin*), kerran on prosessoinnissa pysähtytty muodon keskellä, mutta muodon loppuosa on tuotettu kokonaisuutena (*kirk/koihin*).

Monikon elatiivin prosessoinnissakin noudatetaan joskus tavurajoja (*ker/roi/sis/ta*, *kauppakes/kuis/ta*, *syhmäi/sis/tä*, *syhmis/tä*). Muotojen *ker/roi/sis/ta*, *syhmäi/sis/tä* muodostuksessa voi olettaa testissä elatiivia edeltävän partitiivimuodon vaikutusta (*ker/roi/si/a* → *ker/roi/sis/ta*, *syh/mäi/si/a* → *syhmäi/sis/tä*). Kaksi oppilasta on prosessoinnissa pysähtynyt muodon keskellä, mutta tuottanut loppuosan kokonaisuutena (*pank/keista*, *toi/sista*).

Muualla kuin tavurajoilla esiintyy taukoja vielä vähemmän kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Partitiivissa on yksi oppilas tuottanut sekä vartalovokaalin että *jA*-suffiksin muusta vartalosta erillään (*kirkk//o/ja*), yksi oppilas vartalovokaalin ja *jA*-suffiksin yhdessä, mutta muusta vartalosta erillään (*pankk/eja*). *iA*-suffiksi on yhdessä sananmuodossa prosessoitu kokonaisuutena (*kauppakeskus/ia*).

Monikon illatiivin *ihin*-suffiksin varsinainen monikon tunnus on tuotettu sekä vartalosta, että illatiivin päätteestä erilleen (*koulu/i/hin*). Kaksi oppilasta on korvannut norminmukaiset illatiivipäätteet *ssa*-päätteellä siten, että monikon tunnus on suffiksin (*koulu/i/ssa*) tai vartalon osa (*kauppakeskui/s/ssa*). On mahdollista, että *ssa*-suffiksin kaksiosainen prosessointi viittaa oppilaan epävarmuuteen paikallissijan suffiksin valinnassa: *-s* on virossa kaikkien paikallissijojen, suomessa inessiivin ja elatiivin sijapäätteiden yhteisosa, jota seuraa (paitsi viron inessiivissä) jokaisen paikallissijan spesifi päätte (ks. myös 6.1.2). Myös suomen inessiivin *ssa*-päätteen ja viron illatiivin *sse*-päätteen äänteellinen läheisyys voi aiheuttaa epäröintiä. Monikon elatiivin *istA*-suffiksi tuotetaan enimmäkseen siten, että *i*-tunnus on vartalon osa ja sijapäätte agglutinoidaan itsenäisenä vartaloon (*koului/sta, toisi/sta, toisi//sta, syhmi/stä*). Kerran on *stA*-suffiksi jakaantunut kahteen (*kauppakeskui/s/ta*) ja kerran on ilmeisesti illatiivin vaikutuksesta pitemmän äännesekvenssin osa (*syhme/i/hista*).

Kuten SVST- ja EVST-sanaryhmissä vironkieliset aloittelevat suomenoppijat käyttävät SVET-sanaryhmässäkin taivutusprosessin hidastamiseksi toistoja vähemmän kuin taukoja tavurajalla, mutta enemmän kuin muualla sijaitsevia taukoja. Samoin kuin SVST- ja EVST- sanaryhmissä toistoja esiintyy eniten monikon partitiivissa, vähemmän illatiivissa ja vähiten elatiivissa. Odotuksenmukaisesti on siis taas ensimmäisen testattavan sijamuodon prosessointi ollut vaikeinta ja vaatinut oppijalta eniten monitorointia: osittain prosessoitu muoto on ollut pakko jättää kesken, sen tarkistamiseksi, kuulostaako jo sanottu vaihtoehto oikealta. Sen jälkeen on palattu sanan alkuun ja prosessoitu muoto loppuun saakka:

kerro- kerrosia
kerr- kerroja
kerroi- kerroita
toi- toinia
syhm- syhmiä
kauppakes/ kus- kusia

Samantyyppisiä esimerkkejä esiintyy myös illatiivi- ja elatiivimuotojen suullisessa prosessoinnissa:

pank/kei/si- pankkeisista;
syhm- syhmi/äihin;
kauppakeskui- kauppakeskuis/tia.

Viimeinen tuotos on erittäin mielenkiintoinen tavoitemuodon kannalta väärään vartaloallomorfiin agglutinoidun taivutussuffiksin takia. Oppilas on melko varmasti lisännyt vartaloon monikon *i*-tunnuksen ja paikallissijojen yhteisen osan *s*-äänteen (ks. 6.1.2), ruvennut sen jälkeen empimään, pysähtynyt ja ilmeisesti halunnut lisätä myös varsinaisen elatiivipäätteen, mutta sen sisällä on sattumanvaraisessa paikassa *i*-äänne, jonka voi olettaa olevan toinen monikon ilmaisin, monikollisuuden vahvistaja. Vartalon loppuosan, monikon tunnuksen ja sijapäätteen rajat näyttävät olevan oppijoiden kielitajussa melko epämääräisiä (ks. 6.1.2 ja 6.2.2).

Osa toistoista johtuu selvästi oikean vartaloallomorfin tai suffiksiallomorfin etsimisestä:

kauppakeskus keskoi- kauppakeskoja
kauppakeskuises- si- kauppa- kauppakeskui/sista
kauppakes/kus koi- koista
syhm- syhmi/äihin
syhmäi//sis/ses- sissa syhmäisissä
syhmäis- syhm- syhmäitä

Yhdyssanan ja tekosanan moniasteinen suullinen prosessointi tukee vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin tuloksia: aloittelijoille yhdyssanaisuus ja tekosanaisuus ovat taivutusprosessia vaikeuttavia tekijöitä silloin, kuin taivutusprosessi on muutenkin mutkikasta, esimerkiksi lähdekielellä lähes tuntemattoman vartalovaihtelun takia.

Suullisen prosessoinnin hidastamiskeinoissa heijastuvat sekä oppijoiden sisäinen ja ulkoinen monitorointi että oman tuotoksen korjausprosessi. Leveltin (1983: 56) mukaan itsekorjauksissa on kolme vaihetta. Ensimmäinen vaihe käsittelee omien tuotosten jatkuvaa monitorointia, ja heti kun ongelma on huomattu, prosessointi keskeytetään. Toiselle vaiheelle ovat ominaisia tauot, empimiset ja korjausilmaukset (*editing expressions*), kolmannessa vaiheessa virhe korjataan. Levelt (1989) väittää, että korjausilmaukset ovat erilaisia virheen huomaamisen ja sopivimman vaihtoehdon etsimisen jälkeen sekä esiintyvät useammin edellisessä tapauksessa. Sama tendenssi ilmenee vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa. Sanoissa *toinen* ja *kauppakeskus*, joiden vartaloallomorfeihin sisältyy samoin s-äänne kuin elatiivin taivutuspuutteeseen, sekoittavat oppijat helposti monikon partitiivin ja monikon elatiivin muodot, mutta kun he huomaavat tehneensä virheen, korjaavat sen korjaussanan jälkeen:

toisista ei toi- toisia
kauppakeskuista ei kauppakes/kui/ta

Mielenkiintoista on, että jos monikon elatiivi prosessoidaankin monikon partitiivin sijasta, korjaussanaa ei käytetä eli oppija ei ole huomannut tuottaneensa väärää sijamuotoa:

kauppakeskui/s- kauppakeskuis- keskuis- keskuis/ta

Jos kyse ei ole virheen huomaamisesta, vaan sopivimman vaihtoehdon etsimisestä, käytetään eri korjaussanaa:

kauppakesku- oota kauppakeskuissa

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden SVET-sanaryhmässä käyttämien suullisen prosessoinnin hidastamiskeinojen kokonaismäärä on pienempi kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Näyttää siltä, että aloittelijoiden suullinen prosessointi on nopeampaa, jos lähdetään vain kohdekielen järjestelmästä eikä kilpailmassa ole lähdekielen mallia kuten SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Valtaosa vironkielisistä aloittelevista suomenoppijoista on siis ilmeisesti sellaisessa kohde-

kielen omaksumisen vaiheessa, jota MacWhinney (1990: 83) kuvaa sanoilla: ”Kohdekielen omaksumisen varhaisvaiheen jälkeen oppijat käyttävät paljon aikaa luodakseen uutta kieliopillisten kategorioiden verkostoa.” Tälle omaksumisvaiheelle on ominaista, että on ohitettu alkuvaiheen massiivinen ja valikoimaton (hypoteettinen) lähdekielen siirtovaikutus ja yritetään rakentaa kohdekielen järjestelmää. Uuden järjestelmän rakentaminen vaatii oppijoilta niin paljon voimia, että SVST- ja EVST-sanaryhmissä ei pystytä hyödyntämään lähdekielen positiivista siirtovaikutusta, ja eri vaihtoehtojen välillä horjuminen hidastaa suullista prosessointia. SVST-sanaryhmässä kilpaileva vaihtoehto puuttuu ja suullisen prosessoinnin hidastamiskeinoja käytetään sen takia vähemmän.

SVST- ja EVST-sanaryhmistä poiketen näkyy SVET-sanaryhmän suullisen irtosanatestin tuotoksista samoin kuin kirjallisesta irtosanatestistäkin sanaryhmän sisäinen heterogeisuus: prosessoinnissa esiintyvät tauot ja toistot kasautuvat tiettyihin testisanoihin eivätkä jakaannu tasavertaisesti kuten SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Kirjallisessa irtosanatestissä heikoimpia tuloksia tuottaneiden sanojen prosessoinnissa käytetään myös eniten hidastamiskeinoja. Suullisessa prosessoinnissa esiintyvät tauot ja toistot ilmaisevat siis selvästi taivutusprosessin mutkikkuutta ja tähtäävät miettimisajan lisäämiseen.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisen irtosanatestin SVET-sanaryhmän sanoissa esiintyvien hidastamiskeinojen suhteellisen pieni kokonaisuus näyttää aiheutuvan vastaavan taivutusprosessin taustalla olevan lähdekielen taivutusmallin puuttumisesta: taivutusmuotojen prosessoinnissa kilpailevat vain kohdekieliset tekijät. Sen takia oppijat joutuvat vähemmän horjumaan eri vaihtoehtojen välillä, ja kokonaisina, ilman hidastamiskeinojen käyttöä tuotettujen taivutusmuotojen määrä on suurempi kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Hidastamiskeinojen kasautuminen tiettyihin oppijoille monimutkaisempiin muotoihin kertoo taas kohdekielen morfofonologisen viihkeen vahvuuden sekä lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhteen tärkeydestä taivutusprosessissa.

6.3.3 Kertomukset

Alaluvussa 6.3.3 tarkastelen vironkielisten suomenoppijoiden lähde- ja kohdekielessä samanvartaloisten, mutta eri tavalla taipuvien sanojen taivutusta kirjallisen testin toisessa osassa, ns. puolistrukturoidussa kertomuksessa, jossa oppilaat kirjoittavat kävelykierroksesta kaupungissa. Vironkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden tuotoksia käsitellen erikseen (ks. luvut 6.1.3 ja 6.2.3): alussa kuvaan SVST-sanaryhmän sanojen esiintymistä kertomuksissa ja sen jälkeen vertaan keskenään samojen sanojen taivutusta kunkin oppilaan irtosanatestissä ja kertomuksessa.

Edistyneet

Suomessa ja virossa samavartaloisten mutta eri tavalla taipuvien sanojen esiintyminen vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa näkyy seuraavasta taulukosta.

TAULUKKO 34 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n=10) kertomuksissa esiintyvät SVET-sanaryhmän monikkomuodot

	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	%
Monikon partitiivi			
koulu	5	3	60,0
kirkko	8	5	62,5
pankki	7	4	57,1
toinen	1	0	0,0
kerros	4	1	25,0
kauppakeskus	3	1	33,3
Yhteensä, % -keskiarvo	28	14	50,0
Monikon illatiivi			
koulu	5	4	80,0
kirkko	4	3	75,0
pankki	3	2	66,7
toinen	0	0	0,0
kerros	0	0	0,0
kauppakeskus	4	1	25,0
Yhteensä, % -keskiarvo	16	10	62,5
Monikon elatiivi			
koulu	1	1	100,0
kirkko	4	4	100,0
pankki	3	3	100,0
toinen	0	0	0,0
kerros	1	0	0,0
kauppakeskus	4	1	25,0
Yhteensä, % -keskiarvo	13	9	69,2

		Yhteensä	Keskiarvo
koulu	11	8	72,7
kirkko	16	12	75,0
pankki	13	9	69,2
toinen	1	0	0,0
kerros	5	1	20,0
kauppakeskus	11	3	27,3
Yhteensä, % -keskiarvo	57	33	57,9

Taulukosta näkyy, että vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat kertomuksissaan käyttäneet SVET-sanaryhmän monikkomuotoja vähemmän kuin SVST- ja EVST-sanaryhmän monikkomuotoja. Eniten esiintyy sanojen *kirkko* ja *pankki*, hieman vähemmän sanojen *koulu* ja *kauppakeskus*, melko harvoin sanojen *kerros* ja *toinen* monikkomuotoja. Kuten kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä SVET-sanaryhmän sanat jakaantuvat oikeiden vastausten prosenttiosuuksiltaan kertomuksissakin kahteen ryhmään: sanoja *koulu*, *kirkko* ja *pankki* on taivutettu noin kaksi kertaa paremmin kuin sanoja *kauppakeskus*, *kerros* ja *toinen*.

SVST- ja EVST-sanaryhmien tavoin on SVET-sanaryhmässäkin tuotettu kertomuksissa eniten partitiivimuotoja. Kertomuksissa esiintyvien SVET-sanaryhmän partitiivimuotojen kokonaismäärä on kuitenkin paljon pienempi kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Pienempi on myös oikeiden vastauksien prosenttiosuus. Siitä huolimatta SVET-sanaryhmän partitiivimuotojen taivutus on onnistunut kertomuksissa hiukan paremmin kuin irtosanatestissä.

SVET-sanaryhmän monikon illatiivin muotoja esiintyy vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa vähemmän kuin partitiiveja. Sanoista *toinen* ja *kerros* ei ole tuotettu yhtään illatiivia; muiden SVET-sanaryhmän illatiivimuotojen määrä vaihtelee kolmesta viiteen. Illatiivimuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuus on suurempi kuin SVET-sanaryhmän partitiivissa, mutta SVST- ja EVST-sanaryhmien monikon illatiivia pienempi. Kirjalliseen irtosanatestiin verrattuna on SVET-sanaryhmän illatiivien taivutus kertomuksissa onnistunut paremmin.

Monikon elatiivin muotoja on tuotettu testattavista sijamuodoista vähiten, mutta oikeiden vastausten prosenttiosuus on kolmen sijamuodon korkein. Monikon elatiivissakin ylittävät SVET-sanaryhmän kertomusten taivutustulokset kirjallisen irtosanatestin tulokset.

Monien vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvät, kuten kirjallisessa irtosanatestissäkin, kaikissa kolmessa tai kahdessa sijamuodossa johdonmukaisesti samat norminmukaiset tai virheelliset vartaloallomorfit, johon on liitetty tavoitemuodon kannalta oikeita tai vääriä suffiksiallomorfeja:

kouluja : kouluihin
kouluita : kouluisiin
kouluja : kouluista
kirkkoita : kirkkoista

kirkoita : kirkoista
 kirkkoja : kirkkoihin
 kirkkoihin : kirkkoista
 pankkeja : pankkeihin
 pankkeja : pankkeista
 pankkeita : pankkeista
 kerroksia : kerroksiin
 kauppakeskuita : kauppakeskuista
 kauppakeskuseita : kauppakeskusteista

Viimeisenä esitetty elatiivimuoto on kiinnostava vartaloon yhdistetyn kahden monikon tunnuksen (-te- ja -i-) takia. Samanlaisia esimerkkejä esiintyy sekä suomenoppijoiden että vironkielisen vertailuryhmän kirjallisen irtosanatestin tuotosten joukossa, syynä oletettavasti tarve vahvistaa muodon monikollisuutta. Tämä on opetuksesta tuttu ilmiö sekä viroa äidinkielenä että suomea virolaisille vieraana kielenä opettaville.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden SVET-sanaryhmän monikkomuotojen prosessointi on kertomuksissa onnistunut, kuten SVST- ja EVST-sanaryhmissäkin, sekä sijamuodoittain että kokonaisuutena kirjallista irtosanatestiä paremmin. Huomiota herättää vain monikon partitiivin kohdalla kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten oikeiden vastausten prosentiosuoksien erittäin pieni, lähes olematon ero. Näyttää siis siltä, että kertomusten laajempi prosessointikonteksti auttaa edistyneitä suomenoppijoita silloinkin, kun lähde- ja kohdekielen taivutusmallit eroavat toisistaan.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde näkyy seuraavasta taulukosta.

TAULUKKO 35 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n=10) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde SVET-sanaryhmässä

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yht.
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksessa, niistä	19	9	7	35
oikeita	13	8	6	27
vääriä	6	1	1	8
Rinnakkaismuodot				
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	2	2		4
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	1	1	1	3
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä	1	5	2	8
oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	1			1
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien vaihtelut		5	2	7

Kuten SVST- ja EVST-sanaryhmissäkin on myös SVST-sanaryhmässä sekä kirjallisessa irtosanatestissä että kertomuksissa eniten samoja norminmukaisia monikkomuotoja. Kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksissa samojen norminmukaisten vastausten kokonaismäärä on kuitenkin SVST- ja EVST-sanaryhmää pienempi. Kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksissa samoja vääriä vastauksia esiintyy enemmän kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Taulukosta on helppo huomata, että samojen väärien vastausten suhteellisen suuri

määrä johtuu monikon partitiivista. Illatiivin ja elatiivin samojen oikeiden ja samojen väärin vastausten suhde on lähellä SVST- ja EVST-sanaryhmien suhdetta.

Tapauksia, joissa irtosanatestin ja kertomuksen muoto eroavat, on vähemmän. Irtosanatestissä ja kertomuksissa eri tavalla väärää vastausvariantteja esiintyy SVET-sanaryhmässä lähes yhtä paljon kuin EVST-, mutta enemmän kuin SVST-sanaryhmässä. Valtaosa sekä irtosanatestissä että kertomuksessa väärästä vastausvarianttien parista on erilaisia vartalo-, tunnus- ja pääteallomorfien yhdistelmiä (*kouluin kouluisin, pankkisin pankkiin; kerroseita kerrokseita, kerroista kerrokseista, kauppakeskuksiin kauppakeskusiin, kauppakeskusta kauppakeskuista*) ja yksi on mahdollista käsittää myös oikeinkirjoituksen poikkeavuutena (*pankkia pankkija*). Vartalo-, tunnus ja pääteallomorfien vaihtelujen joukkoon on laskettu myös tapaus, jossa kirjallisessa irtosanatestissä ei ole kirjoitettu monikkomuotoa, mutta kertomuksessa esiintyy norminvastainen vastausvariantti *kauppakeskuisin*.

Kertomusten laajemman prosessointikontekstin hyöty SVET-sanaryhmässä lähes katoaa. Laajempi prosessointikonteksti auttaa siis vironkielisiä edistyneitä suomenoppijoita myös lähde- ja kohdekielessä samanvartaloisten, mutta eri tavalla taipuvien sanojen taiputuksessa, vaikka ei läheskään yhtä paljon kuin lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvien sanojen ryhmissä.

Aloittelijat

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien SVET-sanaryhmän monikkomuotojen määrä ja oikeiden vastausten prosenttiosuus näkyy seuraavasta taulukosta.

TAULUKKO 36 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=17) kertomuksissa esiintyvät SVET-sanaryhmän monikkomuodot

	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	%
Monikon partitiivi			
koulu	11	11	100,0
kirkko	11	8	72,7
pankki	7	5	71,4
toinen	3	0	0,0
kerros	4	1	25,0
kauppakeskus	5	3	60,0
Yhteensä, %-keskiarvo	41	28	68,3
Monikon illatiivi			
koulu	5	4	80,0
kirkko	8	6	75,0
pankki	6	3	50,0

toinen	1	0	0,0
kerros	0	0	0,0

Monikon elatiivi

koulu	4	3	75,0
kirkko	5	4	80,0
pankki	1	1	100,0
toinen	0	0	0,0
kerros	1	0	0,0
kauppakeskus	3	0	0,0
Yhteensä, %-keskiarvo	13	8	61,5

	Yhteensä		Keskiarvo
koulu	20	18	90,0
kirkko	23	18	78,3
pankki	4	1	25,0
toinen	1	0	0,0
kerros	4	0	0,0
kauppakeskus	15	3	20,0
Yhteensä, %-keskiarvo	81	49	60,5

Taulukosta ilmenee, että vironkieliset aloittelevat suomenoppijat ovat käyttäneet kertomuksissaan SVET-sanaryhmän sanoja noin kaksi kertaa enemmän kuin SVST- ja EVST-sanaryhmän sanoja. Tämä poikkeaa edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksista, joissa esiintyy SVST- ja EVST-sanaryhmän sanoja enemmän kuin SVET-ryhmän sanoja. Myös kertomusten SVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus on aloittelijoilla sekä SVST- ja varsinkin EVST-sanaryhmää että edistyneiden SVET-sanaryhmää korkeampi. Toisaalta on kiinnostavaa, että kertomuksissa eniten ja vähiten esiintyvät sanat ovat edistyneillä ja aloittelijoilla samoja.

Samoin kuin edistyneiden oppijoiden tuotoksissa jakaantuvat SVET-sanaryhmän testisanat oikeiden vastausten prosenttiosuuksiltaan myös aloittelijoiden kertomuksissa kahteen ryhmään: sanoja *koulu*, *kirkko* ja *pankki* on taivutettu paremmin kuin sanoja *kerros*, *toinen* ja *kauppakeskus*. Vahvan morfofonologisen vihjeen tärkeydestä vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden prosessoinnissa kertoo taas seikka, että aloittelijat ovat taivuttaneet *u*- ja *o*-loppuisia sanoja *koulu* ja *kirkko* paremmin kuin edistyneet suomenoppijat, mutta *i*-loppuisista sanaa *pankki* huonommin.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyy testatuista sijamuodoista taas eniten partitiivimuotoja. Monikon partitiivin muotoja on tuotettu kaikista SVET-sanaryhmän sanoista, mutta muotojen määrä vaihtelee sanoittain. On kiinnostavaa, että SVST- ja EVST-sanaryhmistä poiketen SVET-sanaryhmän partitiivimuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuus ylittää sekä monikon illatiivin että monikon elatiivin oikeiden vastausten prosenttiosuuden.

Aloittelijoidenkin kertomuksissa näkyy oppijakohtaisesta testattavien sanamuotojen vertailusta, miten hahmotetaan eri sijamuotojen välinen eli siis skeeman tai paradigman sisäinen suhdeverkosto:

kouluja : kouluihin
kouluja : kouluihin : kouluista
kirkoja : kirkkoihin
kirkoja : kirkkoihin : kirkkoista
kirkoja : kirkkoista
kirkkeja : kirkkeihin
kirkoita : kirkkoihin
kirkoita : kirkkoihin
pankkeja : pankkeista
kauppakeskuista : kauppakeskuista
kauppakeskuisiin : kauppakeskuissa : kauppakeskuista
kauppakeskuksia : kauppakeskuksissa : kauppakeskuksien

Viimeinen esimerkki on erittäin kiinnostava siksi, että Viron koulujen C-kielen opetussuunnitelman mukaan suomen nominien monikon genetiiviä ei opeteta. Sijamuotojen välisen suhdeverkoston hahmottaminen näyttää kuitenkin auttavan oppijaa tarvittaessa tuottamaan sellaisenkin taivutusmuodon, jota ei ole opettamalla opetettu. Sekä kirjallisessa irtosanatestissä että kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen perusteella on siis hyvinkin mahdollista olettaa, että paradigma tai skeema on vironkielisille suomenoppijoille psykolingvistisesti todellinen käsite tai ainakin äidinkielen opetuksen tuloksena lähisukukielen opetuksessa toimiva käsite.

Kertomuksissa esiintyvien SVET-sanaryhmän monikkomuotojen suhteellisesti suuri määrä verrattuna SVST- ja EVST-sanaryhmiin ilmenee myös vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhdetta kuvaavasta taulukosta 37.

TAULUKKO 37 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=17) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde SVET-sanaryhmässä

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yht.
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksessa, niistä	24	14	11	49
oikeita	22	11	8	41
vääriä	2	3	3	8
Rinnakkaismuodot				
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	5	2		7
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	4	3	1	8
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä	8	8	1	17
oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	1			1
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien vaihtelut	7	8	1	16

Taulukosta näkyy, että SVST- ja EVST-sanaryhmien tavoin aloittelijoiden SVET-sanaryhmän tuotoksissa on eniten tapauksia, joissa sekä kirjallisessa irtosanatestissä että kertomuksessa on käytetty samaa monikkomuotoa. Irtosanatestissä ja kertomuksissa erilaisia vääriä vastausvariantteja esiintyy vähemmän, ja näistä

suurin osa on eri vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien yhdistelmiä (esim. *kouluhin koulusiin, pankkija pankkeja, pankkihin pankkiin, kauppakeskuseja kauppakeskusia*). SVST- ja EVST-sanaryhmistä poiketen on SVST-sanaryhmässä irtosanatestissä vääriä mutta kertomuksissa oikeita vastaus-variantteja yksi vähemmän kuin päinvastaisia tapauksia. Ero on kuitenkin niin pieni, ettei se näytä olevan ristiriidassa aloittelijoiden kertomuksissa esiintyvien SVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten korkean prosenttiosuuden kanssa.

Kertomuksissa esiintyvien SVET-sanaryhmän sanojen suhteellisen korkean oikeiden vastausten prosenttiosuuden perusteella voi päätellä, että vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden prosessointi on siis sekä kokonaisuutena että sijamuodoittain onnistunut kertomuksissa kirjallista irtosanatestiä paremmin. Kertomuksissa vahvistuvat tavallaan kirjallisessa irtosanatestissä ilmenevät tendenssit: monikon partitiivin muotojen onnistuneempi prosessointi verrattuna SVST- ja EVST-sanaryhmiin, kohdekielen morfofonologisen vihjeen, taivutussuffiksien määrän ja vahvuuden tärkeys sekä lähde- ja kohdekielen taivutusmallien määrän ja näiden keskinäisen suhteen olennaisuus taivutusprosessissa.

6.4 Erilainen vartalo, erilainen taivutus

Suomessa ja virossa erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien testisanojen ryhmässä (seuraavassa EVET-sanaryhmä) ovat sellaiset suomen kielen sanat, joilla ei ole virolaisvastinetta ei vartalon (äänneasun) eikä taivutusmallin osalta. Lähde- ja kohdekielen taivutusjärjestelmien välillä ei ole siis EVET-sanaryhmässä muista testisanaryhmistä (SVST, EVST, SVET) poiketen kosketuspintaa (taulukko 38).

TAULUKKO 38 Suomen testisanat, joilla ei ole virolaisvastinetta sanan vartalon eikä taivutusmallin osalta (EVET-sanaryhmä)

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.
lelu ²⁰	leluja	leluihin	leluista
herkku	herkkuja	herkkuihin	herkuista
lakki	lakkeja	lakkeihin	lakeista
hyinen	hyisiä	hyisiin	hyisistä
veistos	veistoksia	veistoksiin	veistoksista
matkalaukku	matkalaukkuja	matkalaukkuihin	matkalaukuista
s(t)ulkki	s(t)ulkkeja	s(t)ulkkeihin	s(t)ulkeista

²⁰ J. Aavikin 1900-luvun alussa suomen kielestä viron kirjakielen tuoma neologismi *lelu* (Raun 1982: 73) ei ole kotiutunut vironkielisten suomenoppijoiden äidinkielen sanastoon: yksikään vastaajista ei kirjoittanut suomen *lelu*-sanana vironkieliseksi merkitykseksi *lelu*, vaan yleisesti käytettiin vironkielistä yhdyssanaa *mänguasi*. Voidaan siis todeta, että *lelu*-sana ei assosioitu oppijoiden kielitajussa lähdekielen, vaan selvästi kohdekielen sanastoon.

EVET-sanaryhmän testisanojen jakauma vastaa taivutustyypeittäin yleensä virossa ja suomessa samavartaloisten, mutta eri tavalla taipuvien SVET-sanaryhmän sanojen jakaumaa. *u*-vartaloiset sanat *lelu*, *herkku* ja yhdyssana *matkalaukku* kuuluvat PS:n (1990: XVI – XVII) mukaan isoon, frekventtiin, mutta ei kovin produktiiviseen *valo*-tyyppiin (1). Yksikössä *i*-vartaloiset ja monikossa *e*:lliset *lakki* ja *tulkki*-sanat pohjalta muodostettu tekosana *sulkki* ovat ristityyppiä (5), joka on iso, frekventti ja erittäin produktiivinen tyyppi. *ks*-vartaloisen *veistos* on frekventtiä, erittäin produktiivista ja varsinkin slangissa hyvin yleistä *vastaus*-tyyppiä (33). Myös *nen*-loppuisten sanojen (taivutustestissä *hyinen*) *nainen*-tyyppi (39) on suuri, frekventti ja hyvin produktiivinen. SVET-sanaryhmästä poiketen on EVET-sanaryhmän yhdyssana *matkalaukku u*-vartaloisen (SVET-sanaryhmässä *kauppakeskus ks*-vartaloisen) ja tekosana *sulkki i*-vartaloisen (SVET-sanaryhmässä *syhmä ä*-vartaloisen).

Sanojen *u*-loppuisuus ja *nen*-loppuisuus ovat vahvoja morfofonologisia vihjeitä, jotka johtavat oppijan vain yhden taivutusmahdollisuuden tielle, toisia vaihtoehtoja ei ole. Sanan *i*-loppuisuus ja *s*-loppuisuus ovat kielenoppijalle heikkoja vihjeitä, sillä on muitakin samaloppuisia, keskenään helposti sekoituvia taivutustyyppisiä (esim. *i*-loppuiset mutta *e*-vartaloiset *kieli*- ja *nimi*-tyypit sekä *s*-loppuinen *vastaus*-tyyppi). EVET-sanaryhmän todelliset yhdistämättömät sanat ovat siis morfofonologisten vihjeiden vahvuuden kannalta samanlaisia kuin SVET-sanaryhmässä, kun taas yhdyssanan *matkalaukku u*-loppuisuus on SVET-sanaryhmän yhdyssanan *kauppakeskus s*-loppuisuutta vahvempi ja tekosanan *s(t)ulkki i*-loppuisuus SVET-ryhmän tekosanan *syhmä ä*-loppuisuutta heikompi vihje.

EVET-sanaryhmän sanojen keskimääräinen frekvenssi nyky-suomessa on neljän testisanaryhmän matalin. EVET-ryhmän testisanoista frekventeimpiä ovat tekosanan *sulkki* perustana oleva *tulkki* (Suomen kielen taajuussanaston järjestysnumero 4071) ja *herkku* (4315). Yhdyssanan *matkalaukku* loppuosan järjestysnumero on 5842, testisanan *lelu* järjestysnumero 7844. Muita EVET-ryhmän sanoja harvinaisempia ovat *lakki* ja *veistos* (9466). Opetuskokemukseni perusteella voi sanoa, että virolaisten koulujen oppimateriaaleissa esiintyvät EVET-sanaryhmän lekseemeistä eniten sanat *lakki* ja (*matka*)*laukku* (esim. Sark 1994,1995, Mäntylä 1993, 1994,1996); muita EVET-sanaryhmän sanoja tavataan oppimisprosessissa sattumanvaraisemmin (ks. esim. Parviainen & Sander 1998).

Vaikka EVET-sanaryhmän testattavien taivutusmuotojen taustalla ei ole vastaavia kohdekieleissä norminmukaisia tuotoksia aiheuttavia lähdekielen taivutusmalleja²¹, kuten SVST- ja EVST-sanaryhmissä, on kuitenkin mahdollista, että samankaltaisuuden dynamiikka aiheuttaa yhteyksiä lähde- ja kohdekielen muotojen välillä sielläkin, missä tätä kielten rakenteiden vertailun pohjalta ei osaa olettaa, sillä: ”paitsi identtiset myös toisiaan muistuttavat elementit pyrki-

²¹ Virossa ja suomessa erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien testisanojen taivutusmuodoista ovat, kuten SVET-sanaryhmässäkin, kielten rakenteiden vertailun perusteella toisiaan lähellä suomen kaksitavuisten *nen*-loppuisten sanojen ja viron kaksitavuisten *ne*-loppuisten sanojen monikon partitiivit (vrt. esim. sm. *naisia* ja vir. *naisi*) sekä suomen ja viron kaksitavuisten *i*-vartaloisten sanojen monikon partitiivit (vrt. esim. sm. *tulkkeja* ja vir. *tölke*) (Remes 1995: 113–114). Oppijoiden tajuamasta kielten rakenteellisesta etäisyydestä ja läheisyydestä tarkemmin ks. 6.3 ja Kaivapalu (2004).

vät liittymään kielitajussa yhteen” (Paunonen 1983: 70). Tällaisten yhteyksien syntyminen on varsin todennäköistä *ks*-vartaloisissa ja *nen*-loppuisissa testisanoissa, joiden taustalla on muutamia EVET-sanaryhmässä norminvastaisia tuotoksia aiheuttavia lähdekielen *s* : *s*- ja *ne* : *se* -vaihteluja sisältäviä taivutusmalleja (ks. myös 6.3).

Vähemmän todennäköistä on tällaisten yhteyksien syntyminen *u*- ja *i*-vartaloisissa EVET-sanaryhmän testisanoissa. Fonologiselta rakenteeltaan *u*-vartaloisten testisanojen kaltaiset lähdekielen *u*-vartaloiset sanat (vir. *elu* : *elu* 'elämä'; *hõrk* : *hõrgu* 'herkullinen'; *lauk* : *laugu* 'laukka'; 'laukki') ovat monikon partitiivissa *sid*-loppuisia (*elusid*) tai *e*-vartaloisia (*hõrke*, *lauke*), monikon illatiivissa ja elatiivissa *de*-monikkollisia (*eludesse* : *eludes*; *hõrkudesse* : *hõrkudes*; *laukudesse* : *laukudes*). *i*-vartaloisten testisanojen kaltaiset viron *lakk* : *laki* 'lakka' ja *tõlk* : *tõlgi* 'tulkki' ovat monikon partitiivissa *e*:llisiä (*lakke*; *tõlke*), mutta monikon illatiivissa ja elatiivissa *de*-monikkollisia (*lakkidesse* : *lakkides*; *tõlkidesse* : *tõlkides*). Sen lisäksi täytyy ottaa huomioon, että viron *lakk* : *laka* 'ullakko, vintti'; 'harja' esiintyy yksikössä *a*-vartaloisena ja monikossa *u*-vartaloisena (mon. part. *lakku*) eli lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhde on tässä tapauksessa *moni-yksi*-suhde.

EVET-sanaryhmän taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät on esitetty taulukossa 39.

TAULUKKO 39 EVET-sanaryhmän monikkomuotojen taivutustuloksiin mahdollisesti vaikuttavat tekijät

Tekijä	<i>valo</i> -tyyppi <i>lelu</i> <i>herkku</i>	<i>risti</i> -tyyppi <i>lakki</i> <i>s(t)ulkki</i>	<i>vastaus</i> -tyyppi <i>veistos</i>	<i>nainen</i> -tyyppi <i>hyinen</i>
Lähde- ja kohdekielen sanojen merkityksen ja vartalon äänneasun samanlaisuus (läheisyys)	-	-	-	-
Lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuus	Mon. part. - Mon. illat. - Mon. elat. -	Mon. part. + - Mon. illat. - Mon. elat. -	Mon. part. - Mon. illat. - Mon. elat. -	Mon. part. + - Mon. illat. - Mon. elat. -
Kohdekielen taivutusmallin produktiivius	+ -	+	+	+
Testisanojen frekvenssi kohdekielessä Suomen kielen taajuussanaston mukaan	<i>lelu</i> - <i>herkku</i> + - (<i>matka</i>) <i>laukku</i>	<i>lakki</i> - <i>s(t)ulkki</i> + -	<i>veistos</i> -	<i>hyinen</i> -
Morfologisen vihjeen vahvuus kohdekielessä	+	-	-	+

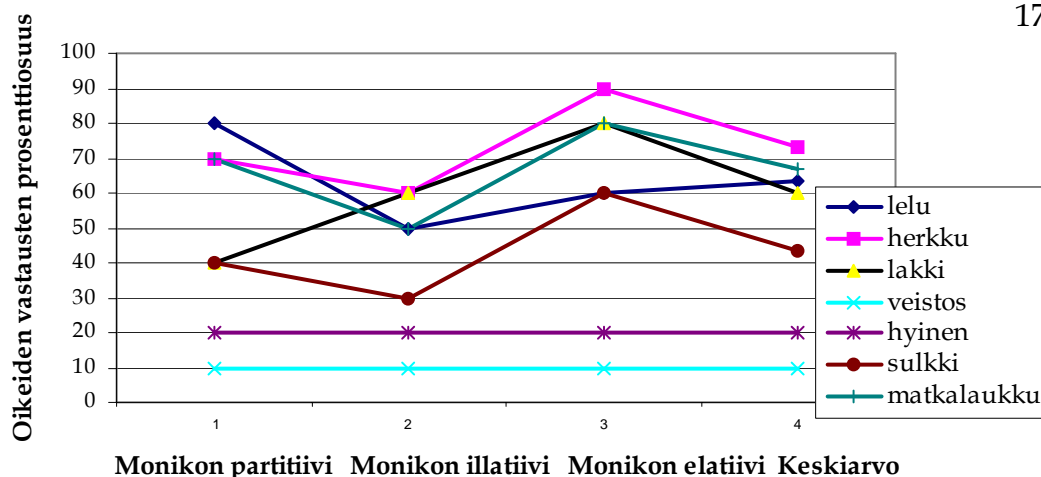
Lähde- ja kohde- kielen taivutus- mallien suhde	<i>yksi-yksi</i>	<i>moni-yksi</i> <i>yksi-yksi</i>	<i>moni-moni</i>	<i>moni-yksi</i>
Mahdollisten Taivutusallomor- fien määrä kohde- kielessä (mon. part., illat., elat.)		3 - 3 - 1		
Kohdekielen taivu- tusmallin suffiksin vahvuus				
Mon.part.		<i>-jA +, -itA + -, -iA -</i>		
Mon.illat.		<i>-isiin +, -ihin +, -iin -</i>		
Mon.elat.		<i>-istA +</i>		

Taulukosta ilmenee, että EVET-sanaryhmän testisanat ovat luonteeltaan paljolti SVET-sanaryhmän testisanojen kaltaisia: todellisten yhdistämättömien testisanojen jakauma taivutustyypeittäin ja taivutustyyppien produktiivisuussuhteet ovat samoja kuin SVET-sanaryhmässä. Samoja ovat myös kohdekielen morfonologisten vihjeiden ominaisuudet, taivutusmallien suffiksien vahvuus sekä mahdollisten taivutusallomorfien määrä testattavissa sijamuodoissa. SVET- ja EVET-sanaryhmät eroavat toisistaan yhdyssanan ja tekosanan taivutuksen sekä testisanojen frekvenssin osalta kohdekielessä. Tärkein ero verrattuna SVET-sanaryhmään on kuitenkin, että EVST-sanaryhmän testisanoilla ei ole samavartaloisia ja -merkityksisiä vastineita oppijoiden äidinkielessä, kun taas SVET-sanaryhmän testisanojen vartalo (äänneasu) ja merkitys ovat lähde- ja kohdekielessä samoja.

6.4.1 Kirjallinen irtosanatesti

Edistyneet

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden lähde- ja kohdekielessä erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien testisanojen taivutustuloksia kuvaa kuvio (kuvio 11) muistuttaa muodoltaan paljolti SVET-sanaryhmän taivutustuloksia kuvaava kuviota.

KUVIO 11 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisen irtosanatestin EVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus

Kuviosta näkyy helposti, että vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden EVET-ryhmän yksittäisten testisanojen tuottamistulosten välillä on isoja eroja kuten SVET-sanaryhmässäkin, mutta EVET-sanaryhmän testattavien sijamuotojen järjestys eroaa oikeiden vastausten prosenttiosuuksiltaan SVET-sanaryhmän sijamuotojärjestyksestä.

Samoin kuin SVET-sanaryhmässäkin on myös EVET-sanaryhmässä parhaiten onnistunut *u*-vartaloisten testisanojen taivutus riippumatta siitä, onko kyseessä yhdistämätön tai yhdyssana: kolmen testattavan sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvot ovat korkeimpia sanoissa *herkku*, *matkalaukku* ja *lelu*. Yhdyssanaisuus ei ole siis vironkielisille edistyneille suomenoppijoille EVET-sanaryhmässäkään taivutusprosessia vaikeuttava tekijä, vaan tuottamisen menestyksellisyyden ratkaisee tilanteessa, jossa kohdekielen taivutusprosessin taustalla ei ole vastaavaa lähdekielen taivutusmallia, yhdysosan perusosan morfofonologisen vihjeen vahvuus kohdekielessä.

i-vartaloisten sanojen *lakki* ja *sulkki* taivutustulokset ovat *u*-loppuisia sanoja heikompia, mutta varsinkin todellisessa sanassa *lakki* kuitenkin yllättävän lähellä *u*-loppuisia sanoja, vaikka *i*-loppuisuus on kielenoppijalle heikko vihje. Tällaiseen tulokseen voi vaikuttaa osittain *lakki*-sanana suhteellisen suuri esiintymistäajuus vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden käyttämässä suomen kielen oppikirjoissa (esim. Mäntylä 1993, 1994, 1996; Parviainen & Sander 1998).

On kiinnostavaa, että todellisen *i*-loppuisen sanan *lakki* ja *i*-loppuisen tekosanan *sulkki* taivutustulokset ovat monikon partitiivissa yhtä hyviä, kun taas monikon illatiivissa sekä monikon elatiivissa ovat todellisen sanan taivutustulokset odotuksenmukaisesti tekosanan tuloksia parempia. Tekosanaisuus siis heikentää EVET-sanaryhmässä vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden tuottamistuloksia samaa vartalovokaalia sisältävän todelliseen sanaan verrattuna lähes 17 prosenttiyksikön verran.

nen-loppuisen sanan *hyinen* (oikeita vastauksia 20 %) ja *ks*-vartaloisen sanan *veistos* (oikeita vastauksia 10 %) taivutustulokset ovat samoja kaikissa testattavissa sijamuodoissa. Tämä tarkoittaa, että kaksi oppilasta kymmenestä on omaksunut *hyinen*-sanana (*nen*-loppuisen sanojen) ja yksi oppilas *veistos*-sanana

(*ks*-vartaloisten sanojen) taivutusparadigman eli hahmottavat näiden taivutus-tyyppien sijamuotojen välisiä yhteyksiä kohdekielessä. *veistos*-sanan huonoja tuloksia aiheuttavat ilmeisesti sanan *s*-loppuisuuden heikkous morfofonologisena vihjeenä, *ks*-vartaloisen taivutuksen äärimmäinen marginaalisuus (lähes olemattomuus) oppijoiden lähdekielessä ja taivutusprosessin taustalla olevat monet lähdekielen *s* : *se* -vartaloiset taivutusmallit eli lähde- ja kohdekielen taivutusmallien *moni–moni*-suhde. *hyinen*-sanan heikkojen tulosten syynä lienee huolimatta *nen*-loppuisuuden vahvuudesta morfofonologisena vihjeenä lähdekielen vastaavien *ne-*: *se*-taivutusmallien runsaus eli tässä tapauksessa lähde- ja kohdekielen taivutusmallien *moni–yksi*-suhde.

Sekä *hyinen*- että *veistos*-sanan taivutustulokset ovat saman taivutustyyppin SVET-sanaryhmän sanoja puolta heikompia: SVET-sanaryhmän *nen*-loppuisessa sanassa *toinen* on oikeita vastauksia 40 %, *ks*-vartaloisissa sanoissa *kerros* ja *kauppakeskus* 20 %. Sanan äänneasun ja merkityksen vieraus (sekä *veistos*- että *hyinen*-sanan merkitykset ovat olleet kaikille edistyneille oppijoille vieraita) siis vaikeuttaa oikean taivutusreitit löytämistä, vaikka vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden EVET-sanaryhmän vieraiden sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus ylittää tuttujien sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuuden (taulukko 40).

TAULUKKO 40 EVET-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n=10) irtosanatestin vastauksissa

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä Keskiarvo	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on tuttu	15	21,4	12	17,1	14	20,0	41	19,5
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	18	25,7	18	25,7	26	37,1	62	29,5

Taulukosta ilmenee, että ero vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden EVET-sanaryhmän tuttujien ja vieraiden sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuuksissa on neljän testisanaryhmän pienin. Oppijoille merkitykseltään tuttujien ja vieraiden EVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuuksien tällainen suhde johtuu todennäköisesti toisaalta lähde- ja kohdekielen vartaloiden äänneasun erilaisuudesta, toisaalta *u*-vartaloisten testisanojen morfofonologisen vihjeen vahvuudesta. Lähde- ja kohdekielen vartaloiden äänneasun erilaisuus aiheuttaa oppijoille vieraiden sanojen ison määrän, kun taas selvä ja helposti havaittava vihje auttaa oppijoita vieraidenkin sanojen taivutuksessa.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden EVET-sanaryhmän testisanojen taivutus on kokonaisuudessaan onnistunut SVET-sanaryhmää paremmin. Kolmen sijamuodon taivutustulosten keskinäinen järjestys poikkeaa kuitenkin kaikkien muiden testisanaryhmien (SVST, EVST, SVET) sijamuotojärjestyksestä:

oppijoille vaikein sijamuoto on EVET-sanaryhmässä monikon illatiivi, parhaiten on onnistunut elatiivimuotojen taivutus. Monikon partitiivin taivutustulokset sijoittuvat elatiivin ja illatiivin tulosten väliin.

EVET-ryhmän *u-* (*lelu, herkkku, matkalaukku*) ja *i-*loppuiset (*lakki, sulkki*) testisanat ovat monikon partitiivissa norminmukaisesti *jA-*loppuisia. Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden *u-* ja *i-*loppuisten sanojen partitiivituotos-ten joukossa ovat hallitsevia norminmukaiset *jA-*loppuiset muodot. *i-*loppuisten sanojen prosessoinnissa sekoittuvat heikosta morfofonologisesta vihjeestä joh-tuen helposti yksikön ja monikon vartalat ja norminmukainen *ja-*suffiksi liite-tään myös tavoitemuodon kannalta väärään vartaloallomorfiin (*lakkija 4, sulkkija 2*). Norminmukaisten ja *-vastaisten jA-*loppuisten partitiivimuotojen ohella esiintyy myös *itA-* (*leluita 1, herkkuita 2, matkalauk(k)uita 3, lakkeita 2, sulkkeita 3*) ja *iA-*loppuisia (*herkkua 1, sulkkia 1*) muotoja. Esimerkeistä näkyy, että *itA-*suffiksi on EVET-sanaryhmässäkin alttiimpi siirtymään *jA-*suffiksin sijalle kuin *iA-*suffiksi.

Myös norminmukaisesti *iA-*loppuisten partitiivimuotojen joukossa on val-taosa tuotoksista *ja-* (*veistoja 6, hyinejä 2, hyinoja 1*) tai *itA-*loppuisia (*veistoita 3, hyineitä 3*). Samoin kuin SVET-sanaryhmässä ilmenee EVET-sanaryhmässäkin tendenssi, että sanoissa, joissa on mutkikas vartalovaihtelu, liitetään suffiksit lyhennettyyn tai yksinkertaistettuun vartaloon. Norminmukainen *iA-*suffiksikin voidaan liittää tavoitemuodon kannalta väärään allomorfiin (*hyiniä 1*) tai suo-raan perusmuotoon (*hyineniä 1*).

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden *jA-*loppuisten partitiivi-muotojen taivutus on siis onnistunut selvästi *iA-*loppuisia muotoja paremmin kuten SVET-sanaryhmässäkin. EVET-sanaryhmän monikon illatiivin muodot jakaantuvat taivutussuffiksien perusteella kahtia: sanoissa *lelu, herkkku, matka-laukku, lakki* ja *syhmä* on norminmukainen *ihin-*loppuinen, sanoissa *veistos* ja *hyi-nen iin-*loppuinen illatiivi. Samoin kuin SVET-sanaryhmässä on *ihin-*loppuinen taivutus myös EVET-sanaryhmässä vironkielisille suomenoppijoille ilmeisesti lähdekielen fonologian vaikutuksesta helpompaa. Norminmukaisten *ihin-*loppuisten muotojen ohella esiintyy EVET-sanaryhmässä norminvastaisia *isiin-*loppuisia (*leluisiin 1, herkkuisiin 2, matkalaukkuisiin 2, lakkeisiin 2, sulkkeisiin 2*) ja yksikön vartaloon perustuvia muotoja (*leluhin 3, herkkuhin 2, matkalaukkuhin 1, lakkihin 2, sulk(k)ihin 5*). *hin-*päätteeseen sisältyvä *i-*äänne on oppijoille todennä-köisesti usein riittävä monikon ilmaisin eikä sen takia agglutinoida aina varsi-naista *i-*tunnusta vartaloon. *i-*vartalosisissa sanoissa vahvistavat tätä ilmiötä hel-posti sekoittuvat yksikön ja monikon vartalat.

Myös norminmukaisesti monikon illatiivin *iin-*loppuisissa sanoissa ovat hallitsevia monenlaisiin yksinkertaistettuihin vartaloihin perustuvat (*i*)*hin-*suffiksin sisältävät muodot (*veistoihin 5, veistohin 2; hyineihin 2, hyinehin 2, hyihin 1*). Tuotosten joukossa esiintyy lisäksi muutamia *isiin-*loppuisia vastausvariant-teja (*veistosiin 2, hyineisiin 2*) ja yksi *iin-*loppuinen (*hyiniin*). Yksi oppijoista on jättänyt prosessoitavan illatiivimuodon kesken (*matkalaukk-*) todennäköisesti pohtien vartaloon liitettäviä eri suffiksiallomorfidollisuuksia.

EVET-sanaryhmän monikon elatiivin taivutustulokset ovat kolmen testatavan sijamuodon parhaita. Samoin kuin partitiivissa ja illatiivissa on yksittäisten testisanojen välillä isoja eroja. *nen*-loppuinen ja *ks*-vartaloinen testisana erotuvat muista EVET-ryhmän sanoista paitsi heikkojen taivutustulosten myös vastausvarianttien runsauden puolesta. *u*- ja *i*-loppuisten sanojen elatiivien joukossa esiintyy norminmukaisten tuotosten ohella vain tavoitemuodon kannalta virheellisiä yksikön elatiiveja (*lelusta* 3, *herkkusta* 1, *matkalaukusta* 2, *lakista* 2, *sulk(k)ista* 4). *veistos*-sanasta on yhden norminmukaisen tuotoksen lisäksi käytetty yksinkertaistettua vartaloallomorfia, johon on liitetty sekä monikon tunnus ja sijapäätte (*veistoista* 6) tai ainoastaan elatiivipäätte (*veistosta* 3). *hyinen*-sananelatiivivarianttien kirjo on monipuolisempi: *hyisistä* 2, *hyineistä* 5, *hyinistä* 1. Yksi vastaajista on prosessoinnissa turvautunut todennäköisesti tavoitemuodon kannalta virheelliseen lähdekielen yksikön elatiivin analogiaan (*hyisestä*, vrt. *virteisestä*) ja yksi jättänyt muodon kesken (*hyine-*).

hyinen-sananelatiivituksen monimutkaisuus ilmenee myös yksittäisten vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden tuottamista kirjallisen irtosanatesetin paradigmoista. Kahden oppilaan norminmukaisen paradigman *hyisiä* : *hyisiin* : *hyisistä* ohella esiintyy monia enemmän ja vähemmän systemaattisia vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmiä:

hyineitä : *hyineisiin* : *hyineistä*
hyinejä : *hyineihin* : *hyineistä*
hyineita : *hyinehin* : *hyineistä*
hyiniä : *hyineihin* : *hyineistä*
hyinoja : *hyiniin* : *hyinistä*
hyinemia : *hyinehin* : *hyine-*
hyineja : *hyihin* : *hyisestä*

Oppijoiden tuottamista paradigmoista näkyy hyvin, miten sijamuotojen välisiä suhteita hahmotetaan ja miten systemaattista tai sattumanvaraista taivutusprosessi on eli Heikki Paunosen (1983: 61) sanoin, miten tapahtuu "kielellisen järjestelmän syntyminen aina uuden kielenpuhujan kielitajussa". Kahdessa ensimmäisessä esimerkissä oppilaat käyttävät kolmessa sijamuodossa johdonmukaisesti samaa vartaloallomorfia ja liittävät siihen eri suffiksiallomorfeja. Kolmannessakin esimerkissä esiintyy kaikissa testattavissa sijamuodoissa johdonmukaisesti sama vartaloallomorfi, johon on liitetty eri suffiksiallomorfeja, mutta illatiivista puuttuu varsinainen monikon *i*-tunnus, ja *-hin* tajutaan todennäköisesti synkreettiseksi allomorfiksi, joka ilmaisee sekä luvun että sijamuodon kielipiillisen merkityksen.

Muissa esimerkeissä on vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmien kirjo moninaisempi ja sattumanvaraisempi: samaa vartaloallomorfia käytetään kahdessa sijamuodossa (monikon illatiivissa ja elatiivissa) tai joka sijamuoto on tuotettu eri vartaloallomorfin avulla. Tuotosten joukossa esiintyy sekä tavoitemuodon kannalta väärän vartalovokaalin sisältäviä (*hyino-*) että yksinkertaistettuja (*hyi-*) vartaloallomorfeja. On kiinnostavaa, että valtaosa vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden *hyinen*-sananelatiivivarianteista on *n(e)*-vartaloisia: kahden oppilaan norminmukaisten muotojen *hyisiä* : *hyisiin* : *hyisistä* ohella esiintyy vain yksi *se*-vartaloinen virheellinen elatiivi *hyisestä*, joka on todennä-

köisesti tuotettu analogisesti lähde- tai kohdekielen mallin mukaan (vrt. sm. yks. elat. *toisesta*, vir. yks. elat. *teisest*). Suomessa ja virossa samavartaloisessa *nen*-loppuisessa testisanassa *toinen* on sekä norminmukaisia että norminvastaisia *se*-vartaloisia vastausvariantteja kolmessa testattavassa sijamuodossa kaikkiaan 26. Sanan vartalon ja merkityksen tuntemattomuus siis toisaalta peittää oppijalta taivutusreitit, varsinkin vartalovaihtelun *nen* : *se*, mutta toisaalta estää norminvastaisten lähdekielen taivutusmallien siirtymisen kohdekieleen.

Tälle ilmiölle on kaksi selitystä. Ensinnäkin voi olettaa, että oppijat eivät havaitse vartalon (äänneasun) outouden takia sanan *nen*-loppuisuutta. Tällaista käsitystä vahvistaa se seikka, että kaksitavuisia *nen*-loppuisia sanoja on sekä lähde- että kohdekielessä vähän; suurin osa *nen*-sanoista on kolmi- tai nelitavuisia. Toisaalta on myös mahdollista, että väärä lähdekielen taivutusmalli ei siirry vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden prosessoinnissa kohdekieleen, sillä edistyneiden oppijoiden lähde- ja kohdekielen järjestelmät ovat heidän kielitajussaan jo riittävästi eriytyneet. Sen takia vironkieliset edistyneet suomenoppijat turvautuvatkin *hyinen*-sanan taivutusprosessissa mieluummin yksinkertaistettuihin vartaloihin (*hyihin*) tai agglutinoivat taivutussuffiksin suoraan perusmuotoon (*hyinenia*) kuin käyttävät tavoitemuodon kannalta väärin lähdekielen taivutusmallien analogiaa.

Myös testisanassa *veistos* perustuvat kaikki norminvastaiset vastausvariantit yksinkertaistettuun *o*-loppuiseen vartaloallomorfiin *veisto-*:

veistoita : *veistosiin* : *veistoista*
veistoita : *veistoihin* : *veistoista*
veistoja : *veistoihin* : *veistoista*
veistoja : *veistohin* : *veistoista*
veistoja : *veistohin* : *veistosta*

Oppijoiden tuottamissa *u*-loppuisten testisanojen paradigmoissakin vaihtelevat vain suffiksiallomorfit:

leluja : *leluihin* : *leluista*
leluita : *leluisiin* : *leluista*
herkkuja : *herkkuihin* : *herkuista*
herkkuita : *herkkuisiin* : *herkkuiista*
matkalaukkuja : *matkalaukkuihin* : *matkalaukkuista*
matkalaukkuita : *matkalaukkuisiin* : *matkalaukkuista*

EVET-sanaryhmässä ilmenee selvemmin SVET-sanaryhmässäkin esiintyvä tendenssi: norminvastaisten *itA*-loppuisten partitiivimuotojen yhteydessä prosessoidaan usein (mutta ei aina) *isiin*-loppuinen illatiivi eli muodot tuotetaan *ieras-* ja *hame-*tyyppisten sanojen monikkoparadigman mallin mukaisesti.

Sekä *i*-loppuisten todellisen että tekosanan paradigmoissa näkyy suffiksiallomorfien kilpailun lisäksi myös vartaloallomorfien kilpailu:

lakkeja : *lakkeihin* : *lakeista*
lakkeita : *lakkeisiin* : *lakeista*
lakkija : *lakkihin* : *lakista*
lakkija : *lakkeihin* : *lakeista*
lakkija : *lakkeihin* : *lakista*
sulkkeja : *sulkkeihin* : *sulkeista*

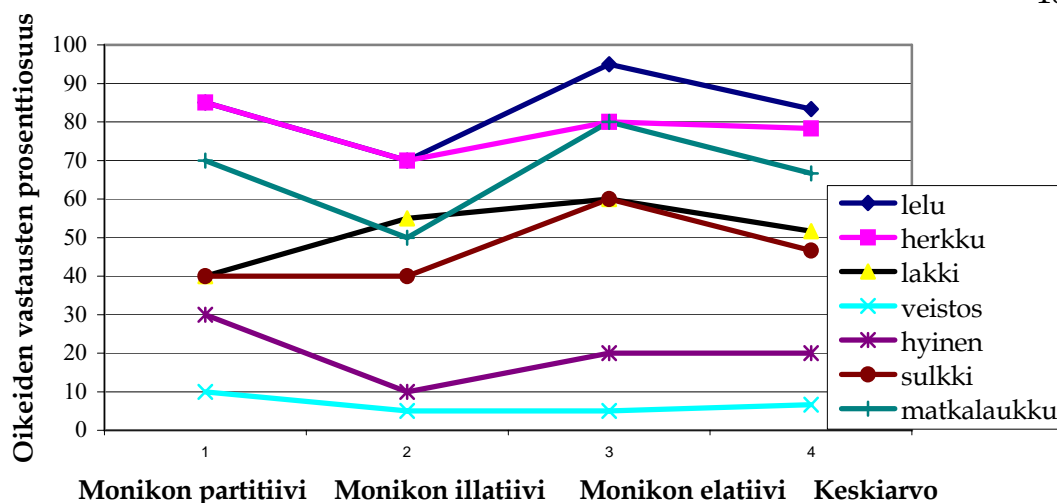
sulkkeita : sulkkeihin : sulkkeista
sulkkija : sulkihin : sulkkista
sulkkija : sulkkihin : sulkeista
sulkkeja : sulkihin : sulkista

Samoin kuin SVET-sanaryhmässä vaikuttavat myös EVET-sanaryhmän taivutustuloksiin eniten kohdekielen morfofonologisen vihjeen vahvuus sekä kilpaillevien taivutusallomorfien määrä ja ominaisuudet. Parhaita tuloksia tuottaa monen vahvan taivutustuloksiin vaikuttavan tekijän yhdistelmä, kuten *u*-loppuisissa sanoissa, joissa yhdistyvät vahva vihje ja vahvat taivutussuffiksit. *nen*-loppuisessa sanassa, jossa yhdistyvät vahva vihje ja heikot taivutussuffiksit, ovat tulokset huomattavasti heikompia. *i*-loppuisten sanojen heikon vihjeen ja vahvojen taivutussuffiksien yhdistelmä puolestaan tuottaa parempia tuloksia kuin *nen*-loppuisissa sanoissa, mutta huonompia kuin *u*-loppuisissa sanoissa.

Testisanojen vartalon ja merkityksen erilaisuus lähde- ja kohdekielessä esittää tavoitemuodon kannalta väärän lähdekielen mallin siirtymisen muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta sielläkin, missä se periaatteessa olisi mahdollista, esimerkiksi *nen*-loppuisissa ja *ks*-vartaloisissa sanoissa. Vironkieliset edistyneet suomenoppijat turvautuvat tällaisessa tilanteessa enimmäkseen lyhennettyihin ja yksinkertaistettuihin vartaloallomorfeihin, jotka ovat mahdollisimman lähellä perusmuotoa, ja agglutinoivat näihin eri taivutusallomorfeja.

Aloittelijat

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden lähde- ja kohdekielessä erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien sanojen kirjallisen irtosanatestin tulokset ovat lähes samanlaisia kuin edistyneiden oppijoiden tulokset (kuvio 12). Kuviosta ilmenee, että samoin kuin edistyneiden testituloksissa on aloittelijoidenkin tuloksissa yksittäisten EVET-sanaryhmän sanojen välillä isoja eroja. Myös testattavien sijamuotojen järjestys on oikeiden vastausten prosenttiosuuksien mukaan sama kuin edistyneillä.

KUVIO 12 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 20) kirjallisen irtosanates-tin EVET-sanaryhmän sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVET-sanaryhmän testitulokset poikkeavat edistyneiden suomenoppijoiden tuloksista siinä suhteessa, että testisanat ryhmittyvät selvemmin morfofonologisten vihjeiden perusteella. Samoin kuin edistyneillä oppijoilla, on myös aloittelijoilla onnistunut parhaiten *u*-loppuisten sanojen taivutus: kolmen testattavan sijamuodon oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvot ovat korkeimpia sanoissa *lelu*, *herkku* ja *matkalaukku*. *u*-loppuisten sanojen keskinäinen paremmuusjärjestys eroaa siis kuitenkin edistyneiden paremmuusjärjestyksestä: aloitteleville oppijoille yhdyssanaisuus (sanan pituus) on edistyneistä poiketen taivutusprosessia hieman vaikeuttava tekijä kuten edellisissä sanaryhmissäkin.

Aloittelijoiden *i*-loppuisten sanojen taivutustulokset ovat EVET-sanaryhmän toiseksi parhaita. Aloittelijat ovat taivuttaneet todellista sanaa edistyneitä heikommin ja tekosanaa edistyneitä hieman paremmin. Tästä johtuen ero todellisen sanan ja tekosanan taivutustuloksissa on pienempi ja *i*-loppuiset sanat erottuvat taivutustuloksiltaan *u*-loppuisista sanoista aloittelijoiden tuotoksissa selvemmin kuin edistyneiden tuotoksissa. On mielenkiintoista, että samoin kuin edistyneet oppijat, ovat myös aloittelijat taivuttaneet monikon partitiivissa todellista sanaa ja tekosanaa yhtä hyvin, mutta monikon illatiivissa on todellisen sanan taivutus onnistunut tekosanaa paremmin, vaikka ero todellisen sanan ja tekosanan taivutustuloksissa on pienempi kuin edistyneillä. On mahdollista, että tällaiseen tulokseen myötävaikuttaa osittain edellä mainittu lähde- ja kohdekielen monikon partitiivien läheisyys. Edistyneistä poiketen ovat aloittelijoilla myös monikon elatiivissa todellisen sanan ja tekosanan taivutustulokset yhtä hyviä.

Samoin kuin edistyneille oppijoille on aloittelijoillekin vaikeinta *nen*-loppuisen ja *ks*-vartaloisen testisanan taivutus. Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat eivät ole taivuttaneet sanoja *hyinen* ja *veistos* tasavertaisesti kaikissa testattavissa sijamuodoissa, kuten edistyneet oppijat: partitiivitulokset ovat parhaita, illatiivitulokset heikoimpia. Samoin kuin *i*-vartaloisissa sanoissa voi *nen*-loppuisissa sanoissakin lähde- ja kohdekielen monikon partitiivin muotojen

suurempi läheisyys aiheuttaa suhteellisesti parempia partitiivituloksia. Aloittelijoiden käsitys saman sanan taivutusmuotojen välisestä eli taivutusparadigman sisäisestä suhteesta ei siis ole yhtä selvä kuin edistyneillä oppijoilla, ja heidän prosessoinnissaan esiintyy huomattavasti enemmän sattumanvaraisuutta.

Edistyneiden suomenoppijoiden tavoin ovat myös aloittelijoiden taivutus- tulokset lähde- ja kohdekielessä samavartaloisissa ja eri tavalla taipuvissa *nen-*loppuisissa ja *ks-*vartaloisissa sanoissa huomattavasti erivartaloisia ja eri tavalla taipuvia sanoja parempia. Sanassa *kerros* on oikeita vastauksia 18,3 %, sanassa *veistos* 6,7 %; sanassa *toinen* 40 %, sanassa *hyinen* 20 %. Sanan vartalon tuntemattomuus heikentää siis tuloksia *nen-*loppuisissa sanoissa noin puoleen ja *ks-*vartaloisissa sanoissa vielä enemmän.

Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat ovat kuitenkin kokonaisuudessa taivuttaneet EVET-sanaryhmän merkitykseltään vieraita sanoja paremmin kuin tuttuja sanoja (taulukko 41).

TAULUKKO 41 EVET-sanaryhmän sanojen merkityksen tuntemisen vaikutus vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 20) irtosanatestin vastauksissa

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä Keskiarvo	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on tuttu	15	10,7	11	7,9	16	11,4	42	10,0
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	47	33,6	38	27,1	38	27,1	123	29,3

Taulukosta näkyy, että aloittelijoiden vastauksissa esiintyvä vieraiden sanojen oikeiden vastausten määrä on lähes sama kuin edistyneillä oppijoilla. Merkitykseltään tuttujen sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus on aloittelevilla suomenoppijoilla 10,0 %, mutta edistyneillä oppijoilla sama prosenttiosuus on 19,5 %. Aloittelevien suomenoppijoiden taivutusprosessi näyttää siis taas olevan edistyneitä mekaanisempi, kuten edellisissä sanaryhmissä: aloittelijat tuntevat edistyneitä vähemmän sanojen merkityksiä, mutta selvä ja helposti havaittava morfofonologinen vihje, varsinkin sanan *u-*loppuisuus, johtaa oppijan kuitenkin oikealle taivutusreitille lähde- ja kohdekielen sanojen vartaloiden erilaisuudesta huolimatta.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden, toisin kuin edistyneiden oppijoiden, EVET-sanaryhmän testisanojen taivutustulokset ovat kokonaisuudessaan neljän testisanaryhmän toiseksi parhaita. Testattavien sijamuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuudet ylittävät SVET-sanaryhmän sijamuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuuksia. Samoin kuin edistyneilläkin oppijoilla eroaa myös aloittelijoiden testattavien sijamuotojen paremmuusjärjestys SVET-sanaryhmän sijamuotojen paremmuusjärjestyksestä.

Vironkielisillä aloittelevilla suomenoppijoilla *u-*loppuisten sanojen monikon partitiivin tuotosten joukossa ovat hallitsevia norminmukaiset *ja-*loppuiset

muodot. *jA*-suffiksi voidaan liittää tavoitemuodon kannalta väärän vartalovo-kaalin sisältävään vartaloallomorfiinkin (*herkkoja* 1, *matkalaukkeja* 2). Norminmukaisten *jA*-loppuisten tuotosten ohella esiintyy *u*-loppuisissa sanoissa muutamia *itA*- (*leluita* 2, *herk(k)uita* 2, *matkalaukkuita* 1) ja *iA*-loppuisia (*matkalaukkua* 1, *matkalaukkia* 1) muotoja, *itA*-loppuisia enemmän kuin *iA*-loppuisia kuten SVET-sanaryhmässäkin.

i-loppuisissa sanoissa on monikon partitiivin vastausvarianttien kirjo monipuolisempi: *i*-loppuisuus heikkona vihjeenä aiheuttaa epäröintiä varsinkin vartaloallomorfiin välillä. Eniten esiintyy norminmukaisia *jA*-loppuisia vastausvariantteja, mutta *jA*-suffiksi agglutinoidaan usein myös *i*-loppuiseen (*lakkija* 5, *sulk(k)ija* 5) ja kerran *o*-loppuiseen vartaloallomorfiin (*lakkoja* 1). *i*-loppuisissa sanoissa norminvastainen *itA*-suffiksikin voi liittyä sekä *e*- (*lak(k)eita* 2, *sulk(k)eita* 2), *o*- (*sulkkoita* 1) että *i*-loppuisiin (*lakkita* 1) vartaloallomorfeihin. *iA*-loppuisia partitiivimuotoja on tuotettu vähiten (*lakkia* 2, *lakkeia* 1, *sulk(k)ia* 3).

ks-vartaloisen sanan *veistos* monikon partitiivin norminvastaiset vastausvariantit jakaantuvat karkeasti kahteen ryhmään. Toisessa agglutinoidaan taivutussuffikseja yksinkertaistettuihin vartaloallomorfeihin (*veistoja* 7, *veistuja* 1, *veistoita* 2), toisessa yhdistyvät oppijoiden prosessoinnissa lähde- ja kohdekielen koodit (*veistosia* 2, *veistoisia* 1, *veistoksi* 1, *veistoseja* 1). Lähde- ja kohdekielen koodien yhdistymisen taustalla on oppijoiden lähdekielessä monikon partitiivissa kahdella tavalla (*raskusi* ~ *raskuseid*) taipuva *raskus*-taivutusmalli, johon agglutinoidaan kohdekielisiä taivutussuffikseja. Joskus lisätään ylimääräinen monikon *i*-tunnus muodon monikollisuuden vahvistamiseksi myös vartalon ja varsinaisen taivutussuffiksin rajalle. Kuten edellisten testisanaryhmien tulosten analysoinnissa monesti todettu, on oppijoiden kielitajussa vartalon, monikon tunnuksen ja sijapäätteen raja melko sumea. Erittäin sekoittuneita ovat vartalon, tunnuksen ja sijapäätteen elementit vastausvariantissa *veistoiias*.

Eniten on tuotettu erilaisia vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmiä sanasta *hyinen*. Valtaosa vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden norminvastaisista partitiivivastauksista on *ne*-vartaloisia ja jakaantuu taas kahteen ryhmään. Toiset ovat ns. agglutinatiivisia virheitä, joissa lähde- tai kohdekielen suffiksit on agglutinoitu suoraan perusmuotoon (*hyinenisi* 1, *hyinenejä* 1, *hyineniä* 1), toisissa turvaututaan yksinkertaistettuihin ja lyhennettyihin vartaloallomorfeihin ja agglutinoidaan niihin samoin sekä lähde- että kohdekielen taivutussuffikseja (*hyineisi* 1, *hyineä* 1, *hyinejä* 1, *hyiniä* 1, *hyinojä* 1). Edistyneistä suomenoppijoista poiketen esiintyy aloittelijoiden norminvastaisten partitiivimuotojen joukossa hallitsevien *ne*-vartaloisten vastausvarianttien lisäksi muutamia *se*-vartaloisia virheellisiä partitiivimuotoja (*hyisijä* 1, *hyiseijä* 1, *hyisestä* 1).

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden monikon illatiivin tuotok- sista on *u*-loppuisissa testisanoissa valtaosa norminmukaisia *ihin*-loppuisia illatiivimuotoja. *ihin*-suffiksi on jälleen altis liittymään myös erilaisiin tavoitemuodon kannalta väärin vartaloallomorfeihin (*herkkueihin* 1, *matkalaukkoihin* 1, *matkalauk(k)eihin*) ja pätesuffiksissa esiintyvä *i* voi estää varsinaisen monikon *i*-tunnuksen lisäämisen vartaloon (*leluhin* 4, *matkalaukuhin* 1). Yksi oppilas on johdonmukaisesti käyttänyt tässä sanaryhmässä norminvastaista *isiin*-suffiksia (*le-*

luisiin, herkkuisiin, matkalaukkuisiin) ja kolme lähdekielen illatiivin tai kohdekielen inessiivin vaikutuksesta *ssa*-sijapäätettä (*leluissa, herkuissa, matkalaukuissa*), mutta yksi kolmesta oppilaasta on agglutinoinut *ssa*-päätteen yksikön vartaloon (*herkussa*). On kiinnostavaa, että yksi monikon illatiivin *seen*-päätteellä muodostanut oppilas on käyttänyt tätä päätettä kaikissa EVET-sanaryhmän *u*-loppuisissa sanoissa eri tavalla: sanassa *lelu* on *seen*-päätte agglutinoitu yksikön vartaloon (*leluseen*), sanassa *herkku* monikon vartaloon (*herkkuiseen*) ja yhdyssanassa *matkalaukku* tavoitemuodon kannalta väärään *ks*-vartaloiseen vartaloallomorfiin (*matkalaukkukseen*). Ei ole yllättävää, että produktiivinen ja varsinkin slangissa erittäin yleinen *ks*-vartaloinen taivutus laajenee ekspansiivisesti muihin taivutustyyppisiin, mutta on odottamatonta, että produktiivinen taivutusmalli siirtyy fonologiselta rakenteeltaan niin erilaisen taivutusmallin sijaan. On mahdollista, että yhdyssanaisuus vaikeuttaa tässä tapauksessa sanan fonologisen rakenteen hahmottamista.

i-loppuisten testisanojen illatiivituotosten joukossa ovat hallitsevia *ihin*-loppuiset muodot. Norminmukaisten vastausvarianttien (*lakkeihin* 11, *sulk(k)eihin* 8) lisäksi *ihin*-suffiksi liittyy, samoin kuin *u*-loppuisissa sanoissa, erilaisiin tavoitemuodon kannalta väärin vartaloallomorfeihin (*lakkihin* 2, *lakkoihin* 1, *lakkeihin* 1, *sulk(k)ihin* 5). Kaksi oppilasta on agglutinoinut virheellisen *ssa*-sijapäätteen monikon vartaloon (*lakeissa*) ja yksi yksikön vartaloon (*lakissa*). *i*-loppuisten sanojen vastausvarianttien joukossa esiintyy myös *iin*-loppuja (*lakkiin* 2 *sulkkiin* 2) ja yksi *seen*-loppuinen (*sulkkiseen*) illatiivimuoto. Sanan *i*-loppuisuuden heikkoudesta morfofonologisena vihjeenä kertovat kahden oppilaan samantyyppiset korjaukset kummassakin *i*-loppuisessa sanassa: sekä vastausvariantti *lakkihin* että *sulkihin* on korjattu *iin*-loppuiseksi muodoksi *lakkiin* ja *sulkkiin*.

ks-vartaloisen testisanan *veistos* monikon illatiivin virheelliset vastausvariantit perustuvat enimmäkseen lyhennettyihin ja yksinkertaistettuihin vartalovariantteihin, joihin on liitetty erilaisia suffiksiallomorfeja (*veistoihin* 9, *veistuihin* 1, *veistoiisiin* 2, *veistoissa* 3, *veistoseen* 1). Yhden vastausvariantin (*veistoseihin*) taustalla voi olettaa olevan lähdekielen *raskus*-taivutusmallin (vrt. vir. *raskuseisse*).

nen-loppuisen sanan *hyinen* monikon illatiivin vastausvarianttien joukossa esiintyy useanlaisia *ne*- (*hyineihin* 4, *hyineisiin* 1, *hyineneihin* 1, *hyineseen* 1, *hyinoihin* 1, *hyiniin* 2) ja *se*-vartaloisia (*hyisiin* 2, *hyisiin* 3, *hyiseihin* 1, *hyisessä* 3) vartalo- ja suffiksiallomorfiin yhdistelmiä melko tasavertaisesti. Partitiiviin verrattuna herättää illatiivissa huomiota ns. agglutinatiivisten virheiden pienempi ja *hyine*-vartaloon pohjautuvien tuotosten suurempi osuus. Kiinnostava on myös vastausvariantti *hyvoisiin*, jossa oppija on muuttanut tuntemattoman sanan väen vängällä tutuksi sanaksi ja kirjoittanut merkitykseksi *hea* 'hyvä'.

Monikon elatiivissa on erilaisia vastausvariantteja odotuksenmukaisesti vähemmän kuin partitiivissa ja illatiivissa. *u*-loppuisissa sanoissa esiintyy hallitsevien norminmukaisten tuotosten ohella muutamia yksikön vartaloon perustuvia (*lelusta* 1, *herkusta* 1), testiefektin aiheuttamia partitiivivaikutteisia (*herkkuiasta* 1, *matkalaukkuiasta* 1) ja tavoitemuodon kannalta väärän vartaloavokaalin sisältäviä (*herk(k)oista* 2, *matkalaukkeista* 2) vastausvariantteja. Oppijoiden kielitajussa yhdistyy siis sanan monikollisuuteen paitsi taivutussuffiksin ilmaisema

kieliopillinen merkitys myös vartalovokaalin vaihtelun ilmaisema kieliopillinen merkitys. Aina ei tiedetä, millainen vartalovokaalin vaihtelu on norminmukainen, ja vartalovokaali vaihdetaan varmuuden vuoksi sielläkin, joissa vaihtelua norminmukaisesti ei esiinny. Tällaista käsitystä sanan monikollisuudesta tukee myös oppijoiden lähdekielen vartalomonikko, jossa vartalovaihtelu on ainoa monikon ilmaisija. Yksi oppilas on tuottanut elatiivimuodon, kuten illatiivissakin, tavoitemuodon kannalta väärää *ks*-vartaloallomorfiä käyttäen (*matkalaukuksesta*), eli tämän oppilaan käsityksen mukaan yhdyssanan *matkalaukku* taivutusparadigma on ainakin osittain (monikon illatiivissa ja elatiivissa) *ks*-vartaloinen.

i-loppuisissa testisanoissa on norminmukaisia tuotoksia vähemmän kuin *u*-loppuisissa sanoissa, mutta vastausvarianttien jakauma on samanlainen. Norminmukaisten tuotosten lisäksi esiintyy yksikön vartaloon perustuvia (*lak(k)ista* 6, *sulk(k)ista* 6), testiefektin aiheuttamia partitiivivaikutteisia (*lakkijasta* 1) ja norminvastaista vartalovokaalin vaihtelua sisältäviä muotoja (*lakkoista* 1). Astevaihtelun soveltaminen vastausvariantissa *suleista* johtuu todennäköisesti lähdekielen väärästä analogiasta: tekosana *sulkki* muistuttaa oppijan äidinkielistä sanaa *sulg* : *sule* 'sulka, höyhen'. Voi olettaa, että lähde- ja kohdekielen koodit ovat sekoittuneet: lähdekielen yksikön genetiivin muotoon on liitetty kohdekielen taivutussuffiksi.

ks-vartaloisen testisanan *veistos* elatiivivastauksista valtaosa perustuu yksinkertaistettuun ja lyhennettyyn vartaloon (*veistoista* 15); yhdessä vastausvariantissa on vaihdettu vartalovokaalia (*veistuista* 1) ja yhdessä agglutinoitu taivutussuffiksi suoraan perusmuotoon (*veistoisista*).

hyinen-sanon vastausvarianttien kirjo on EVET-sanaryhmän elatiivimuotojen monipuolisin. *se*-vartaloisia vastausvariantteja (*hyisistä* 4, *hyisestä* 2, *hyiseistä* 1) esiintyy *ne*-vartaloisia (*hyineistä* 9, *hyineihistä* 1, *hyinisestä* 1, *hyineniasta* 1, *hyinoista* 1) vähemmän, mutta selvästi enemmän kuin edistyneiden suomenoppijoiden tuotoksissa. *ei*-diftongi monikkovartalossa on tämänrakenteisissa sanoissa vironkielisen suomenoppijan kannalta luonnollisin vaihtoehto (vrt. vir. *maiseid*, *jäiseid*). Esitetyistä esimerkeistä näkyy, että mahdollisten vartalo- ja taivutusallomorfien runsaus aiheuttaa *ne*-vartaloisten tuotosten joukossa mitä erilaisimpia vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmiä, muun muassa partitiivi- ja illatiivivaikutteisia. Merkitykseltään tuntemattoman *nen*-sanon heikko läpinäkyvyys ilmenee myös vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden norminvastaisten paradigmojen isosta lukumäärästä. Paradigmojen systemaattisuuden aste vaihtelee paljolti oppilaittain:

hyinenisi : *hyisissa* : *hyista*
hyineneja : *hyineihin* : *hyineista*
hyisijä : *hyisihin* : *hyineista*
hyineä : *hyineihin* : *hyineihistä*
hyineisi : *hyineseen* : *hyineista*
hyinisen : *hyinisiin* : *hyinisesta*
hyinia : *hyiniin* : *hyineista*
hyisia : *hyvisiin* : *hyvista*

Kuten edellisten testisanaryhmissäkin, on todettava, että oppilaiden käsitys sijamuotojen välisistä yhteyksistä ei ole samanlainen: jotkut prosessoivat kaikki

kolme sijamuotoa eri vartaloallomorfiien avulla, jotkut taas käyttävät kahdessa sijamuodossa samaa mutta kolmannessa eri vartaloallomorfia. *hyinen*-sanan testivastausten joukossa esiintyy myös täysin systemaattisia norminvastaisia paradigmoja:

hyiseija : hyiseihin : hyiseista
hyineja : hyineihin : hyineista
hyineita : hyineihin : hyineista
hyineitä : hyineisiin : hyineistä
hyinoja : hyinoihin : hyinoista

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden *hyinen*-sanan testivastauksissa esiintyy epäsystemaattisuutta ja sattumanvaraisuutta edistyneitä suomenoppijoita enemmän. Näyttää siltä, että sanan merkityksen ja vartalon tuntemattomuus sekä morfofonologisen vihjeen riittämätön läpinäkyvyys vaikeuttavat myös sijamuotojen välisten (taivutusparadigman sisäisten) yhteyksien havaitsemista. Edistyneet oppijat turvautuvat tällaisessa tilanteessa pikemmin lyhennettyihin ja yksinkertaistettuihin vartaloallomorfeihin, joihin agglutinoivat eri taivutusallomorfeja, kun taas aloittelevat suomenoppijat tuottavat muotoja yhdistäen eri vartalo- ja taivutusallomorfeja sattumanvaraisemmin "sinnepäin"-menetelmällä (Martin 1995: 128). Edistyneistä oppijoista poiketen on aloittelijoiden vastauksissa melko runsaasti *se*-vartaloisia muotoja. Tämä johtuu todennäköisesti lähde- ja kohdekielen sekä norminmukaisten että norminvastaisten elementtien herkemmästä sekoittumisesta, sillä aloittelijoiden lähde- ja kohdekielen rakenteet eivät ole vielä saman verran eriytyneet kuin edistyneillä oppijoilla.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden tuottamat muiden EVET-sanaryhmän testisanojen paradigmat ovat yleensä systemaattisempia, vaikka systemaattisuuden aste vaihtelee taas oppilaittain. *ks*-vartaloisessa sanassa *veistos* käytetään agglutinoimisen perustana enimmäkseen lyhennettyjä ja yksinkertaistettuja vartaloallomorfeja tai sekä lähdekielen vaikutteista että kohdekielen perusmuotoa:

veistoja : veistoihin : veistoista
veistuja : veistuihin : veistuista
veistoita : veistoihin : veistoista
veistoita : veistoissa : veistoista
veistoseja : veistoihin : veistoista
veistosia : veistoseihin : veistoista

i-loppuisissa sanoissa kilpailevat sekä vartalo- että suffiksiallomorfit:

lakkeja : lakkeihin : lakkeista
lakkoja : lakkoihin : lakkoista
lakeita : lakeissa : lakeista
sulkkia : sulkissa : sulkista
sulkkeita : sulkeissa : sulkeista
sulkkia : sulkkiin : sulkista
sulkkija : sulkkihin : sulkista

Paradigmasisäisten yhteyksien tajuaminen vaihtelee oppilaittain myös *i*-loppuisissa sanoissa:

lakkita : lakkeihin : lakkeista
lakkija : lakkihin : lakeista
sulkkiija : sulkkeihin : sulkkiista
sullkkeja : sulkihin : sulkeista

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden tuottamissa virheellisissä *u*-loppuisten testisanojen paradigmoissa on vartaloallomorfien kilpailu harvinaista ja suffiksiallomorfien kilpailun lisäksi esiintyy vain muutamia tavoitemuodon kannalta väärää vartalovokaalin vaihtelua sekä muiden testattavien sijamuotojen vaikutusta:

herkkuja : herkkuisiin : herkkuiista
herkkuja : herkkuihin : herkoista
herkkuita : herkkuiseen : herkkoista
herkkuja : herkkueihin : herkkuiasta
matkalaukkeja : matkalaukeihin : matkalaukkeista
matkalaukkuja : matkalaukkoihin : matkalaukkuista
matkalaukkuja : matkalaukkeihin : matkalaukkuiasta

Sekä vironkielisten aloittelevien että edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin EVET-sanaryhmän testisanojen prosessointi noudattaa siis suurin piirtein samoja lainmukaisuuksia. Aloittelevien suomenoppijoidenkin taivutuksen menestyksellisyys riippuu eniten kohdekielen morfofonologisen vihjeen vahvuuden sekä mahdollisten taivutusallomorfien määrän ja ominaisuuksien yhteisvaikutuksesta. Edistyneistä suomenoppijoista poiketen esiintyy aloittelijoiden EVET-sanaryhmän tuotoksissa enemmän sattumanvaraisia vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmiä ja varsinkin *nen*-loppuisessa testisanassa taivutusprosessin taustalla olevista lähdekielen taivutusmalleista johtuvaa lähde- ja kohdekielen koodien yhdistämistä.

6.4.2 Suullinen irtosanatesti

Tässä alaluvussa tarkastelen vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suomessa ja virossa erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien sanojen suullisen irtosanatestin tuloksia. Aineiston käsittelymalli ja -järjestys ovat samat kuin edellisissä testisanaryhmissä: aluksi vertaan suullisen irtosanatestin tuotoksia kirjallisen irtosanatestin tuotoksiin ja sen jälkeen pohdin suullisen prosessoinnin erikoispiirteitä.

Suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailua

Suullisen prosessoinnin nopeuden vuoksi voi olettaa, että kirjallinen irtosanatesti tuottaa parempia tuloksia, sillä prosessointiajan lisääntyminen vaikuttaa myönteisesti tuottamistuloksiin: oppijoilla on enemmän aikaa miettiä eri vaihtoehtoja. Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailu on esitetty taulukossa 42.

TAULUKKO 42 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin EVET-sanaryhmän tulosten vertailu: prosenttiosuus vastausparien kokonaismäärästä

	Sama oikea vastaus (%)	Sama väärä vastaus (%)	Suullinen oikea, kirjallinen väärä (%)	Kirjallinen oikea, suullinen väärä (%)
Monikon partitiivi				
lelu	66,7	0,0	11,1	11,1
herkku	22,2	0,0	33,3	55,5
lakki	11,1	11,1	33,3	22,2
veistos	0,0	12,5	0,0	12,5
hyinen	0,0	11,1	33,3	33,3
matkalaukku	33,3	0,0	33,3	22,2
sulkki	11,1	22,2	22,2	33,3
Keskiarvo	21,0	8,1	24,2	27,4
Monikon illatiivi				
lelu	16,7	16,7	0,0	50,0
herkku	0,0	0,0	16,7	33,3
lakki	16,7	16,7	0,0	0,0
veistos	0,0	33,3	0,0	0,0
hyinen	0,0	16,7	0,0	16,7
matkalaukku	16,7	16,7	33,3	0,0
sulkki	16,7	16,7	16,7	16,7
Keskiarvo	9,5	19,0	9,5	16,7
Monikon elatiivi				
lelu	66,6	0,0	11,1	22,2
herkku	50,0	0,0	25,0	25,0
lakki	44,4	0,0	11,1	11,1
veistos	0,0	37,5	0,0	0,0
hyinen	0,0	11,1	11,1	22,2
matkalaukku	66,7	0,0	11,1	0,0
sulkki	44,4	33,3	11,1	11,1
Keskiarvo	42,6	11,5	11,5	13,1
Keskiarvo				
lelu	54,2	4,2	8,3	25,0
herkku	26,1	0,0	21,7	30,4
lakki	25,0	8,3	16,7	12,5
veistos	0,0	31,8	0,0	4,5
hyinen	0,0	12,5	16,7	25,0
matkalaukku	41,7	4,2	25,0	8,3
sulkki	25,0	25,0	16,7	20,8
Keskiarvo	26,1	12,1	15,8	19,4

Taulukosta ilmenee, että edellisten testisanaryhmien tapaan on myös EVET-sanaryhmässä eniten molemmissa testeissä samoja oikeita vastauksia. EVET-sanaryhmässä on siis sekä suullisessa että kirjallisessa testissä samoja oikeita vastauksia enemmän kuin EVST-sanaryhmässä mutta vähemmän kuin SVST- ja SVET-sanaryhmissä. Kummassakin testissä samoja vääriä vastausvariantteja vähemmän kuin SVET- mutta enemmän kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä. Kuten SVET-sanaryhmässäkin, samojen oikeiden ja samojen väärin vastausten jakauma sanoittain vastaa kirjallisen irtosanatestin EVET-sanaryhmän sanojen keskinäistä paremmuusjärjestystä ja riippuu sekä kohdekielen morfofonologisen vihjeen vahvuudesta että lähde- ja kohdekielen taivutusmallien keskinäisistä suhteista. Myös kirjallisen irtosanatestin testattavien sijamuotojen paremmuusjärjestys ja molemmissa testeissä samojen oikeiden vastausvarianttien prosenttiosuus vastausten kokonaismäärästä ovat hyvin vertailtavissa: eniten molemmissa testeissä on samoja oikeita vastauksia monikon elatiivissa, vähemmän monikon partitiivissa ja vähiten monikon illatiivissa, eli testattavien sijamuotojen paremmuusjärjestys on sama kuin kirjallisessa irtosanatestissä.

Kirjallisen prosessoinnin pitempää miettimisaikaa hyödynnetään eniten taas monikon illatiivissa, syynä ilmeisesti mahdollisten yhdistettävien sekä norminmukaisten että norminvastaisten vartalo- ja taivutusallomorfien runsaus. Toisiin EVET-sanaryhmään testisanoihin verrattuna on varsinkin partitiivissa mutta myös kokonaisuudessa suhteellisesti parhaiten onnistunut *i*-vartaloisen sanan *lakki* ja yhdyssanan *matkalaukku* suullinen prosessointi.

Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat ovat EVET-sanaryhmän monikkomuotojen prosessoinnissa menestyneet kuitenkin kirjallisessa irtosanatestissä suullista irtosanatestiä paremmin, samoin kuin kaikissa edellisissä testisanaryhmissä. Prosessointiajan lisääntyminen vaikuttaa siis myönteisesti taivutustuloksiin, sillä oppijoilla on enemmän aikaa valita eri vaihtoehtojen välillä.

Suullisen prosessoinnin erikoispiirteitä

Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat käyttävät lähde- ja kohdekielessä erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien sanojen suullisessa prosessoinnissa, kuten edellisissä testisanaryhmissäkin, kaikkia hidastamiskeinoja: taukoja sekä tavurajoilla että muualla taivutettavassa sanassa ja toistoja. EVET-sanaryhmän suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus on esitetty taulukossa 43.

TAULUKKO 43 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n=10) EVET-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus

	Mon.part	Mon.illat.	Mon.elat.	Yhteensä/keskiarvo
Tauot tavurajoilla	15/ 21,4 %	8/ 19,0 %	12/ 17,1 %	35/ 19,2 %
Tauot muualla kuin tavurajoilla	1/ 1,4 %	6/ 14,3 %	5/ 7,1 %	12/ 6,6 %

Toistot	19/ 27,1 %	6/ 14,3 %	11/ 15,7 %	36/ 19,8 %
Yhteensä	35/ 50,0 %	19/ 45,2 %	28/ 40,0 %	82/ 45,1 %

EVET-sanaryhmässäkin on suosituin hidastamiskeino tavuttaminen. Tavurajoilla sijaitsevien taukojen prosenttiosuus on EVET-sanaryhmässä hieman suurempi kuin edellisissä testisanaryhmissä. Näyttää siltä, että lähde- ja kohdekielen erilaisuudesta johtuva vartalon äänneasun tuntemattomuus pakottaa oppijoita pysähtymään prosessoinnissa enemmän ja etsimään oikeaa taivutusreittiä. Odotuksenmukaisesti on tavurajoilla sijaitsevia taukoja eniten monikon partitiivissa. On siis todettava, että ensimmäisen testattavan sijamuodon prosessointi vaatii myös lähde- ja kohdekielessä erivartaloisissa sanoissa eniten sitä miettimisaikaa, mitä tavurajoilla pysähtyminen tarjoaa.

Oikean tai väärän, mutta oppijan mielestä sopivan, partitiivimuodon jälkeen suullinen prosessointi nopeutuu. Monikon illatiivissa ja monikon elatiivissa esiintyy taukoja tavurajoilla vähemmän kuin monikon partitiivissa. EVET-sanaryhmän tavurajoilla sijaitsevien taukojen jakauma sijamuodoittain vastaa EVST-sanaryhmän sijamuotojakaumaa eli lähde- ja kohdekielessä erivartaloisia sanoja prosessoidaan suullisesti samalla tavalla riippumatta siitä, eroavatko lähde- ja kohdekielen taivutusmallit vai eivät. Voidaan siis sanoa, että oppijalle tuttu testisanan vartalo toimii tavallaan suullista prosessointia nopeuttavana tekijänä.

EVET-sanaryhmän sanojen taivutussuffiksien prosessointi on samanlainen kuin edellisissä testisanaryhmissä. Monikon partitiivin *ja*-suffiksi tuotetaan poikkeuksetta kokonaisena erillisenä tavuna (*herkkuj/a, veistof/ja, matkalaukkuj/a, sulk/ke/ja*) tai pitemmän äänneekvenssin osana (*matkalauk/kuja*). *itA*-suffiksi jakaantuu kahteen siten, että monikon *i*-tunnus lopettaa (monikko)vartalon osana toiseksi viimeisen tavun ja partitiivin sijapäätte *-tA* prosessoidaan erikseen (*herk//koi/ta, veis//toi/ta, hyi//nei/ta, matkalauk/kui/ta*). *iA*-suffiksi on aina pitemmän äänneekvenssin osa (*hyi/sia, hyi/nia, viestoi/sia*). *sia*-äänneekvenssin kokonaise-na tuottamiseen voi myötävaikuttaa oppijoiden lähdekielen *sid*-partitiivi.

Monikon illatiivin *ihin*-suffiksi prosessoidaan enimmäkseen samoin kuin partitiivin *itA*-suffiksi: monikon *i*-tunnus vartalon osana ja *-hin* erillisenä tavuna (*le/lui/hin, herkkui/hin, matkalauk/kui/hin*). *ihin*-suffiksi voi olla myös pitemmän äännekokonaisuuden osa (*le/loihin, matkalauk/kuihin*). Monikon illatiivissa virheellisen *issa*-suffiksin prosessoinnissakin noudatetaan tavurajoja (*matkalauk/kuis/sa*).

Monikon elatiivin *istA*-suffiksi jakaantuu kahtia tavurakenteen perusteella (*lelui/sis/ta, herk/keis/ta, lak//kei/sis/ta, veistoi/sis/ta, matkalaukuis/ta*) tai prosessoidaan pitemmän äänneekvenssin osana (*le/loista, herkkui/sista, matkalaukkui/hista*). Kahdessa viimeisessä esimerkissä voi olettaa edellisten testattavien sijamuotojen (partitiivin ja illatiivin) vaikutusta.

Muualla kuin tavurajoilla esiintyvien taukojen prosenttiosuus on EVET-sanaryhmässä neljän testisanaryhmän pienin, mutta sijamuotojakaumalta samanlainen kuin muissa testisanaryhmissä. Monikon partitiivissa on yksi oppilas tuottanut vartalovokaalin ja *ja*-suffiksin yhdessä, mutta muusta vartalosta erikseen

(*herkk/uja*). Monikon illatiivissa liittyvät muualla kuin tavurajoilla sijaitsevat tauot virheelliseen *issa*-suffiksiin, joka on enimmäkseen tuotettu siten, että *i*-tunnus on vartalon osa ja sijapäätte liitetään itsenäisenä vartaloon (*hyisei/ssa, matkalaukkui/ssa, sulki/ssa, viestoi/si/ssa*). Vain yksi oppilas on prosessoinut *ssa*-sijapäätteen kahdessa osassa (*hyinei/s/ssa*). Myös elatiivin *sta*-sijapäätte on tuotettu vartalosta ja monikon *i*-tunnuksesta erikseen (*veis/toi/sta, viestoi/si/sta, hyinei/sta, sulkkei/sta*). EVET-sanaryhmän sanojen suullisen prosessoinnin tulokset tukevat siis edellisten testisanaryhmien tuloksiin pohjautuvaa johtopäätöstä, että taivutusuffiksien hahmottaminen ja prosessointi riippuvat monesti suffiksien tavurakenteesta.

Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat käyttävät EVET-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa taivutusprosessin hidastamiseksi toisista testisanaryhmistä poiketen toistoja hieman enemmän kuin taukoja tavurajoilla. Kuten muissa testisanaryhmissäkin toistot kasautuvat partitiiviin. Monikon illatiivissa ja elatiivissa esiintyy toistoja vähemmän kuin partitiivissa, mutta muihin testisanaryhmiin verrattuna kuitenkin melko runsaasti. Lähde- ja kohdekieleessä erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien testisanojen prosessointi vaatii siis enemmän monitorointia partitiivin lisäksi myös illatiivissa ja elatiivissa. Muodon keskeyttämiseen ja toistamiseen liittyvät usein muut hidastamiskeinot, varsinkin tauot tavurajoilla:

herkkei- herkkei/ta
lak- lak/kei/ta
lak/kei- lakkeisiin
veistoi- veistoista
veis- veistoista
hyin- hyi- hyinee- hyinei/hin
hyineis- hyineis/esta
matkalauk- matkalaukuissa
matkalaukku- matkalauk/kuis/ta
matkalaukui- lauk/kui/sta
matkalaukuis- kuista

Kokonaisen muodon tuottamista esiintyy vähemmän kuin tuottamisen keskeyttämistä, ja se voi joskus olla erittäin moniasteinen:

hyinei/s/ta hyineista
veisto/a veistoa veistoa? veistoa veisto- veistoa

Suurin osa toistoista on kuitenkin aiheutettu oppijoiden epäröinnistä vartalo- tai suffiksiallomorfien välillä:

lel- lelu- leloja
leloi- leluista
lelu- leluista
herkkoi- herkkui/ta
lakkei- lakkija
sulkki- sulkkeihin
herk/kuja herkkui/ta
lakkeja lakkei/ta
sulk- sulkkeja sulk/kei/ta
sulkki- sulkkeihin
veis/toi- veis/toi/hisiin veistoiisiin
veis/toiii- veistoi//sss/hin veistoi- veistoiisiin

Oikean sijapäätteen löytäminen voi osoittautua niin monimutkaiseksi tehtäväksi, että prosessoitava muoto jää keskeen: *lakke/fis-*

Vartaloallomorfin valinta vaikuttaa myös suffiksiallomorfin valintaan, eli oppilas epäröi enemmän kahden vartalo- ja taivutusallomorfin yhdistelmän välillä:

lakkia lak/ko/ja
hyinei- hyi/nei/siin hyiniin

Vartalo- ja taivutusallomorfien keskinäisten suhteiden ei tarvitse olla välttämättä lineaarisia, vaan vaikutus näyttää olevan molemminpuolista (ks. myös luku 6.2.2). Oppijoiden paradigmansisäisten suhteiden havaitseminen ilmenee hyvin toistoista, joissa tavoitemuotoa haetaan jonkin toisen sijamuodon, esimerkiksi yksikön genetiivin tai partitiivin tai oletettavan yksikön partitiivin avulla:

lelu- lelun leloita
herk/ku/a herkkui- kuita
hyi/si/sen hyisiä

Samantyyppistä prosessointia esiintyy myös vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden ääneenajatteluissa. Monikon sijamuotoa haetaan vastaavan yksikön sijamuodon avulla, esimerkiksi monikon partitiivia yksikön partitiivin avulla:

lelu lelu lelua palju on leluja

Kun oppilas on huomannut tehneensä virheen, prosessoineensa s-loppuisessa *ks*-vartaloisessa testisanassa *veistos* monikon partitiivin sijasta monikon elatiivin, hän korjaa virheensä korjausilmaisun jälkeen kuten SVET-sanaryhmän s-loppuisissa testisanoissakin: *veistoista* ei *veistoi/ta*.

Mielenkiintoisia ja poikkeuksellisia ovat myös toistot, joissa oppilas epäröi vokaalisointuvaihtoehtojen välillä (*hyiniä hyinia hyiniä*) tai muuttaa merkitykseltään tuntemattoman sanan tutumman kaltaiseksi (*hyei-* ei *hyvineista*).

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVET-sanaryhmässä käytämien suullisen prosessoinnin hidastamiskeinojen kokonaismäärä on neljän testisanaryhmän suurin: eniten monikon partitiivissa, vähemmän monikon illatiivissa ja vähiten monikon elatiivissa. Suullisen prosessoinnin hidastamiskeinoja hyödynnetään eniten lähde- ja kohdekielessä erivartaloisissa testisanoissa, eri tavalla taipuvissa sanoissa enemmän kuin samalla tavalla taipuvissa sanoissa. EVST- ja EVET-sanaryhmissä oppijoille yleensä vieraat testisanat aiheuttavat taivutusprosessissa pitemmän miettimisajan kuin lähde- ja kohdekielessä samanvartaloiset testisanat, joiden merkityksiä on mahdollista arvailla lähdekielen pohjalta. Sanan vartalon ja merkityksen tutuus näyttää siis olevan oppijoille melko tärkeä vihje taivutusprosessissa, varsinkin lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen prosessoinnissa.

Lähde- ja kohdekielen sanojen äänneasun erilaisuudesta johtuen on EVET-sanaryhmän sanojen suullisessa prosessoinnissa käytettyjen hidastamiskeinojen kokonaismäärää SVET-sanaryhmää huomattavasti suurempi ja on hyvin verrat-

tavissa SVST- ja EVST-sanaryhmien hidastamiskeinojen kokonaismäärään. Sanan vartalon tuttuus oppijoille on siis tärkeä tuottamisprosessia nopeuttava tekijä, vaikka sen ei tarvitse välttämättä johtaa norminmukaisiin tuotoksiin. Sanan vieraus puolestaan pidentää tarvittavaa miettimisaikaa, mihin suullisen prosessoinnin hidastamiskeinot tähtäävätkin.

6.4.3 Kertomukset

Tässä aluvuossa pyrin analysoimaan lähde- ja kohdekielellä erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien testisanojen taiputusta ns. puolistrukturoidussa kertomuksessa lukujen 6.1.3, 6.2.3 ja 6.3.3 mallin mukaan: alussa kuvaan EVET-sanaryhmän sanojen esiintymistä kertomuksissa, sen jälkeen vertaan keskenään samojen sanojen käyttöä kunkin oppilaan irtosanatetestissä ja kertomuksessa. Vironkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden tuotoksia käsittelem erikseen.

Edistyneet

Vironkielist edistyneet suomenoppijat ovat käyttäneet kertomuksissaan EVET-sanaryhmän sanoja hieman enemmän kuin SVET-sanaryhmän, mutta vähemmän kuin SVST- ja EVST-ryhmän sanoja (taulukko 44).

TAULUKKO 44 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n=10) kertomuksissa esiintyvät EVET-sanaryhmän monikkomuodot

	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	%
Monikon partitiivi			
lelu	8	4	50,0
herkku	5	3	60,0
lakki	6	3	50,0
veistos	5	0	0,0
hyinen	0	0	0,0
matkalaukku	4	3	75,0
Yhteensä, % -keskiarvo	29	13	44,8
Monikon illatiivi			
lelu	1	1	100,0
herkku	1	1	100,0
lakki	0	0	0,0
veistos	4	0	0,0
hyinen	0	0	0,0
matkalaukku	1	0	0,0
Yhteensä, % -keskiarvo	7	2	28,6

Monikon elatiivi

lelu	6	6	100,0
herkku	3	3	100,0
lakki	3	3	100,0
veistos	3	0	0,0
hyinen	1	0	0,0
matkalaukku	7	7	100,0
Yhteensä, % -keskiarvo	23	19	82,6

	Yhteensä		Keskiarvo
lelu	15	11	73,3
herkku	9	7	77,8
lakki	9	6	66,7
veistos	12	0	0,0
hyinen	1	0	0,0
matkalaukku	12	10	83,3
Yhteensä, % -keskiarvo	59	34	57,6

Taulukosta näkyy, että EVET-sanaryhmän sanojen taivutusmuotoja esiintyy edistyneiden oppijoiden kertomuksissa yhtä poikkeusta (*hyinen* 1) lukuun ottamatta melko tasaisesti. Samoin kuin kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä jakaantuvat EVET-sanaryhmän sanat oikeiden vastausten prosenttiosuuksiltaan myös kertomuksissa kahteen. *u-* ja *i-*vartalosisissa testisanoissa on oikeita vastauksia runsaasti, kun taas sanoissa *veistos* ja *hyinen* oikeita vastauksia ei olekaan.

Kuten edellisissä testisanaryhmissä on EVET-sanaryhmässäkin eniten käytetty monikon partitiivin muotoja, mutta kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin SVST- ja EVST-sanaryhmissä. EVET-sanaryhmän partitiivimuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuus on neljän testisanaryhmän matalin ja myös matalampi kuin EVET-sanaryhmän irtosanojen oikeiden vastausten prosenttiosuus. On mahdollista, että jos prosessoinnissa yhdistyvät vaikeat tekijät (lähde- ja kohdekielen vartaloiden erilaisuus, lähdekielestä eroava taivutusmalli, kohdekielen monimutkainen sijamuoto), lisää kertomusten laajempi konteksti prosessointikuormaa eikä auttaa oppijoita.

Sama tendenssi ilmenee vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomusten illatiivituotoksista. Oikeita vastauksia on EVET-sanaryhmän monikon illatiivissa 28,6 %. Tämä on kertomusten neljän testisanaryhmän matalin monikon illatiivin oikeiden vastausten prosenttiosuus, myös matalampi kuin EVET-sanaryhmän irtosanatestin illatiivimuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuus. Monikon illatiivin taivutuskin on sekä lähde- ja kohdekielen taivutusmallien erilaisuuden että allomorfien runsauden takia monimutkainen, ja tämä heijastuu edistyneiden suomenoppijoiden EVET-sanaryhmän kertomusten taivutustuloksista.

Monikon elatiivin muotoja esiintyy enemmän kuin monikon illatiivin, mutta vähemmän kuin monikon partitiivin muotoja. EVET-sanaryhmän elatiivimuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuus on korkeampi kuin partitiivissa ja elatiivissa ja ylittää sekä kertomusten SVET-sanaryhmän että EVET-sanaryhmän irtosanojen oikeiden vastausten prosenttiosuuden. Monikon elatiivissa ei oppijan tarvitse valita monien taivutusallomorfien välillä, taivutusprosessi on yksinkertaisempi eikä kertomusten laajempi kontekstikaan ylittää prosessointikapasiteettia.

Samoin kuin edellisissä testisanaryhmissä käyttävät monet edistyneet suomenoppijat irtosanatestin lisäksi myös kertomuksissaan johdonmukaisesti samoja vartaloallomorfeja, joihin liitetään sekä norminmukaisia että norminvas-
taisia taivutusallomorfeja:

leluja : leluista
leluita : leluista
veistoita : veistoihin
veistoita : veistoihin
veistoita : veistoista
veistoja : veistoista
herkkuja : herkkuihin
lakkeja : lakkeista
matkalaukkuja : matkalaukuista

Erittäin runsaasti vastausvariantteja esiintyy *ks*-vartaloisessa testisanassa *veistos*. Oppijoille lähdekielellä vieras taivutusmalli ja kohdekielen morfofonologisen vihjeen heikkous aiheuttavat epäröintiä monien yksinkertaistettuun vartaloon liittyvien suffiksiallomorfien välillä. Kahden suffiksiallomorfin kilpailu ilmenee myös yhden oppijan kertomuksessa esiintyvistä korjauksesta: partitiivimuodon *matkalaukkuita* taivutussuffiksi on korjattu norminmukaisella *ja*-suffiksilla (*matkalaukkuja*).

EVET-sanaryhmän kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde on esitetty taulukossa 45.

TAULUKKO 45 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde EVET-sanaryhmässä

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yht.
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksessa, niistä	18	4	16	38
oikeita	12	1	14	27
vääriä	6	3	2	11
Rinnakkaismuodot		1		1
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	2			2
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä		1	3	4
Sikä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	6	1	1	8
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien vaihtelut	6	1	1	8

Samoin kuin edellisissä testisanaryhmissä on myös EVET-sanaryhmässä eniten sekä irtosanatestissä että kertomuksessa samoja oikeita vastauksia. EVET-

sanaryhmän irtosanatestissä ja kertomuksissa samojen väärin vastausten määrä on neljän testisanaryhmän suurin. EVET-sanaryhmän irtosanatestissä ja kertomuksissa samat väärät vastaukset jakaantuvat sijamuotojen välillä tasaisesti kuin SVET-sanaryhmässä, missä samat norminvastaiset vastausvariantit kasaantuvat monikon partitiiviin.

Irtosanatestissä ja kertomuksissa eri tavalla vääriä vastausvariantteja esiintyy EVET-sanaryhmässä yhtä paljon kuin SVET- ja lähes yhtä paljon kuin EVST-sanaryhmässä, mutta enemmän kuin SVST-sanaryhmässä. Kaikki kahdeksan sekä irtosanatestissä että kertomuksissa väärää vastausvarianttien paria on erilaisia vartalo- tunnus- ja päätteallomorfien yhdistelmiä, viisi näistä *kse-vartaloisessa* testisanassa *veistos* (*lelueita leluita, lelusi leluista, herkkuisi herkkuisia, veistoja veistoita, veistoja viestosta, viestoja viestoittoita, veistoihin veistoihin, veistosta veistoista*).

Edellisistä testisanaryhmistä poiketen on EVET-sanaryhmässä irtosanatestissä vääriä mutta kertomuksissa oikeita vastausvariantteja vähemmän kuin irtosanatestissä oikeita mutta kertomuksissa vääriä vastausvariantteja. On siis todettava, että vaikka vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden EVET-sanaryhmän testisanojen prosessointi on monikon elatiivin ansiosta onnistunut kokonaisuutena irtosanatestiä paremmin, ei kertomusten laajemmasta kontekstista ole oppijoille yhtä paljon apua kuin edellisissä testisanaryhmässä. Monien taivutusprosessia vaikeuttavien tekijöiden vaikuttaessa yhdessä kertomusten konteksti lisää prosessointikuormaa, ja tämä heijastuu vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien EVET-sanaryhmän sanojen taivutustuloksista.

Aloittelijat

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien EVET-sanaryhmän monikkomuotojen määrä ja oikeiden vastausten prosenttiosuus on esitetty taulukossa 46.

TAULUKKO 46 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 17) kertomuksissa esiintyvät EVET-sanaryhmän monikkomuodot

	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	%
	Monikon partitiivi		
lelu	7	7	100,0
herkku	5	4	80,0
lakki	3	1	33,3
veistos	4	0	0,0
hyinen	0	0	0,0
matkalaukku	6	5	83,3
Yhteensä, %-keskiarvo	25	17	68,0

Monikon illatiivi

lelu	0	0	0,0
herkku	0	0	0,0
lakki	0	0	0,0
veistos	1	0	0,0
hyinen	0	0	0,0
matkalaukku	0	0	0,0
Yhteensä, % -keskiarvo	1	0	0,0

Monikon elatiivi

lelu	5	5	100,0
herkku	0	0	0,0
lakki	3	3	100,0
veistos	1	1	100,0
hyinen	1	1	100,0
matkalaukku	2	2	100,0
Yhteensä, % -keskiarvo	12	12	100,0

Yhteensä

Keskiarvo

lelu	12	12	100,0
herkku	5	4	80,0
lakki	6	4	66,7
veistos	6	1	16,7
hyinen	1	1	100,0
matkalaukku	8	7	87,5
Yhteensä, % -keskiarvo	38	29	76,3

Taulukosta näkyy, että vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyy EVET-sanaryhmän sanoja noin puolet vähemmän kuin SVET-sanaryhmän sanoja. EVET-sanaryhmän taivutusmuotojen määrä on siis karkeasti verrattavissa SVST- ja EVST-sanaryhmien taivutusmuotojen määrään. Kuten edistyneiden oppijoiden kertomuksissa, on aloittelijoidenkin EVET-sanaryhmän sanojen taivutus *veistos*-sanaa lukuun ottamatta onnistunut hyvin: EVET-sanaryhmän monikkomuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuus on neljän testisanaryhmän korkein ja ylittää selvästi myös vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomusten EVET-sanaryhmän monikkomuotojen prosenttiosuuden.

Kolmesta testatusta sijamuodosta esiintyy vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa myös EVET-sanaryhmässä eniten partitiivimuotoja. Monikon illatiiveja on tuotettu vain yksi, virheellinen muoto sanasta *veistos*. Kuten SVST- ja EVST-sanaryhmissä on EVET-sanaryhmässäkin oikeita vastauksia monikon elatiivissa enemmän kuin monikon partitiivissa. Edellisistä

testisanaryhmistä poiketen ei samoista EVET-sanaryhmän sanoista ole tuotettu eri taivutusmuotoja. Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksista ei siis ilmene, miten hahmotetaan EVET-sanaryhmän testisanojen taivutusmuotojen välisiä suhteita.

EVET-sanaryhmän kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde on esitetty taulukossa 47.

TAULUKKO 47 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 17) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde EVET-sanaryhmässä

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yht.
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksissa, niistä	19		8	27
oikeita	15		8	23
vääriä	4		2	4
Rinnakkaismuodot				
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	2		4	6
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	2	1		3
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	2			2
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien vaihtelut	2			2

Taulukosta ilmenee, että kuten edellisissä testisanaryhmissäkin, on aloittelijoiden EVET-sanaryhmän tuotoksissa eniten tapauksia, joissa sekä kirjallisessa irtosanatestissä että kertomuksessa esiintyy sama monikkomuoto. Irtosanatestissä ja kertomuksissa erilaisia vääriä vastausvariantteja on vain kaksi, molemmat testisanan *veistos* eri vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien yhdistelmiä (*veistosia veistoseja, veistoseja veistosia*). Irtosanatestissä vääriä mutta kertomuksissa oikeita vastausvariantteja on enemmän kuin irtosanatestissä oikeita mutta kertomuksissa vääriä vastausvariantteja.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVET-sanaryhmän testisanojen monikkomuotojen prosessointi on sekä kokonaisuutena että monikon partitiivissa ja elatiivissa onnistunut kertomuksissa paremmin kuin kirjallisessa irtosanatestissä. Monikon illatiivin päinvastainen tulos johtuu ilmeisesti vain yhden illatiivimuodon esiintymisestä kertomuksissa. Kertomusten laajemmasta prosessointikontekstista on siis aloitteleville oppijoille apua myös lähde- ja kohdekielellä erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien testisanojen tuottamisessa.

6.5 Testisanaryhmien vertailua

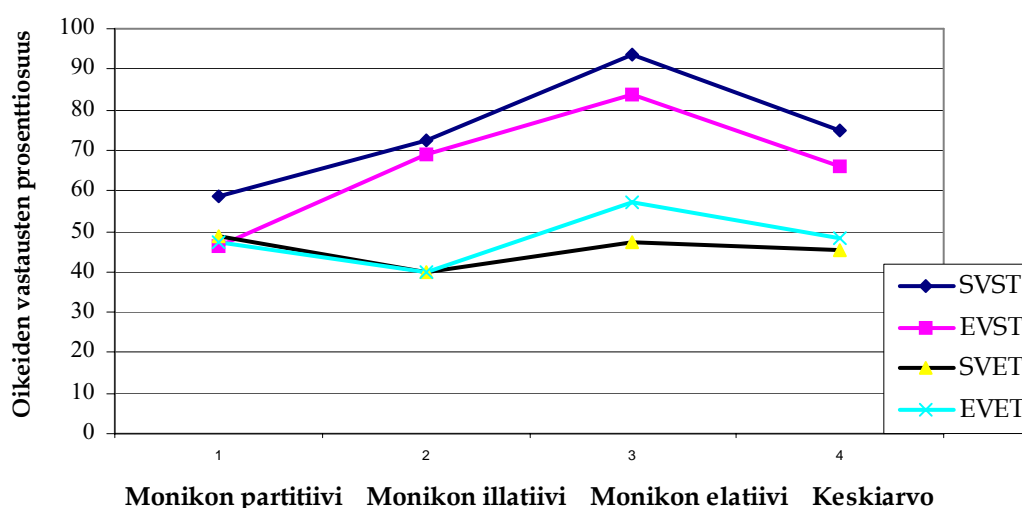
Tässä aluvuossa vertailen kokoavasti vironkielisten suomenoppijoiden SVST-, EVST, SVET- ja EVET-testisanaryhmien keskimääräisiä tuloksia sekä kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä että kertomuksissa. Keskimääräisten tulosten tulkinnassa lukijan on otettava huomioon SVST- ja EVST-sanaryhmien sisäinen

homogeenisuus sekä SVET- ja EVET-sanaryhmien sisäinen heterogeenisuus. Vertailun lisäksi keskityn kaikille sanaryhmille ominaisiin yhteisiin piirteisiin. Edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden tuloksia käsittelem erikseen.

6.5.1 Kirjallinen irtosanatesti

Edistyneet

Tämän tutkimuksen hypoteesin mukaan vironkielisillä suomenoppijoilla on eniten oikeita vastauksia sanoissa, joilla on virossa ja suomessa sama (erittäin läheinen) vartalo ja monikon partitiivissa, illatiivissa ja elatiivissa ainakin yksi samalla tavalla taipuva rinnakkaismuoto. Vähiten oikeita vastauksia oletin olevan sanoissa, joilla on virossa ja suomessa samanlainen vartalo, mutta erilainen taivutus. Testattavien sanaryhmien kirjallisen irtosanatestin taivutustulokset esitän kuviossa 13.

KUVIO 13 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisen irtosanatestin tulokset sanaryhmittäin

Taulukosta näkyy, että vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat onnistuneet parhaiten lähde- ja kohdekielellä samanvartaloisten ja samalla tavalla taipuvien sanojen eli SVST-sanaryhmän taivutuksessa. SVST-sanaryhmän kirjallisen irtosanatestin tulokset ovat muita testisanaryhmiä parempia sekä kokonaisuutena että kaikissa testattavissa sijamuodoissa. Positiivinen morfologinen lähdekielen vaikutus toimii siis taivutusprosessissa voimakkaimmin silloin, kun lähde- ja kohdekielen mallit ovat samanlaisia ja kohdekielellä on vain yksi mahdollinen taivutussuffiksi, kuten monikon elatiivissa. Monikon illatiivissa heikentävät elatiiviin verrattuna hieman tuloksia lähdekielestä eroavat ja keskenään kilpailevat taivutussuffikit, joihin sisältyvä *i*-äänne estää joskus varsinaisen *i*-tunnuksen lisäämisen vartaloon. Monikon partitiivin osalta testattavien

sijamuotojen heikoin oikeiden vastausten prosenttiosuus johtuu lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuuden kanssa kilpailevista muista taivutustuloksiin vaikuttavista tekijöistä: partitiivimuotojen prosessoinnissa oppijalla on mahdollisuus valita muutamien kohdekielen taivutussuffiksien välillä.

Lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvien mutta erivartaloisten testisanojen taivutustulokset ovat keskimäärin toiseksi parhaita. Myös monikon illatiivin ja elatiivin taivutustulokset ovat neljän testisanaryhmän toiseksi parhaita. EVST-sanaryhmän monikon partitiivin oikeiden vastausten prosenttiosuuden keskiarvo on puolestaan neljän testisanaryhmän matalin, vaikka ero SVET- ja EVET- sanaryhmiin ei ole suuri. EVST-sanaryhmän partitiivimuotojen prosessoinnissa yhdistyvät kaksi taivutusprosessia vaikeuttavaa tekijää: lähde ja kohdekielen vartaloiden äänneasun erilaisuus sekä mahdollisten kohdekielen suffiksien isompi lukumäärä. Lähde- ja kohdekielen vartaloiden erilaisuus peittää oppijoilta taivutusreitit, ja tämä heikentää EVST-sanaryhmän keskimääräisiä tuloksia SVST-sanaryhmään verrattuna sekä keskimäärin että kaikissa testattavissa sijamuodoissa. Lähdekielen taivutusmalli siirtyy siis kohdekieleen melko helposti siitäkin huolimatta, että lähde- ja kohdekielen vartalat ovat erilaisia, vaikka siirtyminen ei ole niin yleistä kuin samanvartaloisissa sanoissa.

Lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen taivutustulokset ovat samalla tavalla taipuvia sanoja huomattavasti heikompia. Kahdesta lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen ryhmästä (SVET- ja EVET-sanaryhmät) on kokonaisuutena paremmin onnistunut erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien sanojen (EVET-sanaryhmä) tuottaminen. Myös monikon elatiivissa on EVET-sanaryhmän oikeiden vastausten prosenttiosuus SVET-sanaryhmää korkeampi. Monikon illatiivissa on sekä EVET- että SVET-sanaryhmän sanoja taivutettu yhtä hyvin. Monikon partitiivissa ylittävät SVET-sanaryhmän taivutustulokset hieman EVET-sanaryhmän tulokset. On siis todettava, että lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen prosessoinnissa on oppijoiden helpompaa tavoittaa norminmukainen tuotos, jos sanan vartalo ja merkitys lähde- ja kohdekielessä eivät ole samoja: lähdekielestä tuttu vartalo ja merkitys voivat johtaa oppijan myös taivuttamaan sanaa vastaavan lähdekielen mallin mukaan, joka tässä tapauksessa aiheuttaa norminvastaisen tuotoksen.

Sekä SVET- että EVET -sanaryhmien testattavien sijamuotojen paremmuusjärjestys poikkeaa SVST- ja EVST-sanaryhmien paremmuusjärjestyksestä: lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvissa sanoissa on parhaiten onnistunut elatiivimuotojen ja huonoiten partitiivimuotojen prosessointi, kun taas SVET -sanaryhmässä on testattavien sijamuotojen paremmuusjärjestys partitiivi - elatiivi - illatiivi ja EVET -sanaryhmässä elatiivi - partitiivi - illatiivi. Erot SVET-sanaryhmän monikon partitiivin ja monikon elatiivin taivutustuloksissa eivät ole isoja. Voi siis todeta, että sekä lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvien sanojen että lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen ryhmät toimivat taivutusprosessissa melko homogeenisina yksikköinä, mutta samalla tavalla taipuvissa sanoissa vartalon äänneasun ja merkityksen vieruus

heikentää tuloksia, kun taas eri tavalla taipuvissa sanoissa sanan tuttuus johtaa usein oppijan harhaan.

Tässä kontekstissa ei ole yllättävää, että oppijoille merkitykseltään tuttujen ja vieraiden testisanojen oikeiden vastausten prosenttiosuudet ovat kokonaisuudessaan suurin piirtein samoja (taulukko 48).

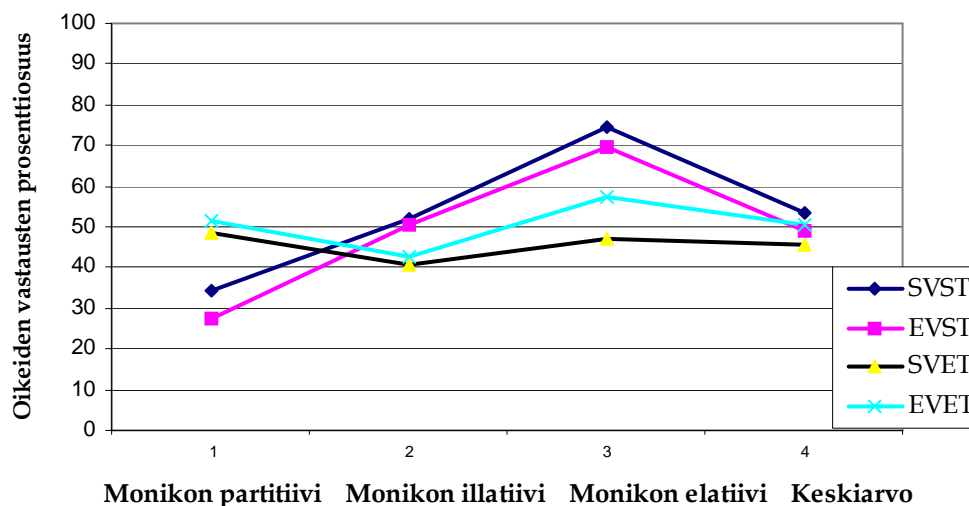
TAULUKKO 48 Testisanojen merkityksen tuntemisen ja oikeiden vastausten suhde vieronkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisissa irtosanateteisteissä

	Mon. part.		Mon. il-lat.		Mon. elat.		Yhteensä n	Keskiarvo %
	n	%	n	%	n	%		
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on tuttu	84	28,0	86	28,7	98	32,7	268	29,8
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	67	22,3	95	31,7	117	39,0	279	31,0

Taulukosta näkyy, että oppijoille merkitykseltään vieraita sanoja on taivutettu hieman tuttuja sanoja paremmin. Sanan merkityksen tuttuus on oppijoille kielitämättä tärkeä johtolanka oikean taivutusreitin löytämiseksi, mutta myös merkitykseltään vieraita sanoja voidaan taivuttaa norminmukaisesti lähdekielen taivutusmallin siirtymisen tai vahvan morfofonologisesen vihjeen vuoksi.

Aloittelijat

Aloittelevien suomenoppijoiden testisanaryhmien keskimääräisiä tuloksia kuvaavat käyrät ovat muodoiltaan samanlaisia kuin edistyneiden käyrät, mutta sijoittuvat eri tavalla: ne ovat osittain päällekkäisiä ja leikkaavat toisiaan (kuvio 14).

KUVIO 14 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 20) kirjallisen irtosanatestin tulokset sanaryhmittäin

Samoin kuin edistyneiden oppijoiden tuottamisprosessissa toimivat myös aloittelijoiden prosessoinnissa sekä lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvat (SVST- ja EVST-sanaryhmät) että eri tavalla taipuvat testisanaryhmät (SVET- ja EVET-sanaryhmät) melko homogeenisina yksikköinä. Lähde- ja kohdekielessä samanvartaloisten ja samalla tavalla taipuvien testisanojen taivutustulokset ovat erivartaloisia ja samalla tavalla taipuvia sanoja paremmat kokonaisuutena sekä kaikissa testattavissa sijamuodoissa. Vartalon äänneasun ja merkityksen erilaisuus lähde- ja kohdekielessä heikentää siis myös aloittelijoiden prosessoinnissa taivutustuloksia verrattuna sanoihin, joiden vartalon äänneasun ja merkitys ovat lähde- ja kohdekielessä samat. Lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen (SVET- ja EVET-sanaryhmät) prosessoinnissa on vartalon äänneasun ja merkityksen samanlaisuudesta enemmän haittaa kuin hyötyä: aloittelevien suomenoppijoiden EVET-sanaryhmän taivutustulokset ovat SVET-sanaryhmän tuloksia parempia kokonaisuutena ja myös kaikissa testattavissa sijamuodoissa.

Testattavien sijamuotojen paremmuusjärjestys on lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvissa sanoissa sama: parhaiten on taivutettu elatiivimuotoja, heikoimpia ovat partitiivitulokset. Lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvissa sanoissa on testattavien sijamuotojen paremmuusjärjestys sama kuin edistyneillä oppijoilla: SVET-sanaryhmässä partitiivi – elatiivi – illatiivi ja EVET-sanaryhmässä elatiivi – partitiivi – illatiivi.

Samoin kuin edistyneet suomenoppijat ovat siis myös aloittelijat monikon illatiivissa ja elatiivissa paremmin onnistuneet lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvien sanojen prosessoinnissa, kun taas aloittelevien suomenoppijoiden lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen monikon partitiivin tulokset ovat edistyneistä oppijoista poiketen selvästi parempia kuin lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvien sanojen partitiivitulokset.

Vironkielisille aloitteleville oppijoille merkitykseltään tuttujen ja vieraiden sanojen oikeiden vastausten määrä ja prosenttiosuus kaikista vastauksista on esitetty taulukossa 49.

TAULUKKO 49 Testisanojen merkityksen tuntemisen ja oikeiden vastausten suhde vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 20) kirjallisissa irtosanatesteissä

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä	Keskiarvo
	n	%	n	%	n	%		
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on tuttu	116	19,3	115	18,7	157	26,2	388	21,6
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	112	18,7	155	25,8	188	31,3	455	25,3

Edistyneiden oppijoiden tavoin ovat myös aloittelijat taivuttaneet merkitykseltään vieraita sanoja hieman paremmin kuin tuttuja. Ero vieraiden ja tuttujen sanojen taivutustuloksissa on aloittelijoilla kuitenkin suurempi. Vironkieliset aloittelevien oppijoiden taivutusprosessi on siis mekaanisempi ja riippuu enemmän morfofonologisen vihjeen vahvuudesta.

Vironkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin taivutustuloksia osoittavat kuviot havainnollistavat hyvin kummankin oppijaryhmän kohdekielen omaksumisen vaiheen. Edistyneiden oppijoiden kielitajussa ovat lähde- ja kohdekielen morfologiset rakenteet eriytyneet tai eriytyneessä, ja oppijat pystyvät hyödyntämään lähdekielen taivutusmalleja siten, että nämä johtavat myös kohdekielessä norminmukaisiin tuotoksiin. Aloittelevien oppijoiden lähde- ja kohdekielen morfologiset rakenteet ovat osittain päällekkäisiä ja oppijat hyödyntävät lähdekielen taivutusmalleja eniten tapauksissa, joissa ei ole kilpailemassa muita taivutustuloksiin vaikuttavia tekijöitä, kuten monikon elatiivissa, tai tekijät eivät ole niin vahvoja kuin monikon illatiivissa. Monikon partitiivissa, jossa lähdekielen taivutusmallin kanssa ovat kilpailemassa kohdekielen lukuisat taivutussuffiikit, aloittelijat menestyvät paremmin lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen prosessoinnissa.

Sama tendenssi ilmenee vironkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden kaikkien testisanojen paremmuusjärjestyksestä, jossa alleviivattuina ovat lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvat sanat (taulukko 50).

TAULUKKO 50 Vironkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin sanojen oikeiden vastausten prosenttiosuudet

Edistyneet (n = 10)		Aloittelijat (n = 20)	
<u>vieras</u>	83,3 %	koulu	83,3 %
<u>vilkas</u>	83,3 %	lelu	83,3 %
<u>talvirengas</u>	76,7 %	kirkko	80,0 %
<u>ohje</u>	76,7 %	herkku	78,3 %
<u>kangas</u>	73,3 %	<u>tuote</u>	70,0 %
<u>hidas</u>	73,3 %	matkalaukku	66,7 %
<u>herne</u>	73,3 %	<u>ohje</u>	60,0 %

<u>laine</u>	73,3 %	<u>kirje</u>	58,3 %
herkku	73,3 %	<u>kangas</u>	58,3 %
<u>tuote</u>	70,0 %	<u>herne</u>	58,3 %
<u>patsas</u>	70,0 %	<u>vieras</u>	56,7 %
koulu	70,0 %	<u>musiikkiliike</u>	56,7 %
kirkko	70,0 %	<u>vilkas</u>	55,0 %
<u>kohde</u>	66,7 %	<u>laine</u>	55,0 %
<u>musiikkiliike</u>	66,7 %	pankki	53,3 %
<u>nirkas</u>	66,7 %	lakki	51,7 %
matkalaukku	66,7 %	<u>kohde</u>	48,3 %
<u>kirje</u>	63,3 %	<u>sulkki</u>	46,7 %
lelu	63,3 %	<u>patsas</u>	45,0 %
<u>opas</u>	60,0 %	<u>opas</u>	45,0 %
lakki	60,0 %	<u>hidas</u>	43,3 %
pankki	56,7 %	<u>talvirengas</u>	43,3 %
<u>veule</u>	53,3 %	<u>veule</u>	40,0 %
sulkki	43,3 %	toinen	40,0 %
syhmä	40,0 %	syhmä	33,3 %
toinen	40,0 %	<u>nirkas</u>	30,0 %
hyinen	20,0 %	hyinen	20,0 %
kauppakeskus	20,0 %	kerros	18,3 %
kerros	20,0 %	kauppakeskus	10,0 %
veistos	10,0 %	veistos	6,7 %

On helppo huomata, että vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin sanojen paremmuusjärjestyksen kärjessä ovat lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvat sanat: kymmenen parhaiten taivutetun testisanan joukossa tällaisia sanoja on yhdeksän ja kymmenen toiseksi parhaiten taivutetun sanan joukossa kuusi. Loput ensimmäisen kahdenkymmenen testisanan joukossa ovat lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvat *u*- ja *o*-loppuiset sanat eli sanat, joiden loppuäänne antaa oppijoille selvän, helposti havaittavan ja vain yhden taivutusmahdollisuuden tielle johtavan morfofonologisen vihjeen. Testisanojen paremmuusjärjestyksen lopussa ovat sanat, joiden morfofonologinen vihje ei ole niin vahva (*i*-loppuiset sanat) tai joiden kohdekielellisen ja lähdekielestä poikkeavan taivutuksen taustalla on enemmän kuin yksi lähdekielen taivutusmalli (*nen*-loppuiset ja *ks*-vartaloiset sanat).

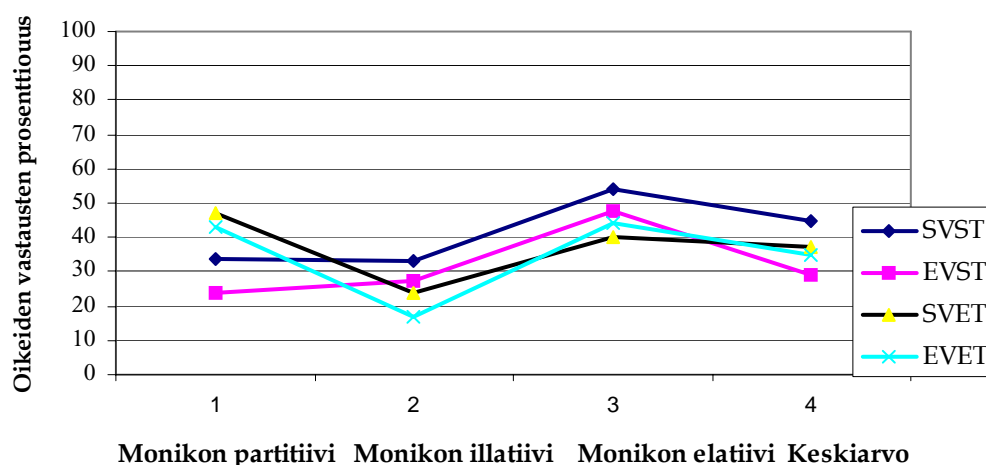
Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat ovat taas onnistuneet parhaiten *u*- ja *o*-loppuisten sanojen taivutuksessa: kymmenen parhaiten taivutetun testisanan joukossa on viisi lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvaa sanaa ja viisi *u*- tai *o*-loppuista sanaa. Suomessa *u*- ja *o*-vartaloiset nominit ovat selvimmän agglutinatiivisia, sillä vokaali säilyy aina monikon *i*:n edellä ja vartaloissa voi esiintyä vain astevaihtelua. Kymmenen toiseksi parhaan testisanan joukossa on seitsemän lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvaa sanaa ja kolme *i*-loppuista sanaa. Samoin kuin edistyneille oppijoille on myös aloittelijoille ollut vaikeinta *nen*-loppuisten ja *ks*-vartaloisten sanojen tuottaminen.

Vironkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin tulosten perusteella on siis todettava, että positiivinen lähdekielen vaikutus morfologiassa ilmenee huomattavasti selvemmin edistyneiden oppijoiden taivutusprosessissa, kun taas aloittelevien oppijoiden prosessoinnissa on lähdekielen mallin positiivisen vaikutuksen kanssa kilpailemassa selvä ja helposti havaittava morfofono-

loginen vihje. Kuitenkin on sekä edistyneillä että aloittelevilla suomenoppijoilla kokonaisuudessa eniten oikeita vastauksia virossa ja suomessa samanvartaloisissa samalla tavalla taipuvien testisanojen ryhmässä ja vähiten oikeita vastauksia samanvartaloisissa eri tavalla taipuvissa sanoissa. Tutkimuksen hypoteesi osoittautui siis vironkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin osalta todeksi.

6.5.2 Suullinen irtosanatesti

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisessa prosessoinnissa vahvistuvat kirjallisessa irtosanatestissä esiintyvät tendenssit: testisanaryhmien keskimääräisiä tuloksia ilmaisevat käyrät (kuvio 15) ovat muodoiltaan lähes samanlaisia kuin edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin tuloksia osoittavat käyrät (kuviot 13 ja 14), mutta sijoittuvat vielä enemmän päällekkäin ja leikkaavat toisiaan.

KUVIO 15 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 10) suullisen irtosanatestin tulokset sanaryhmittäin

Kuviosta näkyy, että aloittelijoiden suullisen irtosanatestin tulokset ovat heikompia kuin kirjallisen irtosanatestin tulokset. Sama näkyy myös kirjallisen ja suullisen irtosanatestin testattavien sijamuotojen oikeiden vastausten keskiarvojen testisanakohtaisesta vertailusta (taulukko 51):

TAULUKKO 51 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin tulosten vertailu oikeiden vastausten prosenttiosuuksien mukaan

	Kirjallinen irtosanatesti	Suullinen irtosanatesti	Erotus
koulu	83,3 %	66,7 %	16,6
lelu	83,3 %	52,2 %	31,1
kirkko	80,0 %	70,0 %	10,0
herkku	78,3 %	45,6 %	32,7
tuote	70,0 %	63,3 %	6,7
matkalaukku	66,7 %	63,3 %	3,4
ohje	60,0 %	41,1 %	18,9
kirje	58,3 %	35,6 %	22,7
kangas	58,3 %	18,8 %	39,5
herne	58,3 %	51,1 %	7,2
vieras	56,7 %	63,3 %	- 6,6
musiikkiliike	56,7 %	37,7 %	19,0
vilkas	55,0 %	44,4 %	10,6
laine	55,0 %	37,8 %	17,2
pankki	53,3 %	41,1 %	12,2
lakki	51,7 %	35,6 %	16,1
kohde	48,3 %	44,4 %	3,9
sulkki	46,7 %	35,6 %	11,1
patsas	45,0 %	56,7 %	-11,7
opas	45,0 %	37,8 %	7,2
hidas	43,3 %	24,4 %	18,9
talvirengas	43,3 %	18,9 %	24,4
veule	40,0 %	13,3 %	26,7
toinen	40,0 %	51,1 %	- 11,1
syhmä	33,3 %	30,0 %	3,3
nirkas	30,0 %	18,9 %	11,1
hyinen	20,0 %	15,6 %	4,4
kerros	18,3 %	3,3 %	15,0
kauppakeskus	10,0 %	0,0 %	10,0
veistos	6,7 %	0,0 %	6,7

Samoin kuin kirjallisessa irtosanatestissä on aloittelijoilla myös suullisessa irtosanatestissä parhaiten onnistunut lähde- ja kohdekielellä samanvartaloisten ja samalla tavalla taipuvien sanojen (SVST-sanaryhmä) prosessointi. Kirjallisesta irtosanatestistä poiketen ovat toiseksi parhaat lähde- ja kohdekielellä samanvartaloisten mutta eri tavalla taipuvien sanojen (SVET-sanaryhmä) tuottamistulokset. Tämä tarkoittaa, että lyhyemmän prosessointiajan vuoksi on suullisessa taivutusprosessissa sanan vartalon ja merkityksen tuttuudella huomattavasti suurempi osuus kuin kirjallisessa prosessoinnissa: sanan tuttuus toimii tavallaan lisävihjeenä, joka nopeuttaa taivutusmallin löytämistä. Lähde- ja kohdekielellä erivartaloisten sanojen (EVST- ja EVET-sanaryhmät) taivutustulokset ovat samanvartaloisia sanoja heikommät. Aloitteleville oppijoille vaikeinta on ollut lähde- ja kohdekielellä erivartaloisten mutta samalla tavalla taipuvien sanojen tuottaminen: oppijoiden lähdekielestä poikkeava vartalo peittää helposti lähdekielestä tutun taivutusmallin.

Kirjallinen prosessointi on siis aloitteleville suomenoppijoille odotuksenukaisesti suullista helpompaa, sillä oppijoilla on enemmän aikaa miettiä ja va-

lita eri vaihtoehtojen välillä. Tämä näkyy myös yksittäisten oppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin tuloksia vertailevasta taulukosta 52.

TAULUKKO 52 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisen ja suullisen irtosanatestin tulosten vertailu sanaryhmittäin: prosenttiosuus vastausparien kokonaismäärästä

	Sama oikea vastaus	Sama väärä vastaus	Suullinen oikea, kirjallinen väärä	Kirjallinen oikea, suullinen väärä
Monikon partitiivi				
SVST	23,9	4,2	15,5	18,3
EVST	17,6	13,2	10,3	11,8
SVET	45,0	18,3	6,7	10,0
EVET	21,0	8,1	24,2	27,4
Keskiarvo	26,4	10,7	14,2	16,9
Monikon illatiivi				
SVST	31,9	8,5	4,3	21,3
EVST	21,3	4,3	6,4	22,3
SVET	25,7	17,1	2,9	8,6
EVET	9,5	19,0	9,5	16,7
Keskiarvo	24	11,7	5,8	21,1
Monikon elatiivi				
SVST	42,3	4,2	12,7	25,4
EVST	26,1	8,7	4,3	24,6
SVET	37,7	24,6	6,6	9,8
EVET	42,6	11,5	11,5	13,1
Keskiarvo	37	11,8	9,2	18,7
Keskiarvo				
SVST	34,4	5,3	8,5	21,7
EVST	21,7	9,2	7,1	22,3
SVET	37,8	20,5	5,8	9,6
EVET	26,1	12,1	15,8	19,4
Keskiarvo	29,8	11,4	9,2	18,6

Kaikkien sanaryhmien kaikissa testattavissa sijamuodoissa on kirjallisessa irtosanatestissä oikeita mutta suullisessa testissä väärää vastauksia enemmän kuin suullisessa testissä oikeita mutta kirjallisessa testissä väärää vastauksia. Eniten suullisen prosessoinnin pitempää miettimisaikaa on hyödynnetty monikon illatiivissa, todennäköisesti enemmän kuin yhden lähdekielestä poikkeavan

taivutussuffiksien takia, ja vähiten monikon partitiivissa, sillä tämä on ensimmäinen opittava ja oppikirjoissa eniten esiintyvä *i*-monikollinen sijamuoto.

Molemmista testeistä samoja oikeita vastauksia on kaikissa testisanaryhmissä enemmän kuin molemmista testeistä vääriä vastauksia. Molemmista testeistä väärin vastausten osuus on suhteellisen suuri SVET-sanaryhmässä. Tämä johtuu todennäköisesti sanaryhmän sisäisestä heterogeenisuudesta: testisanoja, joissa on vahva morfofonologinen vihje (esimerkiksi *u*- ja *o*-loppuiset sanat), taivutetaan helpommin norminmukaisesti myös suullisesti, kun taas *nen*-loppuiset ja *ks*-vartaloiset sanat aiheuttavat virheellisiä tuotoksia sekä suullisessa että kirjallisessa prosessoinnissa. Lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuuden ja kohdekielen morfofonologisen vihjeen tärkeys ilmenee myös taulukosta 53.

TAULUKKO 53 Testisanojen järjestys vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä samojen vastausten perusteella: prosentiosuus vastausten kokonaismäärästä

Kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä samat oikeat vastaukset (%)		Kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä samat väärät vastaukset (%)	
koulu	76,2 %	kerros	54,2 %
kirkko	75,0 %	kauppakeskus	41,7 %
tuote	66,7 %	veistos	31,8 %
vieras	61,9 %	sulkki	25,0 %
lelu	54,2 %	musiikkiliike	20,8 %
vilkas	50,0 %	opas	16,7 %
matkalaukku	41,7 %	pankki	16,7 %
opas	41,7 %	toinen	13,0 %
toinen	39,1 %	herne	12,5 %
pankki	37,5 %	talvirengas	12,5 %
kohde	36,4 %	hyinen	12,5 %
laine	33,3 %	veule	11,1 %
herne	33,3 %	syhmä	9,5 %
musiikkiliike	29,2 %	kohde	9,1 %
ohje	29,2 %	laine	8,3 %
herkku	26,1 %	lakki	8,3 %
kirje	25,0 %	kirje	8,3 %
lakki	25,0 %	lelu	4,2 %
sulkki	25,0 %	matkalaukku	4,2 %
kangas	20,8 %	hidas	4,2 %
hidas	20,8 %	patsas	4,2 %
syhmä	19,1 %	kangas	4,2 %
patsas	16,7 %	tuote	0,0 %
talvirengas	16,7 %	ohje	0,0 %
veule	11,1 %	vieras	0,0 %
nirkas	4,2 %	vilkas	0,0 %
kerros	0,0 %	nirkas	0,0 %
kauppakeskus	0,0 %	koulu	0,0 %
veistos	0,0 %	kirkko	0,0 %
hyinen	0,0 %	herkku	0,0 %

Eniten kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä on samoja norminmukaisia ja vähiten samoja norminvastaisia vastausvariantteja aloittelevilla suomenoppijoilla *u*- ja *o*-loppuisissa sanoissa sekä lähde- ja kohdekielessä samanvartalosisa samalla tavalla taipuvissa sanoissa, kuten kirjallisessa irtosanatestissäkin.

Eniten samoja norminvastaisia ja vähiten samoja norminmukaisia vastausvariantteja on *nen*-loppuisessa sanassa *hyinen* ja *ks*-vartalosisissa sanoissa. Sekä suullisen että kirjallisen irtosanatestin tulosten perusteella voi siis päätellä, että vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden taivutusmuotojen prosessointi onnistuu parhaiten testisanoissa, joiden taivutusmalli on lähde- ja kohdekielestä sama tai joissa on vahva morfofonologinen vihje.

Taivutussuffiksien suullinen prosessointi on kaikissa testisanaryhmissä sama ja riippuu suffiksin tavarakenteesta. Monikon partitiivin *jA*-suffiksi tuotetaan lähes aina erillisenä tavuna, joskus myös pitemmän äännesekvenssin osana; monikon partitiivin *-itA* sekä monikon illatiivin *-ihin* ja *-isiin* jakaantuu kahden siten, että monikon *i*-tunnus on osa vartaloa ja *tA*-, *hin*- ja *siin*-suffiksit prosessoidaan erikseen. Enemmän horjuvuutta on monikon partitiivin *iA*- ja monikon elatiivin *stA*-suffiksien prosessoinnissa: jotkut seuraavat suffiksien tuottamisessa tavurajoja, jotkut eivät; joskus suffiksit ovat pitempien äännesekvenssien osia.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä kuitenkin eroaa sanaryhmittäin, kuten ilmenee taulukosta 54.

TAULUKKO 54 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 10) suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus sanaryhmittäin

	Tauot tavurajoilla	Tauot muualla kuin tavurajoilla	Toistot	Yhteensä
Monikon partitiivi				
SVST	11/ 13,8 %	3/ 3,8 %	18/ 22,5 %	32/ 40,0 %
EVST	18/ 22,5 %	1/ 1,3 %	19/ 23,8 %	38/ 45,7 %
SVET	12/ 17,6 %	3/ 4,4 %	11/ 16,2 %	26/ 38,2 %
EVET	15/ 21,4 %	1/ 1,4 %	19/ 27,1 %	35/ 50,0 %
Yhteensä/keskiarvo	56/ 18,8 %	8/ 2,7 %	67/ 22,4 %	131/ 43,5 %
Monikon illatiivi				
SVST	9/ 18,8 %	7/ 14,2 %	8/ 16,7 %	24/ 50,0 %
EVST	10/ 20,8 %	10/ 20,8 %	8/ 16,7 %	28/ 58,3 %
SVET	9/ 23,1 %	4/ 10,3 %	4/ 10,3 %	17/ 43,5 %
EVET	8/ 19,0 %	6/ 14,3 %	6/ 14,3 %	19/ 45,2 %
Yhteensä/keskiarvo	36/ 20,4 %	27/ 14,9 %	26/ 14,5 %	88/49,3 %
Monikon elatiivi				
SVST	13/16,3 %	7/ 8,8 %	5/ 6,3 %	25/ 31,3 %
EVST	9/ 11,3 %	10/ 12,5 %	6/ 7,5 %	25/ 58,3 %
SVET	6/ 8,7 %	7/ 10,1 %	4/ 5,8 %	17/ 24,6 %
EVET	12/ 17,1 %	5/ 7,1 %	11/ 15,7 %	28/ 40,0 %
Yhteensä/keskiarvo	40/ 10,9 %	29/ 9,6 %	26/ 8,8 %	95/38,5 %

	Yhteensä/keskiarvo			
SVST	33/ 15,8 %	17/ 8,2 %	31/ 14,9 %	81/ 38,9 %
EVST	37/ 17,8 %	21/ 10,1 %	33/ 15,7 %	91/ 43,8 %
SVET	27/ 15,3 %	14/ 8,0 %	19/ 10,8 %	60/ 34,1 %
EVET	35/ 19,2 %	12/ 6,6 %	36/ 19,8 %	82/ 45,1 %
YHTEENSÄ/ KESKIARVO	132/ 17,0 %	64/ 8,2 %	119/ 15,3 %	314/ 40,5 %

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisessa prosessoinnissa esiintyy hidastamiskeinoja eniten lähde- ja kohdekielessä erivartalosisissa testisanoissa, ja tällöin samalla tavalla taipuvissa sanoissa (EVST-sanaryhmä) enemmän kuin eri tavalla taipuvissa sanoissa (EVET-sanaryhmä). Jokainen pysähdys tuotamisprosessissa kertoo prosessin haasteellisuudesta. Kuten edellä jo totesin, lähde- ja kohdekielen vartaloiden samanlaisuudella on suullisessa prosessoinnissa huomattavasti tärkeämpi merkitys lisävihjeenä taivutusmallista kuin kirjallisessa prosessoinnissa, sillä oppijoille vieras vartalo peittää etsittävän taivutusmallin ja miettimisaika on suullisessa prosessoinnissa lyhyempi. Hidastamiskeinojen kokonaismäärä on suuri myös lähde- ja kohdekielessä samanvartalosisissa ja samalla tavalla taipuvissa sanoissa (SVST-sanaryhmä). Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että aloittelevat suomenoppijat eivät uskalla aina turvautua lähde- ja kohdekielen samanlaisuuteen ja yrittävät keksiä tilalle jotain erilaista, kuten ilmenee oppijoiden ääneenajattelusta:

- (1) A.K.: Miks just *veulia*? Kas sa teed mõne sõna järgi või? Või võtad eesti keele appi?
P.: Eesti keelt ma ei võta peaaegu kunagi appi, ma ei tea, ei oska ...
- A.K.: Miksi nimenomaan *veulia*? Teetko jonkun sanan mukaan? Vai otatko viron kielen avuksi?
P.: Viron kieltä en ota juuri koskaan avuksi, en tiedä, en osa ...
- (2) A.K.: Kas sa mõnikord mõtled ka niimoodi, et ma teen sellepärast selle vormi niimoodi, et eesti keeles on ka nii?
T.: Jaa, loomulikult. Jah, aga samas ma muudan meelega midagi, et ta ei oleks täpselt nagu eesti keeles.
- A.K.: Ajatteletko joskus myös siten, että teen tämän muodon sen takia sillä tavalla, että viron kielessä on myös näin?
T.: Joo, tietysti. Joo, mutta samalla muokkaan tahallaan jotain, jotta se ei olisi tarkkaan samoin kuin viron kielessä.
- (3) R.: *kangas* on *kangas* vist *kangas* on see *kankaita kankeita*
A.K.: Miks sa alguses *kangaita* vastasid?
R.: See on nagunii vale.
A.K.: Kui sa mõtled, et sõna on nagu eesti keeles, kas sa siis moodustad eesti keele järgi ka või?
R.: Ei, eesti keele järgi ma ei moodusta.
A.K.: Miks sa ei moodusta, oskad sa öelda?
R.: Ma ei ole hakand nagu moodustama, proovin ikka mõelda, kuidas soome keeles on. Need on ikka üpris erinevad ka, eesti keeles moodustamine ja soome keeles moodustamine. Mulle on jäänud selline mulje, siis ei hakka.
A.K.: Kardad, et ajab segadusse?
R.: Nojah.
A.K.: Ei julge nagu eesti keelt appi võtta?
R.: Ei.

R.: *kangas* on *kangas* ehkä *kangas* on se *kankaita kankeita*

A.K.: Miksi alussa vastasit *kangaita*?

R.: Tämä on joka tapauksessa väärin?

A.K.: Jos ajattelet, että sana on sama kuin virossa, taivutatko silloin viron kielen mukaan?

R.: En, viron kielen mukaan en taivuta.

A.K.: Miksi et taivuta, osaatko sanoa?

R.: En ole niinkuin ruvennut taivuttamaan, yritän kuitenkin ajatella, miten suomen kielessä on. Ne ovat kuitenkin aika erilaisia, viron kielessä taivuttaminen ja suomen kielessä taivuttaminen. Minulle on jäänyt tällainen vaikutelma, sitten en rupea.

A.K.: Pelkäätkö, että sekoittuu?

R.: Joo.

A.K.: Etkö uskalla ottaa viron kieltä avuksi?

R.: En

(4) E.: *herne* on ... *hernes* ta ei ole ju?

A.K.: Miks sa arvad, et ei ole?

E.: Sest et petab.

A.K.: Nii sarnane ei tohi olla, jah?

E.: Ei tohi jah.

E.: *talvirengas ren- rengas rengas kangas rengas kangas kangaita*. Ma ei saa midagi teha, kui see eesti keelega ei ühti .

A.K.: Mõne koha peal jälle ühtivad.

E.: Mõne koha peal ühtivad, mõne koha peal ei ühti.

E.: *herne* on ... *herne* se ei olehan?

A.K.: Miksi luulet, että ei ole?

E.: Sillä se pettää.

A.K.: Eikö voi olla niin samanlaista?

E.: Ei voi.

E.: *talvirengas ren- rengas rengas kangas rengas kangas kangaita*. En voi sille mitään, jos tämä ei ole sama kuin viron kielessä.

A.K.: Joissakin paikoissa taas on sama.

E.: Joissakin paikoissa on, joissakin ei ole.

Odotetusti kokevat vironkieliset aloittelevat suomenoppijat suullisen prosessin haasteellisemmaksi nimenomaan lyhyemmän prosessointiajan takia:

(5) A.K.: Kas suulliselt on on kergem teha kui kirjalikult?

P.: Eks vist mingi vahe ikka on. Kirjutades näeb, mis tuleb.

A.K.: On nagu aega järele natukene mõtelda ka?

P.: Mh-h.

A.K.: Onko suullisesti helpompi tehdä kuin kirjallisesti?

P.: Jonkinlainen ero kuitenkin on. Kirjoitettaessa näkee, mikä tulee.

A.K.: Olisi niinkuin aikaa pohdiskella myös?

P.: Mh-h.

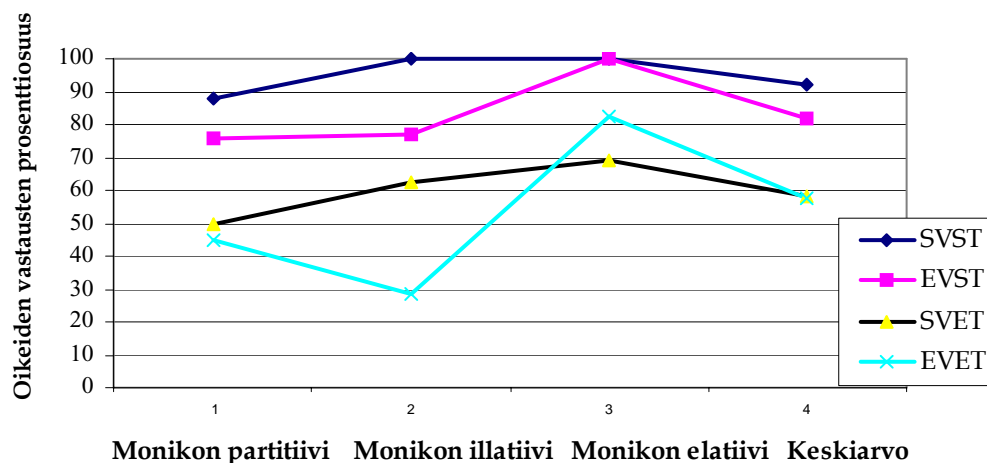
On siis todettava, että vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallinen prosessointi tuottaa kokonaisuudessaan suullista prosessointia parempia tuloksia, sillä oppijoilla on enemmän miettimisaikaa. Suullisen ja kirjallisen prosessin erikoispiirteet johtuvat nimenomaan prosessointiajan pituuden erosta.

6.5.3 Kertomukset

Luvuista 6.1.3–6.4.3 ilmeni, että monikkomuotojen prosessointi eroaa irtosanatestissä ja kertomuksissa kertomusten laajemman kontekstin johdosta: taivutettavaan muotoon vaikuttavat muut ympäröivät sanat. Kontekstilla saattaa olla kohdekielen omaksumisvaiheesta riippuen sekä positiivinen että negatiivinen vaikutus eli konteksti voi irtosanatestiin verrattuna helpottaa tai vaikeuttaa prosessointia. Kertomuksissa oppijoilla on suurempi vapaus valita, millaisia muotoja käyttävät, ja tietysti käytetään varmemmin omaksuttuja muotoja. Huomion keskittyminen muualle kuin pelkästään muotoon, esimerkiksi kertomusten juoneen, mahdollistaa (lähdekielen) taivutusmallien vapaamman siirtymisen, minkä irtosanatestissä voi estää opittujen sääntöjen soveltaminen. Oppijat omaksuvat ja käyttävät kohdekieltä usein fraaseina, analysoimattomina jaksoina, joita ei voi hyödyntää irtosanatestissä, mutta jotka sopivat hyvin kertomusten laajempaan prosessointikontekstiin. Toisaalta taas opetusperinne suosii varsinkin luokkahuoneopetuksessa opettelemista yksittäisinä sanoina, analysoimalla, ja tämä tottumus on tavallaan ristiriidassa kohdekielen prosessoinnin kanssa kertomuksissa. Varsinkin aloitteleville oppijoille aiheuttaa vaikeuksia myös tilanne, jossa vieraan kielen kontekstissa on otettava huomioon monia asioita samanaikaisesti.

Edistyneet

Vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat kertomuksissaan tuottaneet kaikkiaan 243 monikkomuotoa, joista 191 eli 78,6 % on norminmukaisia. Odotuksenmukaisesti eniten on partitiiveja (135, joista 91 eli 67,4 % norminmukaisia) ja vähiten illatiivimuotoja (37, joista 23 eli 62,2 % norminmukaisia). Monikon elatiiveja on tuotettu 73, joista 65 eli 89,0 % norminmukaisia). Edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen taivutustulokset on sanaryhmittäin esitetty kuviossa 16.

KUVIO 16 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen taivutustulokset sanaryhmittäin

Kuviosta ilmenee ensisijaisesti kolme seikkaa:

- 1) kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen taivutustulokset ovat kokonaisuutena kirjallista irtosanatestiä parempia kaikissa testisanaryhmissä;
- 2) erot lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvien (SVST- ja EVST-sanaryhmät) ja eri tavalla taipuvien sanaryhmien (SVET- ja EVET-sanaryhmät) testituloksissa ovat suuremmat kuin irtosanatestissä;
- 3) testattavien sijamuotojen tulokset ovat lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvissa sanaryhmissä irtosanatestiä tasavertaisempia.

Tämä ilmenee myös vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten taivutustuloksia vertailevasta taulukosta 55.

TAULUKKO 55 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten oikeiden vastausten prosenttiosuuksien vertailu sanaryhmittäin

	Monikon partitiivi		Monikon illatiivi		Monikon elatiivi		Keskiarvo	
	Irtosanat	Kertomukset	Irtosanat	Kertomukset	Irtosanat	Kertomukset	Irtosanat	Kertomukset
SVST	58,8	87,8	72,5	100,0	93,8	100,0	75,0	92,0
EVST	46,3	75,7	68,8	76,9	83,8	100,0	66,3	81,8
SVET	48,6	50,0	40,0	62,5	47,1	69,2	45,2	57,9
EVET	47,1	44,8	40,0	28,6	57,1	82,6	48,1	57,6
Keskiarvo	50,2	67,4	55,3	62,2	70,5	89,0	58,6	73,1

Taulukosta näkyy, että vironkieliset edistyneet suomenoppijat hyödyntävät kertomusten laajempaa prosessointikontekstia eniten lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvissa sanoissa, samanvartaloisissa sanoissa hieman enemmän kuin erivartaloisissa. Erittäin myönteisesti konteksti on vaikuttanut lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvien monikon partitiivin muotojen prosessointiin. SVET-sanaryhmässä on ero kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten tuloksissa lähes olematon, ja EVET-sanaryhmässä on irtosanatestin monikon partitiivin muotojen prosessointi onnistunut paremmin kuin kertomuksissa.

EVET-sanaryhmän monikon illatiivissakin ovat kirjallisen irtosanatestin tulokset kertomusten tuloksia parempia.

Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomusten taivutustulokset ovat siis kirjallista irtosanatestiä parempia yhden testisanaryhmän kahta testattavaa sijamuotoa lukuun ottamatta sekä kaikkien muiden testisanaryhmien kaikissa testattavissa sijamuodoissa että kokonaisuutena. Kertomusten etu prosessointikontekstina verrattuna irtosanatestiin ilmenee myös yksittäisten oppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten vastausvarianttien vertailusta (taulukko 56).

TAULUKKO 56 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n=10) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde kaikissa testisanaryhmissä yhteensä

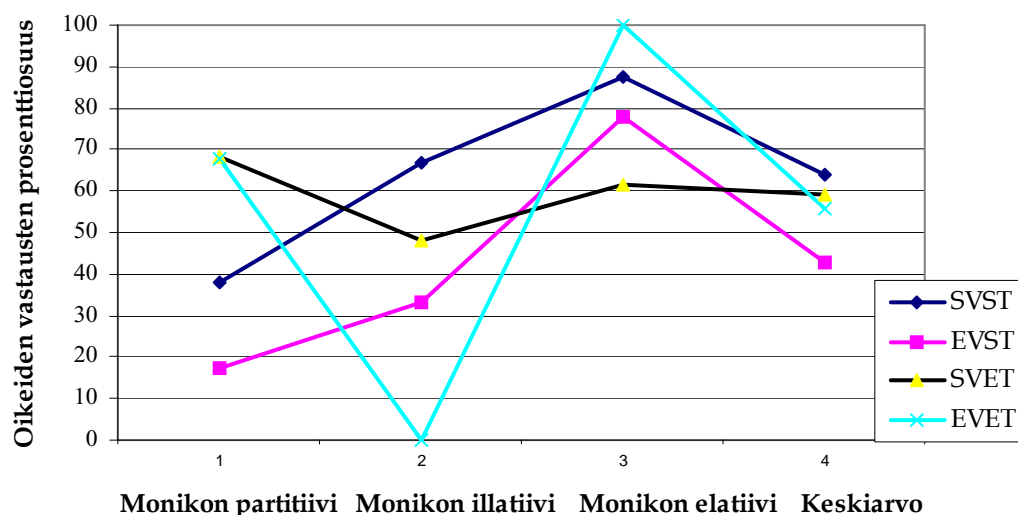
	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yht.
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä				
ja kertomuksissa, niistä	82	20	51	153
oikeita	67	16	48	131
vääriä	15	4	3	22
Rinnakkaismuodot		1		1
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	16	4	2	22
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	4	4	4	12
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä	14	6	3	23
oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	1			1
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien vaihtelut	3	6	8	22

Taulukosta näkyy, että kirjallisessa irtosanatestissä vääriä mutta kertomuksissa oikeita vastausvariantteja esiintyy edistyneiden suomenoppijoiden tuotoksissa enemmän kuin irtosanatestissä oikeita mutta kertomuksissa vääriä vastausvariantteja. Vironkieliset edistyneet suomenoppijat hyödyntävät siis kertomusten laajempaa prosessointikontekstia, vaikkei kaikissa testisanaryhmissä yhtä paljon. On todettava, että kertomusten konteksti vahvistaa positiivista lähdekielen vaikutusta edistyneiden oppijoiden tuottamisprosessissa: oppijoiden huomion fokusointi muuallekin kuin ainoastaan muotoon mahdollistaa lähdekielen mallin vapaamman, opittuja taivutussääntöjä häiritsemättömän siirtymisen kohdekieleen. Testattavien sijamuotojen tasavertaisemmat tulokset puolestaan osoittavat, että taivutusmuotojen väliset yhteydet nousevat prosessoinnissa enemmän esiin kertomuksissa kuin irtosanatestissä.

Aloittelijat

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyy monikkomuotoja vähemmän kuin edistyneiden kertomuksissa: kaikkiaan 195, joista norminmukaisia on 109 eli 55,9 %. Edistyneiden oppijoiden tavoin ovat aloittelijatkin tuottaneet eniten partitiivi- (116, joista 58 eli 50,0 % norminmukaisia) ja vähiten illatiivimuotoja (37, joista 17 eli 45,9 % norminmukaisia). Elatiivimuotoja on aloittelijoiden kertomuksissa 42, joista 34 eli 81,0 % on norminmukaisia.

Aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen taivutustulokset on esitetty kuviossa 17.

KUVIO 17 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 17) kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen taivutustulokset sanaryhmittäin

Kuvion käyrät muistuttavat muodoiltaan aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin käyriä, mutta ovat hieman jyrkempiä (varsinkin EVET-sanaryhmä) ja sijoittuvat vielä enemmän päällekkäin.

Samoin kuin kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä, on myös vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa parhaiten onnistunut lähde- ja kohdekielessä samanvartaloisten ja samalla tavalla taipuvien sanojen prosessointi. Lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen tulokset ovat melko tasavertaisia. Aloitteleville oppijoille vaikeinta on ollut lähde- ja kohdekielessä erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien sanojen taivutus. EVST-sanaryhmä on myös ainoa testisanaryhmä, jossa testattavien sijamuotojen oikeiden vastausten prosenttiosuukien keskiarvo on kirjallisessa irtosanatestissä korkeampi kuin kertomuksissa, kuten ilmenee taulukosta 57.

TAULUKKO 57 Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 20) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten oikeiden vastausten prosenttiosuukien vertailu sanaryhmittäin

	Monikon partitiivi		Monikon illatiivi		Monikon elatiivi		Keskiarvo	
	Irtosanat	Kertomukset	Irtosanat	Kertomukset	Irtosanat	Kertomukset	Irtosanat	Kertomukset
SVST	33,8	38,1	51,9	66,7	74,4	87,5	53,3	64,1
EVST	27,5	17,2	50,6	33,3	69,4	77,8	49,2	42,8
SVET	48,6	68,3	40,7	48,2	47,1	61,5	45,5	59,3
EVET	51,4	68,0	42,9	0,0	57,1	100,0	50,5	56,0
Keskiarvo	40,3	50,0	46,5	46,0	62,0	76,2	49,6	57,4

EVST-sanaryhmän tulokset ovat kirjallisessa irtosanatestissä parempia kuin kertomuksissa sekä monikon partitiivissa ja illatiivissa että kokonaisuutena. Lähde- ja kohdekielen vartaloiden äänneasun erilaisuus peittää taas aloittelevilta oppijoilta lähde- ja kohdekielessä saman taivutusmallin ja johtaa oppijat harhaan. Vieraan kielen laajempi prosessointikonteksti toimii tässä tapauksessa taivutusprosessia vaikeuttavana lisätekijänä. EVET-sanaryhmän illatiivituloksiin on syytä suhtautua varovaisesti, sillä kertomuksissa esiintyy vain yksi norminvastainen illatiivimuoto. Kaikissa muissa testisanaryhmissä ja EVST-sanaryhmän elatiivissa on kertomusten konteksti helpottanut aloittelevien suomenoppijoiden taivutusprosessia. Tämä ilmenee myös yksittäisten oppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten vastausvariantteja vertailevasta taulukosta 58.

TAULUKKO 58 Vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde kaikissa testisanaryhmissä yhteensä.

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yht.
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä				
ja kertomuksissa, niistä	68	16	28	112
oikeita	44	12	25	81
vääriä	24	4	3	31
Rinnakkaismuodot		2		2
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	13	3	9	25
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	10	6	3	19
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä	26	9	2	37
oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	6			6
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfiin vaihtelut	20	9	2	31

Yksittäisten oppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten vertailu osoittaa, että vastauspareja, joissa irtosanatestissä on väärä vastausvariantti ja kertomuksessa oikea, esiintyy aloittelevien oppijoiden kertomuksissa enemmän kuin vastauspareja, joissa irtosanatestin vastausvariantti on oikea ja kertomuksen vastausvariantti väärä. Aloittelevat suomenoppijatkin siis hyödyntävät kertomusten laajempaa prosessointikontekstia, vaikka eivät yhtä paljon kuin edistyneet suomenoppijat.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen taivutustulokset kuvaavat erittäin hyvin aloittelevien suomenoppijoiden kohdekielen omaksumisvaihetta. Lähde- ja kohdekielen järjestelmät eivät ole eriytyneet yhtä paljon, ja oppijoiden epävarmuus taivutusprosessissa on suurempi kuin edistyneillä suomenoppijoilla. Kertomusten vieraan kielen konteksti antaa aloitteleville oppijoille taivutuksesta vähemmän lisävihjeitä kuin edistyneille oppijoille, lisää prosessointikuormaa ja johtaa usein oppijat harhaan. Monien asioiden samanaikainen huomioon ottaminen vaikeuttaa tilannetta, sillä aloitteleville oppijoille on taivutusprosessi muutenkin edistyneitä haasteellisempi.

Eri tutkimusmenetelmien käyttäminen antoi mahdollisuuden tarkistaa, miten vironkielisten suomenoppijoiden taivutusprosessi eroaa kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä sekä kertomuksessa. Eri tuottamiskonteksteissa vahvistuivat myös vironkielisten eri kohdekielen omaksumisvaiheessa olevien oppijoiden prosessointierot. Seuraavassa luvussa vertailen vironkielisten suomenoppijoiden taivutustuloksia venäjänkielisiin oppijoiden tuloksiin.

7 VENÄJÄNKIELISTEN SUOMENOPPIJOIDEN TAIVUTUSTESTIN TULOKSET VERRATTUNA VIRONKIELISTEN OPPIJOIDEN TULOSSIIN

Vironkielisten suomenoppijoiden monikkomuotojen taivutustulosten tarkastelussa luvussa 6 on keskeistä vironkielisten, kohdekielen eri omaksumisvaiheissa olevien suomenoppijoiden taivutustulosten vertailu erityyppisissä tehtävissä: kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä sekä kertomuksissa. Analyysistä ilmenee, että vironkieliset edistyneet ja aloittelevat suomenoppijat lähtevät taivutusprosessissa eri tekijöistä: edistyneet oppijat hyödyntävät ensisijaisesti lähdekielen mallia, kun taas aloittelevien oppijoiden prosessoinnissa on lähdekielen mallin rinnalla olennaista myös taivutettavan sanan morfofonologisen viheen vahvuus. Kirjallinen prosessointi on vironkielisille aloitteleville suomenoppijoille suullista helpompaa ensisijaisesti pitemmän prosessointiajan vuoksi. Kertomusten laajempi konteksti vahvistaa vironkielisten edistyneiden oppijoiden prosessoinnissa positiivista lähdekielen vaikutusta. Vironkieliset aloittelevatkin suomenoppijat hyödyntävät kertomusten laajempaa prosessointikontekstia, mutta ei yhtä paljon kuin edistyneet suomenoppijat.

Tässä luvussa pyrin vertaamaan vironkielisten suomenoppijoiden taivutustuloksia venäjänkielisten oppijoiden tuloksiin. Kun lähde- ja kohdekielen morfologisten järjestelmien välillä ei ole kosketuspintaa eikä oppijoiden taivutusprosessin taustalla kohdekielessä hyödynnettävää lähdekielen mallia kuten on vironkielisillä suomenoppijoilla, vaikuttavat taivutusprosessin tuloksellisuuden muut tekijät. Vironkielisten suomenoppijoiden lähdekielestä johtuvat edut ja haitat eli sekä positiivinen että negatiivinen lähdekielen vaikutus näkyvät selvemmin vertailussa venäjänkielisiin oppijoihin (Jarvis 2000: 258–259).

Tässä luvussa vertailen viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden tuloksia kokonaisryhmittäin eli kaikkien vironkielisten ja kaikkien venäjänkielisten informanttien tuloksia. Kokonaisryhmien tulosten vertailussa on kuitenkin otettava huomioon sekä venäjän- että vironkielisten edistyneiden ja aloittelevien oppijoiden erilainen suhde: vironkielisistä suomenoppijoista 10 on edistyneitä ja 20 aloittelijoita, kun taas venäjänkielisistä 20 on edistyneitä ja 10 aloittelijoita. Vaikka venäjänkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden tu-

loksissa ei ole yhtä suurta eroa¹ kuin vironkielisillä, eri kohdekielen omaksuvaiheessa olevilla oppijaryhmillä, tarkastelen venäjänkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden tuloksia myös erikseen.

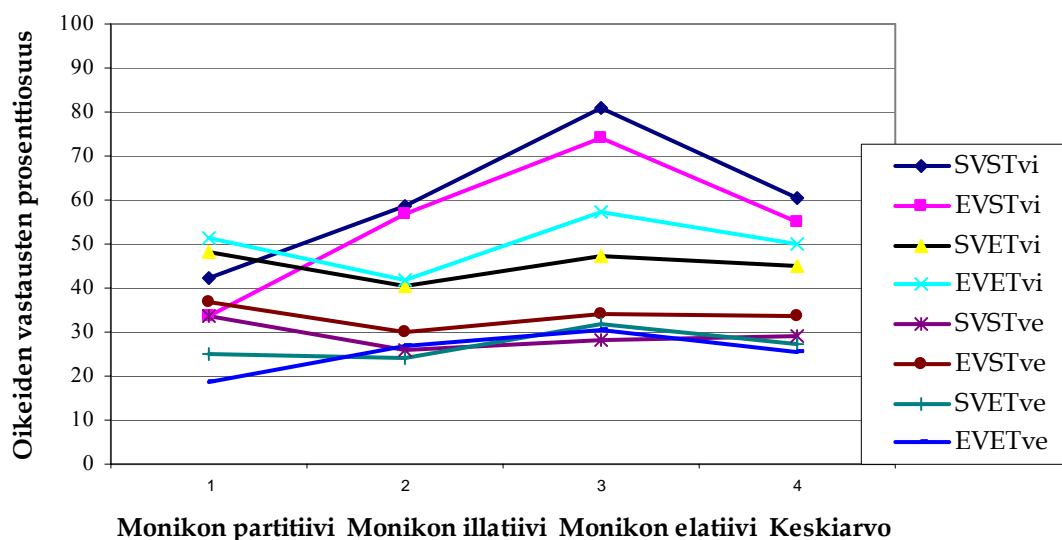
Venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutustestin tulosten esittäminen eroaa vironkielisten oppijoiden tulosten esittämisestä: vertailun lähtökohtana on kielenoppijan kannalta ensisijaisesti morfofonologiseen vihjeeseen perustuva taivutustyyppi, ei kahden lähisukukielen sanojen vartaloiden ja taivutusmallien samanlaisuus tai erilaisuus kuten vironkielisillä oppijoilla. Vertailussa keskityn venäjän- ja vironkielisten taivutustulosten suhteeseen: tarkoitukseni on tarkastella, millaisissa sanoissa ja taivutustyypeissä tulokset eroavat enemmän, millaisissa vähemmän, eli missä vironkielisten oppijoiden taustalla olevista lähdekielen malleista on hyötyä ja missä ei. Ennen taivutustyyppikohtaista vertailua esitän kuitenkin kuviot, joista näkyvät sekä viron- että venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin tulokset sanaryhmittäin.

Samoin kuin luvussa 6 käsittelen erikseen sekä kirjallisten ja suullisten irtosanatestien että kertomusten tuloksia. Kuten vironkielisten oppijoiden vastausvariantit, esitän myös venäjänkielisten oppijoiden vastausvariantit liitteissä: irtosanojen vastausvariantit liitteessä 7 ja kertomusten vastausvariantit liitteessä 9. Liitteessä 8 vertailen suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotoksia. Liitteessä oleva numero vastausvariantin jälkeen merkitsee sen muodon tuottaneiden oppilaiden lukumäärää, sulkeissa oleva numero niiden oppilaiden lukumäärää, joille sanan merkitys on tuntematon. Oikeiksi vastauksiksi on laskettu samoin kuin luvussa 6 kaikki Suomen kielen perussanakirjan mallisanojen (PS 1990: XIV–XVII) mukaiset monikkomuodot, lukuun ottamatta vokaalisointu- ja klusiilien oikeinkirjoitusvirheitä (perusteluista tarkemmin ks. 5.2.). Oikeat vastaukset ovat liitteissä lihavoituina; vastaukset, joissa on oikea vartaloallomorfin ja tunnusallomorfin yhdistelmä, mutta väärä sijapäätte, on lihavoitu ja kursivoitu.

7.1 Kirjallinen irtosanatesti

Kun vertaillaan venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin keskimääräisiä tuloksia saman lähtökohdan perusteella kuin luvussa 6 eli suomen ja viron erilaisuuksiin ja samanlaisuuksiin pohjautuvista testisanaryhmistä lähtien, ilmenee venäjän- ja vironkielisten taivutustuloksissa samanlaisista opetustuntimääristä huolimatta eroja (kuvio 18).

¹ Selvän eron venäjänkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden tuotoksissa muodostavat aloittelijoiden erittäin heikot illatiivitulokset. Aloittelevien oppijoiden tuotoksissa esiintyy myös enemmän sattumanvaraisuutta kuin edistyneiden tuotoksissa.

KUVIO 18 Vironkielisten (n = 30) ja venäjänkielisten (n = 30) suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin taivutustulokset sanaryhmittäin

Vironkieliset suomenoppijat ovat parhaiten menestyneet (ks. luku 6) virossa ja suomessa samanvartaloisten, samalla tavalla taipuvien ja toiseksi parhaiten erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien testisanojen tuottamisessa, eli sanaryhmissä, joissa toimii positiivinen lähdekielen vaikutus. Positiivinen lähdekielen vaikutus vironkielisten suomenoppijoiden tuotoksissa on vahvin monikon elatiivissa.

Venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisen taivutustestin keskimääräiset tulokset ovat kaikkiaan heikompia kuin vironkielisillä oppijoilla. Venäjänkieliset oppijat ovat myös toisin kuin vironkieliset oppijat taivuttaneet eri sanaryhmiä ja sijamuotoja melko tasavertaisesti. Hieman enemmän hajontaa on vain monikon partitiivissa. Monikon partitiivi on ainoa sijamuoto, jossa venäjänkielisten oppijoiden keskimääräiset tulokset pystyvät kilpailemaan vironkielisten oppijoiden tulosten kanssa. Sekä monikon illatiivissa että elatiivissa venäjänkielisten suomenoppijoiden keskimääräiset taivutustulokset ovat odotuksenmukaisesti vironkielisten oppijoiden tuloksia alempia. Suomen ja viron samantyyppisiin ja erilaisuuksiin perustuvien testisanaryhmien välillä ei voikaan venäjänkielisten oppijoiden taivutuksessa olla suuria eroja. Muita testisanaryhmiä hieman paremmin on venäjänkielisillä oppijoilla onnistunut vain suomessa ja virossa erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien sanojen taivutus. Kun venäjän ja suomen välillä kyseessä ei voi olla lähdekielen taivutusmallin siirtyminen kohdekieleen, on muihin testisanaryhmiin verrattuna parempien tulosten syitä etsittävä muualta.

Suomessa ja virossa erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien sanojen ryhmässä on kahdeksasta testisanasta viisi *e-* ja kolme *as-*loppuista sanaa. *e-*loppuisuus on kielenoppijan kannalta vahva morfofonologinen vihje (ks. luku 6). Se johtaa oppijan vain yhden taivutusmahdollisuuden tielle, jos ottaa huomioon, että *nalle*-tyyppisiä sanoja on vain kourallinen ja luokkahuoneopetuksessa keskitytään nimenomaan *hame*-tyyppisten *e-*loppuisten sanojen taivutukseen. Suomessa ja virossa erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien sano-

jen ryhmässä on siis suhteellisesti enemmän sanoja, joissa on vahva morfofonologinen vihje, kuin muissa testisanaryhmissä. Tämä aiheuttaa parempia tuloksia myös tilanteessa, jossa oppijan lähde- ja kohdekielen taivutusjärjestelmien välillä ei ole kosketuspintaa.

Vahvan morfofonologisen vihjeen tärkeys taivutusprosessissa näkyy myös taulukosta 59.

TAULUKKO 59 Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin tulokset taivutustyypeittäin

Oikeiden vastausten prosenttiosuus			
	Vi (n=30)	Ve (n=30)	Erotus
laine (48)	60,0	26,7	33,3
herne (48)	63,3	41,1	22,2
tuote (48)	70,0	37,8	32,2
kirje (48)	60,0	43,3	16,7
ohje (48)	65,6	33,3	32,3
kohde (48)	54,4	26,7	27,7
veule (*48)	44,4	26,7	17,7
musiikkiliike (48)	57,8	26,7	31,1
Keskiarvo	59,4	32,8	26,6
vieras (41)	65,5	34,4	31,1
vilkas (41)	64,4	24,4	40,0
kangas (41)	63,3	21,1	42,2
nirkas (*41)	43,3	22,2	21,1
talvirengas (41)	54,4	26,7	27,7
patsas (41)	53,3	33,3	20,0
opas (41)	50,0	23,3	26,7
hidas (41)	53,3	26,7	26,6
Keskiarvo	55,9	26,5	29,4
koulu (1)	78,7	46,7	32,0
kirkko (1)	76,7	44,4	32,3
lelu (1)	76,7	37,8	38,9
herkku (1)	76,7	32,2	44,5
matkalaukku (1)	70,0	28,9	41,1
Keskiarvo	61,8	38,0	23,8
lakki (5)	54,5	25,6	28,9
pankki (5)	54,4	24,4	30,0
sulkki (*5)	45,6	22,2	23,6
Keskiarvo	51,5	24,1	27,4
syhmä (*10)	35,6	15,6	20,0

toinen (38)	38,9	30,0	8,9
hyinen (38)	20,0	24,4	-4,4
Keskiarvo	29,5	27,2	2,3
kauppakeskus (39)	13,3	7,8	5,5
kerros (39)	18,9	21,1	-2,2
veistos (39)	7,8	15,6	-7,8
Keskiarvo	13,3	14,8	-1,5
KESKIARVO	53,0	28,4	24,6

Taulukosta ilmenee, että sekä viron- että venäjänkieliset suomenoppijat ovat absoluuttisesti parhaiten menestyneet *u-* ja *o-*loppuisten (*valo*-tyyppisten) sanojen taivutuksessa ja toiseksi parhaiten *e-*loppuisten (*hame*-tyyppisten) sanojen taivutuksessa. Kummankaan tyyppin taivutus ei ole vartalonvaihtelujen kannalta kompleksista (Kaivapalu 2005), ja sekä *u-* ja *o-*loppuisuus että *e-*loppuisuus ovat vahvoja morfofonologisia vihjeitä. Vahva morfofonologinen vihje on myös sanan *nen-*loppuisuus. *nen-*loppuiset sanat ovat tuottaneet venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisessa irtosanatestissä kolmanneksi parhaita tuloksia, kun taas vironkielisten oppijoiden *nen-*loppuisten sanojen taivutustulokset ovat toiseksi heikoimpia.

Taivutusprosessissa morfofonologisesta vihjeestä lähteminen selittää mahdollisesti myös sen seikan, että venäjänkieliset oppijat ovat taivuttaneet, samoin kuin vironkieliset oppijat, merkitykseltään vieraita sanoja hieman paremmin kuin tuttuja sanoja (taulukko 60).

TAULUKKO 60 Testisanojen merkityksen tuntemisen ja oikeiden vastausten suhde venäjänkielisten suomenoppijoiden (n = 30) kirjallisissa irtosanatesteissä

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä	Keskiarvo
	n	%	n	%	n	%		
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on tuttu	110	12,2	96	10,7	131	14,6	337	12,6
Oikeiden vastausten määrä, kun sana on vieras	134	14,9	151	16,8	160	17,8	433	16,0

Vironkielisten suomenoppijoiden absoluuttisesti kolmanneksi parhaat tulokset ovat *as-*loppuisissa (*vieras*-tyyppisissä) sanoissa, vaikka sanan *s-*loppuisuus on morfofonologisena vihjeenä heikko, sillä oppijan on valittava monen taivutusmahdollisuuden välillä. On siis todettava, että sanoissa, joissa on heikko morfofonologinen vihje, on vironkielisten oppijoiden prosessoinnissa lähdekielen taivutusmallilla erittäin myönteinen rooli. Kun taivutusprosessissa yhdistyvät lähdekielen malli ja vahva vihje, kuten *e-*loppuisissa sanoissa, ovat tulokset vielä parempia. Venäjänkieliset oppijat taas lähtevät prosessoinnissa ensisijaisesti taivutettavan sanan morfofonologisesta vihjeestä, jonka vahvuus ratkaisee taivutuksen tuloksellisuuden.

Sekä viron- että venäjänkielisten oppijoiden absoluuttisesti heikoimmat tulokset ovat *ks*-vartaloisissa sanoissa, mikä on odotuksenmukaista heikon morfofonologisen vihjeen ja mutkikkaiden vartalovaihtelujen takia.

Kun vertaillaan viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutustyypeittäisiä tuloksia keskenään, ilmenee, että suurin ero viron- ja venäjänkielisten oppijoiden tuloksissa on *as*-loppuisissa sanoissa. Tämä tarkoittaa, että vironkieliset suomenoppijat hyödyntävät lähdekielen mallia suhteellisesti enemmän näissä virossa ja suomessa samalla tavalla taipuvissa testisanoissa, joissa on heikko morfofonologinen vihje. On myös mielenkiintoista, että sekä *as*- että *e*-loppuisissa sanoissa on viron- ja venäjänkielisten tulosten erotus suurempi virossa ja suomessa samanvartaloisissa kuin virossa ja suomessa erivartaloisissa sanoissa. Lähde- ja kohdekielen vartaloiden samanlaisuus toimii siis tiettyä lisävihjeenä varsinkin sanoissa, joissa on heikko morfofonologinen vihje. Se toimii myös sanoissa, joissa on vahva vihje, vaikka ei yhtä voimakkaasti.

Toiseksi suurin ero viron- ja venäjänkielisten taivutustuloksissa on *i*-vartaloisissa (*risti*-tyypin) sanoissa. On mahdollista, että tämä johtuu viron vartalomonikon ja suomen *i*-monikon läheisyydestä tässä paradigmatyypissä (Remes 1995: 113), vaikka vartalovokaalien ei tarvitse välttämättä olla samoja. Vironkielisille suomenoppijoille on vartalovaihtelu monikon ilmaisijana lähdekielen pohjalta tuttu, ja tämä myötävaikuttaa kohdekielen taivutuksessakin. Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden *i*-vartaloisten testisanojen taivutustulosten vertailu näyttää olevan vihje siitä, että prosessitason lähdekielen vaikutuksella on todennäköisesti tärkeä tehtävä kielenoppimisessa.

Kaikissa muissa testattavissa taivutustyypeissä (*u*- ja *o*-loppuisissa, *nen*-loppuisissa ja *ks*-vartaloisissa sanoissa sekä *ä*-vartaloisessa tekosanassa *syhmä*) ovat erot viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutustuloksissa pienempiä kuin kaikkien testisanojen oikeiden vastausten prosenttiosuuksien keskiarvojen erotus. *u*- ja *o*-loppuisissa sanoissa sekä tekosanassa *syhmä* ovat viron- ja venäjänkielisten keskimääräisten taivutustulosten erotukset melko lähellä keskiarvoa, kun taas *nen*-loppuisissa sanoissa on erotus vain 2,3 prosenttiyksikköä ja *ks*-vartaloisissa sanoissa ovat venäjänkielisten oppijoiden tulokset hieman vironkielisiä parempia.

On siis todettava, että sekä *nen*-loppuisten että *ks*-vartaloisten sanojen taivutuksessa ovat viron- ja venäjänkieliset suomenoppijat onnistuneet suurin piirtein tasavertaisesti. Selitys löytyy osin vironkielisten oppijoiden lähdekielestä: suomen *nen*-loppuisten sanojen yhden taivutusmallin vastineina on virossa lukuisia *ne*-loppuisten sanojen taivutusmalleja. Lähde- ja kohdekielen suhde on tässä tapauksessa *moni-yksi*-suhde. Sen lisäksi *ks*-vartaloisen taivutus on virossa lähes kokonaan väistynyt *s : se* -llisen taivutuksen tieltä. Vironkielisiltä oppijoilta puuttuu siis vastaava lähdekielen taivutusmalli, jota voisi hyödyntää kohdekielen taivutuksessa, päinvastoin, lähdekielen taivutusmalli pikemmin johtaa oppijan harhaan. Venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutustulokset puolestaan riippuvat ensisijaisesti morfofonologisen vihjeen vahvuudesta ja sanan *nen*-loppuisuus on kielenoppijan kannalta vahva vihje. Vironkielisten oppijoiden lähdekielisen taustan harhaanjohtavuus toisaalta ja venäjänkielisille oppi-

joille tärkeän morfofonologisen vihjeen vahvuus toisaalta tuottavat siis yhdessä *nen*-loppuisissa sanoissa melko tasavertaisia tuloksia.

ks-vartaloisten sanojen *s*-loppuisuus taas on kielenoppijan kannalta heikko morfofonologinen vihje eikä voi olla venäjänkielisten suomenoppijoiden suhteellisesti parempien tulosten syynä verrattuna vironkielisiin. Kuten totesin luvussa 6.3, *ks*-vartaloisen taivutus on nykysuomessa frekventti, erittäin produktiivinen ja varsinkin slangissa hyvin yleinen (Martin 1995: 71). Tutkimustulokset (Nikolajev 2002) ovat osoittaneet, että *ks*-vartaloisen taivutuksen produktiivisuus pätee myös suomesta typologisesti eroavassa venäjän kielessä. Produktiivisuuden semioottisen luonteen takia suomalaisten koehenkilöiden rinnalla syntyneet venäjänkieliset puhujatkin suosivat *s*-loppuisia tekosanoja taivuttaessaan *ks*-vartaloista, eivätkä *ee*-vartaloista taivutusta. Dresslerin (1985) semioottisen hypoteesin mukaan ihmisten kielitajussa on luontevaa, että tavujen määrä nousee morfologisen aineksen liittyessä vartaloon². On mahdollista, että *ks*-vartaloisen taivutuksen produktiivisuus vaikuttaa positiivisesti venäjänkielisten suomenoppijoiden tuloksiin, kun taas vironkielisten oppijoiden taivutusprosessissa esteenä on lähdekielen taivutusmalli, joka ei johda kohdekieleessä norminmukaisiin tuotoksiin. Heikkoihin morfofonologisiin vihjeisiin perustuvien sääntöjen avulla tuottaminen näyttää olevan vaikeaa oppijoiden lähdekielestä riippumatta (Martin 1995: 125–129, 1999), eikä *ks*-vartaloisten sanojen taivutusprosessissa vironkielisten oppijoiden lähdekielen taivutusmalleistakaan ole hyötyä, vaan ne johtavat oppijan harhaan.

Samat tendenssit, mutta myös sijamuotokohtaiset erot näkyvät testattavien sijamuotojen vertailusta (taulukko 61).

TAULUKKO 61 Vironkielisten (n = 30) ja venäjänkielisten (n = 30) suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin tulokset taivutustyypeittäin

	Mon. part.			Mon. illat.			Mon. elat.		
	Vi (n=30)	Ve (n=30)	Erotus	Vi (n=30)	Ve (n=30)	Erotus	Vi (n=30)	Ve (n=30)	Erotus
laine (48)	30,0	36,7	-6,7	63,3	20,0	43,3	86,7	23,3	63,4
herne (48)	40,0	50,0	-10,0	60,0	33,3	26,7	90,0	40,0	50,0
tuote (48)	56,7	40,0	16,7	63,3	36,7	26,6	90,0	36,7	53,3
kirje (48)	40,0	43,3	-3,3	66,7	30,0	36,7	73,3	40,0	33,3
ohje (48)	40,0	43,3	-3,3	66,7	33,3	33,4	90,0	43,3	46,7
kohde (48)	20,0	46,7	-26,7	63,3	33,3	30,0	80,0	36,7	43,3
veule (*48)	20,0	53,3	-33,3	53,3	33,3	20,0	60,0	46,7	13,3
musiikkiliike (48)	36,7	30,0	6,7	56,7	20,0	36,7	80,0	16,7	63,3
Keskiarvo	35,4	42,9	-7,5	61,7	30,0	31,7	81,3	35,4	45,9
vieras (41)	53,3	40,0	13,3	60,0	30,0	30,0	83,3	33,3	50,0
vilkas (41)	46,7	30,0	16,7	63,3	20,0	43,3	83,3	23,3	60,0

² Periaatetta, jonka mukaan sanahahmo muuttuu siten, että tavujen määrä nousee, kun vartaloon lisätään morfologinen aines, kutsutaan myös "lisä morfi - lisä tavu" -periaatteeksi (Niemi & Niemi 1987: 71).

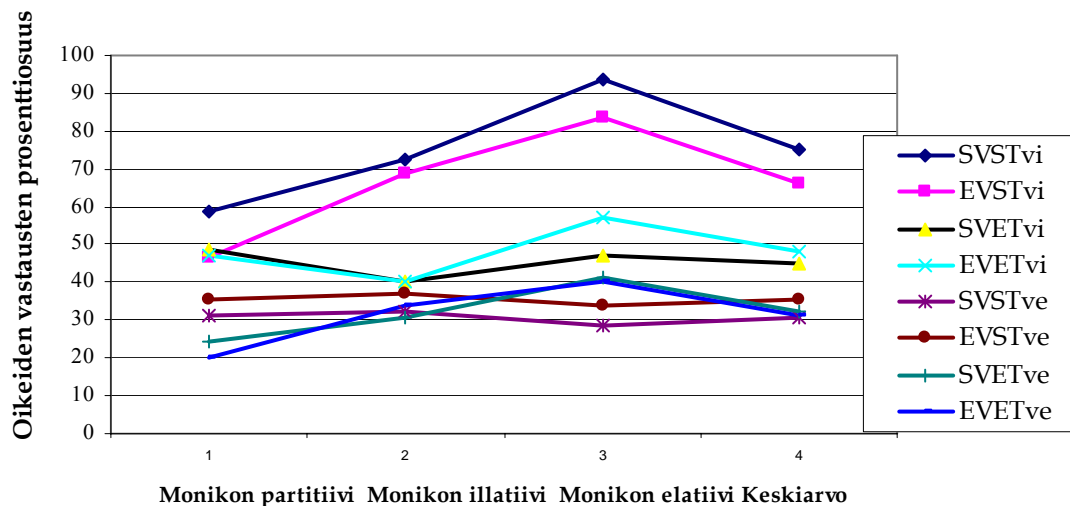
kangas (41)	46,7	20,0	26,7	63,3	23,3	40,0	80,0	20,0	60,0
nirkas (*41)	26,7	26,7	0,0	53,3	20,0	33,3	50,0	20,0	30,0
talvirengas (41)	36,7	26,7	10,0	43,3	23,3	20,0	83,3	30,0	53,3
patsas (41)	36,7	30,0	6,7	50,0	33,3	16,7	73,3	30,0	43,3
opas (41)	43,3	23,3	20,0	40,0	33,3	6,7	66,7	33,3	33,4
hidas (41)	33,3	23,3	10,0	56,7	23,3	33,4	70,0	26,7	43,3
Keskiarvo	40,4	27,5	12,9	53,7	25,8	27,9	73,7	27,1	46,6
koulu (1)	90,0	30,0	60,0	73,3	46,7	26,6	73,3	63,3	10,0
kirkko (1)	83,3	36,7	46,6	70,0	40,0	30,0	76,7	56,6	20,1
lelu (1)	83,3	23,3	60,0	63,3	36,7	10,0	83,3	53,3	30,0
herkku (1)	80,0	16,7	63,3	66,7	36,7	23,4	83,3	43,3	40,0
matkalaukku (1)	80,0	26,7	53,3	50,0	30,0	20,0	80,0	30,0	50,0
Keskiarvo	83,3	26,7	56,6	64,7	38,0	26,7	79,3	49,3	30,0
lakki (5)	40,0	13,3	26,7	56,7	26,7	30,0	66,7	36,7	30,0
pankki (5)	46,7	23,3	23,4	53,3	20,0	33,3	63,3	30,0	33,3
sulkki (*5)	40,0	10,0	30,0	36,7	20,0	16,7	60,0	36,7	23,3
Keskiarvo	42,2	15,5	26,7	48,9	22,2	26,7	63,3	34,5	28,8
syhmä (*10)	36,7	13,3	23,4	30,0	16,7	13,3	40,0	16,7	23,3
toinen (38)	43,3	33,3	10,0	26,7	20,0	6,7	46,7	36,7	10,0
hyinen (38)	26,7	23,3	3,4	13,3	20,0	-6,7	20,0	30,0	-10,0
Keskiarvo	35,0	28,3	6,7	20,0	20,0	0,0	33,4	33,4	0,0
kauppakeskus(39)	16,7	10,0	6,7	13,3	6,7	6,6	10,0	6,7	3,3
kerros (39)	20,0	30,0	-10,0	16,7	20,0	-3,3	20,0	13,3	6,7
veistos (39)	10,0	16,7	-6,7	6,7	16,7	-10,0	6,7	13,3	-6,6
Keskiarvo	15,7	18,9	3,2	12,2	14,5	2,3	12,3	11,1	1,2
KESKIARVO	43,5	29,0	14,5	50,0	26,8	23,2	65,7	32,2	33,5

Taulukosta ilmenee, että viron- ja venäjänkielisten oppijoiden *nen*-loppuisten ja *ks*-vartaloisten sanojen taivutustulosten erotus on sijamuodoittain lähes sama. Myös *i*-loppuisten sanojen taivutustulosten erotus on suurin piirtein sama kaikissa testattavissa sijamuodoissa, mutta se on huomattavasti suurempi kuin *nen*-loppuisissa ja *ks*-vartaloisissa sanoissa. Vironkieliset oppijat ovat siis menestyneet *i*-loppuisten sanojen kaikissa testattavissa sijamuodoissa venäjänkielisiä paremmin.

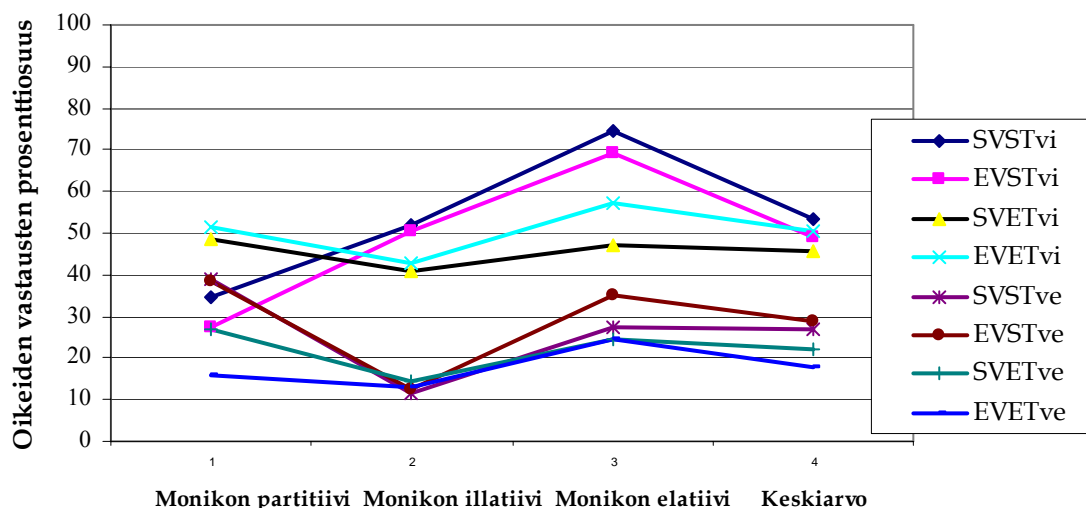
u- ja *o*-vartaloisten sanojen monikon partitiivissa on viron- ja venäjänkielisten taivutustulosten erotus testattavien taivutustyyppien ja sijamuotojen suurin. Virossa ja suomessa samalla tavalla taipuvissa (*e*- ja *as*-loppuisissa sanoissa) on suurin erotus viron- ja venäjänkielisten oppijoiden monikon elatiivin, toiseksi suurin erotus monikon illatiivin tuloksissa. Huomattavasti pienempi on viron- ja venäjänkielisten taivutustulosten ero monikon partitiivissa: *as*-loppuisissa sanoissa 12,9 % ja *e*-loppuisissa sanoissa -7,5 prosenttiyksikköä, joka on ainoa miinusmerkkinen erotus viron- ja venäjänkielisten taivutustuloksissa. Viron- ja venäjänkielisten oppijoiden taivutustulosten vertailu tukee siis luvussa 6 esitettyä johtopäätöstä: positiivinen lähdekielen vaikutus ilmenee vahvim-

min monikon elatiivin kaltaisessa tilanteessa, jossa kohdekielen taivutuksen kannalta sopivan lähdekielen mallin kanssa ei ole kilpailemassa muita taivutustuloksiin vaikuttavia tekijöitä. Monikon illatiivissa, jossa oppijoiden on valittava monen, mutta yhtä vahvan vartalo- ja suffiksiallomorfin yhdistelmän välillä, on sopivasta lähdekielen mallista johtuva etu hieman pienempi. Monikon partitiivissa häiritsevät vironkielisten oppijoiden lähdekielen taivutusmallin siirtymistä muut taivutustuloksiin vaikuttavat tekijät, varsinkin mahdollisten suffiksiallomorfien iso lukumäärä ja ensisijaisesti *ja*-suffiksin vahvuus. Tämä johtaa *e*-loppuisissa sanoissa siihen, että vahvasta morfofonologisesta vihjeestä lähtevät venäjänkieliset oppijat menestyvät monikon partitiivin taivutuksessa vironkielisiä paremmin.

Myös erot vironkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden taivutustuloksissa ilmenevät erittäin selvästi vertailussa venäjänkielisiin suomenoppijoihin (kuviot 19 ja 20).

KUVIO 19 Vironkielisten (n = 10) ja venäjänkielisten (n = 20) edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin taivutustulokset sanaryhmittäin

KUVIO 20 Vironkielisten (n = 20) ja venäjänkielisten (n = 10) aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin taivutustulokset sanaryhmittäin

On helppo huomata, että edistyneiden oppijoiden tuloksia kuvaavassa kuviossa erottuvat vironkielisten oppijoiden virossa ja suomessa samalla tavalla taipuvien sanojen taivutustuloksia ilmaisevat käyrät sekä vironkielisten muista että kaikista venäjänkielisten oppijoiden käyristä. Kuten luvussa 6 todettu, positiivinen lähdekielen vaikutus ilmenee siis selvemmin vironkielisten edistyneiden kuin aloittelevien oppijoiden taivutusprosessissa. Edistyneet oppijat pystyvät hyödyntämään lähdekielen mallia kohdekielen taivutuksessa siten, että tämä johtaa myös kohdekielessä norminmukaisiin tuotoksiin. Kuviosta 19 näkyy myös, että viron- ja venäjänkielisten edistyneiden oppijoiden taivutustuloksia kuvaavien käyrien välillä ei ole yhtymäkohtia. Tämä tarkoittaa, että vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat onnistuneet keskimäärin venäjänkielisiä paremmin kaikkien testisanaryhmien ja testattavien sijamuotojen tuottamisessa, sekä virossa ja suomessa samalla tavalla taipuvien että eri tavalla taipuvien testisanojen tuottamisessa. Läheinen sukukieli lähdekielenä antaa siis vironkielisille edistyneille oppijoille venäjänkielisiin oppijoihin verrattuna etumatkan myös niissä taivutustyypeissä, joissa taustalla ei ole vastaavaa lähdekielen mallia.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden virossa ja suomessa samalla tavalla taipuvien sanojen sekä virossa ja suomessa eri tavalla taipuvien sanojen taivutustuloksia ilmaisevat käyrät ovat toisiaan lähempänä eli positiivinen lähdekielen vaikutus ei toimi vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden taivutuksessa yhtä voimakkaasti kuin edistyneillä oppijoilla. Kuviosta 20 voi myös huomata, että viron- ja venäjänkielisten aloittelevien oppijoiden monikon partitiivin taivutustuloksia ilmaisevat käyrät ovat osittain päällekkäisiä ja leikkaavat toisiaan. Edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden taivutustulosten väliset erot taivutustyypeittäin näkyvät taulukosta 62.

TAULUKKO 62 Viron- ja venäjänkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin tulokset taivutustyypeittäin

	Oikeiden vastausten prosenttiosuus					
	Edistyneet		Erotus	Aloittelijat		Erotus
	Vi (n=10)	Ve (n=20)		Vi (n=20)	Ve (n=10)	
<i>e</i> -loppuiset	67,9	38,1	29,8	55,8	32,1	23,7
<i>as</i> -loppuiset	73,3	24,6	48,7	47,2	23,8	23,4
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset	68,7	44,3	24,4	78,3	25,3	53,0
<i>i</i> -loppuiset	53,3	25,6	27,7	50,6	21,3	29,3
<i>nen</i> -loppuiset	30,0	31,7	-1,7	30,0	21,7	8,3
<i>ks</i> -vartaloiset	16,7	18,7	-2,0	11,7	11,1	0,6
KESKIARVO	59,4	32,5	26,9	49,9	24,1	25,8

Viron- ja venäjänkielisten edistyneiden oppijoiden taivutustulosten keskinäisestä vertailusta näkyy, että suurimmat erot ovat virossa ja suomessa samalla tavalla taipuvissa sanoissa. Positiivinen lähdekielen vaikutus ilmenee siis edistyneiden suomenoppijoiden taivutuksessa voimakkaammin sanoissa, joissa on heikko morfofonologinen vihje, kuin sanoissa, joissa on vahva vihje. Lähdekielen mallista on edistyneille oppijoille enemmän apua silloin, kun morfofonologinen vihje voi johtaa oppijan monen taivutusmahdollisuuden tielle ja lähdekielen malli auttaa valitsemaan eri vaihtoehtojen välillä (Martin 1999). Viron- ja venäjänkielisten edistyneiden oppijoiden taivutustulosten erot ovat suurempia virossa ja suomessa samanvartaloisissa sanoissa kuin virossa ja suomessa erivartaloisissa sanoissa. Lähde- ja kohdekielen sanavartaloiden samanlaisuus on siis olennaista varsinkin näiden sanojen taivutuksessa, joissa on heikko morfofonologinen vihje. *nen*-loppuisissa ja *ks*-vartaloisissa testisanoissa, joissa on vahva morfofonologinen vihje, venäjänkielisten edistyneiden oppijoiden taivutustulokset ovat vironkielisiä edistyneitä oppijoita hieman parempia.

Vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden taivutusprosessissa on lähdekielen vaikutuksen ohella tärkeä tekijä taivutettavan sanan morfofonologisen vihjeen vahvuus: absoluuttisesti parhaimmat tulokset ovat *u*- ja *o*-loppuisissa sanoissa sekä *e*-loppuisissa sanoissa. Myös venäjänkieliset aloittelevat suomenoppijat lähtevät prosessoinnissaan ensisijaisesti morfofonologisesta vihjeestä. Taivutustulosten paremmuusjärjestyksen kärkipäässä ovat taivutustyyppit, joiden sanojen loppuäänteiden perusteella taivutusreitti on melko helposti ennakoitavissa.

Viron- ja venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden taivutustulosten vertailusta ilmenee, että tulosten erotus on isoin *u*- ja *o*-loppuisissa testisanoissa. Yhden helposti havaittavan morfofonologiseen vihjeeseen perustuvan vartalonmuodostussäännön avulla tuotettavat taivutusmuodot on ainakin oppimisen alkuvaiheessa helpointa tuottaa säännön pohjalta (Martin 1999). *u*- ja *o*-loppuisten sanojen taivutusprosessissa liittyvät vahva vihje, vaihtelematon taivutusvartalo sekä tavarakenteeltaan helposti havaittavat taivutussuffiksit *-jA*, *-ihin* ja *istA*. Samalla ei ole taustalla sekaantumassa lähdekielen mallia, sillä *u*- ja *o*-loppuisten

testisanojen ja näiden virolaisvastineiden monikkoparadigmat ovat riittävän erilaisia (Remes 1995: 114). Toisiaan lähempänä ovat taas viron- ja venäjänkielisten oppijoiden *nen*-loppuisten ja *ks*-vartaloisten testisanojen tulokset.

Viron- ja venäjänkielisten edistyneiden oppijoiden taivutustulosten vertailu sijamuodoittain on esitetty taulukossa 63.

TAULUKKO 63 Vironkielisten (n = 10) ja venäjänkielisten (n = 20) edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin taivutustulokset taivutustyypeittäin

	Mon. part.			Mon. illat.			Mon. elat.		
	Vi (n=10)	Ve (n=20)	Erotus	Vi (n=10)	Ve (n=20)	Erotus	Vi (n=10)	Ve (n=20)	Erotus
<i>e</i> -loppuiset	43,8	40,6	3,2	72,5	39,4	33,1	87,5	34,4	53,1
<i>as</i> -loppuiset	61,3	26,3	35,0	68,8	30,6	38,2	90,0	28,1	61,9
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset	76,0	23,0	53,0	58,0	50,0	8,0	72,0	60,0	12,0
<i>i</i> -loppuiset	43,3	16,7	26,6	46,7	26,7	20,0	70,0	33,3	36,7
<i>nen</i> -loppuiset	35,0	32,5	2,5	25,0	25,0	0,0	30,0	37,5	-7,5
<i>ks</i> -vartaloiset	16,7	21,7	-5,0	16,7	16,7	0,0	16,7	18,3	-1,6
KESKIARVO	50,3	28,2	22,1	56,3	33,7	22,6	71,7	35,7	36,0

On helppo huomata, että taulukossa 63 ilmenevät yleensä samat tendenssit kuin viron- ja venäjänkielisten kokonaisryhmien tuloksia vertailevasti kuvaavasta taulukosta 61: ei *i*-, *ä*- ja *nen*-loppuisten eikä *ks*-vartaloisten testisanojen erotuksissa ole suuria sijamuotokohtaisia eroja, kun taas *u*- ja *o*-loppuisten sanojen monikon partitiivissa viron- ja venäjänkielisten oppijoiden tulosten erotus on muita testattavia sijamuotoja paljon suurempi. *e*- ja *as*-loppuisissa eli virossa ja suomessa samalla tavalla taipuvissa testisanoissa puolestaan ovat isoimmat erotukset viron- ja venäjänkielisten tuloksissa monikon elatiivissa, jossa ei ole muita tekijöitä estämässä sopivan lähdekielen mallin siirtymistä kohdekieleen.

Edistyneiden suomenoppijoiden tulosten paremmuus verrattuna taulukossa 61 esitettyyn kokonaiskuvaan näkyy vain virossa ja suomessa samalla tavalla taipuvissa sanoissa: viron- ja venäjänkielisten edistyneiden oppijoiden tulosten erotukset ovat kaikissa testattavissa sijamuodoissa suurempia kuin kaikkien vironkielisten ja kaikkien venäjänkielisten oppijoiden tulosten erotukset. Suurin ero edistyneiden oppijoiden ja kokonaisryhmien välillä on monikon partitiivissa. Tämä tarkoittaa, että edistyneiden oppijoiden pitemmän opiskeluajan etu ilmenee eniten vaikeimmassa taivutettavassa sijamuodossa, jossa on kilpailemassa useita taivutustuloksiin vaikuttavia tekijöitä.

Erot toisaalta viron- ja venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden partitiivi- ja toisaalta illatiivi- että elatiivituloksissa ilmenevät myös taulukosta 64.

TAULUKKO 64 Vironkielisten (n = 20) ja venäjänkielisten (n = 10) aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin tulokset taivutustyypeittäin

	Mon. part.			Mon. illat.			Mon. elat.		
	Vi (n=20)	Ve (n=10)	Erotus	Vi (n=20)	Ve (n=10)	Erotus	Vi (n=20)	Ve (n=10)	Erotus
<i>e</i> -loppuiset	31,9	47,5	-15,6	56,3	11,3	45,0	78,1	37,5	40,6
<i>as</i> -loppuiset	30,0	30,0	0,0	46,3	16,3	30,0	65,6	25,0	40,6
<i>u-</i> ja <i>o</i> -loppuiset	84,0	56,7	27,3	68,0	14,0	54,0	83,0	28,0	55,0
<i>i</i> -loppuiset	41,7	13,3	28,4	50,0	13,3	36,7	60,0	36,7	23,3
<i>nen</i> -loppuiset	37,5	20,0	17,5	17,5	20,0	-2,5	35,0	2,05	10,0
<i>ks</i> -vartaloise	15,0	13,3	1,7	10,0	10,0	0,0	10,0	10,0	0,0
KESKIARVO	39,8	30,7	9,1	46,8	13,7	33,1	62,7	28,0	34,7

Taulukossa 64 herättävät huomiota ensisijaisesti kaksi seikkaa: venäjänkielisten aloittelevien oppijoiden yleisesti heikot illatiivitulokset sekä vironkielisten aloittelevien oppijoiden heikot partitiivitulokset virossa ja suomessa samalla tavalla taipuvissa, varsinkin *e*-loppuisissa, sanoissa. Venäjänkielisten oppijoiden heikkojen illatiivitulosten syynä lienee monikon illatiivin monimutkainen taivutus, runsaat vartalo- ja taivutusallomorfien yhdistelmät, joiden välillä oppijat joutuvat valitsemaan. Sen lisäksi on monikon illatiivin muotojen esiintymistaajuus oppikirjoissa suhteellisesti pieni (esim. Mihailova & Bulavenko 1996).

Vironkieliset aloittelevat suomenoppijat ovat siis sellaisessa kohdekielen omaksumisen vaiheessa, jossa lähde- ja kohdekielen järjestelmät eivät ole vielä riittävästi eriytyneet (MacWhinney 1990: 78–81) ja ovat osittain päällekkäisiä. Alkuvaiheen voimakasta siirtoa lähdekielestä seuraa vaihe, jossa systeemi yrittää tulla toimeen sen kanssa, että oppijan tuotos ei vastaa täsmälleen kohdekielen muotoa ja erittäin paljon aikaa vie kieliopillisten kategorioiden uuden verkoston luominen. Tällaisessa tilanteessa ovat aloittelijoiden tuottamisprosessissa kilpailmassa monet kohdekieliset partitiivimallit, joista yksi on lähdekielen tukema, mutta vironkieliset aloittelevat oppijat eivät uskalla sitä käyttää ja valitsevat lähdekielestä eroavan mallin. Venäjänkieliset aloittelevat oppijat puolestaan lähtevät liikkeelle morfofonologisesta vihjeestä ja tuottavat muodot säännön pohjalta. Tämä on ainakin opintojen alkuvaiheessa helpointa (Martin 1999) ja tuottaa vironkielisiin aloitteleviin oppijoihin verrattuna parempia tuloksia. Muissa testattavissa sijamuodoissa ei ole niin monia kilpailevia muotoja, lähdekielen malli pääsee helpommin vaikuttamaan ja vironkielisten aloittelevien oppijoiden taivutustulokset ovat venäjänkielisiä oppijoita huomattavasti parempia.

Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutustulosten vertailu tukee siis vironkielisten oppijoiden tulosten analyysin pohjalta lähteviä johtopäätöksiä, ensisijaisesti toteamusta, että positiivinen lähdekielen vaikutus toimii voimakkaammin vironkielisten edistyneiden oppijoiden taivutusprosessissa. Erittäin tärkeä rooli on lähdekielen mallilla sanoissa, joissa on heikko morfofonologinen vihje, sillä se auttaa oppijoita valita eri vaihtoehtojen välillä. Positiivinen lähdekielen vaikutus on vahvempi lähde- ja kohdekielessä samanvarta-

loisissa kuin erivartaloisissa samalla tavalla taipuvissa sanoissa: lähde- ja kohdekielen sanojen erivartaloisuus voi peittää oppijoilta taivutusreitit ja estää lähdekielen mallin siirtymisen.

Opintojen alkuvaiheessa ei ole lähdekielellä yhtä suurta merkitystä: sekä viron- että venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden taivutusprosessissa on olennaista sanan morfofonologisen vihjeen vahvuus. Positiivinen lähdekielen vaikutus ilmenee selvemmin tilanteissa, joissa kilpailemassa ei ole muita taivutustuloksiin vaikuttavia tekijöitä: monikon illatiivissa ja varsinkin monikon elatiivissa. Jos taivutusprosessi on muutenkin haasteellista kuten monikon partitiivissa, vironkieliset aloittelevat oppijat eivät uskalla aina käyttää lähdekielen mallia, vaikka se johtaisi kohdekieleessä norminmukaisiin tuloksiin. Lähde- ja kohdekielen morfologiajärjestelmien päällekkäisyys ilmenee siis enemmän monimutkaisessa taivutuksessa: mitä mutkikkaampi on taivutus, sitä lähempänä toisiaan ovat viron- ja venäjänkielisten oppijoiden tulokset (Kaivapalu 1998: 121–122).

7.2 Suullinen irtosanatesti

Tässä alaluvussa pyrin analysoimaan venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisen irtosanatestin tuloksia saman esitysmallin mukaan ja samassa järjestyksessä kuin luvussa 6: alussa vertaan oppijoiden suullisen irtosanatestin tuotoksia kirjallisen irtosanatestin tuotoksiin, sen jälkeen pohdin suullisen prosessoinnin erikoispiirteitä ja lopussa käsitelen oppilaiden henkilökohtaisia prosessointitapoja. Analyysissä keskityn ensisijaisesti venäjän- ja vironkielisten suullisen irtosanatestin tuotosten vertailuun: tavoitteeni on tarkastella, missä määrin ja miten eri lähdekielten puhujien suullinen prosessointi eroaa. Samoin kuin luvussa 6 vertailtavat suullisen ja kirjallisen irtosanatestin vastausparit on sijamuodoittain esitetty liitteessä 8 siten, että ensimmäisenä on suullisesti ja toisena kirjallisesti prosessoitu muoto. Liitteessä numero muodon edessä tarkoittaa informanttia, + oppilaalle tuttua sanaa, ? kysyvää intonaatiota, / lyhyempää ja // pitempää taukoa prosessoitavassa sanassa.

Suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailua

Tämän tutkimuksen yhden hypoteesin mukaan kirjallisen prosessoinnin tulokset ovat suullista parempia pitemmästä prosessointiajasta johtuen: oppijoilla on kirjallisessa taivutustestissä enemmän aikaa harkita eri vaihtoehtojen sopivuutta, kun taas suullinen taivutustesti vaatii tuotosten nopeampaa tuottamista ja pikaista ääneen sanomista. Vironkielisten suomenoppijoiden kohdalla tämä hypoteesi pitää paikkaansa: vain kolmen testisanan (*vieras*, *patsas* ja *toinen*) suullisen irtosanatestin testattavien sijamuotojen oikeiden vastausten prosentiosuuksien keskiarvo on korkeampi kuin kirjallisessa irtosanatestissä. Myös kirjallisessa irtosanatestissä oikeita mutta suullisessa testissä vääriä vastauksia on vironkielisillä oppijoilla kaikkien sanaryhmien kaikissa testattavissa sija-

muodoissa enemmän kuin suullisessa testissä oikeita mutta kirjallisessa testissä vääriä vastauksia.

Venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin testattavien sijamuotojen oikeiden vastausten keskiarvojen testisanakohtaisesta vertailusta näkyy (taulukko 65), että kuva on vironkielisiin oppijoihin verrattuna päinvastainen.

TAULUKKO 65 Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin tulosten vertailu testattavien sijamuotojen oikeiden vastausten prosentiosuuksien keskiarvon perusteella

	Kirjallinen irtosanatesti	Suullinen irtosanatesti	Erotus³
kirje	43,3 %	91,7 %	– 48,4
herne	40,0 %	83,3 %	– 43,3
koulu	36,7 %	91,7 %	– 55,0
tuote	33,3 %	83,3 %	– 50,0
ohje	33,3 %	91,7 %	– 58,4
patsas	33,3 %	50,0 %	– 16,7
kirkko	33,3 %	83,3 %	– 50,0
toinen	30,0 %	66,7 %	– 36,7
laine	26,7 %	83,3 %	– 56,6
kohde	26,7 %	91,7 %	– 65,0
veule	26,7 %	91,7 %	– 65,0
musiikkiliike	26,7 %	91,7 %	– 65,0
vieras	26,7 %	75,0 %	– 48,3
vilkas	26,7 %	58,3 %	– 31,6
hidas	26,7 %	58,3 %	– 31,6
lakki	26,7 %	83,3 %	– 56,6
kangas	23,3 %	91,7 %	– 68,3
talvirengas	23,3 %	75,0 %	– 54,7
opas	23,3 %	75,0 %	– 54,7
lelu	23,3 %	88,9 %	– 65,6
kerros	23,3 %	75,0 %	– 51,7
matkalaukku	20,0 %	83,3 %	– 63,3
pankki	20,0 %	58,3 %	– 38,3
sulkki	17,1 %	83,3 %	– 66,2
herkku	13,3 %	41,7 %	– 28,4
hyinen	13,3 %	41,7 %	– 28,4
veistos	10,0 %	58,3 %	– 48,3
syhmä	10,0 %	41,7 %	– 31,7
nirkas	6,7 %	75,0 %	– 68,3
kauppakeskus	0 %	50,0 %	– 50,0

Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kaikkien testisanojen prosessointi on odotuksenvastaisesti onnistunut suullisessa irtosanatestissä paremmin kuin kirjallisessa irtosanatestissä. Huomiota herättää myös seikka, että erotukset testisanojen suullisen ja kirjallisen irtosanatestin oikeiden vastausten prosentiosuuksien keskiarvoissa ovat suuria: vain kolmessa sanassa (*patsas*, *herkku*, *hyinen*) on erotus alle 30 prosenttiyksikköä. Suullinen prosessointi näyttää siis

³ Erotukset on laskettu siten, että kirjallisen irtosanatestin oikeiden vastausten prosentiosuuksista on vähennetty suullisen irtosanatestin oikeiden vastausten prosentiosuudet, sen takia, että alustavan hypoteesin mukaan oletettiin kirjallisen irtosanatestin tuottavan parempia tuloksia.

olevan venäjänkielisille suomenoppijoille kokonaisuudessaan kirjallista paljon helpompaa konkreettisesta testisanasta ja taivutustyyppistä riippumatta.

Venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen prosessoinnin erot taivutustyypeittäin ja myös sijamuodoittain ilmenevät yksittäisten oppijoiden kirjallisten ja suullisten testituotosten vertailusta (taulukko 66).

TAULUKKO 66 Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen ja suullisen irtosanatestin tuotosten vertailu taivutustyypeittäin: prosenttiosuus vastausten kokonaismäärästä

	Sama oikea vastaus (%)	Sama väärä vastaus (%)	Suullinen oikea, kirjallinen väärä (%)	Kirjallinen oikea, suullinen väärä (%)
Monikon partitiivi				
<i>e</i> -loppuiset (48 <i>hame</i>)	46,9	21,9	21,9	9,4
<i>as</i> -loppuiset (41 <i>vieras</i>)	50,0	3,1	15,6	12,5
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset (1 <i>valo</i>)	48,3	0,0	31,6	10,5
<i>i</i> -loppuiset (5 <i>risti</i>)	8,3	8,3	50,0	16,7
<i>nen</i> -loppuiset (38 <i>nainen</i>)	25,0	0,0	37,5	0,0
<i>ks</i> -vartaloiset (39 <i>vastaus</i>)	33,3	8,3	33,3	8,3
Keskiarvo	35,3	6,9	31,7	9,6
Monikon illatiivi				
<i>e</i> -loppuiset (48 <i>hame</i>)	25,0	0,0	75,0	0,0
<i>as</i> -loppuiset (41 <i>vieras</i>)	25,0	0,0	75,0	0,0
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset (1 <i>valo</i>)	26,7	0,0	47,3	5,3
<i>i</i> -loppuiset (5 <i>risti</i>)	0,0	0,0	75,0	0,0
<i>nen</i> -loppuiset (38 <i>nainen</i>)	25,0	0,0	12,5	0,0
<i>ks</i> -vartaloiset (39 <i>vastaus</i>)	33,3	0,0	33,3	0,0
Keskiarvo	22,5	0,0	53,0	0,9
Monikon elatiivi				
<i>e</i> -loppuiset (48 <i>hame</i>)	43,8	3,1	53,1	0,0
<i>as</i> -loppuiset (41 <i>vieras</i>)	40,6	3,1	34,4	6,3
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset (1 <i>valo</i>)	26,7	10,0	52,3	0,0
<i>i</i> -loppuiset (5 <i>risti</i>)	0,0	0,0	91,7	0,0
<i>nen</i> -loppuiset (38 <i>nainen</i>)	25,0	12,5	37,5	0,0
<i>ks</i> -vartaloiset (39 <i>vastaus</i>)	25,0	8,3	25,0	8,3
Keskiarvo	26,9	6,2	49,0	2,4
Keskiarvo				
<i>e</i> -loppuiset (48 <i>hame</i>)	38,6	8,3	50,0	3,1
<i>as</i> -loppuiset (41 <i>vieras</i>)	41,7	9,4	28,1	10,4
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset (1 <i>valo</i>)	33,9	3,3	43,7	5,3
<i>i</i> -loppuiset (5 <i>risti</i>)	2,8	2,8	72,2	5,5
<i>nen</i> -loppuiset (38 <i>nainen</i>)	25,0	4,2	29,2	0,0
<i>ks</i> -vartaloiset (39 <i>vastaus</i>)	30,5	16,7	30,5	5,5
KESKIARVO	28,8	7,5	42,5	5,0

Toisin kuin vironkielisillä oppijoilla venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden vertailtavien vastausparien joukossa esiintyy eniten tapauksia, joissa

suullisen testin vastaus on oikea ja kirjallisen testin vastaus väärä. Vähiten on taas päinvastaisia tapauksia, joissa kirjallisen testin vastaus on oikea mutta suullisen testin vastaus väärä. Sekä kirjallisessa että suullisessa testissä samoja norminmukaisia vastausvariantteja on 28,8 % ja molemmissa testeissä samoja norminvastaisia vastausvariantteja 7,5 %. Monikon illatiivin ja monikon elatiivin prosenttijakauma noudattaa suurin piirtein kokonaiskuvan kaavaa. Monikon partitiivissa taas on molemmissa testeissä samoja norminmukaisia vastausvariantteja hieman enemmän kuin suullisessa testeissä oikeita, mutta kirjallisessa testissä väriä vastausvariantteja. Monikon partitiivin muihin testattaviin sijamuotoihin verrattuna suhteellisesti pienempi suullisessa testissä oikeiden mutta kirjallisessa testissä väriä vastausten määrä johtuu todennäköisesti siitä, että monikon partitiivi on taivutustestissä ensimmäisenä testattavana sijamuotona. Ensimmäisen taivutettavan muodon prosessointi tarkoittaa tavallaan taivutusreitin löytämistä, mikä vaatii enemmän pohdiskelua, kun taas seuraavien sijamuotojen tuottaminen sen jälkeen on helpompaa eikä suullisen prosessin nopeus haittaa enää yhtä paljon. Partitiivi on myös opetuksessa frekventin monikon sijamuoto.

Kun tarkastellaan venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisessa ja kirjallisessa irtosanatestissä tuotettuja vastauksia taivutustyypeittäin, muodostuu muutamia eri ryhmiä. Muista taivutustyypeistä erottuvat selvästi *risti*-tyypin *i*-loppuiset sanat *pankki*, *lakki* ja *tulkki*-sanana pohjalta muotoiltu teko sana *sulkki*. *i*-loppuisissa sanoissa näiden vastausparien osuus, joissa suullisessa testissä on norminmukainen mutta kirjallisessa testissä norminvastainen vastausvariantti, on erityisen suuri. Kaikkia muita vaihtoehtoja taas esiintyy erittäin vähän. Todennäköisesti *i*-loppuisuus heikkona morfofonologisena vihjeenä aiheuttaa horjumista eri vastausvarianttien välillä varsinkin silloin, kun muodot tuotetaan sääntöjen pohjalta. Sääntöjen soveltamiseen on enemmän prosessointiaikaa kirjallisessa testissä, kun taas suullisessa testissä on oppijoiden muuttamassa hetkessä vaikeaa muistaa ja soveltaa kaikkia *i*-loppuisten testisanojen monikonmuodostuksessa tarvittavia monimutkaisia taivutussääntöjä. On mahdollista, että muotojen sääntöihin pohjautuva prosessointi korvataan tässä tapauksessa analogisella tuottamisella tai ulkomuistilla ja tämä aiheuttaa suullisessa testissä parempia tuloksia kuin kirjallisessa.

- (1) *sulkki sulkk/kiä* Нет это единственное число. Это как *pankki pankkei- pankkei- sulkkei-sulkke/ja sulkkei/hin sulkkeista*

sulkki sulkk/kiä Ei, tämä on yksikkö. Tämä on kuten *pankki pankkei- pankkei- sulkkei-sulkke/ja sulkkei/hin sulkkeista*

Myös *valo*-tyypin *u-* ja *o*-loppuisissa sanoissa sekä *hame*-tyypin *e*-loppuisissa sanoissa on suullisessa testissä oikeiden, mutta kirjallisessa testissä väriä vastausten prosenttiosuus korkea. Samalla on näiden taivutustyyppien testisanoissa melko korkea molemmissa testeissä samojen norminmukaisten vastausvarianttien osuuskin. *u-*, *o-* ja *e*-loppuisten testisanojen taivutuksessa yhdistyvät vahva morfofonologinen vihje ja yksinkertainen taivutus, joten sääntöjen

soveltaminen on oppijoille helpompaa sekä suullisessa että kirjallisessa prosessoinnissa.

- (2) A.K.: И как ты эти формы образуешь? Тебе же надо было очень быстро теперь сказать. Как ты склонял?
 P.: Иногда пытаюсь по правилам.
 A.K.: Когда это иногда?
 P.: Когда лёгкие такие слова как *школа*, которых я знаю.
- A.K.: Miten tuotat näitä muotoja? Sinunhan oli pakko erittäin nopeasti sanoa. Miten taivutit?
 R.: Joskus yritän sääntöjen mukaan.
 A.K.: Milloin joskus?
 R.: Silloin, kun sanat ovat yksinkertaisia kuten *koulu*, joita tiedän.

Myös taivutettavan sanan tuttuus saattaa vaikuttaa prosessointistrategian valintaan.

- (3) A.K.: Ты можешь сказать, как ты образуешь форму?
 K.: Честно говоря, я все по-разному образовал.
 A.K.: Но в принципе? Что ты думаешь, когда ты посмотришь на слово и тебе надо образовать *monikon partitiivi*?
 K.: Но я посмотрю, на что оканчивается слово, сколько там слогов, сложно или не сложно и тогда ...
 A.K.: По правилам?
 K.: Ну да, иногда по правилам.
 A.K.: А когда по правилам?
 K.: Ну когда всё-таки слова, которые часто употребляются, такие, как *koulu* и такие, с самого начала знакомые. Но когда такие слова, которые я не знаю, только звучит знакомо, но значение не знаю совсем, тогда конечно, как кажется.
 A.K.: Как кажется, да. Значит, знакомые слова по правилам, а незнакомые как чувствуется?
 K.: Ну да.
- A.K.: Voisitko sanoa, miten tuotat taivutusmuodon?
 K.: Rehellisesti sanoen, tuotin ne kaikki eri tavalla.
 A.K.: Mutta periaatteessa? Mitä ajattelet, kun katsot sanaa ja sinun on tuotettava *monikon partitiivi*?
 K.: No katson, mihin sana loppuu, montako tavua siellä on, onko se yksinkertainen vai ei ja sitten ...
 A.K.: Sääntöjen mukaan?
 K.: No joo, joskus sääntöjen mukaan.
 A.K.: Mutta milloin sääntöjen mukaan?
 K.: No kun on sana, jota enemmän käytetään, sellainen kuin *koulu* ja sellaiset, alusta alkaen tuttuja. Mutta kun on sellaiset, joita mä en tiedä, vaan ainoastaan kuulostaa tutulta, mutta merkitystä en tiedä ollenkaan, silloin tietenkin tunteen perusteella.
 A.K.: Tunteen perusteella, joo. Eli tutut sanat sääntöjen mukaan ja tuntemattomat tunteen perusteella?
 K.: No joo.

vastaus-tyypin *ks*-vartaloisissa sanoissa on suullisessa testissä oikeita mutta kirjallisessa testissä vääriä ja molemmissa testeissä samoja oikeita vastauksia tasavertaisesti, *nainen*-tyypin *nen*-loppuisissa sanoissa melko tasavertaisesti. *ks*-vartaloisissa sanoissa herättää huomiota myös kaikkien taivutustyyppien korkein molemmissa testeissä samojen väärin vastausvarianttien prosenttiosuus. Näyttää siltä, että venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden *vastaus*-

tyypin sanojen prosessoinnissa toimii tavallaan samanaikaisesti kaksi suuntausta. Toisaalta yhdistyy sanan s-loppuisuus oppijoiden prosessoinnissa ilmeisesti opetuksen tuloksena erittäin vahvasti *ks*-vartaloisuuteen.

- (4) P.: Hy *kerros*, тут *-s* на конце, которое меняется на *-ksi*, добавляем окончание *-a* и *kerroksia* получается, вот.

R.: No *kerros*, tässä on *-s* lopussa, joka muuttuu *ksi:ksi*, lisäämme päätteen *-a* ja tulee *kerroksia*.

Sanan s-loppuisuuden ja taivutuksen *ks*-vartaloisuuden yhteys taivutusprosessissa on niin voimakas, että venäjänkielisten oppijoiden suullisen irtosanatestin tuotoksissa esiintyy lukuisia esimerkkejä *vieras*-tyypin ja jopa *nainen*-tyypin testisanojen *ks*-vartalosisesta taivutuksesta:

<i>hidas</i>	<i>hidaksia</i>	<i>hidaksiin</i>	<i>hidaksista</i>
<i>vilkas</i>	<i>vil/kak/sia</i>	<i>vil//kak/siin</i>	<i>vil- vil/kak/sista</i>
<i>nirkas</i>	<i>nirk/si/a</i>	<i>nirksiin</i>	<i>nirksissa</i>
<i>toinen</i>	<i>toi- toineksia</i>	<i>toine- toineksi/in</i>	<i>toineksi- toinesta</i>
<i>hyinen</i>	<i>hyi/ne/ksi/a</i>	<i>hy- hyi/ne/ksi/in</i>	<i>hyi/ne/ksi/sta</i>

Sanan s-loppuisuus toimii siis opetuksen tuloksena tavallaan vahvana morfofonologisena vihjeenä, joka johtaa oppijan ekspansiivisen *ks*-vartaloinen taivutuksen tielle, vaikka oikeastaan s-loppuisuus on heikko vihje ja mahdollistaa myös *as* : *aan*-vartaloinen taivutuksen. Toisaalta *ks*-vartaloisen taivutus on riittävän mutkikas, joten se korvataan lyhennetyllä ja yksinkertaistetulla vartalolla sekä suullisessa että kirjallisessa testissä, ja tämä aiheuttaa suullisessa ja kirjallisessa testissä samojen väärin vastausten ison lukumäärän:

<i>kerros</i>	<i>kerroita kerroja</i>	<i>kerroihin kerroihin</i>	<i>kerroi/sta kerrosta</i>
<i>veistos</i>	<i>veisto- veisto/ja veistoja</i>	<i>veistoi/hin veistohiin</i>	<i>veistosta veistosta</i>

Joskus tapahtuu vartalon yksinkertaistuminen ja lyhentäminen vasta viimeisessä prosessoitavassa taivutusmuodossa ja välillä oppija etsii apua muualta saman sanan paradigmasta, vaikka avuksi haettava taivutusmuoto ei välttämättä olekaan norminmukainen:

- (5) P.: *kerros kerro/ksi/a kerroksiin kerros kerroseta kerroista*
 A.K.: Ты попробуешь, звучит ли это слово по-финский по-твоему или нет? Некоторые сказали, что это звучит или незвучит хорошо. Когда ты например образуеть форму, например *kouluja*, и теперь как-то проверяешь, это *kouluja* или *kouluita* и *kouluja* звучит, а *kouluita* незвучит. Ты так думаешь или нет?
 P.: Иногда бывает. У меня вдруг слова, я сделал какую-то форму, где как-то некоторые буквы кажутся лишними. Но не во всех.
 R.: *kerros kerro/ksi/a kerroksiin kerros kerroseta kerroista*
 A.K.: Kokeiletko sä joskus, kuulostaako tämä sana mielestäsi suomalaiselta vai ei? Jotkut ovat sanoneet, että tämä kuulostaa hyvältä, mutta tämä ei. Kun olet tuottanut muodon, esimerkiksi *kouluja*, ja nyt niin kuin tarkistat, kuulostaako tämä *kouluja* tai *kouluita* hyvältä ja päättelet, että *kouluja* kuulostaa, mutta *kouluita* ei. Ajatteletko sä joskus näin?
 R.: Joskus tapahtuu. Voi olla, että olen tuottanut muodon ja siellä jotkut aakkoset kuulostavat ylimääräisiltä. Mutta ei kaikissa.

Jatkumon toisessa ääripäässä ovat *vieras*-tyypin *as*-loppuiset sanat. Vain *as*-loppuisissa sanoissa on molemmissa testeissä samoja norminmukaisia vastausvariantteja enemmän kuin suullisessa testissä oikeita mutta kirjallisessa testissä vääriä vastausvariantteja. *as*-loppuisten sanojen molemmissa testeissä samojen oikeiden vastausten osuus on absoluuttisestikin testattavien taivutustyyppien korkein. Testattavista taivutustyypeistä eniten on *as*-loppuisissa sanoissa myös kirjallisessa testissä oikeita mutta suullisessa testissä vääriä vastausvariantteja. Tämä tarkoittaa, että venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullinen ja kirjallinen prosessointi on onnistunut *vieras*-tyypissä suhteellisesti tasavertaisemmin ja kirjallisen prosessoinnin pitempää miettimisaikaa hyödynnetään enemmän kuin muissa testattavissa taivutustyypeissä. Syynä siihen on todennäköisesti jo edellä mainittu *ks*-vartaloisen ja *as*-loppuisen taivutuksen sekoittuminen *vieras*-tyypin testisanoissa ja oppijoiden horjumisen kahden taivutusmahdollisuuden välillä:

kangas kanga- kanga/ ks- kanga- kangata kanga/ja ka- kan/gai/hin kan- kan//gais/ta

Tällaisessa tilanteessa on pitemmästä prosessointiajasta enemmän hyötyä ja sen takia suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tulokset ovat hieman tasavertaisempia kuin muissa taivutustyypeissä.

On siis todettava, että venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullinen prosessointi on toisin kuin vironkielisillä aloittelevilla suomenoppijoilla onnistunut kirjallista prosessointia selvästi paremmin sekä kokonaisuutena että kaikissa testattavissa taivutustyypeissä. Tämän ilmiön selitys löytynee venäjänkielisten oppijoiden käyttämien prosessointistrategioiden jakaumasta. Venäjänkielisten oppijoiden hallitseva strategia on taivutusmuotojen tuottaminen perusmuodoista (testin lähtömuodoista) opittujen sääntöjen avulla.

(6) A.K.: Ты можешь сказать, как ты образуешь формы множественного числа?

K.: Основа плюс окончание.

A.K.: Ты все слова образуешь по правилам? По грамматическим правилам?

K.: Да.

A.K.: И тогда ещё думаешь, как это влияет на основу и сколько *-k*, один или два и такие вещи?

K.: Да, слова которые заканчиваются на *-и*, будут склонятся вот так вот, *leluja. kerroksia*, слова на *-s* ...

A.K.: Значит, для тебя важно группа слов? На *-nen*, или на *-и* например или на *-s*? Ты думаешь, что это слово в этой группе, да?

K.: Да.

A.K.: И ты учила это так? По этому принципу, да? Что слова на *-nen* образуются так и слова на *-s* так?

K.: Да.

A.K.: Voisitko sanoa, miten taivutat monikkomuotoja?

K.: Vartalo plus suffiksit.

A.K.: Tuotatko kaikki sanat sääntöjen avulla? Kieliopillisten sääntöjen avulla?

K.: Joo.

A.K.: Ja sitten ajattelet vielä, miten *-i* vaikuttaa vartaloon ja montako *k*:ta, yksi vai kaksi, tällaisia asioita?

K.: Joo, sanat, jotka loppuvat *u*:hun, taipuvat niin, *leluja. kerroksia*, *s*:ään loppuvat sanat...

A.K.: Tarkoittaako tämä, että sinulle on tärkeä samoihin äänteihin loppuva sanojen ryhmä? Esimerkiksi *nen:iin* loppuvat, *u:hun* loppuvat, *s:* ään loppuvat? Ajatteletko, että tämä sana on tässä ryhmässä?

K.: Joo

A.K.: Oletko opiskellut niin? Tällä perusteella? Että *nen:iin* loppuvat sanat taipuvat niin ja *s:* ään loppuvat niin?

K.: Joo

Analogia toimii tässä tapauksessa välineenä, jonka avulla sijoitetaan prosessoitava sana tiettyyn taivutustyyppiin eli analogia on tavallaan kieliopillisten sääntöjen soveltamisen pohjana.

- (7) A.K.: И как ты рассуждаешь, когда тебе надо образовать форму?
 V.: Я смотрю на окончание, на основу, в какую группу принадлежит.
 A.K.: И теперь, когда ты знаешь, какая это основа и какая группа, что ты делаешь дальше?
 V.: Ну добавляю окончания.

A.K.: Ja mitä ajattelet, jos sinun on taivutettava tämä sana?

J.: Katson sanan loppua, vartaloa, millaiseen ryhmään sijoittuu.

A.K.: Ja kun tiedät, että tämä on tällainen vartalo ja tällainen ryhmä, mitä teet edelleen?

J.: Lisään suffikseja.

Proportionaalinen analogia (Itkonen 1992: 41) tulee venäjänkielisten oppijoiden taivutusprosessiin mukaan vasta silloin, kun sääntöjen avulla tuottaminen jos-takin syystä (unohtunut tai liian mutkikas sääntö, heikko morfofonologinen vihje) ei onnistu.

- (8) A.K.: Как ты образуешь форму партитива?
 N.: Но во-первых тут в основе одна гласная, значит с партитивом будет *-ja*, потому что *koulua* нельзя сказать, *kouluja* будет правильно.
 A.K.: Значит, ты образуешь эти формы по правилам?
 N.: Ну да, постараюсь.
 A.K.: А если не получается? Если постараться, но не получается, что ты тогда делаешь?
 N.: Но не знаю, может быть по интуиции.
 A.K.: По интуиции, да. Очень многие делают иногда по интуиции. Если эта правила работает, тогда по правилам, да?
 N.: Ну да.
 A.K.: И если не работает почему-то, тогда по интуиции?
 N.: Да. Вот тут *kangaita*.

A.K.: Miten tuotit tämän partitiivimuodon?

N.: No ensin tässä vartalossa on yksi vokaali ja tämä tarkoittaa, että partitiivissa tulee *-ja*, koska *koulua*, niin ei saa sanoa, *kouluja* on oikein.

A.K.: Tarkoittaako tämä, että tuotat nämä muodot sääntöjen avulla?

N.: No joo, yritän.

A.K.: Mutta jos ei onnistu? Jos yrität, mutta ei onnistu, mitä sitten teet?

N.: En tiedä, ehkä vaiston mukaan.

A.K.: Vaiston mukaan, joo. Monet tekevät vaiston mukaan. Kun sääntö toimii, silloin säännön avulla, eikö?

N.: No joo.

A.K.: Ja kun ei toimi, silloin vaiston mukaan?

N.: Joo. Kuten tässä *kangaita*.

On hyvinkin mahdollista, että monikkomuotojen tuottaminen usein mutkikkaiden ja ei-lineaaristen taivutussääntöjen avulla estää venäjänkielisten aloittelevien oppijoiden kirjallista prosessointia, sillä pitempi pohtimisaikaa voi samanlaisesti aiheuttaa suurempaa epävarmuutta, enemmän horjumista eri vaihtoehtojen välillä ja taivutustyyppien sekoittumista. Suullisessa taivutustestissä taas ei ole aikaa soveltaa ainakaan mutkikkaampia vartalovaihtelusääntöjä ja analogiaan pohjautuva prosessointi tuottaa parempia tuloksia.

Suullisen prosessoinnin erikoispiirteitä

Venäjänkieliset aloittelevat suomenoppijat käyttävät samoin kuin vironkieliset oppijatkin suullisessa irtosanatestissä kolmenlaisia prosessointitapoja, jotka oletettavasti tähtäävät kirjalliseen prosessointiin verrattuna nopeamman suullisen taivutusprosessin hidastamiseen: taukoja sekä tavurajalla että muualla taivutettavassa sanassa ja toistoja. Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisessa irtosanatestissä esiintyvien hidastamiskeinojen määrää ja prosenttiosuuksia kuvaa alla esitetty taulukko.

TAULUKKO 67 Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 4) suullisessa prosessoinnissa käyttämien hidastamiskeinojen määrä ja prosenttiosuus taivutustyypeittäin

	Tauot tavurajoilla	Tauot muualla kuin tavurajoilla	Toistot	Yhteensä
Monikon partitiivi				
<i>e</i> -loppuiset (48 <i>hame</i>)	16/ 50,0 %	0/ 0,0 %	9/ 28,1 %	25/ 78,1 %
<i>as</i> -loppuiset (41 <i>vieras</i>)	12/ 37,5 %	0/ 0,0 %	14/ 43,8 %	26/ 81,3 %
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset (1 <i>valo</i>)	9/ 47,4 %	0/ 0,0 %	5/ 26,3 %	14/ 73,7 %
<i>i</i> -loppuiset (5 <i>risti</i>)	6/ 50,0 %	0/ 0,0 %	4/ 33,3 %	10/ 83,3 %
<i>nen</i> -loppuiset (38 <i>nainen</i>)	2/ 25,0 %	0/ 0,0 %	4/ 50,0 %	6/ 75,0 %
<i>ks</i> -vartaloiset (39 <i>vastaus</i>)	2/ 16,7 %	3/ 25,0 %	5/ 41,7 %	10/ 83,4 %
Yhteensä/keskiarvo	47/ 37,8 %	3/ 8,3 %	41/ 37,2 %	91/ 79,1 %
Monikon illatiivi				
<i>e</i> -loppuiset (48 <i>hame</i>)	20/ 62,5 %	0/ 0,0 %	8/ 25,0 %	28/ 87,5 %
<i>as</i> -loppuiset (41 <i>vieras</i>)	22/ 68,8 %	0/ 0,0 %	6/ 18,8 %	28/ 87,6 %
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset (1 <i>valo</i>)	10/ 52,6 %	0/ 0,0 %	3/ 15,8 %	13/ 68,4 %
<i>i</i> -loppuiset (5 <i>risti</i>)	7/ 58,3 %	0/ 0,0 %	1/ 8,3 %	8/ 66,6 %
<i>nen</i> -loppuiset (38 <i>nainen</i>)	5/ 62,5 %	1/ 12,5 %	1/ 12,5 %	7/ 87,5 %
<i>ks</i> -vartaloiset (39 <i>vastaus</i>)	3/ 25,0 %	3/ 25,0 %	5/ 41,7 %	11/ 91,7 %
Yhteensä/keskiarvo	67/ 55,0 %	4/ 6,3 %	24/ 20,5 %	95/ 81,8 %
Monikon elatiivi				
<i>e</i> -loppuiset (48 <i>hame</i>)	7/ 21,9 %	17/ 53,1 %	5/ 15,2 %	29/ 90,2 %
<i>as</i> -loppuiset (41 <i>vieras</i>)	12/ 37,5 %	10/ 31,3 %	4/ 12,5 %	26/ 81,3 %
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset (1 <i>valo</i>)	4/ 21,1 %	5/ 26,3 %	5/ 26,3 %	14/ 73,7 %
<i>i</i> -loppuiset (5 <i>risti</i>)	6/ 50,0 %	3/ 25,0 %	2/ 16,7 %	11/ 91,7 %

<i>nen</i> -loppuiset (38 <i>nainen</i>)	4/ 50,0 %	0/ 0,0 %	0/ 0,0 %	4/ 50,0 %
<i>ks</i> -vartaloiset (39 <i>vastaus</i>)	3/ 25,0 %	5/ 41,7 %	3/ 25,0 %	11/ 91,7 %
Yhteensä/keskiarvo	36/ 34,3 %	40/ 29,6 %	19/ 11,8 %	95/ 75,7 %

Yhteensä/keskiarvo

<i>e</i> -loppuiset (48 <i>hame</i>)	43/ 44,8 %	17/ 17,7 %	22/ 22,8 %	82/ 85,3 %
<i>as</i> -loppuiset (41 <i>vieras</i>)	46/ 47,9 %	10/ 10,4 %	24/ 25,0 %	80/ 83,3 %
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset (1 <i>valo</i>)	23/ 40,4 %	5/ 8,8 %	13/ 22,8 %	41/ 72,0 %
<i>i</i> -loppuiset (5 <i>risti</i>)	19/ 52,8 %	3/ 8,3 %	7/ 19,4 %	29/ 80,5 %
<i>nen</i> -loppuiset (38 <i>nainen</i>)	11/ 45,8 %	1/ 4,2 %	5/ 20,8 %	17/ 70,8 %
<i>ks</i> -vartaloiset (39 <i>vastaus</i>)	8/ 22,2 %	8/ 30,6 %	13/ 36,1 %	29/ 88,9 %

YHTEENSÄ/KESKIARVO 150/ 42,3 % 44/ 13,3 % 84/ 24,5 % 278/ 80,1 %

Taulukosta näkyy, että venäjänkieliset aloittelevat suomenoppijat pysähtelevät testisanoja suullisesti tuottaessaan prosessoinnissa huomattavasti enemmän kuin vironkieliset oppijat. Venäjänkielisten oppijoiden käyttämien hidastamiskeinojen määrä on vironkielisiin oppijoihin verrattuna noin kaksinkertainen. Venäjänkieliset oppijat ovat käyttäneet hidastamiskeinoja melko tasavertaisesti kaikissa testattavissa sijamuodoissa.

Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden tuotoksissa esiintyy samoin kuin vironkielisten oppijoiden suullisissa prosessoinnissakin eniten lyhyempiä tai pitempiä taukoja tavurajoilla ja vähiten taukoja muualla sanassa. Taukojen sijoittuminen sanassa liittyy monesti taivutussuffiksien tavarakentteeseen ja sen pohjalta voi yrittää arvella, miten oppijat hahmottavat prosessoitavan taivutusmuodon morfologista rakennetta. Kuten vironkielisten oppijoiden suullisissa tuotoksissakin, sekä monikon partitiivin *itA*-suffiksi että monikon illatiivin *ihin*- ja *isiin*-suffiksit jakaantuvat venäjänkielisten oppijoiden norminmukaisissa ja myös norminvastaisissa tuotoksissa poikkeuksetta kahden viimeisen tavun osalta siten, että monikon tunnus ja sijapäätte ovat eri tavuissa: *tuot/tei/ta*, *vilk/kai/ta*, *pankkei//ta*; *lai/nei/hin*, *pat/sai/siin*, *herkkui/hin*. Voidaan olettaa, että monikon *i*-tunnus tajutaan tässä tapauksessa pikemmin (monikko)vartalon osaksi kuin itsenäiseksi morfeemiksi. Monikon partitiivin *jA*-suffiksi taas tuotetaan aina kokonaisuina tavuna: *oh/je/ja*, *kirk/ko/ja*, *matkalahauk/ku/ja*. Huomattavasti epämääräisempi on monikon partitiivin *iA*-suffiksin prosessointi. *-iA* tuotetaan eripituisten äännesekvenssien osana (*toi/sia*, *hyi//sia*, *veistok/sia*, *kauppakesku/ksia*) tai siten, että monikon tunnus sijoittuu toiseksi viimeisen tavun loppuun ja sijapäätte muodostaa erillisen tavun (*kauppa/kesku/ksi/a*, *kerroksi/a*).

On siis todettava, että venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden taivutussuffiksien prosessointi noudattaa samoja linjauksia kuin vironkielisten oppijoiden prosessointi ja suffiksin tavarakenteesta riippuu, miten morfologisia formatiiveja tajutaan ja tuotetaan. Vironkielisiin oppijoihin verrattuna on hieinan eroja vain monikon elatiivin *istA*-suffiksin tuottamisessa. Venäjänkielisten oppijoiden tuottamisprosessissa on monikon *i*-tunnus aina vartalon osana, kun taas vironkielisten oppijoiden monikon tunnuksen prosessoinnissa esiintyy enemmän vaihtelua. Venäjänkieliset oppijat tuottavat elatiivipäätteen siten, että

tauko on tavurajalla sijapäätteen sisällä (*kangais/ta, ohjeis/ta, kirk/kois/ta*) tai kokonaisena muusta sanasta erikseen (*kir/jei/sta, veulei/sta, oppai/sta*). Tauot muualla kuin tavurajoilla liittyvätkin venäjänkielisten oppijoiden tuotoksissa vain elatiivipäätteen ja *ks*-vartaloisten sanojen prosessointiin (*kauppakes//ku/ksia, kauppa-kesku/ksia, kauppakes/ku//ksiin, veis/to//ksiin, kauppakes/ku/ksista*). On mahdollista, että tässä heijastuu venäjänkielisten oppijoiden taivutusprosessissa hallitseva, oppimalla opittu sääntöihin perustuva tuottamisstrategia: oppijat soveltavat vartalonmuodostussääntöjä ja agglutinoidvat sen jälkeen vartaloon monikon tunnuksen ja tarvittavan sijapäätteen. Tämän vuoksi prosessoidaan elatiivipäätte *-stA* enimmäkseen kokonaisena tavurajasta riippumatta. Samasta syystä toimii *ks*-äännesekvenssi yhdessä monikon tunnuksen ja sijapäätteen kanssa oletettavasti tavallaan synkreettisenä formatiivina eli nipputunnuksena (ISK 2004: 89), joka korostaa perusmuodon ja muiden taivutusmuotojen erilaisuutta.

Katkaisuja, korjauksia ja toistoja esiintyy venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisesti tuotetuissa muodoissa noin puolet vähemmän kuin taukoja tavurajalla. Samoin kuin vironkielisten oppijoiden tuotoksissa kasaantuvat myös venäjänkielisten oppijoiden toistot partitiiviin, joka on ensimmäinen prosessoitava muoto ja vaatii sen takia enemmän pohdiskelua. Toistoja aiheuttaa pääasiassa oppijoiden horjuminen monen mahdollisen vartalo- tai taivutusallomorfin välillä, johon liittyy sekä sisäinen että ulkoinen, joskus erittäin moniasteinen monitorointi:

tuotteihin *her* -siin *tuotteisiin*
her/nei//siin *her* *herneihin*
viera- vieroi- vier- vieroi/ta
vieras- viera- viera/ta *vieria* *vieraja* *vieraita*
op- op//pai//ja *op/pai/ta*
herkku- herkku/siin *her- так* *herkku/hin*
hyine- hyi//sia

Jotkut oppijat ovat vasta kaikkien testattavien sijamuotojen taivuttamisen jälkeen huomanneet, että sana on yksikössä ja korjanneet virheensä:

tuote/ta : tuottesiin : tuotesta *her tuo/tei/ta tuo/tei- tuotteihin* *oñ -siin tuot/teis/ta*
sulkkiija : sulkkeihin : sulkkeista *oñ sulkkiija sulkkeja sulkkeja sulk/kei/hin sulk/kei/sta*

Venäjänkieliset oppijatkin käyttävät samoin kuin vironkieliset oppijat kerran jo prosessoitua vartaloallomorfia systemaattisesti myös muissa testattavissa sijamuodoissa ja yhdistävät siihen tunnus- ja päätteallomorfeja:

vil/koi- vilk/koi/ta : vil/koi/hin : vilk/kois/ta
patse/ta : patse/hin : patse/sta
op/pa- op/pa/ta : op/pa/hin : op- oppa/sta
talvi- talviren//tei- te/ja : talviren//te- te//hin : talviren/te/sta

Kun tarkastellaan hidastamiskeinojen kokonaismäärää ja jakaumaa taivutus-tyypeittäin, herättää huomiota *ks*-vartaloisten testisanojen erilaisuus verrattuna muihin testattaviin taivutustyyppeihin: *ks*-vartaloisissa sanoissa esiintyy suhteellisesti vähemmän taukoja tavurajoilla ja suhteellisesti enemmän taukoja

muualla kuin tavurajoilla sekä toistoja. *ks*-äännesekvenssi tajutaan siis usein todennäköisesti vartaloon lisättävän suffiksin osaksi. Toistojen korkeassa prosentiosuudessa taas heijastuu *ks*-vartaloisten sanojen taivutuksen kahden suuntauksen kilpailu. Toisaalta on *ks*-vartaloinen taivutus selvä, produktiivinen ja helposti havaittava, toisaalta riittävän mutkikas, jotta oppijat käyttävät lyhennettyä ja yksinkertaistettua vartaloa:

*kerro- kerros- kerroi/ja kerroksi/a kerroks- kerroksi/in kerroksis- -sis/ta
veis- veisto//ta veistoks- veistoksiin veis/to/ksa*

Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden hidastamiskeinojen käytössä voi siis yleensä havaita kvalitatiivisesti samoja linjauksia kuin vironkielisillä suomenoppijoilla. Hieman eroja on vain elatiivipäätteen ja *ks*-vartaloisten testisanojen prosessoinnissa. Tärkein ero viron- ja venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden välillä on kvantitatiivinen: venäjänkieliset oppijat käyttävät taukoja ja toistoja noin kaksi kertaa enemmän kuin vironkieliset oppijat. Tällainen tulos näyttää olevan ristiriidassa venäjänkielisten oppijoiden suullisen irtosanatestin kirjallista testiä parempien tulosten kanssa, mutta prosessoinnissa jollakin tavalla pysähtyminen ei kuitenkaan tunnu estävän norminmukaisten tuotosten korkeamman prosentiosuuden saavuttamista ja ehkä jopa edistää sitä.

Vironkielisiin oppijoihin verrattuna herättää huomiota vain seikka, että kaikki suulliseen testiin osallistuneet venäjänkieliset oppijat pysähtyvät prosessoinnissa merkittävästi enemmän tavurajoilla, vaikka muiden hidastamiskeinojen määrässä esiintyy oppijakohtaista vaihtelua. On hyvinkin mahdollista, että lyhyempien tai pitempien taukojen runsas käyttö johtuu erilaisista kesto- ja painosuhteista lähde- ja kohdekielellä (Lieko 1992): epävarmassa tilanteessa on oppijalle turvallisempaa prosessoida tavoitettava muoto tavu tavulta, sillä puhevirran jäsentäminen kaksi- ja kolmitavuisiksi painollisella tavulla alkaviksi puhetahteiksi on universaali suuntaus (Hint 1998: 105).

Viron- ja venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden suullisten taivutustestien perusteella voi päätellä, että suullisessa prosessoinnissa noudatetaan usein samoja lainalaisuuksia lähdekielestä riippumatta: käytetään samoja prosessointitapoja, taivutussuffikit tuotetaan yleensä samalla tavalla ja niiden prosessointi johtuu ensisijaisesti tavurakenteesta, hidastamiskeinojen jakaumassa esiintyy selviä oppijakohtaisia eroja. Toisaalta ovat venäjänkielisten suullisten irtosanatestien tulokset kirjallisen testin tuloksiin verrattuna paljon parempia, kun taas vironkieliset oppijat ovat onnistuneet paremmin kirjallisessa testissä; venäjänkieliset pysähtyvät suullisessa prosessoinnissa varsinkin tavurajoilla vironkielisiä oppijoita merkittävästi enemmän; eroja on *stA*-suffiksin ja *ks*-äännesekvenssin tuottamisessa. Voidaan olettaa, että viron- ja venäjänkielisten suullisen prosessoinnin erot johtuvat lähdekielten järjestelmäerojen lisäksi ainakin osittain myös taivutusstrategioiden erilaisesta käytöstä. Vironkieliset oppijat ovat alttiimpia hyödyntämään sekä lähde- että kohdekielen analogiaa, kun taas venäjänkieliset oppijat turvautuvat ensisijaisesti sääntöpohjaiseen prosessointiin ja analogia tulee taivutusprosessiin mukaan vasta silloin, kun sääntöjen avulla taivuttaminen ylittää jostakin syystä oppijan prosessointikapasiteetin rajan.

7.3 Kertomukset

Tämän tutkimuksen yksi tavoite oli selvittää, miten eri lähdekielten puhujien irtosanojen taivutus ja samojen sanojen taivutus kertomuksessa eroavat toisistaan. Hypoteesini mukaan vironkieliset suomenoppijat taivuttavat samoja sanoja paremmin kertomuksessa kuin irtosanatestissä, kun taas venäjänkielisten oppijoiden irtosanatestin taivutustulokset ovat kertomuksia parempia. Vironkielisten oppijoiden kohdalla tämä hypoteesi osoittautui oikeaksi: sekä vironkieliset edistyneet että aloittelevat suomenoppijat hyödyntävät kertomusten laajempaa prosessointikontekstia, edistyneet oppijat odotuksenmukaisesti enemmän kuin aloittelevat oppijat.

Venäjänkielisille oppijoille taivutustestin toinen tehtävä, ns. puolistrukturoidu kertomus, jossa oppilaiden oli irtosanatestin sanoja käyttäen kirjoitettava kertomus kävelykierroksesta kaupungissa, osoittautui kirjallista irtosanatestiä huomattavasti haasteellisemmaksi. Edistyneiden oppijoiden 20 kertomuksesta testattavia monikkomuotoja esiintyy vain kymmenessä, näistäkin kahdessa ainoastaan yksi ja kahdessa kolme muotoa. Loput kymmenen kertomusta ovat sellaisia, joissa testattavat sanat on jätetty taivuttamatta ja ne esiintyvät vain yksikön nominatiivissa.

- (9) *Se tapahtui päivänä, jolloin me ajamme retkin kirkko, patsas, veistos. Me käytämme monta turistikohte. Meidän opas oli vilkas. Meidän oli vapaan aika ja me käytämme musiikki-liike, kauppakeskus, osti herkku, herne ja lelu. Iltana me lähettää kirje meidän äiti ja isä.*
- (10) *Se tapahtui päivänä, jolloin me katsomme kohte, kirkko, veistos, patsas, laine, koulu, kauppakeskus, kerros, pankki, musiikkiliike, herkku, herne, lelu, matkalaukku, kangas, lakki, talvirengas, tuote, kirje, opas, ohje, hitas, vieras, vilkas toinen, hyinen. Tänä on kaikki gluki.*

Tällainen ilmiö voi osittain johtua venäjänkielisten oppijoiden lähdekielen rektioiden vaikutuksesta: venäjässä käytetään suomen partitiiviobjektin paikalla useiden tässä tehtävässä tarvittavien verbien kanssa nominatiiviobjektia (*katsella mitä?* – *смотреть что?* 'katsoa mikä?'; *ostaa mitä?* – *покупать что?* 'ostaa mikä?'; *lähettää mitä?* – *посылать что?* 'lähettää mikä?'). Vastaavia lukuisia esimerkkejä esiintyy venäjänkielisen vertailuryhmän kertomuksissa. Syynä saattaa mahdollisesti olla myös pelko tehdä virheitä.

Aloittelevien oppijoiden kymmenestä kertomuksesta esiintyy monikkomuotoja vain kolmessa, yhdessä ovat testisanat nominatiivissa ja kuusi oppilasta eivät ole kirjoittaneet mitään. Näyttää siis siltä, että testisanojen prosessointi kertomusten laajemmassa kontekstissa, jossa oppijoiden on keskityttävä samanaikaisesti moniin asioihin, on joillekin oppijoille niin vaikeaa, että he välttävät tehtävän suorittamista kokonaan. Sen takia pyrin tässä alaluvussa ensisijaisesti tarkastelemaan, millaisia monikkomuotoja venäjänkielisten oppijoiden kertomuksissa esiintyy, ja vertailemaan yksittäisten oppijoiden tuotoksia kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksissa. Kvantitatiiviseen analyysiin on testisanojen pienen määrän vuoksi syytä suhtautua varovaisesti. Edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden tuotoksia käsitellen erikseen.

Edistyneet

Venäjänkieliset edistyneet suomenoppijat ovat kertomuksissaan tuottaneet kaikkiaan 46 monikkomuotoa, joista 27 (58,7 %) on norminmukaisia. Kertomuksissa esiintyvien monikkumuotojen kokonaismäärä on siis noin viidesosa vironkielisten edistyneiden oppijoiden muotojen kokonaismäärästä ja norminmukaisten vastausten määrä noin seitsemäsosa vironkielisten edistyneiden oppijoiden vastaavasta määrästä. Venäjänkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyvien monikkumuotojen jakauma sijamuodoittain ja taivutustyypeittäin on esitetty taulukossa 68.

TAULUKKO 68 Venäjänkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kertomuksissa esiintyvien monikkumuotojen kokonaismäärä ja oikeiden vastausten määrä testisanoittain

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä	
	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja
tuote	3	1					3	1
ohje	1						1	
kohde	3	2					3	2
musiikkiliike			2				2	
Yhteensä	7	3	2				9	3
vilkas	1	1					1	1
patsas	6	3	1	1			7	4
hidas	1	1					1	1
Yhteensä	8	5	1	1			9	6
koulu	1	1					1	1
kirkko	3	2	1	1	2	2	6	5
herkku	1	1					1	1
matkalaukku			1	1	1	1	2	2
Yhteensä	5	4	2	2	3	3	10	9
pankki	1		3				4	
lakki	2						2	
Yhteensä	3		3				6	
toinen			1				1	
kerros					1	1	1	1
veistos	6	5	1	1			7	6
kauppakeskus	1	1	2	1			3	2
Yhteensä	7	6	3	2	1	1	11	9
YHTEENSÄ	30	18	12	5	4	4	46	27

Samoin kuin vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat myös venäjänkieliset edistyneet oppijat tuottaneet eniten partitiivimuotoja (kaikkiaan 30, joista 18 on norminmukaisia). Illatiiveja (viisi, joista neljä norminmukaista) ja elatiiveja (kaikki neljä norminmukaisia) esiintyy lähes tasavertaisesti.

Venäjänkielisten edistyneiden oppijoiden kertomuksissa esiintyvät monikkomuodot jakaantuvat taivutustyypeittäin melko tasapuolisesti (yhtä *nen-*loppuista sanaa lukuun ottamatta) siitä huolimatta, että testisanojen määrä eroaa testattavissa taivutustyypeissä. Muita taivutustyyppisiä hieman vähemmän on vain *i-*loppuisten sanojen monikkomuotoja eikä näistä yhtäkään ole taivutettu norminmukaisesti. Eniten norminmukaisia vastausvariantteja on *u-* ja *o-*loppuisissa sanoissa ja *ks-*vartaloisissa sanoissa. *as-*loppuisissa sanoissa on oikeita vastauksia noin kaksi kolmasosaa ja *e-*loppuisissa sanoissa noin kolmasosa.

Venäjänkielisten edistyneiden suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten vastausvarianttien vertailu oppilaittain on esitetty alla olevassa taulukossa.

TAULUKKO 69 Venäjänkielisten edistyneiden suomenoppijoiden (n = 10) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yhteensä
Sama muoto kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksissa, niistä	6	3	2	11
oikeita	4	2	2	8
vääriä	2	1	0	3
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	14	3	1	18
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	4	2	0	6
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä	5	3	0	8
oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	0	0	0	0
vartalo-, tunnus- ja pääteallomorfien vaihtelut	5	3	0	8

Kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksissa esiintyvien monikkomuotojen vertailussa herättää huomiota irtosanatestissä väärin mutta kertomuksissa oikeiden vastausten iso määrä. Päinvastaisia tapauksia, joissa irtosanatestissä on oikea vastausvariantti mutta kertomuksessa väärä, on vain kolmannes edellä mainituista. Ainakin ne venäjänkieliset edistyneet suomenoppijat, jotka ovat sellaisessa kohdekielen omaksumisvaiheessa, että pystyvät tuottamaan pitempiä jaksoja kuin yksittäiset sanat, näyttävät menestyvän laajemmassa prosessointikontekstissa paremmin kuin irtosanatestissä.

Aloittelijat

Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa esiintyy monikkomuotoja suhteellisesti enemmän kuin edistyneiden oppijoiden kertomuksissa: kolme aloittelijaa on tuottanut kaikkiaan 33 monikkumuotoa, joista 23 (69,7 %) on norminmukaisia. Aloittelevien oppijoiden kertomuksissa käytettyjen monikkomuotojen jakauma sijamuodoittain ja taivutustyypeittäin näkyy taulukosta 70.

TAULUKKO 70 Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 3) kertomuksissa esiintyvien monikkimuotojen kokonaismäärä ja oikeiden vastausten määrä testisanoittain

	Mon. part.		Mon. illat.		Mon. elat.		Yhteensä	
	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja	Muotoja yhteensä	Oikeita muotoja
tuote	2	2					2	2
herne	1						1	
kirje	1						1	
ohje	1	1					1	1
musiikkiliike	1		1		1	1	3	1
Yhteensä	6	3	1		1	1	8	4
vieras	1	1					1	1
talvirengas	1						1	
patsas	2	2	1				3	2
opas	2	2					2	2
hidas	2	2					2	2
Yhteensä	8	7	1				9	7
koulu	1	1	2				3	1
kirkko	1	1	1				2	1
herkku	2	2					2	2
lelu	1	1					1	1
matkalaukku	2	2					2	2
Yhteensä	7	7	3				10	7
pankki	1	1					4	1
lakki	1	1					1	1
Yhteensä	2	2					5	2
toinen			1	1			1	1
kerros			1	1			1	1
veistos	2	1					2	1
Yhteensä	2	1	1	1			3	2
YHTEENSÄ	25	20	7	2	1	1	33	23

Taulukosta käy ilmi, että aloittelevien oppijoiden testisanojen käyttö on hieman monipuolisempaa kuin edistyneillä oppijoilla, mutta jakauma sijamuodoittain ja taivutustyypeittäin muistuttaa paljolti edistyneiden jakaumaa. Aloittelevienkin oppijoiden suosituin sijamuoto on odotuksenmukaisesti monikon partitiivi. Partitiivimuotoja esiintyy aloittelevien oppijoiden kertomuksissa 25, joista 20 on norminmukaisia. Monikon illatiiveja on tuotettu paljon vähemmän ja monikon elatiiveja vain yksi.

Edistyneihin oppijoihin verrattuna aloittelijat ovat tuottaneet vähemmän ks-vartalaisia sanoja, mutta muuten on jakauma taivutustyypeittäin tasapuolinen ja samanlainen kuin edistyneillä oppijoilla. Samanlainen on myös oppija-

kohtainen kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksissa esiintyvien testisanojen vertailu (taulukko 71):

TAULUKKO 71 Venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden (n = 3) kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten monikkomuotojen suhde

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.	Yhteensä
Sama, niistä	10	0	1	11
oikeita	8	0	1	9
väärää	2	0	0	2
Irtosana väärä, kertomuksessa oikea	9	2	1	12
Irtosana oikea, kertomuksessa väärä	0	0	0	0
Sekä irtosana että kertomuksessa väärä, niistä	4	4	0	8
oikeinkirjoituksen poikkeavuudet	0	0	0	0
vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien vaihtelut	4	4	0	8

Taulukosta näkyy, että venäjänkielisten aloittelevien oppijoiden kirjallisessa irtosanatestissä ja kertomuksissa esiintyvien testisanojen vertailusta puuttuvat kokonaan tapaukset, joissa irtosanatestissä on oikea mutta kertomuksessa väärä vastausvariantti. Samalla on eniten päinvastaisia tapauksia, joissa irtosanatestissä on väärä vastausvariantti mutta kertomuksessa oikea. Muussa suhteessa ei eroa venäjänkielisten aloittelevien suomenoppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten vertailu edistyneiden oppijoiden vastaavasta vertailusta.

On siis todettava, että venäjänkielisten edistyneiden ja aloittelevien suomenoppijoiden kertomuksissa tuotettujen testisanojen määrässä eikä jakaumassa ei ole merkittäviä eroja. Pikemmin on eroja siinä, onko oppija sellaisessa kohdekielen omaksumisvaiheessa, että pystyy ja uskaltaa prosessoida pitempää kokonaista tekstiä. Suurimmalle osalle venäjänkielisistä oppijoista se on tässä vaiheessa ylittämätön kynnyksensä eikä tekstiä synny, sillä opetusperinne suosii varsinkin luokkahuoneopetuksessa yksittäisten sanojen opettelemista. Toinen vaihtoehto on, että testisanat jätetään taivuttamatta, eli ne pysyvät testin lähtömuodossa, yksikön nominatiivissa. Niiden oppijoiden, jotka syystä tai toisesta ovat ylittäneet kokonaistekstin tuottamisen kynnyksen, monikkomuotojen prosessointi onnistuu kertomuksissa selvästi kirjallista irtosanatestiä paremmin samoin kuin vironkielisillä suomenoppijoilla.

Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutustulosten ja tuottamisprosessien vertailu osoittautui siis tutkimuskysymysten selvittämisen kannalta erittäin hyödylliseksi menetelmäksi. Eri lähdekieliä puhuvien oppijoiden kohdekielen tuotosten vertailussa näkyivät selvemmin lähdekielen vaikutukseen liittyvät suuntaukset, ja siten saivat lisävahvistusta johtopäätökset, jotka ilmenivät kohdekielelle läheistä sukukieltä puhuvien suomenoppijoiden taivutustestien tarkastelussa. Näitä suuntauksia ja johtopäätöksiä käsitellään perusteellisemmin seuraavassa luvussa.

8 MONIKKOMUOTOJEN TUOTTAMISPROSESSIIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten lähdekieli vaikuttaa suomen nominimorfologian omaksumiseen, millainen on vaikutuksen olemus, mikä sitä rajoittaa ja miten se toimii yhdessä muiden tekijöiden kanssa. Vironkielisten suomenoppijoiden tuottamistulosten tarkastelu luvussa 6 osoitti, että nominien monikkotaivutus on mutkikas prosessi, johon vaikuttavat lähdekielen lisäksi monenlaiset eri tekijät. Vertailussa venäjänkielisten oppijoiden tuotoksiin luvussa 7 korostuivat lähdekielikohtaiset seikat, mutta samalla ilmenivät myös tekijät, jotka vaikuttavat taivutusprosessiin oppijoiden lähdekielestä riippumatta ja johtuvat kohdekielen rakenteesta. Eri tekijät eivät toimi tuottamisprosessissa toisistaan erillään, vaan taivutuksen tuloksellisuuden ratkaisee pikemminkin niiden yhteistoiminta. Tässä luvussa käsitelen kokoavasti monikkomuotojen prosessointiin vaikuttavien tekijöiden osuutta, tärkeyttä ja keskinäisiä suhteita viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutusprosessissa. Luvun lopussa pohdiskelen lyhyesti sekä kirjallisen ja suullisen prosessoinnin että irtosanojen ja laajemmassa kontekstissa taivuttamisen eroja.

8.1 Lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuus

Viron ja suomen morfologiset systeemit ovat riittävän samanlaisia mahdollistamaan sekä morfologisten elementtien että prosessien siirtämisen kielestä toiseen. On huomattu (Riionheimo 2002: 190–192), että suomi ja viro vaikuttavat toisiinsa erittäin helposti kielen lainaamistilanteissa (Sang 1993, Erelt 1999, Klaas 1999), kaksikielisyyden varhaisvaiheissa (Hassinen 2002) ja omaksumistilanteissa (Kultalahti 1996, Nissilä 1999). Viron ja suomen morfologisissa järjestelmissä on hyvin rinnastuvia alueita (ks. luvut 6.1 ja 6. 2), joilla vironkielisten suomenoppijoiden voisi olettaa käyttävän oman äidinkiellensä mallia myös suomen kielen taivutuksessa ja päätyvän norminmukaisiin tuotoksiin.

Vieraan kielen oppimisen vaikeus tai helppous ei riipu aina lähde- ja kohdekielen typologisesta etäisyydestä, vain tärkeämpää on, millaiseksi kielenoppija kielten välisen etäisyyden kokee. Kielenkäyttäjän käsitys tai havainto kielten välisestä etäisyydestä saattaakin olla toisen kielen omaksumisessa ratkaisevampi kuin kielten typologinen etäisyys (Sajavaara 1994: 22). Virossa ja suomessa samalla tavalla taipuvien sanojen monikkomuotojen on todettu myös kielenoppijoiden mielestä olevan samanlaisia tai läheisiä (Kaivapalu 2004). SVST-sanaryhmän sanojen ja EVST-sanaryhmän taivutusmallien samanlaisuus lähde- ja kohdekielessä on siis psykologisesti todellinen.

Positiivisen siirtovaikutuksen pitäisi tietysti olla maksimissaan, jos kohdekielen sanan vartalon äänneasua, merkitys ja taivutusmalli ovat lähellä lähdekielistä sanaa eli SVST-sanaryhmän sanoissa. Vironkieliset suomenoppijat ovatkin kokonaisuutena taivuttaneet suomessa ja virossa samanvartaloisia ja samalla tavalla taipuvia sanoja sekä kirjallisessa ja suullisessa irtosanatestissä että kertomuksissa keskimäärin muita testisanaryhmiä huomattavasti paremmin (ks. luku 6.5). Luvussa 5.4 esittämäni hypoteesit testisanaryhmien paremmuusjärjestyksestä osoittautuivat siis tosiksi. Eri tehtävätyyppien tulosten perusteella on täysin selvä, että lähdekielen positiivinen siirtovaikutus on vahvasti mukana kohdekielen taivutusmorfologian oppimisessa ja taivutusmuotojen prosessoinnissa. Tämä väite saa lisävahvistusta viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden tulosten vertailussa luvussa 7.

Kun lähde- ja kohdekielen sanoissa ainoastaan taivutusmalli on samanlainen tai läheinen, mutta sanan vartalon äänneasua ja merkitys eroavat toisistaan, tulokset eivät ole yhtä yksiselitteisiä. EVST-sanaryhmän sanoissa vaikuttaa taivutustuloksiin enemmän kuin SVST-sanaryhmän sanoissa oppijoiden kohdekielen osaamisen taso, joka on tässä tutkimuksessa kontrolloitu epäsuorasti oppimisajan pituuden kautta. Vironkieliset edistyneet suomenoppijat hyödyntävät lähdekielen taivutusmallia kohdekielen taivutusprosessissa silloinkin, kun kohdekielen sanan vartalon äänneasua ja merkitys eivät anna mitään vihjeitä lähde- ja kohdekielen taivutusmallien samanlaisuudesta. EVST-sanaryhmän sanojen taivutustulokset ovat vironkielisillä edistyneillä oppijoilla kaikissa tehtävätyypeissä SVST-sanaryhmän tulosten jälkeen toiseksi parhaita. Vironkielisiltä aloittelevilta oppijoilta puolestaan se, etteivät vartalon äänneasua ja merkitys ole tuttuja, peittää lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuuden. Kirjallisessa irtosanatestissä EVST-sanaryhmän sanojen taivutustulokset ovat kokonaisuutena kolmanneksi parhaat, hieman heikommalla kuin suomessa ja virossa erivartaloisten ja eri tavalla taipuvien sanojen tulokset. Suullisessa irtosanatestissä ja kertomuksissa vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden EVST-sanaryhmän sanojen testitulokset ovat neljän testisanaryhmän heikoimmat.

Vironkielisten suomenoppijoiden taivutustulosten valossa on siis lähdekielen vaikutuksen ja kohdekielen osaamisen tason välisen suhteen käsittelyssä tärkeää erottaa toisistaan positiivinen ja negatiivinen lähdekielen vaikutus. Lähdekielen vaikutus ei ole yhtenäinen; lähdekieli voi joskus tarjota enemmänkin kuin yhden hypoteesin oppijan ongelman ratkaisemiseksi (Jarvis & Odlin 2000: 554). Jos oppijan soveltama lähdekielen taivutusmalli on tavoitemuodon

kannalta oikea, on tulos myös kohdekielessä norminmukainen eli lähdekielen vaikutus on positiivinen. Jos oppija taivuttaa kohdekielen sanaa tavoitemuodon kannalta väärän lähdekielen taivutusmallin mukaan, on tulos norminvastainen eli kyseessä on lähdekielen negatiivinen vaikutus (interferenssi). Vironkielisten edistyneiden oppijoiden taivutustulokset osoittavat selvästi, että kun kohdekielen osaamisen taso nousee, lähdekielen positiivinen vaikutus lisääntyy ja negatiivinen vaikutus vähenee. Kohdekielen osaamisen taso toimii tavallaan prosessin portinvartijana, joka päästää läpi tavoitemuodon kannalta sopivat lähdekielen taivutusmallit ja estää tavoitemuodon kannalta väärin lähdekielen taivutusmallien siirtymisen kohdekieleen. Kyse ei ole siis niin paljon siitä, väheneekö vai lisääntykö lähdekielen vaikutus kohdekielen osaamisen lisääntymisen myötä, vain pikemminkin siitä, ovatko lähde- ja kohdekielen järjestelmät oppijoiden kielitajussa jo erillään vai vielä päällekkäisiä.

Vironkielisten aloittelevien oppijoiden tuotosten joukossa esiintyvät lähde- ja kohdekielen sekamuodot puhuvat taivutusjärjestelmien ainakin osittaisesta päällekkäisyydestä. Tässä kohdekielen omaksumisvaiheessa on oppijan vaikea päätellä, mikä lähdekielen taivutusmalli johtaa kohdekielessä norminmukaiseen tuotokseen ja mikä ei. On huomattu, että nimenomaan opintojen alkuvaiheessa toisiaan muistuttavat kielet on vaikea pitää erillään tuotoksen tasolla (Ringbom 1987: 26). Peep Nemvaltsin (1985: 15) mukaan varsinkin syntaktisten rakenteiden prosessoinnissa läheisissä sukulaiskielissä on kaksi olennaista, toisilleen vastakkaista virhemahdollisuutta. Ensiksikin voidaan käyttää lähdekielen mallia siellä, missä kohdekielessä on eri malli. Toisaalta voi olla tapauksia, joissa kielenoppija olettaa, että kohdekielen malli ei voi olla täysin lähdekielen mallin mukainen ja keksii tilalle jotain erilaista. Molempia virhetyyppejä esiintyy runsaasti vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden tuotosten joukossa. Lähde- ja kohdekielensä morfologisesta läheisyydestäkin on siis oppijalle hyötyä vasta silloin, kun hänen kohdekielensä on riittävän kehittynyt, jotta hän voi käyttää hyväksi kielten typologista läheisyyttä tai lähisukulaisuutta (Giacobe 1992, Muikku-Werner 2002: 42).

Lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuuteen liittyy tiivisti kysymys mahdollisten taivutusmallien määrästä ja niiden suhteesta lähde- ja kohdekielessä. Kontrastiivisen kielentutkimuksen oletuksen mukaan oppijoille kaikkein vaikeimpia ovat tapaukset, joissa lähdekielen ilmiölle on kohdekielessä monta eri vastinetta (Martin 1996: 115).

Läheisen sukukielen oppiminen ei välttämättä noudata samoja yleisiä linjoja, joita kontrastiivisessa tutkimuksessa on osoitettu typologisesti erilaisen kielen oppimisesta. Esimerkiksi Nissilän (2002: 71) sanastotutkimuksen mukaan lähde- ja kohdekielen ilmiöiden *yksi-moni*-suhde aiheutti vaikeuksia, mutta vielä vaikeammiksi osoittautuivat päinvastaiset tapaukset, sellaiset, joissa kohdekielen ilmiölle on lähdekielessä monta eri vastinetta. Kaikkein helpoimpia olivat tapaukset, joissa lekseemien merkityssuhde on yhden suhde yhteen.

Tämän tutkimuksen lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvissa testianoissa on *vieras*-tyypin mahdollisten taivutusmallien suhde monen suhde moneen eli sekä lähde- että kohdekielessä voi *s*-loppuisia sanoja taivuttaa

enemmän kuin yhdellä tavalla. Oppijan on siis mallisanaa etsiessään valittava lukuisten lähde- ja kohdekielen taivutusmallien välillä. Kohdekielen *hame*-tyypin yhtä taivutusmahdollisuutta¹ vastaa oppijoiden lähdekielessä monia taivutusmalleja eli lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhde on *moni-yksi*-suhde. Vironkielisille edistyneille oppijoille *vieras*-tyypin *moni-moni*-suhde osoittautui *hame*-tyypin *moni-yksi*-suhdetta helpommaksi siitä huolimatta, että muiden taivutusprosessiin vaikuttavien tekijöiden osalta (ks.6.1) *vieras*-tyyppi on *hame*-tyyppiä vaikeampi. Vironkieliset aloittelevat oppijat puolestaan onnistuivat paremmin *hame*-tyypin sanojen taivutuksessa. Tällainen tulos vahvistaa edelleen käsitystä lähde- ja kohdekielen taivutusjärjestelmien eriytyneisyydestä edistyneillä oppijoilla ja päällekkäisyydestä aloittelijoilla. Edistyneet oppijat pystyvät helpommin orientoitumaan runsaiden lähde- ja kohdekielen mallien viidakossa kuin aloittelijat, joille jokainen lisävalintamahdollisuus lisää samalla myös prosessointikuormaa. Lähde- ja kohdekielen taivutusmallien määrän ja suhteen osuus taivutusprosessissa on siis samoin kuin lähdekielen vaikutus yhteydessä kohdekielen omaksumisen tason kanssa eikä sinänsä ratkaise lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvien testisanojen sanojen taivutuksen tuloksellisuutta.

Kuten kävi ilmi vironkielisten suomenoppijoiden tuotosten tarkastelusta luvussa 6, lähdekielen vaikutus ei ole irrallinen ilmiö, vaan se vaikuttaa monikkomuotojen taivutustuloksiin yhteistoiminnassa monien eri tekijöiden kanssa. Lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuus osoittautui edistyneiden oppijoiden prosessoinnissa paljon vahvemaksi kuin muut tekijät, kun taas aloittelevien oppijoiden tuottamisprosessissa myös muilla, varsinkin kohdekielen taivutusmalliin liittyvillä tekijöillä oli lähes yhtä tärkeä osuus.

8.2 Kohdekielen taivutusmalli

Kielenoppijan kannalta kohdekielessä taivutettavat sanat eivät ole yhtä helppoja tai yhtä vaikeita. Taivutuksen mutkikkuus riippuu sekä taivutusmallin (-tyypin, -paradigman) että taivutettavan sanan ominaisuuksista. Seuraavassa pohdin, mitkä seikat aiheuttavat taivutusmallin helppouden tai vaikeuden oppijalle, ja miten taivutusmallin kompleksisuus, morfofonologisen vihjeen vahvuus ja mallin yleisyys vaikuttavat taivutustuloksiin.

8.2.1 Taivutuksen kompleksisuus

Kuten osoitin luvussa 3.3, suomenoppijoilla on melko selvä ja opiskeluajan pituudesta riippumaton käsitys vartalonvaihtelujen helppoudesta ja vaikeudesta. Olisi luonnollista edellyttää, että vartalonvaihtelujen suhteellinen kompleksisuus korreloisi taivutustulosten kanssa. Kun vertaillaan vironkielisten suo-

¹ Suomen *e*-loppuisia sanoja taivutetaan myös *nalle*-tyypin mukaan, mutta *nalle*-tyypin sanoja on *hame*-tyypin sanoihin verrattuna vain kourallinen (ks. tarkemmin 6.1).

menoppijoiden vartalonvaihtelujen suhteellisen kompleksisuuden vaikeusjärjestystä kirjallisen irtosanatestin tuloksiin (ks. 6.5.1), näkyy taas edistyneiden ja aloittelevien oppijoiden välinen ero. Aloittelevien oppijoiden taivutustulosten kärkipäässä on kaksi testisanaa, joiden vartalot eivät vaihtele. Kymmenen parhaiten osatun testisanan joukossa on tällaisia sanoja viisi. Edistyneiden oppijoiden testitulosten paremmuusjärjestyksen alussa ovat *vieras*-tyypin sanat. Kymmenen ensimmäisen testisanan joukossa on vain kolme sanaa, joiden vartalot ovat vaihtelemattomia, ja nämäkin lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taivuvia. On siis todettava, että vartaloiden vaihtelemattomuus korreloi jonkin verran taivutustulosten kanssa aloittelevien oppijoiden tuotoksissa, mutta edistyneiden oppijoiden tuotoksissa se ei pysty kilpailemaan lähde- ja kohdekielen mallin samanlaisuuden kanssa.

Vartalonvaihtelujen suhteellinen kompleksisuus ja taivutustulosten paremmuusjärjestys rinnastuvat melko hyvin sekä edistyneiden että aloittelevien oppijoiden *ks*-vartaloisten testisanojen taivutuksen osalta: *ks*-vartaloitten taivutus koetaan vaikeaksi ja myös taivutustulokset ovat kaikkien testisanojen heikoimpia. Oppijoiden mielestä helppojen *nen*-loppuisten sanojen osalta taas korrelaatiota ei ilmene: testitulosten perusteella *nen*-loppuiset sanat sijoittuvat paremmuusjärjestyksen loppuun. *nen*-loppuisten sanojen taivutuksen on aikaisemmissa tutkimuksissakin (Martin 1995: 102–103) todettu olevan melko arvaamatonta: vartalon morfofonologisesta kompleksisuudesta huolimatta taivutustulokset ovat testisanojen paremmuusjärjestyksen kärkipäässä korkean sanaja tyyppifrekvenssin vuoksi. Vironkielisten suomenoppijoiden *nen*-loppuisten sanojen taivutustuloksia heikentävät puolestaan lähdekielen lukuisat taivutusmallit (ks. luku 6.3).

Vartalonvaihtelujen suhteellisen kompleksisuuden vaikutus vironkielisten suomenoppijoiden taivutustuloksiin ei ole siis yksiselitteistä ja pätee pikemmin aloittelevien oppijoiden osalta, kun taas edistyneiden oppijoiden prosessoinnissa tärkein tekijä on, kuten olen monesti totenut, lähde- ja kohdekielen mallin samanlaisuus.

Vartalonvaihtelujen suhteellisen kompleksisuuden lisäksi tärkeitä tekijöitä taivutusprosessissa ovat myös taivutussuffiksien määrä ja ominaisuudet. Vironkielisten oppijoiden partitiivituotoksissa kilpailevat kaksi vahvinta suffiksia *-jA* ja *-itA*. Erittäin alttiisti ja ekspansiivisesti siirtyy muiden partitiivisuffiksien tilalle *-jA*. Se on tavallaan hätävaravaihtoehto, joka auttaa oppijoita ongelmatilanteissa, kun taivutusprosessissa on valittava monen eri vartalo- ja suffiksiallomorfin välillä (Niemi et al. 2001: 196). Aloittelevat oppijat suosivat *jA*-suffiksia enemmän kuin edistyneet oppijat, ilmeisesti pelosta tuottaa liian lähdekielen kaltainen muoto. *jA*-suffiksin yhdistäminen sekä norminmukaisiin että *-vastaisiin* vartaloallomorfeihin on esimerkki siitä, että oppijoilla on taipumus käyttää prototyyppisempiä ja yleisimpiä ilmaisuja kuin äidinkielen käyttäjillä (Jarvis 2000: 158–159). Tämä johtaa siihen, että *jA*-loppuisten partitiivimuotojen monikollisuus vahvistetaan usein vaihtamalla vartalonvokaali sielläkin, missä sitä ei norminmukaisesti vaihdeta. *itA*-suffiksi yhdistyy oppijoiden kielitajussa kiinteämmin tiettyyn taivutusmalliin, oletettavasti ainakin osittain lähdekielen

vaikutuksesta. Kiinnostava on, että se liitetään vironkielisten suomenoppijoiden tuotoksissa vain norminmukaisesti vartaloallomorfeihin. Venäjänkieliset oppijat suosivat suffiksien kilpailussa pikemmin *itA*-suffiksia.

Monikon partitiivin *jA*-suffiksiin on hyvin verrattavissa monikon illatiivin *ihin*-suffiksi, joka pyrkii samoin laajentumaan ekspansiivisesti kilpailevien suffiksien tilalle. Vironkielisten suomenoppijoiden *ihin*-suffiksin suosimiseen myötävaikuttavat muun muassa lähdekielen fonotaktiset rajoitukset: viron fonotaksi ei salli jälkitavuissa pitkiä vokaaleja kuten *isiin*- ja *iin*-suffiksissa on. Tässä ilmenee kielen eri osajärjestelmien yhteistoiminta morfologisessa lähdekielen vaikutuksessa (Jarvis & Odlin 2000: 539): morfologinen lähdekielen vaikutus toimii fonologian kautta. Kun kohdekielellä on enemmän kuin yksi mahdollinen suffiksiallomorfi, määrää oppijoiden valinnan muun muassa lähdekielen fonotaksi. Lähdekielen vaikutus selittää hyvin, miksi *isiin*- ja *iin*-suffiksien osuus vironkielisten suomenoppijoiden tuotoksissa on *ihin*-suffiksiin verrattuna melko marginaalinen, kun taas venäjänkielisten oppijoiden tuotoksissa illatiivisuffiksien jakauma on tasapuolisempi.

Monikon partitiivin ja illatiivin taivutus-suffiksien kilpailun valossa ei ole yllättävää, että vironkieliset suomenoppijat taivuttavat lähde- ja kohdekielellä samalla tavalla taipuvia testisanoja kaikissa tehtävätyypeissä parhaiten monikon elatiivissa, sillä lähdekielen taivutusmalli pääsee vapaasti toimimaan eikä kilpailevia vaihtoehtoja ole. Sekä viron- että venäjänkielisten suomenoppijoiden suullisista irtosanatesteistä (ks. tarkemmin 6.5.2 ja 7) kävi myös ilmi, että prosessoitavan suffiksin tavarakenne vaikuttaa tuottamistapaan ja -tuloksiin enemmän kuin morfeemirakenne.

Kohdekielen taivutusmallin, sekä vartalonvaihtelujen että suffiksien, ominaisuudet vaikuttivat enemmän vironkielisten aloittelevien ja varsinkin venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutustuloksiin. Hypoteesini taivutusmallin kompleksisuudesta venäjänkielisten oppijoiden testisanojen vaikeusjärjestyksen selittäjänä osoittautui ainakin osittain todeksi, vaikka muutkin tekijät olivat mukana. Taivutusmallin kokonaiskompleksisuuden kannalta suffiksien määrällä ja ominaisuuksilla näyttää olevan kuitenkin hieman tärkeämpi osuus kuin vartalonvaihteluilla. Kun kohdekielellä on mahdollista ilmaista morfologista merkitystä enemmän kuin yhdellä tavalla, aloitetaan yleisemmästä ja frekventimmästä, tunnusmerkkisyysteorian termejä käyttäen tunnusmerkittömästä suffiksista (MacWhinney 1990: 73–74) ja tämä ohjaa ainakin osittain vartaloallomorfin valintaa. Kuten edellisestä näkyi, siihen, mikä on oppijoiden kannalta yleistä ja helposti havaittavaa, vaikuttaa myös lähdekieli eli lähdekielen vaikutus ja kohdekielen taivutusmallin ominaisuudet ovat kietoutuneita toisiinsa taivutusprosessissa. Lähde- ja kohdekielen järjestelmien eriytymisen myötä sekä lähde- että kohdekielen mallit löytävät oikean paikkaansa kohdekielen taivutusjärjestelmässä.

8.2.2 Morfofonologisen vihjeen vahvuus

Varsinkin opintojen alkuvaiheessa, mutta myös myöhemmässä tuottamisprosessissa tärkeinä johtolankoina sanojen taivutuksessa toimivat sanan loppuään-

ne tai -äänteet, kilpailumallin termejä käyttäen vihjeet, jotka auttavat oppijan löytämään taivutusreitit. Kaikki taivutettavien testisanojen loppuäänteet eivät ole morfofonologisina vihjeinä yhtä vahvoja: jotkut johtavat oppijat vain yhden taivutusmahdollisuuden tielle, joidenkin takana piileskelee monta vaihtoehtoa ja oppijan on valittava niiden välillä. Sanojen *u-* ja *o-*loppuisuus, *e-*loppuisuus, *nen-*loppuisuus ja monikon kannalta myös *ä-*loppuisuus ovat vahvoja morfofonologisia vihjeitä (ks. luku 6). Sanan *i-*loppuisuus on kielenoppijalle heikko vihje, sillä on useita *i-*loppuisia taivutustyyppisiä (esim. *kieli-* ja *nimi-*tyyppi), ja ne sekoittuvat helposti. Samoin heikko vihje on *s-*loppuisuus: *s-*loppuiset sanat edustavat kielenoppijan kannalta monitulkintaista tyyppiä, jossa on useampia hyväksyttäviä vaihtoehtoja (Martin 1995: 69–76, Niemi et al. 2001: 192).

Erittäin olennaiseksi morfofonologisen vihjeen vahvuus nousee vironkielisten suomenoppijoiden lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taipuvien sanojen prosessoinnissa, kun vaikuttamassa ei ole sopivaa lähdekielen mallia. Aloittelevien vironkielisten oppijoiden taivutustulosten paremmuusjärjestyksen alussa ovat *u-* ja *o-*loppuiset testisanat, *e-*loppuiset testisanat, joiden taivutuksessa liittyvät vahva morfofonologinen vihje ja lähdekielen taivutusmalli, ja *i-*vartaloiset sanat. Vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat parhaiten taivuttaneet lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvia *vieras-*tyypin sanoja ja lähes yhtä hyvin *u-* ja *o-*loppuisia sekä *e-*loppuisia sanoja. Vironkielisten edistyneiden ja aloittelevien oppijoiden *nen-*loppuisien sanojen heikkoja taivutustuloksia vahvasta morfofonologisesta vihjeestä huolimatta selittävät kohdekielen taivutusprosessin taustalla olevat lukuisat lähdekielen taivutusmallit eli lähde- ja kohdekielen taivutusmallien *moni-yksi-*suhde. Venäjänkieliset oppijat, joiden taivutusprosessin taustalla ei ole sekoittavia lähdekielen taivutusmalleja, ovat *nen-*loppuisien sanojen taivutuksessa onnistuneet muihin taivutustyyppisiin verrattuna suhteellisesti paremmin (ks. luku 7).

Sanan *s-*loppuisuuden heikkous morfofonologisena vihjeenä ja sen vaikutus taivutustuloksiin näkyy vironkielisten oppijoiden huonosta menestymisestä *ks-*vartaloisten testisanojen tuottamisessa. Toisin kuin *vieras-*tyypin testisanoissa *ks-*vartaloisissa sanoissa ei ole auttamassa sopivaa lähdekielen mallia, vaan päinvastoin, lukuisat mahdolliset lähdekielen mallit vaikeuttavat jo muutenkin mutkikasta prosessointia. Venäjänkielisille suomenoppijoille ovat muita taivutustyyppisiä vaikeammiksi osoittautuneet sekä *as-*loppuiset että varsinkin *ks-*vartaloiset sanat.

Morfofonologisen vihjeen vahvuus osoittautui siis taivutuksen tuloksellisuuden kannalta tärkeäksi tekijäksi erityisesti vironkielisten aloittelevien ja venäjänkielisten suomenoppijoiden prosessoinnissa. Vironkielisten edistyneiden oppijoiden prosessoinnissa morfofonologinen vihje ei ole yhtä olennainen kuin lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuus. Samoin kuin kaikki muutkin taivutustuloksiin vaikuttavat tekijät, morfofonologisen vihjeen vahvuus pääsee taivutusprosessissa toimimaan silloin, kun estämässä ei ole muita kilpailuvia tekijöitä.

8.2.3 Taivutusmallin produktiivisuus ja frekvenssi

Taivutusmallin kompleksisuuden ja morfofonologisen vihjeen vahvuuden lisäksi taivutustuloksiin vaikuttaa oletettavasti taivutusmallin yleisyys. On odotuksenmukaista, että kielenoppija muistaa paremmin ja oppii sekä ymmärtämään että tuottamaan kielessä useammin esiintyviä sanoja ja rakenteita. Erittäin olennaista on kielellisten ilmiöiden laaja esiintymistäajuus toisen kielen omaksumisessa. Vieraan kielen oppijoiden kosketus kohdekieleen on sattumanvaraisempaa, ja heidän tuotoksissaan heijastuu pikemmin oppikirjoissa ja opettajan puheessa esiintyvien sanojen ja rakenteiden frekvenssi. Virolaisissa ja venäläisissä kouluissa käytettävien oppikirjojen sanastoa ja rakenteita ei ole esiintymistäajuuden kannalta juuri tutkittu, ja sen takia täytyy tässäkin tutkimuksessa nojautua vain yleisempiin havaintoihin ja opetuskokemuksiin. Vielä vaikeampaa kuin oppikirjojen syötöksestä on saada selvää opettajien kielenkäytöstä, joka saattaa olla vaihtelevaa. On kuitenkin todennäköistä, että kohdekielen ilmiöiden yleisyys tai harvinaisuus näkyy ainakin jossain määrin luokkahuoneopetuksessa. Luokkahuonekieli ei ole täysin muusta kielenkäytöstä poikkeava ilmiö, varsinkaan taivutusmorfologian osalta.

Taivutusmallin yleisyys ilmenee toisaalta mallin produktiivisuutena, toisaalta frekvenssinä (Martin 1995: 74). Taivutusmallin (-tyypin) produktiivisuudella tarkoitetaan mallin kykyä tarjota taivutusmallia myös uusille sanoille (ISK 2004: 94). Kielessä vain osa malleista on produktiivisia. Niihin tulee lisää neologismeja ja uusia lainasanoja, ja vastaavasti epäproduktiiviseen taivutustyyppiin kuuluvien sanojen määrä ei enää kasva. Yleistendenssi on, että produktiivisia ovat ne taivutusmallit, joiden vartalot poikkeavat mahdollisimman vähän nominatiivista eli ovat vaihtelemattomia (Karlsson 1983: 199) tai H. Paunosen mukaan (1983: 68–69) ”yleispätevät paradigmamallit, jotka kuuluvat kielenoppijan hahmottamaan ”ideaaliin” järjestelmään”. Taivutusmalli saattaa olla produktiivinen ei vain vartaloiden vaihtelemattomuuden, vaan myös vaihtelujen havaittavuuden vuoksi (Dressler 1985: 225–227, Niemi ja Niemi 1987: 71). Produktiiviset taivutustyypit ovat taivutuskentän kiintopisteitä, jotka pyrkivät vetämään muita taivutustyyppiejä puoleensa (Paunonen 1983: 78). Nikolajevin (2002) tutkimustulokset osoittavat, että tietyn taivutustyyppin produktiivisuus pätee lähdekielen lisäksi myös kohdekielen prosessoinnissa ja kielenoppijatkin suosivat taivutusmuotoja tuottaessaan produktiivisia taivutusmalleja.

Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutustestissä esiintyvistä taivutusmalleista on todettu olevan nykysuomessa produktiivisia *i*-loppuisten sanojen *risti*-tyypin, *e*-loppuisten sanojen *hame*-tyypin, *ks*-vartaloisten sanojen *vastaus*-tyypin ja *nen*-loppuisten sanojen *nainen*-tyypin taivutusmallit (Martin 1995: 71–75). Kaikki nämä taivutustyypit ovat myös lekseemimääriltään isoja (ISK 2004: 100) ja frekventtejä. *o*- ja *u*-vartaloisten sanojen *valo*-tyyppi on iso ja frekventti, mutta ei niin produktiivinen kuin edelliset. *as*-loppuisten sanojen *vieras*-tyyppi on pienempi, ei niin frekventti ja lisäksi epäproduktiivinen (ks. tarkemmin 6.1 ja 6.3).

Oletettavasti yleisemmin esiintyvät, produktiiviset ja frekventit taivutusmallit tuottavat parempia tuloksia kuin harvemmin esiintyvät. Tällaista suun-

tausta voi huomata vironkielisten suomenoppijoiden *i-* ja *e-*vartaloisten sanojen testitulosten osalta, mutta ei *ks-*vartaloisten eikä *nen-*loppuisten sanojen osalta. *ks-*vartaloiset ja *nen-*loppuiset sanat ovat myös ainoita taivutustyyppisiä, joissa venäjänkielisten oppijoiden tulokset pystyvät kilpailemaan vironkielisten oppijoiden tulosten kanssa ja venäjänkieliset oppijat menestyvät yhtä hyvin kuin vironkieliset tai paremminkin, kuten on kuvattu luvussa 7. Erittäin produktiivisiin taivutustyyppisiin kuuluvien *ks-*vartaloisten ja *nen-*loppuisten testisanojen taivutustuloksia heikentävät vironkielisten oppijoiden kohdekielen prosessoinnin taustalla olevat lukuisat lähdekielen taivutusmallit. Lähdekielen negatiivinen vaikutus neutraloi siis kohdekielen taivutusmallin produktiivisuuden samoin kuin morfofonologisen vihjeen vahvuuden. Epäproduktiivisessa ja lekseemimäärältään pienemmässä *vieras-*tyypissä lähdekielen positiivinen vaikutus puolestaan aiheuttaa vironkielisten edistyneiden oppijoiden taivutuksessa parhaita tuloksia. On siis todettava, että lähdekielen vaikutus on vironkielisten suomenoppijoiden prosessoinnissa vahvempi taivutustuloksiin vaikuttava tekijä kuin kohdekielen taivutusmallin produktiivisuus ja frekvenssi.

Vironkielisten suomenoppijoiden taivutustulosten perusteella voi päätellä, että sijamuotofrekvenssi vaikuttaa tuloksiin tyyppifrekvenssiä enemmän. Kolmesta testatusta sijamuodosta on sekä nykysuomessa yleensä (Räsänen 1979: 25, ISK 2004: 1179) että oppikirjoissa (esim. Sark 1995, Mihailova & Bulavenko 1996) frekventein monikon partitiivi. Monikon illatiivin esiintymistäajuus on monikon elatiivia hieman korkeampi, mutta suurin piirtein samaa taajuusluokkaa. Sijamuotofrekvenssin olennaisuus taivutuksen tuloksellisuuden kannalta ilmenee ensisijaisesti suomessa ja virossa eri tavalla taipuvissa sanoissa kuten esitetty alaluvussa 6.5. Näissä testisanaryhmissä ovat partitiivitulokset muita testattuja sijamuotoja parempia. Sijamuotofrekvenssin vaikutus näkyy enemmän aloittelevien oppijoiden kuin edistyneiden oppijoiden tuotoksissa. Suomessa ja virossa samalla tavalla taipuvissa testisanoissa heikentää partitiivituloksia muiden taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden vahva kilpailu, jossa johtoasemassa on lähde- ja kohdekielen mallin samanlaisuus. Venäjänkielisten suomenoppijoiden tulokset ovat sijamuodoittain tasavertaisempia, eikä sijamuotofrekvenssin osuus ilmene yhtä selvästi.

Sijamuotofrekvenssin vaikutus näkyy myös vironkielisten oppijoiden kertomusten sijamuotojakaumasta. Kertomuksissa on oppijoilla suurempi vapaus valita, millaisia muotoja käyttää, ja niissä tietysti käytetään yleisempiä, tutumpia ja varmemmin omaksuttuja muotoja. Sekä edistyneiden että aloittelevien oppijoiden kertomuksissa on tuotettu partitiivimuotoja yli kaksi kertaa enemmän kuin illatiivi- ja elatiivimuotoja. Venäjänkielistenkin oppijoiden kertomuksissa esiintyvistä monikkomuodoista valtaosa on nimenomaan partitiivimuotoja.

Kohdekielen taivutusmallin produktiivisuuden ja frekvenssin osuus vironkielisten suomenoppijoiden taivutusprosessissa on siis melko marginaalinen, varsinkin kuin kyseessä on vieraan kielen oppiminen luokkahuoneessa. Taivutusmallin produktiivisuus ja frekvenssi vaikuttavat jonkin verran taivutustuloksiin silloin, kun vaikutusta eivät ole rajoittamassa lähdekielen taivutusmallit. Sen sijaan kohdekielen sijamuotofrekvenssi heijastuu taivutustulok-

sisä enemmän. Kun oppijoiden lähdekieli ei ole kohdekielelle läheinen suzukieli, on taivutusmallin produktiivisuuden ja frekvenssin osuus taivutusprosessissa suurempi.

8.3 Taivutettavan sanan ominaisuudet

Tutkimukseni tavoitteena oli muun muassa tarkkailla, miten taivutustuloksiin vaikuttavat taivutettavien testisanojen ominaisuudet: sanan pituus, tuttuus oppijalle, sanan todellisuus tai tekosanaisuus ja frekvenssi. Hypoteesina oli, että kaksitavuiset sanat tuottavat enemmän oikeita vastauksia kuin yhdyssanat, tutut sanat enemmän oikeita vastauksia kuin tuntemattomat sanat ja todelliset sanat enemmän oikeita vastauksia kuin tekosanat.

Sanan pituuden vaikutusta taivutustuloksiin selvitin yhdyssanojen avulla. Jokaisessa lähde- ja kohdekielen sanojen erilaisuuteen tai samanlaisuuteen perustuvassa testisanaryhmässä (SVST, EVST, SVET, EVET) oli mukana yksi yhdyssana. Yhdyssanojen taivutustulosten analysoinnissa täytyy ottaa huomioon viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden erilainen lähdekielinen tausta (ks. 3.2). Ei ole siis yllättävää, että vironkieliset suomenoppijat jättävät prosessoinnissa yhdyssanan määriteosan kokonaan syrjään, kirjallisissa irtosanatesteissä usein eivät edes kirjoita sitä, ja keskittyvät perusosan taivutukseen. Tällainen lähestymistapa näkyy myös tuloksissa: vironkieliset edistyneet suomenoppijat ovat taivuttaneet kaikkia testattavia yhdyssanoja ja aloittelevat oppijat neljästä yhdyssanasta kolmea yhtä hyvin kuin vastaavan taivutustyyppin yhdistämättömiä sanoja. Aloittelevien oppijoiden tuotoksista kävi ilmi sellainenkin mielenkiintoinen seikka, että sanan pituudella saattaa olla jonkin verran taivutusprosessia vaikeuttavaa vaikutusta silloin, kun taivutusmuotojen prosessointi on muuten haasteellista. Esimerkiksi suomessa ja virossa samanvartaloisten samalla tavalla taipuvien testisanojen ryhmässä suurin ero kaksitavuisten sanojen ja yhdyssanan taivutustuloksissa on partitiivissa ja illatiivissa. Elatiivissa eivät taivutustulokset eroa kaksitavuisten sanojen taivutustuloksista.

Venäjänkielisten suomenoppijoiden prosessoinnissa sanan pituudella on hieman suurempi osuus: sekä edistyneiden että aloittelijoiden testeissä neljästä yhdyssanasta kolmen taivutustulokset ovat heikompia kuin vastaavan taivutustyyppin yhdistämättömien sanojen tulokset. Sanan pituuden vaikutusta taivutustuloksiin koskeva hypoteesi osoittautui siis todeksi venäjänkielisten oppijoiden kohdalla, mutta ei ollenkaan vironkielisten oppijoiden kohdalla. Tässäkin ilmenee selvästi lähdekielen vaikutus: vironkieliset oppijat ovat lähdekielen pohjalta tottuneet lähestymään yhdyssanojen taivutusta kuten vastaavien yhdistämättömien sanojen taivutusta, ainoastaan määriteosan kautta.

Sanan merkityksen tuntemiseen kohdistuvat tulokset eivät ole yhtä yksiselitteisiä. Olisi odotuksenmukaista edellyttää, että tuttuja sanoja taivutetaan paremmin kuin tuntemattomia, ja aikaisemmat tutkimukset (Martin 1995: 267) ovat tätä myös osoittaneet. Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden tuo-

toksissa ilmenee kuitenkin kaksi vastakkaista tendenssiä. Toisaalta sekä vironettä venäjänkieliset suomenoppijat ovat kokonaisuutena taivuttaneet merkitykseltään tunnettuja ja tuntemattomia sanoja melko tasavertaisesti, tuntemattomia vähän paremmin kuin tunnettuja kuten esitetty luvuissa 6.5.1 ja 7. Tälle ilmiölle on monta selitystä. Kuten totesin alaluvussa 6.2, vironkielisten oppijoiden taivutusprosessissa sopiva lähdekielen malli on altis siirtymään kohdekieleen merkityksen outoudesta riippumatta. Lähde- ja kohdekielessä eri tavalla taivutetuissa sanoissa taas merkityksen tuntemattomuuden korvaa usein taivutettavan sanan vahva morfofonologinen vihje. Vahva morfofonologinen vihje ohjaa tärkeimpänä tekijänä venäjänkielisten edistyneiden oppijoiden enimmäkseen sääntöihin pohjautuvaa prosessointiakin. Yleiskuvasta poikkeavat venäjänkieliset aloittelevat oppijat, joille sanan merkityksen tunteminen näyttää olevan hieman olennaisempi johtolanka. Aloittelevat venäjänkieliset oppijat ovat myös samoin kuin vironkieliset oppijat taivuttaneet tekosanoja hiukan tavallisia sanoja huonommin, kun taas edistyneiden venäjänkielisten oppijoiden tekosanojen ja tavallisten sanojen tulokset eivät eroa. Tämä kertoo siitä, että venäjänkieliset edistyneet oppijat ovat aloittelijoita paremmin omaksuneet opettamalla opetettun yhteyden taivutettavan sanan loppuäänteiden ja sovellettavien sääntöjen välillä. Venäjänkielisten edistyneiden oppijoiden prosessointi on siis aloittelijoita mekaanisempaa, vironkielisten oppijoiden taivutustulokset puolestaan puhuvat päinvastaisesta suuntauksesta.

Toisaalta tekosanojen heikompi taivutus kertoo sanan merkityksen tuntemisen tärkeydestä. Sama ilmenee, kun vertaillaan keskenään yksittäisiä testisanoja, jotka eroavat toisistaan vain merkityksen tuttuuden suhteen, kuten esimerkiksi *toinen-hyinen*, *kerros-veistos* tai *pankki-sulkki*. Sanoja, joiden merkitys on suuremmalle osalle oppijoista tuttu, taivutetaan paremmin kuin vieraita. Sanan merkitys toimii tiettyinä lisävihjeinä, joka auttaa oppijoita löytämään oikean taivutusreitit ja aktivoi sananmuotojen välisiä yhteyksiä, mutta vieraita sanoja voidaan taivuttaa yhtä hyvin sopivan lähdekielen mallin tai taivutettavan sanan vahvan morfofonologisen vihjeen perusteella.

Samaa pätee myös sanafrekvenssin osuuteen taivutusprosessissa. Sanan merkityksen tuttuus oppijoille ja sanafrekvenssi eivät ole toisistaan irrallisia tekijöitä: todennäköisyys, että frekventtien sanojen merkitys tiedetään paremmin, on suuri. Kuitenkin vieraan kielen opetuksessa on aina muistettava oppijoiden satunnaisempi kosketus kohdekieleen ja sekä oppimateriaalien että opettajien puheen sanafrekvenssin ensisijaisuus. Useita frekventimpiä sanoja taivutetaan paremmin kuin harvinaisempia, mutta muutkin tekijät, kuten lähdekielen taivutusmalli ja kohdekielen sanan morfofonologisen vihjeen vahvuus, ovat mukana muokkaamassa tuloksia.

8.4 Taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden yhteistoiminta ja kilpailu

Edellisessä analyysissä korostuivat taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden yhteistoiminta ja keskinäinen kilpailu viron- ja venäjänkielisten oppijoiden suomen nominien monikkomuotojen prosessoinnissa. On todettava, että monet tekijät toimivat yhdessä muokatessaan oppijan kielenkäyttöä kaikissa kohdekielen omaksumisvaiheissa (Sulkala 1996). Lähdekielen vaikutus on vain yksi tekijä muiden joukossa ja voi joskus tarjota enemmän kuin yhden hypoteesin oppijan ongelman ratkaisemiseksi (Jarvis & Odlin 2000: 552–554). Vaikka transfer-tutkimuksessa vallalla olevan käsityksen mukaan (Ellis 1985: 4; Selinker 1992) ei ole syytä pitää lähdekielen vaikutusta johtavana tekijänä muiden joukossa, osoittavat tämän tutkimuksen tulokset selvästi, että varsinkin edistyneiden, mutta myös aloittelevien vironkielisten suomenoppijoiden taivutusprosessissa lähdekielen vaikutus on tärkeimpiä tekijöitä, ja taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden kilpailussa se neutraloi usein muiden tekijöiden vaikutuksen.

Taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden yhteistoimintaa voisi kuvailla erisuuntaisten ja eripituisten vektorien yhteenlaskuna, jos vektorien pituudesta olisi tietoja. Valitettavasti ei ole mahdollista tarkkaan mitata taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden osuutta taivutusprosessissa. On siis pakko tyytyä ilmaisemaan tekijöiden vaikutusta plus- ja miinusmerkeillä (taulukko 72) siten, että + tarkoittaa tekijän myönteistä vaikutusta taivutuksen norminmukaiseen tulokseen, – mahdollista norminmukaisen tuloksen tavoittamisen estettä, + – tekijän osittaista vaikutusta. Esimerkkeinä on esitetty kaksi testisanaa: toinen lähde- ja kohdekielessä samanvartaloinen ja samalla tavalla taipuva, toinen erivartaloinen ja eri tavalla taipuva. Tekijöitä ei ole listattu tärkeysjärjestyksessä, vaan siten, että oppijoiden lähdekieleen kohdistuvat tekijät ovat ensin, kohdekielen taivutusmalliin kohdistuvat tekijät sen jälkeen ja testisanan ominaisuuksiin kohdistuvat tekijät lopussa.

TAULUKKO 72 Testisanojen *vieras* (vir. *võõras*) ja *hyinen* (vir. *jäine*) taivutustuloksiin vaikuttavat tekijät

Taivutustuloksiin vaikuttava tekijä	<i>vieras</i>	<i>hyinen</i>
lähde- ja kohdekielen sanojen merkityksen ja vartalon äänneasun samanlaisuus	+	–
lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuus	+	–
lähde- ja kohdekielen taivutusmallien suhde	+	–
kohdekielen taivutusmallin produktiivisuus	–	+
kohdekielen taivutusmallin frekvenssi	–	+
morfologisen vihjeen vahvuus	–	+
vartalon absoluuttinen morfofonologinen kompleksisuus	+ –	–

vartalon suhteellinen morfofonologinen kompleksisuus		+ –	+ –
mahdollisten taivutusallomorfien määrä	monikon partitiivissa	–	–
	monikon illatiivissa	–	–
	monikon elatiivissa	+	+
kohdekielen taivutussuffiksin vahvuus	monikon partitiivissa	+ –	–
	monikon illatiivissa	+	–
	monikon elatiivissa	+	+
sanafrekvenssi		+	–
yhdyssanaisuus ²		+	+
tekosanaisuus		+	+
sanan merkityksen tuttuus oppijoille		+	–

Taulukossa esitetystä kahden testisanan vertailusta näkyy ensisijaisesti kaksi seikkaa. Toisaalta miinusmerkkisten tekijöiden kasaantuminen aiheuttaa kieltämättä heikompia taivutustuloksia, kuten käy ilmi *hyinen*-sanana taivutustuloksesta. Toisaalta ei eri taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden tärkeys ja osuus taivutusprosessissa ole suinkaan sama: *vieras*-sanassakin on miinusmerkkisiä ja + – tekijöitä kaikkiaan lähes yhtä paljon kuin *hyinen*-sanassa, mutta vironkielisten oppijoiden tuottamisprosessissa lähdekieleen liittyvät tekijät ovat taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden kilpailussa muita tekijöitä vahvempia. Venäjänkielisten oppijoiden prosessoinnissa toimivat yhdessä ja kilpailevat keskenään vain kohdekieliset tekijät, sillä suomen ja venäjän morfologisten järjestelmien välillä puuttuu siirtovaikutuksen toimimiseksi välttämätön kosketuspinta.

8.5 Kirjallinen ja suullinen prosessointi

Suullinen prosessointi eroaa kirjallisesta pääasiassa prosessointiajan pituuden suhteen: oppijoilla on kirjoittaessaan enemmän aikaa pohtia eri vaihtoehtojen sopivuutta, kun taas suullinen taivuttaminen vaatii muodon nopeampaa tuottamista ja tuotoksen pikaista ääneen sanomista. Prosessointiajan pituuden tärkeys korostuu erityisesti tämän luvun edellisen analyysin valossa: taivutusprosessi on monien tekijöiden yhteistoimintaa ja kilpailua, joten lopullinen ratkaisu tarvitsee miettimisaikaa. Hypoteesini mukaan oletin, että kirjallisen irtosanatestin tulokset olisivat suullisen testin tuloksia parempia, sillä prosessointiajan lisääntyminen vaikuttaa positiivisesti tuottamistuloksiin.

Hypoteesi osoittautui oikeaksi vironkielisten suomenoppijoiden taivutustulosten osalta (ks.6.5.2). Vironkieliset suomenoppijat hyödynsivät kirjallisen irtosanatestin pitempää prosessointiaikaa ja taivuttivat lähes kaikkia testisanoja paremmin kuin suullisessa irtosanatestissä. Venäjänkielisten suomenoppijoiden

² Yhdyssanaisuus ja tekosanaisuus on merkitty plusmerkillä sen takia, että yhdistämättömien todellisten sanojen taivutus on oppijoille helpompaa eli tämä seikka, että sana ei ole yhdyssana eikä tekosana, vaikuttaa myönteisesti taivutustuloksiin.

taivutustulokset olivat odotusten vastaisesti päinvastaisia (ks. 7.2): kaikkien testisanojen prosessointi onnistui suullisessa irtosanatestissä paremmin kuin kirjallisessa. Tällaiseen tulokseen saattaa olla useita syitä. Luvussa 7.2 käsitellyn erilaisen prosessointistrategioiden jakauman lisäksi on myös mahdollista, että vieraalla kielellä oudoilla aakkosilla kirjoittaminen ja oikeinkirjoituksen harkitseminen vie oppijalta taivutusprosessissa tarvittavaa voimaa ja estää keskittymistä varsinaiseen tehtävään. Vironkielisillä oppijoilla tällaisia esteitä ei ole, ja he voivat keskittyä eri vartalo- ja taivutusallomorfien yhdistelmien välillä valitsemiseen, jota varten kirjallisessa prosessoinnissa on enemmän aikaa.

Suullinen irtosanatesti osoittautui tehokkaaksi ja hyödylliseksi tutkimusmenetelmäksi monessa mielessä. Suullisen prosessoinnin luonteenomainen nopeus pakottaa oppijoita käyttämään prosessointitapoja, jotka tähtäävät taivutusprosessin hidastamiseen. Taivutusprosessissa esiintyvien hidastamiskeinojen määrä, jakauma ja sijainti taivutettavassa sanassa antoivat oppijoiden prosessoinnista tärkeitä tietoja, joita kirjallisesta irtosanatestistä eivät näkynyt. Vaikka venäjänkielisten suomenoppijoiden prosessoinnissa esiintyi hidastamiskeinoja määrällisesti paljon enemmän kuin vironkielisten oppijoiden prosessoinnissa, kävi ilmi, että hidastamiskeinojen jakauma ei ole lähdekielikohtainen, vaan ensisijaisesti oppijakohtainen ilmiö. Sekä viron- että venäjänkielisillä oppijoilla oli taivutusprosessin hidastamiseksi omia suosikkiselviytymiskeinojaan: jotkut prosessoivat muotoja enimmäkseen kokonaisina, jotkut pysähtyivät tavurajoilla tai muualla sanoissa, jotkut toistivat tuotettuja muotoja. Taukojen ja toistojen sijainti kertoi siitä, miten oppijat hahmottavat vartalo- ja taivutusallomorfien rajoja ja niiden keskinäisiä suhteita. Lisävahvistusta sai käsitys, että vartalo- ja suffiksiallomorfien raja saattaa olla oppijan kielitajussa pääasiassa erilaisista tavurakenteista johtuen melko sumea ja monikon ilmaisijaksi tajutaan usein epämääräinen äännesekvenssi. Suullisessa irtosanatestissä korostuivat selvemmin myös vartalo- ja suffiksiallomorfien kilpailu ja taivutusprosessin mahdollinen ei-lineaarisuus. Niitä ilmiöitä käsitellen perusteellisemmin luvussa 9. Suullinen irtosanatesti siis varmisti omalta osaltaan kirjallisen irtosanatestin tulosten pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä.

8.6 Taivutus kontekstista ja kontekstissa

Tämän tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää, miten irtosanojen taivutus ja samojen sanojen taivutus kertomuksissa eroavat toisistaan. Testisanoja tuotetaan irtosanoina ja kertomuksissa erilaisissa prosessikonteksteissa. Kertomuksissa taivutettavaan muotoon vaikuttavat muut ympäröivät sanat (ks. esimerkiksi 6.1.3). Irtosanatestissäkin saattaa esiintyä ns. testiefektiä eli edellisten testisanojen paradigmaattista vaikutusta, mutta tämä on kuitenkin rajoitetumpaa ja luonteeltaan erilaista kuin kertomusten laajemmassa prosessointikontekstissa, jossa sanojen välinen yhteys on syntagmaattista. Kuten totesin alaluvussa 6.5.3, kertomusten laajempi konteksti voi irtosanatestiin verrattuna sekä helpottaa et-

tä vaikeuttaa prosessointia. Huomion kohdistuminen muualle kuin pelkästään taivutettavaan muotoon, esimerkiksi kertomuksen juoneen, myötävaikuttaa taivutusmallien analogiseen käyttöön ja siirtymiseen lähdekielestä kohdekieleen, jota irtosanatestissä voi estää opittujen sääntöjen soveltaminen. Kertomuksissa on oppijoilla myös vapaus käyttää varmemmin omaksuttuja muotoja ja jättää käyttämättä sanoja tai muotoja, joiden taivuttaminen on syystä tai toisesta vaikeaa. Toisaalta saattaa ympäröivä konteksti lisätä prosessointikuormaa, sillä oppijan on samanaikaisesti otettava huomioon monia asioita.

Hypoteesina oli, että vironkieliset oppijat taivuttavat testisanoja lähde- ja kohdekielen läheisyyden vuoksi (Schmidt 2001) kokonaisuutena paremmin kertomuksissa kuin irtosanoina, kun taas venäjänkieliset oppijat onnistuvat paremmin irtosanojen taivutuksessa. Hypoteesi osoittautui todeksi vironkielisten oppijoiden osalta. Vironkieliset edistyneet suomenoppijat taivuttivat kaikkien sanaryhmien testisanoja kertomuksissa huomattavasti paremmin kuin irtosanoina. Erittäin iso oli ero lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvissa sanoissa. Kertomusten laajempi prosessointikonteksti vahvistaa lähdekielen positiivista siirtovaikutusta monikkomuotojen tuottamisessa (ks. luku 6.5.3). Edistyneiden kertomuksissa tasoittuivat kirjalliseen irtosanatestiin verrattuna myös testattavien sijamuotojen väliset erot. Taivutusmuotojen väliset paradigmaattiset yhteydet korostuvat siis enemmän kertomuksissa kuin irtosanatestissä.

Kertomuksen laatiminen vaatii oppijoilta luovaa kielenkäyttöä, ei pelkästään valmiiden lauseiden matkimista. Kansainvälisessä toisen kielen omaksumisen tutkimuksessa ollaan yksimielisiä siitä, että luovaan kielenkäyttöön tarvitaan sekä analyysiä että synteesiä (Schmidt 2001). Oppijoiden on siis osattava jakaa ilmaisuja yksikköihin ja liittää analysoituja yksiköitä yhteen uusien ilmaisujen tuottamiseksi. On luonnollista, että tässä suhteessa vironkieliset edistyneet oppijat ovat pitemmän opiskeluajan takia taitavampia kuin aloittelevat oppijat.

Vironkieliset aloittelevat oppijatkin ovat hyödyntäneet kertomusten laajempaa prosessointikontekstia lähes kaikkien testisanaryhmien kaikissa sijamuodoissa. Poikkeuksina ovat tässä suhteessa lähde- ja kohdekielessä erivartaloisten mutta samalla tavalla taipuvien testisanojen monikon partitiivin ja elatiivin tulokset, jotka ovat irtosanatestissä parempia kuin kertomuksissa. Tämä tarkoittaa, että kertomusten laajempi konteksti saattaa toimia taivutusprosessia vaikeuttavana lisätekijänä, kun muotojen tuottaminen on muutenkin haasteellista lähdekielestä poikkeavan vartalon ja taivutussuffiksien kilpailun takia. Tällaisessa tilanteessa laajempi prosessointikonteksti ei anna yhtä paljon lisävihjeitä taivutuksesta kuin edistyneille oppijoille, vaan lisää prosessointikuormaa ja johtaa oppijat harhaan, sillä oppijoiden on vaikeaa ottaa huomioon monia asioita samanaikaisesti. Aloittelevien oppijoiden tulokset kuvaavat siis hyvin heidän kohdekielen omaksumisvaihettaan: lähde- ja kohdekielen järjestelmät eivät ole yhtä eriytyneitä, ja oppijoiden epävarmuus taivutusprosessissa on suurempi kuin edistyneillä suomenoppijoilla.

Venäjänkielisten oppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten taivutustulosten vertailu ei ole yhtä yksiselitteistä (ks. luku 7.3). Suurimmalle osalle

sekä edistyneistä että aloittelevista venäjänkielisistä oppijoista kertomuksissa tarvittava luova kielenkäyttö on liian haasteellista eikä tekstiä synnykään, tai testattavat sanat on jätetty taivuttamatta ja ne esiintyvät vain yksikön nominatiivissa. Viimeisessä vaihtoehdossa näkyy selvästi lähdekielen verbirektioiden ja akkusatiivin (винительный падеж) vaikutusta. Ne venäjänkieliset suomenoppijat, jotka ovat ylittäneet kokonaistekstin tuottamisen kynnyksen ja pystyvät tuottamaan kohdekielellä pitempiä jaksoja, menestyvät kertomusten laajemmassa prosessointikontekstissa paremmin kuin irtosanatesteissä. Venäjänkielisten suomenoppijoiden monikkomuotojen taivutuksen onnistuminen kertomuksissa näyttää siis riippuvan nimenomaan oppijoiden analysointi- ja synteesikyvystä ja siinä on henkilökohtaisia eroja. Vironkielisillä oppijoilla on siihen lähde- ja kohdekielen läheisyyden vuoksi venäjänkielisiä oppijoita parempi lähtötausta.

On siis todettava, että lähdekielen vaikutuksen ja muiden taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden osuus, jakauma ja yhteistoiminta vaihtelevat eri prosessointikonteksteissa. Prosessointikonteksti saattaa sekä helpottaa että vaikeuttaa taivutusmuotojen tuottamista suomenoppijoiden lähdekielestä ja kohdekielen omaksumisvaiheen mukaan.

9 SÄÄNNÖT, YHDISTÄMINEN JA ANALOGIA TAIVUTUSPROSESSISSA

Lähdekielen vaikutukseen liittyy kiinteästi kysymys taivutusmuotojen prosessoinnista ja oppijoiden käyttämistä prosessointistrategioista. Aikaisemmissa tutkimuksissa (Martin 1995: 267) on todettu, että oppijat pystyvät kuvaamaan ja analysoimaan taivutusstrategioitaan, vaikka yleisistä oppimisstrategioista kertominen on helpompaa. Oppijoilla siis on tietoa omasta prosessoinnistaan. Tavallisimpina keinoina mainitaan sääntöjen soveltaminen, taivutusmallien analoginen käyttö ja muotojen tuottaminen ulkomuistista. On myös havaittu, että taivutusstrategiat ja kyky kuvata niitä ovat oppijakohtaisia muuttujia.

Tämän tutkimuksen yksi tavoite oli selvittää, minkälaisia taivutusstrategioita viron- ja venäjänkieliset suomenoppijat käyttävät tuottaessaan muotoa, jos eivät osaa tuottaa sitä suoralta kädeltä, ja miten he kuvaavat tuottamistaan. Tarkoituksenani oli pohtia, ilmeneekö lähdekielen vaikutus strategioiden valinnassa, käyttävätkö eri lähdekielien puhujat ja kohdekielen eri omaksumisvaiheessa olevat oppijat eri strategioita ja missä määrin. Tähän lukuun olen koonnut taivutusprosessiin liittyvän aineiston sekä kirjallisista ja suullisista irtosanatesteistä että kertomuksista. Päähuomioni kohdistuu oppijoiden tuotokseen eli kyseessä on ensisijaisesti produkti, mutta joskus on produktin avulla mahdollista raottaa ovea myös taivutusprosessiin. Tavallisesti prosessia lähestytään virheellisten tuotosten kautta, sillä norminmukaisista vastauksista ei ole yleensä mahdollista havaita taivutusstrategioiden käyttöä. Kuitenkin norminmukaisten vastausten suuri lukumäärä voi kertoa strategiavalinnasta, varsinkin kun prosessissa on mukana sekä lähde- että kohdekielen taivutusmalleja. Oppijoiden ääneenajattelut ja niiden jälkeen järjestetyt retrospektiiviset haastattelut auttoivat tarvittaessa selventämään vastauksia ja syventämään saatavissa olevia tietoja.

9.1 Säännöt ja yhdistäminen

Virolaisessa suomen kielen opetuksessa on nominien monikonmuodostusta perinteisesti lähestytty sääntöjen avulla (Palmeos 1963: 158–159, Alvre 1967: 74–75). Tämä perinne pysyy vahvasti opetuskäytännössä ja on säilynyt uudemmissakin oppikirjoissa (Sark 1995: 35–39), vaikkei sääntöjä eksplisiittisesti esitetäkään. Myös venäläinen suomen kielen opetus on ollut ensisijaisesti kielioppipainotteinen, ja sääntöihin pohjautuvalla tuottamisella on erittäin pitkät ja vahvat perinteet (Milovidova 1997, 1999c: 66). Sääntöpohjaisuus toimii opetuksessa tavallaan yhdistämisen perustana: oppijoille näytetään, että perusmuodosta muodostetaan sääntöjen avulla eri vartaloallomorfeja, johon yhdistetään tunnus- ja päätteallomorfeja. Sekä viron- että venäjänkielisten suomenoppijoiden monikkomuotojen prosessoinnissa lähtökohdan pitäisi siis olla ensisijaisesti sääntöihin pohjautuva. Oppijat tietävät, että taivutusmuoto on vartalo-, tunnus- ja päätteallomorfien yhdistämisen tulos, mutta joutuvat ainakin alkuvaiheessa soveltamaan sääntöjä löytääkseen sopivan (vartalo)allomorfin. Oppimisen edessä on mahdollista, että vartaloallomorfi tai koko muoto muistetaan syötöksestä sellaisenaan ja tuotetaan ulkomuistista.

Rajanveto sääntöjen avulla tuottamisen ja allomorfien yhdistämisen välille ei ole aina oppijoiden tuotosten perusteella helppoa. Selvänä yhdistämisprosessina voi pitää vain ns. agglutinatiivisia virheitä, joissa taivutusallomorfi on liitetty suoraan perusmuotoon. Sääntöihin pohjautuva prosessointi on todennäköistä silloin, kun taivutusprosessissa käytetään vartaloallomorfeja, joita ei ole kohdekielessä olemassa (vrt. Hokkanen 2001: 103–104).

Sääntöjen soveltamisesta kertoo esimerkiksi vartalovokaalin muutos monikon tunnuksen edessä silloin, kun vokaalivaihtelua ei norminmukaisesti esiinny. Oppijoiden kielitajussa liittyy sanan monikollisuuteen paitsi taivutus-suffiksin ilmaisema kieliopillinen merkitys myös vartalovokaalin vaihtelun ilmaisema kieliopillinen merkitys. Vironkielisten oppijoiden käsitystä sanan monikollisuudesta tukee ilmeisesti lähdekielen vartalomonikko, mutta tämän tyyppisiä norminvastaisia vokaalivaihteluja esiintyy venäjänkielisten oppijoiden tuotoksissakin. Oppijat pyrkivät (tiedostamattomasti) varmistamaan muodon monikollisuuden ylyleistämällä vartalovokaalin vaihtelun riippumatta siitä, millaiset vokaalit vaihtuvat. Vain *i*-vartaloisissa sanoissa vältetään usein *i*-vokaalin vaihtamista todennäköisesti sen takia, että se jo näyttää monikon tunnukselta.

Mielenkiintoisella tavalla noudatetaan tässä tilanteessa kohdekielen (morfo)fonologisia sääntöjä. Sekä viron- että venäjänkieliset oppijat suosivat vaihtovokaalina *o*:ta, joka esiintyy norminmukaisesti *a*-vartaloisissa sanoissa. Nykysuomessa *a > o*-vaihtelu ”on normaalitapauksessa ilmeisesti produktiivinen” (Niemi et al. 2001: 191). Oppijoiden tuotoksissa tämä vaihtelu voi laajentua myös muihin testisanoihin, joissa ei ole estämässä dissimilatorista tendenssiä (Remes 1995: 83). Kohdekielessä kaksitavuisten *a*-vartaloisten sanojen vartalovokaalin vaihteluun kohdistuvan dissimilatorisen tendenssin mukaan ensimmä-

mäisen vokaalin labiaalisuus estää vartalovokaalin labiaalistumisen ja vastavasti ensimmäisen vokaalin illabiaalisuus toisen tavun vokaalin säilymisen illabiaalisena. On siis todettava, että oppijankielessäkin kieliopilliset säännöt joutuvat taipumaan äännejärjestelmän sääntöjen alle (Hint 1998: 229) ja kohdekielen järjestelmän rakentamisessa toimivat kielessä hallitsevat vaikutusyhteydet (Paunonen 1983: 71).

Sääntöjen soveltamiseen ja allomorfien yhdistämiseen liittyy tiivistä kysymys allomorfirajojen psykolingvistiksestä todellisuudesta. Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden sekä kirjallisten että suullisten tuotosten perusteella tuntuu hyvinkin mahdolliselta, ettei vartalon, tunnuksen ja sijapäätteen raja ole oppijan kielitajussa niin itsestään selvä kuin kielen kuvausten ja opetuksen tuloksena on totuttu luulemaan. Vartalon ja tunnuksen tai tunnuksen ja päätteen raja on sumea, ja oppijan on vaikea päättää, missä vartalo loppuu ja tunnus alkaa tai missä tunnus loppuu ja pääte alkaa tai mikä sananosa (äännejono) signalisoi, että muoto on monikossa. Sen takia varmistetaan muodon monikollisuus monella tavalla: vaihtamalla varalta vartalovokaali, prosessoimalla enemmän kuin yksi (joskus lähdekielinenkin) monikon tunnus epämääräiseen paikkaan muodon loppuosassa tai välttämällä *i*-tunnuksen lisäämistä vartaloon, kun vartalossa tai sijapäätteessä näyttää jo olevan tunnus.

Oppijoiden suullisesta prosessoinnista ilmenee, että lähdekielestä riippumatta muodon allomorfirajojen hahmottamiseen vaikuttaa suffiksiallomorfien tavarakenne. Monikon partitiivin *itA*-suffiksi sekä monikon illatiivin *ihin-* ja *isiin-*suffiksit jakaantuvat sekä viron- että venäjänkielisten suomenoppijoiden suullisessa prosessoinnissa poikkeuksetta kahden viimeisen tavun osalta siten, että monikon tunnus ja sijapäätte ovat eri tavuissa. Monikon partitiivin *jA*-suffiksi puolestaan tuotetaan aina kokonaisuutena, kun taas *iA*-suffiksin prosessointi vaihtelee oppijakohtaisesti ja muodon rakenteesta riippuen. Ei ole siis yllättävää, että joskus tajutaan *i*-tunnus vartalon, joskus sijapäätteen, joskus epämääräisen äännesekvenssin osaksi. Oppijat tavallaan restrukturoivat prosessoitavaa muotoa. Tavarakenteesta johtuva suffiksiallomorfien hahmottamisen moninaisuus lisää allomorfirajojen sumeutta. Yhdistettävien yksiköiden ja niiden rajojen epäselvyyden mukana suurenee todennäköisyys, että taivutettava muoto prosessoidaan analogisesti eikä yhdistämällä tai sääntöjen avulla.

Sääntöihin pohjautuvan prosessoinnin tehokkuuden kyseenalaistavat myös taivutusprosessin ei-lineaarisuuden puolesta puhuvat tuotokset. Kirjallisista ja varsinkin suullisista taivutustesteistä ilmenee, että usein horjuminen kahden vartaloallomorfin välillä aiheuttaa usein taivutussuffiksin vaihdon ja päinvastoin, kun suffiksiallomorfi kuulostaa oppijan monitoroinnin tuloksena oudolta, johtaa suffiksiallomorfin vaihto myös vartaloallomorfin vaihtoon. Kertomuksissa aiheuttavat samantyyppisiä allomorfien korjauksia taivutettavaa sanaa ympäröivät sanat. Äänenajatteluista ja haastatteluista selviää, että usein lähdetään taivutuksessa liikkeelle nimenomaan suffiksiallomorfista, varsinkin sijapäätteestä, joka esimerkiksi elatiivissa on vironkielisille oppijoille lähdekielen pohjalta tuttu. Vasta sen jälkeen yritetään prosessoida vartaloallomorfi, joka

koetaan vaikeammaksi. Oppijat tarvitsisivat tavallaan kahdensuuntaisia sääntöjä, jotta vartalo- ja suffiksiallomorfien molemminpuolinen vaikutus reaalistuisi.

Kohdekielessä olemassa olevien vartalo- ja suffiksiallomorfien norminvas- taisten yhdistelmien pohjalta ei ole mahdollista päätellä, onko kyseessä sään- nönmukaisuus vai yhdistäminen, vartalon muodostaminen (*stem formation*) vai vartalon valinta (*stem selection*) (Hokkanen 2001: 103–104). Kun oppijoiden läh- dekielenä on kohdekielelle typologisesti läheinen sukukieli, jonka morfologinen järjestelmä on samanlainen kuin kohdekielen, yhdistetään taivutusprosessissa joskus kohdekielisten allomorfien lisäksi myös lähde- ja kohdekielen allomorfe- ja. Tässä tapauksessa ei ole selvää rajaa lähde- ja kohdekielen koodien vaihta- misen välillä, vaan lähde- ja kohdekielen koodit yhdistyvät taivutusprosessissa (Riionheimo 2002: 201–202). Lähde- ja kohdekielen koodien yhdistäminen ku- vaa tilannetta, jossa oppijan kaksi morfologista järjestelmää eivät ole vielä riit- tävästi eriytyneet, vaan menevät enemmän tai vähemmän päällekkäin. Sen ta- kia liittyvät yhdistelmissä sekä tavoitemuodon kannalta norminmukaiset että norminvastaiset allomorfit. On merkityksellistä, että vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden vastausvarianteissa ei esiinny lähde- ja kohdekielen koodien yhdistämistä lainkaan, kun taas aloittelijoiden tuotoksissa ovat sekoittuneet ta- voitemuodon kannalta sekä norminmukaiset että norminvastaiset lähdekielen vartalo- ja kohdekielen suffiksiallomorfit. Tämä todistaa, että edistyneet oppi- laat ja osa aloittelijoista on ohittanut vaiheen, jossa lähde- ja kohdekielen kie- liopit ovat päällekkäin, kun taas osa aloittelijoista yhdistää saman sanan sisällä lähde- ja kohdekielisiä allomorfeja.

Rajanveto sääntöjen avulla tuottamisen ja allomorfien yhdistämisen välille taivutusprosessissa ei ehkä välttämättä ole tarpeellistakaan. Oppijat joutuvat joka tapauksessa valitsemaan eri vartalo- ja suffiksiallomorfien yhdistelmien joukosta sopivan vaihtoehdon siitä huolimatta, onko vartaloallomorfi tuotettu sääntöjen soveltamisen tuloksena vai sellaisenaan ulkomuistista. Horjuminen eri vaihtoehtojen välillä viittaa analogisiin prosesseihin (MacWhinney 1978: 1–6). Myös lähde- ja kohdekielen koodien yhdistäminen on tavallaan siirtymävai- he sääntöjen avulla tuottamisen ja sekä lähde- että kohdekielen mallien analogi- sen käyttämisen välillä.

9.2 Analogia

Analogiaa on käsitelty yleisenä lähestymistapana, tutkimusmetodologiana (esim. Ehala 1996), mutta myös kielten kontrastiivisen tutkimuksen ja vieraan kielen opettamisen teoreettisena pohjana (Eslon 2005). Analogia perustuu sa- mankaltaisuuteen. Esa Itkosen (1992: 42) mukaan ”ei ole olemassa mitään yksi- selitteistä kriteeriä sille, miten heikkoa samankaltaisuutta voidaan vielä nimit- tää analogiaksi”. Oppijoiden prosessoinnissa ”samankaltaisuuden voima” (Paunonen 1983: 70) ilmenee monella eri tavalla. Kuitenkin on aina kyseessä ”rakenteellinen”, ei ”vain-havaittava” (Itkonen 1992: 41) samankaltaisuus, klas-

sinen proportionaalinen analogia. Proportionaalinen analogia on ainoa malli, jonka oppijat spontaanisti itse muotoilevat ja joka on sen takia psykologisesti uskottavampi kuin yksikään muu malli (Anttila 1989: 88–89, 105). Prosessoitavan sanan ja mallisanan läheisyys tai etäisyys riippuu siitä, kuinka moneen ja millaiseen piirteeseen oppijan havaitsema samankaltaisuus perustuu.

Sekä viron- että venäjänkieliset suomenoppijat turvautuvat taivutusprosessissaan usein kohdekielen tutumpaan sanaan. Mallisanan analoginen käyttö on suosittu keino todellisten sanojen ja varsinkin tekosanojen prosessoinnissa. Taivutettavan sanan ja mallisanan samankaltaisuuden aste vaihtelee oppijoiden kielitajussa paljolti. Jatkumon toisessa ääripäässä ovat sellaiset taivutettavan sanan ja mallisanan parit, jotka ovat fonologiselta rakenteeltaan samanlaisia ja joissa vaihdetaan vain sanan alkuosa. Jos mallisana on valittu oikein ja tätä osataan taivuttaa, on tavoitemuoto norminmukainen:

*syhmiä nagu tyhmiä
sulkkeihin nagu pankkeihin
laineita nagu herneita*

*syhmiä kuten tyhmiä
sulkkeihin kuten pankkeihin
laineita kuten herneita*

Toisaalta taas voidaan yhdistää esimerkiksi *o-* ja *u-*vartaloiset testisanat ihan oikein samaan taivutustyyppiin, mutta *o-*vokaali siirtyy *u-*vokaalin sijalle ja johtaa oppijan harhaan:

- (1) *herkkuherk/koja herkkuita ei herkkoja* ikkagi, sest see meenutab mingil määral sõna *kirkkoja*. Samasugune sõna, selle järgi tegin. *herkkuisiin herk/kuista*

herkkuherk/koja herkkuita ei herkkoja kuitenkin, sillä tämä muistuttaa jollakin tavalla sanaa *kirkkoja*. Samanlainen sana, sen mukaan tein. *herkkuisiin herk/kuista*

- (2) *matkalaukku* Esimene osa jääb samaks. *laukku* kõlab nagu *herkkuja* või *herkku*, ma panen siis kohe *matkalaukkoja* *matkalauk-* *laukkoi-* *lauk-* *matka/lauk/kui-* *lauk-* *laukkoja* *laukkoisiin* *matkalaukko-* *laukkui-* *matkalaukkoisiin* *matkalauk/koista* *matkalaukkoista*

matkalaukku Ensimmäinen pysyy samana. *laukku* kuulostaa kuten *herkkuja* tai *herkku*, laitan siis heti *matkalaukkoja* *matkalauk-* *laukkoi-* *lauk-* *matka/lauk/kui-* *lauk-* *laukkoja* *laukkoisiin* *matkalaukko-* *laukkui-* *matkalaukkoisiin* *matkalauk/koista* *matkalaukkoista*

Kun oppilas muistaa oppikirjasta tietyn kohdekielen sanan taivutuksen ja yrittää käyttää tätä mallisanaan mahdollisemman monien testisanojen prosessoinnissa, samankaltaisuuden perustaksi riittää pelkkä tavuluku:

pankki : pankkoista nagu *kissa: kissoista*
veuloista nagu *kissoista*
musiikkiliikkoja nagu *kissoja*

pankki : pankkoista kuten *kissa: kissoista*
veuloista kuten *kissoista*
musiikkiliikkoja kuten *kissoja*

Analogian määrittelyminen luovaksi prosessiksi, joka perustuu vertailtavien muotojen samankaltaisuuteen tai lähekkäisyyteen (Martin 1995: 265), on tämän aineiston valossa aiheellista, sillä oppijat suhtautuvat samankaltaisuuteen hyvin eri tavoin, mutteivat koskaan ilman perusteita.

Useimmiten taivutettavan sanan ja mallisanan samanlaisuuteen tai erilaisuuteen viittaa kuitenkin sanan loppuvokaali:

- (3) *pankki* See on teistsugune kui *herkku* ja *kirkko*. *pankkeja pankkeja pank/kei/ta* ei *pan-pankkei/siin pan-pankei-pan/koista* või *pan/keista pankeista* siiski.

pankki tämä on toisenlainen kuin *herkku* ja *kirkko*. *pankkeja pankkeja pank/kei/ta* ei *pan-pankkei/siin pan-pankei-pan/koista* vai *pan/keista pankeista* kuitenkin.

Sanan loppuäänne (-äänteet) on tärkein morfofonologinen vihje myös silloin, kun testisana täytyy sijoittaa taivutustyyppiin (paradigmaan) (ks.7.2). Tässä tapauksessa on kyseessä erityyppinen analogiamuoto kuin edellä kuvattu proportionaalinen analogia. Analogia, jota voisi nimittää paradigmaattiseksi, toimii kielipiilisten sääntöjen soveltamisen pohjana ja yhdistää tavallaan säännöt ja paradigmattiset eli on analogian ja sääntöjen välinen siirtymämuoto. Paradigmaattista kohdekielen analogiaa esiintyy vain venäjänkielisten suomenoppijoiden prosessoinnissa, ja tämä näyttää olevan opetusmenetelmän tulos (ks. myös 4.2.2)

Vironkielisten suomenoppijoiden prosessoinnissa on kohdekielen analogian ohella erittäin tärkeä rooli lähdekielen analogialla, jolla on samoin kuin kohdekielen analogiallakin monia esiintymismuotoja. Lähdekielen analogiaa käytetään odotuksenmukaisesti eniten virossa ja suomessa samanvartaloisissa ja samalla tavalla taipuvissa sanoissa:

- (4) *herne hernest herneid herneita hernei/ssa hernei/sta*

- (5) *toinen toisia*, see võiks nüüd olla selle järgi, et eesti keeles on *teine* ja *teisi*. Sisseütlev on *toisiin* ja seestütlev on *toisista*

toinen toisia tämä voisi nyt olla sen mukaan, että viroksi on *teine* ja *teisi*. Illatiivi on *toisiin* ja elatiivi on *toisista*.

Mainitut esimerkit osoittavat, että vironkielisten oppijoiden lähdekielen analogia pohjautuu lähinnä lähde- ja kohdekielen paradigmaattisten sanamuotojen samankaltaisuuteen (Anttila 1989: 89). Tämä ei ole yllättävää, sillä analogialle on ominaista noudattaa ns. paradigmaattista sääntönmukaisuutta (Hint 1998: 242). Samalla voi lähde- ja kohdekielen erilainen vartalo piilottaa oppijalta taivutusmallien samanlaisuuden ja johtaa käyttämään kohdekielen sääntöjä tai yhdistämistä:

- (6) *hyinenhyi/neis-* Tähendust jälle ei tea. Osastav võiks olla kuidagi *hyineja*, sisseütlev *hyi/niin*. Jälle selle mitmuse osastava järgi, ainult *teine* lõpp. Ja seestütlev *hyi/neista*.

hyinenhyi/neis- Merkitystä en tiedä taas. Partitiivi voisi olla jotain *hyineja*, illatiivi *hyi/niin*. Taas tämän monikon partitiivin mukaan, vain eri päätte. Ja elatiivi *hyi/neista*.

Lähdekielen analogia ei välttämättä ilmene aina produktin tasolla, vaan viittaa joskus pikemminkin prosessien siirtymiseen:

- (7) *tuode tuot- tuoteja*. Ega *tuode* ei ole ju *toode*? Eesti keele mitmuse osastav on *tooteid.tuoteja tuotteissa tuotteista*

tuode tuot- tuoteja Eikö *tuode* ole *toode*? Viron kielen monikon partitiivi *tooteid tuoteja tuotteissa tuotteista*

- (8) *laine laineja laineista ei laineista laineista. laineista*, selle sõna puhul ma oletan, et see tähendab lainet ja siis ja siis *laintest* oleks eesti keele seestütlev. Ma teen siis seestütleva eesti keele järgi: *laineista*.

laine laineja laineista ei laineista laineista. laineista, tämän sanan kohdalla oletan, että se tarkoittaa lainetta ja sitten ja sitten *laintest* olisi elatiivi, teen siis elatiivin viron kielen mukaan

Vihjeitä siihen suuntaan, että suffiksien agglutinoimisprosessi vartaloon tajutaan virossa ja suomessa samanlaiseksi tai läheiseksi huolimatta siitä, millaiset konkreettiset suffiksit agglutinoidaan, esiintyy myös viron ja suomen monikkomuotojen samanlaisuuden psykolingvististä todellisuutta käsittelevässä tutkimuksessa (Kaivapalu 2004: 67–68). Kysymys ei ole siis pelkästään tiettyjen vartaloiden ja taivutusuffiksien, vaan lähdekielen tuottamisprosessien siirtymisestä kohdekieleen ja suomen vokaalivartaloisen *i*-monikollisen taivutusmuodon mallina voi olla yhtä hyvin viron konsonanttivartaloisen *de*-monikollinen taivutusmuoto. Tällaisissa tilanteissa lähdekielen taivutusmalli joutuu usein kilpailemaan kohdekielen säännönmukaisen prosessoinnin kanssa ja sekä malli että säännöt voivat osoittautua vahvemmaksi:

- (9) *kangas*, see on eesti keelega sarnane. *kangaita kangastest kangai- kangista ei kangaista*

kangas Tämä on viron kielen kaltainen. *kangaita kangastest kangai- kangista ei kangaista*

- (10) *kangas*, eestikeelne sõna *kango- kangoia kanga- kan/goi/sse kangas kangaista kangoista*

kangas vironkielinen sana *kango- kangoia kanga- kan/goi/sse kangas kangaista kangoista*

Esimerkissä (10) aktivoituu lähdekielen malli sen jälkeen, kun on palattu nominatiivimuotoon, mutta voiton vie kuitenkin oletettuihin kohdekielen sääntöihin perustuva tuotos. Vironkielisten suomenoppijoiden ääneenajattelu- ja haastatteluaineistossa on lukuisia todisteita siitä, että luokkahuoneessa opettamalla opetetut säännöt estävät lähdekielen mallin soveltamisen siellä, missä se johtaisi kohdekielessäkin norminmukaisiin tuotoksiin (ks. 6.1.2 ja 6.5.2). Varsinkin aloittelevat oppijat eivät aina uskalla turvautua lähde- ja kohdekielen taivutusmallien havaittuun samankaltaisuuteen ja pelkäävät niiden olevan ”petollisia ystäviä” (Remes 1995: 7).

Vironkieliset edistyneet oppijat pystyvät aloittelijoita huomattavasti enemmän hyödyntämään lähdekielen taivutusmallia kohdekielen monikkomuotojen prosessoinnissa. Siitä kertoo suomessa ja virossa samalla tavalla taivutuvien testisanojen suuri oikeiden vastausten prosenttiosuus sekä kirjallisissa ja suullisissa irtosanatesteissä että kertomuksissa. On siis todettava, että vironkielisten edistyneiden suomenoppijoiden prosessoinnissa on sääntöihin pohjautuva taivuttaminen analogista prosessointia paljon marginaalisempaa.

Venäjänkielisten oppijoiden prosessoinnissa kohdekielen säännöt toimivat hyvin silloin, kun taivutettava sana on tuttu ja yksinkertainen kuten *koulu* (ks. tarkemmin 7.2). Testisanoissa, joiden taivutus on mutkikkaampi, tuottaa parempia tuloksia kohdekielen taivutusmallin analoginen käyttö. Venäjänkieliset oppijat yrittävät ensisijaisesti tuottaa muodon sääntöjen avulla, mutta jos se ei onnistu taivutuksen kompleksisuuden tai lyhyen prosessointiajan takia, toimitaan ”tunteen perusteella” tai ”vaiston mukaan” eli kohdekielen analogian avulla. Analogia toimii siis samoin kuin kielihistoriassa myös taivutusmuotojen prosessoinnissa terapeuttisesti: ”yhdenmukaistaa, tasoittaa ja kunnostaa järjestelmää”, kun sääntöjen avulla taivuttamisen kompleksisuus ylittää oppijan prosessointikapasiteetin rajan (Hint 1998: 233–234). Venäjänkielisten oppijoiden kirjallisten ja suullisten irtosanatestien vertailun perusteella voi olettaa, että oppimalla opituilla säännöillä on taipumus estää myös kohdekielen taivutusmalliin perustuvaa analogista prosessointia.

Sekä viron- että venäjänkielisten sääntöihin pohjautuvan prosessoinnin tehokkuutta vähentävät muistin rajoituksetkin. Perusteellisesti opittujen ja treenattujen sääntöjen yksityiskohtia eikä soveltamisen ehtoja ei muisteta yleensä enää muutaman viikon kuluttua. Suomen nominien monikkotaivutus näyttää olevan varsinkin vartalovaihtelujen, mutta myös suffiksivariaation osalta riittävän mutkikas alue morfologiassa, jotta analoginen prosessointi olisi oppijoille helpompaa ja tuottaisi parempia tuloksia. Kuitenkin kaikilla taivutusstrategioilla on eri kohdekielen omaksumisvaiheissa oma tehtävänsä ja taivutusstrategian valintaan vaikuttaa ainakin osittain oppijoiden lähdekieli (kuvio 21).

Vironkieliset suomenoppijat

			Proportionaalinen kohdekielen analogia (sanojen samankaltaisuuteen pohjautuva)
Säännöt	Yhdistäminen	Lähde- ja kohdekielen koodien yhdistäminen (aloittelijat)	Proportionaalinen lähdekielen analogia (paradigmojen samankaltaisuuteen pohjautuva)
Säännöt	Yhdistäminen	Paradigmaattinen kohdekielen analogia	Proportionaalinen kohdekielen analogia (sanojen samankaltaisuuteen pohjautuva)

Venäjänkieliset suomenoppijat

KUVIO 21 Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutusstrategiat

Tämän tutkimuksen oppijoiden taivutusstrategioita koskevat hypoteesit osoittautuivat siis tosiksi. Monikkomuotoja tuottaessaan oppilaat käyttivät strategioina tuottamista opittujen sääntöjen avulla, sanavartalon, monikon tunnuksen ja sijapäätteiden yhdistämistä ja analogista tuottamista tutun sanan mallin mukaan. Samanlaisesta, ensisijaisesti sääntöjen avulla taivuttamiseen pohjautuvasta

ta opetusperinteestä huolimatta vironkieliset suomenoppijat ovat venäjänkielisiä oppijoita paljon alttiimpia turvautumaan sekä lähde- että kohdekielen mallisanojen analogiaan. Vironkielisten edistyneiden oppijoiden kohdekielen omaksumisvaihe on sellainen, etteivät heidän kielitajussaan lähde- ja kohdekielen taivutusjärjestelmät yleensä enää sekoitu. Sen takia he pystyvät taivutuksessa hyödyntämään sekä lähde- että kohdekielen mallisanoja, ja analoginen prosessointi on hallitsevaa. On mielenkiintoista, että kohdekielen analogia näyttää olevan enimmäkseen yksittäisten sanojen samankaltaisuuteen pohjautuva ilmiö, kun taas lähdekielen analogia perustuu pikemmin paradigmojen samankaltaisuuteen. Parempiin tuloksiin ei johda analoginen prosessointi sinänsä, vaan ymmärrys siitä, missä lähdekielen mallista on apua ja missä se johtaa harhaan. Vironkielisten aloittelevien oppijoiden prosessoinnissa on lähde- ja kohdekielen analogian lisäksi olennaista sääntöjen avulla taivuttaminen. Sääntöjä hyödynnetään enemmän opintojen alkuvaiheessa ja varsinkin testisanoissa, joissa on vahva morfofonologinen vihje ja helppo taivutus. Vironkieliset aloittelevat oppijat myös yhdistävät lähde- ja kohdekielen koodeja.

Venäjänkieliset suomenoppijat puolestaan lähtevät prosessoinnissaan ensisijaisesti opituista säännöistä, ja kohdekielen mallisanan analogiaan turvaututaan vasta silloin, kun sääntöjen avulla taivuttaminen ei onnistu. Mielenkiintoisena sääntöjen ja proportionaalisen analogian yhdistelmänä sijoitetaan testisana analogian perusteella tiettyyn taivutustyyppiin (paradigmaan) ja taivutetaan sen jälkeen tämän taivutustyyppin sääntöjen avulla.

Sekä lähde- että kohdekielen analogialla osoittautui siis olevan kohdekielen taivutusprosessissa huomattavasti tärkeämpi tehtävä, kuin opetusperinteen mukaan voisi olettaa. Paradigmaattisuuden psykologingvistinen todellisuus edellyttäisi luonnollisesti sen, että opetuksessa hyödynnettäisiin enemmän myös paradigmaattista säännönmukaisuutta noudattavaa prosessointistrategiaa eli analogiaa.

10 PÄÄTÄNTÖ

Tässä luvussa esitän lyhyen yhteenvedon siitä, miten työni lähtökohtana olevat hypoteesit ovat toteutuneet. Luvussa 5 esittämäni oletukset voidaan karkeasti jakaa kolmeen ryhmään: taivutustuloksiin vaikuttavia tekijöitä koskevat, prosessointikontekstiin ja prosessointistrategioihin liittyvät oletukset.

Taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden joukossa on keskeistä läheisen sukukielen vaikutus kohdekielen omaksumiseen. Hypoteesini mukaan vironkieliset suomenoppijat hyödyntävät lähdekielen taivutusmallia eniten testisanoissa, joilla on lähde- ja kohdekielessä sama tai erittäin läheinen vartalo ja sama taivutus. Oletin myös, että virossa ja suomessa sama tai erittäin läheinen vartalo johtaa oppijat käyttämään lähdekielen mallia silloinkin, kun lähde- ja kohdekielen taivutus eroavat toisistaan, ja aiheuttaa siten heikkoja taivutustuloksia tässä testisanaryhmässä. Molemmat hypoteesit osoittautuivat todeksi. Vironkieliset suomenoppijat menestyivät parhaiten virossa ja suomessa samantavaloisten, samalla tavalla taipuvien, ja toiseksi parhaiten erivartaloisten, mutta samalla tavalla taipuvien testisanojen tuottamisessa, eli sanaryhmissä, joissa toimii lähdekielen positiivinen vaikutus. Tilanteessa, jossa lähde- ja kohdekielen taivutus ovat erilaisia, sama vartalo johtaa oppijat harhaan ja on sellaisena negatiivisen lähdekielen vaikutuksen aiheuttaja.

Positiivinen lähdekielen vaikutus ilmenee selvemmin vironkielisten edistyneiden oppijoiden prosessoinnissa. Vironkielisten edistyneiden oppijoiden taivutustulokset osoittavat myös selvästi, että kun kohdekielen osaamisen taso nousee, lähdekielen positiivinen vaikutus lisääntyy ja negatiivinen vaikutus vähenee. Kyse ei ole siis niin paljon siitä, väheneekö vai lisääntykö lähdekielen vaikutus kohdekielen osaamisen lisääntymisen myötä, vaan pikemminkin siitä, ovatko lähde- ja kohdekielen järjestelmät oppijoiden kielitajussa jo erillään vai vielä päällekkäisiä.

Positiivinen lähdekielen vaikutus toimii vahvemmin tilanteessa, jossa kohdekielen taivutuksen kannalta sopivan lähdekielen mallin kanssa ei ole kilpailemassa muita taivutustuloksiin vaikuttavia tekijöitä. Lähdekielen vaikutus ei ole siis irrallinen ilmiö, vaan se toimii taivutusprosessissa yhteistoiminnassa ja kilpailussa seuraavien tekijöiden kanssa:

morfofonologisen vihjeen vahvuus,
kohdekielen taivutuksen kompleksisuus,
kohdekielen taivutusmallin produktiivisuus ja frekvenssi,
taivutettavan sanan ominaisuudet (sanan pituus, tuttuus oppijalle, sanan todellisuus
tai tekosanaisuus, sanafrekvenssi).

Näistä tekijöistä sekä vironkielisten aloittelevien että venäjänkielisten oppijoiden prosessoinnissa erittäin tärkeää on morfofonologisen vihjeen vahvuus. Varsinkin opintojen alkuvaiheessa mutta myös myöhemmin lähdetään tuottamisprosessissa ensisijaisesti taivutettavan sanan loppuäänteestä (-äänteistä), kilpailumallin termejä käyttäen vihjeistä, jotka toimivat tuottamisprosessissa tärkeinä johtolankoina sanojen taivutuksessa ja auttavat oppijan löytämään taivutusreitit. Yhden taivutusmahdollisuuden tielle johtava vahva morfofonologinen vihje korreloi tässä aineistossa selvästi vironkielisten aloittelevien ja varsinkin venäjänkielisten oppijoiden hyvien taivutusulosten kanssa. Vironkielisten edistyneiden oppijoiden prosessoinnissa morfofonologinen vihje ei ollut yhtä olennainen kuin lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuus. Muiden tekijöiden osuus taivutusprosessissa oli lähdekielen vaikutukseen ja morfofonologisen vihjeen vahvuuteen verrattuna pienempi.

Vastaukset prosessointikontekstiä koskeviin tutkimuskysymyksiin eivät olleet yhtä yksiselitteisiä. Oletin, että kirjallisen prosessoinnin tulokset ovat suullisia parempia, sillä prosessointiajan lisääntyminen vaikuttaa positiivisesti tuottamistuloksiin. Hypoteesi osoittautui oikeaksi vironkielisten suomenoppijoiden taivutustulosten osalta. Vironkieliset suomenoppijat hyödynsivät kirjallisen irtosanatestin pitempää prosessointiaikaa ja taivuttivat lähes kaikkia testisanoja paremmin kuin suullisessa irtosanatestissä. Venäjänkielisten suomenoppijoiden taivutustulokset olivat todennäköisesti erilaisista kirjaimistosta, oikeinkirjoituksesta ja prosessointistrategioiden jakaumasta johtuen odotusten vastaisesti päinvastaisia: kaikkien testisanojen prosessointi onnistui suullisessa irtosanatestissä paremmin kuin kirjallisessa.

Oletin myös, että vironkieliset oppijat taivuttavat testisanoja kokonaisuutena paremmin kertomuksissa kuin irtosanoina, kun taas venäjänkieliset oppijat onnistuvat paremmin irtosanojen taivutuksessa. Tämäkin hypoteesi osoittautui todeksi vironkielisten oppijoiden osalta. Vironkieliset edistyneet suomenoppijat taivuttivat kaikkien sanaryhmien testisanoja kertomuksissa huomattavasti paremmin kuin irtosanoina. Erittäin iso ero oli lähde- ja kohdekielessä samalla tavalla taipuvissa sanoissa. Kertomusten laajempi prosessointikonteksti vahvistaa lähdekielen positiivista siirtovaikutusta monikkomuotojen tuottamisessa. Edistyneiden kertomuksissa tasoittuivat kirjalliseen irtosanatestiin verrattuna myös testattavien sijamuotojen väliset erot. Taivutusmuotojen väliset paradigmaattiset yhteydet korostuvat siis enemmän kertomuksissa kuin irtosanatestissä. Vironkieliset aloittelevat oppijatkin olivat hyödyntäneet kertomusten laajempaa prosessointikontekstia lähes kaikkien testisanaryhmien kaikissa sijamuodoissa, mutta heidän prosessoinnissaan kertomusten laajempi konteksti saattoi myös toimia taivutusprosessia vaikeuttavana lisätekijänä, kun muotojen tuottaminen oli muutenkin mutkikasta. Suurimmalle osalle venäjänkielisistä oppijoista kertomuksissa tarvittava luova kielenkäyttö osoittautui liian haasteelliseksi. Ne

venäjänkieliset suomenoppijat, jotka olivat ylittäneet kokonaistekstin tuottamisen kynnyksen ja pystyivät tuottamaan kohdekielellä pitempiä jaksoja, menestyivät kertomusten laajemmassa prosessointikontekstissa paremmin kuin irtosanateteissä.

Oppijoiden taivutustrategioita koskevat hypoteesitkin osoittautuivat oikeiksi. Oletin, että viron- ja venäjänkieliset oppijat käyttävät strategioina sanavartalon, monikon tunnuksen ja sijapäätteiden yhdistämistä, muodon tuottamista opittujen sääntöjen avulla ja analogista tuottamista tutun sanan mallin mukaan. Oletin myös, että strategioiden jakauma on eri lähdekieliä puhuvilla oppijoilla erilainen. Samanlaisesta, ensisijaisesti sääntöjen avulla taivuttamiseen pohjautuvasta opetusperinteestä huolimatta vironkieliset suomenoppijat olivat venäjänkielisiä oppijoita paljon alttiimpia turvautumaan sekä lähde- että kohdekielen mallisanojen analogiaan. Vironkielisten aloittelevien oppijoiden prosessoinnissa oli lähde- ja kohdekielen analogian lisäksi olennaista sääntöjen avulla taivuttaminen. Sääntöjä hyödynnettiin enemmän opintojen alkuvaiheessa ja varsinkin testisanoissa, joissa on vahva morfofonologinen vihje ja helppo taivutus. Vironkieliset aloittelevat oppijat myös yhdistivät lähde- ja kohdekielen koodeja. Venäjänkieliset suomenoppijat puolestaan lähtivät prosessoinnissaan ensisijaisesti opituista säännöistä, ja kohdekielen mallisanan analogiaan turvauduttiin vasta silloin, kun sääntöjen avulla taivuttaminen ei onnistunut. Mielenkiintoisena sääntöjen ja proportionaalisen analogian yhdistelmänä sijoitettiin testisana analogian perusteella tiettyyn taivutustyyppiin (paradigmaan) ja taivutettiin sen jälkeen tämän taivutustyyppin sääntöjen avulla.

Lähdekielen vaikutus toimii siis kohdekielen taivutusprosessissa yhteistoiminnassa muiden taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden kanssa useissa yhteyksissä, eri tilanteissa ja olosuhteissa eri tavalla. Läheisten sukukielten, kuten viro ja suomi, taivutusmorfologiassa lähdekielen vaikutus kohdekielen omaksumiseen osoittautui huomattavasti myönteisemmäksi kuin siihen saakka on luultu. Läheisen sukukielen positiivista vaikutusta kohdekielen taivutusmorfologian omaksumiseen olisi syytä hyödyntää tähänastista enemmän myös luokkahuoneopetuksessa.

11 TUTKIMISTULOSTEN SOVELTAMISMAHDOLLISUUKSIA

Virolaisen suomen kielen opetuksen yhteydessä pohditaan usein, missä, missä määrin ja miten hyödynnetään lähde- ja kohdekielen lähisukulaisuudesta johdettavaa geneettistä, typologista ja leksikaalista samankaltaisuutta. Vironkielisten oppijoiden opiskeluasenne saattaa opintojen alkuvaiheessa olla usein liiankin rento ja pohjautua harhakuvitelmaan, ettei suomen kielessä ole virolaiselle mitään vaikeaa (Kelmsaar 1995: 36). Siitä seuraa tavallisesti opettajien jatkuva kielten erilaisuuden korostaminen, joka osittain aiheuttaa sen, että opintojen alkuvaiheessa oppijat eivät uskalla käyttää prosessoinnissa lähdekielen analogiaa sielläkään, missä se kohdekielessä johtaisi norminmukaisiin tuloksiin (ks. 6.1.2). Myös oppijoiden omat ensimmäiset suomenoppimisen kokemukset osoittavat, ettei lähdekielen mallia voi aina käyttää apuvälineenä, mikä lisää epävarmuutta. Vasta myöhemmässä opiskeluvaiheessa, kun lähde- ja kohdekielen järjestelmät ovat eriytyneet, pääsee lähdekielen taivutusmalli vapaasti vaikuttamaan ja lähdekielen morfologinen siirtovaikutus on selvästi positiivista.

Tutkimukseni kaikkien tehtävätyyppien tulosten perusteella voidaan todeta, että vironkielisten aloittelevien suomenoppijoiden lähde- ja kohdekielen morfologiset järjestelmät olivat taivutustestin järjestämisen aikana enemmän tai vähemmän päällekkäisiä. Aloittelevat suomenoppijat eli lukiolaiset, jotka opiskelevat suomea kolmannen vieraan kielen opetussuunnitelman (SKAR 1997) mukaan, ovat tavallaan virolaisten koulujen suomen kielen opetuksen prototyyppiryhmä: suurin osa vironkielististä oppijoista aloittaa opintonsa lukion ensimmäisellä luokalla ja lopettaa noin 200 tunnin jälkeen lukion viimeisellä luokalla (Lipasti 2005). Tämä tarkoittaa, että valtaosalla virolaisten koulujen suomenoppijoista opinnot päättyvät aikana, jolloin lähde- ja kohdekielen järjestelmät eivät ole vielä riittävästi eriytyneet. Vain vähemmistö jatkaa ammattikouluissa, ammattikorkeakouluissa, korkeakouluissa ja yliopistoissa suomen kielen opintoja. Morfologian opetuksen tuloksellisuuden kannalta olisi hyödyllistä, että lähde- ja kohdekielen järjestelmät olisivat opintojen päättyessä oppijoiden kielitajussa mahdollisemman erillään eivätkä lähde- ja kohdekielen koodit sekoittuisi taivutusmuotojen tuottamisessa. Koska kolmannen vieraan kielen tun-

timäärän lisääminen opetussuunnitelmiin tuskin on realistista, olisi morfologian opetuksessa järkevää ottaa huomioon ja korostaa tekijöitä, jotka tutkimustulosteni perusteella näyttävät ohjaavan taivutusprosessia.

Aikaisemmat tutkimukset (Paunonen 1983: 61, Martin et al. 2001: 74–75) ovat osoittaneet taivutusparadigman olevan selvästi taivutusmuotoja yhdistävä tekijä äidinkielisten suomenpuhujien mielessä. Tämän tutkimuksen eri tehtävyyppien tulosten mukaan paradigma sananmuotojen yhdistäjänä on psykolingvistiksi todellinen käsite suomenoppijoillekin. Vain kirjallisessa irtosana-testissä esiintyvän sekä norminmukaisen että -vastaisen vartaloallomorfiin johdonmukaisen käytön voi olettaa johtuvan testiefektistä. Samojen vartaloallomorfiin johdonmukainen esiintyminen myös kertomuksissa osoittaa puolestaan vahvasti, että oppijoiden kielitajussa on sananmuotojen välillä tietty yhteys eli sananmuodot yhdistyvät paradigmoiksi tai skeemoiksi. Muiden sijamuotojen hyödyntäminen apuvälineenä suullisessa prosessoinnissa vahvistaa käsitystä, että oppijoilla on oma näkökulmansa sanan taivutusmuotojen väliseen suhdeverkkoon. Testin lähtömuodon eli yksikön nominatiivin esiintymisen taivuttamisen apuvälineenä voi väittää johtuvan testiefektistäkin, mutta oppilaiden ääneenajatteluista kävi ilmi, että samanlaisena apuvälineenä toimivat muutkin sijamuodot, joita taivutustestissä ei esiinny ollenkaan. Esimerkiksi yksikön illatiivi auttaa prosessoimaan monikon illatiivia, yksikön elatiivi monikon elatiivia, kuten on kuvattu alaluvussa 6.2.2.

Sijamuotojen välisen suhdeverkon tajuaminen eroaa ilmeisesti oppilaittain ja riippuu kohdekielen omaksumisen vaiheesta: jotkut hahmottavat sijamuotojen välisiä suhteita täydellisesti, jotkut osittain ja jollekulle jo prosessoitu taivutusmuoto toimii mekaanisesti muiden sijamuotojen taivutussuffiksien agglutinoinnin perustana. Paradigmansisäisen suhdeverkon ei tarvitse siis olla jokaisella oppilaalla lopullisesti vakiintunut eikä kaikkia testattuja sijamuotoja kattava. Oppijoiden paradigmat saattavat jäädä epätäydellisiksi ja aukkoja sisältäväksi pitkäksi aikaa (Martin 1995: 198). Nimenomaan sen takia olisi opetuksessa hyödyllistä panostaa paradigmansisäisten eli sijamuotojen välisen yhteyksien vahvistamiseen. Yksi mahdollisuus on opettaa saman paradigman monikon ”avainsijamuodot” samanaikaisesti verkostona korostamalla analogista prosessointia tähänastista enemmän. Tässä tutkimuksessa testattujen sijamuotojen väliset yhteydet esitän esimerkkinä taivutustyypeittäin taulukossa 73.

TAULUKKO 73 Testattujen sijamuotojen väliset yhteydet taivutustyypeittäin

	Mon. part.	Mon. illat.	Mon. elat.
<i>e</i> -loppuiset (48 <i>hame</i>)	<i>laineita</i>	<i>laineisiin</i> ~ <i>-ihin</i>	<i>laineista</i>
<i>as</i> -loppuiset (41 <i>vieras</i>)	<i>vieraita</i>	<i>vieraisiin</i> ~ <i>-ihin</i>	<i>vieraista</i>
<i>u</i> - ja <i>o</i> -loppuiset (1 <i>valo</i>)	<i>kouluja</i>	<i>kouluihin</i>	<i>kouluista</i>
<i>i</i> -loppuiset (5 <i>risti</i>)	<i>pankkeja</i>	<i>pankkeihin</i>	<i>pankeista</i>
<i>nen</i> -loppuiset (38 <i>nainen</i>)	<i>toisia</i>	<i>toisiin</i>	<i>toisista</i>
<i>us</i> - ja <i>os</i> -loppuiset (39 <i>vastaus</i>)	<i>kerroksia</i>	<i>kerroksiin</i>	<i>kerroksista</i>

Vertailun pohjalta on oppijoiden helppo havaita osassa monikon sijamuotoja esiintyvä suffiksiallomorfien variaatio ja eri sijamuotojen suffiksiallomorfien väliset yhteydet eli millaiset partitiivisuffiksit ja illatiivisuffiksit esiintyvät samoissa paradigmoissa. Tilanteessa, jossa oppijoiden varsinaisena ongelmana taivutusprosessissa on kilpailevien vaihtoehtojen välillä valitseminen, voi paradigmansisäisistä yhteyksistä olla apua suffiksiallomorfin valinnassa. Vartalo- ja suffiksiallomorfien keskinäiset suhteet eivät ole välttämättä lineaarisia, vaan suffiksiallomorfin valinta saattaa vaikuttaa vartaloallomorfin valintaan ja päinvastoin (ks. luku 6). Jokainen lisävihje, joka auttaa orientoitumaan vartalo- ja suffiksiallomorfien viidakossa, myötävaikuttaa taivutusmuotojen tuottamisen tuloksellisuuteen.

Oppijoille tärkeimpänä morfofonologisena vihjeenä sanan sijoittamisessa oikeaan paradigmaan toimivat taivutettavan sanan loppuääne tai -äänteet. Vaikka myös sanan loppuäänteet on tähän saakka taivutusmorphologian opetuksessa otettu huomioon (Sark 1994: 24), ensisijainen käsite monikkomuotojen taivutuksessa on ollut vartalovokaali, jolla on vahva perinne taivutussääntöihin pohjautuvassa opetuksessa. Koska tämän tutkimuksen tulokset osoittivat morfofonologisen vihjeen olevan tärkeä taivutustuloksiin vaikuttava tekijä varsinkin aloittelevien oppijoiden prosessoinnissa (ks.8.2.2), voisi edellyttää, että taivutettavan sanan loppuäänteiden ja vartalovokaalin tietoinen rinnakkaisasettelu opetuksessa vahvistaisi oppijoiden kielitajussa paradigmasisäisiä yhteyksiä. Paradigmoihin perustuvaa analogista tuottamista olisi syytä laajentaa myös monikkotaivutukseen, joka on tähänastisessa suomen kielen opetuksessa ollut pääasiassa sääntöihin pohjautuva (Sark 1995: 35–39).

Paradigmansisäisten yhteyksien vahvistamisen lisäksi vironkieliset oppijat tarvitsevat tietoa siitä, milloin lähdekielen taivutusmalli johtaa kohdekielessäkin norminmukaiseen tulokseen ja milloin se johtaa harhaan, joten taivutusprosessissa on lähdettävä kohdekielen taivutusmallista. Toisin sanoen, oppijoiden on tiedettävä, milloin lähdekielen vaikutus on positiivista, milloin negatiivista. Pitkäaikaisesta viron ja suomen kontrastiivisesta tutkimuksesta huolimatta ei opettajien eikä oppijoiden käytössä ole kuvausta viron ja suomen morfologisten järjestelmien erilaisuuksista ja samanlaisuuksista, jota voisi hyödyntää luokahuoneopetuksessa. Olisi hyvä, jos oppijat ohjattaisiin laajemminkin vertailemaan lähde- ja kohdekielen järjestelmiä, esimerkiksi etsimään erilaisia kielipiilisiä ja sanastollisia eroja ja vastaavuuksia (Latomaa 1993: 10; Martin 1996: 116; Pälli & Latomaa 1997: 28; Dufva & Isoherranen 1997: 164), sillä oppijoiden käsityksillä lähde- ja kohdekielen ilmiöiden samanlaisuudesta ja erilaisuudesta saattaa olla ratkaisevampi merkitys kuin kielten typologisella läheisyydellä tai etäisyydellä (ks. 6.3.1 ja 8.1). Myös kielitietoisuuden ja oppimisstrategioiden tuntemuksen lisääminen myötävaikuttaa taivutusprosessin tuloksellisuuteen.

Vaikka lähdekielen vaikutus on vain yksi tekijä monien taivutusprosessia muokkaavien tekijöiden joukossa, sillä on läheisen sukukielen taivutusmorphologian oppimisessa olennainen tehtävä. Varsinkin lähdekielen positiivista vaikutusta olisi syytä hyödyntää vironkielisten suomenoppijoiden morfologian opetuksessa nykyistä enemmän. Morfologia ei ole ainoastaan nominien monik-

kotaivutusta eikä vieraan kielen oppiminen pelkästään morfologian oppimista. Kuitenkin on tärkeää tutkia kahden läheisen sukukielen keskeisen ilmiön suhteita ja niiden suhteiden vaikutusta kielenoppimiseen.

SUMMARY

Closely related languages and crosslinguistic influence

No area of second and foreign language research is likely to have received as much attention and remained as elusive as the influence of the source language. Despite many studies conducted on this topic, there is no generally accepted understanding of how the source language influence manifests itself in the learning and use of a target language. Investigation of this question has mainly concentrated on large Indo-European languages and the results are not applicable to other languages. Furthermore, it has been claimed, on the evidence of morphologically simple languages, that source language influence at the level of morphology is not possible. The learning of morphologically rich languages has received scant attention and even the few existing studies have source languages with limited morphological systems which offer little to transfer to the target language. The source language influence requires an interface between the source and target languages: there has to be something in both languages which enables the transfer in the mind of learners. Thus closely related languages with rich morphological systems, such as Finnish and Estonian, offer a good chance to study the influence of the source language on target language learning, particularly at the level of morphology.

Many different views about the role of the source language in target language learning have been presented. It is widely accepted, however, that learners exhibit systematic differences according to different source and target language configurations. The closer the two languages are to each other genetically, typologically and lexically, the quicker one can learn the target language, at least in the beginning. At the same time numerous conflicting claims exist concerning the nature and extent of source language influence. (Schmidt 2001)

This study attempts to explore the morphological influence of the source language in the learning of a closely related target language. The theoretical framework of the study comprises some of the notions of the Competition Model (Bates & MacWhinney 1987, 1989, MacWhinney 1990). In the Competition Model, second and foreign language learning is seen as creating a new set of grammatical categories. According to the Competition Model, language learning is a process which consists of several factors leading in different directions. The influence of the source language is one of the factors and it interacts with others, such as the structures of the languages involved. Comparing the structures of the source and target languages makes it possible to find the interfaces between the two languages which are a prerequisite for source language influence. For this reason the results of Estonian-Finnish contrastive studies (Remes 1995) are used as a basis in this investigation. The methodological starting point is the unified framework and working definition for investigating source language influence established by Jarvis (2000). The

term *source language influence* is used as a synonym for *transfer*, but the choice of the term also emphasizes that crosslinguistic influence as a phenomenon is deemed to be a wider and more complex issue than just the transfer of structural elements of language. In this study the influence of source language is seen both as a process of transfer and as a transfer of processes between the source and target language. In both processes analogy has primary importance. Another point of view is to regard the use of source language inflectional patterns as a strategy available to the learner. In learning a closely related target language its function is not only to fill the gaps in learners' knowledge of the target language, since the primary role of the source language influence is found in the processing of the target language.

Aims and methods of the present study

This study investigates how Estonian as a closely related source language influences the acquisition of Finnish, particularly the plural inflection of Finnish nouns. The aims of the study are to determine the essential nature of first language influence in morphology, what constrains it and how it interacts with other factors, and to concentrate mainly on the positive influence of a closely related source language. Other research questions are derived from this main question and linked to the structure of Finnish language and the processing of the plural forms of Finnish nouns:

- 1) How do the target inflectional patterns and the properties of the word influence results?
- 2) What types of inflectional strategies do learners use in processing, if they do not know the plural form of the noun, and how do they describe what they are doing?
- 3) How do written and oral processing differ from each other and does the increase of processing time in written production influence results?
- 4) How do the inflection of context-free words and the inflection of the same words in written narratives differ from each other?

The subjects of this study were two test groups: 30 Estonian-speaking high school students from Estonia and 30 Russian-speaking high-school students from Russia. There were two subgroups among both test groups: beginners and advanced learners. The beginners had studied Finnish as a foreign language for about 200 hours, the Estonian-speaking advanced learners for about 450 and the Russian-speaking advanced learners for about 550 hours. Thus the extent of the target language studies of the learners was fairly comparable. The age of the learners, their social, educational, cultural and foreign language background (all had previously studied foreign languages) was also similar. Both in Estonia and Russia Finnish studies are optional for students, so they were highly motivated. It was more difficult to control such factors as the personality and language aptitude of the learners, but according to the teachers each test group consisted of approximately the same proportion of so-called "good", "ordinary" and "weak" students. Comparable test groups of Estonian-speaking and Russian-speaking students made it possible to explore how the influence of a

typologically and genetically closely related source language differs from the influence of an un-related source language.

The data were gathered by means of written and oral inflection tests. There were two different tasks in the written test. First of all the learners were asked to inflect 30 context-free words in the partitive, illative and elative plural. The cue form of the context-free test words was the nominative singular, which is considered the basic form of Finnish nouns. The second task in the test was constructed so as to elicit the same plural forms of the test words in written narratives. The two-syllable words of the test were chosen on the basis of similarities and differences between Finnish and Estonian:

- 1) words having the same or a very similar stem and inflection in the partitive, illative and elative plural of Finnish and Estonian (SVST)

F.	<i>laine</i>	<i>laineita</i>	<i>laineisiin ~ -hin</i>	<i>laineista</i>
E.	<i>laine</i>	<i>laineid</i>	<i>laineisse</i>	<i>laineist</i>

- 2) words having a different stem in Finnish and Estonian, although a similar inflectional pattern exists in both languages (EVST)

F.	<i>patsas</i>	<i>patsaita</i>	<i>patsaisiin (-hin)</i>	<i>patsaista</i>
E.	<i>kitsas 'kapea'</i>	<i>kitsaid</i>	<i>kitsaisse</i>	<i>kitsaist</i>

- 3) words having the same or a very similar stem in Finnish and Estonian, but different inflection (SVET)

F.	<i>koulu</i>	<i>kouluja</i>	<i>kouluihin</i>	<i>kouluista</i>
E.	<i>kool : kooli</i>	<i>koole</i>	<i>koolidesse</i>	<i>koolidest</i>

- 4) words having both a different stem and inflection in Finnish and Estonian (EVET)

F.	<i>veistos</i>	<i>veistoksia</i>	<i>veistoksiin</i>	<i>veistoksista</i>
E.	<i>skulptuur</i>	<i>skulptuure</i>	<i>skulptuuridesse</i>	<i>skulptuuridest</i>

There was one nonce word and one compound word in each group of words. The purpose of inflecting nonce words was to explore how learners deal with words which are certain to be unknown to them. Compound words were used to investigate whether the length of the word affects test results.

The distance between the source and target language was thus directly controlled. For Estonian-speaking learners there are areas of the target language morphology, which are similar to the source language. It might be supposed that this similarity would help Estonian-speaking learners to inflect the target language forms. For Russian-speaking learners there is no such link between the source and target language morphological systems. For this reason the starting point of the analysis for Russian-speaking learners is the inflectional type based mainly on morphophonological cues, normally the last sound(s) of the word. Prototypicality and markedness of the explored linguistic features in both source and target languages were also actively investigated.

To reveal how written and oral processing differ from each other, some of both the Estonian- and the Russian-speaking learner-subjects performed the test task of inflecting context-free words orally a few weeks before the written test.

The learners were given the test sheet and they produced inflectional forms aloud. Their performance was tape-recorded.

The other data-type consists of the comments of the learners on their processing. They were requested to think aloud while doing the task and interviewed afterwards. The purpose of gathering such data was to get information about inflectional processes and learners' strategies. All the instructions for the test tasks were given and the interviews conducted in the first language of the learners, in Estonian or in Russian. Thus the Estonian- and the Russian-speaking learners had the same test tasks and they did their test under the same conditions.

Results

The hypotheses of the study are derived from former studies (Martin 1995) and the experiences of the author as a teacher of Finnish. They can be divided into three groups:

- 1) The hypothesis pertaining to factors influencing the inflection of plural forms of Finnish nouns;
- 2) The hypothesis pertaining to processing context;
- 3) The hypothesis pertaining to inflectional strategies.

The results for each group will be presented below together with the hypotheses.

The influence of the source language has an important role among the factors influencing the inflection of plural forms of Finnish nouns. It was hypothesized that the Estonian-speaking learners would produce most correct answers for words which have the same or a very similar stem and inflection in Estonian and Finnish. It was assumed also that the words with a similar stem but different inflection in Estonian and Finnish would produce the lowest number of correct answers.

As predicted, the positive influence of source language morphology reaches its maximum in words with the same or a very similar stem and inflection in the source and the target languages. Estonian-speaking learners inflected test words with the same stem and the same inflection in Estonian and Finnish better than other word groups in the tasks of both the written test and the oral test. On the basis of the results for all task types it is possible to conclude that the positive influence of the inflectional morphology of closely related source language takes an active part in the acquisition and processing of target language morphological forms. Comparing the results of the Estonian-speaking learners with the results of the Russian-speaking learners makes the claim stronger. The test results of the Estonian-speaking learners also support the hypothesis that words with a similar stem but different inflection in Estonian and Finnish will produce the lowest number of correct answers in tests given to Estonian-speaking learners. Thus the familiar stem of the source language leads learners to inflect the word by analogy with the source language, but in this case it is misleading.

One of the problems most discussed in research into source language influence is the relationship between source language influence and target language proficiency. According to the results of this study it is important to differentiate between the positive and negative morphological influence of the source language in answering this question. The positive morphological influence of the source language is more clearly evident in the test results of the advanced Estonian-speaking learners than in the results of the Estonian-speaking beginners. So positive morphological influence in target language processing increases with target language proficiency. Conversely, the negative morphological influence of the source language decreases with increasing target language proficiency. Consequently, the question is not whether the morphological influence of the learners' source language increases or decreases with target language proficiency, but whether the morphological systems of the learners' source and target languages remain overlapping or are sufficiently differentiated.

The positive morphological influence of the source language is stronger in a situation where there are no contending factors influencing inflection, in competition with the source language inflectional pattern. The influence of the source language is not a separate phenomenon in the inflectional process. It acts in interaction and competition with other factors influencing the inflection, such as:

the strength of morphophonological cues,
 the complexity of the inflectional pattern in the target language,
 the productivity and frequency of the inflectional pattern in the target language,
 the characteristics of word to be inflected (the length, familiarity and frequency of the word; whether the word is real or a nonce-word).

When the morphological systems of the source and target languages still overlap the starting point for processing is the morphophonological cue, the final sound(s) of the word. The last sound(s) of the word act as a clue and helps the learner to find the route for inflection. A strong morphophonological cue leads the learner along a single inflectional route, while a weak cue makes the inflectional route unpredictable. The strength of a morphophonological cue is a particularly important factor in the inflectional processes of Estonian beginners and all Russian learners. Their best test results correlate directly with the strength of the cue. In the processing of advanced Estonian learners the strength of morphophonological cue was less important than the similarity of the source language inflectional pattern. The role of other factors influencing the inflection of the plural forms of Finnish nouns was smaller than the similarity of the source language inflectional pattern and the strength of the morphophonological cue.

The answers to the research questions pertaining to processing context are not so straightforward. It was assumed that the results of written processing would be better than the results of oral processing, i.e. that the increase of processing time would influence the results positively. The assumption proved to be correct for the test results of the Estonian learners. They utilized the longer

processing time of the written tests and inflected almost all the test words better in the written tests than in the oral tests. The results of the Russian learners were, contrary to expectations, the opposite, probably due to the different alphabet and orthography: the entire test words were inflected better in the oral tests than in the written tests.

It was also supposed that the Estonian learners would inflect the test words better in written narratives than as context-free words and the Russian learners would be more successful in inflecting context-free words. The hypothesis was correct concerning the Estonian learners: they inflected all the test words considerably better in written narratives. The difference was most significant in the case of the test words with the same stem and the same inflection in Estonian and Finnish. Thus, the wider processing context of narratives strengthens positive source language influence. In the written narratives of the advanced Estonian learners the results for the three tested case forms were more uniform. Paradigmatic links between the cases were more obvious in narratives than with context-free words. The results of the Estonian beginners were in case of almost all the test words and cases better in narratives than with context-free words, but for them the wider processing context of narratives could also make processing more difficult as the inflectional process was complicated by demands other than the inflection task. For the group of Russian learners the creative language use necessary in the narratives was too difficult. Those Russian learners who had crossed the threshold to producing a narrative text and were able to write whole passages in the target language were more successful in inflection in narratives, as were the Estonian learners.

One of the aims of this study is to explore whether, how and to what extent the source language and the level of target language skills influence the choice of processing strategy. The study concludes that both Estonian and Russian learners produce plural forms of the test words applying rules, by combining stem allomorphs and inflectional allomorphs, and by analogy with familiar target language words. The use of rules is more efficient in a situation where there are no exceptions and the inflectional process is algorithmically easy to describe. Where the inflectional process is complex, non-linear and hierarchical, analogy with the target language leads to better results.

However, the distribution and functions of the main inflectional strategies used by Estonian and Russian learners are different. Due to the similarity of the morphological systems of the two closely related languages, Estonian and Finnish, Estonian learners produce plural forms of Finnish both by analogy with the target language and by analogy with the source language. It is important to emphasize that while the analogy with the source language is based mainly on the similarity of word forms, the analogy with the target language tends to be based on the similarity of paradigms. Estonian beginners also blend the codes of the source and the target languages by combining stem and inflectional allomorphs of both languages within the same word. Thus the inflectional systems of the two closely related languages are not yet separated in

the minds of Estonian beginners to the same extent as they are in the minds of advanced Estonian learners.

Russian learners begin their inflectional process at first by applying rules and use analogy only if processing by rules does not succeed. An interesting transitional variant between rules and analogy is the so-called paradigmatic analogy: learners place words analogically into morphological type (paradigm) according to final sounds of the word and then inflect them by the rules for the type.

Consequently, it appears that the choice of processing strategy depends, at least partly, on the source language and the level of the target language skills of the learners. The study concludes that the influence of the source language on the inflectional process of the target language acts together with other factors differently in different contexts and on different occasions. In closely related languages such as Finnish and Estonian the influence of the target language in inflectional morphology is considerably more positive than former studies have argued. Thus the positive influence of a closely related source language deserves more attention also in the target language classroom.

LÄHTEET

- Aalto, E. 1991. Astevaihtelun ja paikallissijojen oppiminen – tapaustutkimus aikuisen amerikkalaisen kielenoppijan suomen kielen taivutuksen alkeiden oppimisesta ja taivutusstrategioista. Jyväskylän yliopisto. Suomen kielen pro gradu -työ.
- Alvre, P. 1967. Soome keele õpik iseõppijaille. Tallinn: Valgus.
- Altsoo, M. 1997. Suomen kielen esimerkkiohjelma: sisältö ja jaottelu. Teoksessa Soome keele aineraamat. Tallinn: Eesti Vabariigi Haridusministeerium, 33–39.
- Anderson, J. R. 1982. Acquisition of Cognitive Skill. *Psychological Review* 89 (4), 369–406.
- Anderson J.R.1983. *The Architecture Of Cognition*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Anderson, J. R. 1995. *Cognitive Psychology and Its Implications*. Third Edition. New York: Freeman.
- Anttila, Raimo 1989. *Historical and comparative linguistics*. Second Revised Edition. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins
- Bates, E. & MacWhinney, B. 1987. The competition, variation and language learning. Teoksessa MacWhinney, Brian (toim.) *Mechanisms of language acquisition*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 157–193.
- Bates, E. & MacWhinney, B. 1989. Functionalism and the Competition Model. Teoksessa MacWhinney, B. & Bates, E. (toim.) *The Crosslinguistic Study of Sentence Processing*. Cambridge: Cambridge University Press, 3–73.
- Bialystok, E. & Bouchard Ryan, E. 1985. A Metacognitive Framework for the Development of First and Second language Skills. Teoksessa Forrest-Pressley, D., MacKinnon, G. & Waller, T.G. (toim.) *Metacognition, Cognition, and Human Performance*. Orlando, FL: Academic Press, 207–252.
- Biskup, D. 1992. L1 influence on learners' renderings of English collocations: A Polish/German empirical study. Teoksessa Arnaud, P.J.L. & Béjoint, H. (toim.) *Vocabulary and applied linguistics*. London: Macmillan.
- Block, E. L. 1992. See how they read: Comprehension monitoring of L1 and L2 readers. *TESOL Quarterly* 26 (2) 319–343.
- Бондарко, А. 1976. Теория морфологических категорий. Ленинград: „Наука“.
- Булыко, А., Войнич, И., Кузьменкова, Т. и др. 1990. Сопоставительное описание русского и белорусского языков: морфология. Минск: „Навука і тэхніка“.
- Bybee, J. 1988. Morphology as lexical organisation. Teoksessa Hammond, M. & Noonan, M. (toim.) *Theoretical Morphology*. San Diego: Academic Press, 119–141.
- Bybee, J. 2001. *Phonology and Language Use*. Cambridge Studies in Linguistics. New York: Cambridge University Press.

- van Coetsem, F. 1988. *Loan Phonology and the Two Transfer Types in Language Contact*. Dordrech: Foris Publications.
- Comrie, B. 1983. *Language Universals and Linguistic Typology*. Oxford: Blackwell.
- Corder, S. P. 1976. Miten kielitiedettä sovelletaan. SKST 321. Helsinki.
- Dechert, H. W. & Raupach, M. 1989. Introduction. Teoksessa Dechert, H. W. & Raupach, M. (toim.) *Transfer in Language Production*. Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation, ix–xvii.
- Dressler, W. U. 1985. *Morphophonology: the dynamics of derivation*. Ann Arbor: Karoma.
- Dufva, H. & Isoherranen, S. 1997. Kääntyvätkö ajatukset vieraalle kielelle? Käsitteitä vieraan kielen käytöstä. Teoksessa Mauranen, A. & Puurtinen, T. (toim.) *Translation - Acquisition - Use*. AFinLA:n vuosikirja 1997. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 55. Jyväskylä, 161–173.
- Ehala, M. 1996. Integreeritud keeleteooria võimalikkusest tänapäeva keeleteduses (II). *Keel ja Kirjandus* 6, 375–384.
- EKG I = Erelt, M., Erelt, T., Saari, H. & Viks, Ü. (toim.) 1995. *Eesti keele grammatika I. Morfoloogia. Sõnamoodustus*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut.
- EKKSS = Kaalep, J. & Muischnek, K. 2002. *Eesti kirjakeele sagedussõnastik*. Tallinn.
- Ellis, R. 1985. *Understanding Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Ellis, R. 1994. *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Erelt, M. 1999. Fennisme Soomes töötavate eesti lektorite keeleteaduses. Teoksessa Kasik, R. & Huima, L. (toim.) *75 vuotta viroa Helsingin Yliopistossa. Viron kielen ja kulttuurin opettaminen Suomessa -seminaari 23.11.1998 esitelmät*. Helsinki, 92–97.
- Erelt, T. & Saari, H. (koost.) 1985. *Kirjakeele teataja 1979–1983. Õigekeelsuskomisjoni otsused*. Tallinn.
- Eslon, P. 2003. *Lihtne vene keele grammatika*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Eslon 2005. Значение аналогии для лингвистики. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 1 (2004)*, 35–51.
- Færch, C. & Kaspar, G. 1988. *Transfer in Production: Some Implications for the Interlanguage Hypothesis*. Teoksessa Dechert H. W. & Raupach, M. (toim.) *Transfer in Language Production*. Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation, 173–193.
- Fries, C. 1945. *Teaching and learning English as a foreign language*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Giaccobbe, J. 1992. A cognitive view of the role of the role of L1 in the L2 acquisition process. *Second Language Research* 8(3), 232–250.
- Gray, P. 1999. *Psychology*. Third edition. New York: Worth.

- Hankamer, J. 1992. Morphological Parsing and the Lexicon. Teoksessa Marslen-Wilson, W. (toim.) *Lexical Representation and Process*. Cambridge, USA: The MIT Press, 392–408.
- Hassinen, S. 2002. Simultaaninen kaksikielisyys. Läheiset sukukielet viro ja suomi rinnakkain. *Acta universitatis Ouluensis B. Huomaniora* 43. Oulu: Oulu University Press.
- Hinderling, R. 1979. *Eesti keele pöördsõnaraamat*. Regensburg: Universität Bayreuth.
- Hint, M. 1986. Eesti mitmusetüübid keeletüpoloogilisest seisukohast. *Emakeele Seltsi Aastaraamat* 30. Tallinn, 57–62.
- Hint, M. 1997. Eesti keele astmevahelduse ja prosoodiasüsteemi teoreetilised probleemid. Tallinn / Helsinki.
- Hint, M. 1998. Häälikutest sõnadeni. Eesti keele häälikusüsteem üldkeeleteaduslikul taustal. Teine, ümbertöötatud trükk. Tallinn.
- Hokkanen, T. 2001. Slips of the tongue. Errors, repairs, and a model. *Studia Fennica Linguistica* 10. Finnish Literature Society. Helsinki.
- Hulstijn, J. 2002. Towards a unified account of the representation, processing and acquisition of second language knowledge. *Second Language Research* 18, (3), 193–223.
- ISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. & Alho, I. (toim.) 2004. *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: SKS.
- Itkonen, E. 1992. Analogian käsite ja sen rooli kognitiivisessa kielitieteessä. Teoksessa Itkonen, E., Pajunen, A., & Haukioja, T. (toim.) *Kielitieteellisen kentän kartoitusta*. Turun yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 39. Turun yliopisto, 39–40.
- Itkonen, E. 2005. *Analogy as structure and process: Approaches in linguistics, psychology, and philosophy of science*. Amsterdam: Benjamins.
- Itkonen, T. 1976. Syntaktisten vaikutusyhteyksien luonteesta. *Virittäjä* 80, 52–81.
- Itkonen, T. 1979. *Retkiä nykysuomeen*. Helsinki: SKS.
- Jaakkola, H. 1997. Kielitieto kielitaitoon pyrittäessä. Vieraiden kielten opettajien käsityksiä kieliopin oppimisesta ja opettamisesta. *Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 128. Jyväskylä.
- Jarvis, S. 1998. *Conceptual transfer in the interlingual lexicon*. Indiana University Linguistics Club Publications. Bloomington
- Jarvis, S. 2000. Methodological Rigor in the Study of Transfer: Identifying L1 Influence in the Interlanguage Lexicon. *Language Learning* 50 (2), 245–309.
- Jarvis, S. & Odlin, T. 2000. Morphological type, spatial reference, and language transfer. *SSLA* 22, 535–556.
- Järvikivi, J. 2003. Allomorphy and morphological salience in the mental lexicon. *Publications in the Humanities* 32. University of Joensuu. Joensuu.
- Kaivapalu, A. 1998. Eesti ja vene õpilased soome käändsõna mitmuse vormide moodustajatena. Testi tulemuste statistiline ülevaade. Teoksessa Luukka,

- M-R., Salla, S. & Dufva, Hannele (toim.) Puolin ja toisin. Suomalais-virolaista kielentutkimusta. AFinLAN vuosikirja 56. Jyväskylä, 115–129.
- Kaivapalu, A. 1999a. Monikko kontekstissa ja kontekstista. Virolaisten ja venäläisten taivutustestin tuloksia. Teoksessa Martin, M. & Voionmaa, K. (toim.). Yhdeksän tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielenä. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja 40. Jyväskylä, 116–129.
- Kaivapalu, A. 1999b. Eesti ja vene õpilaste käänamistesti tulemusi. Soome käändsõna mitmus. Tallinna Pedagoogikaülikool. Läänemeresoome keelte õppetool. Magistritöö.
- Kaivapalu, A. 2004. Kui sarnane on sarnane? Eesti ja soome mitmusevormide psühholingvistilisest reaalsusest. Teoksessa Sulkala, H. & Laanekask, H. (toim.) VIRSU II. Suomi ja viro kohdekielinä. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 24. Oulu, 62–71.
- Kaivapalu, A. 2005. Mikä on vaikeaa ja mikä ei? Suomen nominivartaloiden suhteellisesta morfofonologisesta kompleksisuudesta. Esitelmä VIRSU-seminaarissa 1.4.2005 Jyväskylässä.
- Karlsson, F. 1983. Suomen kielen äänne- ja muotorakenne. Porvoo: WSOY.
- Karlsson, F. 1998. Yleinen kielitiede. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kasik, R. 1999. Johdatus viron kielen tutkimukseen. Castrniumin toimitteita 55. Helsinki.
- Kaufman, D. & Aronoff, M. 1989. Morphological Interaction Between L1 and L2 in Language Attrition. Teoksessa Gass, S., Madden, C., Preston, D., Selinker, L. (toim.) Variation in Second Language Acquisition. Volume I I : Psycholinguistic Issues. Multilingual Matters 50. Clevedon, Philadelphia: Multilingual Matters Ltd. , 202–215.
- Kellermann, E. 1995. Crosslinguistic influence: Transfer to nowhere? Annual Review of Applied Linguistics 15, 125–150.
- Kelmsaar, V. 1995. Suomenkielisen asiatekstin toimittamisesta (erehdyksiä virolaisten kirjoittamissa suomenkielisissä teksteissa). Tallinna Pedagoogikaülikool. Lopputyö.
- Kingissepp, V. 1992. Eesti komitatiivi tõlkevasteid soome keeles. Teoksessa Väkrä, M. (toim.) Lähivertailuja 5. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 15. Tampere: Tampereen yliopisto , 15–28.
- Klaas, Birute 1999. Viron vaikutuksia Tarton yliopistossa opiskelevien suomalaisten äidinkielessä. Teoksessa Kasik, R. & Huima, L. (toim.) 75 vuotta viroa Helsingin Yliopistossa. Viron kielen ja kulttuurin opettaminen Suomessa –seminaari 23.11.1998 esitelmät. Helsinki, 92–97.
- Kramsch, C. 1998. Language and culture. Oxford: Oxford University Press.
- Krashen, S. 1981. Second -Language Acquisition and Second-Language Learning. Oxford: Pergamon.
- Krashen, S. 1983. Newmark's „ignorance hypothesis” and current second language acquisition theory. Teoksessa Gass, S. & Selinker, L. (toim.)

- Language transfer in language learning. Rowley, MA: Newbury House, 135–153.
- Kross, K. 1984. Eesti noomeni muutmistüüpide produktiivsus. Preprint KKI-26. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.
- Kultalahti, O. 1996. Tunnusmerkkisyys virolaisten suomenpuhujien vaikeuksien selittäjänä. Teoksessa Sulkala, H., Zaman-Zadeh, M. (toim.) Suomenoppijan kieli tutkimuskohteena. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 5. Oulu, 15–45.
- Kusters, W. 2003. *Linguistic Complexity, the influence of Social Change on Verbal Inflection*. Utrecht: LOT.
- Kühlwein, W. 1990. Kontrastiv Linguistik und Fremdsprachenerwerb – Perspektiven und historischer Hintergrund. Teoksessa . Gnutzmann, C. (toim.) *Kontrastiv Linguistik*, Frankfurt am Main: Lang, 13–32.
- Künnap, A. 1986. Morfoloogilisi sõnastusvigu. Teoksessa Rintala, P. & Valge, J. (toim.) *Lähivertailuja 2*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 31. Turku: Turun yliopisto, 40–43.
- Lantolf, J. (toim.) 2000. *Socio-cultural theory and second language learning*. Oxford: Oxford University Press.
- Latomaa, S. 1993. Mitä hyötyä on oppijoiden kielitaustan tuntemisesta? Teoksessa Aalto, E. & Suni, M. (toim.) *Kohdekielena suomi. Näkökulmia opetukseen*. Korkeakoulujen kielikeskuksen selosteita 1. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 9–31.
- Latomaa, S. & Tuomela, V. 1993. Suomi toisena vai vieraana kielenä. *Virittäjä* 97, 238–245.
- Levelt, W.J.M. 1983. Monitoring and self-repair in speech. *Cognition* 14, 41–104.
- Levelt, W.J.M. 1989. *Speaking. From intention to articulation*. Cambridge, Massachusetts: the MIT Press.
- Lieko, A. 1992. Suomen kielen fonetiikkaa ja fonologiaa ulkomaalaisille. Helsinki: Finn Lectura.
- Lipasti, Järvi 2005. Suomen kielen opettajien täydennyskoulutus Virossa. Esitelmä VIRSU-seminaarissa 1.4.2005 Jyväskylässä.
- Löhmus, E. 1992. Ühest võimalikust klassifikatsioonist eesti verbimorfologia õpetamisel. Teoksessa Väkräm, M. (toim.) *Lähivertailuja 5*. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 15. Tampere: Tampereen yliopisto, 33–38.
- MacWhinney, B. 1987. The Competition Model. Teoksessa MacWhinney, B. (toim.) *Mechanisms of Language Acquisition*. The 20th Annual Carnegie Symposium on Cognition. New Jersey: Erlbaum, 249–308.
- MacWhinney, B. 1990. Psycholinguistics and Foreign Language Acquisition. Teoksessa Tommola, J. (toim.) *Vieraan kielen ymmärtäminen ja tuottaminen*. AFinLA:n vuosikirja 1990. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 48. Turku, 71–87.
- MacWhinney, B. 1994. The dinosaurs and the ring. Teoksessa Corrigan, R., Iverson, G. & Lima, S. (toim.) *The reality of linguistic rules*. Amsterdam: Benjamins, 283–320.

- MacWhinney, B. 2001. Emergentist approaches to language. Teoksessa Bybee, J. & Hopper, P. (toim.) *Frequency and the emergence of linguistic structure*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins, 449–470.
- MacWhinney, B., Bates, E. & Kliegl, R. 1984. Cue validity and Sentence Interpretation in English, German and Italian. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior* 1984/23, 127–150.
- Mandler, G. 1999. Emotion. Teoksessa Bly, B.M. & Rummelhart, D.E. (toim.) *Cognitive science*. San Diego, CA: Academic Press, 367–384.
- Martin, M. 1990. Suomi vieraana kielenä: Esimerkkejä taivutusmuotojen tuottamisesta. Teoksessa Tommola, J. (toim.) *Vieraan kielen ymmärtäminen ja tuottaminen*. AFinLA:n vuosikirja 1990. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen (AFinLA) julkaisuja 48. Turku, 89–102.
- Martin, M. 1992. Taipuu, ei taivu... Suomen kielen taivutustesti ulkomaalaisille. Tuloksia ja pohdintoja. Teoksessa Nyysönen, H. & Kuure, L. (toim.) *Kielen ja kulttuurin omaksuminen*. AFinLA:n vuosikirja 1992. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen (AFinLA) julkaisuja 50. Jyväskylä, 267–280.
- Martin, M. 1995. The Map and the Rope. Finnish Nominal Inflection as a Learning Target. *Studia Philologica Jyväskyläensia* 38. University of Jyväskylä, Jyväskylä.
- Martin, M. 1996. Morphological Production and Descriptions of Finnish. Teoksessa Sajavaara, K. & Fairweather, C. (toim.) *Approaches to Second Language Acquisition*. Jyväskylä Cross-language Studies. University of Jyväskylä, 187–193.
- Martin, M. 1999. Suomi ja viro oppijan mielessä. Näkökulmia taivutusmuotojen prosessointiin. Esitelmä symposiumissa VIRSU – Viro ja suomi kohdekielinä. AFinLAN syyssymposium Jyväskylässä 12. ja 13.11.1999.
- Martin, M., Hihnala, R., Sivonen, U. 2001. Leksikko mielessä. Pieni koe sanojen järjestymisestä mentaalisisä leksikossa. Teoksessa Charles, M. & Hiidenmaa, P. (toim.) *Tietotyön yhteiskunta – kielen valtakunta*. AFinLA:n vuosikirja 2001. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen (AFinLA) julkaisuja 59. Jyväskylä, 61–80.
- McLaughlin, B. 1978. The Monitor Model: Some Methodological Considerations. *Language Learning* 28 (2), 309–332.
- Meisel, J. 1980. Linguistic simplification. Teoksessa Felix, S. (toim.) *Second language development: Trends and issues*. Tübingen, Germany: Gunter Narr, 13–40.
- Metslang, H. 1994. Temporal Relations in the Predicate and the Grammatical System of Estonian and Finnish. *Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen tutkimusraportteja* 39. Oulu.
- Miestamo, M. 2004. On the Feasibility of Complexity Metrics. Teoksessa Kerge, K. & Sepper, M.-M. (toim.) *FinEst Linguistics. Proceedings Of the Annual Finnish and Estonian Conference of Linguistics*. Tallinn, May 6–7, 2004. Tallinn: TPÜ/EKI.

- Mihailova, N. & Bulavenko, O. 1996. Tule mukaan. Учебное пособие по финскому языку. Sankt-Peterburg.
- Milovidova, O. 1997. Программа средней школы Санкт-Петербурга по финскому языку. Teoksessa Laihala-Kankainen, S. & Rasčetina, S.A. (toim.) Kielikontakteja. Jyväskylä, 73-81.
- Milovidova, O. 1999a. Pietarin koulu-lyseo 204. Teoksessa Laihala-Kankainen, S., Lysakova, I.P. & Rasčetina, S.A. (toim.) Perspektiivejä - kulttuuri, kieli ja koulutus. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto, 73-77.
- Milovidova, O. 1999b. Kulttuurienvälinen lähestymistapa koulun opetussuunnitelman laatimiseen. Teoksessa Laihala-Kankainen, S., Lysakova, I.P. & Rasčetina, S.A. (toim.) Perspektiivejä - kulttuuri, kieli ja koulutus. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto, 292-293.
- Milovidova, O. 1999c. Mitä suomea opetetaan Pietarissa. Teoksessa Martin, M. & Voionmaa, K. (toim.) Yhdeksän tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielenä. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja 40. Jyväskylä, 61-79.
- Milovidova, O. 2002. Pietarilaisen lukion suomen kielen oppilaiden kommunikatiivinen kompetenssi. Jyväskylän yliopisto. Lisensiaatintyö.
- Muikku-Werner, P. 2002. Te kävitte Suomessa? Virolaisten ja saksalaisten oppijansuomen syntaksia. Teoksessa Rantatalo, S. & Sulkala, H. (toim.) Tutkielmia oppijankielestä I I. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 21. Oulu, 7-43.
- Muuk, E. 2002. Häälikuseaduslikkus ja analoogilisus meie õigekeelsusnähtuste hindamismöödupuuna. Teoksessa Erelt, Tiiu (toim.) Eesti keelekorraldus. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn.
- Mäntylä, T. 1993. Aloitamme yhdessä. Soome keele õpik lastele I. Tallinn: Valgus.
- Mäntylä, T. 1994. Jatkamme yhdessä. Soome keele õpik lastele I I. Tallinn: Valgus.
- Mäntylä, T. 1996. Juhlimme yhdessä. Soome keele õpik lastele I I I. Tallinn: Valgus.
- Määttä, U. 1998. Suomalaisesta kenttämorfologiasta. Teoksessa Määttä, U. & Laalo, K. (toim.) Kirjoituksia muoto- ja merkitysopista. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos. Tampere, 2-23.
- Möhle, D. & Raupach, M. 1989. Language Transfer of Procedural Knowledge. Teoksessa Dechert, H.W. & Raupach, M. (toim.) Transfer in Language Production. Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation, 195-216.
- Nemvalts, Peep 1985. Eksimusi lauseehituses. Teoksessa Remes, H. (toim.) Lähivertailuja. Suomalais-virolainen virheanalyysiseminaari Merkitjärvellä 2.-5.1985. Turun yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 24. Turku, 13-15.
- Newmark, L. & Reibel, D.A. 1968. Necessity and sufficiency in language learning. International Review of Applied Linguistics 6, 145-164.

- Niemi, J. & Niemi, S. 1987. Acquisition of inflectional marking: A case study of Finnish. *Nordic Journal of Linguistics* 10, 59–89.
- Niemi et al. 1994 = Niemi, J., Laine, M. & Tuominen, J. Cognitive Morphology in Finnish: Foundations of a New Model. *Language and Cognitive Processes* 9, 423–446.
- Niemi et al. 2001 = Niemi, J., Heikkinen, J. & Järvikivi, J. Miksei *kania* vaikka *munoja*? Teoksessa Sulkala, H. & Nissilä, L. (toim.) XXVII kielitieteen päivät Oulussa 19.–20.5.2000. *Acta Universitatis Ouluensis B Humaniora* 41. Oulu: Oulun yliopisto, 191–197.
- Niemi, S. 2001. Skeema-analogia, morfologia ja kielenomaksuminen. Teoksessa Sulkala, H. & Nissilä, L. (toim.) XXVII kielitieteen päivät Oulussa 19.–20.5.2000. *Acta Universitatis Ouluensis B Humaniora* 41. Oulu: Oulun yliopisto, 198–207.
- Niiranen, L. Suomen opetus Norjassa vuoden 1997 peruskouluuudistuksen jälkeen. Teoksessa Martin, M. & Voionmaa, K. (toim.) Yhdeksän tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielenä. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja 40. Jyväskylä, 80–99.
- Niiranen, L. 2003. Oppimisen kohteena suomen verbit: kaksikielisten oppilaiden ja luokkahuoneoppijoiden verbisanaston ja verbintaivutuksen vertailua. tampub.uta.fi/tup/ (luettu 14.10.2005).
- Nikolajev, A. 2002. Eräiden suomen kielen taivutustyyppien produktiivisuuden luonteesta. Joensuun yliopisto. Suomen kielen gradu -työ.
- Nissilä, L. 1999. Finnish verb rections and Estonian learners. Teoksessa Martin, M. & Voionmaa, K. (toim.) Yhdeksän tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielenä. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja 40. Jyväskylä, 129–142.
- Nissilä, L. 2002. Läheisen sukukielen tuottamisen ongelmia. Virolaisten suomenoppijoiden välikielen verbirektiot ja sananvalinnat. Oulun yliopisto. Suomen kielen lisensiaatintyö.
- Odlin, T. 1986. On the Nature and Use of Explicit Knowledge. *IRAL* 24 (2), 123–144.
- Odlin, T. 1989. *Language Transfer. Cross-linguistic influence in language learning*. Cambridge, USA: Cambridge University Press.
- Palmeos, P. 1981. *Soome keele õpik*. Tallinn: Valgus.
- Paunonen, H. 1983. Allomorfien dynamiikkaa. Teoksessa Hakulinen, A. & Leino, P. (toim.) *Nykysuomen rakenne ja kehitys. Näkökulmia kielen rakenteisiin* 1. SKS, 57–85.
- Paunonen, H. 1991. Kontrastiivisen tutkimuksen periaatteista ja niiden soveltamisesta suomen ja unkarin vertailuun. Teoksessa *Suomi ja unkari rinnakkain. Suomalais-unakrilaisia kontrastiivisia tutkielmia*. TYSYKLJ 38. Turku, 22–34.
- Parviainen, A. & Sander, K. 1998. *Löytöretki Suomeen*. Helsinki: Finn Lectura.
- Pavlenko, A. 1997. *Bilingualism and cognition*. Cornell University, Itacha, NY. Doctoral dissertation.
- Peebo, J. 1997. *Muutkonnad*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

- Pinker, S. 1997. *How the mind works*. New York: Norton.
- PS = Suomen kielen perussanakirja I–III. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisu 55. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Pälli, P. & Latomaa, S. 1997. *Aikuisten maahanmuuttajien suomen kielen taito*. Helsinki: Opetushallitus.
- Raun, A. 1982. *Eesti keele etimoloogiline teatmik*. Toronto: Maarjamaa.
- Remes, H. 1983. Suomen ja viron fleksion eroista. Teoksessa *Folia fennistica & lingvistica*. Suomalais-virolainen virheanalyysiseminaari Summasaarella 18. ja 19. toukokuuta 1983. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisu 10. Tampere, 9–19.
- Remes, H. 1985. Suomen kielen fonologian ja taivutusmorfologian perusteet. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Remes, H. 1986. Suomen ja viron taivutusjärjestelmien vertailua. Teoksessa Rintala, P. & Valge, J. (toim.) *Lähivertailuja 2*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisu 31. Turku: Turun yliopisto, 19–25.
- Remes, H. 1989. Suomen ja viron nominien taivutustypologiaa. Teoksessa Seilenthal, T. (toim.) *Lähivertailuja 4*. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisu 34. Jyväskylä.
- Remes, H. 1992. Suomen ja viron supistumaverbeistä. Teoksessa Väkräm, M. (toim.) *Lähivertailuja 5*. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisu 15. Tampere: Tampereen yliopisto, 39–47.
- Remes, H. 1995. Suomen ja viron vertailevaa taivutustypologiaa. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisu 2. Oulu.
- Remes, H. 2000. Tunnusmerkkisyydestä suomen ja viron morfologisissa suhteissa. Esitelmä VIRSU-seminaarissa Tallinnassa 25.–26.02.2000.
- Remes, H. 2004. Kaks aastakümnet kontrastiivseminare. *Keel ja Kirjandus* 4. 295–300.
- Riionheimo, H. 2002. How to Borrow a Bound Morpheme? Evaluating the Status of Structural Interference in a Contact between Closely-related Languages. *SKY Journal of Linguistics* 15 (2002), 119–143.
- Ringbom, H. 1987. *The Role of the First Language in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters LTD.
- Ringbom, H. 1992. On L1 transfer in L2 comprehension and L2 production. *Language Learning* 42, 85–112.
- Русская грамматика 1982 = Русская грамматика том I. Фонетика, фонология, ударение, интонация, словообразование, морфология. Москва: „Наука”.
- Räsänen, S. 1979. Huomioita suomen sijojen frekvenssistä. *Sananjalka* 21, 17–33.
- Ryle, 1949. *The Concept of Mind*. London: Hutchinson.
- Sajavaara, K. & Lehtonen, J. 1989. Aspects of Transfer in Foreign language Speakers` Reactions to Acceptability. Teoksessa Dechert, H.W. & Raupach, M. (toim.) *Transfer in Language Production*. Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation, 35–52.

- Sajavaara, K. 1994. Äidinkieli vieraan kielen käyttämisen perustana. Teoksessa Eskola, V. & Lukkarinen, T. (toim.). *Kieli on, sopii sanoa. ÄOL:n vuosikirja XL*. Helsinki, 19–28.
- Sajavaara, K. 1999a. Toisen kielen oppiminen. Teoksessa Sajavaara, K. & Piirainen-Marsh, A. (toim.) *Kielenoppimisen kysymyksiä. Soveltavan kielentutkimuksen keskus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 73–102.
- Sajavaara, K. 1999b. Kontrastiivinen kielentutkimus ja virheanalyysi. Teoksessa Sajavaara, K. & Piirainen-Marsh, A. (toim.) *Kielenoppimisen kysymyksiä. Soveltavan kielentutkimuksen keskus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 103–128.
- Sang, Joel 1993. Uhkaako suomen kieli viroa? *Kieliposti* 3, 16–19.
- Sark, K. 1994. *Yy kaa koo. Suomea kouluille 1*. Tallinn: ESKO Koolitus.
- Sark, K. 1995. *Yy kaa koo. Suomea kouluille 2*. Tallinn: ESKO Koolitus.
- Schade, U. & Laubenstein, U. 1993. Repairs in a connectionist language-production model. Teoksessa Köhler, R. & Rieger, B.B. (toim.) *Contributions to Quantitative Linguistics*. Dordrecht: Kluwer, 79–90.
- Schachter, J. 1983. A new account of language transfer. Teoksessa Gass, S. & Selinker, L. (toim.) *Language transfer in language learning*. Newbury House Publishers, Inc, 98–112.
- Schmidt, R. 2001. Theories, evidence, and practice in foreign language teaching. Conference on Nordic Languages as second and foreign languages. Reikjavík, May, 2001.
- Schumann, J. 1986. Locative and directional expressions in basilectal speech. *Language Learning* 36, 277–294.
- Schumann, J.H. 1998. The neurobiology of affect in language. *Language Learning* 48, Supplement 1.
- Schwartz, B.D. & Sprouse, R.A. 1996. L2 Cognitive states and the Full Transfer/Full Access model. *Second Language Research* 12 (1), 40–72.
- Selinker, L. 1992. *Rediscovering interlanguage*. London: Longman.
- Shiffrin, R. & Schneider, W. 1977. Controlled and Automatic Human Information Processing I I. Perceptual Learning, Automatic Attending, and General Theory. *Psychological Review* 84 (2), 127–190.
- Sjöholm, K. 1995. The influence of crosslinguistic, semantic, and input factors on the acquisition of English phrasal verbs: A comparison between Finnish and Swedish learners at an intermediate and advanced level. Åbo Akademi University Press, Åbo.
- SKAR = Soome keele ainearaamat 1997. Soome keel. C-keele ainekava. Tallinn: Eesti Vabariigi Haridusministeerium, 30–32.
- SKTS = Saukkonen, P., Haipus, M., Niemikorpi, A. & Sulkala, H. 1979. Suomen kielen taajuussanasto. WSOY
- Slobin, D. I. 1993. Adult language acquisition: A view from child language study. Teoksessa Perdue, C. (toim.) *Adult language acquisition: Cross-linguistic perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press, 239–252.

- Sulkala, H. 1994. Suomi toisena kielenä kielisukulaisille. Teoksessa Sulkala, H. & Laanekask, H. (toim.) Lähivertailuja 8. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 40. Oulu, 106–113.
- Sulkala, H. 1996. Finnish as a Second Language for Speakers of Related Languages. Teoksessa Martin, M. & Muikku-Werner, P. (toim.) Finnish and Estonian – new target languages. Proceedings of the Fenno-Ugric Languages as Second and Foreign Languages Symposium. Centre for Applied Language Studies. Jyväskylä: University of Jyväskylä, 143–157.
- Swain, M. & Lapkin, S. 1995. Problems in output and the cognitive processes they generate: A step toward second language learning. *Applied Linguistics* 16 (3), 371–391.
- Thomason, S. G. & Kaufman, T. 1988. *Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics*. Berkeley: University of California Press.
- Tuomi, T. 1980. Suomen kielen käännteissanakirja. Reverse Dictionary of Modern Standard Finnish. SKS.
- Valgma, J. & Remmel, N. 1970. Eesti keele grammatika. 2. trükk. Tallinn: Valgus.
- Vester, A. 1986. Eesti ja soome mitmusetüvede tüpoloogilisi võrdlusi. Eesti keele ja kirjanduse kateeder. E.Vilde nimeline Tallinna Pedagoogiline Instituut. Lõputöö.
- Vester, A. 1989. Viron ja suomen kielen monikkovartaloiden typologista vertailua. Teoksessa Grünthal, R., Penttinen, S. & Salminen, T. (toim.) IFUSCO 1988. Proceedings of the Fifth International Finno-Ugric Students' Conference. *Castrenianumin toimitteita* 35. Helsinki, 76–83.
- Vester, A. 1990. Eesti ja soome mitmusetüvedest (tüpoloogilisi võrdlusi). Teoksessa Kerge, K. & Öispuu, J. (toim.) Eesti keele ja kirjanduse kateedri töid I. Tallinn: E. Vilde nim. Tallinna Pedagoogiline Instituut, 46–58.
- Weinreich, Uriel (1953) 1974. *Languages in Contact: Findings and Problems*. Hague: Mouton.
- Whitney, W. 1881. On mixture in language. *Transactions of the American Philological Association* 12, 5–26.
- Willingham, D.B. & Goedert-Eschmann, K. 1999. The relations between implicit and explicit learning: evidence for parallel development. *Psychological Science* 10, 531–534.
- Viitso, T.-R. 1990. Eesti keele kujunemine flekterivaks keeleks. *Keel ja Kirjandus* 8 ja 9, 456–462, 542–549.
- Viks, Ü. 1982. Klassifikatoorne morfoloogia. Noomen. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Valgus.
- ÕS 1976 = Kull, R. & Raiet, E. (toim.) *Õigekeelsussõnaraamat*. Tallinn: Valgus.
- ÕS 1999 = Erelt, T. (toim.) *Eesti keele sõnaraamat* ÕS 1999. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

LIITTEET

- Liite 1. Vironkielisen ja venäjänkielisen kohderyhmän taivutustesti
- Liite 2. Vironkielisen vertailuryhmän taivutustesti
- Liite 3. Vironkielisten oppijoiden kirjallisen irtosanatestin vastausvariantit
- Liite 4. Vironkielisten oppijoiden suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailu
- Liite 5. Vironkielisten oppijoiden kertomusten vastausvariantit
- Liite 6. Vironkielisten oppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten vertailu
- Liite 7. Venäjänkielisten oppijoiden kirjallisen irtosanatestin vastausvariantit
- Liite 8. Venäjänkielisten oppijoiden suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailu
- Liite 9. Venäjänkielisten oppijoiden kertomusten vastausvariantit

LIITE 1 Vironkielisen ja venäjänkielisen kohderyhmän taivutustesti

1. Moodusta järgmistest sõnadest mitmuse osastav, sisseütlev ja seestütlev kääne ning kirjuta sõna tähendus eesti keeles.

1. Образуй из следующих слов падежи *monikon partitiivi* (keitä?mitä?), *monikon illatiivi* (keihin?mihin?), *monikon inessiivi* (keissä?missä?). Напиши значение слов по-русски.

	m.os. mon. partitiivi	m.sisseütlev. mon. illatiivi	m.seestütlev. mon. inessiivi	tähendus значение
koulu				
kerros				
veule				
lelu				
toinen				
kirkko				
nirkas				
kohde				
talvirengas				
laine				
sulkki				
kangas				
musiikkiliike				
opas				
kirje				
veistos				
hyinen				
hidas				
ohje				
patsas				
syhmä				
lakki				
herne				
kauppakeskus				
herkku				
pankki				
vilkas				
tuote				
matkalaukku				
vieras				

2. Kirjuta jutustus linnaekskursioonist. Jutusta *mina-* või *meie-*vormis või mõtle tegelased ise välja. Kasuta kõiki alljärgnevaid nimi- ja omadussõnu nii, et need vastaksid kindlasti tegusõna järel olevale küsimusele ning oleksid mitmuses. Võid lisada teisi vajalikke sõnu. Oluline on, et jutustus oleks terviklik ja selle keel võimalikult mitmekesine. Kui jutustus on valmis, kontrolli, kas kasutasid kõiki antud sõnu. Alusta nii:

Se tapahtui päivänä, jolloin kaikki näkyi kaksinkertaisena.....

2. Напиши рассказ о городской экскурсии. Расскажи от первого лица единственного или множественного числа (я, мы) Можешь сама выдумать действующее лицо. Используй все нижеследующие имена существительные и прилагательные так чтобы они соответствовали управлению глагола и были бы во множественном числе. Ты можешь добавить и другие нужные для тебя слова. Важно чтобы рассказ был связной и его язык разнообразный. Написав рассказ, проверь использованы ли тобой все данные слова. Рассказ начни так

Se tapahtui päivänä, jolloin kaikki näkyi kaksinkertaisena.....

I Kes mida või keda imetles, vaatas, ostis, saatis, kohtas, andis?Tegusõnad

ihaila *mitä?*
 katsella *mitä?*
 ostaa *mitä?*
 lähettää *mitä?*
 tavata *ketä?*
 antaa *mitä?*

Nimisõnad

kohde, kirkko, veistos, patsas, laine, koulu, kauppakeskus, kerros, pankki, musiikkiliike
 herkku, herne, lelu, matkalaukku, kangas, lakki, talvirengas, tuote, kirje, opas, ohje

Omadussõnad

hidas, vieras, vilkas, toinen

I I Kes millest vaimustus, tüdines, kes millega tutvus, kes kuhu tuli?Tegusõnad

ihastua *mihin?*
 kyllästyä *mihin?*
 tutustua *mihin?*
 tulla *mihin?*

Nimisõnad

veistos, patsas, kirkko, kauppakeskus, pankki, ohje, kohde, koulu, kerros, musiikkiliike

Omadussõnad

vieras, toinen, hidas

I I I Kes millest huvitatud oli või ei olnud, kellele mis meeldis või ei meeldinud, kes kust tuli?Tegusõnad

olla kiinnostunut *mistä?*
 pitää *mistä? kenestä?*
 tulla *mistä?*

Nimisõnad

lelu, matkalaukku, talvirengas, tuote, opas, kirje, herkku, herne, kangas, lakki, laine

Omadussõnad

vilkas, hyinen

LIITE 2 Vironkielisen vertailuryhmän taivutustesti

1. Moodusta järgmistest sõnadest mitmuse osastav (*palju keda? mida?*), sisseütlev (*paljudesse kellesse? millesse? kuhu?*) ja seestütlev (*paljudest kellest? millest? kust?*) kääne. Ära unusta, et mitmust võib moodustada mitmel viisil: *raskusi* e. *raskuseid*; *hammastesse* e. *hambaisse*; *hammastest* e. *hambaist*

	m.os.	m.sisseütl.	m.seestütl.
kool (koulu)			
korrus (kerros)			
kolle (veule)			
teine (toinen)			
mootoririke (musiikkiliike)			
kirik (kirkko)			
kirgas (nirkas)			
saade (kohde)			
kummirõngas (talvirengas)			
laine (laine)			
koobas (opas)			
kangas (kangas)			
karje (kirje)			
haldjas (hidas)			
vihje (ohje)			
rühm (syhmä)			
kitsas (patsas)			
hernes (herne)			
kaubanduskeskus (kauppakeskus)			
pank (pankki)			
vilgas (vilkas)			
toode (tuote)			
võõras (vieras)			

2. Kirjuta jutustus linnaekskursioonist. Jutusta *mina-* või *meie-*vormis või mõtle tegelased ise välja. Kasuta kõiki alljärgnevat nimi-, omadus- ja arvsõnu nii, et need oleksid mitmuses. Võid lisada teisi vajalikke sõnu. Oluline on, et jutustus oleks terviklik ja selle keel võimalikult mitmekesine. Kui jutustus on valmis, kontrolli, kas kasutasid kõiki antud sõnu. Alusta nii:

See juhtus päeval, kui kõik paistis kahekordsena.....

I Kes mida või keda kuulas, imetles, vaatas, ostis, saatis, kohtas, andis, kuulis?

I I Kes kuhu tuli, läks, sisenes, kellesse või millesse suhtus?

I I I Kes millest huvitatud oli või ei olnud, kes millest lugu pidas, kes millest tüdines, kes kust tuli?

Nimisõnad

saade, kirik, laine, kool, kaubanduskeskus, korrus, pank, hernes, kangas, rõngas, toode, karje, koobas, vihje, haldjas, rike, kolle

Omadussõnad ja arvsõnad

võõras, vilgas, teine, kitsas, kirgas

LIITE 3 Vironkielisten oppijoiden kirjallisen irtosanatestin vastausvariantit

SVST

Edistyneettuote

tuot(t)eita 6
tuoteja 3 (2)
tuotija 1 (1)

tuot(t)eisiin 4
tuot(t)eihin 2
tuotihin 1 (1)
tuotehin 1 (1)
tuoti 1 (1)
tuoteen 1

tuot(t)eista 9 (2)
tuotista 1 (1)

laine

laineita 4
laineja 4 (2)
lainia 2 (1)

laineisiin
laineihin 5 (3)
laineen 1
lainihin 1

laineista 10 (3)

herne

herneita 5
herneja 4 (2)
hernia 1 (1)

herneisiin 3
herneihin 3 (2) ←herniin 1 (1)
herneisiin ~ -hin 1
hernehin 1
hernesiin 1(1)
herneen 1

herneista 10 (3)

vieras

vieraista 7 (1)
vieraja 3
vierasja 1 (1)

vieraisiin 5
vieraihin 3 (1)
vierahin 1
vieraan 1 (1)

vieraista 10 (2)

vilkas

vilk(k)aita 6 (1)
vilkaja 3 (1)
vilkoja (1)

vilk(k)aisiin 3
vilk(k)aihin 6 (3)
vilkaan 1

vilkaista 10 (3)

kangas

kank(g)aita 7 (1)
kank(g)aja 3 (1)

kankaisiin 2
kank(g)aihin 5 (1)
kangai 1 (1)
kangahin 1
kangaan 1

kank(g)aista 8
kangasta 2 (2)

talvirengas

talvirenk(g)aita 7 (4)
talvirengaja 2 (2)
talvirengoja 1

talvirenk(g)aisiin 3
talvirenk(g)aihin 4
talvirengaiseen 1
talvirengihin 1
rengaan 1

talvirenk(g)aista 9 (5)
talvirengasta 1 (1)

nirkas (kirkas)

nirkaita 5
nirk(k)aja 3
nirkoja 1
nirkia 1

nirk(k)aisiin 2
nirk(k)aihin 4
nirkeihin 1
nirkahin 1
nirkihin 1
nirkiin 1

nirkaista 9
nirkisista 1

Aloittelijat**tuote****tuoteita 11 (3)**

tuot(t)aja 5 (3)

tuoteia 1

tuotia 3 (2)

tuoteisiin 3 (2)**tuot(t)eihin 10 (4)***tuoteissa 3*

tuotihin 1

tuodehin 1 (1)

tuotiin 1 (1)

tuoteseen 1

tuot(t,d)eista 18 (7)

tuoteiasta 1 (1)

tuotista 1 (1)

laine**laineita 6 (2)** ← lainia 1

laineja 7 (1)

lainia 6 (1)

*laineisi 1 (1)***laineisiin 3 (2)****laineihin 8 (1)***laineissa 3*

lainiin 2 (1)

lainehin 2

lainihin 1

laineseen 1 (1)

laineista 16 (4)

lainista 4 (1)

herne**herneit(d)a 7 (3)**

herneja 9 (4) ← herneita 1

hernija 2

herneia 1

- 1

herneisiin 2 (2)**herneihin 9 (3)***herneissa 2**herneiseen 1*

herneseen 1(1)

herneen 1 (1)

herniin 1 (1)

hernehin 1

hernihin 1

hernissa 1

herneista 17 (7)

herneiasta 1 (1)

hernista 2

vieras**vieraista 9**

vieroita 2

viereja 3 (1)

vierasia 2 (1)

vieraisia 1

vieraisi 1(1)

vieraseja 1

vieria 1

vieraisiin 1**vieraihin 9 (1)***vieraissa 2**vieraiseen 1*

vieraseihin 2 (1)

vieriin 1

vierain 1

vierakseen 1 (1)

vieraoihin 2

vieraista 15 (2)

vieroista 2

vieraseista 1

vierasiasta 1 (1)

vierista 1

vilkas**vilk(k)aita 8 (6)**

vilk(k)aja 2 (2)

vilkasia 2 (1)

vilkia 1 (1)

vilkkeja 1 (1)

vilkoja 1 (1)

vilkaseja 1(1)

*vilkaisija 1 (1)**vilkaisia 1**vilkaisi 1 (1)**vilkais 1(1)***vilkaisiin 1****vilk(k)aihin 9 (8)***vilkaissa 2 (1)*

vilkaseihin 2 (2)

vilkaisissa 1 (1)

vilkasissa 1

vilkkeihin 1 (1)

vilkain 1 (1)

vilkiin 1 (1)

vilkoihin 1 (1)

vilkaista 15 (12)

vilkista 1 (1)

vilkasista 1

vilkaisiasta 1 (1)

vilkaseista 1 (1)

vilkoista 1 (1)

kangas**kangait(d)a 7 (1)**

kangaja 4 (1)

kangasija 1

kangia 2

kangasia 2 (1)

kangaisiin 1**kang(kk)aihin 11 (3)***kangaissa 3*

kangihin 2

kangahin 1

kang(kk)aista 16 (3)

kangasista 1 (1)

kangista 2

kangoista 1

kangaisia 1
kangaisi 1 (1)
 kankkaja 1
 kangoja 1

kangaseihin 1 (1)
 kangoihin 1

talvirengas
talvirengaita 4 (2)
 talvirengaja 5 (2)
 talvireng(k)oja 3 (3)
talvirengaisia 2 (1)
 talvirengasia 1 (1)
 talvirengēja 2 (2)
 talvirenganden 1
 talvirengia 2

talvirengaisiin 1
talvirengaihin 5 (2)
talvirengaissa 1 (1)
 talvirengoihin 1 (1)
 talvirengeihin 1 (1)
 talvireng(k)ihin 6 (4)
 talvirengaksiin 1
 talvirengaseen 1
 talvirengissa 2
 - 1 (1)

talvirenk(g)aista 16 (7)
 talvireng(k)ista 2 (1)
 talvirengoista 1 (1)
 talvirengasta 1 (1)

nirkas (kirkas)

nirkaita 3
 nirk(k)aja 4
 nirk(k)oja 2
 nirkia 1
nirkaisia 1
 nirkasia 2
 nirkaista 1
 nirkaksia 1
 nirkeja 2
 nirkeita 1
 nirkaija 1
 nirkoia 1

nirkaisiin 1
nirk(k)aihin 9
nirkaissa 1
 nirkeihin 2
 nirkoihin 2
 nirkiin 2
 nirkihin 1
 nirkoissa 1
 nirkassa 1

nirk(k)aista 14
 nirkista 2
 nirkoista 3
 nirkeista 1

EVST

Edistyneet

kirje

kirjeitä 5 (2)
 kirjeja 1
 kirjoja 2 (1)
 kirjoita 1 (1)
 kirja 1 (1)

kirjeihin 5 (1)
kirjeisiin 2 (2)
 kirjoihin 2 (2)
 kirjehin 1

kirjeistä 7 (3)
 kirjoista 3 (2)

ohje

ohjeita 6 (5)
 ohjeja 3 (3)
 ohia 1 (1)

ohjeihin 6 (5)
ohjeisiin 2 (2)
 ohjesiin 1 (1)
 oheihin 1 (1)

ohjeista 9 (8)
 ohista

kohde

kohdeita 3 (3)
 kohdeja 5 (5)
 koht(d)ia 2 (2)

kohd(t)eihin 6 (6)
kohdeisiin 2
 kohtehin 1
 kohtiin 1

kohd(t)eista 9 (9)
 kohdista 1(1)

patsas

patsaita 6(6)
 patsaja 3 (3)
 patsia 1 (1)

patsaihin 4 (4)
patsaisiin 2 (2)
 patsahin 1 (1)
 patsahan 1 (1)
 patsashin 1 (1)
 patsisiin 1 (1)

patsaista 9 (9)
 patsista 1(1)

opas

op(p)aita 5 (3)
 opaja 3 (3)
 opeja 1 (1)
 - (1)

op(p)aihin 3 (2)
opaisiin 2 (1)
 opeihin 1 (1)

opaista 8 (6)
 opeista 1 (1)
 opista 1 (1)
 opahan 1 (1)
 opahin 1 (1)
 opashin 1 (1)

hidas

hit(d)aita 6 (4)
 hidaja 1 (1)
 hidoja (1)
 hidia 1 (1)
 hidasja 1 (1)

hit(d)aihin 5 (2)
hit(d)aisiin 2 (1)

hit(d)aista 9(5)
 hidisista 1 (1)
 hidasiin 1 (1)
 hidisiin 1 (1)
 hidaan 1 (1)

musiikkiliike

musiikkiliikeitä 3 (3)
 musiikkiliik(k)eja 5 (5)
 musiikkiliikia 1 (1)
 musiikkiliikoja 1 (1)

musiikkiliikeihin 5 (5)
musiikkiliikeisiin 3 (3)
 musiikkiliikehin 1(1)
 musiikkiliikiin 1(1)

musiikkiliikeistä 9 (1)
 musiikkiliikeistä 1 (1)

veule

veuleita 3
 veuleja 4
 veuloja 1
 veulia 2

veuleihin 5
veuleisiin 1
 veulehin 2
 veulihin 1
 veuliin 1

veuleista 7
 veulista 2
 veulesta 1

Aloittelijat**kirje**

kirjeitä 7 (3)
 kirjeja 9 (6)
 kirjoja 3 (2) ← kirjeja 1
 kirja 1 (1)

kirjeihin 11 (6)
kirjeisiin 2 (2)
kirjeissä 2
 kirjoihin 2 (2) ← kirjeihin 1
 kirjoisiin 1
 kirjeen 1
 kirjehin 1 (1)

kirjeistä 15 (8)
 kirjoista 4(3)←kirjeista 1
 kirjesta 1 (1)

ohje

ohjeit(d)a 6 (6)
 ohjeja 12 (11)
 ohjija 1 (1)
 ohjeseen 1 (1)

ohjeihin 10 (9)
ohjeisiin 2 (2)
ohjeissa 3 (3)
 ohjeseen 1 (1)
 ohjeen 1 (1)
 ohjiin 1 (1)
 ohjehin 1 (1)
 ohjeiin 1 (1)

ohjeista 18 (17)
 ohjista 1(1)
 ohjeiasta 1 (1)

kohde

kohdeit(d)a 3 (3)
 kohdeja 10 (10)
 koht(d)ia 2 (2)
 koht(d)ija 2 (2)
 kohdia 2 (2)
 - 1 (1)

kohdeihin 9 (9)
koht(d)eisiin 2 (2)
kohdeissa 2 (2)
 koht(d)ihin 3 (3)
 koht(d)iin 3 (3)
 - 1 (1)

kohd(t)aista 15 (15)
 kohdista 3 (3)
 kohdesta 1 (1)
 - 1 (1)

patsas

patsaita 5(5)
 patsaja 6 (4)
 patsia 1 (1)
 patsoja 2(2)

patsaihin 8 (7)
patsaisiin 1 (1)
 patsoihin 4(4) ←patsaihin1(1)
patsaissa 3 (2)

patsaista 13 (12)
 patsoista 3 (3)
 patsaseista 1(1)
 patsasiasta 1(1)

patsaseja 1(1)
patsasia 2 (2)
patsaisia 1(1)
patsias 1 (1)
- 1 (1)

opas

op(p)ait(d)a 8 (4)
op(p)aja 5 (4)
op(p)ia 2
opeja 1 (1)
opeita 1 (1)
opasia 1
opias 1 (1)
- (1)

hidas

hidait(d)a 4 (4)
hidaja 4 (3)
hidasia 3 (1)
hideja 1
hidasija 1 (1)
hidaias 1 (1)
hidaisi 1 (1)
hidaisia 1 (1)
hidaksia 1 (1)
hidoja 1 (1)
hidoita 1 (1)
- 1 (1)

musiikkiliike

musiikkiliikeitä 8 (8)
musiikkiliikeja 10 (8)
musiikkiliikoja 1 (1)
musiikkiliikia 1

veule

veuleita 3
veuleja 9
veulia 5
veuleia 1
veuloita 1
- 1

SVET**Edistyneet****koulu**

kouluja 8
kouluita 2

patsaseihin 2 (2)
patsihin 1 (1)

op(p)aihin 5 (3)
opaisiin 2 (1)
opihin 2 (1)
opahin 2 (2)
opahan 1 (1)
opeihin 1 (1)
oppoihin 1
opasissa 1
opissa 1
opessa 1 (1)
- 2 (1)

hidaihin 9 (9)
hidaisiin 1 (1)
hidaissa 2 (1)
hideihin 1
hidaseihin 1 (1)
hidaksiin 1 (1)
hidoihin 1 (1)
hidaiin 1 (1)
hidasissa 1
hideihin 1
- 1 (1)

musiikkiliik(k)eihin 7 (7)
musiikkiliikeisiin 2 (2)
musiikkiliikeissa 3 (3)
musiikkiliikihin 5(2)
musiikkiliikoihin 2(2)
musiikkiliikeseen 1 (1)

veuleihin 9
veuleisiin 1
veuleissa 1
veulihin 3
veulehin 2
veuliin 2
veuluisiin 1
veulejohin 1

patsista 1 (1)
patseista 1 (1)
- 1 (1)

op(p)aista 12 (8)
opista 3 (1)
opeista 1 (1)
opesta 1 (1)
opasista 1
opiasta 1 (1)
oppoista 1

hidaista 12 (11)
hidasista1(1)←hidaista(1)
hideista 3 (1)
hidaseista 1
hidasiasta 1 (1)
hidoista 1 (1)
hidosta 1 (1)

musiikkiliik(g)eistä 13(12)
musiikkiliik(g)istä 5 (3)
musiikkiliikoista 1 (1)
musiikkiliikestä 1 (1)

veuleista 11
veuloista 2
veuluista 1
veulista 4
- 2

kouluista 6
koulusta 4

kouluihin 7
kouluisiin 1
kouluhin 2

kirkko**kirkkoja 8 (1)**
kirkkoita 2**kirk(k)oihin 6**
kirkkoisiin 1
kirk(k)ohin 3**kirk(k)oista 7 (1)**
kirk(k)osta 3**kerros****kerroksia 2 (1)**
kerroja 5 (1)
kerroita 2
kerroseita 1**kerrokseen 2 (1)**
kerroihin 4 (1)
kerroisiin 1
kerrohin 1
kerrosin 1
kerroseihin 1**kerroksista 2 (1)**
kerroista 3 (1)
kerrosta 4
kerroseista 1**pankki****pankkeja 5**
pankkeita 2
pankkija 1
pankkia 1 (1)
pank 1**pank(k)eihin 5**
pankkeisiin 2
pank(k)ihin 3 (1)**pank(k)eista 7 (1)**
pank(k)ista 3**toinen****toisia 5 (2)**
toisija 1
toiseita 3
toineista 1**toisiin 3**
toiseisiin 1
toiseihin 1 (1)
toineihin 1
toinehin 1
toisiin 1
toisehin 1 (1)
toiseen 1**toisista 4**
toisesta 3 (1)
toiseista 1
toineista 1
toiseta 1 (1)**kauppakeskus****kauppakeskuksia 2**
kauppakeskuista 3
kauppakeskuja 2
kauppakesuita 1
(kauppakeskusia 1 (1))
kauppakeskuseita 1**kauppakeskuksiin 2**
kauppakeskuihin 3
kauppakeskuisiin 2
kauppakeskusiin 1 (1)
kauppakeskuseen 1
kauppakeskuseen 1**kauppakeskuksista 2**
kauppakeskuista 4
kauppakeskusta 1
kauppakeskusta 2 (1)
kauppakeskusesta 1**syhmä****syhmiä 4**
syhmäitä 3
syhmäjä 3**syhmiin 3**
syhmäisiin 2
syhmäihän 1
syhmihin 1
syhmähin 1
syhmeihin 1
syhmään 1**syhmistä 5**
syhmäistä 3
syhmästä 2**Aloittelijat****koulu****kouluja 19**
kouluita 1**kouluihin 15**
kouluissa 1
kouluhin 2
kouluiseen 1
koulussa 1**kouluista 16**
koulusta 3
koulusista 1**kirkko****kirk(k)oja 17 (2)**
kirk(k)oita 3**kirk(k)oihin 15 (1)**
kirkkoisiin 1
kirkkoissa 3
kirkkoseen 1(1)**kirk(k)oista 16 (1)**
kirk(k)osta 4 (1)

kerros

kerroksia 4
kerroja 7 (3)
kerroita 6 (1)
kerroseja 1
kerrosia 1
kerroisi 1

kerrokseen 3
kerroksiin 1
kerroihin 11 (3)
kerroisiin 1 (1)
kerrosihin 1
kerroseihin 1
kerroissa 2

kerroksista 3
kerroista 14 (4)
kerrosista 2
kerrokseista 1

pankki

pank(k)oja 9
pank(k)ija 6 (1)
pankkia 2
pankkeista 1 (1)
pankeita 1
pankkoja 1

pank(k)eihin 11 (1)
pankeissa 1
pank(k)ihin 4 (1)
pankkoisiin 1
pankkiin 1
pankissa 1

pank(k)eista 12
pank(k)ista 5 (1)
pankkoista 2 (1)
pankkiasta 1

toinen

toisia 9
toisija 2
toineneija 1
toineneija 1 (1)
toisen 1
toiseja 1
toineja 1
toiseita 1
toisin 1
toista 2

toisiin 5
toisissa 2
toisihin 1
toiseihin 3
toisehin 2 (1)
toiseissa 1
toineihin 1
toineen 1
toiseen 2
toiniin 1
toihin 1

toisista 10
toisesta 3 (1)
toiseista 3
toista 2
toisesta 1
toinista 1

kauppakeskus

kauppakeskuksia 3 (1)
kauppakeskuseja 2 (1)
kauppakeskuisia 1
kauppakeskusia 4 (1)
kauppakesk(k)uja 4 (1)
kauppakeskuija 1
kauppakeskuita 4
kauppakeskusden

kauppakeskuksiin 2
kauppakesk(k)uihin 9 (2)
kauppakeskuisiin 2 (1)
kauppakeskusihin 1 (1)
kauppakeskukseen 1(1)
kauppakeskusiin 1
kauppakeskuissa 2
kauppakeskuisessa 1
kauppakeskuiseen 1

kauppakeskuksista 1
kauppakesk(k)uista 6(1)
kauppakeskuista 7 (1)
kauppakeskusta 2 (1)
kauppakeskusiasta 1
kauppakeskukoista 1(1)
kauppakeskuksesta 1
kauppakeskusteista 1

syhmä

syhmiä 7
syhmäjä 3
syhmejä 1
syhmeä 1
syhmäitä 3
syhmeitä 2
syhmäjä 1
syhmäiä 1
- 1

syhmiin 6
syhmäisiin 1
syhmäihin 4
syhmeihin 2
syhmäihin 1
syhmoihiin 1
syhmeissä 1
syhmäissä 2
syhmihin 1
- 1

syhmistä 7
syhmäistä 9
syhmästä 2
syhmeistä 1
- 1

EVET**Edistyneet****lelu**

leluja 8 (3)
leluita 1 (1)

leluihin 5 (2)
leluisiin 1 (1)

leluista 6 (3)
lelusta 3

lelueita 1

herkku

herkkuja 7 (5)

herkkuia 1 (1)

herkkuita 2 (2)

veistos

veistoksia 1 (1)

veistoja 6 (6)

veistoita 3 (3)

lakki

lakkeja 4 (2)

lakkija 4 (4)

lakkeita 2 (1)

hyinen

hyisiä 2 (2)

hyineitä 3 (3)

hyinejä 2 (2)

hyiniä 1(1)

hyineniä 1(1)

hyinoja 1 (1)

matkalaukku

matkalauk(k)uja 7 (1)

matkalauk(k)uita 3 (1)

sulkki

sulkkeja 4

sulkkeita 3

sulkkija 2

sulkkia 1

Aloittelijat

lelu

leluja 17 (3)

leluita 2 (1)

leluisi 1

herkku

herkkuja 17 (15)

herk(k)uita 2 (2)

herkkoja 1 (1)

veistos

veistoksia 2 (2)

veistoja 7 (7)

leluhin 3 (1)

lelueihin 1

herk(k)uihin 6 (4)

herkkuisiin 2 (2)

herkkuihin 2 (2)

veistoksiin 1 (1)

veistoihin 5 (5)

veistoksiin 2 (2)

lak(k)eihin 6 (5)

lakkeisiin 2

hyisiin 2 (2)

hyineihin 2 (2)

hyineisiin 2 (2)

hyineihin 2 (2)

hyiniin 1 (1)

hyihin 1 (1)

matkalauk(k)uihin 5

matkalaukkuisiin 2 (1)

matkalaukkuihin 1 (1)

matkalaukuun 1 (1)

matkalaukk 1

sulkkeihin

sulkkeisiin 2

sulk(k)eihin 5

leluihin 10 (1)

leluisiin 1

leluissa 3 (1)

leluhin 4 (1)

leluuihin 1 (1)

leluseen 1

herk(k)uihin 14 (13)

herkkuisiin 1

herkuissa 2 (2)

herkkuiseen 1 (1)

herkkueihin 1 (1)

herkussa 1 (1)

veistoksiin 1 (1)

veistoihin 9 (9)

lelueista 1

herk(k)uista 9 (7)

herkkusta 1 (1)

veistoksista 1 (1)

veistoista 6 (6)

veistosta 3 (3)

veistohin 2 (2)

lak(k)eista 8 (5)

lakista 2 (2)

lakkihin 2 (2)

hyisistä 2 (2)

hyineistä 5 (5)

hyinistä 1 (1)

hyisestä 1 (1)

hyine- 1 (1)

matkalauk(k)uista 8 (2)

matkalaukusta 2

sulk(k)eista 6

sulk(k)uista 4

leluista 19 (4)

lelusta 1

herk(k)uista 16 (14)

herk(k)uista 2 (2)

herkkuiasta 1 (1)

herkusta 1 (1)

veistoksista 1 (1)

veistoista 15 (15)

veistuja 1 (1)
 veistoita 2 (2)
 veistoseja 1 (1)
 veistosisa 2 (2)
 veistoisia 1 (1)
 veistoisi (1)
 veistoias 1 (1)
 - 2 (2)

lakki**lakkeja 8 (5)**

lakkeia 1
 lakkija 5 (3) ← lakkeja 1
 lak(k)eita 2 (2)
 lakkita 1 (1)
 lakkia 2 (2)
 lakkoja 1 (1)

hyinen**hyisiä 6 (6)**

hyisijä 1 (1)
 hyineitä 2 (2)
 hyinenejä 1 (1)
 hyineniä 1(1)
 hyineä 1(1)
 hyineisi 1 (1)
 hyinisen 1(1)
 hyiseijä 1 (1)
 hyinejä 1 (1)
 hyiniä 1(1)
 hyinojä 1(1)
 hyinenisi 1 (1)
 hyisestä1(1)

matkalaukku**matkalauk(k)uja 14 (8)**

matkalaukkuija 1
matkalaukkuija 1
 matkalaukkeja 2 (2)
 matkalaukkuita 1
 matkalaukkia 1 (1)

sulkki**sulk(k)oja 8**

sulk(k)ija 5
 sulk(k)ia 3
 sulkoita 1
 sulk(k)eita 2
 - 1

veistuihin 1 (1)
 veistosiin 2 (2)
 veistoseen 1 (1)
 veistoseihin 1 (1)
 veistoissa 3 (3)
 - 2 (2)

lak(k)eihin 11 (8)

lakeissa 2(1)
 lakkehin 1 (1)
 lakkihin 2 (2)
 lakkiin 2(1) ← lakkihin 1
 lakkoihin 1 (1)
 lakissa 1

hyisiin 2 (2)

hyineihin 4 (4)
 hyineisiin 1 (1)
 hyineneihin 1 (1)
 hyineseen 1 (1)
 hyisihin 2 (2)
 hyisiin 1 (1)
 hyiseihin 1 (1)
 hyisihin 1 (1)
 hyisessä 3 (3)
 hyiniin 1 (1)
 hyinoihin 1 (1)
 hyvisiin 1 (hea)

matkalauk(k)uihin 10 (5)

matkalaukkuissa 3
matkalaukkuisiin 1 (1)
 matkalaukkoihin 1 (1)
 matkalauk(k)eihin 2 (2)
 matkalaukkuihin 1 (1)
 matkalaukkukseen 1 (1)
 matkalaukuhin 1

sulk(k)eihin 8

sulk(k)eissa 2
 sulk(k)ihin 5
 sulkkiseen 1
 sulk(k)iin 2 ← sulkihin 1
 sulkissa 1
 - 1

veistuisia 1 (1)
 veistosista 1 (1)
 - 2 (2)

lak(k)eista 12 (8)

lak(k)ista 6 (4)
 lakkoista 1 (1)
 lakkijasta 1 (1)

hyisistä 4 (4)

hyineistä 9 (9)
 hyineihistä 1 (1)
 hyinisestä 1 (1)
 hyineniasta 1 (1)
 hyiseistä 1 (1)
 hyisestä 2 (2)
 hyvistä 1 (hea)
 hyinoista 1 (1)

matkalauk(k)uista 16 (8)

matkalaukkeista 2 (2)
 matkalaukkuiasta 1 (1)
 matkalaukuksesta 1 (1)

sulk(k)eista 12

sulk(k)ista 6
 suleista 1
 - 1

LIITE 4 Vironkielisten oppijoiden suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailu

SVST

tuote

1. tuotteita tuotteita	tuoteihin	tuotteista tuotteista +
2. +tuottia tuotteita	tuoteihin	tuoteista tuotteista+
3. tuotte/ja tuotea	tuotte/ssa tuoteihin	tuoteista tuotesta +
4. +tuott/eista tuotteista	tuottei/ses/sa tuothin	tuottei- tuotte/is/ta tuotesta
5. +tuotteja tuotteita	tuotteihin tuotteisiin	tuotteista tuot- tuotteisista
6. +tuot- tuot/te- tuotteita	tuot/tei/hin tuotteisiin	tuotteista +
7. tuotteita tuotteita	tuoteihin tuoteihin	tuotte//ista tuotteista +
8. +tuo/tei/ta tuotteita	tuoteihin	tuoteista tuotteista +
9. + tuotteja tuotteita	tuoteissa tuoteissa	tuot/teis/ta tuotteista +
10. +?tuo- tuotteita		tuoteista tuotteista +

laine

1. +?laineita laineita	laineihin	laineista laineista +
2. +lainia laineita (lainia)	laineihin (lainihin)	lainista laineista (lainista)+
3. +lainia lainea	lainissa laineihin	lainis/ta laineista +
4. +lainia laineja	lainessa lainehin	lainesta lainesta +
5. laineja laineja	lai- lainei/siin laineisiin	lai/nei/sis/ta lainista +
6. +laino- lainoja laineja	lai/noi/hin laineisiin	lai/nois/ta laineista +
7. +laineita laineita	laineihin laineihin	laineista laineista +
8. +laineita lainia	lainiin	laineis/ta laineista +
9. +laini/a laineja lainia	laineis- lainissa laineissa	laineista laineista +
10. lainia		laineista

herne

1. +herneita herneita	herneihin	herneista herneista +
2. +hernia herneja	hernihin	herneista hernista+
3. herneja hernea	herneissa herneihin	herneista herneista
4. +hernei- herne/ita herneja	hernei/s/sa herneshin	hernei/s/ta hernesta
5. herneita herneita	hernei/siin herneiin	hernei/sista herneista +
6. +hernio- hernoja hernejä	hernoihin herneihin	hernioista herneistä +
7. +herneita herneja	herneihin herneihin	herneista herneista +
8. +herneita herneida	herneihin	her/neis/ta herneista +
9. (+)hernija hernija	hernissa hernissa	hernista hernistä +
10. +?herneja		herneista

vilkas

1. +vilkkaita vilkkaita	vilkkaihin	vilkaista vilkeista +
2. vilkkia vilkoja	vilkkoihin	vilkaista vilkoista
3. vilkas/ia vilkasta	vilkkai/ssa vilkkaisiin (vilgaisiin)	vilkais/ta vilkaista (vilgaista)+
4. vilka/i/sta vilkaista vilkaja	vilkkai/s/sa vilkkin	vilka/i/sta vilkaista
5. vilkkai/sia vilkkaita	vilkkai/sis- vilkkaisiin vilk/kai/si/hin (s) vilkkaisiin	vil/kai/sista vilkaista +
6. +vilkkai/sta vilkkaita vilkkaisia	vilkkaihin vilkkaisiin	vilkkaita vilkaista +
7. vilkkaita vilkkaita	vilkkaihin vilkkaihin	vilkaista vilkaista
8. +vilk- vilk/kaita vilkkaita	vilkkaihin	vilk/kais/ta vilkaista
9. +vilkkvoja vilkkaita	ilkoissa vilkaissa	vilkoista vilkaista +
10. vilk/keisia		vilkeista

kangas

1. + kankaita kankaita	-	kangaista kangaista +
2. +kank/ia kangoja	kangoihin	kankista kangoista+
3. kankai/si/a kankasta	kankai/ssa kankoihin	kankai/sta kankoista
4. kankoista kanga	kankoisissa kang	kankoisesta kangasta +
5. kankkoja ei kankkaisia kankkoja (s) kankaita	kank/koi/hin või kankkaisiin kankkoihin (s) kankaisiin	kankkoisista kankeista +
6. +kan- kan/koja kangaisia	kankoihin kankaisiin	kankoista kangaista +
7. + kangaita kangaita kangoita kangaida	kangaihin ei kangoihin kangaihin	kangoista kangaista +
8. + kang- kangoi/ta	kangaihin	kangoista kangaista +
9. kankoja kangaita (k)	kangaissa(s) kangaissa (k)	kangoista kangaista +
10. +?kankoja		kangoista

vieras

1. + vieraita vieraita	vieraihin	vieraista vieraista +
2. + vierai/ta vieroita	vieroihin	vieraista vieroista +
3. vieras/ia vierasta	viera/ssa vieraihin	vierais/ta vieraista +
4. +vie- vierais/ta vierasta vie- vie- vieras- viera- vie- vierais- vieraist- vierasia (s)	viera/sis/sa vierasissa (s)	vierasista (s)
5. vieraat vie/rai/si/a	vie/rai- vie/rai/siin vieraisiin vieraita vieraisihin (s) vieraisiin	vie/rai/sista vieraista +
6. + paljon vieraita vieraita	vieraisia vierai/hin vieraisiin	vierai- vierai- vierais/ta vieraista? (s) vieraista +
7. + vieraita vieraita	vieraihin vieraihin	vieraista vieraista +
8. + vie/rai/ta vieraita	vieraihin	vierais/ta vieraista +
9. vieraita vieraita	vieraissa vieraissa	vieraista vieraista +
10. + vieraita -	-	vieraista -

talvirengas

1. talvi/renkaita talvirengoja	-	talvireng/ista talvirengaista
2. talvirenkia talvirengia	talvirengihin	talvirenki/sta talvirengista + -
3. talvirenkaisia talvirenkasa	talvirenkai/ssa talvirenkaihin	talvirenkaista alvenrengaista
4. +-talvirenkoisia talvirengaja	talvenrenkoissa talvirengihin	talvirenkoista talviringesta +
5. talvi/renkkoja talvirenkaita	talvirenk//koi/hin talvirenkaisiin	talvirenk//koihista talvirengaisista
6. talvirenka- talviren/koja talvirengaisia	talviren/koihin talvirengaisiin	talviren/gois/ta talvirenkaista +
7. +- talvirenkaita talvirengaita	talvirenkaihin talvirengaihin	talvirenkaista talvirengaista +
8. +-talviren/ kia talvirengaja	talvirengihin	talvirengista talvirengaista
9. +- talvirenkai- ta- talvi- rengoita talvirengaita	talvirenk/ais/sa talvirengissa talvirengissa	talvirengista talvirengaista
10. +-talvirenkais- renkaisia		talviren//keista või -aista

nirkas

1. nirkk//o/ja nirkeita	nirkeihin	nirkoista nirkaista
2. nirkkia nirkoja	nirkoihin	nirkk/i/asta nirkoista
3. nirkai/sia nirkasta	nirkai/sissa nirkaisiin	nirkaista nirkaista
4. nirkkeja nirkaja	nirkkoissa nirkhin	nirkkoista nirkkeista
5. nirkkoja nirkeja	nirk/koi/- nirkkoisiin nirk- nirkkois- nirkkaisiin (s) nirkoisiin	nirkkaisista nirkoista
6. adj.nirk- nirk/koja nirkaisia	nirk/koihin nirkaisiin	nirkoista nirkaista
7. nir/kai/ta nirkeja	nirkaihin nirk/keihin	nirkaista nirkeista
8. nirkaita nirkeja	nirkiin	nirkaista nirkista
9. nirkkeja nirkkaja	nirkeissa nirkoissa	nirkeista nirkoista
10. nirkkeita		nirkeis- nirkeista

EVST

kirje

1. +kirjeita kirjoja	kirjeihin	kirjeista kirjeista s.kiri, k.raamat
2. kirjoja kirjeita	kirjeihin	kirjoista kirjeista s.raamat, k. kiri
3. kirje kirjois- kirja kirjei- kirje/a kirjeä	kirjei/ssa kirjeihin	kirjei/sta kirjeihsta +
4. + kirjo/ja kirjeja	kirjoi/s/sa kirjehin	kirjoista kirjesta +
5. +kirjeita ei kirjoita kirjeita	kir/joi/hin kirjeisiin	kir/joi/hista (pr) kirjeista +
6. +kirjoja kirjoja	kirjoihin kirjoisiin	kirjoista kirjoista +
7. +kirjeita kirjeita	kirjeihin kirjeihin	kirjeista kirjeista +
8. +kir/jei/ta kirjeja	kirjehin	kirjei/sta kirjeista
9. +kirjoja kirjeita	kirjoissa kirjeihin	kirjoista kirjeista +
10. +kirjejä		kirjeistä

ohje

1. ohjeja ohjeja	ohjeihin	ohjeista ohjeista
2. ohjeja ohjeita (ohjia)	ohjeihin (ohjihin)	ohjeista ohjeista (ohjista)
3. ohjeja ei ohjea ohjea	ohjes- ohje/ssa ohjeihin	ohje/sta ohjeista
4. ohjo/i/sta ohjeja	ohjoise/s/sa ohjehin	ohjoisesta ohjesta
5. ohje/i/ta ohjeita	ohje/i/hin ohjeisiin	ohje- ohje/i/hista ohjeisista
6. +- ohjaita ohjeja	ohj- ohjaih-in ohjeisiin	oh/jai/sta ohjaista ohjeista +- ohjeista ohjeista
7. ohjeita ohjeja	ohjeihin ohjeihin	oh/jei/sta ohjeista
8. ohjeita ohjeja	ohjeiin	ohjelmista ohjeista
9. ohjelmia ohjeida	ohjelmissa ohjeissa	ohjeista
10. ohjeja		

kohde

1. kohdeista kohdista koht- kohtia	-	kohdeista (s) -
2. kohtia kohdia	kohdihin	kohtiasta kohdiasta
3. kohtei- kohteja kohtia	kohtei/ssa kohteihin	kohteista kohteista
4. kohteja kohden	kohteissa kohdehin	kohteista kohdeista
5. koh/te/ja kohteita	koh/tei/siin kohteisiin	koh/teisista kohteista
6. koh/toja kohdia	kohtoihin kohteisiin	kohteista kohteista
7. kohtei/ta kohdeja	kohteihin kohdeihin	kohteista kohdeista
8. kohteja koh/tei/ta (s) kohdeja	kohdiin	kohteista kohdeista
9. koh- kohteja kohdeja	kohteissa kohdeihin	kohteista kohdeista
10. kohtia		kohteista

patsas

1. patsaita patsaita	patsaihin	patsaista patseista
2. patsia patsoja	patsoihin	patsiasta(pr) patsoista
3. pat/sa/sia patsasta	patsasi/ssa patsaiisiin	patsasis/ta patsaista
4. pats- patso/is- patsois- patsoista (s) patsaja	patsoi/se/ssa patsahin	patsoises/ta patsasta
5. patsoita patsaita	patsoi/si/hin patsaiisiin	patsoi/si- sista patsaista
6. pat/soja patsaisia	patsoihin patsaiisiin	patsoista patsaista
7. patsaita patsaita	patsaihin patsaihin	patsaista patsaista
8. pat/san on pat- patsoita patsaja	patsoihin	patsoista patsoista
9. patsoja patsaja	patsissa patsaissa	patsista patsaista +
10. patsia		patseista

opas

1. op- oppaita oppaita	-	oppaista opaista +
-------------------------------	---	---------------------------

2. opia opia
3. +opai/si/a opasta
4. opaisia -
5. oppasia **oppaita**
6. op/pa/si/a opaisia
7. **op/pai/ta oppaita**
8. +opia opas **opaita opaida**
9. oppia oppia
10. opeisia

opihin
 opai/ssa **opaisiin**
 opa-opaisi/s/sa ek-ee või siis
 opaisis- ei opaisi/ssa ophin
 oppai/si/hin opiin
 op/pai/sin oppai- oppaii-
 oppaisin? **oppai//siin (s) opaisiin**
oppaihin oppaihin
opaihin
 opissa opissa

opiasta opista +
opais/ta opaista +
 opaisista opista +
 oppai/sista opiista
oppaista opaista
op/paista oppaista +
opaista opaista
 opis/ta opista +
 opeista

hidas

1. hitaisia hitaista
2. hitia hidoja
3. hitaisia hitaista
4. (+)hitoi/s- hitoista hidaja
5. +hitoja hi/taisia hitoja
6. hito/ja hidaisia
7. (+) **hitaita hidaita**
8. **hitaita hidaida**
9. hideja hidasia
10. hitaisia

hidaihin
 hidoihin
 hitais- hitais/issa **hitaihin (-siin)**
 hitoi/s/sa hidhin
hi/tai/siin hidoisiin
 hitoihin **hidaisiin**
hitaihin hidaihin
 hidaiin
 hideissa hidaissa

hitaisi- hitaiseista hideista
 hitiasta hidoista
 hitaisi/sta **hidaista**
 hitoi/s/esta hidasta +
 hitaisista hidoisista
 hitoista **hidaista**
hitaita hidaista +
hitaita hidaista
 hideista **hidaista** +
 hiteista

musiikkiliike

1. +-**musiikkiliikkeita -liikeita**
2. musiikkiliikkia musiikkiliikeja
3. + - **musiikkiliikk/ei-** musiikki
 //liikkia (s) musiikkiliikea
4. +-musiikkiliikke/ja
 musiikkiliikeja
5. +-musiikki/liikkeja
 musiikkiliikeja
6. +- musiikkiliik/koja
 musiikkiliik/kia
 musiikkiliikkoja
7. +-**musiikkiliik/kei/ta**
musiikkiliikeita
8. +-musiikkiliik/ke/ja
 musiikkiliikeja
9. +- musiikkiliik/keja
musiikkiliikeita
10. +-musiikkiliikkeja

-liikeihin
musiikkiliikeihin
 musiikkiliiki/ssa **-liikeihin**
 musiikkiliikkei/s/sa?
 musiikkiliikhin
musiikkiliik/kei/hin
 musiikkiliikkiin
liikkei-liik/kei/siin
 musiikkiliik/koi/hin
 musiikkiliikoihin
musiikkiliik/kei/hin
musiikkiliikeihin
musiikkiliikeihin
 musiikkilii/kissa
 musiikkiliikeissa

musiikkiliikkeista
musiikkiliikeista +
 musiikkiliikista **musiikkiliikeista** +
 musiikkiliikista **-liikeista** +
musiikkiliikkei/sta
 musiikkiliikista+
musiikkiliik/keis/ta liik-
liikeista (s) musiikkiliikeista +
 musiikkiliik/kois/ta
 musiikkiliikoista+ -
liik/kei/sta musiikkiliikeista
musiikkiliik/kei/sta
musiikkiliikeista
 musiikkiliikista **musiikkiliikeista**
musiikkiliikeista

veule

1. veulia veuleja
2. veuleja
3. veuli/a -
4. - veuleja
5. veuleja veuloja
6. veul- veuloja veulia
7. veulu/ja veuleja
8. veuli- veulia veuleja
9. veu- veuleja veulia
10. veuleja

veuleihin
 veulissa -
 veulessa veulehin
veu/lei- veuleihin veuloin
 veulo- veu/loi/hin veuluisiin
 veului/hin **veuleihin**
 veuliin
 veuleissa veulihin

veulista veulista
 veuleista
 veulista -
 veulesesta veulesta
 veu/leu/hista veuleu/hisista
 veu/loista veuluista
veuleis/ta veuleista
 veulista veulista
veuleista veuleista
 veulesta **veuleista** (s)

SVET

koulu

1. +kouluja kouluja	kouluihin	koulusta kouluista +
2. +kouluja kouluja	kouluihin	koulusta kouluista kouluista +
3. kouluja kouluja	koulu/issa kouluihin	kouluista kouluista +
4. kouluja	kouluihin	kouluista +
5. +kouluja kouluja	koului/hin kouluiin	kouluista kouluista +
6. +kouluja kouluja	koulu/i/hin kouluihin	koulu/sta kouluista +
7. +kouluita kouluja	koulu/i/hin kouluihin	koulu/sta kouluista +
8. +kouluja kouluja	kouluihin	kouluista kouluista +
9. +kouluja kouluja	kouluissa kouluihin	kouluista kouluista +
10. +kouluja		koulusta

kirkko

1. +kirkk//o/ja kirkoja	kirkoihin	kirkoista kirkoista +
2. +kirkkoja kirkoja	kirkoihin	kirkoista kirkoista +
3. kirkko/ja kirkoja	kirkkoissa kirkoihin	kirkoista kirkoista +
4. +kirkkoita kirkoja	kirkkoissa kirkkoihin	kirkkoista kirkoista +
5. +kirkkoja kirkoja (ita)	kirkkoihin kirkkoisiin	kirkkoisista kirkoista +
6. +kirkkoja kirkoja	kirkkoihin kirkkoisiin	kirkkoista kirkoista +
7. +kirkkoi/ta kirkoja	kirkkoihin kirkkoihin	kirkoista kirkoista +
8. +kirkkoja kirkoja	kirkoihin	kirkoista kirkoista +
9. +kirk/koja kirkoja	kirkkoissa kirkkoissa	kirkoista kirkoista +
10. +kirkkeja		kirkoista

pankki

1. +pankk/eja pankkeja	pankkeihin	pankeista pankkeista +
2. +pankkia pankkeja	pankkeihin	pankkiasta pankeista +
3. +pankkia pankkia	pankkissa pankkiin	pankkista pankista +
4. +pankkeita pankkija	pankeissa pankkiin	pankeista pankaista +
5. pankkeja pankkeja	pank//ke/i/hin pankkeisiin	pank/kei/si- pankkeisista
		pankkeista +
6. +pankkoja pankkoja	pankkoihin pankkoiisiin	pankkoista pankkoista +
7. pank/kei/ta pankkeja	pankkeihin pankkeihin	pankkeista pankkeista +
8. + pank/keja pankkeja	pankkeihin	pank/keista pankeista +
9. + pankkeja pankkia	pankeissa pankissa	pankeista pankeista +
10. +pank/koja		pankoista

kerros

1. +kerro- kerrosia kerroista	kerroihin	kerroista kerroista +
2. kerroja kerroita (-ja)	kerroihin	kerroista kerroista
3. kerroi/sia kerhoja (kerrosia)	kerroissa kerhoihin	kerroista kerhoista +
4. +kerrosta kerroja		kerroksessa kerrohin
	kerrodest kerrosta +	
5. +ker/roi/sia kerrosia	ker/roi/siin kerroisiin	ker/roi/sis/ta kerroisista +
6. +?kerr- kerroja kerroja	kerroihin kerroisiin	kerroista kerroista
7. kerroi- kerroita kerroita	kerroihin kerroihin	kerroista kerroista +
8. kerroja kerroja	kerroihin	kerroista kerroista
9. + kerroksia kerroksia	kerroksessa (s) kerroihin	kerroista kerroksista +
10. +kerroja		kerrosta

toinen

1. + toisia toisia	toiseihin	toiseista toiseista +
2. +toi- toinia toiseita (-ija)	toiseihin	toinista toiseista +
3. + toi/sia toisen	toisissa toisiin	toisi/sta toisista +
4. toiseija	toisessa toisesin	toisesta toisesta +

5. +toisia toisia	toi/siin toisiin	toisii/sta toisista +
6. +toisi/a toisia	toi/siin toisiin	toi/sista toista +
7. +toisista ei toi- toisia toisia	toi/si//hin toisiin	toisista toisista +
8. +toisia toisia toineja	toiniin	toisista toinista +
9. +toisia toisia	toisissa toiseissa	toiseista toisista +
10. +toisia		toiseista

kauppakeskus

1. +kauppakeskuista -keskuista	-keskuihin	kauppakeskui- kauppa-keskuis/tia keskuisteista +
2. +kauppakesku/sia kauppakeskuja	kauppakeskuihin	kauppakeskusta kauppakeskuista+
3. +kauppakeskusia -keskusta	kauppakesku/sissa -kusiin	kauppakeskusista -kusta +
4. +kauppakeskui/s- kuis- keskus-keskus/ta kauppakeskuseja	kauppakeskui/s/ sa kauppakeskushin	kauppakeskuista kauppakeskusta +
5. +kauppakes/ kus- kauppakeskusia	kauppakeskuiisiin kauppakeskuiisiin	kauppakeskuises- si kauppa- kauppakeskui/ sista kauppakeskuisista +
6. +kauppakeskus keskoi- kauppakeskoja kauppakeskuisia	kauppakeskoihin kauppakeskuiisiin	kauppakeskuista +
7. kauppakeskuista ei kauppakes /kui/ta (s)-keskuita	kauppakeskui/hin -keskuihin	kauppakeskui/s/ta -keskuista +
8. +kauppakes/kuja kauppakeskuija (sta)	kauppakeskuihin	kauppakes/ kuis/ ta kauppakeskuista +
9. + kauppakeskusia kauppakeskusia	kauppakesku- oota kauppa- keskuissa kauppakeskuihin	kauppakeskuista kauppakeskuista +
10. +kauppakeskus/ia		kauppakes/ kus/ koi- koista

syhmä

1. syhmiä syhmeitä	syhmeihin	syhmeistä syhmäistä
2. syhmiä		syhmiästä
3. syhm- syhmiä syhmää	syhmäihin	syhmi/stä syhmäistä
4. syhmäis- syhm- syhmäitä (s) syhmäjä	syhmäi// sis/ ses- sissa syhmäisissä syhmhin	syhmäi/ sis/ tä syhmästä
5. syhme/jä syhmejä	syhmei/ hin syhmeihin syhmeisiin	syhme/ i/ hista syhmeista
6. syhmiä syhmiä (äjä)	syhm- syhmi/ äihin syhmiin	syhmistä syhmistä
7. syhmäitä syhmiä	syhmäisin syhmihin	syhmäistä syhmistä
8. syhmiä syhmiä	syhmiin	syhmis/tä syhmäistä
9. syhmiä syhmiä	syhmässä syhmeissä	syhmeistä syhmeistä
10. syhmeja		syhmeista

EVET

lelu

1. leluja leluja	leluihin	leluista leluista
2. leluja leluja	leluihin	leluista leluista +
3. +leluja lelua	leluissa leluihin	leluista leluista +
4. +leluita leluita	leluissa leluihin	leluista lelusta +
5. +leluja leluja	le/loi/hin leluihin	lelui/ sis/ ta leluista +
6. +lel- lelu- leloja leluja	le/loihiin leluisiin	le/loista leluista +
7. +lelu- lelun ei leloita leluita	leloihin leluihin	leloi- leluista leluista +
8. +leluja leluja	leluisiin	leluista leluista
9. +leluja leluja	leluissa leluissa	leluista leluista +
10. +leluja		lelu- leluista

herkku

1. herkk/uja herkkoja	herkkuihin	herkkuista herkkuiista
2. herkkuja herkkuja	herkkuihin	herkuista -
3. herkkuja herkkua		herkkuissa herkkuihin
4. herk/ku/a ei herkkui- kuita herkkuja	herkkuista herkuista	herkkuista herkusta
5. herkku/ja herkkvoja	herkkui/hin herkuisiin	herkkui/sista herkuista
6. +herkkoja herkkuja	herkkoihin herkuisiin	herkkoista herkkuista +
7. herk//koi/ta herkkuja	herkkoihin herkkuihin	herkkoi- herkkuista herkkuiista
8. herk/kuja herkkui/ta herkkuja	herkkuihin	herkkuista herkuista
9. herkkuja herkkuja	herkkuissa herkussa	herkuista herkusta
10. herkkei- herkkei/ta		herk/kei/s/ta

lakki

1. lakkeja lakkita	lakkeihin	lakkeista lakkeista
2. lakkia lakkeja	lakkeihin	lakkiasta (pr) lakeista
3. lakkia lakki	lakkissa lakkihin	lakkista lakista
4. lakkei- lakkija	lakke/is/ lakkhin	lakeista lakista +
5. lakkeja lakkoja	lak/kei- lakkeisiin lakkoisiin	lak//kei/sis/ta lakoista
6. + lakkia lak/ko/ja lakkoja	lakkiin lakkoihin lakkoihin	lakista lakkoista lakkoista
7. lak- lak/kei/ta lakkeja	lakkeihin lakkeihin	lakkeista lakkeista +
8. lakkeja lakkei/ta lakkia	lakeihin	lakkeista lakeista
9. lakkeja lakkeja	lakeissa lakissa	lakeista lakeista +
10. +-lakkeita		lakkeista

veistos

1. veistoita		veis/toi/sta
2. veistaisia veistoja	veistoihin	veistoista veistoista
3. viestoi/sia veistosta	viestoi/si/ssa veistoihin	viestoi/si/sta veistoista
4. veisto/a veistoa veistoa? veistoa (s) veisto- veistoa	veistoast-veist- veis- veistissa	veistista veistosta
5. veisto/ja veistoita	veistoshin	
	veis/toi- veis/toi/hisiin	veistoi/sis/ta veistoista
	veistoiisiin veistoiisiin	
6. veistoi/sia veistaisia	veis/toiii- veistoi//sss/hin	veistoi- veistoista veistosista
	veistoi-veistoiisiin veistoiisiin	
7. veistoista veis- ei veistoi/ta veistoja	veistoihin veistoihin veistoihin	veistoista veistoista
8. veis//toi/ta veistoja	veistoihin	veistoista veistoista
9. veisteja veistoksia	veis/te/ssa veistoissa	veistesta veistoista
10. veistia		veistoista

hyinen

1. hyisia hyineita	hyineihin	hyiseista hyineistä
2. hyinia hyisiä	hyisiin	hyinista hyisista
3. hyi/sia hyineseen	hyisei/ssa hyinesiin	hyiseista hyineista
4. hyinei/s/ta hyineista hyineja	hyinei/s/sa hyinehin	hyineis- hyineis/esta hyinesta
5. hyineja hyineja	hyinei- hyi/nei/siin hyiniin	hyi/nei/sta hyiniista
6. hyinia hyisiä	hyin- hyi- hyinee- hyinei/hin	hyisiin hyinei/sta hyisistä
7. hyi/nei/ta hyineja	hyineihin hyineihin	hyineista hyineista
8. hyi/si/sen hyisiä hyinia	hyiniin	hyisistä hyineista
9. hyiniä hyinia hyiniä hyisiä	hyinissä hyisessä	hyinistä hyisestä
10. hyi/nia		hyei- ei hyvineista

matkalaukku

1. matkalaukkuja matkalaukkejä	matkalaukkuihin	matkalaukuis- kuista
2. +matkalaukkuja laukkuja	matkalaukkuihin	matkalaukkuista matkalaukuista matkalaukuista+
3. matkalaukku/ja -laukkua	matkalaukkui/ssa -laukkuihin	matkalaukuis/ta -laukuista +
4. +matkalauk/ku /ta matkalaukkuja	matkalauk/kuis/sa matkalaukhin	matkalaukku- matkalauk/ kuis/ta matkalaukkusta +
5. +matkalaukkuja matkalaukkoja	matkalauk/ku /hin matkalaukoisiin	matkalaukkui/hista matkalaukoista +
6. matkalauk/kuja matkalaukkuja	matkalauk/ku ihin matkalaukkuisiin	matkalauk/kuista matkalaukuista +
7. +matkalauk/ku /ta -laukkuja	matkalauk/ku /hin -laukkuihin	matkalaukuista -laukkeista+
8. +matkalauk/kuja matkalaukkuija	matkalaukuihin	matkalaukui- lauk/ku /sta matkalaukuista +
9. + matkalauk/kuja matkalaukkuja	matkalauk- matkalaukuissa matkalaukuissa	matkalaukuista matkalaukuista+ matkalaukoista
10. +matkalaukkoja		

sulkki

1. sulkeja sulkkeita	sulkeihin	sulkeista sulkkeista
2. sulkkia sulkkeja	sulkkeihin	sulkista sulkeista
3. s- sulkkia sulkkia	sulki/ssa sulkiin	sulkista sulkista
4. sulkkia sulkkija	sulkissa sulkkein	sulkista sulkkista
5. sulk/ke/ja sulkkeja (ita)	sulk/kei/hin sulkkiin	sulkei/sta sulkeista
6. sulkkia sulkkeja	sulkki- sulkkeihin sulkeihin	sulkeista sulkkeista
7. sulk- sul/keita sulkkeja	sulkihin sulkkeihin	sul/keista sulkkeista
8. sulk- sulkkeja sulk/kei/ta sulkia	sulkiin	sulkkeista sulkkista
9. sulkkia sulkkia	sulkissa sulkissa	sulkista sulkista
10. sulkkeja		sulkeista

LIITE 5 Vironkielisten oppijoiden kertomusten vastausvariantit

SVST

Edistyneet

tuote

tuot(t)eit(d)a 3
tuoteja 1

tuot(t)eista 4

laine

laineita 4

laineista 1

herne

herneit(d)a 7

herneja 1

herneista 6

vieras

vieraita 6

vieraisiin 1

vilkas

vilk(k)aita 7

vilk(k)aista 3

kangas

kank(g)aita 5

kank(g)aista 3

talvirengas

talvirenk(g)aita 4
talvirengaisia 1

talvirengaista 4

Aloittelijat

tuote

tuoteita 3

tuoteista 1

laine

laineja 2
lainia 1

herne

herneit(d)ä 3

hernejä 2
herneisiä 1

herneistä 1

vieras

vieraita 1
vieraseja 1

vieraihin 2
vierasiin 1

vilkas

vilkasija 1

vilkaista 1
vilkaisista 1

kangas

kangaista 1
kangaija 1
kangasija 1
kangaksia 1

kangaista 1

talvirengas

talvirengaja 1
talvirengasija 1

talvirengaista 3

EVST**Edistyneet****kirje**

kirjeitä 6
kirjejä 3

kirjeistä 5

ohje

ohjeita 2
ohjeja 1
ohjeisia 1

ohjeihin 1

kohde

koht (d)eita 5
kohdeja 2

koht(d)eihin 2
kohdeisiin 1

kohdeista 1

patsas

patsaita 2
patsoja 1
patsaita 1

patsaihin 1
patsaisiin 1
patsoihin 1
patsasiin 1

patsaista 4

opas

op(p)aita 8

opaihin 1

opaista 4

hidas

hidaita 3

hidaihin 1

musiikkiliike

musiikkiliikeita 2

musiikkiliikeihin 2

musiikkiliikeistä 2
musiikkiliikeissä 1

Aloittelijat**kirje**

kirjeitä 3
kirjeja 2
kirjoja 1

kirjeistä 2

ohje

ohjeita 1
ohjeja 3

ohjesiin 1

kohde

kohteita 1
kohdeja 3
kohdia 1
kohdija 1

kohteisiin 1

kohtista 1

patsas

patsaisia 1
patsasia 1
patsaksia 1

patsaiseen 1
patsasiin 1

opas

opaja 1
 opaseja 1
 opasia 1

opaista 2**hidas**

hidasia 2
 hidaseja 1
 hidaksia 2

musiikkiliike

musiikkiliikejä 1
 musiikkiliikiä 1

musiikkiliikeihin 1
 musiikkiliikoihin 1

musiikkiliikeistä 3
 musiikkiliikejästä 1

SVET**Edistyneet****koulu**

kouluja 3
 kouluita 2

kouluihin 4
 kouluisin 1

kouluista 1

kirkko

kirkkoja 5
 kirk(k)oita 3

kirkkoihin 3
 kirkkoisiin 1

kirk(k)oista 4

kerros

kerroksia 1
 kerrokseita 1

kerrokseista 1

kerroita 1
 kerroja 1

pankki

pankkeja 4
 pankkeita
 pankkija 1

pankkeihin 2
 pankkiin 1

pank(k)eista 3

toinen

toineita 1

kauppakeskus

kauppakeskuksia 1
 kauppakeskuita 1
 kauppakeskuseita 1

kauppakeskuksiin 1
 kauppakeskuihin 1
 kauppakeskusiin 1
 kauppakeskuisin 1

kauppakeskuksista 1
 kauppakeskuista 1
 kauppakeskusta 1
 kauppakeskusteista 1

Aloittelijatkoulu**kouluja 11****kouluihin 4**
koulusiin 1**kouluista 3**
koulusta 1kirkko**kirkkoja 8**
kirk(k)oit(d)a 2
kirkkeja 1**kirk(k)oihin 6**
kirkkeihin 1
kirkosiin 1**kirkkoista 4**
kirkkosta 1kerros**kerroksia 1**
kerrosia 2
kerroseja 1pankki**pankkeja 5**
pankkija 1
pankkeita 1**pank(k)eihin 3**
pankkiin 2
pankkiaisse 1**pankeista 1**toinentoisi 1
toiseja 1
toiseita 1

toiseen 1

kauppakeskus**kauppakeskuksia 3**
kauppakeskusia 1
kauppakeskuseja 1kauppakeskuihin 1
kauppakeskuisin 1
kauppakeskusiin 1
kauppakeskuiseen 1
kauppakeskuissa 2
kauppakeskussa 1

kauppakeskuista 3

EVET

Edistyneetlelu**leluja 4**
leluit(d)a 4**leluihin 1****leluista 6**herkku**herkkuja 3**
herkkuita 1
herkkusia 1**herkkuihin 1****herkkuista 3**veistosveistoita 2
viestoita 1
viestosta 1
veistoja 1veistoihin 1
veistohin 1
veistosiin 1
veistosiin 1

veistoista 3

lakki**lakkeja 3**
lakkeita 2 ← lakkeja 1
lakkija 1**lak(k)eista 3**hyinen

hyineistä 1

matkalaukku**matkalaukkuja 3** ← -uita 1

matkalaukkuidu 1

matkalaukuissa 1

matkalauk(k)uista 7**Aloittelijat****lelu****leluja 7****leluista 5****herkku****herkkuja 4**

herkkuseja 1

veistos

veistoja 2

veistoisia 1

veistoseja 1

veistosiin

veistoksista 1**lakki****lakkeja 1****lak(k)eista 3****hyinen****matkalaukku****matkalaukkuja 5**

matkalaukkuita 1

hysistä 1**matkalaukuista 2**

LIITE 6 Vironkielisten oppijoiden kirjallisen irtosanatestin ja kertomusten vertailu

	Mon. part. Irtosana Kertomus		Mon. illat. Irtosana Kertomus		Mon. elat. Irtosana Kertomus	
SVST						
<u>Edistyneet (n=10)</u>						
<u>laine</u>	laineita laineja	laineita 2 laineita 1			laineista	laineista 1
<u>herne</u>	herneita herneida herneja herneja	herneita 4 herneida1 herneita 1 herneja 1			herneista	herneista 5
<u>tuote</u>	tuotteita tuoteida tuotteita tuotteita	tuotteita 1 tuoteida 1 tuotteita 1 tuoteja 1			tuoteista tuotteista tuoteista	tuoteista 2 (tuotteista 1) tuoteista 1 tuotteista 1
<u>vieras</u>	vieraita vieraja	vieraita 3 vieraita	vieraisiin	vieraisiin 1		
<u>vilkas</u>	vilkkaita vilkaita vilkkaita vilkaja	vilkkaita 2 vilkaita 2 vilkkaita 1 vilkaita 1			vilkkaista vilkaista	vilkkaista 1 vilkaista 2
<u>kangas</u>	kankaita (kangaita kangaita kankaita kangaja kangaja kangaisi	kankaita 2 kangaita 1) kangaita 1 kangaita 1 kankaita 1 kangaja 1 (kangaita 1) kangaisia 1			kangaista kangaista	kangaista 2 kankaista 1
<u>talvi- rengas</u>	talvi- renkaita talvi- rengaita talvi- rengaisi	talvi- renkaita 2 talvi- rengaita 2 talvi- rengaisia 1			talvi- rengaista	talvi- rengaista 1
<u>Aloittelijat (n=17)</u>						
<u>laine</u>	laineja lainia	laineja 2 lainia 1				
<u>herne</u>	herneitä herneitä herneitä hernejä	herneitä 2 herneitä 1 herneisiä 1 hernejä 2			herneistä	herneistä 1

<u>tuote</u>	tuoteita tuotteja	tuoteita 1 tuoteita 1			tuoteista	tuoteista 1
<u>vieras</u>	vieraita vierasia	vieraita 1 vieraseja 1	vierakseen vieraihin	vieraihin 1 vierasiin 1 vieraihin1		
<u>vilkas</u>	vilkasia	vilkasia 1 (vilkaseja 1)			vilkaista	vilkaista 1
					vilkaista	vilkaisista 1
<u>kangas</u>	kangoja kangasia kangaja kangia	kangaita 1 kangasija 1 kangaija 1 kangaksia 1			kangoista	kangaista 1
<u>talvi- rengas</u>	talvi- rengaja talvi- rengasia	talvi- rengaja 1 talvi- rengasija 1			talvi- rengaista talvi- rengoista	talvi rengaista 2 talvi- rengaista 1
EVST						
<u>Edistyneet</u>						
<u>kirje</u>	kirjeitä kirjejä kirjoja kirja kirjoja	kirjeitä 3 kirjeitä 1 kirjeitä 1 kirjeitä 1 kirjejä 3			kirjeistä	kirjeistä 4
<u>ohje</u>	ohjeita ohjeita ohjeisi	ohjeita 2 ohjeja 1 ohjeisia 1	ohjeihin	ohjeihin 1		
<u>kohde</u>	kohdeita kohdeja kohdeja kohdia	kohdeita 2 kohteita 1 (kohdeita 1) kohdeja 1 kohdeja 1	kohdeihin kohteisiin kohdeisiin	kohdeihin 1 kohteihin 1 kohdeisiin 1	kohdeista	kohdeista 1
<u>patsas</u>	patsaita patsaita patsoja	patsaita 2 patsaita 1 patsoja 1	patsaihin patsisiin patsaihin patsashin	patsaihin 1 patsaisiin 1 patsoihin 1 patsasiin 1	patsaista	patsaista 3
<u>opas</u>	oppaita opaita opaita opaja opeja	oppaita 1 opaita 2 oppaita 2 opaita 1 opaita 1 oppaita 1	opeihin	opaihin 1	opaista opeista	opaista 2 opaista 1

<u>hidas</u>	hitaita hidoja	hidaita 1 hidaita 1	hitaihin	hidaihin 1		
<u>musiikki- liike</u>	musiikki- liikeitä	musiikki- liikeitä 1	musiikki- liikeihin musiikki- liikeisiin musiikki- liikeisiin	musiikki- liikeihin 1 musiikki- liikeihin 1 musiikki- liikeissä 1	musiikki- liikeistä musiikki- liikistä	musiikki- liikeistä 2 musiikki- liikeistä 1
<u>Aloittelijat (n=17)</u>						
<u>kirje</u>	kirjeitä kirjejä kirjejä kirjejä (kirjoja)	kirjeitä 1 kirjeitä 2 kirjejä 2 kirjoja 1			kirjeistä kirjoista	kirjeistä 1 kirjeistä 1
<u>ohje</u>	ohjeja ohjeja ohjeseen	ohjeita 1 ohjeja 2 ohjeja 1	ohjeihin	ohjesiin 1		
<u>kohde</u>	kohdeja kohdeja kohtia kohtia kohtija	kohteita 1 kohdeja 2 kohdia 1 kohdija 1 kohdeja 1	kohteihin	kohteisiin 1	kohdeista	kohtista 1
<u>patsas</u>	patsasia patsaita patsia	patsaseja 1 patsaisia 1 patsaksia 1	patsaihin patsaisiin	patsaiseen 1 patsasiin 1		
<u>opas</u>	opaida opaja opasia	opasia 1 opaja 1 opaseja 1			opaista	opaista 2
<u>hidas</u>	hidaita hidasija hidaksia	hidasia 2 (hidaita 1) hidasia 1 hidaksia 2				
<u>musiikki- liike</u>	liikejä 1 musiikki- liikiä	musiikki- liikejä 1 musiikki- liikiä 1	musiikki- liikeihin musiikki- liikoihin	musiikki- liikeihin 1 musiikki- liikoihin 1	musiikki- liikeistä musiikki- liikistä musiikki- liigistä	musiikki- liikeistä 1 musiikki- liikeistä 1 musiikki- liikeissä 1

SVET

Edistyneet (n=10)

<u>koulu</u>	kouluja kouluja kouluita	kouluja 3 kouluita 1 kouluita 1	kouluihin kouluin	kouluihin 4 kouluisin 1	koulusta	kouluista 1
<u>kirkko</u>	kirkkoja	kirkkoja 5	kirkkoihin	kirkkoihin 1	kirkoista	kirkoista

	kirkkoita	kirkkoita 2	kirkkoihin kirkkoihin	kirkkoihin 1 kirkkoihin 1 kirkkoisiin 1	kirkkoista kirkkoista	(kirkkoista 1) kirkkoista 1 kirkkoista 1
<u>pankki</u>	pankkeja pank pankkia pankkeita	pankkeja 3 pankkeja 1 pankkija 1 pankkeita 1	pankkeihin pankeihin pankkisiin	pankkeihin 1 pankkeihin 1 pankkiin 1	pankeista pankkeista	pankeista 1 pankkeista 1
<u>kerros</u>	kerroksia kerroseita kerroja	kerroksia 1 kerrokseita 1 kerroja 1			kerroista	kerrokseista 1
<u>toinen</u>						
<u>kauppa-keskus</u>	kauppa-keskuksia kauppa-keskuita	kauppa-keskuksia 1 kauppa-keskuita 1	kauppa-keskuihin kauppa-keskuksiin kauppa-keskuihin	kauppa-keskuksiin 1 kauppa-keskusiin 1 kauppa-keskuihin 1 kauppa-keskuisin	kauppa-keskuksista kauppa-keskusta kauppa-keskusta	kauppa-keskuksista 1 kauppa-keskusta 1 kauppa-keskuista 1
<u>Aloittelijat (n=17)</u>						
<u>koulu</u>	kouluja	kouluja 11	kouluihin kouluihin	kouluihin 4 koulusiin 1	kouluista koulusta	kouluista 3 koulusta
<u>kirkko</u>	kirkkoja kirkkoja kirkkoja kirkkeja	kirkkoja 7 (kirkkoita 1) kirkkoja 1 kirkkoida 1 kirkkoita 1 kirkkeja 1	kirkkoihin kirkkoihin kirkkoihin kirkkoihin kirkkeihin	kirkkoihin 1 kirkkoihin 2 kirkkoihin 1 kirkkoihin 1 kirkkoihin 1 kirkkoihin 1 kirkkeihin 1	kirkkoista kirkkoista kirkkoista	kirkkoista 3 kirkkoista 1 kirkkosta 1
<u>pankki</u>	pankkeja pankkeja pankkija pankija pankkija	pankkeja 1 pankkeita 2 pankkeja 2 pankkeja 1 pankkija 1	pankkeihin pankkeihin pankkeihin pankkihin	pankeihin 2 pankkeihin 1 pankkiasse 1 pankkiin 2	pankkeista	pankkeista 1
<u>kerros</u>	kerroksia kerroseja kerrosia kerroisi	kerroksia 1 kerrosia 1 kerroseja 1 kerroisia 1				
<u>toinen</u>	toisia toisen toineneja	toisi(kin) 1 toiseita 1 toiseja 1				
<u>kauppa-keskus</u>	kauppa-keskuksia kauppa-	kauppa-keskuksia 2 kauppa-	kauppa-keskuiseen kauppa-	kauppa-keskuiseen 1 kauppa-	kauppa-keskuksista kauppa-	kauppa-keskuksista 1 kauppa-

keskusia	keskuksia 1	keskusiin	keskusiin 1	keskusta	keskusta 1
kauppa- keskusia	kauppa- keskuseja 1	kauppa- keskuihin	kauppa- keskuihin 1	kauppa- keskusta	kauppa- keskuista 1
kauppa- keskuseja	kauppa- keskusia 1	kauppa- keskuihin	kauppa- keskussa 1		
		kauppa- keskuihin	kauppa- keskuissa 2		
		kauppa- keskkuihin	keskuisin 1		

EVET

Edistyneet (n=10)

<u>lelu</u>	leluja leluita lelueita lelusi	leluja 4 leluita 1 leluita 1 leluida 1	leluisiin	leluihin1 lelusta	leluista leluista 2	leluista 3
<u>herkku</u>	herkkuja herkkuita herkkuisi	herkkuja 3 herkkuita 1 herkkuisia 1	herkkuihin	herkuihin 1	herkkuista herkuista herkkusta	herkkuista herkkuista 1 herkkuista 1
<u>lakki</u>	lakkeja lakkeita lakkija lakkeita lakkija	lakkeja 1 lakkeita 1 (lakkeja 1) lakkija 1 lakkeja 1 lakkeja 1			lakeista lakeista lakista	lakeista 1 lakeista 1 lakkeista 1
<u>veistos</u>	veistoja veistoita veistoja veistoja veistoja	veistoja 1 veistoita 1 veistoita 1 viestosta 1 veistoita 1	veistoihin veistohin veistosiin veistoihin	veistoihin 1 veistohin 1 veistosiin 1 veistosiin 1	veistoista veistosta	veistoista 1 veistoista 1

hyinen

<u>matka- laukku</u>	matka- laukkuja matka- laukuida	matka- laukkuja 3 (laukkuja 1) matka- laukkuida 1	matka- laukkuisiin	matka- laukuissa	matka- laukuista matka- laukkuista matka- laukuista	matka- laukuista 3 matka- laukkuista 2 matka- laukkuista 1
--------------------------	--	---	-----------------------	---------------------	--	---

Aloittelijat (n=17)

<u>lelu</u>	leluja	leluja 7			leluista lelusta	leluista 3 leluista 1 leluista 1
<u>herkku</u>	herkkuja herkkuja	herkkuja 4 herkkuseja 1				
<u>lakki</u>	lakkeja lakkija	lakkeja 1 lakkija 2			lakeista lakista lakista	lakkeista 1 lakkeista 1 lakeista 1

<u>veistos</u>	veistoja veistosa veistoseja	veistoja 2 veistoseja 1 veistosia 1	veistoihin	veistosiin	veistok- sista	veistok- sista 1
<u>hyinen</u>					hyisistä	hyisistä 1
<u>matka- laukku</u>	matka- laukkuja matka- laukkia matka- laukkuija matka- laukkuja	matka- laukkuja 3 matka- laukkuja 1 matka- laukkuja 1 matka- laukkuita 1			matka- laukuista	matka- laukuista 2

LIITE 7 Venäjänkielisten oppijoiden kirjallisen irtosanatestin vastausvariantit

e-loppuiset**Edistyneet (n = 20)****tuote****tuot(d)eita 7 (7)**

tuotia 3 (3)
 tuoteta 4 (4)
 tuoteja 1 (1)
 tuotija 1 (1)
 tuoteija 1 (1)
 tuotita 1(1)
 - 2 (2)

tuot(d)eihin 10 (10)

tuotiin 3 (3)
 tuoten 2 (2)
 tuotihin 1 (1)
 tuotein 1 (1)
 tuoteitiin 1 (1)
 - 2 (2)

tuot(d)aista 7 (7)

tuotesta 6 (6) (1 toutesta)
 tuotista 4 (4)
 tuoteihista 1 (1)
 - 2 (2)

laine**laineita 6 (6)**

lainia 3 (3)
 lainija 2 (2)
 laineta 3 (3)
 laita 2 (2)
 lainita 1 (1)
 laineia 1 (1)
 laineata 1 (1)
 laisita 1 (1)

laineihin 5 (5)

lainiin 3 (3)
 lainihin 2 (2)
 laihin 2 (2)
 laisin 2 (2)
 lainen 2 (2)
 lainehin 1 (1)
 lainin 1 (1)
 lainedan 1 (1)
 laine 1 (1)

laineista 5 (5)

lainista 6 (6)
 lainesta 4 (4)
 laista 2 (2)
 laisista 1 (1)
 laineasta 1 (1)

herne**herneitä 9 (6)**

herniä 3 (1)
 hernetä 3 (3)
 hernijä 2 (2)
 hernitä 1 (1)
 herneksitä 1 (1)
 herne 1 (1)

herneihin 9 (6)

herniin 4 (2)
 hernihin 2 (2)
 hernen 2 (2)
 hernin 1 (1)
 herneksin 1 (1)
 - 1 (1)

herneistä 7 (5)

hernistä 7 (4)
 hernetä 4 (4)
 herniasta 1 (1)
 herneksistä 1 (1)

kirje**kirjeita 8 (1)**

kirjoita 2
 kirjeta 2
 kirjia 2
 kirjeja 2 (1)
 kirjoja 1
 kirjata 1
 kirjita 1
 kirjeksia 1

kirjeihin 7 (1)

kirjoi(j)hin 3 *
 kirjiin 2
 kirjen 2
 kirjeksiin 1
 kirjoisin 1
 kirjehin 1
 kirjihin 1
 kirjein 1 (1)
 kirjan 1

kirjeissa 6 (2)

kirjessa 6
 kirjissa 4
 kirjoissa 2
 kirjeksissa 1
 kirjassa 1

ohje**ohjeita 8 (8)**

ohjeta 3 (3)
 ohjita 2 (2)
 ohjoita 1 (1)
 ohjeija 1 (1)
 ohjia 1 (1)
 ohjoja 1 (1)
 ohjeja 1 (1)
 - 2 (2)

ohjeihin 9 (9)

ohjen 2 (2)
 ohjoisen 1 (1)
 ohjoin 1 (1)
 ohjiin 1 (1)
 ohjan 1 (1)
 ohjojiin 1 (1)
 ohjein 1 (1)
 ohjihin 1 (1)
 - 2 (2)

ohjeista 9 (9)

ohjesta 3 (3)
 ohjoista 2 (2)
 ohjista 2 (2)
 ohjoiseista 1 (1)
 ohjasta 1 (1)
 - 2 (2)

kohde**kohdeita 10 (10)**

kohdeta 3 (3)
 kohtia 2 (2)
 kohdeja 2 (2)
 kohdija 1 (1)
 kohdita 1 (1)
 koh 1 (1)

musiikkiliike**musiikkiliikeita 5 (5)**

musiikkiliikia 4 (4)
 musiikkiliiketa 4(4)
 musiikkiliikija 2 (2)
 musiikkiliikita 2 (2)
 musiikkiliikeita 1 (1)
 - 2 (2)

veule**veuleita 12**

veulia 3
 veuleta 3
 veuleja 1
 veulea 1

Aloittelijat (n = 10)**tuote****tuoteita 5 (1)**

tuotia 2 (2)
 tuoteja 1
 - 2 (2)

laine**laineita 5 (2)**

laineja 1 (1)
 lainea 1 (1)
 lainia 1 (1)
 laisija 1 (1)
 laineta 1

herne**herneita 6 (2)**

herneja 1 (1)
 hernia 1
 herneä 1 (1)
 - 1

koht(d)eihin 9 (9)

kohtiin 3 (3)
 kohdihin 2 (2)
 kohden 2 (2)
 kohdin 1 (1)
 kohdeen 1 (1)
 kohditiin 1 (1)

musiikkiliikeihin 5 (5)

musiikkiliikiin 3 (3)
 musiikkili(i)kin 2 (2)
 musiikkiliiken 2 (2)
 musiikkiliikihin 1(1)
 musiikkiliikoihin 1(1)
 musiikkiliihin 1
 musiikkiliikean 1 (1)
 - 4 (4)

veuleihin 9

veuleitiin 1
 veuliin 4
 veulein 2
 veulen 2
 veuloin 1
 veulihin 1
 - 1 (1)

tuoteihin 1(1)

tuoteit(t)iin 3
 tuotiin 3 (2)
 tuotehiin 1
 - 2 (2)

laineihin 1 (1)

laineitiin 1
 lainettiin 3
 lainejin 1 (1)
 laineen 1(1)
 lainiin (1)
 lainehiin 1 (1)
 laisein 1 (1)

herneihin 1 (1)

herneit(t)iin 3
 herniin 2
 herneen 1 (1)
 hernein 1 (1)
 hernehiin 1 (1)
 - 1

koht(d)eista 8 (8)

kohdesta 6 (6)
 koht(d)ista 5 (5)
 - 1 (1)

musiikkiliikeista 2(2)

musiikkiliikista 5 (5)
 musiikkiliikoista 1 (1)
 musiikkiliista 1 (1)
 musiikkilissa 1 (1)
 musiikkiliikessa 1 (1)
 musiikkiliike 1(1)
 - 8 (8)

veuleista 11

veulesta 5
 veulista 3
 veuloista 1

tuoteista 4 (1)

tuotissa 2 (2)
 tuotessa 2
 - 2 (2)

laineista 2 (2)

laineista 5 (1)
 lainista 1 (1)
 laineesta 1 (1)
 laisessa 1 (1)

herneista 5 (1)

hernesta 2 (1)
 herneesta 1 (1)
 hernissa 1
 - 1

kirje**kirjeita 5**

kirjeja 2
kirjettä 1
kirjaita 1
kirjettä 1

ohje**ohjeita 5 (1)**

ohjeja 2 (2)
ohjoita 1 (1)
ohjeta 1
ohjea 1 (1)

kohde**kohd(t)eita 4 (1)**

kohdeja 3 (1)
kohdejia 1 (1)
kohdija 1 (1)
kohdea 1 (1)

musiikkiliike**musiikkiliikeita 4 (1)**

musiikkiliikija 2 (2)
musiikkiliiket(t)a 2 (1)
musiikkiliikia 1 (1)
musiikkiliikeja 1

veule**veuleita 4**

veuleja 2
veuleta 2
veulia 1
veulea 1

as-loppuiset**Edistyneet****vieras****vieraita 8 (3)**

vierasta 3 (2)
vieraksia 2
vieraja 2
vieraseita 1(1)
vieroita 1(1)
vieras 1
- 2 (2)

vilkas**vilkaita 5 (3)**

vilkasta 3 (1)
vilkaja 2 (2)
vilkoita 1 (1)
vilkoja 1 (1)

kirjeihin 2

kirjeisiin 3
kirjet(t)iin 2
kirjeiin 1
kirjejaan 1
kirjoisin 1

ohjeihin 1 (1)

ohjeisiin 2
ohjettiin 2
ohjiin 2 (1)
ohjein 1 (1)
ohjeaan 1 (1)
ohjoisein 1 (1)

kohdeihin 1 (1)

kohteit(t)iin 2
kohd(t)iin 4 (2)
kohdetiin 1
kohdeen 1 (1)

musiikkiliikeihin 1 (1)

musiikkiliikeisiin 2
musiikkiliiket(t)iin 2
musiikkiliik(k)iin 2 (1)
musiikkiliikin 1 (1)
musiikkiliikettaan 1 (1)
1 (1)

veuleihin 1

veuliin 3
veulet(t)iin 2
veulehiin 1
veuleen 1
veuluun 1
veulejin 1

vieraihin 8 (3)

vieraksiin 2
vierasin 2 (1)
vieraseihin 1 (1)
vieraan 1
vieroitiin 1 (1)
vierasen 1 (1)
vieroin 1
- 2 (2)

vilkaihin 5 (4)

vilkoihin 2 (2)
vilkasin 2
vilkasen 2 (2)
vilkiihin 1 (1)

kirjeista 6

kirjesta 2
kirjejassa 1
kirjoissa 1

ohjeista 4 (2)

ohjesta 3
ohjista 1 (1)
ohjoiseista 1 (1)
ohjettasta 1 (1)

kohd(t)aista 3 (1)§

kohdista 3 (3)
kohd(t)aista 3
kohdeesta 1 (1)

musiikkiliikeissa 3 (1)

musiikkiliikessa 3
musiikkiliikissa 2 (2)
- 2 (2)

veuleista 3

veulesta 4
veulista 2
veulusta 1

vieraista 7 (3)

vieraksista 2
vieroista 2 (1)
vierasta 2 (1)
vierasista 1 (1)
vieraseista 1 (1)
vierasasta 1
viereista 1
- 2 (2)

vilkaista 4 (3)

vilkoista 4 (3)
vilkasta 3 (3)
vilkeista 1 (1)
vilksista 1 (1)

vilkia 1 (1)
 vilkata 1 (1)
 vilksia 1 (1)
 vilkakseita 1
 vilkas 1 (1)
 - 3 (1)

kangas

kangaita 2 (2)
 kangita 3 (3)
 kangoita 2 (2)
 kangata 2 (2)
 kangasta 2 (2)
 kangaseita 2 (2)
 kangakseita 1 (1)
 kangaja 1 (1)
 kangoja 1 (1)
 kangeita 1 (1)
 kankasia 1 (1)
 kengasta 1 (1)

talvirengas

talvirenk(g)aita 6 (4)
 talvireita 3 (3)
 talvirengaseita 2
 talvirengasta 2 (1)
 talvirengat(t)a 2 (2)
 talvirengaja 1 (1)
 talvirengoja 1
 talvirengoita 1
 talvirenkasia 1 (1)
 talvirengaa 1 (1)

patsas

patsaita 5 (3)
 patsasta 3 (3)
 patsoita 2
 patsaja 2 (1)
 patsoja 1
 patsaseita 1 (1)
 patsakseita 1 (1)
 patsasita 1 (1)
 patsata 1 (1)
 patsas 1 (1)
 - 2 (2)

opas

op(p)aita 5 (1)
 opasta 4 (2)
 opaseita 2 (1)
 opaja 2 (2)
 opeja 1
 oppia 1 (1)
 opakasia 1
 opakseita 1
 opakista 1
 opatta 1
 - 1 (1)

vilksiin 1 (1)
 vilkakseihin 1
 vilaihin 1
 vilkaan 1 (1)
 vilkoin 1 (1)
 - 3 (1)

kangai(j)hin 5 (5) *

kangaisiin 1 (1)
 kangoihin 3 (3)
 kangihin 3 (3)
 kangasen 2 (2)
 kangaseihin 1 (1)
 kangasein 1 (1)
 kangiin 1 (1)
 kangaan 1 (1)
 kangan 1 (1)
 kannoiin 1 (1)

talvirenk(g)aihin 5 (4)

talvirengoihin 3
 talvireihin 2 (2)
 talvirenkisiin 1 (1)
 talvirengasein 1
 talvirengaishin 1
 talvirengihin 1
 talvirengiin 1 (1)
 talvireisiin 1 (1)
 talvirengoin 1
 talvirengasn 1 (1)
 talvirengasen 1 (1)
 talvireng 1 (1)

patsai(j)hin 7 * (5)

patsasen 2 (2)
 patsoihin 1
 patsasein 1 (1)
 patsaksihin 1 (1)
 patseisin 1 (1)
 patsasin 1 (1)
 patsojin 1
 patsiin 1 (1)
 patsoin 1
 patsasihin 1 (1)
 - 2 (2)

op(p)ai(j)hin 8 * (4)

opaksiin 2
 opasen 2
 opasteihin 1
 oppeihin 1(1)
 opakseihin 1
 opasein 1
 opasan 1 (1)
 opojiin 1
 opiin 1 (1)
 - 1 (1)

vilkaksesta 1
 vilaista 1
 vilkasasta 1
 vilkesta 1 (1)
 - 3 (1)

kangai(j)sta 4(4)*

kangista 5 (5)
 kangasta 5 (5)
 kangoista 2 (2)
 kangaseista 1 (1)
 kangasesta 1 (1)
 kannoista 1 (1)
 kengaista 1 (1)

talvirengaista 6 (2)

talvirengasta 4 (4)
 talvirengoista 2
 talvirengeista 2 (2)
 talvireista 2 (2)
 talvirengosta 1
 talvirengesta 1 (1)
 talvirenkista 1 (1)
 talvirengaseista 1

patsaista 6 (3)

patsoista 3 (1)
 patsaseista 1 (1)
 patsaksesta 1 (1)
 patsasta 1 (1)
 patsista 1 (1)
 patsosta 1
 patsasista 1 (1)
 - 2 (2)

op(p)ai(j)sta 7 (3)

oppasta 4 (2)
 opaksesta 2
 oppeista 1 (1)
 opakseista 1
 opaseista 1
 opasteista 1
 opoista 1
 opista 1 (1)
 - 1 (1)

hidas**hid(tt)aita 4 (4)**

hid(t)asta 3 (3)
 hid(t)oja 2 (2)
 hidaseita 2 (2)
 hidaja 2 (2)
 hiita 2 (2)
 hidakseita 1 (1)
 hidata 1 (1)
 hidaksia 1 (1)
 hidasita 1 (1)
 - 1 (1)

nirkas**nirkaita 7**

nirkoita 3
 nirkaseita 2
 nirkata 2
 nirkasta 2
 nirkaja 1
 nirkoja 1
 nirkkoija 1
 - 1

Aloittelijat**vieras****vieraita 4**

vieraseita 1 (1)
 vieraja 1
 vierasta 1
 - 3 (1)

vilkas**vilkaita 4**

vilcaseita 1
 vilkeja 1 (1)
 vilkaaja 1 (1)
 - 3 (1)

kangas**kank(g)aita 4 (1)**

kangaseita 2 (2)
 kangoita 1 (1)
 kangaaja 1 (1)
 kangastta 1 (1)
 kangeta 1 (1)

talvirengas**talvirengaita 2**

talvirengaseita 2
 talvirengoita 1 (1)
 talvirengata 1
 talvirengastta 1
 talvirengaksia 1 (1)

hid(t,tt)ai(j)hin 5* (5)

hid(t)oin 2 (2)
 hiihin 2 (2)
 hidasen 2 (2)
 hideihin 1 (1)
 hidasein 1 (1)
 hidakseihin 1 (1)
 hidasin 1 (1)
 hidasan 1(1)
 hidojiin 1 (1)
 hidaksiin 1 (1)
 hidasihin 1 (1)
 - 1 (1)

nirkaihin 5

nirkoihin 4
 nirkaan 2
 nirkoin 2
 nirkasein 1
 nirkasen 1
 nirkaisin 1
 nirkojiin 1
 nirkasn 1
 - 1

vieraisiin 1

vierait(t)iin 3
 vieraseihin 1 (1)
 vieroitin 1
 vieriin 1
 - 3 (1)

vilkaisiin 1

vilkait(t)iin 2
 vilkiin 2 (1)
 vilkaseihin 1
 vilkehiin 1 (1)
 - 3 (1)

kangaisiin 1 (1)

kangaitiin 1
 kangaseihin 1 (1)
 kangasein 1 (1)
 kangasttaan 1 (1)
 kangojin 1 (1)
 kangiin 1 (1)
 kangehiin 1 (1)
 kankaattiin 1
 kantiin 1

talvirengaisiin 2

talvirengaseihin 2
 talvirenttiin 2 (1)
 talvirengiin 1 (1)
 talvirengaksiin 1 (1)
 talvirenkattiin 1

hid(t,tt)ai(j)sta 5* (5)

hidasta 4 (4)
 hid(t)oissa 3 (4)
 hii(j)sta 2* (2)
 hideista 1 (1)
 hidakseista 1 (1)
 hidaksista 1 (1)
 hidasista 1 (1)
 hidase 1 (1)
 - 1 (1)

nirkaista 6

nirk(k)oista 6
 nirkasta 5
 nirkaseista 1
 nirksista 1
 - 1

vieraista 3

vieraseista 1 (1)
 vieroista 1
 vierista 1
 vierasta 1
 - 3 (1)

vilkaista 3

vilcaseista 1
 vilkista 1 (1)
 vilkesta 1 (1)
 vilkasta 1
 - 3 (1)

kangaista 2 (1)

kangaseista 2 (2)
 kangista 2 (2)
 kang(k)asta 2
 kangesta 1 (1)
 kangas 1 (1)

talvirengasta 3

talvirengaseista 1
 talvirengaksista 1 (1)
 talvirengista 1 (1)
 talvirengesta 1
 talvirenesta 1 (1)

talvirenta 1 (1)
talvirengenta 1

patsas

patsaita 4
patsaseita 2 (2)
patsasta 1 (1)
patsaaja 1
patseta 1 (1)
- 1 (1)

opas

op(p)aita 2
opaseita 2
op(p)ata 2
opaja 1
opaaaja 1 (1)
opeta 1
opastta 1 (1)

hidas

hit(d)aita 3
hidaseita 2 (2)
hitaata 1
hidastta 1 (1)
hideta 1 (1)
hidaaja 1 (1)
- 1 (1)

nirkas

nirkaita 1
nirkaseita 2
nirkata 2
nirkaksia 1
nirkota 1
nirkoita 1
nirkatta 1
nirkaaja 1

u- ja o-vartaloiset

Edistyneet

koulu

kouluja 4
kouluita 11
kouluta 3
kouluia 1
koulu 1

talvirengoan 1

patsaisiin 2
patsaihin 1
patsaittiin 1
patsettiin 1 (1)
patsatiin 1
patsasein 1 (1)
patsaseihin 1 (1)
patsastaan 1 (1)
- 1 (1)

oppaisiin 1
opaihin 1 (1)
opaittiin 1
op(p)atiin 2
opaseihin 1
opettiin 1
opajin 1
opasttaan 1 (1)
opasein 1

hitaisiin 1
hidaihin 1 (1)
hidaittiin 1
hitaattiin 1
hidettiin 1 (1)
hidaseihin 1 (1)
hidasein 1 (1)
hidasttaan 1 (1)
hitiin 1

nirkaisiin 1
nirkaaihin 1*
nirkaksiin 1
nirkaseihin 1
nirkaksettiin 1
nirkojin 1
nirkastaan 1
nirkaisen 1
nirkottiin 1
nirkaksettiin 1
nirkatiin 1
kohdin 1 (1)
- 1 (1)

koului(j)hin 12*
kouluin 4
koulun 2
kouluun 1
kouluhin 1

talvirergesta 1
- 1

patsaista 3
patsaseista 2 (2)
patsassa 1
patsesta 1 (1)
patsista 1
patsastasta 1 (1)
- 1 (1)

opaista 3 (1)
op(p)asta 2
opaseista 2
opasttasta 1 (1)
opesta 1
opaitista 1

hit(d)aista 3 (1)
hidaseissa 2 (2)
hitaasta 1
hitasta 1
hidesta 1 (1)
hidesttasta 1 (1)
- 1 (1)

nirkaaista 1*
nirkaseista 2
nirkasta 2
nirkaksesta 1
nirkaksista 1
nirkasesta 1
nirkoista 1
nirkosta 1

koului(j)sta 15*
koulusta 5

kirkko

kirk(k)oja 6
 kirk(k)oita 10
 kirk(k)ota 3 (2)
 kirkkeita 1

lelu

leluja 4 (3)
 leluita 10 (10)
 leluta 3 (3)
 leita 2 (2)
 leluja 1 (1)

herkku

herk(k)uja 4 (4)
 herk(k)uita 8 (8)
 herk(k)uta 3 (3)
 herkkita 2 (2)
 herkeita 1 (1)
 herkku 1 (1)
 - 1 (1)

matkalaukku

matkalauk(k)uja 5 (1)
 matkalauk(k)uita 5 (1)
 matkalauk(k)uta 3 (2)
 matkalaukkeita 1 (1)
 matkalauita 1
 matkalaukeja 1
 matkalaukkuksia 1
 - 3 (2)

Aloittelijat**koulu**

kouluja 5
 kouluita 2
 kouluta 2
 kouluja 1

kirkko

kirkkoja 5
 kirkkoita 3
 kirkkota 1
 kirkkoa 1

lelu

leluja 3 (2)
 leluita 3 (2)
 leluta 2 (1)
 lelua 1 (1)
 leuleita 1 (1)

kirk(k)oihin 11

kirk(k)oin 4
 kirkon 2 (2)
 kirkoon 2
 kirkkoisin 1
 kirkkojaan 1

lelui(j)hin 10* (10)

leluin 3 (3)
 leihin 2 (2)
 leluin 2 (2)
 leluin 1 (1)
 leluun 1 (1)
 leluhin 1

herk(k)uihin 9 (9)

herk(k)uin 4 (4)
 herkeihin 2 (2)
 herkkun 2 (2)
 herkkihin 1 (1)
 - (1)

matkalauk(k)uihin 8 (1)

matkalaukuin 3 (1)
 matkalaukkeihin 1 (1)
 matkalauihin 1
 matkalaukkiin 1
 matkalaukkuksiin 1
 matkalaukut 1 (1)
 matkalaukku 1 (1)
 - 3 (2)

kouluihin 2

kouluun 3
 kouluhin 2
 kouluttiin 1
 koulttiin 1
 koulujn 1

kirkkoihin 1

kirkkoisiin 1
kirkkoitiin 1
 kirkot(t)iin 3
 kirkkoon 2
 kirkkoin 2

leluihin 1 (1)

leluun 3 (3)
 leluhin 1
 lelujin 1 (1)
 leluin 1 (1)
 leuleihin 1 (1)
 leluhiin1
 leluuttiin 1

kirk(k)oi(j)sta 13*

kirk(k)osta 5 (1)
 kirkesta 1 (1)
 kirkoasta 1

lelui(j)sta 13* (12)

leluista 4 (4)
 leista 2 (2)
 leluloista 1 (1)

herk(k)ui(j)sta 12* (12)

herk(k)usta 4 (4)
 herkeista 2 (2)
 herkkista 1 (1)
 - 1 (1)

matkalauk(k)uista 7 (1)

matkalauk(k)usta 3 (3)
 matkalaukista 1
 matkalauista 1
 matkalaukuksista 1
 matkalau 1
 - 6 (3)

kouluista 4

koulusta 6

kirk(k)oista 4

kirk(k)ossa 4
 kirkoassa 1
 kirkessa 1

leluista 3 (3)

lelusta 5 (2)
 leluasta 1 (1)
 leuleista 1 (1)

herkku

herkkuja 1 (1)
herkkuita 4 (4)
herkkuta 1 (1)
herkkeja 1 (1)
- 3 (3)

herkkuihin 2 (2)

herkkiin 2 (2)
herkehiin 1 (1)
herkuttiin 1 (1)
- 4 (4)

herkkuista 1 (1)

herkusta 3 (3)
herkkista 1 (1)
herkesta 1 (1)
- 4 (4)

matkalaukku

matkalaukkuja 3 (1)
matkalaukkuta 3
matkalauk(k)uita 2
- 2 (1)

matkalaukuihin 1
matkalaukkiin 3 (1)
matkalaukkuihin 1
matkalaukkuttiin 1
matkalauoiin 1
matkalaukuita 1
- 2 (1)

matkalauk(k)uista 2 (1)

matkalauk(k)usta 3
matkalaukkista 1
matkaluista 1
- 3 (1)

i*-vartaloiset*Edistyneet****pankki**

pankeja 5
pank(k)ita 6 (4)
pank(k)ia 4
pank(k)eita 2
pankkuita 1
pankki 1
- 1

pankkei(j)hin 5*

pankkiin 5
pank(k)ihin 3 (2)
pank(k)in 2 (2)
pankuihin 1
paneihin 1
pankiaan 1
pankk 1
- 1

pankkei(j)sta 6

pank(k)ista 11 (4)
pankuista 1
paneista 1
- 1

lakki

lak(k)veja 2 (2)
lak(k)eita 8 (6)
lak(k)ita 5 (4)
lak(k)ija 2 (1) (1← lakeja)
lakkia 1 (1)
lakkuita 1 (1)
lakki 1 (1)

lak(k)ei(j)hin 6* (4)

lak(k)i(i)hin 4 (3) (1← lakeihin)
lak(k)ein 3 (2)
lak(k)iin 3 (1)
lak(k)in 2 (2)
lakkuihin 1 (1)
lakkeen 1 (1)

lak(k)ei(j)sta 7* (6)

lak(k)ista 7 (6)
lak(k)esta 2 (1)
lakkiesta 1
lakiasta 1
lakiista 1 (1)
lakuista 1 (1)

sulkki

sulk(k)veja 3
sulk(k)eita 8
sulkita 4
sulkia 2
sulketa 1
sulkkuita 1
sulkija 1

sulkei(j)hin 5*

sulkkeisiin 1
sulk(k)ihin 5
sulk(k)ein 3
sulhin 1
sulkian 1
sulkkien 1
sulkkien 1
sulkkiin 1
sulkkuihin 1

sulk(k)ei(j)sta 7*

sulk(k)ista 10
sulkesta 1
sulkiaista 1
sulkuista 1

Aloittelijat**pankki**

pank(k)veja 2
pank(k)eita 4
pankketa 1
pankkia 1
- 2

pankeihin 1
pank(k)eit(t)iin 2
pankkiin 3
pankhiin 1
pankketiin 1
- 2

pankeista 3

pankista 4
pankkeista 1
- 2

lakki**lak(k)veja 2 (2)**

lak(k)eita 5
lakkia 1
lakketa 1
lak 1 (1)
-

sulkki

sulk(k)eita 5
sulkketa 2
sulkkia 1
sulkkija 1
sulkkita 1

nen-loppuiset**Edistyneet****toinen****toisia 7 (2)**

toiseita 3
toita 3
toineta 2 (2)
toisita 2
toisija 1
toisista 1
toinen 1

hyinen**hyisiä 6 (6)**

hyitä 3 (3)
hyiseitä 3 (3)
hyisijä 1 (1)
hyisestä 1(1)
hyisetä 1 (1)
hyineitä 1 (1)
hyinentä 1 (1)
hyinetä 1 (1)
hyisin 1 (1)
hyinen 1 (1)

Aloittelijat**toinen****toisia 3**

toista 3
toisija 1
toiseita 1
toisin 1
toisista 1

hyinen**hyisiä 1 (1)**

hyistä 3 (3)
hyisen 1 (1)
hyisitä 1 (1)
hyisetä 1 (1)

lak(k)eihin 2 (1)

lakkeisiin 1
lak(k)ettiin 2 (1)
lakkein 1
lakkian 1
1 (1)

sulkkieihin 1

sulkkeisiin 1
sulk(k)iin 2
sulkeettiin 2
sulk(k)itiin 2
sulkkeen 1
sulkkein 1

lak(k)eista 4 (1)

lak(k)esta 3 (1)
lakkista 1
lakkiaista 1
- 1 (1)

sulk(k)eista 4

sulk(k)ista 3
sulkesta 2
sulketasta 1

toisiin 5 (1)

toiseihin 4
toihin 4 (1)
toisihin 2
toineihin 1
toinenin 1
toinenen 1 (1)
toisin 1
toinen 1 (1)

hyisiin 5 (5)

hyihin 4 (4)
hyiseihin 3 (3)
hyisehin 2 (2)
hyinen 2 (2)
hyineihin 1 (1)
hyisin 1 (1)
hyisesin 1 (1)
hyinenen 1 (1)

toisista 8 (1)

toiseista 3
toista 3
toinensta 3 (2)
toisesta 2 (1)
toinesta 1

hyisistä 7 (7)

hyisestä 2 (2)
hyinenstä 2 (2)
hyinestä 2 (2)
hyistä 2 (2)
hyisenstä 1 (1)
hyeistä 1 (1)
hyiseestä 1 (1)
hyiseistä 1 (1)
hyise 1 (1)

toisiin 3

toiseihin 1
toisin 1
toiseen 1
toisesti 1
toistiin 1
toisettiin 1
toitiin 1

toisista 3

toisesta 4
toiseista 1
toista 1
toinesta 1

hyisiin 1 (1)

hyitiin 1 (1)
hyiseihin 1 (1)
hyiseen 1 (1)
hyisin 1 (1)

hyisistä 2 (2)

hyisestä 3 (3)
hyiseistä 1 (1)
hyinestä 1 (1)
hyistä 1 (1)

hyiseitä 1 (1)
hyisestä 1 (1)
- 1 (1)

hyisestiin 1 (1)
hyistiin 1 (1)
hyisettiin 1 (1)
hyineksiin 1 (1)
- 1 (1)

hyisetestä 1 (1)
- 1 (1)

ks-vartaloiset

Edistyneet

kerros

kerroksia 6
kerroita 5
kerroseita 2
kerrokseita 1
kerrokseja 1
kerrosita 1
kerroja 1
kerosta 1 (1)
kertota 1 (1)
kerta 1

kerroksiin 4
kerroihiin 4
kerrokseihin 2
kerroin 2
kerton 2 (2)
kertoksiin 1
kerroseihin 1
kertosihiin 1
kerroiksiin 1
kerrosein 1
kerroon 1
kertoista 1

kerroksista 2
kerroista 4
kerrosta 3 (1)
kertoista 2
kerroseista 2
kerroiseista 1
kerrosesta 1
kerroiksista 1
kerrokseista 1
kerroksesta 1
kertosta 1 (1)

veistos

veistoksia 4 (4)
veistoita 5 (5)
veistosta 3 (3)
veistoseita 2 (2)
veistokseita 1 (1)
veistosita 1 (1)
veistosia 1 (1)
veistoja 1 (1)
veistota 1 (1)
- 1 (1)

veistoksiin 4 (4)
veistoihiin 7 (7)
veistosen 2 (2)
veistokseihin 1 (1)
veistosihin 1 (1)
veistoin 1 (1)
veistosein 1 (1)
veistoisiin 1(1)
veistoan 1 (1)
- 1 (1)

veistoksista 3 (3)
veistoista 6 (6)
veistosta 4
veistoseista 1(1)
veistosista 1(1)
veistoksesta 1 (1)
veistoasta 1 (1)
viesteista 1 (1)
veistoksia 1 (1)
- 1 (1)

kauppakeskus

kauppakeskuksia 3 (1)
kauppakeskusta 3 (2)
kauppakeskuja 2
kauppakeita 2 (1)
kauppakeskuseita 1 (1)
kauppakeskuseja 1
kauppakeskuita 1
kauppakeskseita 1
kauppakesksia 1
kauppakeskusita 1
kauppakeskuta 1 (1)
kauppakeskus 1 (1)
- 2 (2)

kauppakeskuksiin 2 (1)
kauppakeskukseihin 2
kauppakeskuihin 2
kauppakeihin 2
kauppakeskusein 2 (2)
kauppakeskusein 1 (1)
kauppakeskeihin 1
kauppakeskseihin 1
kauppakeskuita 1 (1)
kauppakeskusin 1
kauppakeskusihin 1
kauppakeskustaan 1 (1)
- 3 (2)

kauppakeskuksista 2 (1)
kauppakeista 3
kauppakeskuista 2
kauppakeskusta 2 (2)
kauppakeskusista 2
kauppakeskuseista 1 (1)
kauppakeskuksesta 1 (1)
kauppakesksesta 1
kauppakeskustasta 1 (19)
kauppakeskukseista 1
- 4 (2)

Aloittelijat

kerros

kerroksia 3 (1 3× kerroja → kerroita →kerroksia)

kerroja 2
kerrokseita 1
kerroseita 1
kerroiija 1
kerrota 1
kerrosta 1

kerroksiin 2
kerrot(t)iin
kerroihiin 1
kerrohiin 1
kerroseihin 1
kerroksein 1
kerroon 1

kerroksista 2
kerrosta 5
kerroseista 2
kerroista 1

veistos

veistoksia 1
 veistoseita 2 (2)
 veistoja 1 (1)
 veistoita 1
 veistostta 1 (1)
 veistoaja 1 (1)
 veistokseta 1
 veisto 1
 - 1 (1)

veistoksiin 1
 veistoihin1 (1)
 veistoseihin 1 (1)
 veistosein 1 (1)
 veistohiin 1 (1)
 veistoittiin 1
 veistoksettiin 1
 veistiin 1
 veistottaan 1 (1)
 - 1 (1)

veistoksista 1
 veistoseista 2 (2)
 veistoista 2 (1)
 veistosta 2 (1)
 veistoksesta 1
 veistostasta 1 (1)
 - 1 (1)

kauppakeskus

kauppakeskuja 2 (1)
 kauppakeskuseita 1
 kauppakeskita 1
 kauppakesksia 1
 kauppakeskuita 1
 kauppakesksita 1
 - 3 (1)

kauppakeskiin 2
 kauppakeskuseihin 1
 kauppakeskuhiin 1 (1)
 kauppakesuitiin 1
 kauppakeskusiin 1
 kauppakeskuttiin 1
 - 3 (1)

kauppakeskusta 4 (1)
 kauppakeskuseista 1
 kauppakeskita 1
 kauppakesista 1
 - 3 (1)

ä-vartaloinen**Edistyneet****syhmä**

syhmiä 3
 syhmäitä 4
 syhmätä 3
 syhmeitä 2
 syhmitä 2
 syhmää 2
 syhmöjä 1
 syhmäjä 1
 syhmä 1
 - 1

syhmiin 4
 syhmäihin 4
 syhmeihin 2
 syhmän 2
 syhmän 2
 syhmöihin 1
 syhmihin 1
 syhmään 1
 syhmäjiin 1
 syhmäitä 1
 - 1

syhmistä 4
 syhmästä 6
 syhmäistä 5
 syhmeistä 2
 syhmöstä 1
 syhmäasta 1
 - 1

Aloittelijat**syhmä**

syhmiä 1
 syhmäitä 3
 syhmätä 3
 syhmejä 1
 syhmää 1
 - 1

syhmiin 1
 syhmät(t)iin 3
 syhmäitiin 1
 syhmäihin 1
 syhmään 1
 syhmehiin 1
 - 2

syhmistä 1
 syhmästä 3
 syhmäistä 2
 syhmästä 1
 syhmestä 1
 - 2

LIITE 8 Venäjänkielisten oppijoiden suullisen ja kirjallisen irtosanatestin tuotosten vertailu

e-loppuiset

tuote

1. + tuot/tei/ta tuoteita	tuotteihin HE -siin tuotteisiin tuoteihin	tuot/tei/sta tuoteista +
2. tuot/tei/ta tuoteita	tuot/tei/siin tuotiin	tuot/tei/sta tuotesta +
3. tuo- tuot/te/ja tuotteja	tuo- tuot/tei/hin tuotehiin	tuo/tes/ta tuotesta +
4. +tuote/ta tuoteita	tuottesiin tuoteitiin	tuottesta tuoteista +
(huomasi, että monikko unohtui, seuraava rivi on suullista prosessointia)	tuot/tei- tuotteihin oi -siin	tuot/teis/ta

laine

1. lai/nei/ta laineita	lai/nei/hin laineihin	lai/nei/sta laineista +
2. lai/ne/ja laineita	lai/nei/hin lainetiin	lai/nei/sta lainesta +
3. lai- laineja laineja	lai/nei/siin lainehiin	lai/neis/ta lainesta
4. lai/nei/ta laineita	lainei- lai/nei/siin lainettiin	lainei- lai/neis/ta lainesta +

herne

1. herneita herneita	herneihin herneihin	herneista herneista
2. + her/ne/ja herneita	her/nei/siin HE herneihin herniin	her/neis/ta hernesta +
3. her/nei/ta herneja	her//nei/siin hernehiin	her/nei/sta hernesta
4. + hernei- herne/ja herneita	hernei//siin herneettiin	hernei/sta herneista +

kirje

1. + kir/jei/ta kirjeita	kir/jei/hin kirjeihin	kir/jei/sta kirjeista +
2. + kir/je/ja kirjeita	kir/jei/hin kirjettiin	kir/jei/sta kirjesta +
3. + kirjeita kirjeta	kirjeihin kirjettiin	kirjeista kirjesta +
4. + kirjeita kirjeita	kirjeihin kirjettiin	kirjeista kirjeista +

ohje

1. ohjeita ohjeita	ohjeihin ohjeihin	oh/jei/sta ohjeista
2. + oh/je/ja ohjeita	oh/jei/siin ohjeihin ohjiin	oh/jeis/ta ohjesta +
3. oh- ohjei- ohjeita ohjeta	ohjei//siin ohjettiin	ohjei/sta ohjesta
4. oh/jei/ta ohjeita	oh/jei/siin ohjeitiin	ohjeis/ta ohjeista +

kohde

1. kohteita kohdeita	koh/tei/hin kohdeihin	kohtei/sta kohdeista
2. koh/tei/ta kohdeja	koh/tei/siin kohtiin	koh/tei/sta kohdesta +
3. koh/dei/ta kohdeja	koh/dei/hin kohdettiin	koh/dei/sta kohdesta +
4. kohde- koh/de/ta kohteita	koh/de- koh/de/si- siin kohteitiin	kohtei- koh/tei/sta kohteista +

musiikkiliike

1. + - musiikkiliikeita musiikkiliikeita	musiikkilii/kei/hin musiikkiliikeihin	musiikkilii/kei/sta - musiikkiliikeista +
2. +-musiikkiliik/ke/ja m-keita	musii//kki/liik//kei/siin m-ketiin	musiik//kiliik/kei/sta m-kesta +- musiikkiliikkei- keis/ta
3. + musiikkiliik/kei/ta	musiikkiliikkeihin	

musiikkiliikeja
4. + **musiikki/liik/kei- kei/ta**
musiikkiliikeita

musiikkiliikkiin
musiikki/liik/kei/siin
musiikkiliikeisiin

musiikkiliikeesta +
musiikki/liik/keis/ta
musiikkiliikeista +

veule

1. veulei- **veulei/ta veuleita**
2. veulei- veu/lei/ja veuleja
3. **veulei/ta** veuleja
4. veu- veulei- **veulei/ta**
veuleita

veulei/siin veuleihin
veulei/hin veuluun
veuleihin veuleihin
veulei//hin veuleisiin

veulei/sta veuleista
veulei/sta veulusta
veulei/sta veuleista
veulei/sta veuleista

as-loppuiset

vilkas

1. **vilkkaita vilkaita**
2. + **vilk/kai/ta vilkaita**
3. vil/ koi- vilk/ koi/ ta vilkeja
4. vil- vikkata **vilkaita**

vilk/kai/hin vilkaihin
vil/kai/siin vilkiin
vil/ koi/ //hin vilkehiin
vilk/ ka/ hin vilkaisiin

vilkaista vilkaista
vil/kai/sta vilkasta +
vilk/ koi/ ta vilkesta
vilkkais/ta vilkaista +

kangas

1. + **kankaita kangaita**
2. **kan//kai/ta kang(k)aita**
3. kanga- kanga/ks- kanga/ ta
kanga- kangata kanga/ ja
kanggeta
4. kan- kangai- **kangai/ta**
kangaita

kan/kai/hin kangaihin
kan/kai/siin kantiin
ka- kan/gai/hin kangehiin
kanga- kangai//siin
kangaisiin

kankaista kangaista+
kan/kai/sta kengasta
ТКАНЬ (БОТИНОК)
kan- kan//gais/ta kangesta

kangais/ta kangaista

vieras

1. **vieraita vieraita**
2. **vie/rai/ta** vierasta
3. viera- vieroi- vier-
vieroi/ ta ---
4. + vieras- viera- viera/ ta
viera vieraja **vieraita**
vieraita

vieraihin ---
vie/ rai/ siin vieraitiin
vie/ roi/ hin ---
vierai//hin vieraisiin

vieraista vieraista
vie/rai/sta vierasta
vie/ rois/ ta ---
vie/rais/ta vieraista +

talvirengas

1. talvi//ren/gai/ta -ren/kai/ta
2. + **talvi/ren/gai/ta**
talvirengenta
3. talvi- talviren- tei- tei/ ja
talvirenta
4. talviren- ren- как это же
talvi//rengai/ta
talvirengaita

talviren/kai/hin
talvirengaihin
talvi/ren/gai/siin ren- ren/kas
ren/kai/siin talvirentiin
talviren- te- te/ //hin
talvirentiin
talvi/ren/gai/siin
talvirengaisiin

talviren/kai/sta
talvirengaista
renkai- ren- ren/kai/sta
talvirengaista +
talviren/ te/ sta
talvirenesta
talvirengai- talvirengai-
talvirengais/ta
talvirengasta

nirkas

1. **nirkkaita nirkkaita**
2. **nir- nir/kai/ta** nirkata
3. nirk/ kei- nirk/ kei/ ta не
nirk- nirkkeita nirkota
4. **nir- nir- nir/kai/ta** nirkaita

nirkkaihin nirkkaihin
nir/kai/siin nirkatiin
nirkei/ hin nirkottiin
nir/kai/siin nirkaisiin

nirrkkaista nirrkkaista
nirrkai/sta nirkasta
nirk/ keis/ // ta nirkosta
nir/kais/ta nirkasta

pat

1. patsaita patsaita
2. pat/sai/ta patsaita
3. patse/ta patseta
4. + pat/sa/ta patsaita

pat/sai/hin patsaihin
pat/sai/siin patsatiin
patse/hin patsettiin
pat-patsa/hin patsaisiin

patsaista patsaista +
pat/sai/sta patsasta +
patse/sta patsesta
pat/sa/sta patsaista +

op

1. + op/pai/ta opaita
2. + op/pai//ta opaita
3. op- op//pai//ja op/pai/ta opeta
4. + op/pa- op/pa/ta oppaita

op/pai/hin opaihin
oppai/siin opatiin
op/pai/hin opettiin
op/pa/hin oppaisiin

oppaista opaista +
oppai/sta opasta +
op/pais/ta opesta +
op- oppas/ta oppaista +

hid

1. hitaita hidaita
2. hidan- hi/tai/ta hidaita
3. hi//deja hideta
4. hida/ta hitaita

hitaihin hidaihin
hi/tai/siin hitiin
hideihin hidettiin
hita- hida- hida/hin hitaisiin

hitaista hidaista +
hi/tais/ta hidasta +
hideis/ta hidesta
hi/dais/ta hitaista +

u- ja o-loppuisetkoulu

1. + kouluja kouluja
2. + kou/lu/ja kouluja
3. + kouluja kouluja
4. + koulu/ja kouluta

kouluihin kouluihin
kou/lu- kou/lu/hin kouluun
kouluihin koulttiin
kouluihin kouluhin

kouluista kouluista +
kou/lu/sta koulusta +
koulusta koulusta +
kouluista koulussa +

kirkko

1. + kirkkoja kirkeja
2. + kirk/ko/ja kirkkoja
3. kirkkoja kirkkoja
4. +kirk/ko/ja kirkkoita

kirkkoihin kirkkoihin
kirk/koi/hin kirkottiin
kirk- kir- kirk- kirk-
kirkkoi/siin kirkottiin
kirk/ko- kirkkoi//siin
kirkkoitiin

kirkkoista kirkkoista +
kirk/koi/sta kirkosta +
kirkosta kirk- kirkkoista
kirkosta +
kirk/kois/ta kirkkosta +

lelu

1. + leluja leluja
2. + le/lu/ja leluja
3. lelu- ee le- ee le- le/lu/ta leluja
4. --- leluita

le/lu/i/hin leluihin
lelu/lu/hin leluun
lelu/lu/hin leluhiin
--- leluhin

leluista leluista +
lel- leluista leluista +
lelu/lu/sta leluista +
--- leluista +

herkku

1. herk/kui/ta herkkuja
2. herk/ku/ja herkkuita
3. herk- herk/koi/ta herkkeja
4. herkku- herkku- herkku/ta herkkuita

herk/kui/hin herkkuihin
herkkui/hin herkkiin
herk/koi//siin herkehiin
herkku- herkku/siin her-

herk/kuis/ta herkuista
her/kuis/ta herkkusta
herkkois- herkkois/ta herkesta
herkkus/ta herkkusta

herkkuita

так herkku/hin herkkuihin

matkalaukku

1. + matkalauk/kuja matkalaukkuja
2. + matka/lauk/ku/ja

matkalauk/kui/hin
matkalaukkuihin
matka/lauk/ku/hin m-kkiin

matkalauk/kui/sta
matkalaukuista +
matkalau/ku/sta m-kusta +

- matkalaukkuta
3. **matkalauk/kui- ku/ja**
matkalaukkuja
4. + **matkalaukku-**
matkalauk/ku//ja
matkalaukkuta

matkalauk/kui/hin
matkalaukuhin
matkalaukku/hin
matkalaukkuhin

matkalauk/kuis-kuis/ta
matkalaukusta +
matkalaukusta
matkalaukusta +

i-loppuiset

pankki

1. + pankkija pankkija
2. + **pank/ke/ja** pankkeita
3. pank/kei/ta **pankeja**
4. + pankkei//ta pankketa

pankkeisiin pankkiin
pank/kei/hin pankkiin
pank/kei/hin pankkiin
pank/kei/siin pankkettiin

pank/keista pankista +
pan/kei/sta pankista +
pank/keis/ta pankista +
pan/kei/sta pankkessa +

lakki

1. + **lakkeja** lakkija
2. + **lak/kei//ja** lakkeita
3. + lakkei- lakkei/ta **lakeja**
4. + **lak- lak/ke/ja** lakketa

lakkeihin lakkiin
lak/kei/hin lakkitiin
lakkeihin lakettiin
lak/kei/siin lakkettiin

lakkeista lakista +
lak/keis/ta lakkista кепка (сумка)
lak- lakkeis/ta lakesta
lak/keis/ta lakkesta +

sulkki

1. sulkkija **sulkkeja**
sulkkija sulkkeja **sulkkeja**
2. **sulk/ke/ja** sulkeita
3. **sulkke-** **sulkkeja** sulkkita
4. sulk/kei/ta sulkketa

sulkkeihin sulkkiin
sulk/kei/hin
sulkkeihin sulkkitiin
sulk/kei/hin sulkkitiin
sul/kei//hin sulkkettiin

sulkkeista sulkkeista ої
sulk/keis/ta
sul//kei/sta sulkkista
sulk/kes/ta sulkkista
sulk/keis/ta sulkesta

nen-loppuiset (38 *nainen*)

toinen

1. + **toisia toisia**
2. + **toi/sia** toista
3. + toi- toista toi- toisen
tois//ta toisesta
4. + toinia toi- tois- **toisia**
toista

toisi/in toisiin
toi/siin toitiin
toise/hin toisestiin

toisista toisista +
toi/sis/ta toinesta +
toisesta toisesta +

toisi/hin toistiin

toi/sis/ta toista +

hyinen

1. **hyisia hyisia**
2. **hyine- hyi//sia** hyista
3. hyine- hynei- hynei/ta
hyisesta
4. hyi//toi/ja hyista

hyisiin hyisiin
hyisi/siin hyineksiin
hyinei- hyinei-
hyinei/hin hyisestiin
hyitoi/hin hyitiin

hyisista hyisista +
hyi/sis/ta hyinesta
hyineista hyisesta
hyitois/ta hyista

ks-vartaloiset

kerros

1. + kerroksia не **kerroksia**
kerroksia
2. + **ker/rok/si/a** kerroja
3. kerroita kerroja
4. + kerro- kerros kerroi/ja
kerroksi/a (s) kerroksia

kerroksi/in kerroksiin
kerrok/si/hin **kerroksiin**
kerrotiin
kerroi/hin kerrohiin
kerroks- **kerroksi/in**
kerrottiin

kerrok/sista kerroksista +
ker/rok/si//sta kerrosta +
kerroi/sta kerrosta +
kerroksis- sis/ta kerrosta +

veistos

1. veistok/sia veistoksia veistoksia	veis/to//ksiin veistoksiin	veis/to//ksista veistoksista veistoksista
2. veist/ok/sia veisto	veis/tok/siin veistiin	veistok/si/sta veistosta + veistosta veistosta
3. veisto- veisto/ja veistoja	veistoi/hin veistohiin	veis/to/ksa veistoksista +
4. veis- veisto//ta veistoksia	veistoks- veistoksiin veistoksiin	

kauppakeskus

1. +kauppakes//ku//ksia kauppakeskuksia	kes/ku//ksiin kauppakeskuksiin	kes/ku/ksista kauppakeskuksista+
2. + kauppakes//kui/ta kau-kesksita	kauppakes/kui/siin kauppakeskiin	kauppakes/kuis/ta k-kusta
3. kauppakesku/ksia kauppakeskuja	kauppakes- kes/ku/ksiin kauppakeskuhiin	kauppakes/kus- ks- keses/ta kauppakeskusta
4. kauppa/kesku/ksi/a kauppakesksia	kauppa- kauppa- kauppa/ kesku/ksi/hin kauppakeskusiin	kauppakesku/sta kauppakeskusta

ä-vartaloinensyhmä

1. syhmia syhmiä	syhmiin syhmiin	syhmista syhmistä
2. syhmia syhmätä	syh/mi/siin syhmätiin	syh/mis/ta syhmästä
3. syh/mäi//ta syhmeja	syh/mäi/hin syhmeihin	syhmäis/ta syhmestä
4. syhmäjä syhmätä	syhmäsiin syhmättiin	syhmästä syhmästä

LIITE 9 Venäjänkielisten suomenoppijoiden kertomusten vastausvariantit***e*-vartaloiset****Edistyneet****tuote****tuoteita 1**

tuoteja 1

tuotia 1

ohje

ohjeja 1

kohde**kohdeita 2**

kohdija 1

musiikkiliike

musiikkiliikkein 1

musiikkiliikiin 1

Aloittelijat**tuote****tuot(t)eita 2****herne**

hernia 1

kirje

kirjoita 1

ohje

ohjeita 1

musiikkiliike

musiikkiliikkia 1

musiikkiliiken 1

musiikkiliikeista 1***as*-loppuiset****Edistyneet****vilkas****vilkaita 1****patsas****patsaita 3**

patsaksia 1

patseita 1

patsoi 1

patsaihin 1**hidas****hitaita 1****Aloittelijat****vieras****vieraita 1**

talvirengas
talvirentaita

patsas
patsaita 2

patsaksiin 1

opas
op(p)aita 2

hidas
hit(d)aita 2

u- ja *o*-loppuiset

Edistyneet

koulu
kouluja 1

kirkko
kirk(k)oja 2
kirkkoita 1

kirkkoihin 1

kirkkoista 2

herkku
herkkuja 1

matkalaukku

matkalaukkuihin 1

matkalaukuista 1

Aloittelijat

koulu
kouluja 1

kouluksiin 1
kouluin 1

kirkko
kirkkoja

kirkkoksiin 1

kirkkosta 1

herkku
herkkuja 2

lelu
leluija

matkalaukku
matkalaukkuja 2

i-loppuiset

Edistyneet

pankki
pankkija 1

pank(k)ihin 2
pankkein 1

lakki
lakkeita 1
lakkoja 1

348

Aloittelijat(n = 3)

lakki
lakkeija 1

pankki
pankkeija 1

nen-loppuiset

Edistyneet (n = 10)

toinen toiseihin 1

Aloittelijat (n = 3)

toinen toisiin 1

ks-vartaloiset

Edistyneet

kerros kerroksista 1

veistos
veistoksia 5 veistoksiin 1
veistokseita 1

kauppakeskus
kauppakeskuksia 1 kauppakeskuksiin 1
kauppakeskuin 1

Aloittelijat

kerros kerroksiin 1

veistos
veistoksia 1
veistoita 1